

ಯೋಗೀಂದ್ರದೇವ ವಿರಚಿತ

ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ

ಸಂಪಾದಕರು:

ಪಂ| ಎಸ್. ಚಂದ್ರರಾಜೇಂದ್ರ ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಸಾಹಿತ್ಯಾಲಂಕಾರ,
ಮೂಡಬಿದ್ರಿ .

ಪ್ರಕಾಶಕರು:

ಡಿ. ಮಂಜಯ್ಯ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು,
ಧರ್ಮಸ್ಥಳ, ದ. ಕ.

1952

ಶ್ರೀ ಯೋಗೀಂದ್ರದೇವ ವಿರಚಿತ
ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ

(ಪರಮಪ್ರಪಂಚಾಸು)

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಭಾವಾರ್ಥದೀಪಿಕಾ-ಕರ್ಣಾಟಕವ್ಯಾಖ್ಯಾಸಹಿತ

ಕರ್ಣಾಟಕವ್ಯಾಖ್ಯಾಕಾರ ಮತ್ತು ಸಂವಾದಕ
ಸಾಹಿತ್ಯಾಲಂಕಾರ
ಪಂ| ಎಸ್. ಚಂದ್ರರಾಜೇಂದ್ರ ಶಾಸ್ತ್ರಿ,
ಮೂಡಬಿದಿರೆ

ಪ್ರಕಾಶಕರು.

ಡಿ. ಮಂಜಯ್ಯ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು,
ಧರ್ಮಸ್ಥಳ, (ದ. ಕ)

Printed at
The Saraswathi Printing Works, Limited, Mangalore.

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ .

“ಓಂ ನಮಃ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ವೀತರಾಗಾಯ”

ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಈ ಆತ್ಮನು ಕರ್ಮವರವಶನಾಗಿ ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಶರೀರದಿಂದ ಯುಕ್ತನಾದಂಥ ಸಂಸಾರೀಜೀವನು ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿವಿಕಾರಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಪೂರ್ವಸಂಚಿತವೋಹನೀಯಾದಿಕರ್ಮಗಳ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ವ್ರಾವದ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿ, ಮಮತೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಂದಿನ ಶರೀರದ ವ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆ ಮುಂದಿನ ಶರೀರದ ವ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಲು ಪುನಶ್ಚ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ರಾಗದ್ವೇಷದಿಂದ ಶರೀರಸಂಬಂಧ, ಶರೀರಸಂಬಂಧದಿಂದ ರಾಗದ್ವೇಷ, ಇವುಗಳ ವರಂವರೆಯು ಬೀಜವೃಕ್ಷಗಳ ಸಂತಾನದಂತೆ ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಆದಿ ಇಲ್ಲ ಆದಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಂತ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ಎಷ್ಟರ ವರೆಗೆ ಈ ಆತ್ಮನು ಜ್ಞಾನಾವರಣ, ದರ್ಶನಾವರಣ, ವೇದನೀಯ, ಮೋಹನೀಯ, ಆಯು, ನಾಮ, ಗೋತ್ರ, ಮತ್ತು ಅಂತರಾಯಗಳೆಂಬ ಎಂಟು ಕರ್ಮಗಳ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಬದ್ಧನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಯೋ ಅಷ್ಟರ ವರೆಗೆ ಸಂಸಾರಿ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ ಅವನಿಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಯೋಗವು (ಮನವಚನಕಾಯ) ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಹದಿಮೂರನೆಯ ಗುಣಸ್ಥಾನವರ್ತಿ ಸಯೋಗಕೇವಲಿಯೂ ಯೋಗಸಹಿತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಂಸಾರಿಯೇ, ಮುಕ್ತನಲ್ಲ. ಅಯೋಗಕೇವಲಿಯೇ ಯೋಗರಹಿತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಲುದ್ಯುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ ಅಥವಾ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮೊತ್ತಮೊದಲು ಯೋಗವಿಭಾಗವನ್ನು ಮಾಡಲುಜ್ಞಾನಬೇಕು. ಯೋಗವಿಭಾಗವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಶರೀರ ಮತ್ತು ಆತ್ಮನ ವಿಭಿನ್ನಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪರಿಭಾವಿಸಬೇಕು, ಅನುಭವಿಸಬೇಕು. ರತ್ನಾಕರನು ಹೇಳಿದಂತೆ—

“ಮಿಗೆ ಷಡ್ಭ್ರಮನಸ್ತಿಕಾಯಮನಿಷ್ಠೆದಂ ತತ್ಪವೇಳಂ ಮನಂ-
ಬುಗಲೊಂಬತ್ತು ಪದಾರ್ಥಮಂ ತಿಳಿದೊಡಂ ತನ್ನಾತ್ಮನೀ ಮೈಯದಂ,
ದುಗದಿಂ ಬೇರೊಡಲಿನ ಚೇತನೇಮಿ ಜೀವಂ ಚೇತನಂ ಜ್ಞಾನರೂಪಿ-

ಗಡಾವಂದರಿದರ್ಶನೇ ಸುಖಿಯಲಾ”

ಅಂದರೆ—

ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳು, ಪಂಚ ಅಸ್ತಿಕಾಯಗಳು, ಸಪ್ತ ತತ್ತ್ವಗಳು, ಮತ್ತು ನವ ಪದಾರ್ಥಗಳು, ಇವುಗಳ ಪರಿಜ್ಞಾನವು ತನ್ನ ಆತ್ಮ ಮತ್ತು ದೇಹದ ನಿಜವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ. ಈ ವಿವೇಕದಿಂದ ತನ್ನ ಆತ್ಮನು ಉಪಾದೇಯನೂ ಮತ್ತು ಶರೀರಾದಿಗಳು ಹೇಯವೂ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ತಿಳಿದರೆ ಕರ್ಮಬಂಧನವು

ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೇನೆಯೇ ಶಿಥಿಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಕರ್ಮಬಂಧನವು ಅಜ್ಞಾನೀಜೀವನಿಗಾಗುತ್ತದಲ್ಲದೆ ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಕರ್ಮನಿರ್ಜರೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಕರ್ಮನಿರ್ಜರೆಯು ಅಧಿಕಾಧಿಕವಾಗಿ ಆಗುತ್ತದೆಯೋ ಅಷ್ಟೆಷ್ಟು ಆತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವು ವಿಶದವಾಗಿ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕರ್ಮಾಂಶದಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿ ತನ್ನ ನಿಜ ಪರಿಣತಿಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗುವುದಕ್ಕೇನೆಯೇ ಮೋಕ್ಷವೆಂದು ಹೆಸರು. ವರಭಾವದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವ ಅವಸ್ಥೆಯೇ ಮುಕ್ತಿ. ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗುವುದೇ ಅದಕ್ಕೆ ಯುಕ್ತಿ. ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಈ ವದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವುದೇ ಭೇದವಿಜ್ಞಾನವು. ಭೇದ ವಿಜ್ಞಾನವಾಗಬೇಕಾದರೆ ತಾನು ಮರೆತ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕು ಅದಕ್ಕೆ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರತಿವಾದಿಸುವ ಗ್ರಂಥಗಳ ಅಧ್ಯಯನ, ಮನನ, ಮತ್ತು ಚಿಂತನೆಗಳು ಅಗತ್ಯ. ಮೋಹಾಂಧಕಾರವೆಂಬ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವನು ಆ ವರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪನಾದ ತನ್ನ ನಿಜರೂಪವನ್ನು ಕಾಣಲಿರಿಯನು. ಅದಕ್ಕೆ ಪರಮ ವರಂಜ್ಯೋತಿಯಾದ ವರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶವು ಪ್ರಧಾನ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ, ಪ್ರಕೃತ ಗ್ರಂಥವು ಭವ್ಯರಿಗೆ ಆ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದೆ

ಗ್ರಂಥ ಪರಿಚಯ:—ಇದು ವರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶವೆಂಬ ಗ್ರಂಥ. ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಶ್ರೀ ಯೋಗೀಂದು ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನೆಂಬ ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ವರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರತಿವಾದಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಿದರು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನು 'ಎಲೇ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನಮಗೆ ಅನಂತಕಾಲವೂ ಕಳೆದುಹೋದರೂ ದಾರುಣದುಃಖವಲ್ಲದೆ ಸುಖದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಚತುರ್ಗತಿಗಳಲ್ಲುಂಟಾದ ದುಃಖಗಳಿಂದ ಸಂತಪ್ತರಾದ ವ್ರಾಣಿಗಳ ದುಃಖವನ್ನು ದೂರಮಾಡುವ ವರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ದಯವಿಟ್ಟು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ, ಎಂದು ವ್ರಾರ್ಥಿಸಲು ಆತನ ನಿವೇದನೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಆಚಾರ್ಯ ಯೋಗೀಂದುಗಳು ವರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರತಿವಾದಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರೆಂಬ ವಿಷಯವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಮಂಗಳಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ವಂಚವರಮೇಷ್ಠಿಗಳನ್ನು ವಂದಿಸಿ ಪ್ರಥಮ ಮಹಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಬಹಿರಾತ್ಮಾ, ಅಂತರಾತ್ಮಾ ಮತ್ತು ವರಮಾತ್ಮಾ ಈ ವ್ರಕಾರ ಆತ್ಮನ ತ್ರಿಭೇದವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದರ ನಂತರ ವಿಕಲ ಮತ್ತು ಸಕಲ ವರಮಾತ್ಮನ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಅನಂತರ ಸ್ವಶರೀರವ್ರವಾಣ, ದ್ರವ್ಯ, ಗುಣ, ವರ್ಯಾಯ, ಕರ್ಮ, ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಮಗ್ನೋಪ್ಪಿ, ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳ ವಿವೇಚನೆಯಿದೆ. ಈ ಮಹಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ವರಮಾತ್ಮನ ಯಥಾರ್ಥಸ್ವರೂಪದ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಗ್ರಂಥಕಾರರು ಮುಕ್ತಿಗತ ವ್ಯಕ್ತವರಮಾತ್ಮಾ, ದೇವಗತ ಶಕ್ತವರಮಾತ್ಮಾ, ಸ್ವಮತ-ವರಮತ ವಿಚಾರ, ಸಮ್ಮಗ್ನೋಪ್ಪಿಭಾವನೆ, ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಭಾವನೆ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸುಂದರ ರೀತಿಯಿಂದ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಎರಡನೆಯ ಮಹಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷ,

ಮೋಕ್ಷಫಲ, ನಿಶ್ಚಯ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗ, ಅಭೇದ ರತ್ನತ್ರಯ, ಸಮಭಾವ, ಪುಣ್ಯವಾಪಸಮಾನತೆ, ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗ, ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನ ಜ್ಞಾನ, ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಕಸಮಾಧಿ, ಅರ್ಹತ್ವಿದ್ಭವದ, ಮತ್ತು ವರಮಾತ್ಮವ್ರತಾಶದ ಆರಾಧಕರ ಗಲ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಧ್ಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನು ಮೈಶೇಷಿಕ, ನೈಯಾಯಿಕ, ಮೀಮಾಂಸಕ, ಬೌದ್ಧ ಮೊದಲಾದ ಅನ್ಯದರ್ಶನಗಳ ವರವಾಗಿ ವ್ರತ್ತಾಪಿಸಿದ ಶಂಕಾ ಮತ್ತು ಉವಶಂಕೆಗಳನ್ನುನುಸರಿಸಿ ಶ್ರೀ ಯೋಗೀಂದ್ರರುಗಳು ವ್ಯವಹಾರ—ನಿಶ್ಚಯನಯಗಳ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಸ್ತುವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ 345 ಗಾಥೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಮಹಾಗ್ರಂಥವು ವರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನರಿಯಲಿಕ್ಕೆ ವ್ರತಾಶದಂತೆ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರವಾಗಿದೆ. ಇದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವ್ರಧಾನವಿಷಯಕವಾದ ಗ್ರಂಥವಾದರೂ ಯಥಾವ್ರತನಂಗ ವ್ಯವಹಾರನೀತಿ, ದಿನಚರ್ಯೆ, ಶುಭಾಚಾರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸಂಕೇತವೂ ಇದರಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮನನ್ನು ಓದುವವರು ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಸರ್ವಧಾ ಬಿಡಬಾರದೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಆಗಮಕಾರರಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ವ್ರಕೃತ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಗ್ರಂಥಕಾರರ ವರಿಚಯ:—ಮೂಲಗ್ರಂಥವು ಶ್ರೀ ಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಮೇಲೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಯೋಗೀಂದ್ರರುಗಳು ಎಲ್ಲಿ, ಯಾವಾಗ, ಆಗಿಹೋದರೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಮತ್ತವರ ವಿಷಯದ ಅನ್ಯ ವರಿಚಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಲವೇಷ್ಟಿಸುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಆದರೆ ಯೋಗೀಂದ್ರ ಆಚಾರ್ಯರ ಸರಿಯಾದ ವರಿಚಯ, ಕಾಲವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾರ್ಹವಾದ ಪ್ರಬಲ ವ್ರಮಾಣಗಳು ಇಲ್ಲ. ಶ್ರುತಸಾಗರರು ಇವರಿಗೆ ಭಟ್ಟಾರಕರೆಂದು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ ಭಟ್ಟಾರಕರೆಂಬ ವದವು ಹಿಂದೆ ಭಟ್ಟಾರಕಲಂಕ ಮೊದಲಾದ ವದಗಳಂತೆ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಆದರನೂಚಕವಾಗಿ ವ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ವ್ರಕೃತ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ಮಹರ್ಷಿ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ವಿರಚಿತವಾದ ಸಮಯಸಾರ, ವ್ರವಚನಸಾರ, ವಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯ, ನಿಯಮಸಾರ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ ವಿಷಯವಿವೇಚನೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆಯೂ, ಮಹರ್ಷಿಪೂಜ್ಯವಾದರಿಂದ ವಿರಚಿತವಾದ ಇಷ್ಟೋಪದೇಶ, ಸಮಾಧಿಶತಕಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತ ವಿಷಯಗಳೊಡನೆ ಸಾಂಯೋಗ ಯತ್ರತತ್ರ ಕಂಡುಬರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಕುಂದಕುಂದ ಮತ್ತು ಪೂಜ್ಯವಾವರ ಗ್ರಂಥಗಳು ಯೋಗೀಂದ್ರರುಗಳ ಮುಂದಿದ್ದವೆಂಬ ವಿಷಯವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು. ಪೂಜ್ಯವಾದರ ಸಮಯವು ಕ್ರಿ. ಶ. ಐದನೇ ಶತಮಾನದ ಅಂತಿಮ ಕಾಲವಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಜೋಯಿಂದು ಅಧವಾ ಯೋಗೀಂದ್ರ ದೇವರ ಸಮಯವು ಐದನೇ ಶತಮಾನದ ನಂತರ ಅಂದರೆ ಆರನೇ ಶತಮಾನವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಅನುಮಾನಿಸಬಹುದು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವ್ರಸಿದ್ಧ ಸಂಶೋಧಕ

ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ನಮ್ಮ ಮಿತ್ರ ಡಾ|| ಎ. ಎನ್. ಉವಾಢ್ಯೆಯವರು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಆಧಾರಗಳ ಸಾಧನಗಳಿಂದ ವಿಚಾರಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಜೋಯಿಂದುಗಳು ರಚಿಸಿದ ವರಮಾತ್ಮವ್ರಕಾಶ ಮತ್ತು ಯೋಗನಾರ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಅವರ ನಮಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಏನೂ ನಿರ್ಣಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಜೋಯಿಂದುಗಳ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಉದ್ಭವಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಗ್ರಂಥಕಾರರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದರೆ ಜೋಯಿಂದುಗಳ ನಮಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣ ಅನುಮಾನವಾಗಬಹುದು.

(1) ಶ್ರುತಸಾಗರರು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬ನೆಯ ಶತಮಾನದ ವ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ತನ್ನ ಷಟ್ಪ್ರಾಭೃತದ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ವರಮಾತ್ಮವ್ರಕಾಶದಿಂದ ಆರು ವದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

(2) ವರಮಾತ್ಮವ್ರಕಾಶದ ಮೇಲೆ ಮಲಧಾರಿ ಬಾಲಚಂದ್ರರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವರೆಂಬವರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಈ ಟೀಕಾಕಾರರ ನಮಯವು ಕ್ರಮಶಃ ಸುಮಾರು 14ನೇ ಮತ್ತು 13ನೇ ಶತಮಾನವೆಂದು ಅನುಮಾನಿಸಲಾಗಿದೆ.

(3) ಆಚಾರ್ಯ ಕುಂದಕುಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ವಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯ ನಮಯನಾರ ಮತ್ತು ಪ್ರವಚನನಾರದ ಮೇಲೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಬರೆದ ಜಯನೇನರೆಂಬವರು ಜೋಯಿಂದು ಮತ್ತು ಅವರ ಎರಡು ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದಲೂ ಸುವರಿಚಿತರಾಗಿದ್ದರು ನಮಯನಾರದ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ವರಮಾತ್ಮವ್ರಕಾಶದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಅಲ್ಲದೆ ಅದರಿಂದ ಒಂದು ವದ್ಯವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯದ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ಯೋಗನಾರದ 50ನೆಯ ವದ್ಯವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

(4) ಪ್ರಾಕೃತ ವ್ಯಾಕರಣದ ರಚಯಿತರಾದ ಹೇಮಚಂದ್ರಾಚಾರ್ಯರೂ ವರಮಾತ್ಮವ್ರಕಾಶದಿಂದ ವರಿಚಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವರು ತನ್ನ ಅವಭಂಶವ್ಯಾಕರಣದ ಸೂತ್ರಗಳ ಉದಾಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆ ವರಮಾತ್ಮವ್ರಕಾಶದ ವದ್ಯಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಹೇಮಚಂದ್ರರು ಸನ್ 1089ನೆಯ ಇಸ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವೆತ್ತರು ಮತ್ತು ಸನ್ 1173ರಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಸ್ವರಾದರು. ಅದುದರಿಂದ ಹೇಮಚಂದ್ರರಿಂದ ಜೋಯಿಂದುಗಳು ಒಂದೆರಡು ಶತಮಾನ ವೂರ್ವದವರಾಗಿರಬೇಕು.

(5) ಹೇಮಚಂದ್ರರು ರಾಮಸಿಂಹನ ದೋಹಾವಾಹುಡದಿಂದಲೂ ಕೆಲವು ವದ್ಯಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ರಾಮಸಿಂಹನು ಜೋಯಿಂದುಗಳ ವರಮಾತ್ಮವ್ರಕಾಶ ಮತ್ತು ಯೋಗನಾರದಿಂದಲೂ ಕೆಲವು ವದ್ಯಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ಆದುದರಿಂದ ಯೋಗೀಂದುಗಳು ಹೇಮಚಂದ್ರರಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲ ರಾಮಸಿಂಹನಿಂದಲೂ ಪೂರ್ವವರ್ತಿಗಳು

(6) ದೇವನೇನ ವಿರಚಿತ ತತ್ವನಾರದ ಕೆಲವು ವದ್ಯಗಳು ಪರಮಾತ್ಮವ್ರಕಾಶದ ವದ್ಯಗಳನ್ನು ಸರಿಹೋಲುತ್ತವೆ ಉಭಯಗ್ರಂಥಗಳ ರಚಯಿತರೂ ಒಂದೇ ಕಡೆಯಿಂದ ಆ ವದ್ಯಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ಆದರೆ ವದ್ಯಗಳ ಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ದೇವನೇನನು ಯೋಗೀಂದುಗಳ ಅನುಸರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ತನ್ನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ದೇವನೇನನು ಪೂರ್ವವರ್ತಿ ಗ್ರಂಥಗಳ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಪ್ರಾಯಃ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ ದೇವನೇನನು ತನ್ನ ದರ್ಶನನಾರ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಇಸ್ವಿ ಸನ್ 933ರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಗೊಳಿಸಿದನು

(7) ಯೋಗನಾರದ 65ನೆಯ ವದ್ಯ ಮತ್ತು ಕಾರ್ತಿಕೇಯಾನುವ್ರೇಕ್ಷೆಯ 279ನೆಯ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯವಿದೆ. ಉಭಯ ವದ್ಯಗಳ ಆಶಯವೂ ಸಮಾನವಾಗಿದೆ. ಕೇವಲ ವದ್ಯವನ್ನು (ದೋಹಾ) ಗಾಥೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವರಿವರ್ತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಾರ್ತಿಕೇಯಕುಮಾರನ ಸಮಯವು ಇನ್ನೂ ನಿಶ್ಚಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಮೌಖಿಕವರಂವರೆಯ ಆಧಾರದಿಂದ ವಿಕ್ರಮ ಸಂವತ್ಸರದಿಂದ 2-3 ಶತಮಾನಗಳ ಹಿಂದೆ ಕಾರ್ತಿಕೇಯಕುಮಾರನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಕಾರ್ತಿಕೇಯಾನುವ್ರೇಕ್ಷೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಶುಭಚಂದ್ರರು ಇಸ್ವಿ 1556ರಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಯಾವ ಪ್ರಾಚೀನ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಾರ್ತಿಕೇಯಕುಮಾರನ ಉಲ್ಲೇಖವು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾರ್ತಿಕೇಯಕುಮಾರನು ದ್ವಾದಶಾನುವ್ರೇಕ್ಷೆಗಳ ಕ್ರಮವನ್ನು ತತ್ವಾರ್ಥಸೂತ್ರದ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ವರಿಗಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅದು ವಟ್ಟಿಕೇರ, ಶಿವಾರ್ಯ, ಮತ್ತು ಕುಂದಕುಂದರ ಕ್ರಮದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡಿದರೆ ಕಾರ್ತಿಕೇಯಕುಮಾರನ ವರಂಪರಾಗತ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯ ಕಿಂವದಂತಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ತರ್ಕಗಳಿಂದ ಕುಮಾರನಿಂದ ಯೋಗೀಂದುದೇವರು ಪ್ರಾಚೀನರೆಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ,

(8) ಪ್ರಾಕೃತಲಕ್ಷಣದ ರಚಯಿತನಾದ ಚಂಡನು ತನ್ನ 'ಯಥಾತಥಾ ಅನಯೋಃ ಸ್ಥಾನೇ' ಈ ಸೂತ್ರದ ಉದಾಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮವ್ರಕಾಶದ 65ನೆಯ ವದ್ಯವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕೆಲವು ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಕರಣಕಾರ ಚಂಡನ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಸಮಯವನ್ನು ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ. ಶ. ೪ನೆಯ ಶತಮಾನವೆಂದು ಅನುಮಾನಿಸಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮವ್ರಕಾಶವನ್ನು ಪ್ರಾಕೃತಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಪ್ರಾಚೀನವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಯೋಗೀಂದುದೇವರ ಸಮಯಃ—ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮವ್ರಕಾಶವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಜೋಯಿಂದು ಅಥವಾ ಯೋಗೀಂದು ದೇವರ ಸಮಯವು ಪೂಜ್ಯವಾದರ ಅನಂತರ, ಪ್ರಾಕೃತಲಕ್ಷಣಕಾರರ ಮೊದಲು ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ.

ಆರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ರಬಹುದೆಂದು ನಿಷ್ಕರ್ಷೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜೋಯಿಂದುಗಳ ಜನ್ಮಸ್ಥಾನ, ದೀಕ್ಷಾಗುರು, ದೀಕ್ಷಾಸ್ಥಾನ, ಕಾರ್ಯಕಾಲ, ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ವರಿಚಯವು ಲಭಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಟೀಕಾ ಮತ್ತು ಟೀಕಾಕಾರರ ವರಿಚಯ:—ವರಮಾತೃ ಪ್ರಕಾಶದ ಮೇಲೆ ಅನೇಕ ಟೀಕೆಗಳಿವೆ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಟೀಕೆ, ಎರಡು ಕನ್ನಡ ಟೀಕೆಗಳು, ಒಂದು ಹಿಂದೀ ಟೀಕೆ, ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಟೀಕೆಗಳಿವೆ. ಪ್ರಕೃತ ಗ್ರಂಥವು ಶ್ರೀ ವಂ. ಚಂದ್ರ ರಾಜೇಂದ್ರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಅನ್ವಯಾರ್ಥ ಭಾವಾರ್ಥ—ಟೀಕೆಯಿಂದ ಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಇದು ಐದನೆಯ ಟೀಕೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಟೀಕೆ:—ಬೃಹದ್ವ್ಯಸಂಗ್ರಹ ಟೀಕಾಕಾರನಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವನು ಸುಮಾರು ಹದಿನೂರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವರಮಾತೃಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಹೆಸರು ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಇತರ ಟೀಕಾಕಾರರು ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಅವನ ಇತರ ಕೃತಿಗಳ ನಾನ್ಯಾದಿಂದ ಈ ಟೀಕೆಯು ಅವನಿಂದಲೇ ವಿರಚಿತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಊಹಿಸಲು ನಾಕಷ್ಟು ಆಧಾರಗಳಿವೆ. ಈ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ವರಮಾತೃಪ್ರಕಾಶದ ದೋಹಗಳ ಶಬ್ದಾರ್ಥ ಮತ್ತು ವಿಶದಾರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯನಯದ ಆಧಾರದಿಂದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವುದಾದರೂ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಈ ವಿವೇಚನೆಯಲ್ಲಿ ನೀರಸತೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಮಲಧಾರಿ ಬಾಲಚಂದ್ರನ ಟೀಕೆ:—ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ನಂತರ ಬಾಲಚಂದ್ರನೆಂಬ ವಿದ್ವಾಂಸನು ಈ ವರಮಾತೃಪ್ರಕಾಶದ ಮೇಲೆ ಕನ್ನಡ ಟೀಕೆಯೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಅವೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ದೂರಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ಫೋರ್ಗವಾಗಿಯೇ ಬಾಲಚಂದ್ರನು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ವದ್ಯದ ಪ್ರತಿವದದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಗ್ರಂಥದ ಆಶಯವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸುವುದೇ ಬಾಲಚಂದ್ರನ ಟೀಕೆಯ ಉದ್ದೇಶ. ಆದುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಟೀಕೆಯಷ್ಟು ಭಾವಾರ್ಥ ವರಿಪೂರಿತವಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಇದು ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಬಾಲಚಂದ್ರನು ಕ್ರಿ. ಶ ೧೪ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಆಗಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಇನ್ನೊಂದು ಕನ್ನಡ ಟೀಕೆ:—ಬಾಲಚಂದ್ರನ ಟೀಕೆಯಲ್ಲದೆ ವರಮಾತೃಪ್ರಕಾಶದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕನ್ನಡ ಟೀಕೆ ಇದೆ. ಅದು ಯಾರಿಂದ ವಿರಚಿತವಾಗಿದೆ ಎಂಬೀತ್ಯಾದಿ ವರಿಚಯಗಳು ಉಪಲಬ್ಧವಾಗದಿದ್ದರೂ, ಮುನಿಭದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಶಿಷ್ಯನಿಂದ ವಿರಚಿತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಅಂತಿಮ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಾರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ವಂ. ದಾಲತರಾಮಜಿಯವರ ಹಿಂದೀ ಟೀಕೆ:—ಮೇಲಿನ ಟೀಕೆಗಳಂತೆ ಈ ವರಮಾತೃಪ್ರಕಾಶದ ಮೇಲೆ ಉತ್ತರ ದೇಶೀಯ ಬಸವಾನಿವಾಸಿ ವಂ. ದಾಲತರಾಮಜಿ

ಯವರು (ಸಂವತ್ 1795) ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಟೀಕೆಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಜಯಪುರ ರಾಜ್ಯದ ಕರ್ಮಚಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಆಗಿನ ಜಯಪುರೀಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಇದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಟೀಕೆಯ ಅನುವಾದ ಇವರ ಜಯಪುರೀಯ ಭಾಷೆಯು ಗ್ರಾನೀಣಭಾಷೆಯಂತಿರುವುದರಿಂದ, ಮತ್ತು ಸುಲಭವೇದ್ಯವಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ವಂ ಮನೋಹರಲಾಲಜೀಯವರು, ಆಧುನಿಕ ಸುಲಭವೇದ್ಯ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಮೇಲೆ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ವಿಭಿನ್ನ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಟೀಕೆಗಳಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಇದರ ಮಹತ್ವವು ಆತ್ಮಾಧ್ಯವಸಾಯಾ ಜನಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿದ್ದಿತೆಂಬ ವಿಷಯವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿದೆ.

ವ್ರಕೃತ ಕನ್ನಡ ಟೀಕೆ:—ವರಮಾತೃವ್ರಕಾಶವು ಕನ್ನಡ ಅನ್ವಯಾರ್ಥ ಮತ್ತು ಭಾವಾರ್ಥದೊಡನೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಪ್ರೇಮಿಗಳಿಗೆ ಮೊದಲನೆಯ ಸಾರಿ ಲಭಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ವರಮಾತೃವ್ರಕಾಶದ ವ್ರತಿ ವದ್ಯಗಳಿಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಛಾಯೆ, ಅನ್ವಯಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಟೀಕಾಕಾರರು ಗ್ರಂಥದ ವಿಶದ ಆಶಯವನ್ನು ತನ್ನ “ಭಾವಾರ್ಥದೀಪಿಕೆ”ಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದರ ಲೇಖಕರು ನಮ್ಮ ಮಿತ್ರರಾದ ಚಂದ್ರರಾಜೇಂದ್ರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು. ಶ್ರೀ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅನೇಕ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನೈಪುಣ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರೇ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಿದ್ಧಾಂತ, ವೈದಿಕ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ವ್ಯುತ್ಪನ್ನವಾದ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಇವರು ಆತ್ಮಾನುಶಾಸನ, ಸಾಗಾರ ಧರ್ಮಾಮೃತ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೂ ಕನ್ನಡ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸುಗಮವಾಗಿ ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ವ್ರಕಾರವಾಗಿ ಈ ವ್ರಕೃತ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೂ ಸರಸವಾದ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಭಾಷೆಯು ಲಲಿತವಾಗಿದೆ. ವಿಷಯವರ್ಣನೆಯು ಹೃದಯಗ್ರಾಹಿಯಾಗಿದೆ. ದೋಹಗಳ ಅರ್ಥವು ಲೇಖನ ಶೈಲಿಯಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟೀಕೃತವಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದ ಗ್ರಂಥದ ಮೇಲೆ ಈ ಸುಂದರವಾದ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಬರೆದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮಂತೆಯೇ ಸಮಾಜ ಬಾಂಧವರು ಚಿರ ಋಣಿಗಳಾಗುವರು. ಶ್ರೀ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆಗೋಸುಗ ದೀರ್ಘಾಯುರಾರೋಗ್ಯಗಳು ಲಭಿಸಲೆಂದು ಶ್ರೀ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ವ್ರಾರ್ಥನೆ.

ವ್ರಕಾಶಕರ ಪರಿಚಯ:—ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ಧರ್ಮಾತ್ಮರಾದ ಶ್ರೀ ಮಂಜಯ್ಯ ಹಗ್ಗಡೆಯವರನ್ನರಿಯದವರಾರು? ಶ್ರೀ ಹಗ್ಗಡೆಯವರು ಆಗರ್ಭ ಶ್ರೀಮಂತರು, ನಿನರ್ಗಧರ್ಮಪ್ರಿಯರು, ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರೇಮಿಗಳು, ಕಲೋಪಾಸಕರು, ಗುಣಾನುರಾಗಿಗಳು, ಶ್ರುತಭಕ್ತರು, ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಧರ್ಮೋನ್ನತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಹರ್ನಿಶಿ ನಚಿಂತರು, ಆತ್ಮಹಿತನಿರತರು, ಪರಿಹಿತವ್ರವೀಣರು. ಅವರು ಮಾಡಿರುವ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಲೋಕಹಿತದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಸುಪರಿಚಿತಗಳಾಗಿವೆ. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ

ಬೇಕಾಗಿರುವ ವರಧರ್ಮಸಹಿಷ್ಣುತೆಯು ಅವರ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಗಭೀರವಾಗಿ ನೆಲೆಸಿರುತ್ತದೆ. ಅನೇಕವರ್ಷಗಳಿಂದ ಅವರು ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತಿರುವ ಸರ್ವಧರ್ಮಸಮ್ಮೇಲನವೇ ಇದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಸಾಕ್ಷಿ. ಶ್ರೀ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಸರಲ ವರಿಣಾಮ, ಭದ್ರವರಿಣತಿ, ಗುಣಾನುಮೋದತೆ, ಸವಾಚಾರತತ್ಪರತೆ, ದೈವಭಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ಅನರ್ಘ್ಯಗುಣಗಳನ್ನು ವರಶೀಲಿಸಿದರೆ ಅವರನ್ನು ರಾಜರ್ಷಿಗಳೆಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು ಅವರು ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ತನ್ನ ಮತ್ತು ಇತರ ಆತ್ಮರಲ್ಲಿ ವರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಕಾಶವಾಗಲೆಂಬ ಶುಭಭಾವನೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ವರಮಾತ್ಮ ವದವನ್ನು ಗುರಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತತ್ಪ್ರಧಗಾಮಿಯಾಗಿರುವ ಶ್ರೀ ನಿರ್ಗುಂಧಾಚಾರ್ಯ ವಾಯ ನಾಗರ ನ್ಯಾಮಿಗಳಿಗೆ ಆಹಾರದಾನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಂತೋಷದ ಫಲಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಈ ವರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶವು ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ. ಆಹಾರದಾನದ ಅತಿಶಯದಿಂದ ವಂಚಾಶ್ಚರ್ಯವೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ನಾವು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಓದಿ ಕೇಳಿದ್ದರೂ ಈ ಅಹಾರದಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರಂಥ ದಾತೃವಿಶೇಷ, ಶ್ರೀ ಆಚಾರ್ಯರಂಥ ವಾತ್ಸವಿಶೇಷದ ಅತಿಶಯದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಸಂಸಾರಕ್ಕೇನೆಯೇ ಅಭಯದಾನವನ್ನು ಕೊಡುವ ಈ ವರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶವು ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಯ್ತೆಂಬ ವಿಷಯದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಆತ್ಮ ಹಿತೈಷಿಗಳು ಅನಂದತುಂದಿಲರಾಗದಿರಲಾರರು. ಶ್ರೀ ವರಮಾತ್ಮನು ಪ್ರಕಾಶಕರಿಗೆ ದೀರ್ಘಾಯುರಾರೋಗ್ಯಗಳನ್ನು ದಯೆವಾಲಿಸಿ ಆತ್ಮಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವನ್ನು ನೀಡಲೆಂದು ಹಾರ್ದಿಕಕಾಮನೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ:—ವ್ರಸ್ತುತ ವ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ವಸಂಹರಿಸುತ್ತಾ ಧರ್ಮಬಂಧುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇವತ್ತು ಭೌತಿಕ ಚಾಕಚಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾದ ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತಿ, ವರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪಾದಿಗಳು ಅತಿ ವರೋಕ್ತವಾಗಿ ಕಂಡರೂ ಆತ್ಮಹಿತನಾಥಕನಿಗೆ ಅವುಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಅಸಂಭವವಲ್ಲ. ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಅನ್ಯತ್ರ ಹೋಗುವುದಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವ ಆತ್ಮನನ್ನೇ ರಾಗದ್ವೇಷ, ಕ್ರೋಧಮಾನ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಾವಭಾವಗಳಿಂದ ವಿರಹಿತ ನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಶುದ್ಧಸ್ವರೂಪನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದೇ ವರಮಾತ್ಮವದದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು. ಅದೇ ಮುಕ್ತಿ. ಅದೇ ಮೋಕ್ಷ. ಆ ಸ್ವಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಡೆಯಲು ಈ ಪ್ರಕಾಶದ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಲೇಖಕರ, ಗ್ರಂಥಕರ್ತರ, ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶಕರ ಶ್ರಮವು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಬಹುದು.

ವಿದುಷಾಮನುಚರ:

(ವಂ.) ವರಧರ್ಮಾನ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಶಾಸ್ತ್ರಿ,

(ವಿದ್ಯಾಪಾಚಸ್ಪತಿ, ನ್ಯಾಯಕಾವ್ಯತೀರ್ಥ)

ಸಂಪಾದಕ, - ವಿಶ್ವಬಂಧು, ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ, ಬೊಂಬಾಯಿ ಪರೀಕ್ಷಾಲಯ,
ಆಚಾರ್ಯ ಕುಂಭಸಾಗರ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ ಆದಿ.

ಕಲ್ಯಾಣ ಭವನ

ಸೊಲ್ಲಾಪುರ

೧೫-೯-೧೯೫೨

ನಿವೇದನೆ

ಸುವ್ರಸಿದ್ಧ ಶ್ರೀಕ್ಷೇತ್ರ ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ಧರ್ಮಾತ್ಮರಾದ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಮಂಜಯ್ಯ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಈ 'ವರಮಾತೃವ್ರಕಾಶ' ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡ ಅನ್ವಯಾರ್ಥ ಭಾವಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವ ಸುಯೋಗವು ಲಭಿಸಿತು. ಸಮಾಜವ್ರಸಿದ್ಧರೂ ಹಿರಿಯ ವಿದ್ವನ್ಮಣಿಗಳೂ ಆದ 'ವಂಡಿತರತ್ನ' ಶ್ರೀ. ಎ. ಶಾಂತಿರಾಜ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳವರ ಹಾಗೂ ಪೂಜ್ಯ ಗುರುನರಹರಾದ 'ನರಸ್ವತೀಭೂಷಣ' ಶ್ರೀ. ವಿ ಲೋಕನಾಥ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳವರ ಶುಭಾಶೀರ್ವಾದವು ನನಗೀ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯೋತ್ಸಾಹಗಳನ್ನಿತ್ತಿತು. ಇಂದು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿರುವ ಆ ವಿದ್ವನ್ಮಣಿಗಳಿಬ್ಬರಿಗೂ ವರೋಕ್ಷದಲ್ಲಾದರೂ ಕೃತಜ್ಞತಾವೂರ್ವಕ ಶ್ರದ್ಧಾಂಜಲಿಯನ್ನರ್ಪಿಸುವುದು ನನ್ನ ಆದ್ಯಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀ ಯೋಗಿಂದುದೇವರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಈ ವರಮಾತೃವ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಬರೆದಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ಸ್ವ. ವಂ. ದಾಲತಾರಾಮಜೀಯವರು ಬರೆದಿರುವ ಹಿಂದೀ ಟೀಕೆಯನ್ನೂ ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅನ್ವಯಾರ್ಥಭಾವಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಾಂತರಗಳ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿ ಪ್ರಕೃತಾರ್ಥವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೂಲಗ್ರಂಥವು ಅವಭಂಶ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದ ವಾರಕರ ನೌಕರೈಕ್ಯಾಗಿ ಪ್ರತಿವದ್ಯಗಳ ಕಳಗ ಸಂಸ್ಕೃತ ಛಾಯೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಮೂಲವು ಕಲವೆಡೆ ಸೂತ್ರದಂತಿರುವುದರಿಂದ ಅನ್ವಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವದಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅಧ್ಯಾಹಾರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಹಾಗೂ ಅರ್ಥಸ್ಪಷ್ಟತೆಗಾಗಿ ಕೆಲವು ವಿಭಕ್ತಿಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪರಿವರ್ತನಗೊಳಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಮೂಲದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವುನರುಕ್ತಿಗಳು ಅನುವಾದದಲ್ಲಿಯೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಬಂದಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಶಿಷ್ಯವ್ರಬೋಧನೆಯ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಒಂದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಹೇಳಬೇಕಾದುದರಿಂದ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಇದರಲ್ಲಿರುವ ಪುನರುಕ್ತಾದಿ ದೋಷಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬಾರದೆಂದು ಗ್ರಂಥಕರ್ತರೇ ಹೇಳಿರುವರು.

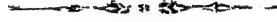
ಪ್ರಕಾಶಕರ ಅವೇಕ್ಷೆಯ ಮೇರೆಗೆ ನನ್ನ ಬಿನ್ನಹವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಮಹತ್ತ್ವಪೂರ್ಣವಾದ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ನನ್ನ ಮಿತ್ರರಾದ 'ವಿದ್ಯಾವಾಚಸ್ಪತಿ' ಶ್ರೀ ವಂ. ವರ್ಧಮಾನವಾರ್ತ್ವನಾಥ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳವರು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಆಭಾರಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ವಸ್ತುತಃ ಗ್ರಂಥವು ಮಹತ್ತ್ವಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದು ಗಜನವಿಷಯಗರ್ಭಿತವಾಗಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಇದರ ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆಯ ಕಾರ್ಯವೂ ದೊಡ್ಡದು. ಅಂತೂ ಇದಕ್ಕೆ ಯಥಾಮತಿ ಕನ್ನಡ ಅನ್ವಯಾರ್ಥಭಾವಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುತ್ತೇನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ನ್ಯೂನತೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿರುವೆ.

ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಎಂದಿನಂತೆ ಲೇಖನವ್ಯವಸಾಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ವವಿಧದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೂ ಪ್ರಕೃತ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಯೋಗ್ಯನಲಹೆಗಳನ್ನಿತ್ತು ಸಹಕರಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಡಿ. ಪುಟ್ಟಸ್ವಾಮಿ, ಬಿ. ಎ., ಬಿ. ಎಲ್. 'ಅಡ್ವೋಕೇಟ್' ಅವರ ಹಾಗೂ ಪ್ರೊಫ್-ಪರಿಶೋಧನೆಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ಶ್ರೀ. ಟಿ. ರಘು ಚಂದ್ರ ಶೆಟ್ಟಿ, 'ವಿದ್ವಾನ್' ಅವರ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ಪ್ರಕಾಶಕರಾದ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರಿಗೆ ವರಮಾರಾಧ್ಯ ಶ್ರೀ ಮಹಾವೀರಸ್ವಾಮಿಯು ದೀರ್ಘಾಯುರಾರೋಗ್ಯಗಳನ್ನೀಯಲೆಂದು ವ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಶ್ರೀ ಮಹಾವೀರ ಜಿನಾಲಯ,
(ಶೆಟ್ಟಿ ಬಸದಿ)
ಮೂಡಬಿದಿರೆ,
೨೦ - ೯ - ೧೯೫೨.

ಇತಿ,
ವಿದ್ವಜ್ಞಾನಾನುಚರ,
ಎನ್. ಚಂದ್ರರಾಜೇಂದ್ರ.

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮ

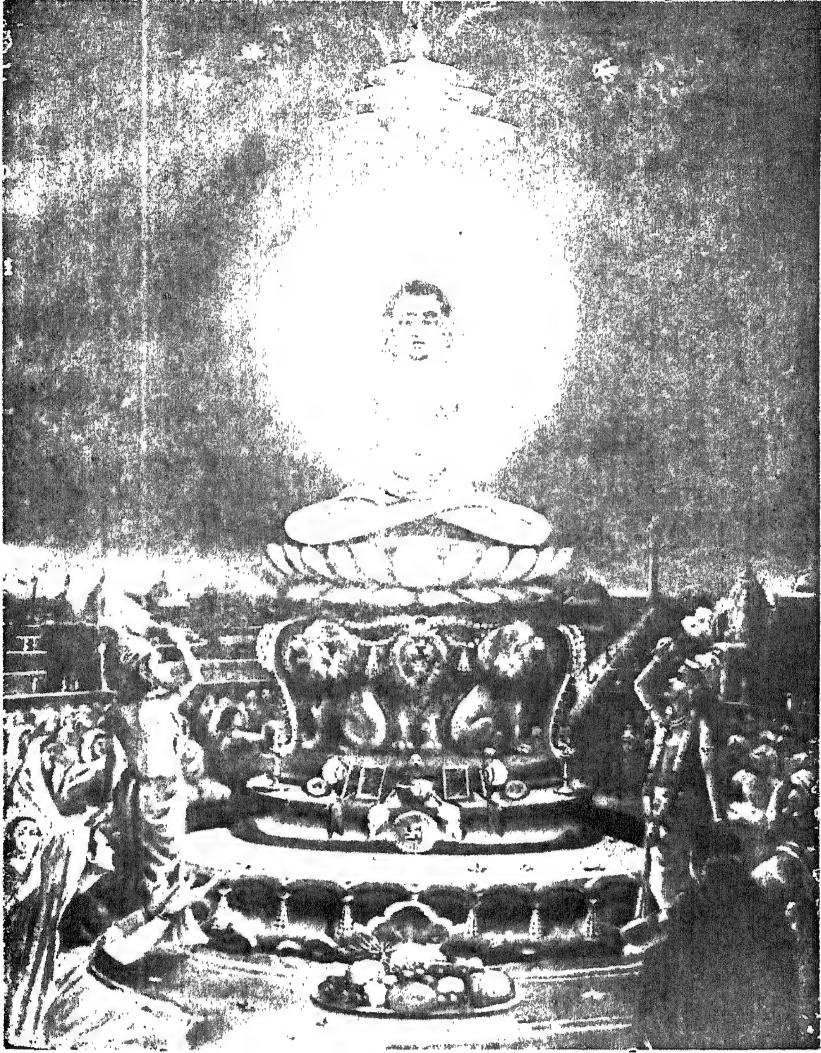
ವಿಷಯ	ಪುಟ	ದೋಹಾಸಂಖ್ಯೆ
ಮಂಗಲಾಚರಣೆ	1	೧
ತ್ರಿವಿಧಾತ್ಮಾಧಿಕಾರ—೧		
ಫಟ್ಟವ್ರಭಾಕರನ ವ್ರಶ್ನೆ	8	೮
ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರ ದೇವರ ಉತ್ತರ	10	೧೧
ಬಹಿರಾತ್ಮನ ಲಕ್ಷಣ	12	೧೩
ಅಂತರಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪ	13	೧೪
ವರಮಾತ್ಮನ ಲಕ್ಷಣ	13	೧೫
ವರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪ	14	೧೬
ಸರ್ವಜೀವರ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವರಮಾತ್ಮನು ಶಕ್ತಿರೂಪದಿಂದಿರುತ್ತಾನೆ	20	೨೬
ಜೀವ-ಅಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಣ ಭೇದದಿಂದ ಭೇದವಿರುತ್ತದೆ	23	೩೦
ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣ	24	೩೧
ಶುದ್ಧಾತ್ಮಧ್ಯಾನದಿಂದ ಸಂಸಾರಭ್ರಮಣೆಯ ನಾಶ	24	೩೨
ಜೀವನ ವರಿಮಾಣದ ಕುರಿತು ಮತಮತಾಂತರವಿಚಾರ	36	೫೦
ದ್ರವ್ಯ ಗುಣ ವರ್ಷಾಯಗಳ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ		
ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪ-ನಿರೂಪಣೆ	41	೫೬
ದ್ರವ್ಯ-ಗುಣ-ವರ್ಷಾಯಗಳ ಸ್ವರೂಪ	42	೫೭
ಜೀವಕರ್ಮಗಳ ಸಂಬಂಧ ವಿಚಾರ	45	೫೯
ಆತ್ಮನಿಂದ ವರವಸ್ತುಗಳ ಭಿನ್ನತೆ	52	೬೭
ನಿಶ್ಚಯ ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯ ಸ್ವರೂಪ	58	೭೬
ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯ ಲಕ್ಷಣ	59	೭೭
ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯ ಭಾವನೆ	65	೮೫
ಭೇದವಿಜ್ಞಾನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪನಿರೂಪಣೆ	70	೯೩
ಮೋಕ್ಷಾಧಿಕಾರ—೨		
ಮೋಕ್ಷದ ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನೆ	95	೧
ಮೋಕ್ಷದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ	95	೨
ಮೋಕ್ಷದ ಫಲವರ್ಣನೆ	103	೧೧
ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗನಿರೂಪಣೆ	104	೧೨
ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ	126	೩೧

ವಿಷಯ	ಪುಟ	ದೋಹಾಸಂಖ್ಯೆ
ವರಮಂ-ಉಪಶಮಭಾವದ ಮುಖ್ಯತೆ	134	೩೯
ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಪುಣ್ಯವಾವಗಳ ಸಮಾನತೆ	146	೫೩
ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದ ಮುಖ್ಯತೆ	157	೬೭
ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ	162	೭೨
ವರಿಗ್ರಹತ್ಯಾಗನಿರೂಪಣೆ	174	೮೭
ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ಸರ್ವಜೀವರೂ ಸಮಾನರು	180	೯೫
ವರದ್ರವ್ಯಸಂಬಂಧದ ತ್ಯಾಗ	191	೧೦೮
ತ್ಯಾಗದ ದೃಷ್ಟಾಂತ	192	೧೧೦
ಮೋಹದ ತ್ಯಾಗ	193	೧೧೧
ಇಂದ್ರಿಯಲಂವಟರಾದ ಜೀವರ ವಿನಾಶ	196	೧೧೨
ಲೋಭಕಷಾಯದಲ್ಲಿರುವ ದೋಷ	197	೧೧೩
ನ್ನೇಹದ ತ್ಯಾಗ	198	೧೧೪
ಜೀವಹಿಂಸೆಯ ದೋಷ	205	೧೨೫
ಜೀವರಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ಲಾಭ	208	೧೨೭
ಅಧ್ರುವಭಾವನೆ	210	೧೨೯
ಜೀವನಿಗೆ ಉಪದೇಶ	214	೧೩೩
ವಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುವಿಕೆ	217	೧೩೬
ಇಂದ್ರಿಯಸುಖವು ಅನಿತ್ಯವಾದುದು	219	೧೩೮
ಮನೋನಿಗ್ರಹದಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹವಾಗುವುದು	221	೧೪೦
ಸನ್ಯಕ್ತವು ದುರ್ಲಭವಾದುದು	223	೧೪೩
ಗೃಹವಾಸದ ದೋಷ	224	೧೪೪
ದೇಹಮಮತ್ವದ ತ್ಯಾಗ	225	೧೪೫
ದೇಹದ ಮಲಿನತೆಯ ನಿರೂಪಣೆ	227	೧೪೮
ಆತ್ಮಾಧೀನಸುಖದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕು	232	೧೫೪
ಚಿತ್ತವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುವುದರಿಂದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದ		
ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು	234	೧೫೬
ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯ ವರ್ಣನೆ	238	೧೬೧
ಸಂಸಾರವಿಚ್ಛಿತ್ತಿಯ ಕಾರಣಗಳು	243	೧೬೬
ದಾನಪೂಜಾದಿ ಶ್ರಾವಕಧರ್ಮಪರಂಪರೆಯು		
ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ	244	೧೬೮
ಚಿಂತಾರಹಿತವಾದ ಧ್ಯಾನವು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದುದು	245	೧೬೯

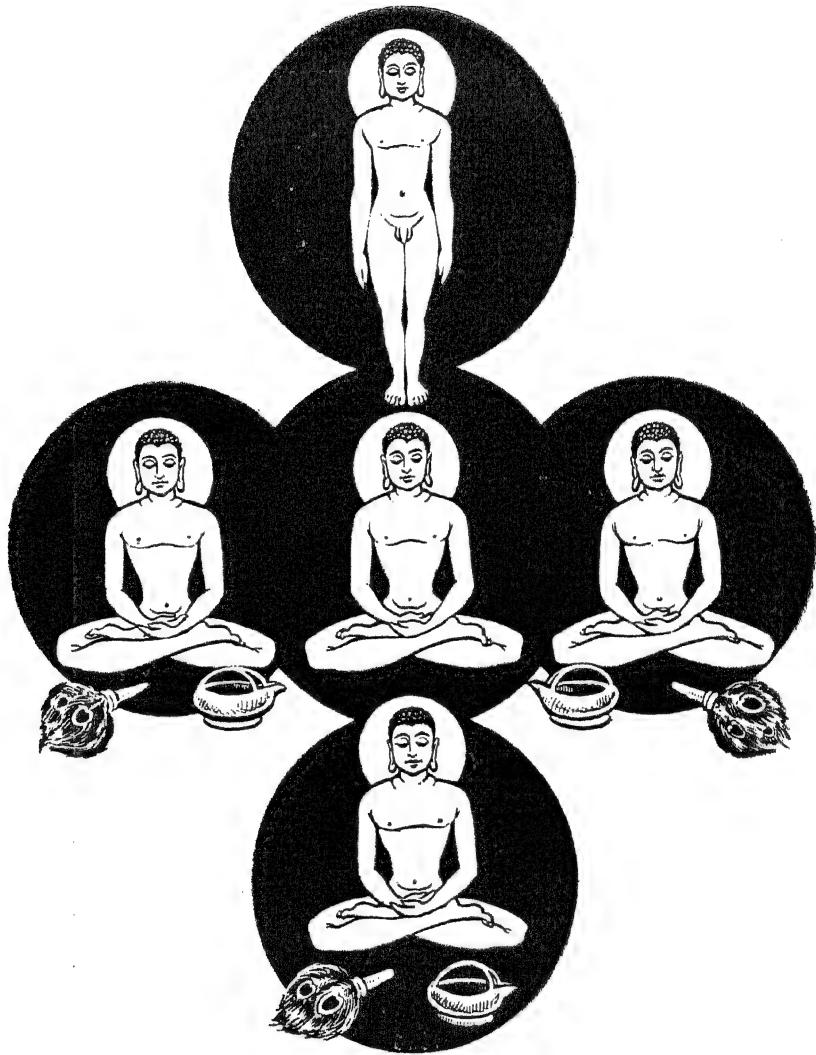
ವಿಷಯ	ಪುಟ	ದೋಹಾಸಂಖ್ಯೆ
ಈ ಆತ್ಮನೇ ವರಮಾತ್ಮನು	248	೧೭೪
ದೇಹಾತ್ಮಭೇದಭಾವನೆ	251	೧೭೭
ದೇಹಾತ್ಮಭೇದಭಾವನೆಯ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳು	251	೧೭೮
ಸರ್ವಚಿಂತೆಗಳ ನಿಷೇಧ	258	೧೮೭
ವರಮನಮಾಧಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ	260	೧೮೯
ಅರ್ಹದವನೈಯ ನಿರೂಪಣೆ	263	೧೯೫
‘ವರಮಾತ್ಮವ್ರಕಾಶ’ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥ	266	೧೯೮
ಸಿದ್ಧಸ್ವರೂಪವರ್ಣನೆ	268	೨೦೧
ವರಮಾತ್ಮವ್ರಕಾಶಭಾವನೆಯ ಫಲ	270	೨೦೪
ವರಮಾತ್ಮವ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯ ಪುರುಷರು	272	೨೦೭
ವರಮಾತ್ಮವ್ರಕಾಶರಾಸ್ತ್ರದ ಫಲ ಮತ್ತು ಗ್ರಂಥಕರ್ತರ ಔದ್ಧತ್ಯವರಿಹಾರ	274	೨೧೦
ನಿಜಾತ್ಮತತ್ತ್ವಭಾವನೆಯ ಫಲ	276	೨೧೩
ಅಂತ್ಯಮಂಗಳ	277	೨೧೪

ಶೋಧನ ಪತ್ರ.

ಪುಟ	ಪಂಕ್ತಿ	ಅಶುದ್ಧಿ	ಶೋಧನ
8	7	ಉವದೇವಿತ್ತರು	ಉವದೇಶವಿತ್ತರು
17	17	ನೀರಡಿಗೆ	ನೀರಡಿಕೆ
21	15	ನೋತ್ರ	ನೋತ್ರ
25	2	ತುಟ್ಟತಿ	ತುಟ್ಟತಿ
29	12	ಲಬ್ಧಾ	ಲಬ್ಧಾ
30	26	ವಿನಾಂ	ವಿನಾ
31	19	ಆರಾದಿನ	ಆರಾಧಿನ
33	11	ವೃತಿರಿಕ್ತ	ವೃತಿರಿಕ್ತ
38	18	ಇಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನಿ	ಇಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನ
42	18	ಪಜ್ಜವು	ಪಜ್ಜಲು
42	19	ಉತ್ತು	ವುತ್ತು
42	19	ಹೆಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ	ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.
57	16	ಪರಾಯವು ಭಾವು	ವರಾಯಲು ಭಾಲು
58	15	ದ್ರವ್ಯ	ದ್ರವ್ಯ
62	17	ನವುಂನಕ	ನವುಂನಕ
123	23	ವಟಾದಿಗಳೂ	ವಟಾದಿಗಳಿಗೂ
164	21	ಅಲ್ಲಾಡಿಸು	ಅಲ್ಲಾಡಿಸು
177	24	ಮುನಿಯ	ಮುನಿಯು
198	19	ಪಿಕ್ಕು	ಪಿಕ್ಕು
204	20	ವರಮಾಗಮನ	ವರಮಾಗಮ
204	28	ಆತ್ಮೀಯತೆ	ಆತ್ಮೀಯತೆ
206	28	ವಿಕಹಾ	ವಿಕಹಾ
288	9	ಮೇನೆನೆದು	ಮೇಲೆನೆದು
215	6	ತಿನ್ನಲ್ಪಟ್ಟು	ತಿನ್ನಲ್ಪಟ್ಟು
219	9	‘ಯಜ್ಞ’	‘ಯುಜ್ಞ’
219	28	ಅಪಾತ	ಆಪಾತ
219	29	ನೃಣಾಂ	ನೃಣಾಂ
220	19	ಟ್ಟು) ವನು	ಟ್ಟವ) ನು
231	30	ಉಚ್ಚಯೇ	ಉಚ್ಚಯೇ
233	17	ಸಂತುಷ್ಟೋ	ಸಂತುಷ್ಟೋ

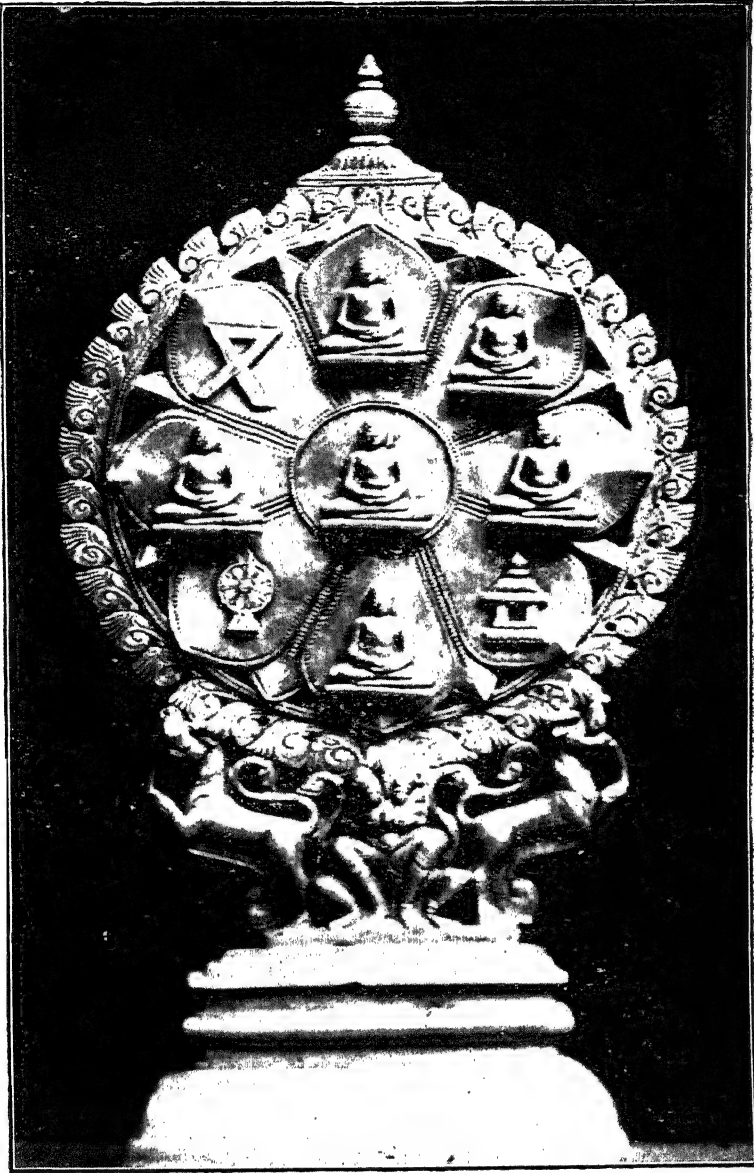

ಸಮವಸರಣದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನರಾದ ಅರ್ಹಕ್ಷರಮೇಷ್ಠಿಗಳು.

ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳು

ಐನೋ ಅರಹಂಕಾಣಂ । ಐನೋ ಸಿದ್ಧಾಣಂ ।
 ಐನೋ ಆಇರಿಯಾಣಂ । ಐನೋ ಉವಜ್ಞಯಾಣಂ ।
 ಐನೋ ಲೋಁ ಸವ್ವಸಾಹೂಣಂ ।

ನವದೇವತೆಗಳು

ಧರ್ಮೋಪದೇಶನಚತುರರೂ ಚಾರಿತ್ರಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳೂ ಕಲಿನತಪಸ್ವಿಗಳೂ ಆದ
ಆಚಾರ್ಯ ಶ್ರೀ ಪಾಯಸಾಗರ ಮಹಾಮುನಿಗಳವರು

ಸ ಮ ಪ ಣೆ

ಈ ಗ್ರಂಥವು

ಅಧ್ಯಾತ್ಮರಸಿಕರೂ ಧರ್ಮೋಪದೇಶನಚತುರರೂ
ಚಾರಿತ್ರಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳೂ ಕರಿನತಪಸ್ವಿಗಳೂ ಆದ
ಆಚಾರ್ಯ ಶ್ರೀ ಸಾಯನಾಗರ ಮಹಾಮುನಿಗಳವರ
ವುನೀತ ಕರಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ
ಗುರುಭಕ್ತಿಯ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ
ಸಮರ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

— ಪ್ರಕಾಶಕರು.

ಶ್ರೀ ವರಮಾತೃನೇ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮದ್ವ್ಯೋಗೀಂದ್ರದೇವ—ವಿರಚಿತ

ಪ ರ ಮಾ ತ್ಮ ಪ್ರ ಕಾ ಶ

ಜೇ ಜಾಯಾ ರ್ಭಾಣಗ್ನಿಯವಿ, ಕಮ್ಮಕಲಂಕ ಡಹೇವಿ ।

ಣಿಚ್ಚಣಿರಂಜಣಣಾಣಮಯ, ತೇ ವರಮವ್ವ ಣವೇವಿ

॥ ೧ ॥

“ಯೇ ಜಾತಾ ಧ್ಯಾನಾಗ್ನಿನಾ ಕರ್ಮಕಲಜ್ಞಾನಿ ದಗ್ಧಾಃ ।

ನಿತ್ಯನಿರಂಜನಜ್ಞಾನಮಯಾನ್ತಾನ್ ವರಮಾರ್ಚನಃ ನತ್ವಾ

॥ ೧ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೇ—ಯಾವ ಮಹಾತ್ಮರು. ರ್ಭಾಣಗ್ನಿಯವಿ—ಧ್ಯಾನ ರೂಪವಾದ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ. ಕಮ್ಮಕಲಂಕ—ಕರ್ಮರೂಪವಾದ ಕಲ್ಮಶಗಳನ್ನು ಡಹೇವಿ—ಸುಟ್ಟು. ಣಿಚ್ಚಣಿರಂಜಣಣಾಣಮಯೇ—ನಿತ್ಯರೂ, ನಿರಂಜನ (ಕರ್ಮ ಮಲರಹಿತ)ರೂ, ಜ್ಞಾನಮಯರೂ, ಜಾಯಾ—ಆದರೋ. ತೇ ವರಮವ್ವ—ಆ ವರ ಮಾತ್ಮ(ಸಿದ್ಧಾತ್ಮ)ರನ್ನು. ಣವೇವಿ—ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ನಾನು ‘ವರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ’ವನ್ನು ವಿವರಿಸುವೆನು.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥಃ—ಸೂರ್ಯಬಿಂಬವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುವ ಮೇಘಸಮುದ್ರವು ಸರಿಯುತ್ತಿರಲು ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳು ಪ್ರಕಾಶನಾನನಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುವಂತೆ ಆತ್ಮ ರನ್ನಾವರಿಸಿರುವ ಪುಷ್ಕಲಪಿಂಡರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನಾವರಣ ಮೊದಲಾದೆಂಟು ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ ಗಳೂ ರಾಗಾದಿನಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪರೂಪವಾದ ಭಾವಕರ್ಮಗಳೂ ಆತ್ಮವ್ರದೇಶದಿಂದ ದೂರ ವಾಗುತ್ತಿರಲು ಅಂತಹ ಶುದ್ಧಾತ್ಮರು ಲೋಕಾಲೋಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶವಡಿಸಲು ಸಮ ರ್ಥವೂ ಅತ್ಯಂತ ನಿಮಗಲವೂ ಆದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯ

(ಅನಂತಜ್ಞಾನ, ಅನಂತದರ್ಶನ, ಅನಂತವೀರ್ಯ, ಅನಂತಸುಖ) ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ, ವರ ಮಾತೃರಾಗುವರು ಅಂದರೆ ಕರ್ಮಗಳ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದೊಡನೆ ಆತ್ಮರಲ್ಲಿ ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುವುವು ಧಾತುವಾಷಾಣ (ಬಂಗಾರದ ಕಲ್ಲು)ದಲ್ಲಿ ಮಿಶ್ರವಾಗಿದ್ದ ಅನ್ಯಧಾತುಗಳು ಅದರಿಂದ ಬೇರೆಯಾದೊಡನೆ ಅದು ಶುದ್ಧ ಸುವರ್ಣವಾಗಿ ಉಳಿಯುವಂತೆ ವರ್ಷಾಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ ಕರ್ಮಕಲಂಕದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾದ ಆತ್ಮರು ಸಿದ್ಧವರ್ಷಾಯವನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಇದನ್ನೇ ವಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ “ಅಭೂದ ಪುನ್ವೋ ಹವದಿ ಸಿದ್ಧೋ” ಅಂದರೆ, ಜೀವನು ಮೊದಲಿಂದೂ ವಡೆಯದ ಸಿದ್ಧ ವರ್ಷಾಯವನ್ನು ಕರ್ಮಕಲಂಕದ ವಿನಾಶದಿಂದ ವಡೆಯುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ “ದ್ರವ್ಯಸಂಗ್ರಹ”ದಲ್ಲಿ “ಸವ್ವೇ ಸುದ್ಧಾ ಹು ಸುದ್ಧಣಯಾ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಶುದ್ಧ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜೀವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಶುದ್ಧ ಬುದ್ಧ (ಜ್ಞಾನ) ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರಾಗಿರುವರು ಧಾತುವಾಷಾಣದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಧಾತುಗಳು ಮಿಶ್ರವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣವು ಶಕ್ತಿರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದು ಇತರ ಧಾತುಗಳ ಸಂಯೋಗ ದೂರವಾಗುವುದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತ (ಪ್ರಕಟ)ವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ ಜೀವನಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಸ್ವಭಾವವು ನಿತ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಮಲವು ದೂರವಾಗುವುದರಿಂದ ಆ ನಿಜಸ್ವಭಾವವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ದ್ರವ್ಯ-ಭಾವ ಕರ್ಮಗಳು ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದಿಂದ ಅಧವಾ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪರೂಪಾ ತೀತ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಕರ್ಮಕಲಂಕದಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಮುಕ್ತಾತ್ಮರು (ಸಿದ್ಧವರಮೇಷ್ಠಿಗಳು) ನಿತ್ಯರೂ, ನಿರಂಜನರೂ, ಜ್ಞಾನಮಯರೂ ಆಗಿರುವರು

ಏಕಾಂತವಾದಿಗಳಾದ ಬೌದ್ಧಮತೀಯರು ಆತ್ಮನು ನಿತ್ಯನಲ್ಲವೆಂದೂ ಕ್ಷಣಿಕನೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. ಅವರಿಗೆ ಬೋಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಆತ್ಮದ್ರವ್ಯವು ನಿತ್ಯ-ಅವಿನಾಶಿಯೆಂದು ಹೇಳಿದುದಾಗಿದೆ. ನೈಯಾಯಿಕಮತೀಯರು “ನೂರು ಕಲ್ಪಕಾಲಗಳು ಕಳೆದ ನಂತರ ಲೋಕವು ಶೂನ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಸದಾಶಿವನಿಗೆ ಲೋಕವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಚಿಂತೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಅನಂತರ ಅವನು ಮುಕ್ತರಾದ ಸರ್ವ ಆತ್ಮರಿಗೂ ಕರ್ಮರೂಪವಾದ ಅಂಜನದ ಸಂಯೋಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಪುನಃ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬೀಳಿಸುತ್ತಾನೆ” ಎಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಆ ಮತವನ್ನು ನಂಬುವ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಬೋಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭಾವಕರ್ಮದ್ರವ್ಯಕರ್ಮನೋಕರ್ಮರೂಪವಾದ ಅಂಜನದ ಸಂಸರ್ಗವು ಮುಕ್ತಾತ್ಮರಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಉಂಟಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು ‘ನಿರಂಜನ’ರಂದು ಹೇಳಿದುದಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು ಸಾಂಖ್ಯಮತೀಯರು ‘ನಿದ್ರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಬಾಹ್ಯವದಾರ್ಥಗಳ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದಿರುವಂತೆ ಸಿದ್ಧಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವಿರುವುದಿಲ್ಲ’ವೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಆ ಮತವನ್ನನುಸರಿಸುವ ಶಿಷ್ಯನ ಪ್ರತಿಬೋಧನೆಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧವರಮೇಷ್ಠಿಗಳಿಗೆ ‘ಜ್ಞಾನಮಯರು’ ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುದಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಸಿದ್ಧವರಮೇಷ್ಠಿಗಳನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ‘ವರಮಾತೃಪ್ರಕಾಶ’ವೆಂಬೀ ಗ್ರಂಥವನ್ನು

ರಚಿಸುವೆನೆಂದು ಮುಖ್ಯಾಭಿವ್ರಾಯ ಇಲ್ಲಿ ನಿರಂಜನವೂ ಜ್ಞಾನಮಯವೂ ಆದ
ಪರಮಾತ್ಮ-ದ್ರವ್ಯವು ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಭಾವವು.

ತೇ ವಂದಲುಂ ಸಿರಿಸಿದ್ಧಗಣ, ಹೋಸಹಿಂ ಜೀವಿ ಅಣಂತ ।

ಸಿವಮಯಣಿರುವಮಣಾಣಮಯ, ವರಮಸಮಾಹಿ ಭಜಂತ ॥ ೨ ॥

“ತಾನ್ ವಂದೇ ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಗಣಾನ್ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಯೇಷಿ ಅನಂತಾಃ ।

ಶಿವಮಯನಿರುವಮಜ್ಞಾನಮಯಾಃ ವರಮಸಮಾಧಿಂ ಭಜಂತಃ ॥ ೨ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೀವಿ—ಯಾವ ಸಿದ್ಧಾತ್ಮರು. ವರಮಸಮಾಹಿ—ರಾಗಾದಿ
ವಿಕಲ್ಪರಹಿತವಾದ—ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಮಾಧಿಯನ್ನು ಭಜಂತ—ನೇವಿಸುವವರಾಗಿ. ಸಿವ
ಮಯಣಿರುವಮಣಾಣಮಯ—ವರಮಕಲ್ಯಾಣಮಯರೂ, ಅನುವಮರೂ, ಜ್ಞಾನ
ಮಯರೂ ಆಗಿ ಹೋಸಹಿಂ—ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಗುವರೋ. ತೇ ಅಣಂತ—ಅಂತಹ
ಅನಂತರಾದ ಸಿರಿಸಿದ್ಧಗಣ—ಸಂವದ್ಯುಕ್ತರಾದ ಸಿದ್ಧವರಮೇಷ್ಠಿಗಳ ಸಮೂಹ
ಗಳನ್ನು. ವಂದಲುಂ—ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ

ವಿಶೇಷಾರ್ಥಃ—ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಣಿಕೆ ಮೊದಲಾದ ಭವ್ಯಾತ್ಮರು ಶ್ರೀವೀತ
ರಾಗನರ್ವಜ್ಞದೇವವ್ರಣೀತವಾದ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ
ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಸಮ್ಯಕ್ಶುದ್ಧಾನ, ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಆಚರಣರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯ
ರತ್ನತ್ರಯದಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವಿಷಯಕವಾಯಾದಿ—ವಿಭಾವವರಿಣಾಮ
ಗಳಿಂದ ರಹಿತವೂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯಿಂದಂಟಾದ ಸಹಜಾನಂದನುಖವೆಂಬ ಅಮೃ
ತಕ್ಕೆ ವಿವರೀತವಾದ ನರಕಾದಿದುಃಖರೂಪವಾದ ಕ್ಷಾರಜಲ (ಉಪ್ಪುನೀರು)ವುಳ್ಳ
ಸಂಸಾರಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಲು ಸಮರ್ಥವೂ ಆದ ಸಮಾಧಿಯೆಂಬ ನೌಕೆಯನ್ನು
ಆಶ್ರಯಿಸುವವರಾಗಿ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯಿಂದಂಟಾದ ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದನುಖ
ಮಯರೂ, ಉವಮಾರಹಿತರೂ, ವಿಶುದ್ಧ (ಕೇವಲ) ಜ್ಞಾನಮಯರೂ ಆಗುವರು.
ಅಂತಹ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ ಮೋಕ್ಷಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಕೂಡಿದವರೂ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಮೊದಲಾದ
ಎಂಟು ಗುಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತರೂ ಆದ ಅನಂತ ಸಿದ್ಧವರಮೇಷ್ಠಿಗಳನ್ನು ಸಮಸ್ಕರಿಸು
ತ್ತೇನೆ ಇಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣಮಯವೂ, ಉವಮಾರಹಿತವೂ, ಜ್ಞಾನಮಯವೂ ಆದ
ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ಉಪಾದೇಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಭಾವವು.

ತೇ ಹಲುಂ ವಂದಲುಂ ಸಿದ್ಧಗಣ, ಅಚ್ಛಹಿಂ ಜೀವಿ ಹವಂತ ।

ವರಮಸಮಾಹಿನುಹಗ್ನಿಯಃ, ಕಮ್ನಿಂಧಣಇಂ ಹುಣಂತ ॥ ೩ ॥

“ತಾನ್ ಅಹಂ ವಂದೇ ಸಿದ್ಧಗಣಾನ್ ತಿಷ್ಠಂತಿ ಯೇಷಿ ಭವಂತಃ ।

ವರಮಸಮಾಧಿನುಹಗ್ನಿನಾ ಕರ್ಮೇಂಧನಾನಿ ಜುಹ್ಯಂತಃ ॥ ೩ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೀವಿ—ಯಾರು. ವರಮಸಮಾಹಿನುಹಗ್ನಿಯಃ—ಪರಮ
(ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ) ಸಮಾಧಿಯೆಂಬ ಮಹಾಗ್ನಿಯಿಂದ. ಕಮ್ನಿಂಧಣಇಂ—ಕರ್ಮರೂಪ

ವಾದ ಕಾಷ್ಟ್ಯ(ಕಟ್ಟಿಗೆ)ಗಳನ್ನು. ಹುಣಂತ—ಸುಡುವವರಾಗಿ. ಅಚ್ಚಹಿಂ ಹವಂತ
ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇರುವರೋ. ತೇ ಸಿದ್ಧಗಣ-ಆ ಸಿದ್ಧರ ಸಮೂಹಗಳನ್ನು
ಹಲುಂ ವಂದಲುಂ-ನಾನು ವಂದಿಸುತ್ತೇನೆ.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ:—ವರ್ತಮಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಂಚಮಹಾವಿದೇಹಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿರುವ
ಶ್ರೀಮಂಥರಸ್ವಾಮಿ ಮೊದಲಾದವರು ವೀತರಾಗವರಮಸಾಮಾಯಿಕಭಾವನೆಯಿಂದಂ
ಟಾದುದೂ ನಿರ್ದೋಷವರಮಾತ್ಮತತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್-ಶ್ರದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾಚರಣರೂಪ
ವಾದ ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳುದೂ ಆದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯೆಂಬ ಬೆಂಕಿ
ಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಾನವರಣಾದಿ ಕರ್ಮರೂಪವಾದ ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಸುಡುತ್ತಿರುವರು ಅಂದರೆ
ಪರಮಧ್ಯಾನದ ಬಲದಿಂದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತಿರುವರು ಅಂತಹ ಸಿದ್ಧ
ಪರಮೇಶ್ವರಿಗಳ ಸಮೂಹಗಳನ್ನು ನಾನು ರಾಗಾದಿಭಾವಗಳಿಂದ ದೂರವಾದುದೂ
ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನ-ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳುದೂ ಆದ ವಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸಿದ್ಧಭಕ್ತಿಯಿಂದ
ವಂದಿಸುತ್ತೇನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದ ವ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಉಪಾಯಭೂತವಾದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ
ಸಮಾಧಿಯು ಉಪಾದೇಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಭಾವವು

ತೇ ಪುಣು ವಂದಲುಂ ಸಿದ್ಧಗಣ, ಜೇ ಣಿವ್ವಾಣಿ ವಸಂತಿ ।

ಣಾಣಿಂ ತಿಹುಯಣಿ ಗರುಯಾ ನಿ, ಭವಸಾಯರಿ ಣ ಪಡಂತಿ ॥ ೪ ॥

“ತಾನ್ ಪುನಃ ವಂದೇ ಸಿದ್ಧಗಣಾನ್ ಯೇ ನಿರ್ವಾಣೇ ವಸಂತಿ ।

ಜ್ಞಾನೇನ ತ್ರಿಭುವನೇ ಗುರುಕಾ ಅಪಿ ಭವಸಾಗರೇ ನ ವತಂತಿ ॥ ೪ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೇ—ಯಾವ ಸಿದ್ಧಾತ್ಮರು. ಣಿವ್ವಾಣಿ—ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ.
ವಸಂತಿ—ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೋ. ಪುಣು—ಮತ್ತು. ಣಾಣಿಂ—ಜ್ಞಾನದಿಂದ.
ತಿಹುಯಣಿ ಗರುಯಾ ವಿ—ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಗುರು (ಭಾರ)ಗಳಾಗಿದ್ದರೂ.
ಭವಸಾಯರಿ—ಸಂಸಾರ-ನಾಗರದಲ್ಲಿ ಣ ಪಡಂತಿ—ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲವೋ. ತೇ ಸಿದ್ಧ
ಗಣ—ಆ ಮುಕ್ತಾತ್ಮರ ಸಮೂಹಗಳನ್ನು. ವಂದಲುಂ—ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ:—ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭವ್ಯಾತ್ಮರಾಗಿದ್ದ ತೀರ್ಥಂಕರಪರಮ
ಜೇವರುಗಳೂ ಭರತ, ನಗರ, ರಾಘವ ಮದ್ವು ವಾಂಡವರೇ ಮೊದಲಾದವರೂ ವೀತ
ರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನದ ಬಲದಿಂದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮರೂಪವನ್ನು ವಡೆದು
ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ ನಿರ್ವಾಣವದ (ಮೋಕ್ಷಸ್ಥಾನ)ದಲ್ಲಿ ವಿರಾ
ಜಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಅಂತಹ ಸಿದ್ಧಾತ್ಮರು ಲೋಕಾಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ದ್ರವ್ಯ-
ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಲು ಸಮರ್ಥವಾದ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನದಿಂದ
ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಗುರು(ಶ್ರೀಷ್ಠ)ಗಳಾಗಿದ್ದು ಪುನಃ ಸಂಸಾರಬಂಧನಕ್ಕೆ ಒಳ
ಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ. (ಇಲ್ಲಿ ಗುರು ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಭಾರವೆಂದು ಅರ್ಥವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದರೆ, ಭಾರ
ವಾದ ವಸ್ತುವು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವುದು ಸಹಜವಾಗಿದ್ದರೂ ಭಾರವುಳ್ಳ ಸಿದ್ಧಾ

ತ್ವರೂ [ಸಂಸಾರವೆಂಬ] ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಆಲಂಕಾರಿಕೆ ವರ್ಣನೆಯಾಗುತ್ತದೆ). ಅಂತಹ ಸಿದ್ಧರ ಸಮೂಹಗಳನ್ನು ನಾನು ವಂದಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಭಾವವು. ಈ ನಿರ್ವಾಣವದವು ಉವಾದೇಯ (ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಯೋಗ್ಯ)ವಾಗಿರುತ್ತದೆಂಬುದು ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿದೆ.

ತೇ ಪುಣು ವಂದಲುಂ ಸಿದ್ಧಗಣ, ಜೇ ಅಪ್ಪಾಣಿ ವಸಂತ ।

ಲೋಯಾಲೋಲು ವಿ ಸಯಲು ಇಹು, ಅಚ್ಚಹಿಂ

ವಿಮಲು ಣಿಯಂತ ॥ ೫ ॥

“ತಾನ್ ಪುನರ್ವಂದೇ ಸಿದ್ಧಗಣಾನ್ ಯೇ ಆತ್ಮನಿ ವಸಂತಃ ।

ಲೋಕಾಲೋಕಮಪಿ ಸಕಲಂ ಇಹ ತಿವ್ಯಂತಿ ವಿಮಲಂ ವಶ್ತನಃ

॥ ೫ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಪುಣು—ಮತ್ತು ಜೇ—ಯಾರು. ಅಪ್ಪಾಣಿ ವಸಂತ—

ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿರುವವರಾಗಿ, ಸಯಲು ಲೋಯಾಲೋಲು ವಿ-ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಾ ಲೋಕಗಳನ್ನು ವಿಮಲು ಣಿಯಂತ—ಸಂದೇಹಾದಿಗಳಿಲ್ಲದೆ (ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ) ನೋಡುವವರಾಗಿ. ಅಚ್ಚಹಿಂ-ಇರುತ್ತಾರೆಯೋ. ತೇ ಸಿದ್ಧಗಣ-ಆ ಸಿದ್ಧಸಮೂಹ ಗಳನ್ನು ಇಹು—ಇಲ್ಲಿ ವಂದಲುಂ-ವಂದಿಸುತ್ತೇನೆ.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥಃ—ಮುಕ್ತಾತ್ಮರು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ತನ್ನ (ಆತ್ಮ) ಸ್ವರೂಪ ದಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ಮಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ಲೋಕಾಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪವಾದ ಸಮಸ್ತ ದ್ರವ್ಯ-ವರ್ಷಾಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ವಿಶ್ವದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಕೇವಲಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತವೆ ಮಾತ್ರ ವಲ್ಲದೆ ಸಿದ್ಧಾತ್ಮರು ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯರಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಪರ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯರಾದುದಾದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಪರಕೀಯ-ಸುಖದುಃಖ, ರಾಗ ದ್ವೇಷ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಾವವರಿಣಾಮಗಳ ಸಂಸರ್ಗದ ದೋಷವುಂಟಾಗಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ಕೇವಲ ನಿಜಾತ್ಮನಲ್ಲೇ ತಲ್ಲೀನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಭಾವವು. ಅಂತಹ ಸಿದ್ಧಸಮೂಹಗಳನ್ನು ನಾನು ಕರ್ಮಕ್ಷಯನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ವಂದಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಆರಾಧನೆಯು ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವಾರ್ಥವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕೇವಲದಂಸಣಣಾಣಮಯ, ಕೇವಲಸುಕೃಸಹಾವ ।

ಜಿಣವರ ವಂದಲುಂ ಭತ್ತಿಯಏ, ಜೇಹಿಂ ಪಯಾಸಿಯ ಭಾವ

॥ ೬ ॥

“ಕೇವಲದರ್ಶನಜ್ಞಾನಮಯಾನ್ ಕೇವಲಸುಖಸ್ವಭಾವಾನ್ ।

ಜಿನಸರಾನ್ ವಂದೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಯೈಃ ಪ್ರಕಾಶಿತಾ ಭಾವಾಃ

॥ ೬ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೇಹಿಂ—ಯಾವ ಜಿನರುಗಳಿಂದ. ಭಾವ—ಜೀವಾದಿ ಸಕಲ

ಪದಾರ್ಥಗಳು. ಪಯಾಸಿಯ—ಪ್ರಕಾಶ (ಪ್ರಕಟ)ಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟವೆಯೋ. ಅಂತಹ,

ಕೇವಲದಂಸಣಣಾಮಯ—ಕೇವಲದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮಯರೂ. **ಕೇವಲಸುಕೃತಹಾವ**—ಕೇವಲಸುಖಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರೂ ಆದ. **ಜೀವರ**—ಅರ್ಹ ಪ್ರರಮೇಷಿಗಳನ್ನು. **ಭಕ್ತಿಯವಿ**—ಭಕ್ತಿಯಿಂದ. **ವಂದಲುಂ**—ವಂದಿಸುತ್ತೇನೆ.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ:—ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯರೂಪವಾದ ಪರಮಾತ್ಮ ತತ್ತ್ವದ ಯಥಾರ್ಥಶ್ರದ್ಧಾನ, ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಅನುಭವರೂಪವಾದ ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳದೂ ಸುಖ-ದುಃಖ, ಜೀವಿತ-ಮರಣ, ರಾಭ-ಅರಾಭ, ಶತ್ರು-ಮಿತ್ರ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಮತಾಭಾವದಿಂದಂಟಾದ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿ ಪೂರ್ವಕವಾದುದೂ ಆದ ಜಿನೋಪದೇಶವನ್ನು ವದದ್ದು ಅದರಿಂದ ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವರಾದ ಅರ್ಹಪ್ರರಮೇಷಿಗಳಿಂದ ಜೀವಾದಿ ಸಕಲ-ವದಾರ್ಥಗದ ಯಥಾರ್ಥಸ್ವರೂಪವೂ ಕರ್ಮಾಭಾವದಿಂದಂಟಾದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ ಅನಂತಗುಣ ರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷ ಹಾಗೂ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವೂ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಅಂತಹ ಅರ್ಹಪ್ರರಮೇಷಿಗಳನ್ನು ನಾನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಂದಿಸುತ್ತೇನೆ ಅರ್ಹಪ್ರರಮೇಷಿಗಳ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣರೂಪವಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ಆರಾಧಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಭಾವಾರ್ಥವಾಗಿದೆ

ಜೀ ಪರಮಪ್ಪುಣಿಯಂತಿ ಮುಣಿ, ಪರಮಸಮಾಹಿ ಧರೇವಿ ।

ಪರಮಾಣಂದಹ ಕಾರಣಿಣ, ತಿಣ್ಣಿವಿ ತೇವಿ ಣವೇವಿ

॥ ೭ ॥

“ಯೇ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಪಶ್ಯಂತಿ ಮುನಯಃ ಪರಮಸಮಾಧಿಂ ಧೃತ್ವಾ ।

ಪರಮಾನಂದಸ್ಯ ಕಾರಣೇನ ತ್ರೀನಪಿ ತಾನಪಿ ನತ್ವಾ

॥ ೭ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೀ ಮುಣಿ—ಯಾವ ಮುನಿಗಳು **ಪರಮಾಣಂದಹ ಕಾರಣಿಣ**—ಪರಮ ಸುಖದ ಅನುಭವಕ್ಕಾಗಿ. **ಪರಮಸಮಾಹಿ ಧರೇವಿ**—ಪರಮ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿ. **ಪರಮಪ್ಪುಣಿಯಂತಿ**—ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ರೆಯೋ. **ತಿಣ್ಣಿವಿ ತೇವಿ**—ಆ ಮೂವರನ್ನೂ-ಅಚಾರ್ಯ, ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಸಾಧುಗಳನ್ನು **ಣವೇವಿ**—ನಮಸ್ಕರಿಸಿ. [ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುವೆನು.]

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ:—ಅನುವಚರಿತಾಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರಸಂಬಂಧವುಳ್ಳ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ ನೋಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟದೂ ಅಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯಸಂಬಂಧವುಳ್ಳ ರಾಗಾದಿಗಳ ಮತ್ತು ಮತಿಜ್ಞಾನಾದಿ ವಿಭಾವಗುಣಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ದೂರವಾದುದೂ ಸರನಾರಕಾದಿ ಚತುರ್ಗತರೂಪವಾದ ವಿಭಾವಪರ್ಮಾಯಗಳಲ್ಲದುದೂ ಚಿದಾನಂದೈಕ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳದೂ ಆದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವವೊಂದೇ ಸತ್ಯವಾದುದು. ಅದೇ “ಸಮಯ ಸಾರ”ವೆನಿಸುವುದು. ಪರಮಾರ್ಥವಾದ ಆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವವೇ ಸರ್ವವಿಧದಿಂದಲೂ **ಪ್ರಾಪ್ಯ**ವಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಪರವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ತ್ಯಾಜ್ಯವಾದವು.

ಗಳೆಂಬ ನಿಶ್ಚಲ-ಶ್ರದ್ಧೆಗೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಆಚರಣೆ ಅಂದರೆ ತದ್ರೂಪವಾಗಿ ವರಿಣಮಿಸುವಿಕೆಯು “ದರ್ಶನಾಚಾರ”ವಾಗಿದೆ. ಆ ನಿಜ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ, ವಿಮೋಹ ಮತ್ತು ವಿಭ್ರಮರಹಿತವಾದ ಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪ ಗ್ರಾಹಕಬುದ್ಧಿಗೆ “ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ”ವೆಂದೂ ತದ್ರೂಪ-ವರಿಣಮನಕ್ಕೆ ‘ಜ್ಞಾನಾಚಾರ’ ಎಂದೂ ಹೆಸರು. ಅದೇ ಶುದ್ಧಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಶುಭ-ಅಶುಭ-ಸಂಕಲ್ಪ-ವಿಕಲ್ಪರಹಿತವೂ ನಿತ್ಯಾನಂದಮಯವೂ ಆದ ಸುಖರಸಾಸ್ವಾದನೆಯ ನಿಶ್ಚಲ ಅನುಭವವು “ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರ” ವಾಗಿದೆ ತದ್ರೂಪವರಿಣಮನ (ಅದೇ ರೂಪವಾಗಿ ವರಿಣಮಿಸುವಿಕೆ)ವು “ಚಾರಿತ್ರಾಚಾರ”ವು ಆ ವರಮಾನಂದ-ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ವರದ್ರವ್ಯಗಳ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ತಡೆದು ಸದಜಾನಂದೈಕರೂಪವಾದ ತವಶ್ಚರಣರೂಪವಾಗಿ ವರಿಣಮಿಸುವಿಕೆಯು “ತವಶ್ಚರಣಾಚಾರ”ವು ಪೂರ್ಣೋಕ್ತ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸಿ ತದ್ರೂಪವಾಗಿ ವರಿಣಮಿಸುವುದು “ವೀರ್ಯಾಚಾರ”ವು ಇವು ನಿಶ್ಚಯ ವಂಚಾಚಾರಗಳು ನಿಶ್ಚಂಕಿತ ಮೊದಲಾದ ಅಷ್ಟ ಅಂಗ (ಗುಣ) ರೂಪವಾದ ಬಾಹ್ಯದರ್ಶನಾಚಾರವೂ, ಕಾಲಶುದ್ಧಿ, ವಿನಯಶುದ್ಧಿ ಮೊದಲಾದೆಂಟು ಭೇದಗಳುಳ್ಳ ಬಾಹ್ಯಜ್ಞಾನಾಚಾರವೂ, ವಂಚಮಹಾವ್ರತ, ವಂಚಸಮಿತಿ, ತ್ರಿಗುಪ್ತಿ ಮತ್ತು ನಿರ್ಗ್ರಂಥರೂಪವಾದ ಬಾಹ್ಯಚಾರಿತ್ರಾಚಾರವೂ ಅನಶನ, ಅವಮೋದರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಹನ್ನೆರಡು ವಿಧವುಳ್ಳ ಬಾಹ್ಯತವಶ್ಚರಣಾಚಾರವೂ, ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮರೆಸೂಡದೆ (ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸಿ) ಮುನಿವ್ರತಾಚರಣರೂಪವಾದ ಬಾಹ್ಯ ವೀರ್ಯಾಚಾರವೂ ಇವು ವ್ಯವಹಾರ ವಂಚಾಚಾರಗಳಾಗಿವೆ ಮತ್ತು ಇವುಗಳು ವರಂವರೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ ನಿರ್ಮಲಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಯಥಾರ್ಥಶ್ರದ್ಧಾನ, ಜ್ಞಾನ, ಆಚರಣ, ವರದ್ರವ್ಯೇಚ್ಛೆಯ ನಿರೋಧ ಮತ್ತು ನಿಜಶಕ್ತಿಪ್ರಕಟನರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯ ವಂಚಾಚಾರಗಳು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಕಾರಣಗಳಾಗಿವೆ. ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರರೂಪವಾದ ವಂಚಾಚಾರಗಳನ್ನು ತಾವು ಆಚರಿಸುವವರೂ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ (ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ) ಆಚರಿಸುವಂತೆ ಉಪದೇಶಿಸುವವರೂ ಆದ ಆಚಾರ್ಯವರಮೇಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ನಾನು ವಂದಿಸುತ್ತೇನೆ ವಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯ, ಷಡ್ವೈ, ಸವ್ರತತ್ತ್ವ, ನವವದಾರ್ಥ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ ಜೀವಾಸ್ತಿಕಾಯ, ಶುದ್ಧಜೀವದ್ರವ್ಯ, ಶುದ್ಧ ಜೀವತತ್ತ್ವ, ಶುದ್ಧ ಜೀವವದಾರ್ಥವೆಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವವೊಂದೇ ಉಪಾದೇಯವಾಗಿ ರುತ್ತದಲ್ಲದೆ ಉಳಿದೆಲ್ಲವೂ ತ್ಯಾಜ್ಯಗಳೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುವವರೂ ಹಾಗೆಯೇ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವದ ಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧಾನ-ಜ್ಞಾನಾನುಚರಣರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗ (ಅಭೇದ-ರತ್ನತ್ರಯ)ವನ್ನು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುವವರೂ ಆದ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ವರಮೇಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ನಾನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನೈಕಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧಾನ-ಜ್ಞಾನಾಚರಣತವಶ್ಚರಣಭೇದವುಳ್ಳ ಚತುರ್ವಿಧನಿಶ್ಚಯಾರಾಧನಾರೂಪವಾದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಸಾಧುಪರಮೇಷ್ಟಿಗಳನ್ನು

ನಾನು ವಂದಿಸುತ್ತೇನೆ ಈ ಪರಮೇಶ್ವರಿಗಳು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಮಾಧಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ, ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಸಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ವವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಆ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ-ನಮಾಧಿಯೇ ಉಪದೇಶವಾಗಿರುತ್ತದೆಂಬುದು ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಭಾವಾರ್ಥವಾಗಿದೆ

ಹೀಗೆ ಪಂಚಪರಮೇಶ್ವರಿಗಳನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುವ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದರು ದೇವರು ಪರಮಾತ್ಮವ್ರತಾಶವ ವ್ರಧನು ಮಹಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಏಳು “ದೋಹಕೆ”ಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನೆಂಬ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಪಂಚಪರಮೇಶ್ವರಿಗಳ ಭಕ್ತಿಯ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತರು.

ಇದು ಪೀಠಿಕೆಯು.

ಭಾವಿಂ ಪಣವಿವಿ ಪಂಚಗುರು, ಸಿರಿ-ಜೋಇಂದುಜಿಣಾಲು ।

ಭಟ್ಟಪಹಾಯರಿ ವಿಣ್ಣವಿವು, ವಿಮಲು ಕರೇವಿಣು ಭಾಲು

॥ ೮ ॥

“ಭಾವೇನ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಪಂಚಗುರೂನ್ ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರಜಿನಃ ।

ಭಟ್ಟವ್ರಭಾಕರೇಣ ವಿಜ್ಞಾಪಿತಃ ವಿಮಲಂ ಕೃತ್ವಾ ಭಾವಮ್”

॥ ೮ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಭಾವಿಂ—ಭಾವಶುದ್ಧಿಯಿಂದ. ಪಂಚಗುರು—ಪಂಚಪರಮೇಶ್ವರಿಗಳನ್ನು ಪಣವಿವಿ—ನಮಸ್ಕರಿಸಿ. ಭಟ್ಟಪಹಾಯರಿ—ಭಟ್ಟವ್ರಭಾಕರ (ವ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟ)ನಿಂದ. ವಿಮಲು ಕರೇವಿಣು ಭಾಲು—ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ನಿರ್ಮಲಗೊಳಿಸಿ ಸಿರಿಜೋಇಂದುಜಿಣಾಲು—ಶ್ರೀ ಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರು. ವಿಣ್ಣವಿಲು—ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು.

ಶಿಷ್ಯನಾದ ವ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನು ಪೂರ್ವೋಕ್ತವ್ರಕಾರ ಭಾವಶುದ್ಧಿಯಿಂದ ಪಂಚಪರಮೇಶ್ವರಿಗಳನ್ನು ವಂದಿಸಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಯೋಗೀಂದ್ರ ದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು.

ಗಲು ಸಂಸಾರಿ ವಸಂತಾಹಂ, ಸಾಮಿಯ ಕಾಲು ಅಣಂತು ।

ಪರ ಮುಇಂ ಕಿಂ ಪಿ ಣ ಪತ್ತು, ಸುಹು ದುಕ್ಕು ಜಿ ಪತ್ತು ಮಹಂತು ॥ ೯ ॥

“ಗತಃ ಸಂಸಾರೇ ವಸಂತಾಂ ಸ್ವಾಮಿನೋಕಾಲಃ ಅನಂತಃ ।

ಪರಂ ಮಯಾ ಕಿಮಪಿ ನ ವ್ರಾಪ್ತಂ ಸುಖಂ ದುಃಖಮೇವ ವ್ರಾಪ್ತಂ

ಮಹತ್ ॥ ೯ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಸಾಮಿಯ—ನಿಲೇ ಸ್ವಾಮಿಯೇ. ಸಂಸಾರಿ ವಸಂತಾಹಂ—ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನನಗೆ. ಅಣಂತು ಕಾಲು ಗಲು—ಅನಂತ ಕಾಲವು ಕಳೆದು ಹೋಯಿತು. ಪರ—ಆದರಿ. ಮುಇಂ ಕಿಂ ಪಿ ಸುಹು—ನನ್ನಿಂದ ಯಾವ ಸುಖವೂ. ಣ ಪತ್ತು—ಪಡೆಯಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ. ದುಕ್ಕು ಜಿ ಪತ್ತು ಮಹಂತು—ಹೆಚ್ಚು ದುಃಖವೇ ಪಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ:—ವ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನು ಹೀಗೆ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ—ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯಿಂದಂಟಾದುದೂ ವೀತರಾಗವರಮಾನಂದಮಯವಾದ ಸಮ ರಸೀಭಾವರೂಪವಾದುದೂ ಆದ ಸುಖಾಮೃತಕ್ಕೆ ವಿವರೀತವಾದ ನಾರಕಾದಿಋತು ಗಳೆಂಬ ಕ್ಷಾರ (ಉಪ್ಪು) ಜಲದಿಂದ ತುಂಬಿರುವುದೂ, ಅಜರ ಮತ್ತು ಅಮರವದವಿಗೆ ವಿವರೀತವಾದ ಜರಾ (ಮುಪ್ಪು) ಮರಣಗಳೆಂಬ ಜಲಚರವ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ವ್ಯಾವೃತ್ತವಾಗಿ ರುವುದೂ, ಅನಾಕುಲತಾಸ್ವರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯಸುಖಕ್ಕೆ ವಿವರೀತವಾಗಿ ನಾನಾವಿಧ ವಾದ ಮಾನಸಿಕ ದೈಹಿಕ ಮೊದಲಾದ ಋತುಗಳೆಂಬ ವಡವಾನಲ (ಸಮುದ್ರದೊಳಗಿರುವ ಬೆಂಕಿ) ಜ್ವಾಲೆಗಳಿಂದ ಭಯಂಕರವಾಗಿರುವುದೂ, ವೀರರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ-ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಅನೇಕ ವಿಧದ ಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪಗಳೆಂಬ ಕಲ್ಲೋಲ (ತೆರೆ)ಮಾಲೆಗಳಿಂದ ನಿಬಿಡವಾಗಿರುವುದೂ ಆದ ಈ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ನಮಗೆ ಅನಂತಕಾಲವು ಕಳೆದುಹೋಯಿತು ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಏಕೇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ವಿಕಲತ್ರಯ (ದ್ವೀಂದ್ರಿಯ, ತ್ರೀಂದ್ರಿಯ, ಚತುರ್ದ್ರಿಯ)ವೂ ವಿಕಲತ್ರಯದಿಂದ ವಂಚೇಂದ್ರಿಯತ್ವವೂ ವಂಚೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಜ್ಞಿತ್ವವೂ ದೊರೆಯುವುದು ಉತ್ತರೋತ್ತರ ದುರ್ಲಭ ವಾಗಿದೆ ಹೀಗೆಯೇ, ಆರು ವ್ರಾಪ್ತಿಗಳ ಪೂರ್ಣತೆ, ಮನುಷ್ಯವರ್ಷಾಯ, ಆರ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ, ಉತ್ತಮ ಕುಲ, ಸುಂದರ ರೂಪ, ವಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಟುತ್ವ, ದೀರ್ಘಾಯು, ಆರೋಗ್ಯವುಳ್ಳ ಮತ್ತು ಬಲವುಳ್ಳ ಶರೀರ, ಉತ್ತಮ ಬುದ್ಧಿ, ಉತ್ತಮ ಧರ್ಮದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಕೇಳುವಿಕೆ, ಅದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ, ಆಚರಿಸುವಿಕೆ, ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ, ವ್ರತಾಚರಣೆ, ವಿಷಯಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಕ್ರೋಧಾದಿಕಷಾಯ ಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುವಿಕೆ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದುವುಗಳ ವ್ರಾಪ್ತಿಯು ಉತ್ತರೋತ್ತರ (ಒಂದ ಕ್ಕಿಂತ ಇನ್ನೊಂದು) ದುರ್ಲಭವಾಗಿದೆ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾರೂಪವಾದ “ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿ”ಯ ವ್ರಾಪ್ತಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಕಠಿಣವು ಏಕೆಂದರೆ,—ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಈ ಸಮಾಧಿಗೆ ಶತ್ರುಸ್ವರೂಪಗಳಾದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ವಿಷಯ, ಕಷಾಯ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಾವಪರಿಣಾಮಗಳ ವ್ರಾಬಲ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಆದಕಾರಣ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ-ಜ್ಞಾನ-ಚಾರಿತ್ರ ಗಳ ವ್ರಾಪ್ತಿಯು ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳ ವ್ರಾಪ್ತಿಯೇ “ಬೋಧಿ”ಯು. ಬೋಧಿ ಯನ್ನು ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ, ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ಧರಿಸುವುದೇ “ಸಮಾಧಿ”ಯೆನಿಸುವುದು. ಇದು ಬೋಧಿ-ಸಮಾಧಿಗಳ ಲಕ್ಷಣವು ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ —“ಇತ್ಯತಿ ದುರ್ಲಭರೂಪಾಂ ಬೋಧಿಂ ಲಬ್ಧ್ವಾಯದಿ ಪ್ರಮಾದೀ ಸ್ಯಾತ್ | ಸಂಸೃತಿಭೀಮಾರಣ್ಯೇ ಭ್ರಮತಿ ವರಾಕೋ ನರಃ ಸುಚಿರಮ್ ||” ಇದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ,—“ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವಾದ ಬೋಧಿ (ಜೈನಾಗಮ)ಯನ್ನು ವಡೆದೂ ಯಾವ ಜೀವನು ಪ್ರಮಾದ ವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೋ ಅಂತಹ ಅಲ್ಪ ಹಾಗೂ ಮೂರ್ಖನಾದ ಮನುಷ್ಯನು ಬಹು ಕಾಲದ ವರೆಗೆ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಭಯಂಕರವಾದ ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸುವನು” ಅಂದರೆ, ವೀತರಾಗವರಮಾನಂದ-ಸುಖದ ವ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಜೀವನು ಸಂಸಾರವೆಂಬ

ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ ಆದಕಾರಣ ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದ ಸುಖವೇ ಆದರಣೀಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ನಾರಾಂಶವು.

ಚಲುಗಳಿದುಕ್ಕುಹಂ ತತ್ತಾಹಂ, ಜೋ ವರಮಪ್ಪಲು ಕೋಇ |

ಚಲುಗಳಿದುಕ್ಕು-ವಿಣಾಸಯರು, ಕಹಹು ವನಾವಿಂ ಸೋ ವಿ || ೧೦ ||

“ಚತುರ್ಗತಿದುಃಖೈಃ ತವ್ತಾನಾಂ ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಕಶ್ಚಿತ್ |

ಚತುರ್ಗತಿದುಃಖವಿನಾಶಕರಃ ಕಥಯ ವ್ರಸಾದೇನ ತಮಸಿ || ೧೦ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಚಲುಗಳಿದುಕ್ಕುಹಂ—ಚತುರ್ಗತಿ (ದೇವಗತಿ, ಮನುಷ್ಯಗತಿ, ನರಕಗತಿ ಮತ್ತು ತಿರ್ಮಂಚಗತಿ)ಗಳೆಲ್ಲಾಂಟಾದ ದುಃಖಗಳಿಂದ. ತತ್ತಾಹಂ—ಸಂತವ್ತ (ದುಃಖಿತ)ರಾದ ಜೀವಿಗಳ ಚಲುಗಳಿದುಕ್ಕುವಿಣಾಸಯರು—ಚತುರ್ಗತಿ ಜನ್ಮದುಃಖಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಜೋಕೋಇ—ಯಾವನೊಬ್ಬ. ಪರಮಪ್ಪಲು—ಪರಮಾತ್ಮನಿರುವನೋ ಸೋವಿ—ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು. ವನಾವಿಂ—ಕೃಪೆಯಿಂದ ಕಹಹು—ಹೇಳು. (ನೀವು ಹೇಳಿರಿ)

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಚಿದಾನಂದ ಶುದ್ಧಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಪರಮಾತ್ಮನು, ಆಹಾರ, ಭಯ, ಮೈಥುನ ಮತ್ತು ಪರಿಗ್ರಹಗಳೆಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಗಳು ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ವಿಭಾವಗಳಿಂದ ರಹಿತರೂ, ವೀತರಾಗಸಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯ ಬಲದಿಂದ ನಿಜಾತ್ಮನಲ್ಲಾಂಟಾದ ಸಹಜಾನಂದಸುಖವೆಂಬ ಅಮೃತದಿಂದ ಸಂತ್ಯವ್ತಹೃದಯರೂ ಆದ ಸಂಸಾರಿಜೀವರುಗಳ ಚತುರ್ಗತಿಭ್ರಮಣವನ್ನು ದೂರಮಾಡುವವನೂ, ಜನ್ಮಮರಣದುಃಖಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವವನೂ, ಪರಮಸಮಾಧಿಮುಗ್ಧರಾದ ಮಹಾಮುನಿಗಳಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನೂ ಆಗಿರುವನು. ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸರ್ವವಿಧದಿಂದಲೂ ಧ್ಯಾನಿಸಲು ಯೋಗ್ಯನಾಗಿರುವನು. ಆದಕಾರಣ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಅಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಾನು ತಮ್ಮಿಂದ (ತಮ್ಮ ಕೃಪೆಯಿಂದ) ತಿಳಿಯಲವೇಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ ತಾವು ದಯೆಯಿಂದ ತಿಳಿಸಿರಿ, ಹೀಗೆಂದು ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನು ಶ್ರೀ ಯೋಗೀಂದು ದೇವರಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿದನೆಂದು ಭಾವವು

ಪುಣುಪುಣು ವಣವಿವಿ ಪಂಚಗುರು, ಭಾವೇಂ ಚಿತ್ತಿ ಧರೇವಿ |

ಭಟ್ಟವಹಾಯರ ಣಿಸುಣಿ ತುಹುಂ, ಅಪ್ಪಾ ತಿವಿಹು ಕಹೇವಿ || ೧೧ ||

“ಪುನಃಪುನಃ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಪಂಚಗುರೂನ್ ಭಾವೇನ ಚಿತ್ತೇ ಧೃತ್ವಾ |

ಭಟ್ಟಪ್ರಭಾಕರ ನಿಶ್ಯಣು ತ್ವಂ ಆತ್ಮಾನಂ ತ್ರಿವಿಧಂ ಕಥಯಾಮಿ || ೧೧ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಪುಣುಪುಣು—ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ. ಪಂಚಗುರು—ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಟಿಗಳನ್ನು. ವಣವಿವಿ—ನಮಸ್ಕರಿಸಿ. ಭಾವೇಂ—ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ. ಚಿತ್ತಿ ಧರೇವಿ—ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿ. ತಿವಿಹು ಅಪ್ಪಾ—ಮೂರು ವಿಧವುಳ್ಳ ಆತ್ಮನನ್ನು.

ಕಹೇವಿ—ಹೇಳುತ್ತೇನೆ **ಭಟ್ಟಸಹಾಯರ—**ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನೇ! ತುಹುಂ ನಿಸುಣಿ—
ನೀನು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಕೇಳು.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಆತ್ಮರುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಿರಾತ್ಮರೆಂದೂ, ಅಂತರಾತ್ಮರೆಂದೂ, ವರ
ಮಾತ್ಮರೆಂದೂ ಮೂರು ಭೇದಗಳಿರುತ್ತವೆ ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನೇ, ವರಮಾತ್ಮ
ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲಿಚ್ಛಿಸಿ ನೀನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಂತೆಯೇ ಮೊದಲು, ಭೇದ
ಭೇದ (ವ್ಯವಹಾರ-ನಿಶ್ಚಯ) ರತ್ನತ್ರಯಭಾವನಾಪ್ರಿಯರೂ, ವರಮಾತ್ಮಭಾವನೆಯಿಂ
ದುಂಟಾಗುವ ವರಮಾನಂದವೆಂಬ ಅಮೃತರಸವನ್ನು ವಾನಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸುವವರೂ,
ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಿಂದುಂಟಾಗುವ ಸುಖಕ್ಕೆ ವಿವರೀತವಾದ ನರಕಾದಿ
ದುಃಖಗಳಿಂದ ಭೀತರಾಗಿರುವವರೂ, ಭವೋತ್ತಮರೂ ಆದ ಭರತ, ಸಗರ, ರಾಮ
ಚಂದ್ರ, ವಾಂಡವರು ಮತ್ತು ಶ್ರೀಣಿಕ ಮೊದಲಾದವರು ವರವಾರಸಮೇತರಾಗಿ ವೀತ
ರಾಗ-ಸರ್ವಜ್ಞತೀರ್ಥಂಕರರ ಸಮವಸರಣದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಭಾರದಿಂದ ಬಗ್ಗಿದ ಮಸ್ತಕ
ವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಬಹು ವಿನಯದಿಂದ ಭಗವಂತರೊಡನೆ ಸರ್ವಆಗಮಗಳ ಪ್ರಶ್ನಾನಂತರ
ದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಉಪಾದೇಯವೂ ಧ್ಯಾನಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವೂ ಆದ
ವರಮಾತ್ಮತತ್ವದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದರು ಭರತಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಶ್ರೀ ಋಷಭ
ನಾಥರೊಡನೆಯೂ, ಸಗರಚಕ್ರಿಯು ಶ್ರೀ ಅಜಿತನಾಥರೊಡನೆಯೂ, ಬಲಭದ್ರ-ರಾಮ
ಚಂದ್ರನು ದೇಶಭೂಷಣ, ಕುಲಭೂಷಣಕೇವಲಿಗಳೊಡನೆಯೂ ಮತ್ತು ಸಕಲಭೂಷಣ
ಕೇವಲಿಗಳೊಡನೆಯೂ, ವಾಂಡವರು, ಶ್ರೀ ನೇಮಿನಾಥರೊಡನೆಯೂ, ಮತ್ತು ಶ್ರೀಣಿಕ
ರಾಜ ಮೊದಲಾದವರು ಶ್ರೀ ಮಹಾವೀರ ಸ್ವಾಮಿಯೊಡನೆಯೂ ವರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪ
ವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅರಿತಿದ್ದರು ಹೀಗೆ ಭವೋತ್ತಮರ ಪ್ರಶ್ನಾನುಸಾರವಾಗಿ ಭಗವಂತರು
ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಮೂರು ವಿಧದ ಆತ್ಮರುಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಆಗಮಾನುಸಾರವಾಗಿ
ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು. ಮೂರು ವಿಧದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವೇ
ಉಪಾದೇಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಭಾವಾರ್ಥವು.

ಅಪ್ಪಾ ತಿವಿಹು ಮುಣೇವಿ ಲಹು, ಮೂಢಲು ಮೆಲ್ಲಹಿ ಭಾಲು ।

ಮುಣಿ ಸಣ್ಣಾಣೇಂ ಕಾಣಮಲು, ಜೋ ಪರಮವ್ವ-ಸಹಾಲು ॥ ೧೨ ॥

“ಆತ್ಮಾನಂ ತ್ರಿವಿಧಂ ಮತ್ಸ್ಯಾ ಲಘು ಮೂಢಂ ಮುಚ್ಛ ಭಾವಮ್ ।

ಮನ್ಯಸ್ವ ಸೃಷ್ಟಾನೇನ ಜ್ಞಾನಮಯಂ ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವಭಾವಃ ॥ ೧೨ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—(ಎಲ ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನೇ!) ಅಪ್ಪಾ ತಿವಿಹು ಮುಣೇವಿ—
ಮೂರು ವಿಧವುಳ್ಳ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದು. **ಮೂಢಲು ಭಾಲು—**ಬಹಿರಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ
ಭಾವ (ಪರಿಣಾಮ)ವನ್ನು **ಲಹು ಮೆಲ್ಲಹಿ—**ಬೇಗನೆ ಬಿಡು **ಜೋ—**ಯಾವ.
ಪರಮವ್ವ-ಸಹಾಲು—ವರಮಾತ್ಮಸ್ವಭಾವವಿದೆಯೋ. **ಕಾಣಮಲು—**ಕೇವಲಜ್ಞಾನ
ದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಅದನ್ನು (ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವಭಾವವನ್ನು) **ಸಣ್ಣಾಣೇಂ—**ಸ್ವನಂ
ವೇದನ (ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ) ಜ್ಞಾನದಿಂದ. **ಮುಣಿ—**ತಿಳಿ

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ:— ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನೇ, ನೀನು ಬಹಿರಾತ್ಮ, ಅಂತರಾತ್ಮ, ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮರೆಂಬ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರವಾದ ಆತ್ಮರುಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದು ಬಹಿರಾತ್ಮಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಂತರಾತ್ಮಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ವೀತರಾಗ-ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನದಿಂದ ಶುದ್ಧಕೇವಲಜ್ಞಾನಮಯವಾದ ಪರಮಾತ್ಮ-ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದು ಗ್ರಹಣಮಾಡು ಅಂದರೆ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಪರಮಾತ್ಮ-ಸ್ವರೂಪವೇ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಭಾವವು ವಿಷಯಾನುಭವರೂಪವಾದ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನವು ಸರಾಗ (ರಾಗಸಹಿತ)ವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ 'ವೀತರಾಗ' ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುದಾಗಿದೆ.

ಮೂಢು ವಿಯಕ್ಪಣು ಬಂಭು ವರು, ಅಪ್ಪಾ ತಿವಿಹು ಹವೇಇ ।

ದೇಹು ಜಿ ಅಪ್ಪಾ ಜೋ ಮುಣಇ, ಸೋ ಜಣು ಮೂಢು

ಹವೇಇ || ೧೩ ||

“ಮೂಢೋ ವಿಚಕ್ಷಣೋ ಬ್ರಹ್ಮಾಪರಃ ಆತ್ಮಾ ತ್ರಿವಿಧೋ ಭವತಿ ।

ದೇಹಮೇವ ಆತ್ಮಾನಂ ಯೋ ಮನುತೇ ಸ ಜನೋ ಮೂಢೋ ಭವತಿ || ೧೩ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ.— ಮೂಢು— ಮೂಢ (ಬಹಿರಾತ್ಮ)ನೆಂದೂ **ವಿಯಕ್ಪಣು**— ವಿಚಕ್ಷಣ (ಅಂತರಾತ್ಮ)ನೆಂದೂ. **ಬಂಭುಪರು**— ಪರಬ್ರಹ್ಮ (ಪರಮಾತ್ಮ)ನೆಂದೂ, **ಅಪ್ಪಾ**— ಆತ್ಮನು. **ತಿವಿಹು ಹವೇಇ**— ಮೂರು ವಿಧವುಳ್ಳವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ **ಜೋ**— ಆವನು. **ದೇಹು ಜಿ**— ದೇಹವನ್ನೇ **ಅಪ್ಪಾ ಮುಣಇ**— ಆತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆಯೋ. **ಸೋ ಜಣು**— ಆ ಮನುಷ್ಯನು. **ಮೂಢು ಹವೇಇ**— ಮೂಢ (ಬಹಿರಾತ್ಮ)ನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:— ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಗಳ ರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣತನಾದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಬಹಿರಾತ್ಮನೆಂದೂ, ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ-ಸ್ವಸಂವೇದನ-ಜ್ಞಾನರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಅಂತರಾತ್ಮನೆಂದೂ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಅಂದರೆ ರಾಗಾದಿ ವಿಭಾವಗಳಿಂದ ರಹಿತನೂ, ಅನಂತ ಜ್ಞಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವವನೂ, ಭಾವಕರ್ಮ, ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ ಹಾಗೂ ನೋಕರ್ಮರಹಿತನೂ ಆದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದೂ ಹೆಸರು. ಹೀಗೆ ಆತ್ಮರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಭೇದಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಮೂಢನಾದ ಬಹಿರಾತ್ಮನು ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಿಂದುಂಟಾಗುವ ಪರಮಾನಂದ-ಸುಖವೆಂಬ ಅಮೃತವನ್ನು ಪಡೆಯದವನಾಗಿ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನೇ ಆತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಅಂತಹ ಬಹಿರಾತ್ಮತ್ವವು ಸರ್ವಧಾ ಹೇಯ (ತ್ಯಾಜ್ಯ)ವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅಂತರಾತ್ಮತ್ವವು ಉಪಾದೇಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಪರಮಾತ್ಮಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅದೂ ತ್ಯಾಜ್ಯವಾಗಿದೆ, ಅಂತೂ ಕೇವಲ ಪರಮಾತ್ಮತ್ವವೇ ಉಪಾದೇಯವೂ ಧ್ಯಾನಯೋಗ್ಯವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಭಾವವು.

ದೇಹ-ವಿಭಿಣ್ಣು ಣು ಕಾಣಮುಲು, ಜೋ ಪರಮಮ್ಪು ಣಿವಿಇ ।

ವರಮ-ಸಮಾಹಿ-ಪರಿರಿಯಲು, ಪಂಡಿಲು ಸೋ ಜಿ ಹವೇಇ ॥ ೧೪ ॥

“ದೇಹವಿಭಿನ್ನಂ ಜ್ಞಾನಮಯಂ ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ವಶ್ಯತಿ ।

ವರಮಸಮಾಧಿವರಿಸ್ಥಿತಃ ಪಂಡಿತಃ ಸ ಏವ ಭವತಿ ॥ ೧೪ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೋ—ಯಾವನು ದೇಹವಿಭಿಣ್ಣು ಣು—ಶರೀರದಿಂದ ಭಿನ್ನ (ಬೇರೆ)ನೂ ಕಾಣಮುಲು—ಜ್ಞಾನಮಯನೂ ಆದ ವರಮಮ್ಪು ಣಿವಿಇ—ಪರ ಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕಾಣು (ತಿಳಿಯು)ತ್ತಾನೆಯೋ. ವರಮ ಸಮಾಹಿವರಿಟ್ಟಿಯಲು— ವರಮ-ಸಮಾಧಿ (ಧ್ಯಾನ)ಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದ. ಸೋ ಜಿ—ಅವನೇ- ಪಂಡಿಲು ಹವೇಇ—ಪಂಡಿತ (ವಿವೇಕಿಯಾದ ಅಂತರಾತ್ಮ)ನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಅನುವಚರಿತಾನದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರ-ನಯದಿಂದ, ಅಂದರೆ, ಜೀವ ನೊಡನೆ ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ವರವಸ್ತು [ದೇಹಾದಿ]ಗಳ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದರಿಂದ, ವ್ಯವ ಹಾರ ನಯದಿಂದ ಜೀವನು ದೇಹಮಯನಾಗಿರುವನು ಆದರೆ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಅವನು ದೇಹಾದಿ ವರವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಸರ್ವಧಾ ಭಿನ್ನನಾದವನೂ, ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮಯನೂ ಆಗಿರುವನು. ಅಂತಹ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ವೀತರಾಗ-ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ-ಸಹ ಜಾನಂದಮಯ-ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭವರೂಪವಾದ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯುವ ವಿವೇಕಿ ಯಾದ ಪುರುಷನಿಗೆ ಅಂತರಾತ್ಮನೆಂದು ಹೆಸರು. ಇಲ್ಲಿ, ಅಂತಹ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ (ವರ ಮಾತ್ಮ)ನೇ ಆರಾಧ್ಯನಾಗಿರುವನೆಂದು ಭಾವವು

ಅವ್ವಾ ಲದ್ಧಲು ಕಾಣಮುಲು, ಕಮ್ಮವಿಮುಕ್ಕೇಂ ಜೇಣ ।

ಮೆಲ್ಲಿವಿ ಸಯಲು ವಿ ದವ್ವ ಪರು, ಸೋ ಪರು ಮುಣಹಿ ಮುಣೇಣ ॥೧೫॥

“ಆತ್ಮಾ ಲಬ್ಧೋ ಜ್ಞಾನಮಯಃ ಕರ್ಮವಿಮುಕ್ತೇನ ಯೇನ ।

ಮುಕ್ತಾ ಸಕಲಮಪಿ ದ್ರವ್ಯಂ ಪರಂ ತಂ ಪರಂ ಮನ್ಯಸ್ತು ಮನಸಾ ॥ ೧೫ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಕಮ್ಮವಿಮುಕ್ಕೇಂ—ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬಿಡ ಲ್ಪಟ್ಟ. ಜೇಣ—ಯಾವನಿಂದ. ಸಯಲು ವಿ ದವ್ವ ಪರು—ದೇಹಾದಿ ಸಮಸ್ತ ಪರ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು. ಮೆಲ್ಲಿವಿ—ಬಿಟ್ಟು. ಕಾಣಮುಲು ಅಪ್ಪಾ—ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮಯನಾದ ಆತ್ಮನು. ಲದ್ಧಲು—ವಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟನೋ. ಸೋ—ಅವನನ್ನು ಪರು ಮುಣಹಿ ಮುಣೇಣ—ಶುದ್ಧಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ವ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ! ಯಾವನು ದೇಹ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಪರ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಭಾವಕರ್ಮ ರಹಿತನಾಗಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮಯನಾದ ತನ್ನ ಆತ್ಮನನ್ನು ಪಡೆದನೋ ಅಂತಹ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ನೀನು ಮಾಯಾ ಶಲ್ಯ, ಮಿಥ್ಯಾಶಲ್ಯ ಮತ್ತು ನಿದಾನಶಲ್ಯ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಾವ (ವಿಕಾರ) ಪರಿಣಾಮ ಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ನಿರ್ಮಲ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿ. ಪೂರ್ವೋಕ್ತ

ಕೆವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವರಮಾತ್ಮನು ಧ್ಯಾನಿಸಲು ಯೋಗ್ಯನೆಂದೂ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿ ನಮಸ್ತ ವರವಸ್ತುಗಳು ತ್ಯಾಜ್ಯಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆಂದೂ ಭಾವವು.

ಹೀಗೆ ತ್ರಿವಿಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವ್ರತವಾದಿಸುವ ವ್ರಧಮ ಮಹಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತ್ರಿವಿಧ ಆತ್ಮರನ್ನು ನೂಚಿಸುವ ಐದು ಸೂತ್ರಗಳು ಮುಗಿದುವು. ಮುಂದೆ ಮುಕ್ತಗತರೂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ ಗುಣಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿ (ವ್ರಕಟ) ಸ್ವರೂಪರೂ ಆದ ಸಿದ್ಧಜೀವರುಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಹತ್ತು ದೋಹಕಸೂತ್ರಗಳು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

ತಿಹುಯಣವಂದಿಲು ಸಿದ್ಧಿಗಳು, ಹರಿಹರ ರೂಪಯಹಿಂ ಜೋಜಿ ।

ಲಕ್ಕು ಅಲಕ್ಷೇಂ ಧರಿವಿ ಧಿರು, ಮುಣಿ ವರಮಪ್ಪಲು ಸೋ ಜಿ ॥ ೧೬ ॥

“ತ್ರಿಭುವನವಂದಿತಂ ಸಿದ್ಧಿಗತಂ ಹರಿಹರಾ ಧ್ಯಾಯಂತಿ ಯಮೇವ ।

ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಮಲಕ್ಷ್ಮೀಣ ಧೃತ್ವಾ ಸ್ಥಿರಂ ಮನ್ಯಸ್ತ ವರಮಾತ್ಮಾನಂ ತಮೇವ ॥ ೧೬ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—**ತಿಹುಯಣವಂದಿಲು**—ಮೂರುಲೋಕಗಳಿಂದ ವಂದಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನೂ, **ಸಿದ್ಧಿಗಳು**—ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿರೂಪವಾದ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪವನೂ ಆದ **ಜೋಜಿ**—ಯಾವ ವರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ **ಹರಿಹರ ರೂಪಯಹಿಂ**—ಹರಿಹರ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಾ(ಬ್ರಹ್ಮಾ)ದಿಗಳು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೋ. **ಸೋ ಜಿ ವರಮಪ್ಪಲು**—ಅಂತಹ ವರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ. **ಲಕ್ಕು ಅಲಕ್ಷೇಂ**—ಮನಸ್ಸನ್ನು ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ-ನಿತ್ಯಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ವರಮಾತ್ಮರೂಪದಿಂದ(ದಲ್ಲಿ) **ಧರಿವಿ ಧಿರು**—ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ರಿಸಿ. **ಮುಣಿ**—ತಿಳಿ. ಅರ್ಧಾತ್ ಧ್ಯಾನಿಸು

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿ (ವ್ರಕಟ)ರೂಪವಾದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ವರಮಾತ್ಮರಿಗೆ ಸಮಾನನೂ, ರಾಗಾದಿ ಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತನೂ ಆದ ನಿಜ (ತನ್ನ) ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ನಾಕ್ಯಾತ್ ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುವನೆಂದೂ, ಇತರ ಸಂಕಲ್ಪ-ವಿಕಲ್ಪಗಳು ಹೇಯವಾಗಿರುತ್ತವೆಂದೂ ಭಾವವು. ಬಾಹ್ಯವಸ್ತುಗಳಾದ ಪತ್ನೀ, ಪುತ್ರ, ಬಂಧು-ಬಾಂಧವರುಮೊದಲಾದ ಸಚೇತನಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಬೆಳ್ಳಿ, ಬಂಗಾರ, ರತ್ನಾಭೂಷಣ ಮೊದಲಾದ ಅಜೇತನಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ “ಇವು ನನ್ನವು” ಎಂಬ ಮಮತ್ವವರಿಣಾಮಕ್ಕೆ “ಸಂಕಲ್ಪ”ವೆಂದು ಹೆಸರು ನಾನು ಸುಖಿಯು ನಾನು ದುಃಖಿಯು ಎಂಬೀ ಮೊದಲಾದ ಹರ್ಷ-ವಿಷಾದರೂಪ ವರಿಣಾಮವು “ವಿಕಲ್ಪ”ವೆನಿಸುವುದು ಹೀಗೆ ಸಂಕಲ್ಪ-ವಿಕಲ್ಪಗಳ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಸರ್ವತ್ರ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಣಿಚ್ಚು ಣಿರಂಜಣು ಕಾಣಮುಲು, ಪರಮಾಣಂದಸಹಾಲು ।

ಜೋ ಏಹಲು ಸೋ ಸಂತು ಸಿಲು, ತಾಸು ಮುಣಿಜ್ಜಹಿ ಭಾಲು ॥ ೧೭ ॥

“ನಿತ್ಯೋ ನಿರಂಜನೋ ಜ್ಞಾನಮಯಃ ವರಮಾನಂದಸ್ವಭಾವಃ ।

ಯ ಈದೃಶಃ ಸ ಶಾಂತಃ ಶಿವಃ ತಸ್ಯ ಮನ್ಯಸ್ತ ಭಾವಮ್”

॥ ೧೭ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—**ಣಿಚ್ಚು**—ಅವಿನಾಶಿಯು **ಣಿರಂಜಣು**—ಕರ್ಮಮಲರಹಿತನು **ಜಾಣಮಲು**—ಜ್ಞಾನಮಯನು **ಪರಮಾನಂದಸಹಾಲು**—ಪರಮಾನಂದಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು. **ಜೋ ಏಹಲು**—ಯಾವನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿರುವನೋ. **ಸೋ ಸಂತು ಸಿಲು**—ಆತನು ಶಾಂತಸ್ವರೂಪನೂ ಶಿವಸ್ವರೂಪನೂ ಆಗಿರುವನು **ತಾಸು**—ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ **ಮುಣಿಜ್ಜಹಿ ಭಾಲು**—ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿ ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನಿಸು.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ವ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನೇ, ಪರಮಾತ್ಮನು ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ ಅವಿನಾಶಿ (ನಿತ್ಯ)ಯೂ, ರಾಗಾದಿ ಉಪಾಧಿಗಳಿಂದಲೂ ಕರ್ಮಮಲರೂಪವಾದ ಅಂಜನದಿಂದಲೂ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವನೂ, ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದ ವರಿವೇಣ್ಯನಾದವನೂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯಿಂದಂಟಾದ ವೀತರಾಗವರಮಾನಂದಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿರುವನು ವೀತರಾಗನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಶಾಂತಸ್ವರೂಪನೂ ಪರಮಾನಂದ-ಸುಖಮಯನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಶಿವಸ್ವರೂಪನೂ ಆದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧಸ್ವಭಾವವನ್ನು ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಧ್ಯಾನಿಸು. ಪರಮಾತ್ಮನ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧ (ಜ್ಞಾನ) ಸ್ವಭಾವವು ಧ್ಯೇಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು

ಜೋ ಣಿಯ ಭಾಲುಣ ವರಿಹರಣ, ಜೋ ಪರಭಾಲುಣ ಲೇಣ ।

ಜಾಣಣ ನಯಲು ವಿ ಣಿಚ್ಚು ವರ, ಸೋ ಸಿಲು ಸಂತು ಹವೇಣ ॥ ೧೮ ॥

“ಯೋ ನಿಜಭಾವಂ ನ ವರಿಹರತಿ ಯಃ ಪರಭಾವಂ ನ ರಾತಿ ।

ಜಾನಾತಿ ಸಕಲಮಪಿ ನಿತ್ಯಂ ವರಂ ನ ಶಿವಃ ಶಾಂತೋ ಭವತಿ ॥ ೧೮ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—**ಜೋ**—ಆವನು. **ಣಿಯಭಾಲುಣ ವರಿಹರಣ**—ಅನಂತ ಜ್ಞಾನಾದಿರೂಪಗಳಾದ ತನ್ನ ಭಾವಗಳನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲವೋ. **ಜೋ**—ಆವನು **ಪರಭಾಲುಣ ಲೇಣ**—ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿರೂಪಗಳಾದ ಪರಭಾವಗಳನ್ನು ಎಂದೂ ಗ್ರಹಣೆಮಾಡು (ಹೊಂದು)ವುದಿಲ್ಲವೋ. **ಸಯಲು ವಿ**—ಮೂರು ಲೋಕ ಮತ್ತು ಮೂರು ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ-ವಸ್ತುಗಳ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು. **ಜಾಣಣ ಣಿಚ್ಚು ವರ**—ನಿಯಮದಿಂದ ನಿತ್ಯವೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆಯೋ. **ಸೋ**—ಅವನು. **ಸಿಲು ಸಂತು ಹವೇಣ**—ಶಿವಸ್ವರೂಪನೂ ಶಾಂತಸ್ವರೂಪನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವರು ಶಕ್ತಿರೂಪದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ, ವ್ಯಕ್ತಿ (ವ್ರಕಟ) ರೂಪದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮರಲ್ಲ. ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ವ್ಯಕ್ತಿರೂಪದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ, ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ‘ಶಿವರು’ ಎಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಯಿರುತ್ತದೆ (ಶಿವರೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ) ಇದನ್ನೇ ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿ—“ಪರಮಾರ್ಥನಯಾಯ ಸದಾಶಿವಾಯ ನಮೋಽಸ್ತು” ಎಂದೂ ಹಾಗೆಯೇ “ಶಿವಂ ಪರಮಕಲ್ಮಾಣಂ ನಿರ್ವಾಣಂ ಶಾಂತಮಕ್ಷಯಂ । ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಮುಕ್ತಿವದಂ ಯೇನ ನ ಶಿವಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ ॥” ಅಂದರೆ, ಯಾವನಿಂದ ಪರಮ

ಕೆಲಾಣನುಯವೂ, ನಿರ್ವಾಣರೂವವೂ, ಶಾಂತಸ್ವರೂವವೂ ಮತ್ತು ಅವಿನಶ್ವರವೂ ಆದ ಮುಕ್ತಿವದವು ಹೊಂದಲ್ಪಟ್ಟಿದೆಯೋ ಅವನು 'ಶಿವ'ನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ. ನೈಯಾಯಿಕಮತೀಯರು ಮತ್ತು ವೈಶೇಷಿಕಮತೀಯರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಹೇಳುವ ಯಾವನೊಬ್ಬ, ಜಗತ್ಕರ್ತನೂ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯೂ, ಸದಾಮುಕ್ತನೂ, ಶಾಂತನೂ ಆದ ಶಿವನು ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಶಾಂತನೂ, ಶಿವನೂ ಮತ್ತು ಉಪಾದೇಯನೂ ಆಗಿರುವನೆಂದೂ ಭಾವವು

ಜಾಸು ಣ ವಣ್ಣು ಣ ಗಂಧು ರಸು, ಜಾಸು ಣ ಸದ್ದು ಣ ಘಾಸು ।

ಜಾಸು ಣ ಜಮ್ಮು ಣು ಮರಣು ಣ ವಿ ಣಾಲು ಣಿರಂಜಣು ತಾಸು ॥೧೯॥

ಜಾಸು ಣ ಕೋಹು ಣ ಮೋಹು ಮಲು, ಜಾಸು ಣ ಮಾಯ ಣ

ಮಾಣು ।

ಜಾಸು ಣ ರಾಣು ಣ ರೂಾಣು ಜಿಯ ಸೋ ಜಿಣಿ ರಂಜಣು ಜಾಣು ॥೨೦॥

ಅತ್ತಿ ಣ ಪುಣ್ಣು ಣ ಪಾಲು ಜಸು, ಅತ್ತಿ ಣ ಹರಿಸು ವಿನಾಲು ।

ಅತ್ತಿ ಣ ಎಕ್ಕು ವಿ ದೋಸು ಜಸು, ಸೋ ಜಿ ಣಿರಂಜಣು ಭಾಲು ॥ ೨೧ ॥

—ತಿಯಲಂ ॥

“ಯಸ್ಯ ನ ವರ್ಣೋ ನ ಗಂಧೋ ಯಸ್ಯ ನ ಶಬ್ದೋ ನ ಸ್ಪರ್ಶಃ

ಯಸ್ಯ ನ ಜನ್ಮ ಮರಣಂ ನಾಪಿ ನಾಮ ನಿರಂಜನಸ್ತಸ್ಯ ॥ ೧೯ ॥

ಯಸ್ಯ ನ ಕ್ರೋಧೋ ನ ಮೋಹೋ ಮದಃ ಯಸ್ಯ ನ ಮಾಯಾ ನ ಮಾನಃ ।

ಯಸ್ಯ ನ ಸ್ಥಾನಂ ನ ಧ್ಯಾನಂ ಜೀವ ತಮೇವ ನಿರಂಜನಂ ಜಾನೀಹಿ ॥ ೨೦ ॥

ಅಸ್ತಿ ನ ಪುಣ್ಯಂ ನ ವಾವಂ ಯಸ್ಯ ಅಸ್ತಿ ನ ಹರ್ಷೋ ವಿಷಾದಃ ।

ಅಸ್ತಿ ನ ಏಕೋಽಪಿ ದೋಷೋ ಯಸ್ಯ ನ ಏವ ನಿರಂಜನೋ ಭಾವಃ ॥ ೨೧ ॥”

—ತ್ರಿಕಲಮ್ ॥

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜಾಸು ಣ ವಣ್ಣು ಣ ಗಂಧು—ಯಾವ ಮುಕ್ತಾತ್ಮನಿಗೆ ಬಿಳುವು, ಕಪ್ಪು, ಕೆಂಪು, ಹಳದಿ ಮತ್ತು ನೀಲಗಳೆಂಬ ಐದು ವಿಧದ ವರ್ಣ (ಬಣ್ಣ) ಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಸುಗಂಧ ದುರ್ಗಂಧರೂಪವಾದ ಎರಡು ಗಂಧಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ ರಸು ಜಾಸು ಣ ಸದ್ದು ಣ ಘಾಸು—ಯಾವನಿಗೆ ಸಿಹಿ, ಹುಳಿ, ಕಹಿ, ಖಾರ ಮತ್ತು ಒಗರುಗಳೆಂಬುದು ರಸಗಳಿಲ್ಲವೋ, ಭಾವಾತ್ಮಕ ಅಭಾಷಾನ್ಮಕ ಮೊದಲಾದ ಭೇದಗಳುಳ್ಳ ಶಬ್ದವಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಥವಾ ಸಚಿತ್ತ, ಅಚಿತ್ತ ಮತ್ತು ಮಿಶ್ರರೂಪ ವಾದ ಯಾವುದೊಂದು ಶಬ್ದವೂ ಸ್ವಸ್ವರಗಳೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಶೀತ, ಉಷ್ಣ, ಸ್ನಿಗ್ಧ, ರೂಕ್ಷ, ಗುರು, ಲಘು, ಮೃದು ಮತ್ತು ಕರಿನಗಳೆಂಬ ಎಂಟು ಭೇದಗಳುಳ್ಳ ಸ್ಪರ್ಶವಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಜಾಸು ಣ ಜಮ್ಮು ಣು ಮರಣು ಣವಿ—ಮತ್ತು ಯಾವ ನಿಗೆ ಜನ್ಮವೂ ಮರಣವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಣಾಲು ಣಿರಂಜಣು ತಾಸು—ಅಂತಹ ಚಿದಾನಂದೈಕ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ 'ನಿರಂಜನ'ನೆಂದು ಹೆಸರು.

ಜಾಸು ಣ ಕೋಹುಣ ಮೋಹು—ಯಾವ ಸಿದ್ಧಾತ್ಮನಿಗೆ ಕ್ರೋಧವಿಲ್ಲವೋ ಮೋಹವಿಲ್ಲವೋ ಮುಳು ಜಾಸು ಣ ಮಾಯ ಣ ಮಾಣು—ಯಾವನಿಗೆ ಕುಲ ಮದ ಜಾತಿಮದ ಮೊದಲಾದೆಂಟು ವಿಧದ ಮದಗಳಿಲ್ಲವೋ, ಮಾಯಾಕಷಾಯವೂ ಮಾನಕಷಾಯವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಜಾಸು ಣ ರಾಣು ಣ ರ್ಜುಣು—ಯಾವ ನಿಗೆ ಧ್ಯಾನದ ಸ್ಥಾನಗಣಾದ ನಾಭಿ, ಹೃದಯ, ಮತ್ತು ಲಲಾಟ (ಹಣೆ) ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳಿಲ್ಲವೋ, ಮತ್ತು ಚಿತ್ತನಿರೋಧರೂಪವಾದ ಧ್ಯಾನವಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ. [ಮನಸ್ಸೇ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಮನೋನಿರೋಧ (ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಡೆಯುವಿಕೆ)ಯೆಲ್ಲಿ?] ಜಿಯ ಸೋ ಜಿಣಿ ರಂಜಣು ಜಾಣು—ಜೀವನೇ! ಆ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ನಿರಂಜನನೆಂದು ತಿಳಿ. ತನ್ನ ಪ್ರಾತಿಘೋಷಾರಾಭ, ಲೋಕವಸಿಧ್ಧಿ, ಪೂಜ್ಯತೆ, ಅಗ್ರೋರ್ವವಸ್ತುಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ತಾನು ನೋಡಿದ, ಕೇಳಿದ ಹಾಗೂ ಅನುಭವಿಸಿದ ಭೋಗವಸ್ತುಗಳ ಅಭಿಲಾಷಾರೂಪವಾದ ಸಮಸ್ತ ವಿಭಾರವರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭವರೂಪವಾದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರನಾಗಿ ಆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭವ ವನ್ನು ವದಯಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು

ಅತ್ತಿ ಣ ಪುಣ್ಣು ಣ ವಾಲು ಜಸು—ಯಾವ ವರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ದ್ರವ್ಯ-ಭಾವರೂಪವಾದ ಪುಣ್ಯವೂ, ವಾವವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅತ್ತಿ ಣ ಹರಿಸು ವಿನಾಲು—ರಾಗರೂಪವಾದ ಹರ್ಷವೂ ದ್ವೇಷರೂಪವಾದ ವಿಷಾದವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅತ್ತಿ ಣ ಎಕ್ಕು ವಿ ದೋಸು ಜಸು—ಯಾವಾತನಿಗೆ ಹಸಿವು ನೀರಡಿಗೆ ಮೊದಲಾದ ಹದಿನೆಂಟು ದೋಷಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೋಷವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಸೋ ಜಿ ಣಿರಂಜಣು ಭಾಲು—ಆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ನಿರಂಜನನೆಂದು ತಿಳಿ ವೀತರಾಗ-ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ-ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿರುವವನಾಗಿ ನಿರ್ದೋಷವರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಭಾವಿಸು ಎಂದಭಿಪ್ರಾಯವು. ಈ ಮೂರು ದೋಹಾ ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳವನೇ ನಿರಂಜನನಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಬ್ಬ ವರಕಲ್ಪಿತ ನಿರಂಜನನಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಮೇಲಿನ ಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ವಿಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನ-ದರ್ಶನಸ್ವರೂಪವಾದ 'ನಿರಂಜನ'ನೇ ಉಪಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು.

ಜಾಸು ಣ ಧಾರಣು ಧೇಲು ಣ ವಿ, ಜಾಸು ಣ ಜಂತು ಣ ಮಂತು ।

ಜಾಸು ಣ ಮಂಡಲು ಮುದ್ದ ಣ ವಿ, ಸೋ ಮುಣಿ

ದೇಲುಂ ಅಣಂತು ॥ ೨೨ ॥

“ಯಸ್ಯ ನ ಧಾರಣಾ ಧ್ಯೇಯಂ ನಾಪಿ ಯಸ್ಯ ನ ಯಂತ್ರಂ ನ ಮಂತ್ರಃ ।

ಯಸ್ಯ ನ ಮಂಡಲಂ ಮುದ್ರಾ ನಾಪಿ ತಂ ಮಸ್ಯಸ್ತ ದೇವಮನಂತಮ್ ॥ ೨೨ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜಾಸು ಣ ಧಾರಣು ಧೇಲು ಣ ವಿ—ಯಾವ ವರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಕುಂಭಕ, ಪೂರಕ ಮತ್ತು ರೇಚಕರೂಪವಾದ ವಾಯುಧಾರಣೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಧ್ಯಾನಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಗಳಾದ ವ್ರತಿಮೆ ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ

ಜಾಸು ಣ ಜಂತು ಣ ಮಂತು—ಯಾವನಿಗೆ ಅಕ್ಷರರಚನಾ-ವಿನ್ಯಾಸರೂಪವಾದುದೂ ಸ್ತಂಭನ ಮೋಹನ ವಶೀಕರಣ ಮೊದಲಾದ ಷಟ್ಕರ್ಮಗಳ ಸಾಧಕವೂ ಆದ ಯಂತ್ರ ಸ್ವರೂಪವೂ, ವಿವಿಧಾಕ್ಷರಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣಾರೂಪವಾದ ಮಂತ್ರಸ್ವರೂಪವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೋ. ಜಾಸು ಣ ಮಂಡಲು ಮುದ್ದಣ ವಿ—ಯಾವನಿಗೆ ಜಲಮಂಡಲ, ವಾಯು ಮಂಡಲ, ಅಗ್ನಿಮಂಡಲ ಮತ್ತು ವೃದ್ಧಿಮಂಡಲ ಮೊದಲಾದ ಪವನ (ವಾಯು) ಭೇದಗಳೂ, ಗರುಡಮುದ್ರೆ, ಜ್ಞಾನಮುದ್ರೆ ಮೊದಲಾದ ಸಾಧನ-ಮುದ್ರೆಗಳೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಸೋ ಮುಣಿ ದೇಲುಂ ಅಣಂತು—ಅವನನ್ನು ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನೆಯದಿಂದ ಅಂತವಿಲ್ಲದವನೂ ಅವಿನಾಶಿಯೂ ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಸ್ವರೂಪನೂ ಆದ ವರಮಾತ್ಮ ದೇವನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿ “ಅಕ್ಷಾಣ ರಸಣೀಂ ಕನ್ಯಾಣ ಮೋಹಣೀಂ ತಹ ವಯಾಣ ಬಂಭಂ ಚ । ಗುತ್ತೀಸು ಯ ಮುಣಗುತ್ತೀ ಚಲುರೋದುಕ್ಪೇಹಿಂ ಸಿಜ್ಞಂತಿ ॥” ಅರ್ಥಾತ್, “ಸ್ಪರ್ಶನಾದಿ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ರಸ ನೇಂದ್ರಿಯ (ನಾಲಗೆ)ವೂ, ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿ ಎಂಟು ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಹಕರ್ಮವೂ ಪ್ರಬಲವಾಗಿದೆ. ಅಹಿಂಸಾದಿ ವಂಚಮಹಾವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವ್ರತವೂ ಹಾಗೆಯೇ ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮನೋಗುಪ್ತಿಯೂ ವಾಲಿಸಲು ಕಠಿನವಾಗಿದೆ ಇವುಗಳು ಬಹುಕಷ್ಟದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತವೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಎಲೈ ವ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ! ನೀನು ಅತೀಂದ್ರಿಯವಾದ ಆತ್ಮಿಕಸುಖಾಸ್ವಾದನೆಗೆ ವಿವರೀತವಾದ ಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯ(ರಸ)ವನ್ನೂ, ಮೋಹರತವಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ವ್ರತಿಕೂಲವಾದ ಮೋಹವನ್ನೂ, ವೀತರಾಗ ಸಹಜಾನಂದ ವರಮನಮರಸೀಭಾವರೂಪವಾದ ಸುಖಾನುಭವಕ್ಕೆ ವ್ರತಿವಕ್ಷ (ಶತ್ರು)ವಾದ ಎಂಟು ವಿಧವುಳ್ಳ ಅಬ್ರಹ್ಮ (ಕುಶೀಲ)ವನ್ನೂ, ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಕೆಡಿಸುವ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂಕಲ್ಪ-ವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭವವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೆಂದು ಭಾವವು.

ವೇಯಹಿಂ ಸತ್ಥಹಿಂ ಇಂದಿಯಹಿಂ, ಜೋ ಜಿಯ ಮುಣಹು ಣ ಜಾಇ ।

ಣಿಮ್ಮಲ-ಝಾಣಹಂ ಜೋ ವಿಸಲು, ಸೋ ವರಮಪ್ಪು ಅಣಾಇ ॥ ೨೩ ॥

“ವೇದೈಃ ಶಾಸ್ತ್ರೈರಿಂದ್ರಿಯೈಃ ಯೋ ಜೀವ ಮಂತುಂ ನ ಯಾತಿ ।

ನಿರ್ಮಲಧ್ಯಾನಸ್ಯ ಯೋ ವಿಷಯಃ ಸ ವರಮಾತ್ಮಾ ಅನಾದಿಃ ॥ ೨೪ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೋ—ಯಾವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ವೇಯಹಿಂ ಸತ್ಥಹಿಂ ಇಂದಿಯಹಿಂ—ಕೇವಲಿಗಳ ದಿವ್ಯವಾಣೀರೂಪವಾದ ವೇದಗಳಿಂದಲೂ, ಮಹಾಮುನಿಗಳ ವಚನರೂಪವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದಲೂ ಮುಣಹು ಣ ಜಾಇ—ತಿಳಿಯಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಜೋ—ಯಾವ ಆತ್ಮನು ಣಿಮ್ಮಲ-ಝಾಣಹಂ—ನಿರ್ಮಲವಾದ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ವಿಸಲು—ವಿಷಯ (ಗಮ್ಯ)ನಾಗಿರುವನೋ ಜಿಯ ಸೋ

ವರಮವ್ವು ಅಣಾಇ — ಜೀವನೇ! ಆ ವರಮಾತ್ಮನು ಅನಾದಿ (ಆದ್ಯಂತರಹಿತ)ಯಾಗಿರು
ನನು ಎಂದು ತಿಳಿ

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ:-ವೇದ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಇವೆರಡು ಶಬ್ದಾರ್ಥಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವುಗಳು. ಆತ್ಮನು
ಶಬ್ದಾತೀತನಾಗಿರುವನು ಇಂದ್ರಿಯ-ಮನಸ್ಸುಗಳು ವಿಕಲ್ಪರೂಪಗಳಾಗಿದ್ದು ಮೂರ್ತ
(ಸ್ವರ್ತರಸಗಂಧವರ್ಣಗಳುಳ್ಳವು)ಗಳಾಗಿವೆ ಮತ್ತು ಮೂರ್ತವದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯು
ತ್ತವೆ ಆದರೆ ಆತ್ಮನು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನೂ ಅಮೂರ್ತನೂ ಆಗಿರುವನು. ಆದಕಾರಣ ಈ
ಮೂರು ಸಾಧನಗಳಿಂದಲೂ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದು. ಆತನು ಕೇವಲ
ಧ್ಯಾನಗಮ್ಯನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ಅವಿರತಿ, ಪ್ರಮಾದ, ಕಷಾಯ ಮತ್ತು
ದೋಷಗಳೆಂಬ ಐದು ವ್ರತ್ಯಯ (ಬಂಧಕಾರಣ)ಗಳಿಂದ ರಹಿತವೂ ನಿರ್ಮಲವೂ,
ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮ-ಸಂಪತ್ತಿ (ಜ್ಞಾನ)ಯಿಂದಂಟಾದ ನಿತ್ಯಾನಂದೈಕಸುಖಾಮೃತಾನ್ಯಾದನರೂ
ವನಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದೂ ಆದ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುವನು. ಈ ವಿಷಯ
ನನ್ನು ಬೇರೊಂದು ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುವರು.—“ಅನ್ಯಥಾ ವೇದಪಾಂಡಿತ್ಯಂ
ಶಾಸ್ತ್ರಪಾಂಡಿತ್ಯಮನ್ಯಥಾ | ಅನ್ಯಥಾ ಪರಮಂ ತತ್ತ್ವಂ ಲೋಕಾಃ ಕ್ಲಿಶ್ಯಂತಿ
ಚಾನ್ಯಥಾ ||” ಇದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ—“ನಯ ಪ್ರಮಾಣ ಮೊದಲಾದ
ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ವೇದಗಳ ಹಾಗೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ತಿಳುವಳಿಕೆಯು ಬೇರೊಂದು ರೀತಿ
ಯಾಗಿದೆ ನಯ-ಪ್ರಮಾಣ, ನಿಶ್ಚೇವಾದಿಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಪರಮತತ್ತ್ವ (ಪರ
ಸೂಕ್ಷ್ಮತತ್ತ್ವ)ವು ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿದೆ. ಜನರು ಮತ್ತೊಂದು ರೀತಿಯ
(ಮಿಥ್ಯಾ) ಮಾರ್ಗವನ್ನನುಸರಿಸಿ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕ್ಲೇಶವಡುತ್ತಾರೆ.” ಆದಕಾರಣ
ಯಥಾರ್ಥಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೊಬ್ಬನೇ ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವಾ
ರ್ಥವು

ಕೇವಲದಂಸಣಣಾಣಮಲು, ಕೇವಲಸುಕ್ಷಸಹಾಲು |

ಕೇವಲವೀರಿಲು ಸೋ ಮುಣಹಿ, ಜೋ ಜಿ ಪರಾವರು ಭಾಲು || ೨೪ ||

“ಕೇವಲದರ್ಶನಜ್ಞಾನಮಯಃ ಕೇವಲಸುಖಸ್ವಭಾವಃ |

ಕೇವಲವೀರ್ಯಂತಂ ಮನ್ಯಸ್ತ ಯ ಏವ ಪರಾವರೋ ಭಾವಃ

|| ೨೪ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:-ಜೋ—ಯಾವನು ಕೇವಲದಂಸಣಣಾಣಮಲು—ಪರ
ವಸ್ತುಗಳ ಆಶ್ರಯ (ಸಹಾಯ)ವಿಲ್ಲದ ಕೇವಲದರ್ಶನಮಯನೂ, ಕೇವಲಜ್ಞಾನ
ಮಯನೂ ಕೇವಲಸುಕ್ಷಸಹಾಲು—ಕೇವಲ ಅನಂದಮಯನಾದ ಸುಖಸ್ವಭಾವ
ವುಳ್ಳವನೂ ಕೇವಲವೀರಿಲು—ಅನಂತವೀರ್ಯಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿರುವನೋ
ಜೋಜಿ—ಆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನೇ ಮುಣಹಿ ಪರಾವರು ಭಾಲು—ಉತ್ತಮರಾದ
ಅರ್ಹಪ್ರರಮೇಷಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟನಾದ ಮುಕ್ತಿಗತ-ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ:-ವರಮಾತ್ಮರಲ್ಲಿ ಸಕಲವರಮಾತ್ಮರೆಂದೂ ನಿಷ್ಕಲವರಮಾತ್ಮ
ರೆಂದೂ ಎರಡು ಭೇದಗಳಿವೆ. ಸಕಲ ಅಂದರೆ ಶರೀರಸಹಿತರೂ ಆಕಾರವುಳ್ಳವರೂ

ಆದ ಅರ್ಪತ್ರರಮೇಷ್ಟ್ರಿಗಳಿಗೆ 'ನಕಲವರಮಾತ್ಮ'ರೆಂದೂ ಶರೀರರಹಿತರೂ ಸಿರಾಕಾರರೂ ಆದ ಸಿದ್ಧವರಮೇಷ್ಟ್ರಿಗಳಿಗೆ 'ನಿಷ್ಕಲವರಮಾತ್ಮ'ರೆಂದೂ ಹೆಸರು. ಅಂತಹ ಸಿದ್ಧಸ್ವರೂಪರಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮರೇ ನರ್ವವಿಧದಿಂದಲೂ ಧ್ಯಾನಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರಾಗಿರುವರು.

ಏಯಹಿಂ ಜುತ್ತಲು ಲಕ್ಷಣಹಿಂ, ಜೋ ವರುಣಿಕ್ಕಲು ದೇಲು ।

ಸೋ ತಹಿಂ ಣಿವಸಇ ಪರಮವಇ, ಜೋ ತಇಲೋಯಹಂ

ರೋಲು ॥ ೨೫ ॥

ಏಕೈಯುಕ್ತೋ ಲಕ್ಷಣೈಃ ಯಃ ವರೋ ನಿಷ್ಕಲೋ ದೇವಃ ।

ಸ ತತ್ರ ನಿವಸತಿ ಪರಮವದೇ ಯಃ ತೈಲೋಕ್ಯಸ್ಯ ಧೈಯಃ

॥ ೨೫ ॥

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ — ಏಯಹಿಂ ಜುತ್ತಲು ಲಕ್ಷಣಹಿಂ — ಹಿಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ 'ತ್ರಿಭುವನವಂದಿತನು' ಮೊದಲಾದ ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಜೋ ಪರುಣಿಕ್ಕಲು ದೇಲು — ವರಮಾತ್ಮಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನೂ, ಔದಾರಿಕ, ಮೈಕ್ರಿಯಕ, ಆಹಾರಕ, ತ್ರೇಜನ, ಕಾರ್ಮಣಗಳೆಂಬವು ವಿಧದ ಶರೀರಗಳಿಂದ ರಹಿತನೂ ತ್ರಿಭುವನಾರಾಧ್ಯನೂ ಆದ ಯಾವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿರುವನೋ ಸೋ ತಹಿಂ ಣಿವಸಇ ಪರಮವಇ — ಅವನು ಆ ಲೋಕದ ಅಗ್ರಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಪರಮವದ (ಮೋಕ್ಷ)ದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಜೋ ತಇಲೋಯಹಂ ರೋಲು — ಅಂತಹ ಯಾವ ಸಿದ್ಧಾತ್ಮನು ಮೂರು ಲೋಕಗಳ ಭವ್ಯರಿಗೆ ಧೈಯ (ಧ್ಯಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯ)ನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ

ಭಾವಾರ್ಥಃ — ಇಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವರಮೇಷ್ಟ್ರಿಗಳ ಪರ್ವನಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವರು. ಅವರಂತೆಯೇ ತನ್ಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವೂ ಇರುತ್ತದೆಂದೂ ಅದೇ ಧ್ಯಾನಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುವುದೆಂದೂ ಮುಖ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಹೀಗೆ ಮೂರುವುಕ್ತಾರವಾದ ಆತ್ಮರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಪ್ರಥಮಮಹಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಪ್ರಾಪ್ತರಾದ ಸಿದ್ಧಜೀವರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಹತ್ತು ದೋಹಕ-ಸೂತ್ರಗಳು ಮುಗಿದುವು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಐದು ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಮೋಹಕಸೂತ್ರಗಳಿಂದ, ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟರೂಪವಾಗಿ ವರಮಾತ್ಮನಿರುವಂತೆ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೂ ಶಕ್ತಿರುವದಿಂದ ವರಮಾತ್ಮನಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ವರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ —

ಜೇಹಲುಣಿಮ್ಮಲುಣಾಣಮಲು, ಸಿದ್ಧಿಹಿಣಿವಸಇ ದೇಲು ।

ತೇಹಲುಣಿವಸಇ ಬಂಭು ವರು, ದೇಹಹಂ ಮಂ ಕರಿ ಭೇಲು ॥ ೨೬ ॥

“ಯಾದೃಶೋ ನಿರ್ಮಲೋ ಜ್ಞಾನಮಯಃ ಸಿದ್ಧೌ ನಿವಸತಿ ದೇವಃ ।

ತಾದೃಶೋ ನಿವಸತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾ ವರಃ ದೇಹೇ ಮಾ ಕುರು ಭೇದಮ್”

॥ ೨೬ ॥

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೀಹಲು—ಯಾವ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗಳ ಪ್ರಕಟಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನೂ ಣಿಮ್ಮಲು—ಭಾವಕರ್ಮ, ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ, ನೋಕರ್ಮ ರೂಪವಾದ ಮಲದಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವನೂ **ಣಾಣಮಲು**—ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾಂತರ್ಭೂತವಾದ ಅನಂತಗುಣಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನೂ **ದೇಲು**—ವರಮ ಆರಾಧ್ಯನೂ ಆದ ಸಿದ್ಧವರ ಮೇಷ್ಠಿಯು ಸಿದ್ಧಿಹಿ **ಣಿವನಇ**—ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವನೋ **ತೇಹ ಉ**—ಅದೇ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾದ **ಬಂಭು ವರು**—ಶುದ್ಧಬುದ್ಧ (ಜ್ಞಾನ) ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಉತ್ಕೃಷ್ಟನಾದ ವರಮಾತ್ಮನು **ದೇಹಹಂ**—ಶರೀರದಲ್ಲಿ **ಣಿವನಇ**—ಶುದ್ಧವ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ ಶಕ್ತಿರೂಪದಿಂದಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಸುಲ್ಯ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ! ನೀನು ಮಂ ಕರಿ ಭೇಲು—ಸಿದ್ಧವರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನಾತ್ಮನಲ್ಲಿಯೂ ಭೇದವನ್ನು ಮಾಡಬೇಡ ಹೀಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯರೂ ‘ಮೋಕ್ಷವ್ರಾಭ್ಯತ’ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು —“ಣಮಿವಹಿಂ ಜಂ ಣಮಿಜ್ಜಇ ರ್ಘಾಇ ಜ್ಜಇ ರ್ಘಾಇವಹಿಂ ಅಣವರಯಂ । ಧುವಂತೇಹಿಂ ಧುಣಿಜ್ಜಇ ದ್ವಹತ್ಥಂ ಕಿಂ ಪಿ ತಂ ಮುಣಹ ||” ಅರ್ಥಾತ್ “ನಮಸ್ಕರಿಸಲು ಯೋಗ್ಯರಾದ ಮಹಾವುರುಷರಿಂದಲೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಡುವುದೂ, ಸ್ತುತಿ (ಸ್ತೋತ್ರ) ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯರಾದ ಸತ್ಪುರುಷರಿಂದಲೂ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಲ್ಪಡುವುದೂ, ಧ್ಯಾನಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರಾದ ಆಚಾರ್ಯವರಮೇಷ್ಠಿಗಳು ಮೊದಲಾದವರಿಂದಲೂ ನಿತ್ಯವೂ ಧ್ಯಾನಮಾಡಲ್ಪಡುವುದೂ ಆದ ಆತ್ಮಸಂಬುಡೊಂದು ಮಾರ್ಥವು ದೇಹದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ ಅದನ್ನೇ ನೀನು ವರಮಾತ್ಮನೆಂದು ೩೪ ” ಅಂತಹ ವರಮಾತ್ಮನೇ ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು.

ಜೀಂ ದಿಟ್ಟೀಂ ತುಟ್ಟಂತಿ ಲಹು, ಕಮ್ಮಇಂ ಪುವ್ವ-ಕಿಯಾಇಂ ।

ನೋ ವರು ಜಾಣಹಿ ಜೋಇಯಾ, ದೇಹಿ ವಸಂತು ಣ ಕಾಇಂ || ೨೭ ||

ಯೇನ ದೃಷ್ಟೇನ ತ್ರುಟ್ಟಂತಿ ಲಘು ಕರ್ಮಾಣಿ ಪೂರ್ವಕೃತಾನಿ ।

ತಂ ವರಂ ಜಾನಾಸಿ ಯೋಗಿನ್ ದೇಹೇ ವಸಂತಂ ನ ಕಿಮ್

|| ೨೭ ||

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೋಇಯಾ—ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ! **ಜೀಂ ದಿಟ್ಟೀಂ**—ವರಮ ಸಮಾಧಿರೂಪವಾದ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟ ಯಾವ ವರಮಾತ್ಮನಿಂದ **ಲಹು**—ಶೀಘ್ರವಾಗಿ **ಪುವ್ವಕಿಯಾಇಂ**—ಪೂರ್ವೋಪಾರ್ಜಿತಗಳಾದ **ಕಮ್ಮಇಂ**—ಕರ್ಮಗಳು **ತುಟ್ಟಂತಿ**—ಚೂರ್ಣ (ನಾಶ)ವಾಗುತ್ತವೆಯೋ **ದೇಹಿ ವಸಂತು**—ದೇಹದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ **ನೋ ವರು**—ಆ ವರಮಾತ್ಮನನ್ನು **ಜಾಣಹಿ ಣ ಕಾಇಂ**—ನೀನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೇನು?

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಸದಾಸಂದೈಕರೂಪವಾದ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯೆಂಬ ಸಿರ್ಮಲ-ನೇತ್ರದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನೋಡಿದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ, ವರಮಾತ್ಮತ್ವಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳೂ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನದ ಅಭಾವದಿಂದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಂವಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳೂ

ಆದ ಕರ್ಮಗಳು ಅಂತರ್ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ ಅಂತಹ ನಿತ್ಯಾನಂದೈಕ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನೂ ಪರಮೋತ್ಕೃಷ್ಟನೂ ಆದ ಪರಮಾತ್ಮನು ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ! ನೀನೇಕೆ ಆತನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ? ಅಂದರೆ, ಅಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ತಿಳಿದು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು

ಜಿತ್ವಾ ಣ ಇಂದಿಯ-ಸುಹದುಹಇಂ, ಜಿತ್ವಾ ಣ ಮಣವಾವಾರು ।

ಸೋ ಅಪ್ಪಾ ಮುಣಿ ಜೀವ ತುಹುಂ, ಅಣ್ಣ ವರಿಂ ಅವಹಾರು ॥ ೨೮ ॥

“ಯತ್ರ ನೇಂದ್ರಿಯಸುಖದುಃಖಾನಿ ಯತ್ರ ನ ಮನೋವ್ಯಾವಾರಃ ।

ತಂ ಆತ್ಮಾನಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ಜೀವ ತ್ವಂ ಆನ್ಯತ್ಪರಮವಹರ

॥ ೨೮ ॥”

ಅನ್ಯ ಯಾರ್ಥಃ—ಜಿತ್ವಾ—ಯಾವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಣ ಇಂದಿಯ ಸುಹದುಹಇಂ—ಆಕುಲತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಇಂದ್ರಿಯಜನಿತ ಸುಖದುಃಖಗಳು ವುದಿಲ್ಲವೋ ಜಿತ್ವಾ ಣ ಮಣವಾವಾರು—ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಕಲ್ಪ-ವಿಕಲ್ಪರೂಪವಾದ ಮನೋವ್ಯಾವಾರವಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಸೋ—ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಆ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಜೀವ ತುಹುಂ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ನೀನು ಅವ್ವಾ ಮುಣಿ—ಸ್ವರೂಪಾತ್ಮನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿ ಅಣ್ಣ ವರಿಂ ಅವಹಾರು—ಉಳಿದೆಲ್ಲ ವಿಭಾವಗಳನ್ನು ಬಿಡು

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಅನಾಕುಲತ್ವಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸುಖಕ್ಕೆ ವಿವರೀತಗಳಾದ ಆಕುಲತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಇಂದ್ರಿಯಜನ್ಯಸುಖದುಃಖಗಳೂ, ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ-ಪರಮಾತ್ಮತ್ವದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಸಂಕಲ್ಪ-ವಿಕಲ್ಪರೂಪವಾದ ಮನೋವ್ಯಾವಾರವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ನಿತ್ಯಾನಂದೈಕಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನಾದ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದೂ, ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ವಿವರೀತಗಳಾದ ವಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಾವಗಳನ್ನು ಸರ್ವವ್ರತಾರದಿಂದಲೂ ಬಿಡಬೇಕೆಂದೂ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಮಾಧಿಗೆ ಸರ್ವತ್ರ ‘ವೀತರಾಗ’ ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುದೇಕೆ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವೇನೆಂದರೆ,—“ವೀತರಾಗತ್ವದ ಕಾರಣವೆಂದಲೇ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ವೀತರಾಗತ್ವವಿರುವಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಮಾಧಿಯು ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬೀ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಅಥವಾ ಸರಾಗಿ (ರಾಗ ಯುಕ್ತರು)ಗಳೂ ಸಹ ತಾವು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಮಾಧಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತೇವೆಂದು ಹೇಳುವುದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಮಾಧಿಗೆ ವೀತರಾಗವೆಂಬ ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುದಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆಯೇ ‘ನಿದೋಷಪರಮಾತ್ಮ’ ಮೊದಲಾದ ಪದಗಳಲ್ಲಿಯೂ ‘ನಿದೋಷ’ ಮೊದಲಾದ ವಿಶೇಷಣಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟುದರ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ದೇಹಾದೇಹಹಿಂ ಜೋ ವಸಇ, ಭೇಯಾಭೇಯಾಣಯೇಣ ।

ಸೋ ಅಪ್ಪಾ ಮುಣಿ ಜೀವ ತುಹುಂ, ಕಿಂ ಅಣ್ಣೇಂ ಬಹುವಣ ॥ ೨೯ ॥

“ದೇಹಾದೇಹಯೋಃ ಯೋ ವಸತಿ ಭೇದಾಭೇದನಯೇನ ।

ತಮಾತ್ಮಾನಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ಜೀವ ತ್ವಂ ಕಿಮನ್ಯೇನ ಬಹುನಾ

॥ ೨೬ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೋ—ಆವನು ದೇಹಾದೇಹಹಿಂ ವಸತಿ ಭೇದಾಭೇದಯೇನ—ಅನುವಚರಿತಾನದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ (ಅಭೇದನಯದಿಂದ) ಆತ್ಮನಿಂದ ಅಭಿನ್ನವಾದ ಸ್ವದೇಹದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವನೋ, ಮತ್ತು ಶುಧ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯ (ಭೇದನಯ)ದಿಂದ ತನ್ನ ದೇಹದಿಂದ ಭಿನ್ನ (ಬೇರೆ)ವಾದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೋ ನೋ ಅವ್ವಾ ಮುಣಿ ಜೀವ ತುಹುಂ—ಅವನನ್ನು ಜೀವನೇ! ನೀನು ಆತ್ಮನನ್ನಾಗಿ (ಆತ್ಮನೆಂದು) ತಿಳಿ ಕಿಂ ಅಷ್ಟೇಂ ಬಹುವಣ—ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನಗಳಾದ ಇತರ ದೇಹರಾಗಾದಿಗಳಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ?

ತಾತ್ಪರ್ಯ:—ಯಾವ ವರಮಾತ್ಮನು ದೇಹದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ದೇಹಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅಂತಹ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ಜೀವಾಜೀವ ಮ ಏಕ್ಸು ಕರಿ, ಲಕ್ಷಣ-ಭೇದಂ ಭೇಲು ।

ಜೋ ವರು ಸೋ ವರು ಭಣಮಿ ಮುಣಿ, ಅವ್ವಾ ಅಮ್ವ ಅಭೇಲು ॥ ೨೭ ॥

“ಜೀವಾಜೀವೌ ಮಾ ಏಕೌ ಕುರು ಲಕ್ಷಣಭೇದೇನ ಭೇದಃ ।

ಯತ್ಪರಂ ತತ್ಪರಂ ಭಣಾಮಿ ಮನ್ಯಸ್ವ ಆತ್ಮನ ಆತ್ಮನಾ ಅಭೇದಃ

॥ ೨೭ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ! ಜೀವಾಜೀವ ಮ ಏಕ್ಸು ಕರಿ—ಜೀವ - ಅಜೀವಗಳನ್ನು ಒಂದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಡ (ತಿಳಿಯಬೇಡ) ಏಕೆಂದರೆ ಲಕ್ಷಣಭೇದಂ ಭೇಲು—ಲಕ್ಷಣಭೇದದಿಂದ (ಜೀವ ಮತ್ತು ಅಜೀವದಲ್ಲಿ) ಭೇದವಿರುತ್ತದೆ ಜೋ ವರು—ವರವನ್ನುಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದಂಟಾದ ಯಾವ ರಾಗಾದಿ ವಿಭಾವ (ವಿಕಾರ)ಗಳಿವೆಯೋ ಸೋ ವರು—ಅವುಗಳನ್ನು ವರ (ಆತ್ಮನಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ) ವಸ್ತುಗಳನ್ನಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತು ಅವ್ವಾ ಅಮ್ವ ಅಭೇಲು—ಆತ್ಮನಿಗೆ ಆತ್ಮನೊಡನೆ ಅಭೇದವಿರುತ್ತದೆಂದೂ ಮುಣಿ—ತಿಳಿ ಭಣಮಿ—(ಹೀಗೆ ನಾನು) ಹೇಳುತ್ತೇನೆ

ಭಾವಾರ್ಥ: ಸ್ಪರ್ಶರಸಗಂಧವರ್ಣಶಬ್ದಾದಿಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಶುಧ್ಧ-ಚೈತನ್ಯವು ಜೀವನ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಸಮಯಸಾರ (ವ್ರಾಭೃತ)ದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುವರು.—“ಅರಸಮರೂಪಮಗಂಧಂ ಅವೃತ್ತಂ ಚೇದಣಾಗುಣಮಸದ್ಧಂ । ಜಾಣ ಅಲಿಂಗಗ್ಗ ಹಣಂ ಜೀವಮಣಿದ್ಧಿ ಟ್ಪಿಸಂರಾಣಂ ॥” “ಜೀವದ್ರವ್ಯವು ಐದು ವಿಧವಾದ ರಸಗಳಿಂದಲೂ, ಐದು ವಿಧವಾದ ವರ್ಣಗಳಿಂದಲೂ, ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಗಂಧಗಳಿಂದಲೂ ರಹಿತವಾದುದೂ, ವ್ರಕಟ (ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರ)ವಲ್ಲದುದೂ, ಚೈತನ್ಯಗುಣವುಳ್ಳದೂ, ಶಬ್ದರಹಿತವಾದುದೂ, ಲಿಂಗಗ್ರಹಣವಿಲ್ಲದುದೂ (ಲಿಂಗರಹಿತವೂ) ಸಂಸ್ಥಾನ (ಆಕಾರ)ವಿಲ್ಲದುದೂ ಅಂದರೆ ನಿರಾಕಾರವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿ”

ಇಂತಹ ಜೀವದ್ರವ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಅಜೀವದ್ರವ್ಯವು—ಜೀವಸಂಬಂಧಿಯೆಂದೂ ಅಜೀವಸಂಬಂಧಿಯೆಂದೂ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿದೆ, ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ, ಭಾವಕರ್ಮ, ನೂಕರ್ಮರೂಪವಾದುದು (ಅಥವಾ ದೇಹರಾಗಾದಿರೂಪವುಳ್ಳುದು) ಜೀವಸಂಬಂಧಿ ಅಜೀವದ್ರವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಪುಷ್ಕಲ ಮೊದಲಾದ ಐದು ವಿಧದ ಅಜೀವಗಳು ಅಜೀವಸಂಬಂಧಿ ಅಜೀವದ್ರವ್ಯಗಳಾಗಿವೆ ಹೀಗೆ ಜೀವ ಮತ್ತು ಅಜೀವಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳವುಗಳು ಇದರಿಂದ ಅಜೀವವು ಜೀವನಿಗಿಂತ ಸರ್ವಧಾ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ ರಾಗಾದಿ ವಿಭಾಸ-ಪರಿಣಾಮಗಳು ಜೀವನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವವುಗಳಾದರೂ ಅವು ಕರ್ಮಜನಿತಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಜೀವಭಿನ್ನಗಳಾದ ಪರವಸ್ತುಗಳೇ ಆಗಿರುತ್ತವೆ.

ಅಮಣು ಅಣಿಂದಿಲು ಕಾಣಮಲು, ಮುತ್ತಿವಿರಹಿಲು ಚಿಮಿತ್ತು ।

ಆಪ್ತಾ ಇಂದಿಯವಿಸಲು ಣವಿ, ಲಕ್ಷಣ ಏಹು ಣಿರುತ್ತು ॥ ೩೧ ॥

“ಅಮನಾಃ ಅನಿಂದ್ರಿಯೋ ಜ್ಞಾನಮಯಃ ಮೂರ್ತಿವಿರಹಿತಶ್ಚಿನ್ಮಾತ್ರಃ ।

ಆತ್ಮಾ ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯೋ ನೈವ ಲಕ್ಷಣಮೇತನ್ನಿರುಕ್ತಮ್ ॥ ೩೧ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಅಮಣು—ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದವನೂ **ಅಣಿಂದಿಲು—**ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ರಹಿತನೂ **ಕಾಣಮಲು—**ಕೇವಲಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನೂ **ಮುತ್ತಿವಿರಹಿಲು—**ಮೂರ್ತಿರಹಿತ (ಅಮೂರ್ತಿ)ನೂ **ಚಿಮಿತ್ತು—**ಚಿನ್ಮಾತ್ರ (ಶುದ್ಧಚೇತನಾಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವ)ನೂ ಆದ **ಅಪ್ತಾ—**ಶುದ್ಧಾತ್ಮನು **ಇಂದಿಯವಿಸಲು ಣವಿ—**ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗೋಚರನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ **ಲಕ್ಷಣ ಏಹು ಣಿರುತ್ತು—**ಆತ್ಮನ ಈ ಲಕ್ಷಣವು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಆತ್ಮನು ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ವಿವರೀತವಾದ ಮಾನಸಿಕ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲರಹಿತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಮನಸ್ಕ (ಮನರಹಿತ)ನೂ, ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ-ವಿವರೀತವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಸಮೂಹದಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅತೀಂದ್ರಿಯನೂ, ಲೋಕಾಲೋಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುವ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಸಹಿತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಮಯನೂ, ಅಮೂರ್ತಾತ್ಮನಿಗೆ ವಿವರೀತವಾದ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ, ಸ್ಪರ್ಶರಸಗಂಧನರ್ವಣಗಳುಳ್ಳ ಮೂರ್ತಿರಹಿತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಮೂರ್ತಿಯೂ, ಇತರ ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲದಿರುವ (ಜೀವದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಿರುವ) ಶುದ್ಧಜೈತನ್ಯದಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಶುದ್ಧಚೇತನಾಸ್ವರೂಪನೂ ಆಗಿರುವನು. ಇಂತಹ ಆತ್ಮನು ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಗೋಚರನಾಗಿರುವನಲ್ಲದೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗೋಚರನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಪೂರ್ವೋಕ್ತಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಪರಮಾತ್ಮನು ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು.

ಭವತಣುಭೋಯವಿರತ್ತಮಣು, ಜೋ ಅಪ್ತಾ ರ್ಪೂಏಇ ।

ತಾಸು ಗುರುಕ್ಕೇ ವೆಲ್ಲಡಿ, ಸಂನಾರಿಣಿ ತುಟ್ಟೇಇ

॥ ೩೨ ॥

“ಭವತನುಭೋಗವಿರಕ್ತಮನಾ ಯ ಆತ್ಮಾನಂ ಧ್ಯಾಯತಿ ।

ತಸ್ಯ ಗುರ್ವೀ ವಲ್ಲಿ ಸಾಂಸಾರಿಕೀ ತುಟ್ಟತಿ

॥ ೩೨ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೋ—ಯಾವ ಜೀವನು ಭವತನುಭೋಗವಿರಕ್ತ ಮನು—ಸಂಸಾರ, ಶರೀರ ಮತ್ತು ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ ಅವ್ಯಾರೂಢ — ಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ತಾನು—ಅವನಿಗೆ ಗುರುಕ್ಕೀವೆಲ್ಲ ಡೀ ಸಂಸಾರಿಣಿ—ಸಂಸಾರರೂಪವಾದ ವಿಶಾಲವಾದ ಬಳ್ಳಿಯು ತುಟ್ಟೀಇ—ಜೂರ್ಣ (ನಾಶ)ವಾಗುತ್ತದೆ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದ ಬಲದಿಂದ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನುಖದಲ್ಲಿ ಆನಕ್ತನಾದ ಜೀವನು ಸಂಸಾರಶರೀರಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತವಾದ (ವೈರಾಗ್ಯವುಳ್ಳ) ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವುದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಲತೆ (ಬಳ್ಳಿ)ಯು ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಅಂದರೆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಧ್ಯಾನದಿಂದ ಸಂಸಾರವು ನಾಶವಾಗಿ ಮುಕ್ತಿ (ಸಂಸಾರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ)ಯುಂಟಾಗುವುದೆಂದು ಭಾವವು

ದೇಹಾ-ದೇವಲಿ ಜೋ ವಸಇ, ದೇಲು ಅಣಾಇ-ಅಣಂತು ।

ಕೇವಲಜ್ಞಾನ-ಪುರಂತತಣು, ಸೋ ವರಮವ್ವು ಣಿಭಂತು

॥ ೩೩ ॥

“ದೇಹದೇವಾಲಯೇ ಯಃ ವಸತಿ ದೇವಃ ಅನಾಧ್ಯನುತಃ ।

ಕೇವಲಜ್ಞಾನಸ್ಫುರತ್ತನುಃ ಸ ವರಮಾತ್ಮಾ ನಿಭ್ರಾಂತಃ

॥ ೩೪ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೋ—ಯಾವ ಆತ್ಮನು ದೇಹಾದೇವಲಿ—ದೇಹವೆಂಬ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ವಸಇ—ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ವಾಸವಾಗಿರುತ್ತಾನೋ ಸೋ—ಅವನು ದೇಲು—ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಆರಾಧ್ಯ (ಪೂಜ್ಯ)ನೂ ಅಣಾಇಅಣಂತು—ಆದಿ ಅಂತ್ಯಗಳಲ್ಲದವನೂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ-ಪುರಂತತಣು—ಕೇವಲಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಪ್ರಕಾಶರೂಪವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳವನೂ ಣಿಭಂತು—ಭ್ರಾಂತಿ (ಸಂದೇಹ) ರಹಿತನೂ ಆದ ವರಮವ್ವು—ವರಮಾತ್ಮನಾಗಿರುವನು

ಭಾವಾರ್ಥ:—ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಆತ್ಮನು ಮೂರ್ತವೂ, ಸರ್ವಾಶುಚಿ ಮಯವೂ ಹೇಯವೂ, ಆದ್ಯಂತವುಳ್ಳದೂ, ಜಡವೂ, ಸಂದೇಹಾಸ್ತದವೂ ಆದ ದೇಹ (ಶರೀರ)ದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವನಾದರೂ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಅವನು ವವಿತ್ರನೂ, ಪೂಜ್ಯನೂ, ಶುದ್ಧದ್ವಾರ್ಧಿಕನಯದಿಂದ ಲೋಕಾಲೋಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶ ಪಡಿಸುವ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮಯನೂ, ಭ್ರಾಂತಿರಹಿತನೂ ಆದ ವರಮಾತ್ಮನಾಗಿರುವನು. ಸರ್ವ ಅಶುಚಿಮೊದಲಾದ ದೇಹಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಮಾಡದ ಆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉವಾ ದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು

ದೇಹೇ ವಸಂತು ವಿ ಣವಿ ಛಿವಇ, ಣಿಯಮೇಂ ದೇಹು ವಿ ಜೋ ಜಿ ।

ದೇಹೇಂ ಛಿವ್ವಇ ಜೋ ವಿ ಣವಿ, ಮುಣಿ ವರಮವ್ವಲು ಸೋ ಜಿ ॥ ೩೫ ॥

“ದೇಹೇ ವಸಸ್ತುಪಿ ನೈವ ಸ್ಪೃಶತಿ ನಿಯಮೇನ ದೇಹಮಪಿ ಯ ಏವ ।

ದೇಹೇನ ಸ್ಪೃಶ್ಯರೇ ಯೋಽಪಿ ನೈವ ಮನ್ಯಸ್ತ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ತಮೇವ ॥ ೩೪ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೋ ಜಿ—ಯಾವ ಆತ್ಮನು ದೇಹೇ ವಸಂತು ವಿ—ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಣಿಯಮೇಂ—ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ದೇಹು ವಿ ಣವಿ ಛಿವಣಿ—ದೇಹ (ಶರೀರ)ವನ್ನೂ ಸ್ಪರ್ಶಿಸು (ಮುಟ್ಟು)ವುದಿಲ್ಲ ದೇಹೇಂ—ದೇಹದಿಂದ ಜೋ ವಿ—ಯಾವ ಆತ್ಮನು ಕೂಡ ಣವಿ ಛಿವಣಿ—ಸ್ಪರ್ಶಿಸಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ ಸೋ ಜಿ—ಆ ಆತ್ಮನನ್ನೇ ಪರಮವುಲು ಮುಣಿ—ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಜೀವನು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭವಕ್ಕೆ ವಿವರೀತಗಳಾದ ಕ್ರೋಧ ಮಾನ ಮಾಯಾ ಲೋಭ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಾವವರಿಣಾಮಗಳ ಮೂಲಕ, ಪೂರ್ವೋಪಾರ್ಜಿತ ಕರ್ಮದಿಂದ ಸಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದೂ ಅಶುಚಿಮಯವೂ ಆದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ, ಅನುವಚರಿತಾ ಸದ್ಭೂತ-ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ (ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ) ಆತನು ದೇಹವನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ದೇಹವೂ ಆತನನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅಂತಹ ದೇಹಸ್ಥ ಆತ್ಮನೇ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದೂ, ಆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯಪರಿಣಾಮವಿಲ್ಲದಿರುವ ವಿವೇಕಿಗಳಾದ ಪುರುಷರಿಂದ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆಂದೂ ಭಾವಾರ್ಥವು

ಜೋ ಸಮಭಾವ-ವರಿಟ್ಟಿಯಹಂ, ಜೋಇಹಂ ಕೋಇ ಪುರೇಇ ।

ಪರಮಾಣಂದು ಜಣಂತು ಫುಡು, ನೋ ಪರಮವ್ವ ಹವೇಇ ॥ ೩೫ ॥

“ಯಃ ಸಮಭಾವಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾನಾಂ ಯೋಗಿನಾಂ ಕಶ್ಚಿತ್ ಸ್ಫುರತಿ ।

ಪರಮಾನಂದಂ ಜನಯನ್ ಸ್ಫುಟಂ ಸ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಭವತಿ ॥ ೩೫ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಸಮಭಾವವರಿಟ್ಟಿಯಹಂ—ಜೀವಿತ, ಮರಣ, ಲಾಭಾಲಾಭ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಭಾವದಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಜೋಇಹಂ—ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಪರಮಾಣಂದು ಜಣಂತು—ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದವನ್ನಂಟುಮಾಡುವವನಾಗಿ ಜೋ ಕೋ ಇ—ಯಾವನೋರ್ವನು ಪುರೇಇ—ಹೊಳೆಯು (ವ್ರಕಾಶಿಸು)ತ್ತಾನಯೋ ಸೋ ಫುಡು—ಆತನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಪರಮವ್ವ ಹವೇಇ—ಪರಮಾತ್ಮನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಜೀವಿತ-ಮರಣ, ಲಾಭ-ಅಲಾಭ, ಸುಖ-ದುಃಖ ಮತ್ತು ಶತ್ರು ಮಿತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮತಾಭಾವದಿಂದ ಕೂಡಿದವರೂ, ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್-ಶ್ರದ್ಧಾನಿಷ್ಠಾನಾನುಷ್ಠಾನರೂಪವಾದ ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿರುವವರೂ ಆದ ಪರಮಯೋಗಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದವನ್ನಂಟುಮಾಡುವವನಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ವ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. “ಆತ್ಮಾನುಷ್ಠಾನನಿಷ್ಠಸ್ಯ ವ್ಯವಹಾರಬಹಿಃ

ಸ್ಥಿತೇಃ | ಜಾಯತೇ ವರಮಾನಂದಃ ಕಶ್ಚಿದ್ಯೋಗೇನ ಯೋಗಿನಃ” ಅರ್ಥಾತ್—
ಆತ್ಮಾನುಭವದಲ್ಲಿ ತಲ್ಲಿನನೂ, ವ್ಯವಹಾರಹಿತನಾಗಿ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯದಲ್ಲಿರುವವನೂ
ಆದ ಯೋಗಿಗೆ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಅನಿರ್ವಚನೀಯವಾದ ವರಮಾನಂದವುಂಟಾಗಿರುತ್ತದೆ.
ಅಂತಹ ವರಮಾತ್ಮನು ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು

ಕಮ್ಮಣಿಬದ್ಧು ವಿ ಜೋಇಯಾ, ದೇಹಿ ವಸಂತು ವಿ ಜೋ ಜಿ |
ಹೋಇ ಣ ಸಯಲು ಕಯಾ ವಿ ಫುಡು, ಮುಣಿ ವರಮವ್ವಲು

ಸೋ ಜಿ || ೩೬ ||

“ಕರ್ಮನಿಬದ್ಧೋಽಪಿ ಯೋಗಿನ್ ದೇಹೇ ವಸನ್ತಸಿ ಯ ಏವ |

ಭವತಿ ನ ಸಕಲಃ ಕದಾಪಿ ಸ್ಫುಟಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ವರಮಾತ್ಮಾನಂ ತಮೇವ || ೩೬ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೋಇಯಾ—ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ! ಜೋ ಜಿ—ಯಾವ
ಆತ್ಮನು ಕಮ್ಮಣಿಬದ್ಧು ವಿ—ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬದ್ಧನಾಗಿದ್ದರೂ ದೇಹಿ ವಸಂತು ವಿ—
ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಕಯಾವಿ—ಎಂದಿಗೂ ಹೋಇ ಣ
ಸಯಲು—ದೇಹಯುಕ್ತ ಅಥವಾ ದೇಹರೂಪನಾಗಿ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಸೋ ಜಿ—ಅವ
ನನ್ನೇ. ವರಮವ್ವಲು—ವರಮಾತ್ಮನನ್ನಾಗಿ ಫುಡು ಮುಣಿ—ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ತಿಳಿ

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಜೀವನು ಅಶುದ್ಧ-ನಯದಿಂದ, ವರಮಾತ್ಮಭಾವನೆಗೆ ವಿರುದ್ಧ
ಗಳಾದ ರಾಗದ್ವೇಷಮೋಹಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಸಂವಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬದ್ಧ
ನಾಗಿ ದೇಹದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಆತನು ಎಂದಿಗೂ ದೇಹಯುಕ್ತ (ದೇಹ
ದಿಂದ ಕೂಡಿದವ)ನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ! ಅಂತಹ ವರಮಾತ್ಮನನ್ನು
ನೀನು ವೀತರಾಗಸ್ತನವೇದನಜ್ಞಾನದಿಂದ ಭಾವಿಸು ಯಾವಾಗಲೂ ಅಂತಹ ವರಮಾ
ತ್ಮನೇ ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು

ಜೋ ವರಮತ್ಥೇಂ ಣಿಕ್ಕಲು ವಿ, ಕಮ್ಮವಿಭಿಣ್ಣಲು ಜೋ ಜಿ |

ಮೂಢಾ ಸಯಲು ಭಣಂತಿ ಫುಡು, ಮುಣಿ ವರಮವ್ವಲು ಸೋ ಜಿ || ೩೭ ||

“ಯಃ ವರಮಾರ್ಥೇನ ನಿಷ್ಕಲೋಽಪಿ ಕರ್ಮವಿಭಿನ್ನೋ ಯ ಏವ |

ಮೂಢಾಃ ಸಕಲಂ ಭಣಂತಿ ಸ್ಫುಟಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ವರಮಾತ್ಮಾನಂ ತಮೇವ || ೩೭ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೋ—ಆವ ಜೀವನು ವರಮತ್ಥೇಂ—ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ
(ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ) ಣಿಕ್ಕಲು ವಿ—ಶರೀರಹಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ಕಮ್ಮವಿಭಿಣ್ಣಲು—ಕರ್ಮ
ಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನ (ಬೇರೆ)ನಾಗಿದ್ದರೂ ಮೂಢಾ—ಮೂರ್ಖ (ಅಜ್ಞಾನಿ)ರು ಸಯಲು—
ದೇಹಸಹಿತನಾಗಿರುವನೆಂದು ಭಣಂತಿ ಫುಡು—ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ (ಅಥವಾ
ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ) ಸೋ ಜಿ—ಅವನನ್ನೇ ವರಮವ್ವಲು—ವರಮಾತ್ಮನನ್ನಾಗಿ
ಮುಣಿ—ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ವರಮಾರ್ಥದಿಂದ ಜೀವನು ದೇಹಕರ್ಮಾದಿಜಡವದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಸರ್ವಭಾ ಭಿನ್ನಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಭಾವನಾರಹಿತರಾದ ಮೂಢಾತ್ಮರು ಅವನು ದೇಹಯುಕ್ತನಾಗಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನೆ! ನೀನು ದೇಹಕರ್ಮರಹಿತನಾದ ವರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಭೇದವಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿಳಿದು ಧ್ಯಾನಿಸು ವರಮಾತ್ಮನು ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನರಾದವರಿಗೆ ಸರ್ವದಾ ಉಪಾದೇಯನಾಗಿಯೂ ಅದಿಲ್ಲದ ಮೂಢ (ಅಜ್ಞಾನಿ) ಜನರಿಗೆ ಹೇಯ ನಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು

ಗಯಣಿ ಅಣಂತವಿ ಎಕ್ಕಲುಡು, ಜೇಹಲು ಭುಅಣು ವಿಹಾಳ ।

ಮುಕ್ಕಹಂ ಜಸು ವನ ಬಿಂಬಿಯಲು, ನೋ ವರಮವ್ವು ಅಣಾಳ ॥ ೩೮ ॥

“ಗಗನೇ ಅನಂತೇಷಿ ಏಕಮುಡು ಯಥಾ ಭುವನಂ ವಿಭಾತಿ ।

ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಯಸ್ಯ ವದೇ ಬಿಂಬಿತಂ ಸ ವರಮಾತ್ಮಾ ಅನಾದಿಃ ॥ ೩೮ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಗಯಣಿ ಅಣಂತಿ ವಿ—ಅನಂತವಾದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೂ ಎಕ್ಕ ಉಡು ಜೇಹಲು—ಒಂದು ನಕ್ಷತ್ರವು ಹೇಗೋ (ಹೇಗೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆಯೋ) ಹಾಗೆ ಮುಕ್ಕಹಂ ಜಸು—ಮುಕ್ತನಾದ ಯಾವ ಆತ್ಮನ ವನ—ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಭುಅಣು—(ಮೂರು) ಲೋಕವು ಬಿಂಬಿಯಲು—ವ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಲ್ಪಟ್ಟದಾಗಿ ವಿಹಾಳ—ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆಯೋ ನೋ ವರಮವ್ವು—ಆ ವರಮಾತ್ಮನು ಅಣಾಳ—ಅನಾದಿ ಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಅನಂತವಾದ ಆಕಾಶವ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಕ್ಷತ್ರವು ಶೋಭಿಸು ವಂ ಯಾವ ಮುಕ್ತಾತ್ಮನ ಅನಂತಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕ ಮತ್ತು ಅಲೋಕಗಳು (ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ವಸ್ತುಗಳು ವ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವಂತೆ) ವ್ರತಿಫಲಿಸುತ್ತವೆಯೋ ಅಂದರೆ, ಮುಕ್ತಾತ್ಮನ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಮಸ್ತಲೋಕಾಲೋಕಗಳು ಗೋಚರಿಸುತ್ತವೆಯೋ ಅಂತಹ ಆ ಮುಕ್ತಾತ್ಮನೇ ರಾಗಾದಿಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪರಹಿತರಾದ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಉಪಾ ದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು

ಜೋಇಯ-ವಿಂದಹಿಂ ಕಾಣಮಲು, ಜೋ ರ್ಪುಇಜ್ಜ ಇ ರ್ಪುಲು ।

ಮೊಕ್ಕಹಂ ಕಾರಣಿ ಅಣವರಲು, ನೋ ವರಮವ್ವು ದೇಲು ॥ ೩೯ ॥

“ಯೋಗಿವ್ಯಂದ್ಯೇ ಜ್ಞಾನಮಯಃ ಯೋ ಧ್ಯಾಯತೇ ಧ್ಯೇಯಃ ।

ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಕಾರಣೇ ಅನವರತಂ ಸ ಪರಮಾತ್ಮಾ ದೇವಃ ॥ ೩೯ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ರ್ದೇಲು—ಧ್ಯೇಯ (ಧ್ಯಾನಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯ)ರೂಪನಾದ ವನೂ ಕಾಣಮಲು—(ಕೇವಲ) ಜ್ಞಾನಮಯನೂ ಆದ ಜೋ—ಯಾವ ಪರ ಮಾತ್ಮನು ಜೋಇಯವಿಂದಹಿಂ—ಯೋಗಿಗಳ ಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಮೊಕ್ಕಹಂ ಕಾರಣಿ—ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣದಿಂದ (ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿ) ಅಣವರಲು—ಯಾವಾಗಲೂ

ಝಾಇಜ್ಜಇ—ಧ್ವಾನಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಸೋ ವರಮವ್ವು ಬೇಲು—ಆ ವರಮಾತ್ಮನು ವರಮ ಆರಾಧ್ಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಶುದ್ಧಾತ್ಮ-ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದ ವರಮಯೋಗಿಗಳು ಧ್ವಾನಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನೂ ಅಂತಃಜ್ಞಾನಮಯನೂ ಆದ ವರ ಮಾತ್ಮನನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಧ್ವಾನಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ ಅಂತಹ ವರಮಾತ್ಮನು ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವಿವರೀತಗಳಾದ ಆರ್ತರಾದ್ರಧ್ಯಾನಗಳಿಂದ ರಹಿತರೂ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನ ಯುಕ್ತರೂ ಆದ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಉಪಾದೇಯನೂ ಧ್ವಾನಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು. ಏಕೆಂದರೆ, ಆರ್ತರಾದ್ರಧ್ಯಾನಗಳುಳ್ಳವರಿಗೆ ವರಮಾತ್ಮ ಧ್ಯಾನವುಂಟಾಗಲಾರದು.

ಜೋ ಜಿಲು ಹೇಲು ಲಹೇವಿ ನಿಹಿ, ಜಗು ಬಹು-ನಿಹಲು ಜಣೇಇ ।

ಲಿಂಗತ್ರಯವರಿಮಂಡಿಯಲು, ಸೋ ವರಮವ್ವು ಹವೇಇ ॥ ೪೦ ॥

“ಯೋ ಜೀವಃ ಹೇತುಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ವಿಧಿಂ ಜಗತ್ ಬರುವಿಧಂ ಜನಯತಿ ।

ಲಿಂಗತ್ರಯವರಿಮಂಡಿತಃ ಸ ವರಮಾತ್ಮಾ ಭವತಿ ॥ ೪೦ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೋ ಜಿಲು—ಯಾವ ಜೀವನು ಹೇಲು ಲಹೇವಿ ನಿಹಿ-ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿಕರ್ಮರೂಪವಾದ ಕಾರಣವನ್ನು ವಡದು ಜಗು ಬಹು-ನಿಹಲು—(ತ್ರನಸ್ಥಾವರಾದಿ) ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರವಾದ ಲೋಕವನ್ನು ಜಣೇಇ—ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಸೋ—ಆ ಜೀವನು ಲಿಂಗತ್ರಯವರಿಮಂಡಿಯಲು—ವೃಲ್ಲಿಂಗ, ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಮತ್ತು ನವುಂಸಕಲಿಂಗಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವವನಾಗಿ ವರಮವ್ವು ಹವೇಇ—ವರಮಾತ್ಮನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಹಿಂದೆ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಆತ್ಮನು ಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ ಶುದ್ಧನಾಗಿದ್ದರೂ ಅನಾದಿ ಪರಂಪರಾಗತವಾದ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿಕರ್ಮಬಂಧದಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತ (ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ)ನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆತನು ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಹಜಾ ನಂದೈಕಸುಖಾಸ್ವಾದವನ್ನು ವಡೆಯದವನಾಗಿ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ತ್ರನ ಜೀವನೂ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಸ್ಥಾವರಜೀವನೂ ಆಗುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ವೃಲ್ಲಿಂಗ, ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ, ನವುಂಸಕಲಿಂಗಗಳೆಂಬ ಮೂರುಲಿಂಗ (ಚಿಹ್ನೆ)ಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವವನಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವನು ಜಗತ್ಕರ್ತ. (ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ)ನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಅಂತಹ ಆತ್ಮನು ವರಮಾತ್ಮನೊಲಬ್ಧಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ವೇದತ್ರಯ (ವುಂವೇದ, ಸ್ತ್ರೀವೇದ, ನವುಂಸಕವೇದ) ಜನಿತಗಳಾದ ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪಗಳ ನಮೂಹವನ್ನು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಯಾವಾಗ ನಾಶಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೋ ಆಗ ಆತನು ವರಮೋಪಾದೇಯವಾದ ಮೋಕ್ಷಸುಖದ ಸಾಧಕನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅಂತಹ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉಪಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು.

ಜನು ಅಬ್ಬಂತರಿ ಜಗು ವನಇ, ಜಗ-ಅಬ್ಬಂತರಿ ಜೋ ಜಿ ।

ಜಗಿ ಜಿ ವಸಂತು ವಿ ಜಗು ಜಿಣ ವಿ, ಮುಣಿ ಪರಮವ್ವಲು ಸೋಜಿ ||೪೧||

“ಯನ್ಮ ಅಬ್ಬಂತರೇ ಜಗತ್ ವನತಿ ಜಗದಭ್ಯಂತರೇ ಯ ಏವ ।

ಜಗತಿ ಏವ ವನನ್ಯಪಿ ಜಗತ್ ಏವ ನಾಪಿ ಮನ್ಯಸ್ವ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ

ತಮೇವ || ೪೧ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:- ಜನು ಅಬ್ಬಂತರಿ-ಯಾವ ಆತ್ಮನ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದೊಳಗೆ ಜಗು ವನಇ-ಜಗತ್ತು ಪ್ರತಿಫಲಿಸಿರುವುದೋ ಜಗ ಅಬ್ಬಂತರಿ-ಜಗತ್ತಿನ ಒಳಗೆ ಜೋ ಜಿ-ಯಾವ ಆತ್ಮನು ವಸಇ-ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವನೋ ಜಗಿ ಜಿ ವಸಂತು ವಿ-ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೇ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಜಗು ಜಿ ಐವಿ-ಜಗತ್ತಿನೊಡನೆ ತನ್ಮಯನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಮುಣಿ ಪರಮವ್ವಲು ಸೋಜಿ-ಅವನನ್ನೇ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ:-ದರ್ವಣ(ಕನ್ನಡಿ)ದ ಮುಂದಿರುವ ವಸ್ತುಗಳು ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತದ್ರವ್ಯ (ವಸ್ತು)ಗಳು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಪರಮಾತ್ಮನು ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ-ದ್ರವ್ಯ-ವರ್ಷಾಯಗಳನ್ನು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಅಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುತ್ತಾನೆ ಆತನು ಜ್ಞಾತೃ(ತಿಳಿಯುವವ)ವೂ ಜಗತ್ತು ಜ್ಞೇಯ (ತಿಳಿಯಲ್ಪಡತಕ್ಕದ್ದು)ವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಲೋಕವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ, ರೂಪವನ್ನು ನೋಡುವ ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯವು ರೂಪೀದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದು ಅದರೊಡನೆ ತನ್ಮಯವಾಗದಿರುವಂತೆ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಲೋಕದೊಡನೆ ತನ್ಮಯನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸರ್ವವ್ಯಾವಕನೂ, ನಿರ್ಲಿಪ್ತನೂ ಆಗಿರುವನು ಅಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರನಾಗಿ ಧ್ಯಾನಿಸೆಂದು ಭಾವವು.

ದೇಹಿ ವಸಂತು ವಿ ಹರಿ-ಹರ ವಿ, ಜಂ ಅಜ್ಞ ವಿ ಣ ಮುಣಂತಿ ।

ಪರಮ-ಸಮಾಹಿ-ತವೇಣ ವಿಣು, ಸೋ ಪರಮವ್ವ ಭಣಂತಿ || ೪೨ ||

“ದೇಹೇ ವಸಂತಮಪಿ ಹರಿಹರಾ ಅಪಿ ಯಂ ಅದ್ಯಾಪಿ ನ ಜಾನಂತಿ ।

ಪರಮಸಮಾಧಿತವನಾ ವಿನಾಂ ತಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಭಣಂತಿ

|| ೪೨ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:-ದೇಹಿ ವಸಂತು ವಿ ಜಂ-ದೇಹದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಯಾವ ಆತ್ಮನನ್ನೂ ಹರಿಹರ ವಿ-ಹರಿಹರರೂ ಕೂಡ ಪರಮಸಮಾಹಿ-ತವೇಣ ವಿಣು-ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿರೂಪವಾದ ತಪಸ್ಸಿನ ಹೊರತು ಅಜ್ಞ ವಿ-ಇಂದಿಗೂ ಣ ಮುಣಂತಿ-ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೋ ಸೋ ಪರಮವ್ವ ಭಣಂತಿ-ಅವನನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ವರಮಾತ್ಮಸ್ವಭಾವದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅನುವ ಚರಿತಾಸದ್ಗುಣವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ವರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಹರಿ ಹರಲೇ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾವುರುಷರೂ ಸಹ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಿತ್ಯಾನಂದೈಕನುಖಾ- ಮೃತರನಾಸ್ತಾದರೂವವಾದ ಸಮಾಧಿ-ತಪಸ್ಸಿನ ಹೊರತು ಎಂದಿಗೂ ತಿಳಿಯಲಾರರು. ಹೀಗೆಂದು ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞರು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ವ್ರಶ್ನಿ — ಪೂರ್ವ ಭವದಲ್ಲಿ ಓರ್ವಜೀವನು ಜನದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ವ್ಯವಹಾರನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಾ ರಾಧಕನಾಗಿ ವಿಶಿಷ್ಟಪುಣ್ಯಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಮೇಲೆ ಅಜ್ಞಾನಭಾವದಿಂದ ನಿದಾನಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಪುನಃ ಮನುಷ್ಯಭವವನ್ನು ತಾಳಿ ತ್ರಿಬಂಧಾಧಿಪತಿಯಾದ ವಾಸುದೇವ (ಹರಿ)ನಾಗುವನು ಮತ್ತೊರ್ವ ಜೀವನು ಇದೇ ಭವದಲ್ಲಿ ಜನದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ವಿಶಿಷ್ಟ-ಸಮಾಧಿಯ ಬಲದಿಂದ ಪುಣ್ಯ ಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನು ಆದರೆ ಪೂರ್ವಕೃತ-ಚಾರಿತ್ರ ಮೋಹಕರ್ಮದ ಉದ ಯದಿಂದ ವಿಷಯಭೋಗಗಳಲ್ಲಾ ಸಕ್ತನಾಗಿ ರುದ್ರ (ಹರ) ನೆನಿಸುವನು ಇಂತಹ ಹರಿ ಹರಾದಿಗಳೂ ವರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಅದೇಕೆ ತಿಳಿಯಲಾರರು? ಎಂಬೀ ವ್ರಶ್ನಿಗೆ ಉತ್ತರ ವಿದು — ಹರಿಹರಾದಿ-ಮಹಾವುರುಷರು ರತ್ನತ್ರಯಾರಾಧಕರಾಗಿದ್ದರೂ ತದ್ಭವಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪರತ್ನತ್ರಯವನ್ನು ಅವರು ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ ಆದಕಾರಣ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗರೂಪವಾದ ವೀತರಾಗರತ್ನತ್ರಯಧಾರಕರಾಗಿ ತದ್ಭವಮೋಕ್ಷಗುಮಿ ಗಳಾದ ಯೋಗಿಗಳು ವರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಸರಾಗರತ್ನತ್ರಯಧಾರಿ ಗಳಾದ ಹರಿಹರರು ತಿಳಿಯಲಾರರು ಇಲ್ಲಿ ತದ್ಭವಮೋಕ್ಷನಾಧಕರಾದ ಮಹಾ ಮುನಿಗಳಿಂದ ಆರಾದಿಸಲ್ಪಡುವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು.

ಭಾವಾಭಾವಹಿಂ ಸಂಜುವಲು, ಭಾವಾಭಾವಹಿಂ ಜೋ ಜಿ ।

ದೇಹಿ ಜಿ ದಿಟ್ಟಿಲು ಜಿಣವರಹಿಂ, ಮುಣಿ ವರಮವ್ವಲು ಸೋ ಜಿ ॥ ೪೩ ॥

“ಭಾವಾಭಾವಾಭಾಂ ಸಂಯುಕ್ತಃ ಭಾವಾಭಾವಾಭಾಂ ಯ ಏವ ।

ದೇಹೇ ಏವ ದೃಷ್ಟಿಃ ಜಿನವರೈಃ ಮನ್ಯಸ್ವ ವರಮಾತ್ಮಾನಂ ತಮೇವ ॥ ೪೩ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ವರ್ಮಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ **ಭಾವಾಭಾವಹಿಂ**—ಉತ್ಪಾದ- ವ್ಯಯ (ಉತ್ಪತ್ತಿ-ನಾಶ)ಗಳಿಂದ **ಸಂಜುವಲು**—ಕೂಡಿರುವವನೂ, ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯ ದಿಂದ **ಭಾವಾಭಾವಹಿಂ**—ಉತ್ಪಾದವ್ಯಯಗಳಿಂದ ರಹಿತನೂ ಆದ ಜೋಜಿ—ಯಾವ ವರಮಾತ್ಮನು **ಜಿಣವರಹಿಂ**—ತದ್ಭವಮೋಕ್ಷನಾಧಕರಾದ ಜಿನೇಂದ್ರರಿಂದ **ದೇಹಿಜಿ ದಿಟ್ಟಿಲು**—ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಲ್ಪಟ್ಟನೋ **ಸೋ ಜಿ ವರಮವ್ವಲು ಮುಣಿ**—ಆತ ನನ್ನೇ ವರಮಾತ್ಮನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ವರ್ಮಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ ಜೀವನು ಉತ್ಪಾದವ್ಯಯಗಳುಳ್ಳವ ನಾಗಿರುವನು ಅರ್ಥಾತ್ ಆತನಲ್ಲಿ ಒಂದು ವರ್ಮಾಯದ ವ್ಯಯವೂ ಮತ್ತೊಂದು

ವರ್ಷಾಯದ ಉತ್ಪಾದವೂ ಆಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ ಆದರೆ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಕನಯದಿಂದ ಆತನು ಉತ್ಪಾದವ್ಯಯಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿ ಸರ್ವದಾ ಧ್ರುವ (ಅನಿವಾಶಿ)ನಾಗಿರುವನು ಅಂತಹ ವರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತದ್ಭವಮೋಕ್ಷಗಾಮಿಗಳಾದ ಮಹಾಯೋಗಿಗಳು ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿಯೇ ಕೃಷ್ಣಸೀಲಕಾವೋತಲೇಶೈ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತವಿಭಾವ-ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ರಹಿತವಾದದ್ದೂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ್ಯವೆಂಬಿರುವವೂ ಆದ ವೀತರಾಗವರಮಸಮಾಧಿಯ ಬಿಲದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ ಅಂತಹ ವರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನೀನು ವರಮಸಮಾಧಿಯ ಮೂಲಕ ತಿಳಿ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅಂತಹ ವರಮಾತ್ಮನೇ ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು.

ದೇಹಿ ವಸಂತೇಂ ಜೇಣ ವರ, ಇಂದ್ರಿಯ-ಗಾಮು ವಸೇಇ ।

ಉವ್ವಸು ಹೋಇ ಗವಣ ಫುಡು, ಸೋ ಪರಮವ್ವ ಹವೇಇ ॥ ೪೪ ॥

“ದೇಹೇ ವಸತಾ ಯೇನ ವರಂ ಇಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಮಃ ವಸತಿ ।

ಉದ್ವಾಸೋ ಭವತಿ ಗತೇನ ಸ್ಫುಟಂ ನ ವರಮಾತ್ಮಾ ಭವತಿ ॥ ೪೪ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ದೇಹಿ ವಸಂತೇಂ ಜೇಣ ವರ—ಯಾವ ಆತ್ಮನು ದೇಹದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಿರಲು ಇಂದ್ರಿಯ-ಗಾಮು ವಸೇಇ—ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಸಮೂಹವು ಇರುತ್ತದೋ ಗವಣ—ಆತನು ಭವಾಂತರವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರಲು ಉವ್ವಸು ಹೋಇ ಫುಡು—ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯಸಮೂಹವು ಸ್ವವಿಷಯವ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ವಿಮುಖವಾಗುತ್ತದೋ ಸೋ ಪರಮವ್ವ ಹವೇಇ—ಆ ಆತ್ಮನೇ ವರಮಾತ್ಮನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಜೀವನು ಶುದ್ಧಾತ್ಮವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವಾಗ ಮಾತ್ರ, ಸ್ವವರಜ್ಞಾನದ ಅಭಾವದಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ತಮ್ಮ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ರವೃತ್ತಿಸುತ್ತವೆ. ಆತನು ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟೊಡನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ವಿಷಯವ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ದೂರವಾಗುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಚಿದಾನಂದಮಯನಾದ ನಿಜಾತ್ಮನೇ ವರಮಾತ್ಮನಾಗಿರುವನು. ಅತೀಂದ್ರಿಯಸುಖಾಸ್ವಾದಿಗಳೂ ವರಮಸಮಾಧಿಮಗ್ನರೂ ಆದ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಈ ವರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನವೇ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನವೇ ಸರ್ವಧಾ ಉವಾದೇಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಜೋ ಣಿಯ-ಕರಣಹಿಂ ವಂಚಹಿಂ ವಿ, ವಂಚ ವಿ ವಿಸಯ ಮುಣೇಇ ।

ಮುಣಿಲು ಣ ವಂಚಹಿಂ ಪಂಚಹಿಂ ವಿ, ಸೋ ಪರಮವ್ವ ಹವೇಇ

॥ ೪೫ ॥

‘ಯಃ ನಿಜಕರಣೈಃ ವಂಚಭಿರಪಿ ವಂಚಾಪಿ ವಿಷಯಾನ್ ಜಾನಾತಿ ।

ಜ್ಞಾತಃ ನ ವಂಚಭಿಃ ಪಂಚಭಿರಪಿ ನ ವರಮಾತ್ಮಾ ಭವತಿ ॥ ೪೫ ॥

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೋ ವಂಚಹಿಂ ವಿ ಣಿಯಕರಣಹಿಂ—ಯಾವಾತನು ತನ್ನ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಪಂಚ ವಿ ವಿಸಯ ಮುಣೇಇ—ಸ್ಪರ್ಶ ಮೊದಲಾದ.

ಐದು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮುಣೀಇ-ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೋ ಮತ್ತು ಪಂಚಹಿಂ ಪಂಚಹಿಂ ವಿ-ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದಲೂ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಗಳಿಂದಲೂ ಐ ಮುಣೀಲು-ತಾನು ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಸೋ ಪರಮವ್ವ ಹವೇಇ - ಆತನು ವರಮಾತ್ಮನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ

ಭಾವಾರ್ಥ:— ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಆತ್ಮನು ಅತೀಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನಮಯನಾಗಿ ಧ್ವರೂ ಅನಾದಿಕರ್ಮಬಂಧದ ಕಾರಣದಿಂದ— ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಮಯವಾದ ಶರೀರವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸ್ಪರ್ಶನೇಂದ್ರಿಯಮೊದಲಾದ್ದೆದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೂಲಕ ಸ್ಪರ್ಶಮೊದಲಾದ್ದೆದು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಇಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಆದರೆ ವಂಚ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದಲಾಗಲಿ, ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಗಳಿಂದಲಾಗಲಿ ಆತ್ಮನು ಎಂದಿಗೂ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ ಆತನು ವಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯ ಸುಖಾನುಭವಕ್ಕೆ ವೃತ್ತಿರಿಕ್ತವಾದ ಹಾಗೂ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ-ವರಮಾನಂದಾನಾದ ರೂಪವಾದ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುವ ವರಮಾತ್ಮನು ಅತೀಂದ್ರಿಯಸುಖಸಾಧಕನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಉಪಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ

ಜಸು ವರಮತ್ಥೇಂ ಬಂಧು ಣವಿ, ಜೋಇಯ ಣ ವಿ ಸಂಸಾರು ।

ಸೋ ವರಮಪ್ಪಲು ಜಾಣೆ ತುಹುಂ, ಮಣಿ ಮಿಲ್ಲಿವಿ ವವಹಾರು ॥ ೪೬ ॥

“ಯಸ್ಯ ವರಮಾರ್ಥೇನ ಬಂಧೋ ನೈವ ಯೋಗಿನ್ ನಾಪಿ ಸಂಸಾರಃ ।

ತಂ ವರಮಾತ್ಮಾನಂ ಜಾನೀಹಿ ತ್ವಂ ಮನಸಿ ಮುಕ್ತ್ವಾ ವ್ಯವಹಾರಮ್ ॥ ೪೬ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೋಇಯ—ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ! ವರಮತ್ಥೇಂ ಜಸು ಬಂಧು ಣವಿ—ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಯಾವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿಗೆ ಬಂಧವಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಣ ವಿ ಸಂಸಾರು—ಸಂಸಾರವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಸೋ ವರಮಪ್ಪಲು—ಆ ವರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತುಹುಂ—ನೀನು ಮಣಿ ವವಹಾರು ಮಿಲ್ಲಿವಿ—ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು. ಜಾಣೆ—ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ:— ಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ವರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ತದ್ವಿಲಕ್ಷಣವೂ ವರಮಾಗಮದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದೂ, ದ್ರವ್ಯ-ಕ್ಷೇತ್ರ-ಕಾಲ-ಭವ-ಭಾವರೂಪ-ವಂಚಿ ವರಿವರ್ತನ (ಭ್ರಮಣ) ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳದ್ದೂ ಆದ ವಂಚಿವ್ರಕಾರವಾದ ಸಂಸಾರವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಇಂತಹ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತವೂ, ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯವ್ಯಕ್ತಿರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷವದಾರ್ಥದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದುದೂ, ಪ್ರಕೃತಿಸ್ಥಿತಿ-ಅನುಭಾಗ-ವ್ರದೇಶಭೇದದಿಂದ ನಾಲ್ಕು ವಿಧವುಳ್ಳದ್ದೂ ಆದ ಬಂಧವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ! ಅಂತಹ ವರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನೀನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಲೌಕಿಕವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ತೊರೆದು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿರುವವನಾಗಿ ಭಾವಿಸು. ಇಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರದಿಂದಲೂ ಕರ್ಮಬಂಧದಿಂದಲೂ ರಹಿತನಾದ ವರಮಾತ್ಮನು ಮೋಕ್ಷ

ಸುಖದಾಯಕನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸರ್ವಧಾ ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವು.

ಜೇಯಾಭಾವೇ ವಿಲ್ಲಿ ಜಿಮು, ಧಕ್ಕಳಿ ಕಾಣು ವಲೇವಿ ।

ಮುಕ್ಕಹಂ ಜಸು ವಯ ಬಿಂಬಿಯಲು, ವರಮಸಹಾಲು ಭಣೇವಿ ॥ ೪೭ ॥

“ಜೇಯಾಭಾವೇ ವಲ್ಲಿ ಯಧಾ ತಿಷ್ಠತಿ ಜ್ಞಾನಂ ವಲಿತ್ಯಾ ।

ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಯಸ್ಯ ವದೇ ಬಿಂಬಿತಂ ವರಮಸ್ವಭಾವಂ ಭಣಿತ್ವಾ ॥ ೪೭ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜಸು ವಯ ಬಿಂಬಿಯವು—ಭಗವಂತನಾದ ಯಾವ ವರಮಾತ್ಮನ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಅಥವಾ ವರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತ (ತದಾಕಾರವರಿಣಿತ)ನಾದ ಮುಕ್ಕಹಂ—ಮುಕ್ತಾತ್ಮರ ಕಾಣು—ಜ್ಞಾನವು ಜೇಯಾಭಾವೇ—ಜ್ಞೇಯ (ತಿಳಿಯಲ್ಪಡಲು ಯೋಗ್ಯನಾದ) ವಸ್ತುವಿನ ಅಭಾವವಾಗುತ್ತಿರಲು ವಿಲ್ಲಿ ಜಿಮು—ಬಳ್ಳಿಯು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ವಲೇವಿ ಧಕ್ಕಳಿ—ವರಾವರ್ತಿಸಿ ಇರುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ವರಮಸಹಾಲು ಭಣೇವಿ-ವರಮಸ್ವಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿದು ಅದನ್ನು ಆರಾಧಿಸು

ಭಾವಾರ್ಥ:—ವರಮಾತ್ಮನ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಲೋಕಾಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ-ವದಾರ್ಥಗಳೂ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗುತ್ತವೆ. ಅರ್ಥಾತ್ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡದಿರುವ ಯಾವುದೊಂದು ವದಾರ್ಥವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಲೋಕಾಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನೂ ಅವುಗಳ ಭೂತಭವಿಷ್ಯದ್ವರ್ತಮಾನಕಾಲಸಂಬಂಧ ಸಮಸ್ತ ವರ್ಷಾಯಗಳನ್ನೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯುವ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವೆಂದು ಹೆಸರು. ಬಳ್ಳಿಯು ಹರಡುವುದಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾದ ಮಂಡಪ (ಚಿವುರ) ವಿರುವವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಹರಡಿ ಮುಂದೆ ಆಧಾರವಿಲ್ಲದೆ ಆಚೀಚೆಗೆ ಅಥವಾ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಿರುಗುವಂತೆ ಮುಕ್ತಾತ್ಮರ ಜ್ಞಾನವೂ ಸಂಪೂರ್ಣ-ಜ್ಞೇಯವದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಮುಂದೆ ಜ್ಞೇಯ ವದಾರ್ಥದ ಅಭಾವದಿಂದ ವಿರಮಿಸುತ್ತದೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಅದರ ಜ್ಞಾತೃತ್ವ (ತಿಳಿಯುವಿಕೆಯ) ಶಕ್ತಿಯು ಎಂದಿಗೂ ಕುಂಠಿತವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು. ಇಂತಹ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮಯನಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು.

ಕಮ್ಮಹಿಂ ಜಾಸು ಜಣಂತಹಿಂ ವಿ, ಣೆಲುಣೆಲುಕಜ್ಜು ಸಯಾವಿ ।

ಕಿಂ ಪಿ ಣ ಜಣಿಯಲು ಹರಿಲು ಣವಿ, ಸೋ ಪರಮವ್ವಲು ಭಾವಿ ॥ ೪೮ ॥

“ಕರ್ಮಭಿಃ ಯಸ್ಯ ಜನಯದ್ಧಿರಪಿ ನಿಜನಿಜಕಾರ್ಯಂ ಸದಾಪಿ ।

ಕಿಮಪಿ ನ ಜನಿತೋ ಹೃತಃ ನೈವ ತಂ ವರಮಾತ್ಮಾನಂ ಭಾವಯ ॥ ೪೮ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಸಯಾ ವಿ—ನಿರಂತರವೂ ಣೆಲುಣೆಲು ಕಜ್ಜು—ತನ್ನ ತನ್ನ ಸುಖದುಃಖಾದಿರೂಪಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಜಣಂತಹಿಂ ವಿ ಕಮ್ಮಹಿಂ—ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ ಜಾಸು—ಯಾವ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕಿಂ ಪಿ ಣ ಜನಿಯವು—ಎನೊಂದೂ

ಉಂಟುಮಾಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೋ ಏನಿ ಹರಿಲು—ಎನೊಂದು ನಾಶಗೊಳಿಸಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೋ
ನೋ ಪರಮಪ್ಪಲು ಭಾವಿ—ಆ ವರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಭಾವಿಸು.

ಭಾವಾರ್ಥ — ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವ್ರತಿಬಂಧಕಗಳಾದ ಜ್ಞಾನಾಸರಣಾದಿ ಕರ್ಮಗಳು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳಾದ ಸುಖದುಃಖಾದಿಗಳನ್ನಂಟುಮಾಡುವುವು ಆದರೆ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಆ ಕರ್ಮಗಳು ಆತ್ಮನ ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡಲಾರವು ಅಥವಾ ಯಾವುದೊಂದನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸ (ನಾಶಗೊಳಿಸ)ಲಾರವು ಹಾಗೂ ಯಾವುದೊಂದು ಗುಣವನ್ನೂ ವರಿವರ್ತನಗೊಳಿಸಲಾರವು ಹೀಗೆ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಉಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಅವಹರಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಅನಾಧ್ಯವಾದ ಚಿದಾನಂದಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಭಾವಿಸಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು.

ಕಮ್ಮಣಿಬದ್ಧವಿ ಹೋಇ ಏವಿ, ಜೋ ಪುಡು ಕಮ್ಮು ಕಯಾ ವಿ |

ಕಮ್ಮು ವಿ ಜೋ ಏ ಕಯಾ ವಿ ಪುಡು, ನೋ ಪರಮಪ್ಪಲು ಭಾವಿ || ೪೯ ||

“ಕರ್ಮನಿಬದ್ಧೋಽಪಿ ಭವತಿ ನೈವ ಯಃ ಸ್ಫುಟಂ ಕರ್ಮ ಕದಾಪಿ |

ಕರ್ಮಾಪಿ ಯೋ ನ ಕದಾಪಿ ಸ್ಫುಟಂ ತಂ ವರಮಾತ್ಮಾನಂ ಭಾವಯ || ೪೯ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :—ಜೋ ಕಮ್ಮಣಿಬದ್ಧ ವಿ—ಯಾವ ಆತ್ಮನು ಕರ್ಮನಿಬದ್ಧನಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಪುಡು—ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಕಯಾ ವಿ—ಎಂದಿಗೂ ಕಮ್ಮು ಏವಿ ಹೋಇ—ಕರ್ಮಸ್ವರೂಪನಾಗಿ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಕಮ್ಮು ವಿ—ಕರ್ಮವೂ ಪುಡು—ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಕಯಾ ವಿ ಯೋ ಏ ಹೋಇ—ಎಂದಿಗೂ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ನೋ ಪರಮಪ್ಪಲು ಭಾವಿ—ಅಂತಹ ವರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಭಾವಿಸು

ಭಾವಾರ್ಥ :—ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಆತ್ಮನು ತನ್ನ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಅಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಸಂವಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿ ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬದ್ಧನಾಗಿರುವನಾದರೂ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಕರ್ಮಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅರ್ಥಾತ್ ತನ್ನ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ ಅನಂತಗುಣಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕರ್ಮರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರಂತೆಯೇ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿ ದ್ರವ್ಯ-ಭಾವರೂಪವಾದ ಕರ್ಮವೂ ಸಹ ತನ್ನ ಕರ್ಮವುಳ್ಳಲಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವರಮಾತ್ಮರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಜೀವನು ಚೈತನ್ಯಮಯನು. ಕರ್ಮವುಳ್ಳದ್ದಲ್ಲ ಅಚೇತನ (ಜಡ)ವಾದದು. ಚೇತನವು ಅಚೇತನವಾಗಿಯೂ ಅಚೇತನವು ಚೇತನವಾಗಿಯೂ ಎಂದಿಗೂ ಪರಿಣಮಿಸಲಾರದೆಂಬುದು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದಲೂ ನಿಶ್ಚಿತವಾದುದು. ಅತನು ದ್ರವ್ಯ-ಭಾವಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಸರ್ವಧಾ ಭಿನ್ನನಾದವನೂ, ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಮಯನೂ ಸರ್ವಧಾ ಉವಾದೇಯನೂ ಆದ ವರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನೀನು ದೇಹರಾಗಾದಿ-ಪರಿಣತರೂಪವಾದ ಬಹುರಾತ್ಮತ್ವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶುದ್ಧಾತ್ಮವರಿಣತಿಭಾವನಾರೂಪವಾದ ಅಂತರಾತ್ಮತ್ವದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲನಾಗಿ ಧ್ಯಾನಿಸೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು.

ಹೀಗೆ ಮೂರುವ್ರಕಾರವಾದ ಆತ್ಮರುಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಪ್ರಥಮ ಮಹಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ “ನಿರ್ಮಲನೂ ಜ್ಞಾನಮಯನೂ ಆದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿರೂಪದಿಂದಿರುವಂತೆ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ದೇಹದಲ್ಲಿಯೂ ಶಕ್ತಿರೂಪದಿಂದಿರುತ್ತಾನೆ” ಎಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಇವತ್ತಿನಾಲ್ಕು ಗಾಢಾಸೂತ್ರಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು.

ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಆರು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಜೀವನ ಸ್ವದೇಹವ್ರಮಾಣತ್ವವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ:—

ಕಿ ವಿ ಭಣಂತಿ ಜಿಲು ಸವ್ವಗಲು, ಜಿಲು ಜಡು ಕೇ ವಿ ಭಣಂತಿ ।

ಕಿ ವಿ ಭಣಂತಿ ಜಿಲು ದೇಹ-ಸಮು, ಸುಣ್ಣು ವಿ ಕೇ ವಿ ಭಂತಿ ॥ ೫೦ ॥

“ಕೇಸಿ ಭಣಂತಿ ಜೀವಂ ಸರ್ವಗತಂ ಜೀವಂ ಜಡಂ ಕೇಸಿ ಭಣಂತಿ ।

ಕೇಸಿ ಭಣಂತಿ ಜೀವಂ ದೇಹಸಮಂ ಶೂನ್ಯಮಪಿ ಕೇಸಿ ಭಣಂತಿ ॥ ೫೦ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಕಿ ವಿ—ಕೆಲವರು—ಸಾಂಖ್ಯ, ಸೈಯಾಯಿಕ, ಮೀಮಾಂಸಕರು **ಜಿಲು ಸವ್ವಗಲು ಭಣಂತಿ**—ಜೀವನನ್ನು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ **ಕೇ ವಿ**—ಕೆಲವು ಸಾಂಖ್ಯಮತೀಯರು **ಜಿಲು ಜಡು ಭಣಂತಿ**—ಜೀವನನ್ನು ಜಡ ಸನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ **ಕಿ ವಿ**—ಕೆಲವರು—ಜೈನಮತೀಯರು **ಜಿಲು ದೇಹ-ಸಮು, ಭಣಂತಿ**—ಜೀವನನ್ನು ದೇಹವ್ರಮಾಣವುಳ್ಳವನನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ **ಕೇ ವಿ**—ಕೆಲವರು—ಬೌದ್ಧದಾರ್ಶನಿಕರು **ಜಿಲು ಸುಣ್ಣು ವಿ ಭಣಂತಿ**—ಜೀವನನ್ನು ಶೂನ್ಯನನ್ನಾಗಿಯೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಭಿನ್ನ-ಭಿನ್ನ ಮತೀಯರು ಹೇಳುವ ಜೀವನ ಈ ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಸರಿಯಾದುದು? ಮತ್ತು ಯಾವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ? ಹೀಗೆಂದು ತಿಳಿಸುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯೊಂದಿಗೇ ಭಾವವು.

ಅಪ್ಪಾ ಜೋಇಯ ಸವ್ವಗಲು, ಅಪ್ಪಾ ಜಡು ವಿ ವಿಯಾಣಿ ।

ಅಪ್ಪಾ ದೇಹಪಮಾಣು ಮುಣಿ, ಅಪ್ಪಾ ಸುಣ್ಣು ವಿಯಾಣಿ ॥ ೫೧ ॥

“ಆತ್ಮಾ ಯೋಗಿನ್ ಸರ್ವಗತಃ ಆತ್ಮಾ ಜಡೋಽಪಿ ವಿಜಾನೀಹಿ ।

ಆತ್ಮಾನಂ ದೇಹವ್ರಮಾಣಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ಆತ್ಮಾನಂ ಶೂನ್ಯಂ ವಿಜಾನೀಹಿ ॥ ೫೧ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೋಇಯ—ಯೋಗಿಯೇ! ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ನಯವಿಭಾಗದಿಂದ **ಅಪ್ಪಾ ಸವ್ವಗಲು**—ಆತ್ಮನು ಸರ್ವಗತ (ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ)ನೆಂದೂ **ಅಪ್ಪಾ ಜಡು ವಿ**—ಆತ್ಮನು ಜಡನೆಂದೂ **ವಿಯಾಣಿ**—ತಿಳಿ. **ಅಪ್ಪಾ ದೇಹಪಮಾಣು**—ಆತ್ಮನನ್ನು ದೇಹವ್ರಮಾಣವುಳ್ಳವನನ್ನಾಗಿ **ಮುಣಿ**—ತಿಳಿ. **ಅಪ್ಪಾ ಸುಣ್ಣು ವಿಯಾಣಿ**—ಆತ್ಮನನ್ನು ಶೂನ್ಯನನ್ನಾಗಿ **ಜೆನ್ನಾಗಿ** ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ:-ವಿವಿಧನಯಾವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಆತ್ಮನು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕನೂ, ಜಡನೂ, ಸ್ವದೇಹಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳವನೂ, ಶೂನ್ಯನೂ ಆಗಿರುವನು. ವಿವಕ್ಷಿತನಯವಿಭಾಗದಿಂದ ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೋಷವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಅಪ್ಪಾ ಕಮ್ಮ-ವಿವಜ್ಜಿಯಲು, ಕೇವಲ-ಣಾಣೇ ಜೇಣ ।

ಲೋಯಾಲೋಲು ವಿ ಮುಣಿಜ ಜಿಯ, ಸವ್ವಗು ಉಚ್ಚಿಜ ತೇಣ ॥ ೫೨ ॥

“ಆತ್ಮಾ ಕರ್ಮವಿವರ್ಜಿತಃ ಕೇವಲಜ್ಞಾನೇನ ಯೇನ ।

ಲೋಕಾಲೋಕಮಪಿ ಮನುತೇ ಜೀವ ಸರ್ವಗಃ ಉಚ್ಛತೇ ತೇನ ॥ ೫೨ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:-ಅಪ್ಪಾ-ಆತ್ಮನು ಜೇಣ-ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಕಮ್ಮವಿವಜ್ಜಿಯವು-ಕರ್ಮರಹಿತನಾಗಿ ಕೇವಲಣಾಣೇ-ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಲೋಯಾಲೋಲು ವಿ-ಲೋಕಾಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಮುಣಿಜ-ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆಯೋ ಜಿಯ-ಎಲೈಜೀವನೇ! ತೇಣ-ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಸವ್ವಗು ಉಚ್ಛಿಜ-ಸರ್ವಗತನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ

ಭಾವಾರ್ಥ:-ಕರ್ಮರಹಿತನಾದ ಆತ್ಮನು ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಲೋಕಾಲೋಕಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಆತನು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಈ ಆತ್ಮನು ಕೇವಲಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ಲೋಕಾಲೋಕಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ದೇಹದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ತನ್ನಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯವು ರೂಪವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವ್ರವರ್ತಿಸುವಂತೆ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಆತನು ಜ್ಞಾನಾವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಪ್ರದೇಶಾವೇಕ್ಷೆಯಿಂದಲ್ಲ. ರೂಪೀ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನೋಡುವ ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯವು ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯವಾಗದಿರುವಂತೆ ಲೋಕಾಲೋಕಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಆತ್ಮನೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯನಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು ಇಲ್ಲಿಂದೂ ವ್ರಶ್ಚಿ ಬರಬಹುದು. ಏನೆಂದರೆ:-ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಆತ್ಮನು, ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಲೋಕಾಲೋಕಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆಂದಾದರೆ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದಲೇ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವವುಂಟಾಗುವುದು ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಅದು ಹೇಗೆ? ಎಂದು. ಈ ವ್ರಶ್ಚಿಗೆ ಉತ್ತರ:-ಜೀವನು ತನ್ನಾತ್ಮನನ್ನು ತನ್ಮಯನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಪರದ್ರವ್ಯವನ್ನು ತನ್ಮಯತ್ವದಿಂದ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅರ್ಥಾತ್ ಭಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ವ್ಯವಹಾರನಯವೆಂದು ಹೇಳಿದುದಲ್ಲದೆ ಜ್ಞಾನದ ಅಭಾವದಿಂದಲ್ಲ. ಒಂದುವೇಳೆ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ತನ್ಮಯತ್ವದಿಂದ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಪರದ್ರವ್ಯವನ್ನು ತನ್ಮಯನಾಗಿ ತಿಳಿದುದಾದರೆ ಪರಕೀಯ-ಸುಖದುಃಖ-ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳಿಂದ ತಾನೂ ಸುಖದುಃಖ ರಾಗಿ ಹಾಗೂ ದ್ವೇಷಿಯಾಗುವನು. ಇದು ಮಹತ್ತರವಾದ ದೋಷವಾಗಿದೆ.

ಹೀಗೆಂದಿಗೂ ಅಗಲಾರದು. ಇದಿಷ್ಟೇ ಕಾರಣವಲ್ಲದೆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭೇದವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಸ್ವದ್ರವ್ಯವನ್ನು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ವರದ್ರವ್ಯವನ್ನೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಯಾವ ಜ್ಞಾನದ ಅವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಜೀವನು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವನೋ ಆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವು ಅನಂತನುಖದಿಂದ ಅಭಿನ್ನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅರ್ಥಾತ್ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಅನಂದಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಉಪಾದೇಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಜೇ ನಿಯಬೋಹಪರಿಟ್ಠಿಯಹಂ, ಜೀವಹಂ ತುಟ್ಟಿ ಇ ಕಾಣು |

ಇಂದ್ರಿಯಜನಿಯಲು ಜೋಇಯಾ, ತಿಂ ಜಿಲು ಜಡು ವಿ

ವಿಯಾಣು || ೫೩ ||

“ಯೇನ ನಿಜಬೋಧವ್ರತಿಷ್ಠಿತಾನಾಂ ಜೀವಾನಾಂ ತುಟ್ಟಿತಿ ಜ್ಞಾನಮ್ |

ಇಂದ್ರಿಯಜನಿತಂ ಯೋಗಿನ್ ತೇನ ಜೀವಂ ಜಡಮಪಿ ವಿಜಾನೀಹಿ || ೫೩ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೇ-ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ ನಿಯಬೋಹಪರಿಟ್ಠಿಯಹಂ—ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಜೀವಹಂ—ಜೀವರುಗಳ ಇಂದ್ರಿಯಜನಿಯಲು—ಇಂದ್ರಿಯಜನಿತವಾದ ಕಾಣು ತುಟ್ಟಿ ಇ—ಜ್ಞಾನವು ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೋ ತಿಂ ಜಿಲು—ಆಕಾರಣದಿಂದ ಜೀವನನ್ನು ಜಡು ವಿ ವಿಯಾಣು—ಜಡನನ್ನಾಗಿಯೂ ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಮಹಾಮುನಿಗಳಿಗೆ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನವಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಇಂದ್ರಿಯಜನಿತವಾದ ಜ್ಞಾನವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೇವಲಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗಂತೂ ಯಾವಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ ಇಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನವಿರುವುದಿಲ್ಲ ಹೀಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನಾಭಾವದ ಅವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಜೀವನು ಜಡನಾಗಿರುವನೆಂದು ಭಾವವು. ಇಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನವು ಹೇಯವೂ ಅತೀಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನವು ಉಪಾದೇಯವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು.

ಕಾರಣವಿರಹಿಲು ಸುದ್ಧಜಿಲು, ವಡ್ಡೆ ಇ ಖರ ಇ ಣ ಜೇಣ |

ಚರಮಸರೀರಪಮಾಣು ಜಿಲು, ಜಿಣವರ ಬೋಲ್ಲಹಿಂ ತೇಣ

|| ೫೪ ||

“ಕಾರಣವಿರಹಿತಃ ಶುದ್ಧಜೀವಃ ವರ್ಧತೇ ಕ್ಷರತಿ ನ ಯೇನ |

ಚರಮಶರೀರಪ್ರಮಾಣಂ ಜೀವಂ ಜಿನವರಾ ಬ್ರುವಂತಿ ತೇನ

|| ೫೪ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ: ಜೇಣ-ಆವಕಾರಣದಿಂದ. ಕಾರಣವಿರಹಿಲು ಸುದ್ಧಜಿಲು—ಹಾನಿವೃದ್ಧಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಶರೀರನಾಮಕರ್ಮದಿಂದ ರಹಿತನಾದ ಶುದ್ಧಜೀವನು ಣ ವಡ್ಡೆ ಇ ಖರ ಇ—ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಹೀನ (ಕಡಿಮೆ) ನಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ತೇಣ—ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಜಿಣವರ—ಜಿನೇಂದ್ರದೇವರು ಜಿಲು ಚರಮಸರೀರ ಪಮಾಣು—ಜೀವನನ್ನು ಚರಮಶರೀರಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳವನನ್ನಾಗಿ ಬೋಲ್ಲಹಿಂ—ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ — ಸಂಸಾರವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವ್ರದೇಶದ ವೃದ್ಧಿಹಾಸಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಶರೀರನಾಮಕರ್ಮದೊಡನೆ ಕೂಡಿರುವುದರಿಂದ ಜೀವನು ವೃದ್ಧಿಹಾಸಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ ಆದರೆ ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧಿಹಾಸಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ನಾಮಕರ್ಮದ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಆತನು ವೃದ್ಧಿಹಾಸಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದದೆ ಚರಮಶರೀರವ್ರಮಾಣ (ಕೊನೆಯಶರೀರ ಅರ್ಥಾತ್ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ವಡೆಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಶರೀರಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆಯಾದ ಪರಿಮಾಣ)ವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಾನೆ **ವ್ರಶೈಃ—** ದೀವಕ್ಕೆ ಆವರಣವಿರುವವರೆಗೆ ಅದರ ವ್ರಕಾಶವು ಹೊರಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸುವುದಿಲ್ಲ ವ್ರಕಾಶವನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟುವ ಆವರಣವನ್ನು ತೆಗೆದೊಡನೆ ದೀವದ ವ್ರಕಾಶವು ಹೊರಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತದೆ ಅದರಂತೆಯೇ ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಬಂಧರೂಪವಾದ ಆವರಣವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಆತ್ಮವ್ರದೇಶವು ಲೋಕವ್ರಮಾಣವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಬೇಕು ಹೀಗಿರಲು ಆತ್ಮನು ಶರೀರವ್ರಮಾಣವುಳ್ಳವನೆಂಬುದು ಹೇಗೆ? **ಉತ್ತರಃ—** ದೀವವ್ರಕಾಶದ ವಿಸ್ತಾರ(ಹರಡುವಿಕೆ)ವು ಸ್ವಭಾವಜನಿತವಾದುದು. ಅದು ಇನ್ನೊಂದರಿಂದ ಉಂಟಾದುದಲ್ಲ ಆದರಿಂದ ಅದು ಆವರಣದಿಂದ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟಿರುವಾಗ ಸಂಕೋಚವನ್ನೂ ಆವರಣವು ಕಳೆದಮೇಲೆ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನೂ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಅರ್ಥಾತ್ ದೀವದ ವ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸುವಿಕೆಯು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಮೊದಲೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದು ಆಮೇಲೆ ಆವರಣವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮಾತ್ರ ಅದು ಸಂಕುಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ ಪುನಃ ಆವರಣವನ್ನು ದೂರಗೊಳಿಸಿದೊಡನೆ ಮೊದಲಿನ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಜೀವನಾದರೋ ಅನಾದಿಯಿಂದಲೂ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಆತನಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ವಿಸ್ತಾರವಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅರ್ಥಾತ್ ಆತನು ಮೊದಲಿಂದಲೂ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ ಆತನಲ್ಲಿ ಶರೀರನಾಮಕರ್ಮಜನಿತಗಳಾದ ಸಂಕೋಚವಿಸ್ತಾರಗಳು ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತವೆ ಅತಃಪ ಆತನು ತಾನು ಹೊಂದಿದ ಶರೀರಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ—ಸ್ಥೂಲಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅದರಷ್ಟೇ ವಿಸ್ತರಿಸಿಯೂ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅದರಷ್ಟೇ ಸಂಕುಚಿತನಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಆದಕಾರಣ ಕರ್ಮಸಂಬಂಧರಹಿತವಾದ ಜೀವನು ಒಣಗಿದ ಮಣ್ಣಿನ ಭಾಜನ(ವಾತ್ರ)ವು ಸಂಕೋಚವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಹೊಂದದೆ ಒಂದೇ ಆಕಾರದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಚರಮಶರೀರದಷ್ಟೇ ಪುರುಷಾಕಾರವುಳ್ಳವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ (ವ್ರಾಕೃತ ಸಿದ್ಧಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ. “ಚರಮಸರೀರೇಣ ತೇ ಹು ಕಿಂ ಚೂಣಾ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ಕೊನೆಯ ಶರೀರಪರಿಮಾಣದಿಂದ ನಿಬಿಡರೂಪದಿಂದಲೂ ಉಗುರು ತೊಗಲು ಮೊದಲಾದ ಶರೀರಭಾಗಗಳು ಕಡಮೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಮೆಯಾದ ಆಕಾರವುಳ್ಳವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.) ಇಲ್ಲಿ, ಶುದ್ಧಬುದ್ಧ(ಜ್ಞಾನ)ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಪರಮಾತ್ಮನು ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಇರುವವನಾಗಿ ರಾಗಾದಿಗಳ ಅಭಾವವಾಗುತ್ತಿರಲು ಪರಮಾತ್ಮನಮಾನನಾಗುತ್ತಾನೆ ಅಂತಹ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು.

ಅಟ್ಟಿ ವಿ ಕಮ್ಮಿಂ ಬಹುವಿಹಂ, ಐವಣವದೋಸ ವಿ ಜೇಣ ।

ಸುಧ್ಧಹಂ ಏಕ್ಕುವಿ ಅತ್ತಿ ಐವಿ, ಸುಣ್ಣ ವಿ ವುಚ್ಚಿ ತೇಣ ॥ ೫೫ ॥

“ಅಷ್ಟಾವಪಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಬಹುವಿಧಾನಿ ನವನವ ದೋಷಾ ಅಪಿ ಯೇನ ।

ಶುದ್ಧಾನಾಂ ಏಕೋಽಪಿ ಅಸ್ತಿ ನೈವ ಶೂನ್ಯೋಽಪಿ ಉಚ್ಯತೇ ತೇನ ॥ ೫೫ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೇಣ—ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಬಹುವಿಹಂ—ಅನೇಕ ಅಂತರ್ಭೇದಗಳುಳ್ಳ ಅಟ್ಟಿ ವಿ ಕಮ್ಮಿಂ—ಎಂಟುವಿಧವಾದ ಕರ್ಮಗಳೂ ಐವಣವ ದೋಸ ವಿ—ಹದಿನೆಂಟು ದೋಷಗಳೂ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಏಕ್ಕುವಿ—ಒಂದು ಕೂಡ ಸುಧ್ಧಹಂ ಐವಿ ಅತ್ತಿ—ಶುದ್ಧಾತ್ಮರುಗಳಿಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೋ ತೇಣ—ಆದಕಾರಣ ದಿಂದ ಆತ್ಮನು ಸುಣ್ಣ ವಿ ವುಚ್ಚಿ—ಶೂನ್ಯನೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಈ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಅಂತರ್ಭೇದ ಗಳುಳ್ಳ ಜ್ಞಾನಾವರಣಮೊದಲಾದೆಂಟು ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದೂ ಇರು ವುದಿಲ್ಲ. ಕ್ಷುಧಾದಿದೋಷಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ಕರ್ಮಗಳು ನಾಶವಾಗುವುದ ರಿಂದ ಹಸಿವು ಬಾಯಾರಿಕೆ ಮೊದಲಾದ ಹದಿನೆಂಟು ದೋಷಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದು ದೋಷವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಪಿಶಬ್ದದಿಂದ ಸತ್ತಾ, ಚೈತನ್ಯ, ಬೋಧ, ಆನಂದ ಮೊದಲಾದ ಶುದ್ಧವ್ರಾಣಗಳಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಇಂದ್ರಿಯ, ಬಲ ಮೊದಲಾದ ಹತ್ತು ಅಶುದ್ಧ ವ್ರಾಣಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಸಂಸಾರಿಜೀವರುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶಕ್ತಿರೂಪದಿಂದ ಶುದ್ಧತ್ವವಿರುವುದರಿಂದ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ರಾಗಾದಿ ವಿಭಾವಗಳ ಶೂನ್ಯತೆಯಿರುತ್ತದೆ ಮುಕ್ತಜೀವರಂತೂ ವ್ರಕಟವಾಗಿಯೇ ರಾಗಾದಿವಿಭಾವಗಳಿಂದ ಶೂನ್ಯರಾಗಿರುವರು ಆದರೆ ಬೌದ್ಧಮತೀಯರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಆತ್ಮನನ್ನು ಸರ್ವಧಾ ಶೂನ್ಯನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಆತನು ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ಶೂನ್ಯನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನೇ ‘ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯ’ದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುವರು—“ಜೇಸಿಂ ಜೀವಸಹಾವೋ ಣ್ಣಿ ಅಭಾವೋ ಯ ಸವ್ವಹಾ ತತ್ಥ । ತೇ ಹೊಂತಿ ಭಿಣ್ಣದೇಹಾ ಸಿದ್ಧಾ ವಾಚಿಗೋ ಯರಮದೀದಾ” ಅರ್ಥಾತ್—“ಯಾವ ಸಿದ್ಧರುಗಳ ಜೀವಸ್ವಭಾವವು ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ರುವುದೋ ಆ ಸ್ವಭಾವದ ಸರ್ವಧಾ ಅಭಾವವಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅಂತಹ ಸಿದ್ಧಪರಮೇಷ್ಟಿ ಗಳು ದೇಹರಹಿತರೂ ವಚನಾತೀತರೂ ಅರ್ಥಾತ್ ವಚನದಿಂದ ಹೇಳಲಸಾಧ್ಯವಾದ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವರೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ”. ಹೀಗೆ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಭಾವಗಳಿಂದ ಶೂನ್ಯನೂ ಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣನೂ ಆದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಉವಾದೇಯನಾಗಿರು ತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು.

ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಮೂರುವಿಧವಾದ ಆತ್ಮರುಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರತಿವಾದಿ ಸುವ ಪ್ರಥಮ ಮಹಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ, ಜ್ಞಾನಾವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಲೋಕಾ ಲೋಕವ್ಯಾವಾಕನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಅಸಂ

ಖ್ಯಾತವ್ರದೇಶವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ ಸ್ವದೇಹವ್ರಮಾಣವುಳ್ಳವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವುದರ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಆರು ಸೂತ್ರಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಮುಂದೆ ದ್ರವ್ಯ, ಗುಣ, ವರ್ಷಾಯಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವುದರ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತವೆ —

ಅಷ್ಟಾ ಜಣಿಯಲು ಕೇಣ ಏ ವಿ, ಅವೈಂ ಜಣಿಯಲು ಕೋಇ |

ದವ್ವಸಹಾವೇಂ ಣಿಚ್ಛು ಮುಣಿ, ಪಜ್ಜಲು ವಿಣಸಇ ಹೋಇ || ೫೬ ||

“ಆತ್ಮಾ ಜನಿತಃ ಕೇನ ನಾಪಿ ಆತ್ಮನಾ ಜನಿತಂ ನ ಕಿಮಪಿ |

ದ್ರವ್ಯಸ್ವಭಾವೇನ ನಿತ್ಯಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ವರ್ಷಾಯಃ ವಿನಶ್ಯತಿ ಭವತಿ || ೫೬ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಅಷ್ಟಾ—ಆತ್ಮನು ಕೇಣ ವಿ ಏ ಜಣಿಯಲು—ಯಾರಿಂದಲೂ ಉಂಟುಮಾಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ ಅವೈಂ—ಆತ್ಮನಿಂದ ಕೋಇ ಏ ಜಣಿಯಲು—ಯಾವುದೊಂದು ದ್ರವ್ಯವೂ ಉಂಟುಮಾಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ ದವ್ವಸಹಾವೇಂ—ದ್ರವ್ಯಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಣಿಚ್ಛುಮುಣಿ—ಆತ್ಮನು ನಿತ್ಯನೆಂದು ತಿಳಿ ಪಜ್ಜಲು ವಿಣಸಇ ಹೋಇ—ವರ್ಷಾಯವು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಸಂಸಾರಿಜೀವನು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಂವಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಗಳ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ನರನಾರಕಾದಿ ವರ್ಷಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಜನಿಸು(ಹುಟ್ಟು) ತಾನೆ ಹಾಗೂ ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ತಾನೂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿ ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ (ಬಂಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ). ಆದರೂ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಆತನು ಶಕ್ತಿರೂಪದಿಂದ ಶುದ್ಧನಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆತನು ಕರ್ಮಗಳಿಂದಂಟಾಗುವ ನರನಾರಕಾದಿ ವರ್ಷಾಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ತಾನು ಕರ್ಮನೋ ಕರ್ಮಾದಿಗಳನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆತನು ಕೇವಲ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದಲೂ ಕರ್ಮಾದಿಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ ಆತನು ನಿತ್ಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಹಾಗೂ ಪರ್ವಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನೂ ನಾಶವನ್ನೂ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ ಪ್ರಶ್ನೆ:—ನರನಾರಕಾದಿ ವರ್ಷಾಯಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸಂಸಾರಿಜೀವರುಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ-ವಿನಾಶಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಪರಂತು ಸಿದ್ಧಾತ್ಮ (ಮುಕ್ತಾತ್ಮ)ರಲ್ಲಿ ಈ ಉತ್ಪಾದ-ವ್ಯಯ (ಉತ್ಪತ್ತಿ-ವಿನಾಶ)ಗಳು ಹೇಗೆ ಘಟಿಸುತ್ತವೆ? ಉತ್ತರ:—ಮುಕ್ತಾತ್ಮರುಗಳ ‘ಅಗುರು ಲಘು’ ಎಂಬ ಗುಣದ ಪರಿಣತರೂಪವಾದ ಅರ್ಥಪರ್ವಾಯವು ಪರಮಾಗಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಅದು ಪ್ರತಿಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ ಆವಿರ್ಭಾವ-ತಿರೋಭಾವರೂಪವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಸಮಯ-ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪರಿಣತಿ (ಪರ್ವಾಯ)ಯ ವ್ಯಯವೂ ಉತ್ತರ ಪರ್ವಾಯದ ಆವಿರ್ಭಾವ (ಉತ್ಪಾದ)ವೂ ಆಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಈ

ಅರ್ಥವರ್ಷಾಯದ ಅವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತಾತ್ಮರಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದವ್ಯಯಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆ ಅಥವಾ ಸಮಸ್ತ ಜ್ಞೇಯವದಾರ್ಥಗಳು ಉತ್ಪಾದ-ವ್ಯಯ-ಧ್ರಾವ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತವೆ ಮುಕ್ತಾತ್ಮರ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಆ ಜ್ಞೇಯವದಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತವೆ ಹೀಗೆ ಜ್ಞಾನಪರಿಣತಿಯ ಅವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದ-ವ್ಯಯಗಳು ಘಟಿಸುತ್ತವೆ ಅಥವಾ ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿದ್ದ ಸಂಸಾರ-ವರ್ಷಾಯದ ನಾಶವೂ ಸಿದ್ಧವರ್ಷಾಯದ ಉತ್ಪಾದ ಹಾಗೂ ಶುದ್ಧಜೀವದ್ರವ್ಯದ ಧ್ರಾವ್ಯತ್ವವೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಮುಕ್ತಾತ್ಮರುಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದ-ವ್ಯಯ-ಧ್ರಾವ್ಯಗಳಿರುತ್ತವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು ಹೀಗೆ ಉತ್ಪಾದವ್ಯಯಧ್ರಾವ್ಯಯುಕ್ತವಾದ ಸಿದ್ಧಸ್ವರೂಪವು ಉಪಾದೇಯವಾದುದೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವಾಗಿದೆ.

ತಂ ಪರಿಯಾಣಹಿ ದನ್ವು ತುಹುಂ, ಜಂ ಗುಣ-ವಜ್ಜಯ-ಜುತ್ತು ।

ಸಹಭುವ ಜಾಣಹಿ ತಾಹಂ ಗುಣ, ಕಮಭುವ ವಜ್ಜಲು ವುತ್ತು ॥ ೫೭ ॥

“ತತ್ ಪರಿಜಾನೀಹಿ ದ್ರವ್ಯಂ ತ್ವಂ ಯತ್ ಗುಣವರ್ಷಾಯಯುಕ್ತಮ್ ।

ಸಹಭುವಃ ಜಾನೀಹಿ ತೇಷಾಂ ಗುಣಾಃ ಕ್ರಮಭುವಃ ಪರ್ಷಾಯಾಃ

ಉಕ್ತಾಃ ॥ ೫೭ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜಂ—ಆವುದು. ಗುಣವಜ್ಜಯಜುತ್ತು—ಗುಣ ಮತ್ತು ವರ್ಷಾಯಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾಗಿರುವುದೋ ತಂ—ಅದು ತುಹುಂ ದನ್ವು ಪರಿಯಾಣಹಿ ನೀನು ದ್ರವ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿ ಸಹಭುವ—ಒಡನೆ ಉಂಟಾಗಿರುವವುಗಳು ಹಾಗೂ ನಿತ್ಯವಾದುವುಗಳು ತಾಹಂ ಗುಣ ಜಾಣಹಿ—ಆ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಗುಣಗಳೆಂದು ತಿಳಿ ಕಮಭುವ—ಕ್ರಮವಾಗಿ ಉಂಟಾಗುವವುಗಳು ಹಾಗೂ ಅನಿತ್ಯವಾದುವುಗಳು ವಜ್ಜಲು ಉತ್ತು—ವರ್ಷಾಯಗಳೆಂದು ಹೆಳಲ್ಪಟ್ಟವೆ

ಭಾವಾರ್ಥಃ—‘ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಸೂತ್ರ’ದಲ್ಲಿ “ಗುಣವರ್ಷಯವದ್ವೈತ್ಯಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ದ್ರವ್ಯವು ಗುಣ ಮತ್ತು ವರ್ಷಾಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಗುಣವರ್ಷಾಯಗಳುಳ್ಳದೇ ದ್ರವ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಗುಣಗಳು ದ್ರವ್ಯದೊಡನೆ ಸಹಭಾವಿಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ ಅವು ದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಏಕರೂಪದಿಂದಲೂ ನಿತ್ಯರೂಪದಿಂದಲೂ ಇರುತ್ತವೆ. ವರ್ಷಾಯಗಳು ನಾನಾರೂಪಗಳಾಗಿದ್ದು, ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿರುವ ವರ್ಷಾಯವು ಇನ್ನೊಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಅವು ಪ್ರತಿ ಸಮಯ ಉತ್ಪಾದ-ವ್ಯಯ (ಮೊದಲಿನ ವರ್ಷಾಯದ ನಾಶ ಹಾಗೂ ಅನಂತರದ ವರ್ಷಾಯದ ಉತ್ಪತ್ತಿ)ಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವವುಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ ಆದಕಾರಣ ವರ್ಷಾಯಗಳು ಕ್ರಮಭಾವಿಗಳಾಗಿವೆ. ಇದನ್ನೇ “ನಯಚಕ್ರ” ದಲ್ಲಿ—‘ಸಹಭುವೋ ಗುಣಾಃ, ಕ್ರಮಭುವಃ ಪರ್ಷಾಯಾಃ’ ಎಂಬ ವಚನದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸುವರು. ಹೀಗೆಯೇ ‘ಅನ್ವಯಿನೋ ಗುಣಾಃ, ವೈತಿರೇಕಿಣಃ ಪರ್ಷಾಯಾಃ’ ಎಂಬುದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

ವಿವರಣೆ:—ಜೀವದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ, ದರ್ಶನ, ಸುಖ, ವೀರ್ಯಮೊದಲಾದ ಅನಂತಗುಣಗಳಿರುತ್ತವೆ ವುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಶ, ರಸ, ಗಂಧ, ವರ್ಣ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತಗುಣಗಳಿರುತ್ತವೆ ಈ ಗುಣಗಳು ದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಭಾವಿಗಳಾಗಿವೆ, ಅನ್ವಯಿಗಳಾಗಿವೆ, ಮತ್ತು ಸದಾ ನಿತ್ಯವಾದುವುಗಳಾಗಿವೆ. ಇವು ದ್ರವ್ಯದೊಡನೆ ತನ್ಮಯ ರೂಪದಿಂದಿದ್ದು ಅದರಿಂದೆಂದೂ ಬೇರೆಯಾಗಲಾರವು. ವರ್ಯಾವು ಸ್ವಭಾವವರ್ಯಾಯವೆಂದೂ ವಿಭಾವವರ್ಯಾಯವೆಂದೂ ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿದೆ ಸಿದ್ಧತ್ವಾದಿಗಳು ಜೀವನ ಸ್ವಭಾವವರ್ಯಾಯಗಳು ಮತ್ತು ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗಳು ಸ್ವಭಾವಗುಣಗಳು ಇವು ಜೀವದ್ರವ್ಯದ ಹೊರತು ಇತರ ಯಾವ ದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಅಸ್ತಿತ್ವ, ವಸ್ತುತ್ವ, ದ್ರವ್ಯತ್ವ ಮತ್ತು ಅಗುರುಲಘುತ್ವ ಈ ಸ್ವಭಾವಗುಣಗಳು ಸರ್ವದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಾನವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಅಗುರುಲಘುಗುಣದ ಪರಿಣಮನ (ವರ್ಯಾವು) ಷಡ್ಗುಣ-ಹಾನಿವೃದ್ಧಿರೂಪವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಈ ಸ್ವಭಾವವರ್ಯಾಯವು ಸಮಸ್ತ ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಯಾವುದೊಂದು ದ್ರವ್ಯವೂ ಷಡ್ಗುಣ-ಹಾನಿರಹಿತವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಇದೇ ಅರ್ಥವರ್ಯಾಯವೂ ಶುದ್ಧವರ್ಯಾಯವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ ಈ ಶುದ್ಧವರ್ಯಾಯವು ಸಂಸಾರಿ ಜೀವರುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ವ ಅಜೀವ ವದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಿದ್ಧರಲ್ಲಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧವರ್ಯಾಯ ಹಾಗೂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಗಳು ಸಿದ್ಧರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತವೆ. ಸಂಸಾರಿ ಜೀವರುಗಳಲ್ಲಿ ಮತಿಜ್ಞಾನಾದಿ ವಿಭಾವಗುಣಗಳೂ ನರನಾರಕಾದಿ ವಿಭಾವವರ್ಯಾಯಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ ಕೇವಲ ಪರಮಾಣುರೂಪದಿಂದಿರುವುದು ವುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯವು ವರ್ಣಾದಿಗಳು ಅದರ ಸ್ವಭಾವಗುಣಗಳು ಮತ್ತು ವರ್ಣಾದಿಗಳ ವರ್ಣಾಂತರಾದಿರೂಪಪರಿಣಮನವು ವಿಭಾವಗುಣ-ವ್ಯಂಜನವರ್ಯಾಯವು. ಹಾಗೆಯೇ ಒಂದು ಪರಮಾಣುವಿನಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮೂರು ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಪರಮಾಣುಗಳು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಸ್ಕಂಧರೂಪವಾಗುವಿಕೆಯು ವಿಭಾವದ್ರವ್ಯ-ವ್ಯಂಜನವರ್ಯಾಯವಾಗಿದೆ ದ್ವ್ಯುಣುಕಾದಿ-ಸ್ಕಂಧಗಳಲ್ಲಿರುವ ವರ್ಣಾದಿಗಳು ವಿಭಾವಗುಣಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತವೆ, ಮತ್ತು ವರ್ಣದಿಂದ ವರ್ಣಾಂತರ (ಬೇರೊಂದು ವರ್ಣ)ವನ್ನೂ ರಸದಿಂದ ರಸಾಂತರವನ್ನೂ ಗಂಧದಿಂದ ಗಂಧಾಂತರವನ್ನೂ ಹೊಂದುವಿಕೆಯು ವಿಭಾವವರ್ಯಾಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಪರಮಾಣುರೂಪ-ಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವರ್ಣ, ಒಂದು ರಸ, ಒಂದು ಗಂಧ, ಶೀತ-ಉಷ್ಣ ಸ್ಪರ್ಶಗಳೆಲ್ಲೊಂದು ಮತ್ತು ಸ್ನಿಗ್ಧ-ರೂಕ್ಷಸ್ಪರ್ಶಗಳೆಲ್ಲೊಂದು ಹೀಗೆ ಇವೈದು ಗುಣಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಅಸ್ತಿತ್ವಾದಿ ಅನಂತಗುಣಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸ್ವಭಾವಗುಣಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಪರಮಾಣುವಿನ ಆಕಾರವು ಸ್ವಭಾವದ್ರವ್ಯವ್ಯಂಜನವರ್ಯಾಯವಾಗಿದೆ. ವರ್ಣಾದಿ-ಗುಣರೂಪ-ಪರಿಣಮನವು ಸ್ವಭಾವಗುಣವ್ಯಂಜನವರ್ಯಾಯವು. ಜೀವ ಮತ್ತು ವುದ್ಗಲ ಇವೆರಡು ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವ-ವಿಭಾವಗಳೆರಡೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ, ಆಕಾಶ ಮತ್ತು ಕಾಲ ಇವು ನಾಲ್ಕರಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಾದಿಸ್ವಭಾವ-ಗುಣಗಳೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಅರ್ಥವರ್ಯಾಯಷಡ್ಗುಣಹಾನಿವೃದ್ಧಿರೂಪ-

ಸ್ವಭಾವವರ್ಷಾಯ ಇವು ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ ಧರ್ಮಾದಿ ಚತುರ್ವ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಾವಗುಣ-ವರ್ಷಾಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಘಟಾಕಾಶ ಮರಾಕಾಶ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳುವಿಕೆಯು ಉಪಚಾರಮಾತ್ರವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಷಟ್ಪದ್ರವ್ಯಗಳ ಗುಣ ವರ್ಷಾಯಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಈ ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಗುಣ ಹಾಗೂ ಶುದ್ಧವರ್ಷಾಯಯುಕ್ತವಾದ ಶುದ್ಧಜೀವದ್ರವ್ಯವೇ ಉಪಾದೇಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಭಾವನಾರ್ಥವು.

ಅಪ್ಪಾ ಬುಜ್ಜಹಿ ದವ್ವು ತುಹುಂ, ಗುಣ ಪುಣು ದಂಸಣು ಣಾಣು ।

ಪಜ್ಜಯ ಚಲುಗಇಭಾವ ತಣು, ಕಮ್ಮವಿಣಿಮ್ಮಿಯ ಜಾಣು ॥ ೫೮ ॥

“ಆತ್ಮಾನಂ ಬುದ್ಧ್ಯಸ್ತು ದ್ರವ್ಯಂ ತ್ವಂ ಗುಣೌ ಪುನಃ ದರ್ಶನಂ ಜ್ಞಾನಮ್ ।

ವರ್ಷಾಯಾನ್ ಚತುರ್ಗತಿಭಾವಾನ್ ತನುಂ ಕರ್ಮವಿನ್ನಿರ್ಮಿತಾನ್

ಜಾನೀಹಿ ॥ ೫೮ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಶಿಷ್ಯನೇ! ತುಹುಂ—ನೀನು ಅಪ್ಪಾ ದವ್ವು ಬುಜ್ಜಹಿ—ಆತ್ಮನನ್ನು ದ್ರವ್ಯವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿ. ಪುಣು—ಮತ್ತೆ ದಂಸಣು ಣಾಣು—ದರ್ಶನವನ್ನೂ ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಗುಣು ಬುಜ್ಜಹಿ—ಗುಣಗಳನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿ ಚಲುಗಇಭಾವ ತಣು—ಚತುರ್ಗತಿಗಳ ಭಾವಗಳನ್ನೂ ಶರೀರವನ್ನೂ ಕಮ್ಮವಿಣಿಮ್ಮಿಯ—ಕರ್ಮವಿನ್ನಿರ್ಮಿತ (ಕರ್ಮಜನಿತ)ವಾದ ಪಜ್ಜಯ ಜಾಣು—ವರ್ಷಾಯಗಳನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಶಿಷ್ಯನೇ! ನೀನು ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧೈಕಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಆತ್ಮನು ದ್ರವ್ಯವೆಂದೂ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಗಳು ಆತ್ಮನ ಗುಣಗಳೆಂದೂ ತಿಳಿ. ಜ್ಞಾನವು ಸವಿಕಲ್ಪವೂ ದರ್ಶನವು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ ಜ್ಞಾನವು ಎಂಟು ವಿಧವಾಗಿದೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವು ಪೂರ್ಣವೂ ಅಖಂಡವೂ ಶುದ್ಧವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಮತಿ, ಶ್ರುತ, ಅವಧಿ ಮತ್ತು ಮನಃವರ್ಮಯ ಇವು ನಾಲ್ಕು ಜ್ಞಾನಗಳು ಸಮ್ಯಕ್ಜ್ಞಾನಗಳಾಗಿವೆ. ಕುಮತಿ, ಕುಶ್ರುತ ಹಾಗೂ ಕುಅವಧಿ ಇವು ಮೂರು ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನಗಳು. ಕೇವಲಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಈ ಏಳು ಜ್ಞಾನಗಳು ಖಂಡಜ್ಞಾನಗಳೂ ಅಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಗಳೂ ಆಗಿರುತ್ತವೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಇವುಗಳು ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಂತೆ ಅಖಂಡಜ್ಞಾನಗಳಾಗಿಯೂ ಸರ್ವಧಾ ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆತ ಏವ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅಖಂಡ-ಕೇವಲಜ್ಞಾನವೊಂದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ದರ್ಶನವು ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾಗಿದೆ. ಈ ನಾಲ್ಕರಲ್ಲಿ ಕೇವಲದರ್ಶನವು ಸಕಲ(ಪೂರ್ಣ-ಅಖಂಡ)ವೂ ಶುದ್ಧವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಉಳಿದ ಚಕ್ಷುದರ್ಶನ, ಅಚಕ್ಷುದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಅವಧಿದರ್ಶನ ಇವು ಮೂರು ವಿಕಲ ಹಾಗೂ ಅಶುದ್ಧಗಳಾಗಿವೆ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣಗುಣಗಳೆಂದೂ ಅಸಾಧಾರಣಗುಣಗಳೆಂದೂ ಸಾಧಾರಣಸಾಧಾರಣಗುಣಗಳೆಂದೂ ಮೂರುಭೇದಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಜೀವದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಅಸ್ತಿತ್ವ, ವಸ್ತುತ್ವ, ಪ್ರಮೇಯತ್ವಾದಿಗಳು ಇತರದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಸಾಧಾರಣಗುಣಗಳಾಗಿವೆ ಜ್ಞಾನಸುಖಾದಿಗಳು ಜೀವ

ದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಸ್ವಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ವಿಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಅಸಾಧಾರಣಗಳಾಗಿವೆ. ಪುಷ್ಕಲವು ಮೂರ್ತದ್ರವ್ಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಮೂರ್ತತ್ವಗುಣವು ಪುಷ್ಕಲದ್ರವ್ಯದ ಕುರಿತು ಅಸಾಧಾರಣವಾಗಿಯೂ ಆಕಾಶಾದಿಗಳ ಕುರಿತು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಪ್ರದೇಶತ್ವಗುಣವು ಕಾಲದ್ರವ್ಯದ ಹೊರತು ಇತರ ಐದು ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಐದು ದ್ರವ್ಯಗಳ ಅನೇಕ್ಷಯಿಂದ ಸಾಧಾರಣವೂ ಕಾಲದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಕಾಲದ್ರವ್ಯಾನೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅಸಾಧಾರಣವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಪುಷ್ಕಲವರಮಾಣುವು ದ್ರವ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಸ್ಪರ್ಶರಸಗಂಧವರ್ಣರೂಪವಾದ ಮೂರ್ತತ್ವವು ಅದರ ವಿಶೇಷಗುಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಶಬ್ದಬಂಧಾದಿಗಳು ಅದರ ವರ್ಷಾಯಗಳು ಹೀಗೆಯೇ ಇತರ ಎಲ್ಲ ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪವು 'ದ್ರವ್ಯ'ವೆಂದೂ ಅಸ್ತಿತ್ವಮೊದಲಾದುದು 'ಗುಣ'ವೆಂದೂ ಸ್ವಭಾವದ ವರಿಣತಿಯು 'ವರ್ಷಾಯ'ವೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಜೀವ ಮತ್ತು ಪುಷ್ಕಲದ ಹೊರತು ಇತರ ನಾಲ್ಕುದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಾವಗುಣ ಹಾಗೂ ವಿಭಾವವರ್ಷಾಯಗಳು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಜೀವ-ಪುಷ್ಕಲಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವ-ವಿಭಾವಗಳೆರಡೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಸಿದ್ಧ(ಮುಕ್ತ ಜೀವ)ರಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವಮಾತ್ರವಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸಂಸಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಾವದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಪುಷ್ಕಲವರಮಾಣುವಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವವೂ ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ವಿಭಾವವೂ ಮಾತ್ರವಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿದ್ದು ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ-ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಮೂರುವಿಧದ ಆತ್ಮರುಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಪ್ರಥಮ-ಮಹಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ದ್ರವ್ಯ, ಗುಣ, ವರ್ಷಾಯಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವುದರ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಮುಂದೆ ನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಅನಾದಿಕರ್ಮಸಂಬಂಧ ಹಾಗೂ ಕರ್ಮಶಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಆಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನೂ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಜೀವಹಂ ಕಮ್ಮು ಅಣಾಣ ಜಿಯ, ಜಣಿಯಲು ಕಮ್ಮು ಣ ತೇಣ ।

ಕಮ್ಮೇಂ ಜೀಲು ವಿ ಜಣಿಯಲಿ ಣವಿ, ದೋಹಿಂ ವಿ ಆಣ ಣ ಜೇಣ ॥ ೫೯ ॥

“ಜೀವಾನಾಂ ಕರ್ಮಾಣಿ ಅನಾದೀನಿ ಜೀವ ಜನಿತಂ ಕರ್ಮ ನ ತೇನ ।

ಕರ್ಮಣಾ ಜೀವೋಽಪಿ ಜನಿತಃ ಸೈವ ದ್ವಯೋರಪಿ ಅದಿಃ ನ ಯೇನ ॥ ೫೯ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜಿಯ—ಜೀವನೇ! ಜೀವಹಂ ಕಮ್ಮು ಅಣಾಣ—ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಕರ್ಮಗಳು ಅನಾದಿಗಳಾಗಿವೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಕರ್ಮಗಳೊಡನೆ ಅನಾದಿಸಂಬಂಧವಿರುತ್ತದೆ. ತೇಣ—ಆ ಜೀವನಿಂದ. ಕಮ್ಮು ಣ ಜಣಿಯಲು—ಕರ್ಮವು ಉಂಟುಮಾಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ. ಕಮ್ಮೇಂ—ಕರ್ಮದಿಂದ ಜೀಲು ವಿ ಣವಿ

ಜಣಿಲು—ಜೀವನೂ ಉಂಟುಮಾಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ (ಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ) ಜೀಣ—ಯಾವ ಕಾರಣ
ವಿಂದ ದೋಹಿಂ ವಿ—ಜೀವ, ಕರ್ಮ ಇವೆರಡಕ್ಕೂ ಣ ಆಇ—ಆದಿಯಿರುವುದಿಲ್ಲ
ಆರ್ಥಾತ್ ಜೀವಕರ್ಮಗಳೆರಡೂ ಅನಾದಿಗಳಾಗಿವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ವರ್ಣಾಯವರಂವರಾವೇಕ್ಯೆಯಿಂದ ಜೀವ
ನಿಗೆ ವ್ರತಿಸಮಯ ನವೀನಕರ್ಮಗಳ ಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ ಬೀಜವೃಕ್ಷನ್ಯಾಯದಂತೆ
ಆರ್ಥಾತ್ ಬೀಜದಿಂದ ವೃಕ್ಷ(ಮರವೂ) ವೃಕ್ಷದಿಂದ ಬೀಜವೂ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಜೀವನಿಗೆ
ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ದೇಹಾದಿಗಳೂ ಜೀವನ ಆ ದೇಹಾದಿಗಳ ಶುಭಾಶುಭಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ
ಕರ್ಮಗಳೂ ಜನಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ವರಂವರೆಯು ಅನಾದಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವರಂತು
ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಜೀವನು ನಿರ್ಮಲ-ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಮಯನಾಗಿರುವನು. ಜೀ
ವನು ಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಕರ್ಮಗಳು ಜೀವನನ್ನಾಗಲಿ ಉಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.
ಜೀವನು ಅನಾದಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ಕರ್ಮಗಳೂ ಅನಾದಿಗಳಾಗಿವೆ ಜೀವನು ಅನಾದಿ
ಕಾಲದಿಂದ ಕರ್ಮಬದ್ಧನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಹಾಗೂ ಕರ್ಮಗಳು ಕ್ಷಯ(ನಾಶ)ದಿಂದ ಮುಕ್ತ
(ಸಿದ್ಧ)ನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಿಂದ “ಜೀವನು ಸದಾಮುಕ್ತ(ಕರ್ಮರಹಿತ)
ನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ” ಎಂದು ಹೇಳುವವರ ಮತವು ನಿರಾಕರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಗ್ರಂಥಾಂತರ
ದಲ್ಲಿಯೂ ಹೀಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ —“ಮುಕ್ತಶ್ಚೇತ್ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಬದ್ಧೋ ನೋ ಬದ್ಧೋ
ಮೋಚನಂವೃಥಾ । ಅಬದ್ಧೋ ಮೋಚನಂ ನೈವ ಮುಂಚೇರಥೋ ನಿರ
ರ್ಥಕಃ ॥ ಅನಾದಿತೋ ಹಿ ಮುಕ್ತಶ್ಚೇತ್ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಬಂಧನಂ
ಮೋಚನಂ ನೋಚೇನ್ಮುಂಚೇರಥೋ ನಿರರ್ಥಕಃ ॥” ಇದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ
ನಂದರೆ—ಜೀವನು ಮೊದಲು ಕರ್ಮದಿಂದ ಬದ್ಧನಾಗಿದ್ದರೆ ಅನಂತರ ಮುಕ್ತನಾಗ
ಬಲ್ಲನು ಮೊದಲು ಬದ್ಧನಾಗದಿರುವವನಾದರೆ ಆತನು ಮುಕ್ತನಾದನೆಂದು ಹೇಳುವಿ
ಕೆಯು ವೃಥಾವು. ‘ಮುಕ್ತಿ’ ಅಥವಾ ‘ಮೋಕ್ಷ’ವೆಂದರೆ ‘ಬಿಡುಗಡೆ’ ಎಂದೂ ‘ಮುಕ್ತ’
ಎಂದರೆ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವನೆಂದೂ ಅರ್ಥವು. ಬಂಧಿಸಲ್ಪಡದವನು ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದು
ವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಅವರಂತೆ ಅಬದ್ಧನಾದವನು ಮುಕ್ತನಾದನೆಂಬಲ್ಲಿ ‘ಮುಕ್ತ’ ಶಬ್ದದ
ಅರ್ಥವು ನಿರರ್ಥಕವಾಗಿದೆ. ಜೀವನು ಅನಾದಿಯಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿರುವುದಾದರೆ ಆ ಮೇಲೆ
ಆತನಿಗೆ ಬಂಧವು ಹೇಗುಂಟಾಗುವುದು? ಹೀಗೆ ಬಂಧನವಿದ್ದುದು ಮಾತ್ರ ಮುಕ್ತಿ
ಯಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಯುಕ್ತಿಸಂಗತವಾದುದಲ್ಲದೆ ಬಂಧನವಿಲ್ಲದಿರುವಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತ
ನೆನ್ನುವ ಮಾತು ನಿರರ್ಥಕವಾಗಿದೆ. ಅತಃವ ಜೀವನು ಅನಾದಿಕರ್ಮಬದ್ಧನಾಗಿದ್ದು
ಸರ್ವಕರ್ಮಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣಕ್ಷಯದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನೆಲ್ಲದೆ ಆತನು ಸದಾಮುಕ್ತ
ಅಥವಾ ಸದಾಶಿವನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವವು.

ಏಹು ವವಹಾರೇಂ ಜೀವಡಲು, ಹೇಲು ಲಹೇವಿಣು ಕಮ್ಮು ।

ಬಹುವಿಹಭಾವೇಂ ಪರಿಣವಳ, ತೇಣ ಜಿ ಧಮ್ಮು ಅಹಮ್ಮು ॥ ೬೦ ॥

“ಏಷ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಜೀವಃ ಹೇತುಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಕರ್ಮ ।

ಬಹುವಿಧಭಾವೇನ ವರಿಣಮತಿ ತೇನ ಏವ ಧರ್ಮಃ ಅಧರ್ಮಃ

॥ ೬೦ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಏಹು ಜೀವಃ—ಈ ಜೀವನು ವ್ಯವಹಾರೇ—ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಕಮ್ಮಿ ಹೇಲು—ಕರ್ಮರೂಪವಾದ ಕಾರಣವನ್ನು ಲಹೇವಿಣು—ವಡೆದು ಬಹುವಿಧಭಾವೇ—ನಾನಾವಿಧವಾದ ವಿಕಲ್ಪಭಾವದಿಂದ ವರಿಣವಾ—ವರಿಣಮಿಸುತ್ತಾನೆ ತೇನ ಜಿ—ಆಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಧಮ್ಮ ಅಹಮ್ಮ—ಪುಣ್ಯ ರೂಪನಾಗಿಯೂ ವಾವರೂಪನಾಗಿಯೂ ಆಗುತ್ತಾನೆ

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಈ ಜೀವನು ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂ ದೈಕಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವನಂವೇದ ನಜ್ಞಾನದ ಅಭಾವದಿಂದ ಸಂವಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಗಳ ಕಾರಣದಿಂದ ಪುಣ್ಯಾ ತ್ಮನೂ ವಾವಾತ್ಮನೂ ಆಗುತ್ತಾನೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಸ್ವಾರ್ಜಿತ-ಶುಭಕರ್ಮದ ದೇನೆಯಿಂದ ಪುಣ್ಯವಂತನಾಗಿಯೂ ವಾವಕರ್ಮದ ದೇನೆಯಿಂದ ವಾಪಿಯೂ ಆಗುತ್ತಾನೆ ಹೀಗೆ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಪುಣ್ಯವಾವಸ್ವರೂಪನಾಗಿದ್ದರೂ, ಪರಮಾತ್ಮಾನುಭವದಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯ ರೂಪವಾದ ವೀತರಾಗಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ, ಜ್ಞಾನ, ಜಾರಿತ್ರ, ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯವದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛಾನಿರೋಧರೂಪವಾದ ತವಸ್ಸು ಈ ಚತುರ್ವಿಧನಿಶ್ಚಯಾರಾಧನೆಗಳನ್ನು ಭಾವಿಸುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಉವಾದೇಯಭೂತನೂ ವೀತರಾಗವರಮಾನಂದೈಕರೂಪನೂ ಆದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುವನು

ತೇ ಪುಣು ಜೀವಹಂ ಜೋಷಯಾ, ಅಟ್ಠಿ ವಿ ಕಮ್ಮ ಹವಂತಿ ।

ಜೇಹಿಂ ಜಿ ರುಂಪಿಯ ಜೀವ ಣವಿ, ಅಪ್ಪಸಹಾಲು ಲಹಂತಿ

॥ ೬೧ ॥

“ತಾನಿ ಪುನಃ ಜೀವಾನಾಂ ಯೋಗಿನ್ ಅಷ್ಟೈ ಅಪಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಭವಂತಿ ।

ಯೈಃ ಏವ ಛಾದಿತಾಃ ಜೀವಾಃ ನೈವ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವಂ ಲಭಂತೇ

॥ ೬೧ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ - ಜೋಷಯಾ—ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ! ಜೀವಹಂ—ಜೀವರು ಗಳ ತೇ ಪುಣು ಕಮ್ಮ—ಆ ಕರ್ಮಗಳಾದರೋ ಅಟ್ಠಿ ವಿ ಹವಂತಿ—ಎಂಟುವಿಧ ವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಜೇಹಿಂ ಜಿ ರುಂಪಿಯ—ಯಾವ ಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೇ ಆಚ್ಛಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಜೀವ—ಜೀವರುಗಳು ಣವಿ ಅಪ್ಪಸಹಾಲು ಲಹಂತಿ—ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವ ವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವವು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಾದ್ಯಷ್ಟಗುಣರೂಪವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಹೇಗೆಂ ದರೆ.—“ಸಮ್ಯಕ್ತಜ್ಞಾನದಂಸಣವೀರಿಯಸುಹುಮಂ ತಹೇವ ಅವಗಹಣಿ । ಅಗು ರುಗಲಹುಗಂ ಅವ್ವಾಬಾಹಂ ಆಟ್ಠಿಗುಣಾ ಹೊಂತಿ ಸಿದ್ಧಾಣಂ॥” ಅಂದರೆ ಕ್ಷಾಯಿಕ ಸಮಕ್ಷ, ಕೇವಲಜ್ಞಾನ, ಕೇವಲದರ್ಶನ, ಅನಂತವೀರ್ಯ, ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವ, ಅವಗಾಹನತ್ವ, ಅಗುರುಲಘುತ್ವ, ಅಮಾಬಾಧತ್ವ ಇವೆಂಟುಗುಣಗಳು ಸಿದ್ಧರಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ ಅರ್ಥಾತ್

ಈ ಎಂಟುಗುಣಗಳ ಸಮೂಹವು ಆತ್ಮನ ನಿಜಸ್ವಭಾವವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಶುದ್ಧ-ಆತ್ಮಾದಿ ವದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರೀತಶ್ರದ್ಧಾನರಹಿತವಾದ ಪರಿಣಾಮವು ಕ್ಷಾಯಿಕಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಲೋಕ-ತ್ರಯ-ಕಾಲತ್ರಯವರ್ತಿಸರ್ವ-ವದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಏಕಸಮಯ ದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷರೂಪದಿಂದ ತಿಳಿಯುವುದು ಕೇವಲಜ್ಞಾನವೆನಿಸುತ್ತದೆ ಜಗತ್ತ್ರಯ-ಕಾಲತ್ರಯವರ್ತಿಸರ್ವದಾರ್ಥಗಳ ಯುಗವತ್ಸಾಮಾನ್ಯಗ್ರಹಣವು ಕೇವಲದರ್ಶನವು ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಅನಂತಜ್ಞಾನಕಶಕ್ತಿರೂಪವಾದುದು ಅನಂತವೀರ್ಯವು ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಜ್ಞಾನವಿಷಯಕವಾದುದು ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವವು ಏಕಜೀವಾವಗಾಹಕೈತ್ರದಲ್ಲಿ ಅನಂತ ಜೀವಾವಗಾಹನಾಮರ್ಯದೈ ಅವಗಾಹನತ್ವವೆಂದು ಹೆಸರು ಏಕಾಂತಗುರುಲಘು ತ್ವಾಭಾವವು ಅಗುರುಲಘುತ್ವಗುಣವಾಗಿದೆ ವೇದನೀಯ-ಕರ್ಮೋದಯಜನಿತವಾದ ಸಮಸ್ತಬಾಧೆಗಳ ವಿನಾಶದಿಂದುಟಾಗುವ ನಿರಾಬಾಧಗುಣವು ಅವ್ಯಾಬಾಧಗುಣವೆನಿ ಸುತ್ತದೆ. ಈ ಎಂಟುಗುಣಗಳು ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಾನವರಣಾದಿ ಎಂಟು ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ ಹೇಗೆಂದರೆ—ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಗುಣವು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ವೆಂಬ ದರ್ಶನಮೋಹನೀಯಕರ್ಮದಿಂದಲೂ, ಕೇವಲಜ್ಞಾನವು ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾನವರಣ ಕರ್ಮದಿಂದಲೂ, ಕೇವಲದರ್ಶನವು ಕೇವಲದರ್ಶನಾನವರಣಕರ್ಮದಿಂದಲೂ, ಅನಂತ ವೀರ್ಯವು ವೀರ್ಯಾಂತರಾಯಕರ್ಮದಿಂದಲೂ ಆಚ್ಛಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವ ಗುಣವು ಆಯುಕರ್ಮದಿಂದಾಚ್ಛಾದಿತವಾಗಿದೆ ಏಕೆಂದರೆ, ಆಯುಕರ್ಮದ ಉದಯ ದಿಂದ ಜೀವನು ವರಭವವನ್ನು ಹೊಂದುವಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವ ನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅತೀಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನದ ಅಭಾವದಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಆತನು ಕೆಲವೊಂದು ಸ್ಥೂಲವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನಲ್ಲದೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಶರೀರನಾಮಕರ್ಮೋದಯದಿಂದ ಅವಗಾಹನತ್ವಗುಣವು ಆಚ್ಛಾದಿತವಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧಾ ವಸ್ಥೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವೂ ವಿಶಿಷ್ಟರೂಪವೂ ಆದ ಅಗುರುಲಘುತ್ವಗುಣವು ನಾಮಕರ್ಮದ ಉದಯದಿಂದ ಅಧವಾ ಗೋತ್ರಕರ್ಮದ ಉದಯದಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗುರುತ್ವವೆಂದರೆ ಉಚ್ಚಗೋತ್ರಜನಿತ-ಮಹತ್ತ್ವವೆಂದೂ ಲಘುತ್ವವೆಂದರೆ ನೀಚಗೋತ್ರ ಜನಿತ-ಲಘುತ್ವ (ನೀಚತ್ವ) ವೆಂದೂ ಅಭಿವ್ರಾಯವು ಇವೆರಡಕ್ಕೂ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ಗೋತ್ರಕರ್ಮೋದಯದಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟಅಗುರುಲಘುತ್ವಗುಣವು ಆಚ್ಛಾದಿತವಾಗಿದೆ ಅವ್ಯಾ ಬಾಧಗುಣವು ವೇದನೀಯ ಕರ್ಮೋದಯದಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಹೀಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪ ದಿಂದ ಕರ್ಮಗಳು ಗುಣಗಳನ್ನು ಆಚ್ಛಾದಿಸುವ (ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ) ನಿಯಮವಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಜೀವನು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥೆ ಯಲ್ಲಿ ಆಯಾಯಗುಣಗಳನ್ನಾಚ್ಛಾದಿಸಿರುವ ಆಯಾಯಕರ್ಮಗಳ ಅವರಣವು ದೂರ ವಾಗುವುದರಿಂದ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಗಳಾದ ಎಂಟುಗುಣಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಎಂಟುಗುಣಗಳ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ-ವರ್ಣನೆಯಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು ವಿಶೇಷರೂಪದಿಂದ ಅಮೂರ್ತತ್ವ, ನಿರ್ನಾಮಗೋತ್ರಮೊದಲಾದ ಸಾಧಾರಣ ಹಾಗೂ ಅಸಾಧಾರಣರೂಪವಾದ ಅನಂತ

ಗುಣಗಳನ್ನು ಯಥಾಸಂಭವ ಶಾಸ್ತ್ರವ್ರಮಾಣದಿಂದ - ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಇಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಾದಿಶುದ್ಧಗುಣಸ್ವರೂಪನಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವು

ವಿಸಯಕನಾಯಹಿಂ ರಂಗಿಯಹಂ, ಜೀ ಅಣುಯಾ ಲಗ್ನಂತಿ ।

ಜೀವ-ಪವಸಹಂ ಮೋಹಿಯಹಂ, ಜಿಣ ಕಮ್ಮ ಭಣಂತಿ ॥ ೬೨ ॥

“ವಿಷಯಕಷಾಯೈಃ ರಂಜಿತಾನಾಂ ಯೇ ಅಣವಃ ಲಗಂತಿ ।

ಜೀವವ್ರದೇಶೇಷು ಮೋಹಿತಾನಾಂ ತಾನ್ ಜಿಣಾಃ ಕರ್ಮ ಭಣಂತಿ ॥ ೬೨ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ವಿಸಯಕನಾಯಹಿಂ—ವಿಷಯಕಷಾಯಗಳಿಂದ **ರಂಗಿಯಹಂ**—ರಂಜಿತ(ಆಸಕ್ತ)ರಾದ ಮತ್ತು **ಮೋಹಿಯಹಂ**—ಮೋಹವಶರಾದ ಜೀವರುಗಳ **ಜೀವ-ಪವಸಹಂ**—ಆತ್ಮವ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ **ಜೀ ಅಣುಯಾ ಲಗ್ನಂತಿ**—ಯಾವ ವರಮಾಣುಗಳು ನೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆಯೋ (ಅಥವಾ ಬಂಧವಾಗುತ್ತವೆಯೋ) **ತೇ—ಆ** ವರಮಾಣುಗಳ ಸ್ಕಂಧ(ಸಮೂಹ)ಗಳನ್ನು **ಜಿಣ ಕಮ್ಮ ಭಣಂತಿ**—ಜಿನೇಂದ್ರರು ಕರ್ಮವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದ ಆಭಾವದಿಂದ ಸಂವಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮೋಹಕರ್ಮದ ಉದಯದಿಂದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭವಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತವಾದ ವಿಷಯ-ಕಷಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾದ ಸಂಸಾರಜೀವರುಗಳಿಗೆ ತೈಲಲಿಪ್ತವಾದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ನೇರಿದ ಧೂಳು ಮಲರೂಪವಾಗಿ ವರಿಣಮಿಸುವಂತೆ ಕರ್ಮವರ್ಗಣಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ವುಧ್ಗಲ-ಸ್ಕಂಧಗಳು ಜ್ಞಾನಾನವರಣಾದಿಕರ್ಮರೂಪವಾಗಿ ವರಿಣಮಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ವಿಷಯಕಷಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವನ್ನುವಾರ್ಜಿಸುವವನೂ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ, ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಕರ್ಮಮಲವನ್ನು ಕಡಿಸುವವನೂ ಆದ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಕರ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವಿಕೆಯ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರ (ಗಾಥೆ)ಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಮುಂದಿನ ನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ವ್ರತಿಸುವುದಿಸುತ್ತಾರೆ —

ಪಂಚ ವಿ ಇಂದಿಯ ಅಣ್ಣ ಮಣ್ಣ, ಅಣ್ಣ ವಿ ಸಯಲವಿಭಾವ ।

ಜೀವಹಂ ಕಮ್ಮಿಇಂ ಜಣಿಯ ಜಿಯ, ಅಣ್ಣ ವಿ ಚಲುಗಇತಾವ ॥ ೬೩ ॥

“ಪಂಚಾಪಿ ಇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಅನ್ಯತ್ ಮನಃ ಅನ್ಯದಪಿ ಸಕಲವಿಭಾವಃ ।

ಜೀವಾನಾಂ ಕರ್ಮಣಾ ಜನಿತಾ ಜೀವ ಅನ್ಯದಪಿ ಚತುರ್ಗತಿತಾವಾಃ ॥ ೬೩ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜಿಯ—ಜೀವನೇ! **ಪಂಚ ವಿ ಇಂದಿಯ ಮಣ್ಣ**—ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಮನಸ್ಸೂ **ಅಣ್ಣ**—ಆತ್ಮನಿಂದ ಭಿನ್ನ(ಬೇರೆ)ವಾದುವುಗಳು **ಸಯಲ ವಿಭಾವ ವಿ ಅಣ್ಣ**—ರಾಗಾದಿ ಸಕಲ-ವಿಭಾವವರಿಣಾಮಗಳೂ ಭಿನ್ನವಾದುವುಗಳು

ಚಲುಗಣತಾವ ವಿ ಅಣ್ಣ—ಚತುರ್ಗತಿಗಳ ಸಂಬಂಧವಾದ ದುಃಖಗಳೂ ಕೂಡ ಭಿನ್ನವಾದುವುಗಳು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಜೀವಹಂ—ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಕಮ್ಮಿಂ ಜಣಿಯ—ಕರ್ಮದಿಂದ ಉಂಟುಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳಾಗಿವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಸ್ವರ್ಶನ ರಸನ ಮೊದಲಾದ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಅನೇಕಸಂಕಲ್ಪ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲರೂಪವಾದ ಮನವೂ ರಾಗದ್ವೇಷಮೋಹಾದಿ-ಸಕಲವಿಭಾವಗಳೂ ಚತುರ್ಗತಿಜನಿತ ದುಃಖದಾಹಗಳೂ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅತೀಂದ್ರಿಯನೂ ಶುಭಾಶುಭಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪ ರಹಿತನೂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವಾನುಭೂತಿಯುಳ್ಳವನೂ ವೀತರಾಗವರಮಾನಂದಸುಖಾಮೃತಾ ನ್ನಾದಕನೂ ಆದ ಆತ್ಮನಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದುವುಗಳು. ಅಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಸಂಸಾರಿ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಾಭಾವೋವಾರ್ಜಿತ-ಕರ್ಮದಿಂದ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಇಂದ್ರಿಯಾದಿ ಗಳು ಉಂಟಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅರ್ಥಾತ್ ಈ ಇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳು ಕರ್ಮಜನಿತಗಳಾಗಿರು ತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಆತ್ಮಭಿನ್ನಗಳಾದ ಇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಸಮಸ್ತ-ಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂ ದಲೂ ರಹಿತನಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ವರಮನಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಉವಾದೇಯನಾಗಿರು ತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು.

ದುಕ್ಕು ವಿ ಸುಕ್ಕು ವಿ ಬಹುವಿಹಲು, ಜೀವಹಂ ಕಮ್ಮಿ ಜಣೇಇ ।

ಅಪ್ಪಾ ದೇಖಿ ಮುಣಿ ವರ, ಣೆಚ್ಚಲು ಏಲುಂ ಭಣೇಇ ॥ ೬೪ ॥

“ದುಃಖಮಪಿ ಸುಖಮಪಿ ಬಹುವಿಧಂ ಜೀವಾನಾಂ ಕರ್ಮ ಜನಯತಿ ।

ಆತ್ಮಾ ವಶ್ಯತಿ ಮನುತೇ ವರಂ ನಿಶ್ಚಯಃ ಏವಂ ಭಣತಿ ॥ ೬೪ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೀವಹಂ—ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಬಹುವಿಹಲು—ಅನೇಕಪ್ರಕಾರ ವಾದ ದುಕ್ಕು ವಿ ಸುಕ್ಕು ವಿ—ದುಃಖವನ್ನೂ ಸುಖವನ್ನೂ ಕಮ್ಮಿ—ಕರ್ಮವು ಜಣೇಇ—ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ ಅವಾ—ಆತ್ಮನು ದೇಖಿ ಮುಣಿ ವರ—(ಉಪ ಯೋಗಮಯನಾಗಿರುವುದರಿಂದ) ಕೇವಲ ನೋಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಏಲುಂ ಣೆಚ್ಚಲು ಭಣೇಇ—ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚಯನಯವು ಹೇಳುತ್ತದೆ ಅರ್ಥಾತ್ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಜಿನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಅನಾಕುಲತ್ವಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ವಾರಮಾರ್ಥಿಕ-ವೀತರಾಗಸುಖಕ್ಕೆ ವಿವರೀತವಾದ ಸಾಂಸಾರಿಕ-ಸುಖದುಃಖಗಳು ಅಶುದ್ಧ-ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಯದ್ಯಪಿ ಜೀವಸಂಬಂಧಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಅವುಗಳು ಜೀವಜನಿತಗಳಾಗಿರುವು ದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳು ಕರ್ಮಜನಿತಗಳಾಗಿರುವಕಾರಣ ವಸ್ತುತಃ ಜೀವಸಂಬಂಧಿಗಳಾಗಿರು ವುದಿಲ್ಲ. ಜೀವನು ಉಪಯೋಗಮಯನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನೋಡು ತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಾರಮಾರ್ಥಿಕ-ಆತ್ಮೀಯಸುಖಕ್ಕೆ ವಿವರೀತವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಜನಿತ-ಸಾಂಸಾರಿಕ-ಸುಖದುಃಖಾದಿವಿಕಲ್ಪಗಳು ತ್ಯಾಜ್ಯಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆಂದು ಭಗವಾನ್ ಜಿನೇಂದ್ರದೇವರು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವು.

ಬಂಧು ವಿ ಮೊಕ್ಕು ವಿ ಸಯಲು ಜಿಯ, ಜೀವಹಂ ಕಮ್ಮು ಜಣೇಇ ।

ಅಪ್ಪಾ ಕಿಂಪಿ ವಿ ಕುಣಿ ಇವಿ, ಣಿಚ್ಚಲು ಏಲುಂ ಭಣೇಇ ॥ ೬೫ ॥

“ಬಂಧಮಪಿ ಮೋಕ್ಷಮಪಿ ನಕಲಂ ಜೀವ ಜೀವಾನಾಂ ಕರ್ಮ ಜನಯತಿ ।

ಆತ್ಮಾ ಕಿಮಪಿ ಕರೋತಿ ನೈವ ನಿಶ್ಚಯಃ ಏವಂ ಭಣತಿ ॥ ೬೫ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜಿಯ—ಜೀವನೇ! ಜೀವಹಂ—ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಬಂಧು ವಿ ಮೊಕ್ಕು ವಿ—ಬಂಧವನ್ನೂ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಸಯಲು—ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಮ್ಮು ಜಣೇಇ—ಕರ್ಮವು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ ಅಪ್ಪಾ—ಆತ್ಮನು ಕಿಂಪಿ ವಿ ಕುಣಿ ಇವಿ—ಯಾವುದನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಣಿಚ್ಚಲು ಏಲುಂ ಭಣೇಇ—ನಿಶ್ಚಯನಯವು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ ಅರ್ಥಾತ್ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಜಿನೇಂದ್ರರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಅನುಪಚರಿತಾನಧ್ಯಾತ್ಮವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮಬಂಧವನ್ನೂ ಅಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ರಾಗಾದಿಭಾವಕರ್ಮಬಂಧವನ್ನೂ ಇವೆರಡೂ ನಯಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ದ್ರವ್ಯಭಾವಕರ್ಮಗಳ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಜೀವನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಆದರೆ ಶುದ್ಧವಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಜೀವನು ಯಾವವಿಧದ ಬಂಧಮೋಕ್ಷಾದಿಗಳನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಅರ್ಥಾತ್ ಬಂಧಮೋಕ್ಷಾದಿಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿರುವನು. ಹೀಗೆ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಯಾವ ಜೀವನು ಬಂಧಮೋಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಕರ್ತನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂತಹ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಆರಾಧ್ಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು.

ಸೋ ಣಿತ್ತಿ ತ್ತಿ ಪವಿಸೋ, ಚಲುರಾಸೀಜೋಣಿಲಕ್ಷಮಜ್ಜಮ್ಮಿ ।

ಜಿಣವಯಣಂ ಣ ಲಹಂತೋ, ಜತ್ಥ ಣ ಡುಲುಡುಲ್ಲಿಓ ಜೀವೋ ॥ ೬೫ ॥*

“ಸ ನಾಸ್ತಿ ಇತಿ ಪ್ರದೇಶಃ ಚತುರಾಶೀತಿಯೋನಿಲಕ್ಷಮಧ್ಯೇ ।

ಜಿನವಚನಂ ನ ಲಭಮಾನಃ ಯತ್ರ ನ ಭ್ರಮಿತಃ ಜೀವಃ ॥ ೬೫ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೀವೋ—ಜೀವನು ಜಿಣವಯಣಂ—ಜಿನವಚನ (ಜಿನಾಗಮ)ವನ್ನು ಣ ಲಹಂತೋ—ಪಡೆಯದವನಾಗಿ ಚಲುರಾಸೀಜೋಣಿಲಕ್ಷಮಜ್ಜಮ್ಮಿ—ಎಂಭತ್ತನಾಲ್ಕುಲಕ್ಷಯೋನಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಜತ್ಥ ಣ ಡುಲುಡುಲ್ಲಿಓ—ಎಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸಲಿಲ್ಲವೋ ಸೋ ಣಿತ್ತಿ ತ್ತಿ ಪವಿಸೋ—ಆ ಪ್ರದೇಶ (ಸ್ಥಾನ)ವೆಂಬುದು ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಪ್ರತಿವಾದಕವಾದ ಜಿನವಚನವನ್ನು ವಚೆಯದಿರುವ ಈ ಜೀವನು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಎಂಭತ್ತನಾಲ್ಕುಲಕ್ಷಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೋ ಅಂತಹ ಯಾವುದೊಂದು ಸ್ಥಾನ (ಯೋನಿ)ವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಅರ್ಥಾತ್ ಎಲ್ಲಾ ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜನ್ಮ-ಮರಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವನು.

*ಈ ದೋಹಯು ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಯಾವ ಜಿನವಚನವನ್ನು ಪಡೆಯದಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಜೀವನು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವನೋ ಆ ಜಿನವಚನವು ಸರ್ವಧಾ ಉವಾದೇಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು

ಅಪ್ಪಾ ವಂಗುಹ ಅಣುಹರಣ, ಅಪ್ಪಾ ಣ ಜಾಣ ಣ ಏಣ ।

ಭುವಣತ್ತಯಹಂ ವಿ ಮಜ್ಞಿ ಜಿಯ, ವಿಹಿ ಆಣಣ ವಿಹಿ ಣೇಣ ॥ ೬೬ ॥

“ಆತ್ಮಾ ಪಂಗೋಃ ಅನುಹರತಿ ಆತ್ಮಾ ನ ಯಾತಿ ನ ಆಯಾತಿ ।

ಭುವನತ್ರಯಸ್ಯ ಅಪಿ ಮಧ್ಯೇ ಜೀವ ವಿಧಿಃ ಆನಯತಿ ವಿಧಿಃ ನಯತಿ ॥ ೬೬ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜಿಯ—ಜೀವನೇ! ಅಪ್ಪಾ ವಂಗುಹ ಅಣುಹರಣ—ಆತ್ಮನು ವಂಗು(ಕುಂಟ-ನಡೆಯಲಾರದವ)ವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾನೆ ಅರ್ಥಾತ್ ವಂಗುವಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅಪ್ಪಾ ಣ ಜಾಣ ಣ ಆಣ—ಆತ್ಮನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ, ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಜೀವನನ್ನು ಭುವಣತ್ತಯಹಂ ವಿ ಮಜ್ಞಿ—ಮೂರುಲೋಕಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ (ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ) ವಿಹಿ ಆಣಣ—ಕರ್ಮವು ತರುತ್ತದೆ ವಿಹಿ ಣೇಣ—ಕರ್ಮವು ಒಯ್ಯುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಈ ಜೀವನು ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಅನಂತವೀರ್ಯಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮರೂಪವಾದ ಬಂಧನದಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಅನಾದಿಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಮನವಚನಕಾಯಗಳ ಶುಭಾಶುಭಕ್ರಿಯಾರೂಪವಾದ ಯೋಗದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಗಳೆಂಬ ಶೃಂಖಲೆ(ಸಂಕಲೆ)ಗಳಿಂದ ದೃಢತರವಾಗಿ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರ ಗಮನಾಗಮನದ ಸ್ವತಂತ್ರತೆಯಿಲ್ಲದೆ ಪಂಗುವಿನಂತಿರುವ ಬಂಧಿ(ಕೈದಿ)ಯಂತೆ ತಾನು ಸ್ವತಃ ಎಲ್ಲಿಗೂ ಹೋಗಲಾರನು ಹಾಗೂ ಬರಲಾರನು. ಬಂದಿಯಾದ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕಾರಾಗೃಹದ ಅಧಿಕಾರಿ(ಚೌಕೀದಾರ)ಯು ತನಗೆ ಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡಿಸುವಂತೆ ಕರ್ಮಬದ್ಧನಾದ ಸಂಸಾರಿ ಜೀವನನ್ನು ಕರ್ಮ(ವಿಧಿ)ವು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡಿಸುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲಿ ವೀತರಾಗ ಸದಾನಂದೈಕರೂಪನೂ ಸರ್ವಧಾ ಉವಾದೇಯನೂ ಆದ ವರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಭಿನ್ನಗಳಾದ ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಗಳು ತ್ಯಾಜ್ಯಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆಂದು ಭಾವವು ಹೀಗೆ ಕರ್ಮಶಕ್ತಿಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಎಂಟುಸೂತ್ರ(ದೋಹೆ)ಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಭೇದಾಭೇದಭಾವನೆಯ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಒಂಭತ್ತು ಸ್ವತಂತ್ರಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—

ಅಪ್ಪಾ ಅಪ್ಪಾ ಜಿ ಪರು ಜಿ ಪರು, ಅಪ್ಪಾ ವರು ಜಿ ಣ ಹೋಣ ।

ಪರು ಜಿ ಕಯಾಣ ವಿ ಅಪ್ಪಾ ಣವಿ, ಣಿಯಮೇ ಪಭಣಹಿಂ ಜೋಣ ॥ ೬೭ ॥

“ಆತ್ಮಾ ಆತ್ಮಾ ಏವ ಪರಃ ಏವ ಪರಃ ಆತ್ಮಾ ಪರಃ ಏವ ನ ಭವತಿ ।

ಪರಃ ಏವ ಕದಾಚಿದಪಿ ಆತ್ಮಾ ನೈವ ನಿಯಮೇನ ವ್ರಭಣಂತಿ ಯೋಗಿನಃ ॥ ೬೭ ॥

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಅವ್ವಾ ಅವ್ವ ಜಿ ಹೋಇ—ನಿಜವನ್ನುವು ಅಧವಾ ಅತ್ಮನು ಆತ್ಮನೇ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ ವರು ಜಿ ವರು ಹೋಇ—ವರವನ್ನುವು ವರವನ್ನುವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ ಅವ್ವಾ ವರು ಜಿ ಣ ಹೋಇ—ಆತ್ಮನು ವರದ್ರವ್ಯವಾಗಿರುವುದೇ ಇಲ್ಲ ವರು ಜಿ—ವರದ್ರವ್ಯವೂ ಕಯಾಇವಿ—ಎಂದಿಗೂ ಅವ್ವಾ ಣವಿ ಹೋಇ—ಆತ್ಮನಾಗಿರುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗೆಂದು ಜೋಇ ಣಿಯಮೇ ವಭಣಹಿಂ—ಯೋಗಿಗಳು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿನ್ಯಭಾವವುಳ್ಳ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪನಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಾನೆ ಜಡಸ್ವರೂಪನೂ ಉವಾಧಿನ್ಯರೂಪನೂ ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ವರವದಾರ್ಥಗಳಾದ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳು ಅಧವಾ ಭಾವಕರ್ಮ, ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ, ನೋಕರ್ಮಗಳು ವರವಸ್ತುಗಳಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆ, ಅವು ಆತ್ಮವಸ್ತುಗಳಲ್ಲ. ಯದ್ಯಪಿ ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಜೀವನು ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿ-ವಿಭಾವವುಳ್ಳವನಾಗಿರುತ್ತಾನಾದರೂ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿರೂಪನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅರ್ಥಾತ್ ನಿಜಸ್ವಭಾವರೂಪನೇ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ರಾಗಾದಿವಿಭಾವವರಿಣಾಮಗಳು ನಿಜಭಾವಗಳಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಜೀವನು ಎಂದೂ ರಾಗಾದಿಭಾವರೂಪವಾಗಿ ವರಿಣಮಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಯೋಗೀಶ್ವರರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾದುವಾದೇಯಭೂತವಾದ ಮೋಕ್ಷಸುಖ(ಅತೀಂದ್ರಿಯಸುಖ)ದಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯನೂ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿವಿಭಾವಗಳಿಂದ ನರ್ವಧಾ ಭಿನ್ನಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಯಾವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿರುವನೋ ಆತನೇ ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಣ ವಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜ ಇ ಣ ವಿ ಮರಣ, ಬಂಧು ಣ ಮೊಕ್ಷು ಕರೇಇ ।

ಜಿಲು ವರಮತ್ಥೇಂ ಜೋಇಯಾ, ಜಿಣವರು ಏಲುಂ ಭಣೇಇ ॥ ೬೮ ॥

“ನಾಪಿ ಉತ್ಪದ್ಯತೇ ನಾಪಿ ಮ್ರಿಯತೇ ಬಂಧಂ ನ ಮೋಕ್ಷಂ ಕರೋತಿ ।

ಜೀವಃ ಪರಮಾರ್ಥೇನ ಯೋಗಿನ್ ಜಿನವರಃ ಏವಂ ಭಣತಿ ॥ ೬೮ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೋಇಯಾ—ಯೋಗಿಯೇ! ಪರಮತ್ಥೇಂ—ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಜಿಲು—ಜೀವನು ಣ ವಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜ ಇ—ಹುಟ್ಟುವುದೂ ಇಲ್ಲ ಣ ವಿ ಮರಣ—ಸಾಯುವುದೂ ಇಲ್ಲ ಬಂಧು ಣ ಮೊಕ್ಷುಂ ಕರೇಇ—ಬಂಧವನ್ನೂ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ (ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ) ಜಿಣವರು ಏಲುಂ ಭಣೇಇ—ಜಿನೋತ್ತಮರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಯದ್ಯಪಿ ಈ ಆತ್ಮನು ಶುದ್ಧಾನುಭೂತಿಯ ಅಭಾವವಿರುತ್ತಿರಲು ಶುಭಾಶುಭಯೋಗರೂಪದಿಂದ ವರಿಣಮಿಸಿ ಜೀವನ ಮರಣ ಹಾಗೂ ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧಾನುಭೂತಿಯು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರಲು ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗವರಿಣತನಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆದರೂ

ಶುದ್ಧಪಾರಿಣಾಮಿಕವರಮಭಾವಗ್ರಾಹಕವಾದ ಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ ಜೀವನು ಬಂಧಮೋಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಕರ್ತೃವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಶ್ನೆ—ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕಸ್ವರೂಪವಾದ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಜೀವನು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೂ ಕರ್ತನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಗುವುದು. ಹೀಗೆ ಮೋಕ್ಷವೇ ಇಲ್ಲದಿರುತ್ತಿರಲು ಆ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ಅದು ವ್ಯರ್ಥವಲ್ಲವೇ? ಉತ್ತರ — ಮೋಕ್ಷವು ಬಂಧಪೂರ್ವಕವಾದುದು. ಆ ಬಂಧವು ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಬಂಧಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತವಾದುದು ಮೋಕ್ಷವು. ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಬಂಧವಿಲ್ಲದಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದುವೇಳೆ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದಲೂ ಜೀವನಿಗೆ ಬಂಧವಿರುವುದೆಂದು ಹೇಳುವುದಾದರೆ ನರ್ವದಾ ಬಂಧವೇ ಇರಬೇಕಾಗುವುದು ಬಂಧಾಭಾವರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷವಿರಲಾರದು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು:—ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಶೃಂಖಲೆ(ಸಂಕಲೆ)ಯಿಂದ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಬಂಧನರಹಿತನಾಗಿರುವನು. ಇವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನವನು ಸಂಕಲೆಯ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟರೆ “ಆತನು ಬಂಧಮುಕ್ತನಾದನು” ಎನ್ನುವುದು ಉಚಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯವನನ್ನು ಕುರಿತು “ನೀನು ಮುಕ್ತನಾದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಆತನು—“ನಾನು ಯಾವಾಗ ಯಾರಿಂದ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದೆನು?” ಮತ್ತು “ಯಾವಾಗ ಯಾರು ನನ್ನನ್ನು ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದವರು?” ಎಂದು ಕೋಪವನ್ನು ತಾಳುವನು ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ, ಮೊದಲು ಬಂಧಿತನಾಗಿದ್ದವನು ಮುಕ್ತನಾದನು ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಯುಕ್ತಿಸಂಗತವಾದುದಲ್ಲದೆ ಬಂಧನವೇ ಇಲ್ಲದವನು ಮುಕ್ತನಾದನೆಂದು ಹೇಳುವ ಮಾತು ಅಸಂಗತವಾಗಿದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯಾವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಜೀವನು ಕರ್ಮಬದ್ಧನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಆತನು ಮುಕ್ತನಾದನೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಅಸಂಗತವಾಗಿದೆ. ಬಂಧ—ಮುಕ್ತಿಗಳು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದಿರುತ್ತವಲ್ಲದೆ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಬಂಧವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಮುಕ್ತಿ (ಮೋಕ್ಷ)ಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಬಂಧವಿರುವುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷ (ಕರ್ಮಬಂಧದ ಬಿಡುಗಡೆ)ಕ್ಕಾಗಿ ಯತ್ನಿಸಬೇಕಾದುದು ಉಚಿತವೂ ಅನಿವಾರ್ಯವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಜೀವನದೃಶನಾದ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು.

ಅಕ್ಕಿ ಣ ಉಬ್ಬು ಉ ಜರಮರಣು, ರೋಯ ವಿ ಲಿಂಗ ವಿ ವಣ್ಣ ।

ಣೆಯಮಿಂ ಅಪ್ಪು ವಿಯಾಣೆ ತುಹುಂ, ಜೀವಹಂ ಎಕ್ಕ ವಿ ಸಣ್ಣ ॥ ೬೯ ॥

“ಅಸ್ತಿ ನ ಉದ್ಭವಃ ಜರಾಮರಣಂ ರೋಗಾಃ ಅಪಿ ಲಿಂಗಾನ್ಯಪಿ ವರ್ಣಾಃ ।

ನಿಯಮೇನ ಆತ್ಮನಾ ವಿಜಾನೀಹಿ ತ್ವಂ ಜೀವಸ್ಯ ಏಕಾಪಿ ಸಂಜ್ಞಾ ॥ ೬೯ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಅವ್ವು—ಆತ್ಮನೇ! ಜೀವಹಂ-ಜೀವನಿಗೆ ಉಬ್ಬಲು-ಉಪ್ಪತ್ತಿ (ಜನ್ಮ)ಯೂ ಜರಮರಣು—ಜರಾಮರಣಗಳೂ ರೋಯ ವಿ ಲಿಂಗ ವಿ ವಣ್ಣು—ರೋಗಗಳೂ ಲಿಂಗಗಳೂ ವರ್ಣಗಳೂ ಎಕ್ಕ ವಿ ಸಣ್ಣು—ಯಾವುದೊಂದು ಸಂಜ್ಞೆಯೂ ಣ ಅತ್ತಿ—ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಂದು ತುಹುಂ—ನೀನು ನಿಯಮಿಂ—ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ವಿಯಾಣಿ—ತಿಳಿ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಜೀವನಿಗೆ ಕ್ರೋಧಮಾಸಮಾಯಾಲೋಭಮೊದಲಾದ ವಿಭಾವ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಂದ ಉವಾರ್ಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕರ್ಮಗಳ ಉದಯದಿಂದ ಜನ್ಮಜರಾಮರಣ ಗಳೂ ರೋಗಗಳೂ ದ್ರವ್ಯಭಾವಲಿಂಗಗಳೂ ಶ್ವೇತಪೀತಾದಿವರ್ಣಗಳೂ ಆಹಾರ, ಭಯ, ಮೃಧುನ, ಪರಿಗ್ರಹಗಳೆಂಬ ಚತುಸ್ಸಂಜ್ಞೆಗಳು ಅಧವಾ ನಾಮಸಂಜ್ಞೆಗಳೂ ಉಂಟಾಗು ತ್ತವೆ ಆದರೆ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ-ಅನಂತಗುಣಗಳಿಂದ ಪರಿ ಪೂರ್ಣನಾಗಿರುವ ಜೀವನು ಕರ್ಮಸಂಬಂಧದಿಂದ ಸರ್ವಧಾ ಭಿನ್ನನಾಗಿರುವ ಕಾರಣ ಆತನಿಗೆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಜನ್ಮಜರಾಮರಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆತನು ಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ಜನ್ಮಜರಾಮರಣಾದಿವಿಕಾರಗಳಿಂದ ಸರ್ವಧಾ ಭಿನ್ನನಾಗಿರು ವನು. ಇಲ್ಲಿ ಉವಾದೇಯರೂಪನೂ ಅನಂತಸುಖಾದಿಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನಭೂತನೂ ಆದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೊಬ್ಬನೇ ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುವನು ಮತ್ತು ತದ್ವಿವರೀತಗಳಾದ ಜನ್ಮ ಜರಾದಿಗಳು ತ್ಯಾಜ್ಯವಾದವುಗಳೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿದೆ

ದೇಹಹಂ ಉಬ್ಬಲು ಜರಮರಣು, ದೇಹಹಂ ವಣ್ಣು ವಿಚಿತ್ತು ।

ದೇಹಹಂ ರೋಯ ವಿಹಾಣಿ ತುಹುಂ, ದೇಹಹಂ ಲಿಂಗು ವಿಚಿತ್ತು

॥ ೭೦ ॥

“ದೇಹಸ್ಯ ಉದ್ಭವಃ ಜರಾಮರಣಂ ದೇಹಸ್ಯ ವರ್ಣಃ ವಿಚಿತ್ರಃ ।

ದೇಹಸ್ಯ ರೋಗಾಃ ವಿಜಾನೀಹಿ ತ್ವಂ ದೇಹಸ್ಯ ಲಿಂಗಂ ವಿಚಿತ್ರಮ್ ॥ ೭೦ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ದೇಹಹಂ—ದೇಹಕ್ಕೆ ಉಬ್ಬಲು—ಜನ್ಮವೂ ಜರಮರಣು—ಮುಪ್ಪುಸಾವುಗಳೂ ದೇಹಹಂ—ದೇಹಕ್ಕೆ ವಣ್ಣು ವಿಚಿತ್ತು—ಶ್ವೇತಪೀತಾದಿ ನಾನಾ ವರ್ಣಗಳೂ ಅಧವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿವರ್ಣಗಳೂ ದೇಹಹಂ—ದೇಹಕ್ಕೆ—ರೋಯ—ನಾತಪಿತ್ತಕಫಾದಿಜನ್ಮರೋಗಗಳೂ ದೇಹಹಂ—ದೇಹಕ್ಕೆ ಲಿಂಗು ವಿಚಿತ್ತು—ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ, ಪುಲ್ಲಿಂಗ, ನಪುಂಸಕಲಿಂಗಗಳು ಮತ್ತು ದ್ರವ್ಯಮನವೂ ಇವು ಗಳಿರುತ್ತವೆಂದು ವಿಹಾಣಿ ತುಹುಂ—ನೀನು ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಸಮ್ಯಕ್-ಶ್ರದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾನುಚರಣರೂಪವಾ ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯಭಾವನೆಗೆ ವ್ರತಿಕೂಲಗಳಾದ ರಾಗ, ದ್ವೇಷ, ಮೋಹಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂ ದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕರ್ಮಗಳ ಉದಯದಿಂದಂಟಾಗುವ ಜನ್ಮಜರಾಮರಣಾದಿಗಳು ವ್ಯವಹಾ ನಯದಿಂದ ಜೀವಸಂಬಂಧಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಅವುಗಳು ಜೀವಸಂಬಂ

ಗಳಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ, ದೇಹಸಂಬಂಧಿಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ, ಹೀಗೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ದೇಹಾದಿಮುಮತ್ಸರೂವವಿಕಲ್ಪಜಾಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವೀತರಾಗನದಾಸಂಧೈಕರೂವದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುವ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂಬುದು ಭಾವಾರ್ಥವು

ದೇಹಹಂ ಪೇಕ್ಷ್ಯವಿ ಜರಮರಣಂ, ಮಾ ಭಲು ಜೀವ ಕರೇಹಿ ।

ಜೋ ಅಜರಾಮರು ಬಂಭು ಪರು, ಸೋ ಅಪ್ಪಾಣು ಮುಣೇಹಿ ॥ ೭೧ ॥

“ದೇಹಸ್ಯ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಜರಾಮರಣಂ ಮಾ ಭಯಂ ಜೀವ ಕಾರ್ಷೀಃ ।

ಯಃ ಅಜರಾಮರಃ ಬ್ರಹ್ಮಾ ವರಃ ತಂ ಆತ್ಮಾನಂ ಮನ್ಯಸ್ಯ ॥ ೭೧ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೀವ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ದೇಹಹಂ—ದೇಹ(ಶರೀರ)ದ ಜರಮರಣಂ—ಜರಾಮರಣ(ಮುಮ್ತು-ನಾವು)ಗಳನ್ನು ಪೇಕ್ಷ್ಯವಿ—ನೋಡಿ ಭಲು ಮಾ ಕರೇಹಿ—ಭಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಡ ಅಜರಾಮರು—ಅಜರಾಮರ(ಮುಮ್ತು-ನಾವು ಗಳಿಲ್ಲದವ)ನಾದ ಜೋ ಬಂಭು ವರು—ಯಾವ ವರಮಬ್ರಹ್ಮ (ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟನಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ)ನಿರುವನೋ ಸೋ ಅಪ್ಪಾಣು ಮುಣೇಹಿ—ಅವನನ್ನು ಆತ್ಮನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿ

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಜೀವನೇ! ಜರಾಮರಣಗಳು ದೇಹಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆಲ್ಲದೆ ಆತ್ಮನಿಗುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ನೀನು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ತಿಳಿದು ಜರಾಮರಣಗಳಿಗೆ ಹೆದರಬೇಡ ಜರಾಮರಣರಹಿತವೂ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವೂ ಆದ ಅಖಂಡ-ವರಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವೇ ತನ್ನ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವೆಂದು ತಿಳಿದು ವಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಸಂಬಂಧವಾದ ಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ತೊರೆದವನಾಗಿ ವರಮಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರನಾಗಿ ಆ ನಿಜ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಭಿಜ್ಜ ಉ ಭಿಜ್ಜ ಉ ಜಾಲು ಖಲು, ಜೋಇಯ ಏಹು ಸರೀರು ।

ಅಪ್ಪಾ ಭಾವಹಿ ಣೆಮ್ಮಲಲು, ಜಿಂ ಪಾವಹಿ ಭವತೀರು ॥ ೭೨ ॥

“ಭಿದ್ಯತಾಂ ಭಿದ್ಯತಾಂ ಯಾತು ಕ್ಷಯಂ ಯೋಗಿನ್ ಇದಂ ಶರೀರಮ್ ।

ಆತ್ಮಾನಂ ಭಾವಯ ನಿರ್ಮಲಂ ಯೇನ ವ್ರಾಪ್ನೋಷಿ ಭವತೀರಮ್ ॥ ೭೨ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೋಇಯ—ಯೋಗಿಯೇ! ಏಹು ಸರೀರು—ಈ ಶರೀರವು ಭಿಜ್ಜ ಉ ಭಿಜ್ಜ ವು—ಛೇದಿಸಲ್ಪಡಲಿ(ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಡಲಿ) ಅಥವಾ ಭೇದಿಸಲ್ಪಡಲಿ (ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಡಲಿ) ಜಾಲು ಖಲು—ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಲಿ ಣೆಮ್ಮಲಲು ಅಪ್ಪಾ—ನೀನು ತನ್ನ ನಿರ್ಮಲ(ಕರ್ಮಮಲರಹಿತ)ನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಭಾವಹಿ—ಭಾವಿಸು (ಧ್ಯಾನಿಸು) ಜಿಂ—ಯಾವ ಆತ್ಮಭಾವನೆಯಿಂದ ಭವತೀರು ಪಾವಹಿ—ಸಂಸಾರದ ವಾರವನ್ನು ಹೊಂದುವಿ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಯಾವನು ಶರೀರಕ್ಕೆ ಛೇದನಭೇದನಾದಿಗಳುಂಟಾದರೂ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿವಿಕಲ್ಪವನ್ನು ಹೊಂದದೆ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಭಾವದಿಂದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ

ನೆಯೋ ಆತನು ಅಲ್ಪನಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ವಡೆಯುವನೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು

ಕಮ್ಮಹಂ ಕೇರಾ ಭಾವಡಾ, ಅಣ್ಣ ಅಚೇಯಣು ದವ್ವು ।

ಜೀವಸಹಾವಂ ಭಿಣ್ಣು ಜಿಯ, ಣಿಯಮಿಂ ಬುಜ್ಜಹಿ ಸವ್ವು ॥ ೭೩ ॥

“ಕರ್ಮಣಿ ಸಂಬಂಧಿನಃ ಭಾವಾಃ ಅನ್ಯತ್ ಅಚೇತನಂ ದ್ರವ್ಯಮ್ ।

ಜೀವಸ್ವಭಾವಾತ್ ಭಿನ್ನಂ ಜೀವ ನಿಯಮೇನ ಬುದ್ಧ್ಯಸ್ತು ಸರ್ವಮ್ ॥ ೭೩ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜಿಯ—ಜೀವನೇ! ಕಮ್ಮಹಂ ಕೇರಾ—ಕರ್ಮಸಂಬಂಧಿಗಳಾದ ಭಾವಡಾ—ರಾಗಾದಿಭಾವಗಳೂ ಅಣ್ಣ—ಬೇರೆ ಅಚೇಯಣು ದವ್ವು—ಶರೀರಾದಿಅಚೇತನದ್ರವ್ಯವೂ ಸವ್ವು—ಸಮಸ್ತವೂ ಜೀವಸಹಾವಹಂ ಬಿಣ್ಣು—ಜೀವಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಭಿನ್ನ (ಬೇರೆ)ವಾದುದೆಂದು ಣಿಯಮಿಂ ಬುಜ್ಜಹಿ—ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಕರ್ಮಜನಿತಗಳಾದ ರಾಗಾದಿಭಾವಗಳೂ ಶರೀರಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತಅಚೇತನ (ಜಡ) ದ್ರವ್ಯಗಳೂ ನಿರ್ಮಲ-ಜ್ಞಾನದರ್ಶನರೂಪವಾದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಸರ್ವಧಾ ಭಿನ್ನವಾದುವುಗಳು. ಇಲ್ಲಿ ಬಂಧಹೇತುಗಳಾದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ಅವಿರತಿ, ಪ್ರಮಾದ, ಕಷಾಯ, ಯೋಗಗಳ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪವರಿಣಾಮದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು.

ಅಪ್ಪಾ ಮೆಲ್ಲಿವಿ ಕಾಣಮಲು, ಅಣ್ಣ ವರಾಯವು ಭಾಲು ।

ಸೋ ಛಂಡೇವಿಣು ಜೀವ ತುಹುಂ, ಭಾವಹಿ ಅವ್ವಸಹಾಲು ॥ ೭೪ ॥

“ಆತ್ಮಾನಂ ಮುಕ್ತಾ ಜ್ಞಾನಮಯಂ ಅನ್ಯಃ ಪರಃ ಭಾವಃ ।

ತಂ ತ್ಯಕ್ತಾ ಜೀವ ತ್ವಂ ಭಾವಯ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವಮ್ ॥ ೭೪ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೀವ—ಜೀವನೇ! ಕಾಣಮಲು ಅಪ್ಪಾ ಮೆಲ್ಲಿವಿ—ಜ್ಞಾನಮಯನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಣ್ಣ ವರಾಯಲು ಭಾಲು—ಬೇರೆಯಾಗಿರುವುದು ವರಭಾವವು ತುಹುಂ—ನೀನು ಸೋ ಛಂಡೇವಿಣು—ಅ ವರಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅವ್ವಸಹಾಲು ಭಾವಹಿ—ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಭಾವಿಸು

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಜ್ಞಾನಮಯನಾದ ಆತ್ಮನ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣರಾಶಿಯ ಹೊರತು ಮಿಕ್ಕುಳಿದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿ ಆಭ್ಯಂತರಭಾವಗಳೂ ದೇಹಾದಿಬಹಿರ್ಭಾವಗಳೂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿಗಿಂತ ವಿಲಕ್ಷಣಗಳಾದ ವರಭಾವಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ ಅಂತಹ ವರಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವವನ್ನೇ ನೀನು ಭಾವಿಸೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು. ಇಲ್ಲಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯರೂಪ-ಕಾರ್ಯಸಮಯಸಾರಸಾಧಕವಾಗಿರುವ ಅಭೇಧರತ್ನತ್ರಯರೂಪ-ಕಾರಣಸಮಯಸಾರಮಯವಾಗಿ ವರಿಣಿತವಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವವು ಧ್ಯಾನಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಭಾವವು.

ಅಟ್ಟಹಂ ಕಮ್ಮಹಂ ಬಾಹಿರಲು, ಸಯಲಹಂ ದೋಸಹಂ ಚತ್ತು ।

ದಂಸಣ-ಣಾಣ-ಚರಿತ್ತಮಲು, ಅಪ್ಪಾ ಭಾವಿ ಣಿರುತ್ತು ॥ ೭೫ ॥

“ಅಪ್ಪಭ್ಯಃ ಕರ್ಮಭ್ಯಃ ಬಾಹ್ಯಂ ಸಕಲೈಃ ದೋಷೈಃ ತೈಕ್ಷ್ಣಮ್ ।

ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಮಯಂ ಆತ್ಮಾನಂ ಭಾವಯ ನಿಶ್ಚಿತಮ್ ॥ ೭೫ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಅಟ್ಟಹಂ ಕಮ್ಮಹಂ ಬಾಹಿರಲು-
ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದ್ಯಷ್ಟಕರ್ಮಗಳೆ ದೆನೆಯಿಂದ ಬಹಿರ್ಭೂತ(ರಹಿತ)ನೂ ಸಯಲಹಂ
ದೋಸಹಂ ಚತ್ತು-ಮಿಧ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿ-ಸಕಲದೋಷಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವನೂ ದಂಸಣ-
ಣಾಣ-ಚರಿತ್ತಮಲು—ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಮಯನೂ ಆದ ಅವ್ವಾ ಭಾವಿ
ಣಿರುತ್ತು—ಆತ್ಮನನ್ನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಭಾವಿಸು

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದ್ಯಷ್ಟವಿಧದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ
ಗಳಿಂದಲೂ ಮಿಧ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿರೂಪಭಾವಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ ರಹಿತನಾದವನೂ ಶುದ್ಧೋ
ಪಯೋಗದೊಡನಿರುವ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನೂ ಆದ
ಆತ್ಮನನ್ನು ನೀನು ದೃಷ್ಟಶ್ರುತಾನುಭೂತ(ನೋಡಿದ, ಕೇಳಿದ, ಅನುಭವಿಸಿರುವ) ಭೋಗಾ
ಕಾಂಕ್ಷಾರೂಪನಿದಾನಬಂಧಾದಿಸಮಸ್ತವಿಭಾವವರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟವನಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯ
ದಿಂದ ಭಾವಿಸು. ಇಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತದೃವ್ಯಭಾವಕರ್ಮವಿನಿರ್ಮುಕ್ತನಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನು
ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯಪರಿಣತರಾದ ಭವ್ಯರುಗಳಿಗೆ ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು

ಹೀಗೆ ತ್ರಿವಿಧಾತ್ಮವ್ರತವಾದಕವಾದ ವ್ರಧಮಮಹಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಭೇದಭಾವನೆ
ಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಒಂಭತ್ತು ಸ್ವತಂತ್ರದೋಹಕಸೂತ್ರಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಈಗ
ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರಸೂತ್ರವೊಂದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ —

ಅಪ್ಪಿಂ ಅವ್ವ ಮುಣಂತು ಜಿಲು, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಟಿ ಹವೇಇ ।

ಸಮ್ಮಾಇಟ್ಟಿಲು ಜೀವಡಲು, ಲಹು ಕಮ್ಮಾಂ ಮುಚ್ಚೇಇ ॥ ೭೬ ॥

“ಆತ್ಮನಾ ಆತ್ಮಾನಂ ಜಾನನ್ ಜೀವಃ ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಃ ಭವತಿ ।

ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಃ ಜೀವಃ ಲಘು ಕರ್ಮಣಾ ಮುಚ್ಛತೇ ॥ ೭೬ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜಿಲು—ಜೀವನು ಅಪ್ಪಿಂ ಅವ್ವ ಮುಣಂತು—ತನ್ನಿಂದ
ತನ್ನನ್ನು ತಿಳಿಯುವವನಾಗಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಟಿ ಹವೇಇ—ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ
ಸಮ್ಮಾಇಟ್ಟಿಲು ಜೀವಡಲು—ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯಾದ ಜೀವನು ಕಮ್ಮಾಂ ಲಹು
ಮುಚ್ಚೇಇ—ಕರ್ಮದಿಂದ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಬಿಡಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಜೀವನು ವೀತರಾಗಸ್ಪೃಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಪರಿಣತನಾದ ಅಂತರಾತ್ಮ
ನಿಂದ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುವವನಾಗಿ ಅರ್ಥಾತ್ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭವವನ್ನು
ಹೊಂದುವವನಾಗಿ ವೀತರಾಗಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯಾಗುವನು. ಹೀಗೆ ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯಾದ
ಜೀವನು ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬೇಗನೆ ಬಿಡಲ್ಪಡುವನು, ಅರ್ಥಾತ್ ಮುಕ್ತ

ನಾಗುವನು. ಹೀಗೆ ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ ವೀತರಾಗಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯಾದ ಜೀವನು ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಶೀಘ್ರವೇ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಮುಕ್ತನಾಗುವನೋ ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರಾನುಕೂಲವೂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿರೂಪವೂ ಆದ ವೀತರಾಗಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವೇ ಭಾವನೀಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು ಈ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಶ್ರೀಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯರು “ಮೋಕ್ಷವ್ರಾಭೃತ”ದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ—“ಸದ್ವೈರಃ ಸವಣೋ ಸಮ್ಯಾದಿಟ್ಟೀ ಹವೇಇ ಣಿಯಮೇಣ । ಸಮ್ಯತ್ತವರಿಣದೋ ಉಣ ಖವೇಇ ದುಟ್ಟಿಟ್ಟಕಮ್ಯಾಣಂ ॥” ಅಂದರೆ ಸ್ವದ್ರವ್ಯ(ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪ)ದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾದ ಯತಿಯು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವರಿಣತನಾದ(ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯಾದ) ಆ ಜೀವನಾದರೋ ಎಂಟುವಿಧವಾದ ದುಷ್ಪಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕ್ಷಯ (ನಾಶ)ಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಎಂಟು ಸೂತ್ರಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತವೆ—

ಪಜ್ಜ ಯರತ್ತಲು ಜೀವಡಲು, ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಟಿ ಹವೇಇ ।

ಬಂಧಇ ಬಹುವಿಹಕಮ್ಯಡಾ, ಜೀಂ ಸಂಸಾರು ಭಮೇಇ

॥ ೭೭ ॥

“ವರ್ಯಾರಕ್ತೋ ಜೀವಃ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಃ ಭವತಿ ।

ಬಧ್ನಾತಿ ಬಹುವಿಧಕರ್ಮಾಣಿ ಯೇನ ಸಂಸಾರಂ ಭವತಿ

॥ ೭೭ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಪಜ್ಜ ಯರತ್ತಲು ಜೀವಡಲು—ನರನಾರಕಾದಿ ವಿಭಾವ ವರ್ಣಯಗಳಲ್ಲಿ ರತನಾದ ಜೀವನು ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಟಿ ಹವೇಇ—ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯಾಗಿರುವನು. ಆತನು ಬಹುವಿಹಕಮ್ಯಡಾ—ಅನೇಕವ್ರತಕಾರವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಂಧಇ—ಬಂಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಜೀಂ—ಯಾವ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ (ಅಧವಾ ಕರ್ಮ ಬದ್ಧನಾಗಿರುವುದರಿಂದ) ಸಂಸಾರು ಭಮೇಇ—ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ವರಮಾತ್ಮಾನುಭೂತಿರೂಪಶ್ರದ್ಧಾನದಿಂದ ರಹಿತವೂ ಎಂಟು ಮದಗಳು, ಎಂಟು ಮಲ(ದೋಷ)ಗಳು, ಆರು ಅನಾಯತನಗಳು ಮತ್ತು ಮೂರು ಮೂಢತೆಗಳೆಂಬೀ ಇವೃತ್ತೈದು ದೋಷಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ ಆದ ಅತತ್ತ್ವಶ್ರದ್ಧಾನೆ. ರೂಪ-ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವರಿಣಾಮವುಳ್ಳ ಜೀವನಿಗೆ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯೆಂದು ಹೆಸರು. ಆ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯು ನರನಾರಕಾದಿವಿಭಾವವರ್ಣಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವರಿಣಾಮದಿಂದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭವವಿಲ್ಲದವನಾಗಿ ಅನೇಕವಿಧವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಂಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ದ್ರವ್ಯ-ಕ್ಷೇತ್ರ-ಕಾಲ-ಭವ-ಭಾವ ರೂಪದಿಂದ ಐದು ವಿಧವಾದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸು (ತಿರುಗು)ತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ ಹೀಗೆ ಈ ಜೀವನು ಜನ್ಮ-ಮರಣಗಳನ್ನು ವಡೆಯದಿರುವ ಯಾವುದೊಂದು ಕ್ಷೇತ್ರವೂ ಕಾಲವೂ ಭವವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ತಾನು ಹೊಂದದ ಯಾವುದೊಂದು ಶರೀರ

ವಾಗಲಿ, ಯಾವುದೊಂದು ಅಶುದ್ಧಭಾವವಾಗಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. “ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಭೃತ” ದಲ್ಲಿಯೂ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೀಗೆಯೇ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ—“ಜೋ ಪುಣು ಪರದವ್ವರಟ ಮಿಚ್ಛಾಇಟ್ಟೀ ಹವೇಇ ನೋ ಸಾಹೂ । ಮಿಚ್ಛತ್ವವರಿಣದೋ ಉಣ ಬಜ್ಜದಿ ದುಟ್ಟಿಟ್ಟಕಮ್ಮೇಹಿಂ॥” ಅರ್ಥಾತ್ ಯಾವ ಸಾಧುವು ಪರದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಯೋ ಆತನು ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಅಂದರೆ ಮುನಿ ವ್ರತಧಾರಿಯಾದ ಸಾಧುವೂ ಪರದ್ರವ್ಯಾಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾದುದಾದರೆ ಆತನು ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯಾಗುವನೆಂದು ಭಾವವು ಹಾಗೆ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವರಿಣತನಾದ ಆತನು ಎಂಟು ವ್ರತಕಾರವಾದ ದುಷ್ಟ (ಕೆಟ್ಟ-ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ) ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನಲ್ಪಡುತ್ತದೆ—“ಜೀ ವಜ್ಜವನು ಣೆರದಾ ಜೀವಾ ವರಸಮಯಿಗ ತ್ತಿ ಣೆದ್ಧಿಟ್ಟಾ । ಆದಸಹಾವಮ್ಮಿ ಠಿದಾ ತೇ ಸಗಸಮಯಾ ಮುಣೇಯವ್ವಾ ॥” ಅರ್ಥಾತ್ ಯಾವ ಜೀವರುಗಳು ನರನಾರಕಾದಿವಿಭಾವವರ್ಷಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿರುವರೋ ಅವರು ವರಸಮಯಿ (ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ)ಗಳೆಂದು (ಜಿನೇಂದ್ರರಿಂದ) ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವರು. ಮತ್ತು ಯಾರು ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರ (ಮಗ್ನ)ನಾಗಿರುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವರು ಸ್ವಸಮಯಿ (ಸಮ್ಮಗ್ನದೃಷ್ಟಿ)ಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಸಂವಿತ್ತಿರೂಪವೀತರಾಗಸಮ್ಮಕ್ತಕ್ಕೆ ವ್ರತಿವಕ್ತವಾದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವು ಹೇಯವಾದುದೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು.

ಕಮ್ಮಿಇಂ ದಿಠ-ಘಣ-ಚಿಕ್ಕಣಿಂ ಗುರುವಿಂ ವಜ್ಜಸಮಾಇಂ ।

ಣಾಣವಿಯಕ್ಕಣು ಜೀವಡಲು, ಉವ್ವಹಿ ಪಾಡಹಿಂ ತಾಇಂ ॥ ೭೮ ॥

“ಕರ್ಮಾಣಿ ದೃಢ-ಘನ-ಚಿಕ್ಕಣಾನಿ ಗುರುಕಾಣಿ ವಜ್ರಸಮಾನಿ ।

ಜ್ಞಾನವಿಚಕ್ಷಣಂ ಜೀವಂ ಉತ್ಪದೇ ವಾತಯಂತಿ ತಾನಿ ॥ ೭೮ ॥

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:- ಕಮ್ಮಿಇಂ-ಕರ್ಮಗಳು ದಿಠ-ಘಣ-ಚಿಕ್ಕಣಿಂ-ಬಲಿಷ್ಠವಾದುವುಗಳು, ನಿಬಿಡವಾದುವುಗಳು ಮತ್ತು (ನಾಶವಡಿಸಲಶಕ್ಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ) ಸ್ಥಿಗ್ಧವಾದುವುಗಳು ಗುರುವಿಂ-ಮಹತ್ತರ(ಗುರು)ವಾದುವುಗಳು. ವಜ್ರಸಮಾಇಂ-ವಜ್ರಸಮಾನವಾದುವುಗಳು ಅರ್ಥಾತ್ ವಜ್ರದಂತೆ ಅಭೇದ್ಯವಾದುವುಗಳು ತಾಇಂ-ಆ ಕರ್ಮಗಳು ಣಾಣವಿಯಕ್ಕಣು-ಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ವಿಚಕ್ಷಣ (ಚತುರಸಮರ್ಥ)ನಾದ ಜೀವಡಲು-ಜೀವನನ್ನೂ ಉವ್ವಹಿ ಪಾಡಹಿಂ-ಉನ್ನಾಂಗ (ಕೆಟ್ಟದಾರಿ)ದಲ್ಲಿ ಬೀಳಿಸುತ್ತವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಈ ಜೀವನು ಒಂದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಲೋಕಾಲೋಕಗಳನ್ನು ವ್ರತಾಶವಡಿಸುವ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ ಅನಂತಗುಣಗಳಿಂದ ಬುದ್ಧಿವಂತನೂ ಚತುರನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೂ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾದ ಈ ಕರ್ಮಗಳು ಜೀವನ ಜ್ಞಾನಾದಿ ಗುಣಗಳನ್ನು ಆಚ್ಛಾದಿಸಿ ಆತನನ್ನು ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷ

ಮಾರ್ಗದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ ವಿವರೀತವಾದ ಮಿಥ್ಯಾಮಾರ್ಗ(ದುರ್ಮಾರ್ಗ)ದಲ್ಲಿ ಬೀಳಿಸುತ್ತವೆ, ಅರ್ಥಾತ್ ಆತನು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನು ಮರೆತು ಸಂಸಾರಕಾನನದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಅಭಿವ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ, ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾದ ಕರ್ಮಗಳೂ ಕರ್ಮಬಂಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಾವಿರತಿಕಷಾಯಾದಿ-ಪರಿಣಾಮಗಳೂ ಹೇಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಹಾಗೂ ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವು ಉಪಾದೇಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಜಿಲು ಮಿಚ್ಛತ್ತೇಂ ಪರಿಣಮಿಲು, ವಿವರಿಲು ತಚ್ಚು ಮುಣೇಇ ।

ಕಮ್ಮವಿಣೆಮ್ಮಿಯ ಭಾವಡಾ, ತೇ ಅಪ್ಪಾಣು ಭಣೇಇ || ೭೯ ||

“ಜೀವಃ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವೇನ ಪರಿಣತಃ ವಿವರೀತಂ ತತ್ತ್ವಂ ಮನುತೇ ।

ಕರ್ಮವಿನಿರ್ಮಿತಾನ್ ಭಾವಾನ್ ತಾನ್ ಆತ್ಮಾನಂ ಭಣತಿ || ೭೯ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜಿಲು—ಜೀವನು **ಮಿಚ್ಛತ್ತೇಂ ಪರಿಣಮಿಲು—**ಅತತ್ತ್ವ ಶ್ರದ್ಧಾನರೂಪಮಿಥ್ಯಾತ್ವಪರಿಣತನಾಗಿ **ತಚ್ಚು ವಿವರಿಲು ಮುಣೇಇ—**ಜೀವಾದಿ ವದಾರ್ಥಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿವರೀತವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. **ಕಮ್ಮವಿಣೆಮ್ಮಿಯ—**ಕರ್ಮನಿರ್ಮಿತಗಳಾದ **ತೇ ಭಾವಡಾ—**ಆ ಶರೀರಾದಿ ಪರಭಾವಗಳನ್ನು **ಅಪ್ಪಾಣು ಭಣೇಇ—**ಆತ್ಮನನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ **ಅರ್ಥಾತ್** ತನ್ನಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿರುಚಿವಿಲಕ್ಷಣವೂ ಅತತ್ತ್ವಶ್ರದ್ಧಾನರೂಪವೂ ಆದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವದಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಜೀವನು ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿವರೀತವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಾದಿಮಯವಾದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ರಾಗಾದಿರೂಪವಾದುದನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಭೇದವಿಜ್ಞಾನದ ಅಭಾವದಿಂದ ಕರ್ಮಜನಿತವಾದ ಶರೀರದ ಬಿಳುವು, ಕಮ್ಮ, ಸ್ಥೂಲ, ಕೃಶ ಮೊದಲಾದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತನ್ನಸ್ವರೂಪವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ. ಭೇದವಿಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ಜೀವನು ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ಕರ್ಮಜನಿತಭಾವಗಳಿಂದ ಸರ್ವಥಾ ಭಿನ್ನವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿಯುವವನಾಗಿ ರಾಗಾದಿಭಾವಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾನೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು

ಅನಂತರ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ-ಕರ್ಮಜನಿತಭಾವಗಳನ್ನು ಯಾವ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಬಹಿರಾತ್ಮನು ತನ್ನವುಗಳನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆಯೋ ಆ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಐದು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ—

ಹಲುಂ ಗೋರಲು ಹಲುಂ ಸಾಮಲಲು, ಹಲುಂ ಜಿ ವಿಭಿಣ್ಣಲು ವಣ್ಣು ।

ಹಲುಂ ತಣು-ಅಂಗಲುಂ ಧೂಲು ಹಲುಂ, ಏಹಲುಂ ಮೂಢಲು

ಮಣ್ಣು || ೮೦ ||

“ಅಹಂ ಗೌರಃ ಅಹಂ ಶ್ಯಾಮಃ ಅಹಮೇವ ವಿಭಿನ್ನಃ ವರ್ಣಃ ।

ಅಹಂ ತನ್ಮಂಗಃ ಸ್ವೂಲಃ ಅಹಂ ಏತಂ ಮೂಢಂ ಮನ್ಯಸ್ವ

॥ ೮೦ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಹಲಂ ಗೋರಲು—ನಾನು ಬಿಳಿವಾಗಿದ್ದೇನೆ ಹಲಂ ಸಾಮಲಲು—ನಾನು ಕಪ್ಪಾಗಿದ್ದೇನೆ ಹಲಂ ಜಿ ವಿಭಿಣ್ಣಲು ವಣ್ಣು—ನಾನೇ ಅನೇಕವರ್ಣ ಅಥವಾ ಮಿಶ್ರವರ್ಣವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದೇನೆ ಹಲಂ ತಣು-ಅಂಗಲು—ನಾನು ಕೃಶವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದೇನೆ ಹಲಂ ಧೂಲು—ನಾನು ಸ್ವೂಲನಾಗಿ ದ್ದೇನೆ ಏಹಲಂ—ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯುವ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವರಿಣತ (ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ)ನಾದ ಜೀವ ನನ್ನು ಮೂಢಲು ಮಣ್ಣು—ನೀನು ಮೂಢನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿ

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಆತ್ಮನಿಂದ (ತನ್ನಿಂದ) ಭಿನ್ನಗೌರವ ಹಾಗೂ ಸರ್ವಧಾ ಹೇಯಗಳಾದ ಗೌರಸ್ವೂಲಾದಿಭಾವಗಳನ್ನು ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಉಪಾದೇಯನೂ ವೀತರಾಗನಿತ್ಯಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಶುದ್ಧಜೀವನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯು ಆರೋಪಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಆತನು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿ ಯಿಂದ ಚ್ಯುತನಾದ ಮೂಢಾತ್ಮನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ಹಲಂ ವರು ಬಂಭಣು ವಇಸು ಹಲಂ, ಹಲಂ ಖತ್ತಿಲು ಹಲಂ

ನೇಸು ।

ಪುರಿಸು ಣಲುಂಸಲು ಇತ್ತಿ ಹಲಂ, ಮಣ್ಣು ಇ ಮೂಢು ವಿಸೇಸು ॥ ೮೧ ॥

“ಅಹಂ ವರಃ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ವೈಶ್ಯಃ ಅಹಂ ಅಹಂ ಕ್ಷತ್ರಿಯಃ ಅಹಂ ಶೇಷಃ ।

ವುರಷಃ ಸವುಂಸಕಃ ಸ್ತ್ರೀ ಅಹಂ ಮನ್ಯತೇ ಮೂಢಃ ವಿಶೇಷಮ್”

॥ ೮೧ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಮೂಢು—ಮೂಢಾತ್ಮನಾದ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯು ಹಲಂ ವರು ಬಂಭಣು—ನಾನು ಶ್ರೇಷ್ಠಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹಲಂ ವಇಸು—ನಾನು ವೈಶ್ಯನು. ಹಲಂ ಖತ್ತಿಲು—ನಾನು ಕ್ಷತ್ರಿಯನು ಹಲಂ ನೇಸು—ನಾನು ಇತರ ಶೂದ್ರಾದಿ ವರ್ಣದವನು ಹಲಂ—ನಾನು ಪುರಿಸು—ವುರುಷನು ಣಲುಂಸಲು—ನವುಂಸಕನು ಇತ್ತಿ—ಸ್ತ್ರೀಯು ಹೀಗೆಂದು ವಿಸೇಸು ಮಣ್ಣು—ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿಭೇದಗಳು ಕರ್ಮಜನಿತಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅವು ಆತ್ಮಸಂಬಂಧವಾದುವುಗಳಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಆತ್ಮ ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಹೇಯ (ತ್ಯಾಜ್ಯ)ಗಳಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಯಾವ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯು ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ವೀತರಾಗನಿತ್ಯಾನಂದಮಯನಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕ್ಷತ್ರಿಯಾದಿ-ಭೇದಗಳನ್ನು ಆರೋಪಿಸುತ್ತಾನೋ ಅರ್ಥಾತ್ ತನ್ನನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮ ಣಾದಿವರ್ಣದವನನ್ನಾಗಿಯೂ ಸ್ತ್ರೀವುರುಷಾದಿಸಂಜ್ಞೆ (ಲಿಂಗ)ಯುಳ್ಳವನನ್ನಾಗಿಯೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೋ ಆತನು ಕರ್ಮಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವವನೂ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮ ತತ್ತ್ವದ ಭಾವನೆಯಿಲ್ಲದವನೂ ಆದ ಮೂರ್ಖ (ಮೂಢಾತ್ಮ)ನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ತರುಣಲು ಬೂಢಲು ರೂಯಡಲು, ಸೂರಲು ಪಂಡಿಲು ದಿವ್ವು ।

ಖವಣಲು ವಂದಲು ನೇವಡಲು, ಮೂಢಲು ಮಣ್ಣು ಸವ್ವು ॥ ೮೨ ॥

“ತರುಣಃ ವೃದ್ಧಃ ರೂಪವಾನ್ ಶೂರಃ ಪಂಡಿತಃ ದಿವ್ಯಃ ।

ಕ್ಷವಣಕಃ ವಂದಕಃ ಶ್ವೇತವಟಃ ಮೂಢಃ ಮನ್ಯತೇ ಸರ್ವಮ್ ॥ ೮೨ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ತರುಣಲು ಬೂಢಲು—ನಾನು ಯುವಕ (ತರುಣ)ನು, ವೃದ್ಧನು ರೂಯಡಲು, ಸೂರಲು—ರೂಪವಂತನು, ಶೂರನು ಪಂಡಿಲು, ದಿವ್ವು—ವಂಡಿತನು, ಶ್ರೇಷ್ಠನು ಖವಣಲು, ವಂದಲು—ದಿಗಂಬರನು, ಬೌದ್ಧನು ನೇವಡಲು—ಶಿಲ್ಪತವಟ(ಶ್ವೇತಾಂಬರ)ನು ಇತ್ಯಾದಿ ಸವ್ವು—ಶರೀರಸಂಬಂಧವಾದ ಸರ್ವಭೇದಗಳನ್ನೂ ಮೂಢಲು—ಮೂಢಜೀವನು ಮಣ್ಣು—ತನ್ನವುಗಳನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ತರುಣ-ವೃದ್ಧಾದಿ-ಶರೀರಭೇದಗಳು ಆತ್ಮನವುಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತವಾದರೂ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಹಜಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದುವುಗಳಾಗಿವೆ. ಹಾಗೂ ಕರ್ಮೋದಯಜನಿತಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ತ್ಯಾಜ್ಯಗಳಾಗಿವೆ ಅಂತಹ ತರುಣವೃದ್ಧಾದಿ ವಿಭಾವವರ್ಷಾಯಗಳನ್ನು ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸುವ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯು ಖ್ಯಾತಿ-ಪೂಜಾ-ಲಾಭಾದಿವಿಭಾವಪರಿಣಾಮಗಳಿಗೆ ಅಧೀನನಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮಭಾವನಾ ಚ್ಯುತನಾದ ಮೂಢಾತ್ಮನಾಗಿರುವನು.

ಜಣಣೀ ಜಣಣು ವಿ ಕಂತ ಘರು, ಪುತ್ತು ವಿ ಮಿತ್ತು ವಿ ದವ್ವು ।

ಮಾಯಾಜಾಲು ವಿ ಅವ್ವಣಲು, ಮೂಢಲು ಮಣ್ಣು ಸವ್ವು ॥ ೮೩ ॥

“ಜನನೀ ಜನನಃ ಅಪಿ ಕಾಂತಾ ಗೃಹಂ ವುತ್ರೋಽಪಿ ಮಿತ್ರಮಪಿ ದ್ರವ್ಯಮ್ ।

ಮಾಯಾಜಾಲಮಪಿ ಆತ್ಮೀಯಂ ಮೂಢಃ ಮನ್ಯತೇ ಸರ್ವಮ್ ॥ ೮೩ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜಣಣೀ ಜಣಣು ವಿ ಕಂತ ಘರು—ತಾಯಿಯು, ತಂದೆಯು, ಪತ್ನಿಯು ಮತ್ತು ಮನೆಯು ಪುತ್ತು ವಿ ಮಿತ್ತು ವಿ ದವ್ವು—ಪುತ್ರನೂ, ಮಿತ್ರನೂ, ದ್ರವ್ಯವೂ ಸವ್ವು—ಇವೆಲ್ಲವೂ ಮಾಯಾಜಾಲು ವಿ—ಮಾಯಾಜಾಲ (ಅಸತ್ಯ, ಕೃತ್ರಿಮ, ಕರ್ಮಜನಿತ)ವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಮೂಢಲು—ಮೂಢಾತ್ಮನು ಅವ್ವಣಲು ಮಣ್ಣು—ತನ್ನದೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ತಾಯಿ, ತಂದೆ, ಪತ್ನೀ, ಪುತ್ರ, ಮಿತ್ರ, ಬಂಧು, ಬಳಗ, ಕ್ಷೇತ್ರ, ವಾಸ್ತು, ಧನ, ಧಾನ್ಯ, ದ್ವಿವದ, ಚತುಷ್ಪದ, ವಾಹನ, ಶಯ್ಯೆ, ಆಸನ, ಸುವರ್ಣ, ಹಿರಣ್ಯ ಮೊದಲಾದುವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆತ್ಮಭಿನ್ನ-ಪರಸ್ಪರೋಪವುಳ್ಳವುಗಳು, ಅರ್ಥಾತ್ ಇವುಗಳು ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿಂದ ಸರ್ವಧಾ ಭಿನ್ನವಾದುವುಗಳಾಗಿಯೂ ಕೇವಲ ಶರೀರ ಸಂಬಂಧಿಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಇವು ಕರ್ಮೋದಯಜನಿತಗಳಾಗಿವೆ ನಾರಕಾದಿ

ಸಾಂಸಾರಿಕ ದುಃಖಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ ಅತವ ನಾಕ್ಷಾದುವಾದೇಯ ಭೂತವೂ ಅನಾಕುಲತಾಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳದೂ ಆದ ವಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸುಖವನ್ನವೇಕ್ಷಿಸುವ ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಇವುಗಳು ತ್ಯಾಜ್ಯಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ ಆದರೆ—“ವಪುರ್ಗೃಹಂ ಧನಂ ದಾರಾಃ ತತ್ರಮಿತ್ರಾಣಿ ಬಾಂಧವಾಃ । ಸರ್ವಧಾನ್ಯಸ್ವಭಾವಾನಿ ಮೂಢಃ ಸ್ವಾನಿ ವ್ರಹ ದ್ಯುತೇ ॥” ಎನ್ನುವಂತೆ ಆತ್ಮವರವದಾರ್ಥಗಳ ಭೇದಜ್ಞಾನರಹಿತನಾದ ಮೂಢಾತ್ಮ (ಅಜ್ಞಾನೀಜೀವ)ನು ಸರ್ವಧಾ ಅನ್ಯಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ವರಸ್ತುಗಳಾದ ಈ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಜನನೀಜನಕವುತ್ರಮಿತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಆತ್ಮವಸ್ತು(ತನ್ನ ಸಂಬಂಧವಾದವು)ಗಳನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಿನ್ನಗಳಾದ ವದಾರ್ಥಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ವೀತರಾಗ ವರಮಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸುವ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯು ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಭಾವನಾಶೂನ್ಯನಾದ ಮೂಢಾತ್ಮನಾಗಿರುವನೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು.

ದುಕ್ಕಹಂ ಕಾರಣಿ ಜೀ ವಿಸಯ, ತೇ ಸುಹಹೇಲು ರಮೇಇ ।

ಮಿಚ್ಛಾಇಟ್ಟಿಲು ಜೀವಡಲು, ಇತ್ತು ಣ ಕಾಇಂ ಕರೇಇ ॥ ೮೪ ॥

“ದುಃಖಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಯೇ ವಿಷಯಾಃ ತಾನ್ ಸುಖಹೇತೂನ್ ರಮತೇ ।

ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಃ ಜೀವಃ ಅತ್ರ ನ ಕಿಂ ಕರೋತಿ ॥ ೮೪ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯು ದುಕ್ಕಹಂ ಕಾರಣಿ—ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾದ ಜೀ ವಿಸಯ—ಯಾವ ವಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಗಳಿವೆಯೋ ತೇ ಸುಹಹೇಲು - ಅವುಗಳನ್ನು ಸುಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ರಮೇಇ—ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ವ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಸಂತೋಷವಡುತ್ತಾನೆ ಇತ್ತು—ಈ ಲೋಕ(ಸಂಸಾರ)ದಲ್ಲಿ ಮಿಚ್ಛಾಇಟ್ಟಿಲು ಜೀವಡಲು—ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯಾದ ಜೀವನು ಕಾಇಂ ಣ ಕರೇಇ—ಯಾವ ಅಕೃತ್ಯ(ವಾವ)ಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ? ಅರ್ಥಾತ್ ಎಲ್ಲಾ ಅಕೃತ್ಯಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದರ್ಥವು

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯಾದ ಜೀವನು ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಮಾಧಿ ಜನಿತವಾದ ವರಮಾನಂದಸಮರಸೀಭಾವರೂಪಸುಖಕ್ಕೆ ವಿವರೀತಗಳಾದ ಹಾಗೂ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ದುಃಖರೂಪಗಳಾಗಿರುವ ವಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸುಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಅವುಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು.

ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ತ್ರಿವಿಧಾತ್ಮಪ್ರತಿನಾದಕವಾದ ಪ್ರಥಮನುಹಾಧಿಕಾರದಲಿ “ಜಿಲು ಮಿಚ್ಛತ್ತೇಂ” ಇತ್ಯಾದಿ ಎಂಟು ದೋಹಕಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಪರಿಣಿತಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯು ಮುಗಿದುದು.

ಇನ್ನುಮುಂದೆ ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಭಾವನೆಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ “ಕಾಲು ಲಹೇವಿಣು” ಮೊದಲಾದೆಂಟು ಸೂತ್ರಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತವೆ:—

ಕಾಲು ಲಹೇವಿಣು ಜೋಇಯಾ, ಜಿಮು ಜಿಮು ಮೋಹು ಗಲೇಇ ।
ತಿಮು ತಿಮು ದಂಸಣು ಲಹಇ ಜಿವು, ಣೆಯಮೇಂ ಅವ್ವು ಮುಣೇಇ

॥ ೮೫ ॥

“ಕಾಲಂ ಲಬ್ಬ್ವಾ ಯೋಗಿನ್ ಯಥಾ ಯಥಾ ಮೋಹಃ ಗಲತಿ ।

ತಥಾ ತಥಾ ದರ್ಶನಂ ಲಭತೇ ಜೀವಃ ನಿಯಮೇನ ಆತ್ಮಾನಂ ಮನುತೇ ॥ ೮೫ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೋಇಯಾ—ಯೋಗಿಯೇ! ಕಾಲು ಲಹೇವಿಣು—ಕಾಲ ವನ್ನು (ಕಾಲಲಬ್ಧಿಯನ್ನು) ಹೊಂದಿ ಜಿಮು ಜಿಮು ಮೋಹು ಗಲೇಇ—ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ ಮೋಹವು ಗಲಿತ (ಕಡಮೆ)ವಾಗುವುದೋ ತಿಮು ತಿಮು—ಹಾಗೆ ಹಾಗೆ ಜಿವು ದಂಸಣು ಲಹಇ—ಜೀವನು ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ ಣೆಯ ಮೇಂ ಅವ್ವು ಮುಣೇಇ—ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಆತ್ಮನನ್ನು (ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು) ತಿಳಿ ಯುತ್ತಾನೆ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಜೀವನು ಏಕೇಂದ್ರಿಯತ್ವದಿಂದ ವಿಕಲತ್ರಯತ್ವ ವನ್ನು ಹೊಂದುವುದೇ ದುರ್ಲಭವಾಗಿದೆ ಹೀಗೆಯೇ ವಿಕಲತ್ರಯತ್ವದಿಂದ ವಂಚೇಂದ್ರಿ ಯತ್ವ, ಸಂಜ್ಞಿತ್ವ, ವರ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಪೂರ್ಣತೆ ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯತ್ವ ಇವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದು ವುದು ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಕಠಿಣವಾಗಿದೆ. ಮನುಷ್ಯಭವದಲ್ಲಿಯೂ ಯೋಗ್ಯ ದೇಶ, ಕುಲ, ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪದ ಯಥಾರ್ಥ ಉಪದೇಶ ಇವುಗಳ ವ್ರಾಪ್ತಿಯು ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವು. ಹೀಗಿರುತ್ತಿರಲು ಈ ಜೀವನಿಗೆ “ಕಾಕತಾಲೀಯನ್ಯಾಯ”ದಿಂದ ಎಂದಾದರೂ ಕಾಲ ಲಬ್ಧಿ (ಯೋಗ್ಯಕಾಲದ ವ್ರಾಪ್ತಿ)ಯಿಂದ ಈ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ದೇಶಕುಲಾದಿ ದುರ್ಲಭ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ದೊರೆತು ವರಮಾಗಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಶ್ರೇಯೋಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ ಯುಂಟಾಗಿ ಆತನಲ್ಲಿರುವ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವು ದೂರವಾಗುತ್ತಿರಲು ಮೋಹವು ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತ ಹೋಗುವುದೋ ಹಾಗೆ ಹಾಗೆ ಆತನಲ್ಲಿ “ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉಪಾ ದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ” ಎಂಬ ಶ್ರದ್ಧಾರೂಪವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಆತನು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಕರ್ಮಭೇದಜ್ಞಾನವನ್ನು ವಡೆಯುತ್ತಾನೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಕರ್ಮವು ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿಂದ ಸರ್ವಧಾ ಭಿನ್ನವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಉಪಾದೇಯ ಭೂತವಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ವದ ಶ್ರದ್ಧಾರೂಪಪರಿಣಾಮದಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿ ಯಾಗಿರುವ ಜೀವನು ಉಪಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು.

ಅಪ್ಪಾ ಗೋರಲು ಕಿಣ್ಣು ಣವಿ, ಅಪ್ಪಾ ರತ್ತು ಣ ಹೋಇ ।

ಅಪ್ಪಾ ಸುಹುಮು ವಿ ಥೂಲು ಣ ವಿ, ಕಾಣೆಲು ಜಾಣೇ ಜೋಇ ॥ ೮೬ ॥

“ಆತ್ಮಾ ಗೌರಃ ಕೃಷ್ಣಃ ನಾಪಿ ಆತ್ಮಾ ರಕ್ತಃ ನ ಭವತಿ ।

ಆತ್ಮಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮೋಽಸಿ ಸ್ಥೂಲಃ ನಾಪಿ ಜ್ಞಾನೀ ಜ್ಞಾನೇನ ವಶ್ಯತಿ ॥ ೮೬ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಅಪ್ಪಾ ಗೋರಲು ಕಿಣ್ಣು ಣ ವಿ—ಆತ್ಮನು ಬಿಳುವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಕಪ್ಪಾಗಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಪ್ಪಾ ರತ್ತು ಣ ಹೋಇ—ಆತ್ಮನು

ಕೆಂವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಪ್ಪಾ ಸುಹುಮು ವಿ ಧೂಲು ಣ ವಿ—ಆತ್ಮನು ಸೂಕ್ಷ್ಮನೂ ಅಲ್ಲ, ಸ್ಥೂಲನೂ ಅಲ್ಲ ಆತನು ಕಾಣೆಲು—ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುವನು. ಜಾಣೇ ಜೋಇ—ಜ್ಞಾನದಿಂದ ನೋಡುವನು ತಿಳಿಯುವನು. ಅಧವಾ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಯೋಗಿಯು ಹೀಗೆ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ

ಭಾವಾರ್ಥ:- ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಜೀವಸಂಬಂಧಗಳಾದ ಈ ಶ್ವೇತಕೃಷ್ಣಾದಿ ಧರ್ಮಗಳು ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿಂದ ಸರ್ವಧಾ ಭಿನ್ನಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ ಆದಕಾರಣ ವೀತರಾಗಸ್ತನವೇದನಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ಯೋಗಿಯು ಈ ಬಾಹ್ಯಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಅಪ್ಪಾ ಬಂಭಣು ವಇಸು ಣ ವಿ, ಣ ವಿ ಖತ್ತಿಲು ಣ ವಿ ಸೇಸು |

ಪುರಿಸು ಣಲುಂಸಲು ಇತ್ತಿ ಣ ವಿ, ಕಾಣೆಲು ಮುಣಇ ಅಸೇಸು || ೮೭ ||

“ಆತ್ಮಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ವೈಶ್ಯಃ ನಾಪಿ ನಾಪಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯಃ ನಾಪಿ ಶೇಷಃ |

ವುರುಷಃ ನಪುಂಸಕಃ ಸ್ತ್ರೀ ನಾಪಿ ಜ್ಞಾನೀ ಮನುತೇ ಅಶೇಷಮಾ” || ೮೭ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:- ಅಪ್ಪಾ ಬಂಭಣು ವಇಸು ಣ ವಿ—ಆತ್ಮನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲ, ವೈಶ್ಯನೂ ಅಲ್ಲ. ಣ ವಿ ಖತ್ತಿಲು ಣ ವಿ ಸೇಸು—ಕ್ಷತ್ರಿಯನೂ ಅಲ್ಲ, ಉಳಿದ ಶೂದ್ರ ವರ್ಣದವನೂ ಅಲ್ಲ. ಪುರಿಸು ಣಲುಂಸಲು ಇತ್ತಿ ಣ ವಿ—ವುರುಷನೂ ನಪುಂಸಕನೂ ಸ್ತ್ರೀಯೂ ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಣೆಲು ಮುಣಇ ಅಸೇಸು—ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಅಧವಾ ಭೇದಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯು ಎಲ್ಲ ವನ್ನೂ ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಆತ್ಮವದಾರ್ಥದಿಂದ ಅಭಿನ್ನಗಳೂ, ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಆತ್ಮವದಾರ್ಥದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದುವುಗಳೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ-ವರ್ಣ ಭೇದಗಳನ್ನೂ ಪುಲ್ಲಿಂಗಾದಿ-ಲಿಂಗಭೇದಗಳನ್ನೂ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಚ್ಯುತನಾದ ಬಹಿರಾತ್ಮನು ತನ್ನಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಯೋಜಿಸುವಂತೆ ತದ್ವಿವರೀತಭಾವನಾಪರನಾದ ಅಂತರಾತ್ಮನು ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು.

ಅಪ್ಪಾ ವಂದಲು ಖವಣು ಣ ವಿ, ಅಪ್ಪಾ ಗುರಲು ಣ ಹೋಇ |

ಅಪ್ಪಾ ಲಿಂಗಿಲು ಎಕ್ಕು ಣ ವಿ, ಕಾಣೆಲು ಚಾಣಇ ಜೋಇ || ೮೮ ||

“ಆತ್ಮಾ ವಂದಕಃ ಕ್ಷಪಣಃ ನಾಪಿ ಆತ್ಮಾ ಗುರವಃ ನ ಭವತಿ |

ಆತ್ಮಾ ಲಿಂಗೀ ಏಕಃ ನಾಪಿ ಜ್ಞಾನೀ ಜಾನಾತಿ ಯೋಗೀ” || ೮೮ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:- ಅಪ್ಪಾ ವಂದಲು ಖವಣು ಣ ವಿ—ಆತ್ಮನು ಬೌದ್ಧನಲ್ಲ, ಕ್ಷಪಣ (ದಿಗಂಬರ)ನೂ ಅಲ್ಲ. ಅಪ್ಪಾ ಗುರಲು ಣ ಹೋಇ—ಆತ್ಮನು ಗುರವ ನೆನ್ನುವ ಶ್ವೇತಾಂಬರನೂ ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಪ್ಪಾ ಲಿಂಗಿಲು ಎಕ್ಕು ಣ ವಿ—ಆತ್ಮನು

ಯಾವುದೊಂದು ಚಿಹ್ನೆ (ವೇಷ)ಯುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅರ್ಥಾತ್ ಏಕದಂಡೀ, ತ್ರಿದಂಡೀ, ಹಂಸ, ವರಮಹಂಸ ಮೊದಲಾದ ಸಂಜ್ಞೆಗಳುಳ್ಳ ಸನ್ಯಾಸಿ, ಜಟಾಧಾರಿ, ಮುಂಡಿತ, ಯೋಗದಂಡ, ಜವಮಾಲೆ, ರುದ್ರಾಕ್ಷಮಾಲೆ, ತಿಲಕ, ಕುಲಕ, ಘೋಷ ಮೊದಲಾದ ವೇಷಧಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವನೊಬ್ಬನೂ ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆತ್ಮನು ಕಾಣೆಲು—ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನು ಆತನನ್ನು ಜಾಣಇ ಜೋಇ—ಯೋಗಿ (ಧ್ಯಾನಿ)ಯು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಅಥವಾ ಕಾಣೆಲು ಜಾಣಇ ಜೋಇ—ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಯೋಗಿಯು ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೀಗೆ (ಪೂರ್ವೋಕ್ತವ್ರಕಾರ) ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಈ ಆತ್ಮನು ವಂದಕಾದಿ ಅನೇಕ ವೇಷಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವನಾದರೂ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಈ ಯಾವುದೊಂದು ವೇಷವೂ ಜೀವನದಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಇವೆಲ್ಲವೂ ದೇಹಸಂಬಂಧವಾದುವುಗಳು. ದೇಹಾಶ್ರಿತವಾದ ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗವು ಉಪಚರಿತಾನದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಜೀವಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದಾದರೂ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಅದು ಜೀವನ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಯೇ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿರೂಪವಾದ ಭಾವಲಿಂಗವು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪ ಸಾಧಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಯದ್ಯಪಿ ಉಪಚಾರದಿಂದ ಶುದ್ಧಜೀವಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದಾದರೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಅದೂ (ಭಾವಲಿಂಗವೂ) ಜೀವನ ದ್ವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಭಾವಲಿಂಗವು ಸಾಧನರೂಪವಾದುದು. ಅದೂ ಸಹ ಪರಮಾ ವಸ್ತುಗೆ ಸಾಧಕವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಅಸ್ವಾ ಗುರು ಣವಿ ಸಿಸ್ಸು ಣವಿ, ಣವಿ ಸಾಮಿಲು ಣವಿ ಭಿಚ್ಛು ।

ಸೂರಲು ಕಾಯರು ಹೋಇ ಣವಿ, ಣವಿ ಉತ್ತಮು ಣವಿ ಣೆಚ್ಛು ॥ ೮೯ ॥

“ಆತ್ಮಾ ಗುರುಃ ನೈವ ಶಿಷ್ಯಃ ನೈವ ನೈವ ಸ್ವಾಮಿ ನೈವ ಭೃತ್ಯಃ ।

ಶೂರಃ ಕಾತರಃ ಭವತಿ ನೈವ ನೈವ ಉತ್ತಮಃ ನೈವ ನೀಚಃ ॥ ೮೯ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಅಸ್ವಾ ಗುರು ಣವಿ ಸಿಸ್ಸು ಣವಿ—ಆತ್ಮನು ಗುರುವೂ ಅಲ್ಲ, ಶಿಷ್ಯನೂ ಅಲ್ಲ. ಣವಿ ಸಾಮಿಲು ಣವಿ ಭಿಚ್ಛು—ಸ್ವಾಮಿ (ಯಜಮಾನ)ಯೂ ಅಲ್ಲ, ಭೃತ್ಯ (ಸೇವಕ)ನೂ ಅಲ್ಲ. ಸೂರಲು ಕಾಯರು ಹೋಇ ಣವಿ—ಶೂರನೂ ಕಾತರ (ಭೀರು)ನೂ ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಣವಿ ಉತ್ತಮು ಣವಿ ಣೆಚ್ಛು—ಉತ್ತಮನೂ ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ, ನೀಚನೂ ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ-ಸ್ವಾಮಿ-ಸೇವಕ ಮೊದಲಾದ ಸಂಬಂಧಗಳು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಜೀವಸ್ವರೂಪವೆಂದು ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುವುದಾದರೂ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಅವು ಆತ್ಮಭಿನ್ನವಾದುವುಗಳು ಹಾಗೂ ತ್ಯಾಜ್ಯವಾದುವುಗಳು. ವೀತರಾಗವರಮಾನಂದೈಕ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪಲಬ್ಧಿಯಿಂದ ಚ್ಯುತ(ರಹಿತ)ನಾದ ಬಹಿರಾತ್ಮನು ಆ ಗುರುಶಿಷ್ಯಾದಿ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಆತ್ಮನಲ್ಲಾರೋಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದರಿಂದ, ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾ

ಧಿಷ್ಠನಾದ ಅಂತರಾತ್ಮನು ವರಸ್ವರೂಪಗಳಾದ ಆ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಯೋಜಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು.

ಅಪ್ಪಾ ಮಾಣುಸು ದೇಲು ಣ ವಿ, ಅಪ್ಪಾ ತಿರಿಲು ಣ ಹೋ ಇ ।

ಅಪ್ಪಾ ಕಾರಲು ಕಹಿಂ ವಿ ಣವಿ, ಕಾಣೆಲು ಜಾಣಇ ಜೋಇ ॥ ೯೦ ॥

“ಆತ್ಮಾ ಮನುಷ್ಯಃ ದೇವಃ ನಾಪಿ ಆತ್ಮಾ ತೀರ್ಯಗ್ ನ ಭವತಿ ।

ಆತ್ಮಾ ನಾರಕಃ ಕ್ವಾಪಿ ನೈವ ಜ್ಞಾನೀ ಜಾನಾತಿ ಯೋಗೀ ॥ ೯೦ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಅಪ್ಪಾ ಮಾಣುಸು ದೇಲು ಣ ವಿ—ಆತ್ಮನು ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲ ದೇವನೂ ಅಲ್ಲ, ಅಪ್ಪಾ ತಿರಿಲು ಣ ಹೋಇ—ಆತ್ಮನು ತೀರ್ಯಂಚಿ(ವಶು)ನೂ ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಪ್ಪಾ ಕಾರಲು ಕಹಿಂ ವಿ ಣವಿ—ಆತ್ಮನು ಎಲ್ಲಿಯೂ (ಯಾವ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿಯೂ) ನಾರಕಿಯಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ವರಂತು ಕಾಣೆಲು—ಆತನು ಜ್ಞಾನ ಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಜೋಇ ಜಾಣಇ—ಆತನನ್ನು ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಧಾರಿಯಾದ ಯೋಗಿಯು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಅಥವಾ ಕಾಣೆಲು ಜಾಣಇ ಜೋಇ—ಭೇದಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಯೋಗಿಯು ಆತ್ಮನು ಮನುಷ್ಯಾದಿಸ್ವರೂಪ ನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ವಿಶುದ್ಧ-ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ವರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಭಾವನೆಗೆ ಪ್ರತಿವಕ್ತೃಗಳಾದ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿವಿಭಾವಪರಿಣಾಮಗಳಿಂದ ಸಂವಾದಿನಲ್ಲುಟ್ಟ ಕರ್ಮಗಳ ಉದಯದಿಂದಂಟಾಗುವ ಮನುಷ್ಯಾದಿವಿಭಾವಪರ್ವಾಯಗಳನ್ನು ಭೇದಾಭೇದರತ್ನ ತ್ರಯಭಾವನಾಚ್ಯುತನಾದ ಬಹಿರಾತ್ಮನು ಸ್ವಾತ್ಮಸಂಬಂಧವುಳ್ಳವುಗಳನ್ನಾಗಿ (ತನ್ನವುಗಳನ್ನಾಗಿ) ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಅಂತರಾತ್ಮನು ಅವುಗಳನ್ನು ಆತ್ಮಭಿನ್ನವಾದವುಗಳನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಅಪ್ಪಾ ಪಂಡಿಲು ಮುಕ್ಕು ಣವಿ, ಣವಿ ಈಸರು ಣವಿ ಣೇಸು ।

ತರುಣಲು ಬೂಢಲು ಬಾಲು ಣವಿ, ಅಣ್ಣ ವಿ ಕಮ್ಮ-ವಿಸೇಸು ॥ ೯೧ ॥

“ಆತ್ಮಾ ಪಂಡಿತಃ ಮೂರ್ಖಃ ನೈವ ನೈವ ಈಶ್ವರಃ ನೈವ ನಿಸ್ಸುಃ ।

ತರುಣಃ ವೃದ್ಧಃ ಬಾಲಃ ನೈವ ಅನ್ಯಃ ಅಪಿ ಕರ್ಮವಿಶೇಷಃ ॥ ೯೧ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಅಪ್ಪಾ ಪಂಡಿಲು ಮುಕ್ಕು ಣವಿ—ಆತ್ಮನು ಪಂಡಿತ (ವಿದ್ವಾಂಸ)ನಲ್ಲ, ಮೂರ್ಖನೂ ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಣವಿ ಈಸರು ಣವಿ ಣೇಸು—ಈಶ್ವರ(ಸಮರ್ಥ, ಧನಿಕ)ನೂ ಅಲ್ಲ. ದರಿದ್ರನೂ ಅಲ್ಲ. ತರುಣಲು ಬೂಢಲು ಬಾಲು ಣವಿ—ತರುಣ(ಯುವಕ)ನಲ್ಲ, ವೃದ್ಧನಲ್ಲ ಮತ್ತು ಬಾಲಕನೂ ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಮ್ಮ-ವಿಸೇಸು—ಕರ್ಮಜನಿತವಾದ ಈ ವಿಭಾವಪರ್ವಾಯವಿಶೇಷವು ಅಣ್ಣವಿ—ಆತ್ಮನಿಂದ ಬೇರೆಯಾದುದು. ಅಥವಾ ಅಣ್ಣ ವಿ ಕಮ್ಮ-ವಿಸೇಸು ಣವಿ—ಕರ್ಮಜನಿತವಾದ ಇತರ ವಿಭಾವಪರ್ವಾಯರೂಪನಾಗಿಯೂ ಆತ್ಮನಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ: — ಯದ್ಯಪಿ ಶರೀರದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಜೀವನಲ್ಲಿ ವಂಡಿತಾದಿವ್ಯವೆ
ಹಾರಗಳು ಕಲ್ಪಿಸಲ್ಪಡಬಹುದಾದರೂ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಇವುಗಳು ಶುದ್ಧಾತ್ಮ
ದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಸರ್ವಧಾ ಬೇರೆಯಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅತವಿವ ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯೂ ಭೇದ
ಜ್ಞಾನಿಯೂ ಆದ ಅಂತರಾತ್ಮನು ಈ ವಂಡಿತಾದಿವಿಭಾವವರ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಆತ್ಮನೊಡನೆ
ನೇರಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅರ್ಥಾತ್ ಇವುಗಳು ಆತ್ಮದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಸರ್ವಧಾ ಭಿನ್ನವಾದುವುಗಳೆಂದೂ
ಕರ್ಮಜನಿತವಾದುವುಗಳೆಂದೂ ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು

ಪುಣ್ಯ ವಿ ವಾಲು ವಿ ಕಾಲು ಣಹು, ಧಮ್ಮಾಧಮ್ಮು ವಿ ಕಾಲು ।

ವಿಕ್ಕು ವಿ ಅಪ್ಪಾ ಹೋಇ ಣವಿ, ಮೆಲ್ಲಿ ವಿ ಚೇಯಣ-ಭಾಲು ॥ ೯೨ ॥

“ಪುಣ್ಯಮಪಿ ವಾವಮಪಿ ಕಾಲಃ ಸಭಃ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಮಪಿ ಕಾಯಃ ।

ಏಕಮಪಿ ಆತ್ಮಾ ಭವತಿ ನೈವ ಮುಕ್ತಾ ಚೇತನಭಾವಮ್ ॥ ೯೨ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ: — ಅಪ್ಪಾ—ಆತ್ಮನು ಚೇಯಣಭಾಲು ಮೆಲ್ಲಿ ವಿ-ಚೇತನಭಾವ
ವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು (ಜ್ಞಾನದರ್ಶನರೂಪವಾದ ಚೇತನಭಾವದ ಹೊರತು) ಪುಣ್ಯ ವಿ ವಾಲು
ವಿ ಕಾಲು ಣಹು—ಪುಣ್ಯ(ಶುಭಕರ್ಮ)ವೂ ವಾವ(ಅಶುಭಕರ್ಮ)ವೂ ಕಾಲದ್ರವ್ಯ
(ಭೂತ-ಅನಾಗತ-ವರ್ತಮಾನ-ರೂಪಕಾಲ)ವೂ ಧಮ್ಮಾಧಮ್ಮು ವಿ ಕಾಲು — ಧರ್ಮ
ದ್ರವ್ಯ ಅಧರ್ಮದ್ರವ್ಯ ಮತ್ತು ಕಾಯ(ಶರೀರ)ವೂ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಏಕ್ಕು ವಿ ಹೋಇ
ಣವಿ—ಯಾವುದೊಂದಾಗಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅರ್ಥಾತ್ ಚೇತನಭಾವವೊಂದೇ
ಆತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿರುತ್ತದೆ

ಭಾವಾರ್ಥ: — ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಶುದ್ಧಚೈತನ್ಯಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ
ಪುಣ್ಯವಾವಾದಿಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿವಿಭಾವವರಿಣಾಮಗಳುಳ್ಳ ಬಹಿರಾ
ತ್ಮನು ಈ ಪುಣ್ಯವಾವಾದಿಗಳನ್ನು ತನ್ನಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಯೋಜಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಅರ್ಥಾತ್
ನಾನು ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನು, ವಾವಾತ್ಮನು ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ
ಪುಣ್ಯವಾವಾದಿ-ಸಮಸ್ತಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪವರಿಹಾರಭಾವನಾರೂಪವಾದುದೂ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮ
ದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್-ಶುದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾನುಚರಣರೂಪ-ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕವೂ ಆದ
ಪರಮಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ರತನಾಗಿರುವ ಅಂತರಾತ್ಮನು ಪೂರ್ವೋಕ್ತಪುಣ್ಯವಾವಾದಿ-ಸರ್ವ
ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದುವುಗಳನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವಾ
ರ್ಥವು.

ಇಂತು ತ್ರಿವಿಧಾತ್ಮಪ್ರತಿಪಾದಕ-ಪ್ರಥಮಮಹಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯ
ಭಾವನೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಎಂಟು ಸೂತ್ರಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಇನ್ನುಮುಂದೆ ಸಾಮಾನ್ಯಭೇದಭಾವನೆಯ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕಗಳ
ಹೊರತು “ಅವ್ವಾ ಸಂಜಮು” ಇತ್ಯಾದಿ ಮೂವತ್ತೊಂದು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಅಧಿಕಾರ
ವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ —

ಅಪ್ಪಾ ಸಂಜಮು ಸೀಲು ತಲು, ಅವ್ವಾ ದಂಸಣು ಕಾಣು ।

ಅಪ್ಪಾ ಸಾಸಯಮೊಕ್ಕವಲು, ಜಾಣಂತಲು ಅವ್ವಾಣು

|| ೯೩ ||

“ಆತ್ಮಾ ನಂಯಮಃ ಶೀಲಂ ತವಃ ಆತ್ಮಾ ದರ್ಶನಂ ಜ್ಞಾನಮ್ ।

ಆತ್ಮಾ ಶಾಶ್ವತಮೋಕ್ಷವದಂ ಜಾನನ್ ಆತ್ಮಾನಂ

|| ೯೪ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಅಪ್ಪಾ ಸಂಜಮು ಸೀಲು ತಲು—ಆತ್ಮನು ನಂಯಮು ವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಶೀಲವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ತವಸ್ವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಅವ್ವಾ ದಂಸಣು ಕಾಣು—ಆತ್ಮನು ದರ್ಶನವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಜ್ಞಾನವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಅವ್ವಾ ಅಪ್ಪಾಣು ಜಾಣಂತಲು—ಆತ್ಮನು ತನ್ನನ್ನು (ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು) ತಿಳಿಯುವವನಾಗಿ ಸಾಸಯ ಮೊಕ್ಕವಲು—ಶಾಶ್ವತವಾದ ಮೋಕ್ಷದ ಮಾರ್ಗವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಮಾರಾಂತರದಿಂದ “ಸಾಸಯ ಸುಕ್ಕವಲು”—ಶಾಶ್ವತನುಖದ ನ್ನಾನವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ನಿಜಗುಣವರ್ಣಾಯಧಾರಕನೂ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನೂ ಚಿದಾನಂದನೂ ಆದ ಆತ್ಮನೇ ನಂಯಮು, ಶೀಲ, ತವ, ದರ್ಶನ, ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ—ಸಾಧ್ಯನಾಧಕರೂಪವಾಗಿ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನ ನಿಗ್ರಹ (ನಂಯಮು, ದುಷ್ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತಡೆಯುವಿಕೆ)ರೂಪವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಸಂಯಮ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಣಿದಯಾರೂಪವಾದ ಪ್ರಾಣ ಸಂಯಮ ಇವುಗಳ ಬಲದಿಂದ ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರನಾಗುವುದರಿಂದ ಆತ್ಮನು ‘ನಂಯಮು’ರೂಪನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳ ತ್ಯಾಗರೂಪವಾಗಿ ವ್ರತರಕ್ಷಣಶೀಲವಾಗಿರುವುದು ನಿಶ್ಚಯಶೀಲಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಕಾರಣ ರೂಪವಾದ ವ್ಯವಹಾರಶೀಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದ ನಿರ್ಮಲಾನುಭವವು “ಶೀಲ”ವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಆತ್ಮನು ಶೀಲರೂಪನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಬಹಿರಂಗದಿಂದ ಸಹಕಾರಿಕಾರಣಭೂತವಾದ ಅನಶನಾದಿದ್ವಾದಶವಿಧತವಶ್ಚರಣದಿಂದ, ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಅಭ್ಯಂತರದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ವರದ್ರವ್ಯಗಳ ಇಚ್ಛಾನಿರೋಧದಿಂದ ವರಮಾತ್ಮಸ್ವಭಾವ(ನಿಜಸ್ವಭಾವ)ದಲ್ಲಿ ವ್ರತಾವರೂಪ (ವಿಜಯಿ)ನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತವಿಭಾವವರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಆತ್ಮನೇ “ತವಶ್ಚರಣ”ರೂಪನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಎಂಬೀ ರುಚಿ(ಶ್ರದ್ಧೆ)ಯಿಂದ ಆತ್ಮನೇ “ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ”ರೂಪನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನದ ಅನುಭವದಿಂದ ಆತ್ಮನೇ “ಜ್ಞಾನ”ರೂಪನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪಜಾಲವನ್ನು ತೊರೆದು ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ವರಮಸಮರಸೀಭಾವರೂಪವಾಗಿ ವರಿಣಮಿಸುವುದರಿಂದ ಆತ್ಮನೇ “ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗ” ರೂಪನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ, ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ದ್ರವ್ಯೇಂದ್ರಿಯಸಂಯಮಾದಿಗಳನ್ನು ವಾಲಿ ಸುವುದರಿಂದ, ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭವರೂಪವಾದ ಭಾವಸಂಯಮಾದಿ

ರೂಪವಾಗಿ ವರಿಣಮಿಸುವ ಆತ್ಮನೇ ಅತೀಂದ್ರಿಯಸುಖಸಾಧಕನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವು

ಅಣ್ಣು ಜಿ ದಂಸಣು ಅತ್ತಿ ಣ ವಿ, ಅಣ್ಣು ಜಿ ಅತ್ತಿ ಣ ಜಾಣು ।

ಅಣ್ಣು ಜಿ ಚರಣು ಣ ಅತ್ತಿ ಜಿಯ, ಮೆಲ್ಲಿವಿ ಅಪ್ಪಾ ಜಾಣು ॥ ೯೪ ॥

“ಅನ್ಯತ್ ಏವ ದರ್ಶನಂ ಅಸ್ತಿ ನಾಪಿ ಅನ್ಯದೇವ ಅಸ್ತಿ ನ ಜ್ಞಾನಮ್ ।

ಅನ್ಯತ್ ಏವ ಚರಣಂ ನ ಅಸ್ತಿ ಜೀವ ಮುಕ್ತ್ವಾ ಆತ್ಮಾನಂ ಜಾನೀಹಿ ॥ ೯೪ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ—ಜಿಯ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ಅವ್ವಾ ಮೆಲ್ಲಿವಿ—ಆತ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು (ಹೊರತು) ಅಣ್ಣು ಜಿ ದಂಸಣು ಅತ್ತಿ ಣ ವಿ—ಬೇರೊಂದು ದರ್ಶನವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಅಣ್ಣು ಜಿ ಅತ್ತಿ ಣ ಜಾಣು—ಬೇರೆ ಜ್ಞಾನವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಅಣ್ಣು ಜಿ ಚರಣು ಣ ಅತ್ತಿ—ಬೇರೆ ಯಾವುದೊಂದು ಚಾರಿತ್ರವೂ ಇರುವುದೇ ಇಲ್ಲ ಹೀಗೆಂದು ಜಾಣು—ನೀನು ತಿಳಿ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಆತ್ಮನೇ ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುತ್ತಾನಲ್ಲದೆ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರ (ರತ್ನ ತ್ರಯ)ಗಳು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆಂದರೆ—ರತ್ನತ್ರಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರರತ್ನತ್ರಯವೆಂದೂ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯವೆಂದೂ ಎರಡು ಭೇದವಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ಕಾರಣ ಅಥವಾ ಸಾಧ್ಯಸಾಧಕ ಭಾವವಿದೆ ಅರ್ಥಾತ್ ವ್ಯವಹಾರ-ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರ ಗಳು ಸಾಧಕಗಳಾಗಿಯೂ ನಿಶ್ಚಯ-ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಗಳು ಸಾಧ್ಯಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಷಡ್ವೈ, ವಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯ, ಸವತತ್ತ್ವ, ನವವದಾರ್ಥ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲಶ್ರದ್ಧಾನವು ವ್ಯವಹಾರ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ (ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ)ವು ಇದು ನಿಶ್ಚಯ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಸಾಧಕ(ಕಾರಣ)ವಾಗಿರುವುದು. ಆದರೂ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ “ವೀತ ರಾಗವರಮಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ” ಎಂಬ ಶ್ರದ್ಧಾರೂಪವರಿಣಾನುದಿಂದ ವರಿಣತನಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವು. ನಿಶ್ಚಯ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಾಧಕವಾಗಿರುವ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವು ವ್ಯವಹಾರಜ್ಞಾನ ವಾಗಿದೆ ವರಂತು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ವೀತರಾಗ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನವರಿಣತನಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನವು. ಮೂಲೋತ್ತರ ಗುಣಗಳು (ಇವೃತ್ತಿಂಟು ಮೂಲಗುಣ ಗಳು, ಎಂಭತ್ತನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಉತ್ತರ ಗುಣಗಳು) ನಿಶ್ಚಯಚಾರಿತ್ರಸಾಧಕಗಳಾಗಿರುವುದ ರಿಂದ ವ್ಯವಹಾರ-ಚಾರಿತ್ರವೆನಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತರೂಪನಿಶ್ಚಯ ಚಾರಿತ್ರವರಿಣತನಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ನಿಶ್ಚಯಚಾರಿತ್ರವು. ಹೀಗೆ ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯ ವರಿಣತನಾದ ವರಮಾತ್ಮನೇ ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು

ಅಣ್ಣು ಜಿ ತಿಕ್ಕು ಮ ಜಾಹಿ ಜಿಯ, ಅಣ್ಣು ಜಿ ಗುರುಲು ಮ ಸೇವಿ ।

ಅಣ್ಣು ಜಿ ದೇಲು ಮ ಚಿಂತಿ ತುಹುಂ, ಅಪ್ಪಾ ವಿಮಲು ಮುನಿವಿ ॥ ೯೫ ॥

“ಅನ್ಯತ್ ಏವ ತೀರ್ಥಂ ನಾ ಯಾಹಿ ಜೀವ ಅನ್ಯತ್ ಏವ ಗುರುಂ ಮಾ ನೇವನ್ಯ |
ಅನ್ಯತ್ ಏವ ದೇವಂ ಮಾ ಚಿಂತಯ ತ್ವಂ ಆತ್ಮಾನಂ ವಿಮಲಂ ಮುಕ್ತಾನ್ ||೯೫||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜಿಯೆ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ತುಹುಂ—ನೀನು ಅವ್ವಾ ವಿಮಲಂ ಮುಖವಿ—ವಿಮಲ(ರಾಗಾದಿಮಲರಹಿತ)ನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಣ್ಣ ಜಿ ತಿತ್ತು ಮೆ ಜಾಹಿ—ಬೇರೆ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೋಗಬೇಡ. ಅಣ್ಣ ಜಿ ಗುರುಲು ಮೈ ಸೇವಿ —ಬೇರೊಬ್ಬ ಗುರುವನ್ನು ನೇವಿಸಬೇಡ ಅಣ್ಣ ಜಿ ದೇಲು ಮೆ ಚಿಂತಿ—ಇತರ ದೇವರನ್ನು ಚಿಂತಿಸ(ಧ್ಯಾನಿಸ)ಬೇಡ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಜೀವನೇ! ರಾಗಾದಿಮೋಷರಹಿತನಾದ ಆತ್ಮನೇ ತೀರ್ಥವೂ ಗುರುವೂ ದೇವರೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದಕಾರಣ ನೀನು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ರಮಿಸು, ಆತ್ಮ ನನ್ನೇ ನೇವಿಸು ಮತ್ತು ಆತ್ಮನನ್ನೇ ಆರಾಧಿಸು ಇತರ ತೀರ್ಥ, ಗುರು ಮತ್ತು ದೇವ ರನ್ನು ನೇವಿಸಬೇಡ. ಏಕೆಂದರೆ, ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ತೀರ್ಥಂಕರರುಗಳ ಮತ್ತು ಕೇವಲಿ ಗಳ ನಿರ್ವಾಣಭೂಮಿ(ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ವಡೆದ ಸ್ಥಾನ)ಗಳು ಜಿನಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಹಾಗೂ ಜಿನಚೈತ್ಯಾಲಯಗಳು ಇವುಗಳಿಂದ ಧರ್ಮಪ್ರವರ್ತಕರಾದ ಮಹಾವುರುಷರ ಸ್ಮರಣೆ ಯುಂಟಾಗುವುದರಿಂದ ಇವು ತೀರ್ಥಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತವೆ ವರಂತು ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯೆಂಬ ಸುದೃಢ(ಒಡಕಿಲ್ಲದ) ನೌಕೆಯಿಂದ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸಮುದ್ರ ವನ್ನು ದಾಂಟಲು ಸಮರ್ಥನಾದ ನಿಜಾತ್ಮತತ್ತ್ವವೇ ನಿಶ್ಚಯತೀರ್ಥವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವ್ಯವ ಹಾರನಯದಿಂದ ಶಿಕ್ಷಾದೀಕ್ಷಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನು ಗುರುವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಆದರೂ ನಿ ಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯ-ಕಷಾಯಾದಿಸಮಸ್ತವಿಭಾವವರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಬಿಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರವಿಚ್ಛಿತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣನಾಗಿರುವ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಗುರುವು. ಯದ್ಯಪಿ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಧ್ಯಸಾಧಕಭಾವ ದಿಂದ ವರಂವರೆಯಿಂದ ನಿರ್ವಾಣಕಾರಣಗಳಾದ ಜಿನಪ್ರತಿಮೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳು ದೇವರೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತವಾದರೂ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾ ಧಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವರಮಾರಾಧ್ಯವಾದ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವವೇ ದೇವರೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ದೇವ, ಗುರು ಮತ್ತು ತೀರ್ಥಸ್ವರೂಪನಾದ ನಿಜಾತ್ಮನೇ ಆರಾಧ್ಯನಾಗಿರು ತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಜಿನೇಂದ್ರದೇವರು ಹಾಗೂ ಜಿನಪ್ರತಿಮೆಗಳು, ವ್ಯವ ಹಾರಗುರುಗಳಾದ ಮುನಿಗಳು(ನಿಗ್ರಂಥರು), ಸಿದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರ ಮೊದಲಾದ ವ್ಯವಹಾರ ತೀರ್ಥಗಳು ಇವೆಲ್ಲವೂ ನಿಶ್ಚಯಕ್ಕೆ ಸಾಧಕಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಾಥಮಿಕಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಆರಾಧ್ಯಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಇವುಗಳು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮೋಕ್ಷಸಿದ್ಧಿಯ ಕಾರಣಗಳಾ ಗಿರುವುದಿಲ್ಲವಾದರೂ ವರಂವರೆಯಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಕಾರಣಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆಂದು ಭಾವವು.

ಅಪ್ಪಾ ದಂಸಣು ಕೇವಲು ವಿ, ಅಣ್ಣ ಸವ್ವು ವವಹಾರು |

ಏಕ್ಕು ಜಿ ಜೋಇಯ ರ್ಪುಇಯಇ, ಜೋ ತಇಲೋಯಹಂ

ಸಾರು || ೯೬ ||

“ಅತ್ಮಾ ದರ್ಶನಂ ಕೇವಲೋಽಪಿ ಅನ್ಯಃ ಸರ್ವಃ ವ್ಯವಹಾರಃ ।

ಏಕ ಏವ ಯೋಗಿನಾ ಧ್ಯಾಯತೇ ಯಃ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಸ್ಯ ಸಾರಃ

॥ ೯೬ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೋಷಯ—ಯೋಗಿಯೇ! ಅಪ್ಪಾ ದಂಸಣು ಕೇವಲು—

ಕೇವಲ ಆತ್ಮನೇ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವು ಅಥವಾ ಆತ್ಮನು ಕೇವಲ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವೇ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ ಅಣ್ಣು ಸವ್ವು ವನಹಾರು—ಉಳಿದುದೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯವಹಾರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಜೋಷಯೋಹಂ ನಾರು—ತ್ವೈಲೋಕ್ಯ(ಮೂರುಲೋಕ)ದ ಸಾರವಾದ ಯಾವ ಆತ್ಮನಿರುತ್ತಾನೆಯೋ, ಏಕ್ಕುಜಿ ರ್ಪುಣಯಾ—ಆತನೊಬ್ಬನೇ ಧ್ಯಾನಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಅಂತಹ ಆತ್ಮನೇ ಧ್ಯಾನಿಸಲು ಯೋಗ್ಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ಆತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಸಮ್ಯಕ್-

ಶ್ರದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾನುಭೂತಿರೂಪ-ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿವರಿಣತನಾದ ನಿಜಾತ್ಮನೇ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವು. ಉಳಿದುದೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯವಹಾರವು. ಅತಏವ ಆ ನಿಜಾತ್ಮನನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು ದ್ರಾಕ್ಷೆ, ಕರ್ಪೂರ, ಚಂದನ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ತಯಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವಾನಕ (ಆಯುರ್ವೇದೋಕ್ತ ವಾನದ್ರವ್ಯ)ವು ಯದ್ಯಪಿ ಅನೇಕರಸರೂಪವಾಗಿದ್ದರೂ ಅಭೇದವಿವಕ್ಷೆ (ಅಭೇದನಯ)ಯಿಂದ ಅದೊಂದು ‘ವಾನಕ’ವೆಂದು ಏಕರೂಪವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುವಂತೆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿರೂಪ-ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚರಿತ್ರಮೊದಲಾದ ಅನೇಕಭಾವಗಳಿಂದ ಪರಿಣತನಾದ ಆತ್ಮನು ಯದ್ಯಪಿ ಅನೇಕರೂಪನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅಭೇದವಿವಕ್ಷೆಯಿಂದ ಆತ್ಮನು ಒಬ್ಬನೇ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಅಥವಾ ಕೇವಲ ದರ್ಶನಸ್ವರೂಪನೆಂದು ಇಲ್ಲವೇ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನೆಂದು ಏಕರೂಪವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. “ದರ್ಶನಮಾತ್ಮವಿನ್ಶ್ಚಿತಿರಾತ್ಮವರಿಜ್ಞಾನಮಿಷ್ಯತೇ ಬೋಧಃ । ಸ್ಥಿತಿರಾತ್ಮನಿ ಚಾರಿತ್ರಂ ಕುತ ಏತೇಭ್ಯೋ ಭವತಿ ಬಂಧಃ ॥” ಅರ್ಥಾತ್ ಆತ್ಮತತ್ತ್ವದ ನಿಶ್ಚಯವು ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವಾಗಿದೆ. ಆತ್ಮನ ತಿಳುವಳಿಕೆಯು ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವು. ಆತ್ಮನಲ್ಲೇ ನಿಶ್ಚಲ(ಸ್ಥಿರ)ವಾಗಿರುವಿಕೆಯು ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈವ್ರಕಾರವಾದ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯ (ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯ)ವು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿರಲು ಈ ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯದಿಂದ ಕರ್ಮಬಂಧವಾದರೂ ಹೇಗಾಗಬೇಕು? ಎಂದಿಗೂ ಆಗಲಾರದೆಂದು ಭಾವವು ಹಾಗೆಯೇ —“ರಯಣತ್ತಯಂ ಣ ವಟ್ಟಿಣ ಅನ್ವಾಣಂ ಮುಣತ್ತು ಅಣ್ಣದವಿಯಮ್ಮಿ । ತಮ್ಮಾ ತತ್ತಿಯಮುಣ್ಣ ಹೋದಿ ಹು ಮೊಕ್ಷಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ಆದಾ॥” ಅರ್ಥಾತ್ ರತ್ನತ್ರಯವು ಆತ್ಮನ ಹೊರತು ಇತರ ಯಾವ ದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಇರಲಾರದು. ಆದುದರಿಂದ ರತ್ನತ್ರಯಮಯನಾದ ಆತ್ಮನೊಬ್ಬನೇ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾಗಿರುವನು. ಅತಏವ ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯವರಿಣತನಾದ ನಿಜಾತ್ಮನೇ ಉಪಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಅಪ್ಪಾ ರೂಪಾಯಿ ಹಿಂಮೆಲಲು, ಕಿಂ ಬಹುವಿ ಅಣ್ಣೇಣಿ ।

ಜೋ ರೂಪಾಯಂತಹಂ ಪರಮ-ಪಲು, ಲಬ್ಧಿ ಇ ಎಕ್ಕುಖಣೇಣಿ || ೯೭ ||

“ಆತ್ಮಾನಂ ಧ್ಯಾಯಸ್ವ ನಿರ್ಮಲಂ ಕಿಂ ಬಹುನಾ ಅನ್ಯೇನ ।

ಯಂ ಧ್ಯಾಯಮಾನಾನಾಂ ಪರಮವದಂ ಲಭ್ಯತೇ ಏಕಕೃಣೇನ || ೯೭ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಅಪ್ಪಾ ರೂಪಾಯಿ ಹಿಂಮೆಲಲು—ನಿರ್ಮಲ (ನಿರ್ದೋಷ) ನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸು ಕಿಂ ಬಹುವಿ ಅಣ್ಣೇಣಿ—ಇತರ ಬಹಳ ವದಾರ್ಥಗಳಿಂದಲೇನು ವ್ರಯೋಜನ? ಅರ್ಥಾತ್ ಆತ್ಮಭಿನ್ನಗಳಾದ ಇತರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವುದರಿಂದ ಹಾಗೂ ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪ-ಭಾವಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವುದರಿಂದ ಏನೂ ವ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ ಜೋ ರೂಪಾಯಂತಹಂ—ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವವರಿಗೆ ಎಕ್ಕುಖಣೇಣಿ—ಒಂದು ಕೃಣದಿಂದ (ಕೃಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ) ಪರಮವಲು ಲಬ್ಧಿ ಇ-ಪರಮವದ (ಮೋಕ್ಷವದ)ವು ದೊರಕುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ನಮಸ್ತುಭಾಶುಭಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪರಹಿತವಾದ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಅಂತರ್ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅತವನ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವವೊಂದನ್ನೇ ನಿರಂತರ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. “ಬೃಹದಾರಾಧನಾಶಾಸ್ತ್ರ”ದಲ್ಲಿಯೂ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ—ಹದಿನಾರು ತೀರ್ಥಂಕರರುಗಳಿಗೆ ಒಂದೇ ನಮಯ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ದಿನ ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಚಾರಿತ್ರ-ಜ್ಞಾನದ ಸಿದ್ಧಿಯುಂಟಾಗಿ ಆಮೇಲೆ ಅಂತರ್ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವುಂಟಾಯಿತು. ಶಿಷ್ಯನ ವ್ರಶ್ಚೆ—ಪರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನದಿಂದ ಅಂತರ್ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದಾದರೆ ಈಗ (ಈಕಾಲದಲ್ಲಿ) ಅಂತಹ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನಮಗೇಕೆ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ? ಉತ್ತರ—ಚತುರ್ಥಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಜ್ರವೃಷಭನಾರಾಚಸಂಹನನವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಯಾವವ್ರಕಾರವಾದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನವು ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತೋ ಅಂತಹ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನವು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಇದನ್ನೇ ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿ—“ಅತ್ರೇದಾನೀಂ ನಿಷೇಧಂತಿ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಂ ಜಿನೋತ್ತಮಾಃ । ಧರ್ಮಧ್ಯಾನಂ ಪುನಃ ಪ್ರಾಹುಃ ಶ್ರೇಣಿಭ್ಯಾಂ ಪ್ರಾಗ್ವಿವರ್ತನಮ್ ||” ಅಂದರೆ, “ಭರತಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ವಂಚಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೀತರಾಗನರ್ವಜ್ಞಪರಮದೇವರು ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನವನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುತ್ತಾರೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಈಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನವುಂಟಾಗಬಹುದಲ್ಲದೆ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನವುಂಟಾಗಲಾರದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಪಶಮಶ್ರೇಣಿ-ಕ್ಷವಕಮಶ್ರೇಣಿಗಳೆರಡೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಗುಣಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಏಳುಗುಣಸ್ಥಾನಗಳವರಿಗೆ ಮಾತ್ರವಿರುತ್ತವಲ್ಲದೆ ಆಮೇಲಿನ ಗುಣಸ್ಥಾನಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ.” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನದಿಂದ ಅಂತರ್ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಲಭಿಸುವುದೋ ಅಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸಂಸಾರ ಸ್ಥಿತಿಯ ವಿಚ್ಛಿತ್ತಿಗಾಗಿ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು. ಧರ್ಮಧ್ಯಾನದಿಂದ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷವು ಲಭಿಸುವುದು.

ಅಪ್ಪಾಣಿಯಮಣಿಣಿಮ್ಬಲಲು, ಣಿಯಮೇಂ ವಸಣಿಣ ಜಾಸು ।

ಸತ್ಥಪುರಾಣಿಂ ತವಚರಣು, ಮುಕ್ಕು ವಿ ಕರಹಿ ಕಿ ತಾಸು ॥ ೯೮ ॥

“ಆತ್ಮಾ ನಿಜಮನಸಿ ನಿರ್ಮಲಃ ನಿಯಮೇನ ವನತಿ ನ ಯಸ್ಯ ।

ಶಾಸ್ತ್ರಪುರಾಣಾನಿ ತವಶ್ವರಣಂ ಮೋಕ್ಷಂ ಅಪಿ ಕುರ್ವಂತಿ ಕಿಂ ತಸ್ಯ ॥ ೯೮ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ — ಜಾಸು ಣಿಯಮಣಿ—ಯಾವನಿಗೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಣಿಯಮೇಂ—ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಣಮ್ಮಲಲು ಅಪ್ಪಾಣಿ ವಸಣಿ—ನಿರ್ಮಲನಾದ ಆತ್ಮನು ಸ್ಥಿರನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ ತಾಸು—ಅವನಿಗೆ ಸತ್ಥಪುರಾಣಿಂ—ಶಾಸ್ತ್ರಪುರಾಣಗಳು ತವಚರಣು—ತವಶ್ವರಣೆ ಇವುಗಳು ಮುಕ್ಕು ವಿ ಕರಹಿ ಕಿ—ಮೋಕ್ಷವನ್ನಾದರು ಉಂಟುಮಾಡುವವೇ? ಎಂದೂ ಉಂಟುಮಾಡಲಾರವೆಂದು ಭಾವವು.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಯಾವಾತನಲ್ಲಿ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿರೂಪವಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯು ಇರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಆತನ ಶಾಸ್ತ್ರಪುರಾಣ ತವಶ್ವರಣಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿರರ್ಥಕವಾಗಿವೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಸರ್ವಧಾ ನಿರರ್ಥಕವಾದವುಗಳಿಂದಭಿವ್ರಾಯವಲ್ಲ ಆದರೆ ಅವು ವೀತರಾಗಸಮ್ಯಕ್ತ್ವರೂಪವಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೆ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬಾಹ್ಯ-ಸಹಕಾರಿಕಾರಣಗಳಾಗುತ್ತವೆ ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಅರ್ಥಾತ್ ವೀತರಾಗಸಮ್ಯಕ್ತ್ವರಹಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ಪುಣ್ಯಬಂಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾಗುತ್ತವೆ ಇದಕ್ಕೂ ವಿವರೀತವಾಗಿ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವುಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ವಾವಬಂಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾಗುತ್ತವೆ ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ‘ವಿದ್ಯಾನುನಾದ’ವೆಂಬ ಹತ್ತನೆಯ ಪೂರ್ವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನರಿತ ‘ರುದ್ರ’ ಮೊದಲಾದವರು ಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿ ವಾವಭಾಗಿಗಳಾದರೆಂದು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಜೋಇಯ ಅಪ್ಪೇಂ ಜಾಣಿಏಣ, ಜಗು ಜಾಣಿಯಲು ಹವೇಇ ।

ಅವ್ವಹಂ ಕೇರಣ ಭಾವಡಣ, ಬಿಂಬಿಲು ಜೇಣ ವಸೇಇ ॥ ೯೯ ॥

“ಯೋಗಿನ್ ಆತ್ಮನಾ ಜ್ಞಾತೇನ ಜಗತ್ ಜ್ಞಾತಂ ಭವತಿ ।

ಆತ್ಮನಃ ಸಂಬಂಧಿನಿ ಭಾವೇ ಬಿಂಬಿತಂ ಯೇನ ವನತಿ ॥ ೯೯ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೇಣ—ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವ್ವಹಂ ಕೇರಣ—ಆತ್ಮನ ಸಂಬಂಧವಾದ ಭಾವಡಣ—ಭಾವ(ಕೇವಲಜ್ಞಾನ)ದಲ್ಲಿ ಜಗು ಬಿಂಬಿಲು ವಸೇಇ—ಜಗತ್ತು(ಲೋಕತ್ರಯವು) ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೋ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಜೋಇಯ—ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ! ಅಪ್ಪೇಂ ಜಾಣಿಏಣ—ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಆತ್ಮನಿಂದ ಅರ್ಥಾತ್ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ಜಗು ಜಾಣಿಯಲು ಹವೇಇ—ಜಗತ್ತು(ಲೋಕತ್ರಯವು) ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟದ್ದಾಗಿ ಆಗುತ್ತದೆ ಅರ್ಥಾತ್ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವವು ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರಲು ಸಮಸ್ತ ದ್ವಾದಶಾಂಗಶಾಸ್ತ್ರವು ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಹೀಗೆಯೇ

ಹಿಂದೆ ರಾಘವ, ವಾಂಡವ, ಭರತ, ನಗರ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾಪುರುಷರು ಜಿನದೀಕ್ಷೆ ಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ದ್ವಾದಶಾಂಗಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪರಿಸಿ, ದ್ವಾದಶಾಂಗಾಧ್ಯಯನದ ಫಲವಾದ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯರೂಪವರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತ(ಲೀನ)ರಾಗಿದ್ದರು ಆದುದರಿಂದ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಿಜಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ಸರ್ವವೂ ತಿಳಿಯ ಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಅಥವಾ—ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ವರಮಾನಂದನುಖ ರಸಾನ್ವಾದನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಪುರುಷನು “ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವು ಬೇರೆ ಯಾದುದು ಮತ್ತು ದೇಹರಾಗಾದಿಗಳು ನನ್ನಿಂದ ಬೇರೆಯಾದುವುಗಳು ಅವು ನನ್ನ ಸಂಬಂಧಿಗಳಲ್ಲ” ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಅತವನ ಆತ್ಮನನ್ನು (ತನ್ನನ್ನು) ತಿಳಿಯುವುದ ರಿಂದ ಆತ್ಮಭಿನ್ನಗಳಾದ ಸಕಲವವಾರ್ಥಗಳೂ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತವೆ ಅಥವಾ—ಆತ್ಮನು ಶ್ರುತಜ್ಞಾನರೂಪವಾದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಾಲೋಕಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯು ತ್ತಾನೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ಸರ್ವವೂ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡು ತ್ತದೆ. ಅಥವಾ:—ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯ ಬಲದಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವುಂಟಾ ಗುತ್ತಿರಲು ಸಮಸ್ತಲೋಕಾಲೋಕಸ್ವರೂಪವು ದರ್ವಣ(ಕನ್ನಡಿ)ದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿದಂತೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆತ್ಮನು ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರಲು ಸರ್ವವೂ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ ನಾರಾಂಶತಃ ಈ ನಾಲ್ಕುರೀತಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳ ರಹಸ್ಯವನ್ನರಿತು ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ-ಸರ್ವವರಿಗ್ರಹಗಳನ್ನೂ ತೊರೆದು ಸರ್ವಧಾ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆಯೇ ಶ್ರೀಕುಂದಕುಂದಾ ಚಾರ್ಯರು “ಸಮಯಸಾರ”ದಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿರುವರು —“ಜೋ ವಸ್ತು ಅಪ್ಪಾಣಂ ಅಬದ್ಧಪುಟ್ಟಿಂ ಅಣ್ಣಮವಿನೇಸಂ । ಅವದೇಸಸುತ್ತಮಜ್ಜಂ ವಸ್ತು ಜಿಣಸಾ ಸಣಂ ಸವ್ವಂ ॥” ಅರ್ಥಾತ್ ಯಾವಜೀವನು ಸರ್ವಕರ್ಮಬಂಧರಹಿತನೂ ನರನಾರ ಕಾದಿವಿಭಾವವರ್ಷಾಯರಹಿತನೂ ಗುಣವ್ಧಾನ ಮಾರ್ಗಣಸ್ಥಾನ ಜೀವನಮಾನ ಮೊದ ಲಾದ ಸರ್ವವಿಶೇಷ(ಭೇದ)ಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವನೂ ಆದ ನಿಜಾತ್ಮನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ನೆಯೋ ಅಥವಾ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆಯೋ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾತ್ಮಾನು ಭವವನ್ನು ವಡೆಯುತ್ತಾನೆಯೋ ಆತನು ಜಿನಶಾಸನದ ಸರ್ವರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದವನಾಗು ತ್ತಾನೆ ಹೀಗೆಂದು ಜಿನಸೂತ್ರ(ಜಿನಾಗಮ)ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಅಪ್ಪಸಹಾವಿ ಪರಿಟ್ಟಿಯಹಂ, ಏವಲು ಹೋಇ ವಿನೇಸು ।

ದೀಸಇ ಅಪ್ಪಸಹಾವಿ ಲಹು, ಲೋಯಾಲೋಲು ಅನೇಸು ॥ ೧೦೦ ॥

“ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾನಾಂ ಏಷ ಭವತಿ ವಿಶೇಷಃ ।

ದೃತ್ಯತೇ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವೇ ಲಘು ಲೋಕಾಲೋಕಃ ಅಶೇಷಃ ॥ ೧೦೦ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಅಪ್ಪಸಹಾವಿ—ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಪರಿಟ್ಟಿಯಹಂ—ಪ್ರತಿ ಸ್ಥಿತ (ಲೀನ, ಆಸಕ್ತ)ರಾಗಿರುವ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಅಪ್ಪಸಹಾವಿ—ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ

ಅನೇನ ಲೋಯಾಲೋಲು — ಸಮಸ್ತಲೋಕಾಲೋಕವು ಲಹು ದೀಸಇ— ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಕಾಣಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಏಹಲು ಹೋಇ ವಿಸೇಸು—(ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರಾದ ಪುರುಷರಲ್ಲಿ) ಇದೊಂದು ವಿಶೇಷವಿರುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲಿ “ದೀಸಇ ಅಪ್ಪ ಸಹಾಲು ಲಹು” ಎಂದು ವಾರಾಂತರವಿರುತ್ತದೆ “ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವವು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಕಾಣಲ್ಪಡುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಇದರ ಅರ್ಥವಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವವೇ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ “ಲೋಯಾಲೋಲು ಅನೇಸು” ಅರ್ಥಾತ್ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಾಲೋಕವೂ ಕಾಣಲ್ಪಡುತ್ತದೆ” ಎಂದಭಿಪ್ರಾಯವು

ಭಾವಾರ್ಥ:— ಇಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮೊದಲಿನ ಸೂತ್ರಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಸಾಲು ಪ್ರಕಾರವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ (ವಿವರಣೆ)ಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು ಏಕೆಂದರೆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯನಮ್ಮತಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ

ಅಪ್ಪ ನಯಾಸಇ ಅಪ್ಪ ಪರು, ಜಿಮ ಅಂಬರಿ ರವಿರಾಲು ।

ಜೋಇಯ ಏತ್ತು ಮ ಭಂತಿ ಕರಿ, ಏಹವು ವತ್ಪುಸಹಾಲು ॥ ೧೦೧ ॥

“ಆತ್ಮಾ ಪ್ರಕಾಶಯತಿ ಆತ್ಮಾನಂ ವರಂ ಯಥಾ ಅಂಬರೇ ರವಿರಾಗಃ ।

ಯೋಗಿನ್ ಅತ್ರ ಮಾ ಭ್ರಾಂತಿಂ ಕುರು ಏಷ ವಸ್ತುಸ್ವಭಾವಃ ॥ ೧೦೧ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:— ಅಂಬರಿ-ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಜಿಮ ರವಿರಾಲು— ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಕಾಶವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶವು ತನ್ನನ್ನೂ ಇತರ (ವರ)ವದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಅಪ್ಪ—ಆತ್ಮನು ಅಪ್ಪ ಪರು ನಯಾಸಇ ತನ್ನನ್ನೂ ವರವದಾರ್ಥ(ವರವಸ್ತು)ಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ ಅರ್ಥಾತ್ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಜೋಇಯ— ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ! ಏತ್ತು ಮ ಭಂತಿ ಕರಿ— ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಡ. ಏಹಲು ವತ್ಪುಸಹಾಲು— ಇದು ವಸ್ತುಸ್ವಭಾವವು

ಭಾವಾರ್ಥ — ಮೇಘರಹಿತವಾದ ನಿರ್ಮಲಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಕಾಶವು ತನ್ನನ್ನೂ ಇತರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುವಂತೆ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿರೂಪ-ಕಾರಣಸಮಯಸಾರದಲ್ಲಿ ಲೀನನಾಗಿ ಮೋಹರೂಪವಾದ ಮೇಘಸಮೂಹವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿ ಈ ಆತ್ಮನು ಮುನಿ-ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನದಿಂದ ತನ್ನನ್ನೂ ವರವದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಅಂಶತಃ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ (ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ) ಅನಂತರ ಅರಹಂತ-ಅವಸ್ಥಾ ರೂಪವಾದ ಕಾರ್ಯಸಮಯನಾರರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದ ಆತ್ಮನನ್ನೂ(ತನ್ನನ್ನೂ)ವರವದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಸಮಸ್ತದ್ರವ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕಾಲಭೇದದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ ಇದು ಆತ್ಮವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಕೇವಲದರ್ಶನ

ಅನಂತಸುಖ ಮತ್ತು ಅನಂತವೀರ್ಯ ಈ ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯದ ವ್ಯಕ್ತಿ(ವ್ರಕಟ)ರೂಪವಾದ ಯಾವಕಾರ್ಯ ಸಮಯಸಾರವಿರುವುದೋ ಅದೇ ಉವಾದೇಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು

ತಾರಾಯಣು ಜಲಿ ಬಿಂಬಿಯಲು, ಣಿಮ್ಮಲಿ ದೀಸಳ ಜೇಮು ।

ಅಪ್ಪವ ಣಿಮ್ಮಲಿ ಬಿಂಬಿಯಲು, ಲೋಯಾಲೋಲು ವಿ ತೇಮು || ೧೦೨ ||

“ತಾರಾಗಣಃ ಜಲೇ ಬಿಂಬಿತಃ ನಿರ್ಮಲೇ ದೃಶ್ಯತೇ ಯಥಾ ।

ಆತ್ಮನಿ ನಿರ್ಮಲೇ ಬಿಂಬಿತಂ ಲೋಕಾಲೋಕಮಪಿ ತಥಾ

|| ೧೦೨ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:-ಜೇಮು-ಹೇಗೆ ತಾರಾಯಣು ಣಿಮ್ಮಲಿ ಜಲಿ ಬಿಂಬಿಯಲು-ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಸಮೂಹವು ನಿರ್ಮಲವಾದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗಿ ದೀಸಳ-ಸೃಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆಯೋ ತೇಮು-ಹಾಗೆಯೇ ಣಿಮ್ಮಲಿ ಅಪ್ಪವ - ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿ ವಿಕಲ್ಪರಹಿತನಾದ-ನಿರ್ಮಲ-ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಲೋಯಾಲೋಲು ವಿ-ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಾಲೋಕವು ಕೂಡ ದೀಸಳ-ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಣಲ್ಪಡುತ್ತದೆ

ಭಾವಾರ್ಥ:-ಇಲ್ಲಿಯೂ ಮೊದಲಿನ ದೃಷ್ಟಾಂತಸೂತ್ರದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯನ್ನೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಪೂರ್ವೋಕ್ತವಿಷಯವನ್ನು ದೃಢೀಕರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ಸೂತ್ರವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾಗಿದೆ ವಸ್ತುತಃ ಸರ್ವಜ್ಞನೂ ಸರ್ವದರ್ಶಿಯೂ ಆದ ನಿರ್ಮಲಾತ್ಮ(ಶುದ್ಧಾತ್ಮ)ನೇ ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವು

ಅಪ್ಪವಿ ಪರುವಿ ವಿಯಾಣಿಯಳಿ, ಜೇ ಅಪ್ಪೇ ಮುಣಿವಣ ।

ಸೋ ಣಿಯಅಪ್ಪಾ ಜಾಣಿ ತುಹುಂ, ಜೋಇಯ ಕಾಣಬಲೇಣ || ೧೦೩ ||

“ಆತ್ಮಾಪಿ ವರಃ ಅಪಿ ವಿಜ್ಞಾಯತೇ ಯೇನ ಆತ್ಮನಾ ವಿಜ್ಞಾತೇನ ।

ತಂ ನಿಜಾತ್ಮಾನಂ ಜಾನೀಹಿ ತ್ವಂ ಯೋಗಿನ್ ಜ್ಞಾನಬಲೇನ

|| ೧೦೩ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:-ಜೋಇಯ-ಯೋಗಿಯೇ! ಮುಣಿವಣ ಜೇ ಅಪ್ಪೇ-ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಯಾವ ಆತ್ಮನಿಂದ ಅರ್ಥಾತ್ ಯಾವ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ಅಪ್ಪವ ಪರುವಿ-ಆತ್ಮನೂ ವರವದಾರ್ಥವೂ ವಿಯಾಣಿಯಳಿ-ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆಯೋ ಸೋ ತುಹುಂ-ಆತನನ್ನು ನೀನು ಕಾಣಬಲೇಣ-ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದ ಬಲದಿಂದ ಣಿಯ ಅಪ್ಪಾ ಜಾಣಿ-ನಿಜಾತ್ಮನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿ. ಅಧವಾ, ಸೋ ಣಿಯಪ್ಪಾ ಜಾಣಿ ತುಹುಂ-ಆ ನಿಜಾತ್ಮನನ್ನು ನೀನು ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ:-ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪಜಾಲರಹಿತನೂ ಸದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಯಾವ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ನಿಜಾತ್ಮನೂ ಸರ್ವವರವದಾರ್ಥಗಳೂ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತವೋ ಆ ನಿಜಾತ್ಮನನ್ನು ನೀನು ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮುಟ್ಟಾದ ವರಮಾನಂದಸುಖರಸಾಸ್ವಾದನದಿಂದ ತಿಳಿ ಅರ್ಥಾತ್ ತನ್ನಯನಾಗಿ ಆತ್ಮಾನು

ಭವವನ್ನು ಹೊಂದುವವನಾಗು ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಸ್ವಾತ್ಮಾನುಭವವೇ ಸಾರಭೂತವೂ ಉಪಾದೇಯವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದುದೇವರು ಶಿಷ್ಯನಾದ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನಿಗೆ ಉಪದೇಶವಿತ್ತರೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಕಾಣು ವಯಾಸಹಿ ಪರಮು ಮಹು, ಕಿಂ ಅಣ್ಣೇ ಬಹುವಣಿ ।

ಜೇಣ ಣಿಯವ್ವಾ ಜಾಣಿಯಿ, ಸಾಮಿಯ ಎಕ್ಕಖಣೇಣ ॥ ೧೦೪ ॥

“ಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರಕಾಶಯ ವರಮು ಮಮ ಕಿಂ ಅನ್ಯೇನ ಬಹುನಾ ।

ಯೇನ ನಿಜಾತ್ಮಾ ಜ್ಞಾಯತೇ ಸ್ವಾಮಿನ್ ಏಕಕ್ಷಣೇನ ॥ ೧೦೪ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಸಾಮಿಯ—ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ಜೇಣ—ಯಾವ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಎಕ್ಕಖಣೇಣ—ಒಂದುಕ್ಷಣದಿಂದ(ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ) ಣಿಯವ್ವಾ ಜಾಣಿಯಿ—ನಿಜಾತ್ಮನು(ತನ್ನಾತ್ಮನು) ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆಯೋ, ಅಂತಹ ವರಮು ಕಾಣು—ವರಮು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮಹು ವಯಾಸಹಿ—ನನಗೆ ಪ್ರಕಾಶವಡಿಸು ಅರ್ಥಾತ್ ನನಗೆ ಜ್ಞಾನದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ. ಕಿಂ ಅಣ್ಣೇ ಬಹುವಣಿ—ಇತರ ಅನೇಕವಿಕಲ್ಪಜಾಲಗಳಿಂದ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನವು?

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್ಟನು ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದುದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ವ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾನೆ:—ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ಯಾವ ವೀತರಾಗಸ್ತನಂವೇದನ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧೈಕಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ನಿಜಾತ್ಮನು ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಆ ವರಮಜ್ಞಾನದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ ನನಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿರಿ. ರಾಗಾದಿ ಭಾವಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವ ಇತರ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲದಿಂದೇನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ, ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪರಹಿತವೂ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭವರೂಪವೂ ಆದ ಜ್ಞಾನವೇ ಉಪಾದೇಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವು.

ಅಪ್ಪಾ ಕಾಣು ಮುಣೇಹಿ ತುಹುಂ, ಜೋ ಜಾಣಿ ಅಪ್ಪಾಣು ।

ಜೀವವಸಹಿ ತಿತ್ತಿಡಲು, ಕಾಣೇಂ ಗಯಣಪವಾಣು ॥ ೧೦೫ ॥

“ಆತ್ಮಾನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಮನ್ಯಸ್ತು ತ್ವಂ ಯಃ ಜಾನಾತಿ ಆತ್ಮಾನಮ್” ।

ಜೀವವ್ರದೇಶೈಃ ತಾವನ್ಮಾತ್ರಂ ಜ್ಞಾನೇನ ಗಗನವ್ರಮಾಣಮ್ ॥ ೧೦೫ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ತುಹುಂ—ನೀನು ಅಪ್ಪಾ—ಆತ್ಮನನ್ನು ಕಾಣು ಮುಣೇಹಿ—ಜ್ಞಾನವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿ. ಜೋ—ಯಾವ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನು ಜೀವವಸಹಿ—ಜೀವವ್ರದೇಶ (ತನ್ನವ್ರದೇಶ)ಗಳಿಂದ ತಿತ್ತಿಡಲು—ತಾವನ್ಮಾತ್ರ (ಲೋಕವ್ರಮಾಣ ವ್ರದೇಶವುಳ್ಳವ)ನೂ, ಅಥವಾ “ಜೀವವಸಹಿಂ ದೇಹಸಮು” ಎಂಬ ವಾರಾಂ ತರದಿಂದ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಶರೀರವ್ರಮಾಣವುಳ್ಳವನೂ ಕಾಣೇಂ ಗಯಣ ಪವಾಣು—ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಆಕಾಶವ್ರಮಾಣನೂ ಆದ ಅಪ್ಪಾಣಂ—ಆತ್ಮನನ್ನು ಜಾಣಿ—ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರು ಶಿಷ್ಯನ ವ್ರಾಧನೆಯಂತೆ ಜ್ಞಾನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ — ಶಿಷ್ಯನೇ! ಆತ್ಮ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನ ಇವುಗಳೊಳಗೆ ಭೇದವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ನೀನು ಆತ್ಮನೇ ಜ್ಞಾನವೆಂದು ತಿಳಿ ಹೀಗೆ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪ ನಾದ ಆತ್ಮನು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಮತಿ ಶ್ರುತ ಅವಧಿ ಮನಃವರ್ಷಯ ಕೇವಲ ಎಂಬೀ ಐದು ಜ್ಞಾನಗಳಿಂದ ಅಭಿನ್ನ(ತತ್ಸ್ವರೂಪ)ನೂ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಜ್ಞಾನಾನೇಕ ಯಿಂದ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡುವುದರಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿನಂತೆ ಅರ್ಧಾತ್ ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯ (ಕಣ್ಣು)ವು ರೂಪೀವದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯವಾಗದೆ ಅವುಗಳನ್ನು ನೋಡುವಂತೆ ಲೋಕಾಲೋಕ ವ್ಯಾವಕನೂ (ಲೋಕಾಲೋಕಗಳನ್ನು ತನ್ಮಯನಾಗದೆ ತಿಳಿಯುವವನೂ) ನಿಶ್ಚಯನಯ ದಿಂದ ಲೋಕಮಾತ್ರ-ಅಸಂಖ್ಯಾತವ್ರದೇಶವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಸಂಕೋಚವಿತ್ತಾರಧರ್ಮವುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ ತಾನು ಹೊಂದಿದ ಸ್ಥೂಲ-ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರವ್ರಮಾಣವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಆಹಾರಭಯಮೈಧುನವರಿಗ್ರಹಸಂಜ್ಞೆಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅಭಿನ್ನ (ಜ್ಞಾನಮಯ)ನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆತನೇ (ಆತ್ಮನೇ) ಜ್ಞಾನವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಜ್ಞಾನಾಭಿನ್ನ ಅಥವಾ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನೇ ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾ ನೆಂದು ಭಾವವು ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ — “ಅಭಿಣಿಸು ದೋಹಿಮುಣಕೇವಲಂ ಚ ತಂ ಹೋದಿ ಏಗಮೇವ ವದಂ । ಸೋ ಏಸೋ ಪರಮುಟ್ಠೋ ಜಂ ಲಹಿದುಂ ಚಿವ್ವದಿಂ ಲಹದಿ ॥” ಅರ್ಧಾತ್ “ಮತಿಶ್ರುತಾ ವಧಿಮನಃವರ್ಷಯಕೇವಲಜ್ಞಾನಗಳೆಂಬುದು ಒಬ್ಬ ಆತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಆತ್ಮನ ಹೊರತು ಈ ಜ್ಞಾನಗಳು ಇರಲಾರವು ಅಂತಹ ಆತ್ಮನೇ ವರಮಾರ್ಥವು ಜೀವನು ಆ ವರಮಾರ್ಥವನ್ನೇ ವಡೆದು ನಿರ್ವಾಣವನ್ನೈದುವನು ”

ಅಪ್ಪಹಂ ಚೇ ವಿ ವಿಭಿಣ್ಣ ವಥ, ತೇ ವಿ ಹವಂತಿ ಣ ಕಾಣು ।

ತೇ ತುಹುಂ ತಿಣ್ಣಿ ವಿ ಪರಿಹರಿವಿ, ಚಿಯಮಿಂ ಅಪ್ಪ ವಿಯಾಣು ॥೧೦೬॥

“ಆತ್ಮನೇ ಯೇ ಅಪಿ ವಿಭಿನ್ನಾಃ ವತ್ಸ ತೇಪಿ ಭವಂತಿ ನ ಜ್ಞಾನಮ್ ।

ತಾನ್ ತ್ವಂ ಶ್ರೀಣ್ಣಪಿ ಪರಿಹೃತ್ಯ ನಿಯಮೇನ ಆತ್ಮಾನಂ ವಿಜಾನೀಹಿ ॥ ೧೦೬ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—**ವಥ**—ಎಲೈ ಶಿಷ್ಯನೇ **ಚೇ ವಿ**—ಯಾವ ಭಾವಗಳು **ಅಪ್ಪಹಂ ವಿಭಿಣ್ಣ**—ಆತ್ಮನಿಂದ ವಿಭಿನ್ನ(ಬೇರೆ)ಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆಯೋ **ತೇ ವಿ**—ಆ ಭಾವಗಳೂ **ಹವಂತಿ ಣ ಕಾಣು**—ಜ್ಞಾನವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ **ಅರ್ಧಾತ್** ಜ್ಞಾನರಹಿತಜಡರೂಪಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. **ತೇ ತಿಣ್ಣಿ ವಿ**—ಆ ಮೂರು ಭಾವ(ಧರ್ಮ ಅರ್ಧ ಕಾಮ)ಗಳನ್ನೂ **ಪರಿ ಹರಿವಿ**—ಬಿಟ್ಟು **ತುಹುಂ**—ನೀನು **ಚಿಯಮಿಂ**—ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ **ಅಪ್ಪ ವಿಯಾಣು**—ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಎಲೈ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನೇ! ಮುನಿರೂಪನಾದ ಧರ್ಮ, ಅರ್ಧ ರೂಪವಾದ ಸಂಸಾರದ ವ್ರಯೋಜನ, ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷಾರೂಪವಾದ ಕಾಮ ಇವು,

ಮೂರೂ ಆತ್ಮಭಿನ್ನವಾದುವುಗಳು. ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪಗಳಲ್ಲ ಅತಃಪನ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ನಿರ್ಮಲಕೇವಲಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪ-ವರಮಾತ್ಮವದಾರ್ಥದಿಂದ ಸರ್ವಧಾ ಭಿನ್ನಗಳಾದ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳೆಂಬ ಈ ಮೂರು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ವೀತರಾಗಸ್ವ ಸಂವೇದನ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿರುವವನಾಗಿ ಆತ್ಮ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ನೀನು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುವವನಾಗು

ಅಪ್ಪಾ ಕಾಣಹಂ ಗಮ್ಮು ಪರ, ಕಾಣು ವಿಯಾಣಇ ಜೇಣ |

ತಿಣ್ಣಿ ವಿ ಮಿಲ್ಲಿವಿ ಜಾಣಿ ತುಹುಂ, ಅಪ್ಪಾ ಕಾಣೇ ತೇಣ || ೧೦೭ ||

“ಆತ್ಮಾ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಗಮ್ಯಃ ಪರಃ ಜ್ಞಾನಂ ವಿಜಾನಾತಿ ಯೇನ |

ಶ್ರೀಣ್ಯಪಿ ಮುಕ್ತಾಽ ಜಾನೀಹಿ ತ್ವಂ ಆತ್ಮಾನಂ ಜ್ಞಾನೇನ ತೇನ || ೧೦೭ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:- ಅಪ್ಪಾ—ಆತ್ಮನು—ಕಾಣಹಂ—ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಗಮ್ಮು ಪರ—ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಗೋಚರನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಜೇಣ—ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಕಾಣು ವಿಯಾಣಇ—ಜ್ಞಾನವು(ಆತ್ಮನನ್ನು)ತಿಳಿಯು ತ್ತದೆಯೋ ತೇಣ—ಆಕಾರಣದಿಂದ ತುಹುಂ—ನೀನು ತಿಣ್ಣಿ ವಿ ಮಿಲ್ಲಿವಿ—ಧರ್ಮ ಅರ್ಥಕಾಮಗಳೆಂಬೀ ಮೂರು ಭಾವಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಕಾಣೇ—ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅಪ್ಪಾ ಜಾಣಿ—ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಗೋಚರನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಏಕೆಂದರೆ, ಮತಿಜ್ಞಾನಮೊದಲಾದ್ದೆದು ಭೇದಗಳಿಂದ ರಹಿತವೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮೋಕ್ಷ ಕಾರಣವೂ ಆದ ‘ವರಮವದ’ವು ‘ಪರಮಾತ್ಮ’ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ತದ್ಭಾವನಾಗಿರುವನು ಅರ್ಥಾತ್ ವರಮವದರೂಪನಾಗಿರುವನು. ಅಂತಹ ಆತ್ಮನನ್ನು ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಗುಣದ ಹೊರತು ಎಂತಹ ಕರಿನತವಶ್ಚರಣಾದ್ಯನುಷ್ಠಾನ ಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯರೂ ವಡೆಯಲಾರರು ಅರ್ಥಾತ್ ತಿಳಿಯಲಾರರು ಅತ ಏವ ನೀನು ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ನಿಜಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಾನುಭವವನ್ನು ವಡೆಯುವವನಾಗು. ಹೀಗೆಯೇ ಶ್ರೀಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯರು “ಸಮಯಸಾರ”ದಲ್ಲಿ “ಕಾಣಗುಣೇಹಿಂ ವಿಹೀಣಾ ಏದಂ ತು ಪದಂ ಬಹೂ ವಿ ಣ ಲಹಂತಿ | ತಂ ಗಿಣ್ಣಸು ಪದಮೇದಂ ಜಇ ಇಚ್ಛಸಿ ದುಕ್ಖಪರಿಮೋಕ್ಷಂ ||” ಅಂದರೆ “ಸಮ್ಯಗ್ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ನಿಜಗುಣ ದಿಂದ ಹೀನ(ರಹಿತ)ರಾದ ಪುರುಷರು ಈ ಬ್ರಹ್ಮಪದ(ವರಮವದ)ವನ್ನು ಬಹುಕಷ್ಟ ದಿಂದಲೂ ವಡೆಯಲಾರರು. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ದುಃಖದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನೂ ಸಿದ್ಧ ಪದವನ್ನೂ ಹೊಂದಲಿಚ್ಛಿಸುವೆಯಾದರೆ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಿಜವದವನ್ನು ಹೊಂದು” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು ಯಾವಾತನು ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಾದಿ-ಸರ್ವವರದ್ರವ್ಯಗಳ ಇಚ್ಛ ಯನ್ನು ತೊರೆದು ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನುಖಾಮೃತತೃಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆಯೋ ಆತನು ಜೈನ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗ್ರಹ(ವರಿಗ್ರಹರಹಿತ)ನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಆತನೇ

ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು. “ಸಮಯಸಾರ”ದಲ್ಲಿಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ — “ಅವರಿಗ್ಗೋ ಅಣಿಚ್ಛೋ ಭಣಿಓ ಕಾಣೇ ದು ಕೇಚ್ಛದೇ ಧಮ್ಮಂ । ಅವರಿಗ್ಗೋ ದು ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಜಾಣಗೋ ತೇಣ ಸೋ ಹೋದಿ ॥” ಅರ್ಥಾತ್ “ಯಾವನು ವ್ಯವಹಾರಧರ್ಮವನ್ನು ಸಹ ಇಚ್ಛಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ ಆತನು ವರಿಗ್ರಹರಹಿತನೂ ಇಚ್ಛಾರಹಿತನೂ ಆದ ಜ್ಞಾನಿಯೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ ಹೀಗೆ ಯಾವಾತನು ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಇಚ್ಛಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ ಆತನು ಅರ್ಥಕಾಮಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಇಚ್ಛಿಸುವನು? ಧರ್ಮದ ವರಿಗ್ರಹವೂ ಇಲ್ಲದಿರುವವನಿಗೆ ಇತರ ವರಿಗ್ರಹಗಳೆಲ್ಲಿ?” ಅತವವ ಆತನು ಅವರಿಗ್ರಹನಾಗಿದ್ದು ನಿಜಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ ತಿಳಿಯುವವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು.

ಕಾಣಿಯ ಕಾಣಿಲು ಕಾಣಿವಣ, ಕಾಣಿಲುಂ ಜಾಣ ಮುಣೇಹಿ ।

ತಾ ಅಣ್ಣಾಣಂ ಕಾಣಮಲುಂ, ಕಿಂ ವರ ಬಂಭು ಲಹೇಹಿ ॥ ೧೦೮ ॥

“ಜ್ಞಾನಿನ್ ಜ್ಞಾನೀ ಜ್ಞಾನಿನಾ ಜ್ಞಾನಿನಂ ಯಾವತ್ ನ ಜಾನಾಸಿ ।

ತಾವತ್ ಅಜ್ಞಾನೇನ ಜ್ಞಾನಮಯಂ ಕಿಂ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಲಭಸೇ ॥ ೧೦೮ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಕಾಣಿಯ—ಎಲೈ ಜ್ಞಾನಿಯೇ! ಕಾಣಿಲು—ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ತನ್ನಾತ್ಮನು (ಅರ್ಥಾತ್ ನೀನು) ಕಾಣಿವಣ—ಸಮ್ಯಗ್ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾದ ನಿಜಾತ್ಮ ನಿಂದ(ಅಥವಾ ಸಮ್ಯಗ್ ಜ್ಞಾನದಿಂದ) ಕಾಣಿಲುಂ—ಜ್ಞಾನಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಆತ್ಮನನ್ನು ಜಾಣ ಮುಣೇಹಿ - ಎಂದಿನವರೆಗೆ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೋ ತಾ—ಅಂದಿನವರೆಗೆ ಅಣ್ಣಾಣಂ—ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ(ಅಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ) ಕಾಣಮಲುಂ—ಜ್ಞಾನಮಯವಾದ ವರ ಬಂಭು—ವರಬ್ರಹ್ಮ ಅರ್ಥಾತ್ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಬ್ರಹ್ಮ(ಆತ್ಮ)ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಕಿಂ ಲಹೇಹಿ—ಏನು ವಡೆಯಬಲ್ಲೆಯೋ? ಅರ್ಥಾತ್ ಎಂದಿಗೂ ವಡೆಯಲಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಎಂದಿನವರೆಗೆ ಈ ಜೀವನು ರಾಗಾದಿಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ತನ್ನನ್ನು ತನಗಾಗಿ ತನ್ನಿಂದ ತಾನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂದಿನ ವರೆಗೆ ಆತನು ವರಮಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ವರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರನು. ವಸ್ತುತಃ ತನ್ನಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುವವನೇ ವರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯಬಲ್ಲನೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಜೋಇಜ್ಜಇ ತಿಂ ಬಂಭು ಪರು, ಜಾಣಿಜ್ಜಇ ತಿಂ ಸೋಇ ।

ಬಂಭು ಮುಣೇವಿಣು ಜೇಣ ಲಹು, ಗಮ್ಮಿಜ್ಜಇ ಪರಲೋಇ ॥ ೧೦೯ ॥

“ದೃಶ್ಯತೇ ತೇನ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಪರಃ ಜ್ಞಾಯತೇ ತೇನ ಸ ಏವ ।

ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ಯಾ ತೇನ ಲಘು ಗಮ್ಯತೇ ಪರಲೋಕೇ ॥ ೧೦೯ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ತಿಂ—ಸಮಸ್ತರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪಜಾಲವನ್ನು ತೊರೆದು ಆತ್ಮ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಆ ಪುರುಷನಿಂದ ಅಥವಾ ಆ (ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪಜಾಲವನ್ನು ಬಿಡುವುದರ)

ಕಾರಣದಿಂದ ಬಂಭು ವರು—ವರಬ್ರಹ್ಮ(ಉತ್ಕೃಷ್ಟನಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ)ನು (“ವರ” ಎಂಬ ವಾರಾಂತರದಿಂದ)ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಜೋಇಜ್ಜಿ—ಕಾಣಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ತಿಂ—ಆ ಪುರುಷನಿಂದ ನೋಇ—ಆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಜಾಣಿಜ್ಜಿ—ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಜೇಣ—ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ ಯಾವ ಆ ಪುರುಷನಿಂದ ಬಂಭು ಮುಣೇವಿಣು—ಬ್ರಹ್ಮ(ನಿರ್ದೋಷಿಯಾದ ವರಮಾತ್ಮ)ನನ್ನು ತಿಳಿದು ವರಲೋಇ—ವರಲೋಕ(ವರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವ)ದಲ್ಲಿ ಲಹು ಗಮಿಜ್ಜಿ—ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಹೊಂದಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಅರ್ಥಾತ್ ವರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವವು ವಡೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಯಾವ ಆತ್ಮನು ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ, ಶಕ್ತಿರೂಪದಿಂದ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ವರಮಾತ್ಮನಾಗಿರುವನೋ ಆತನು ಸೂಕ್ಷ್ಮ-ಏಕೇಂದ್ರಿಯ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಜೀವರುಗಳ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿರುವನು ಆತನೇ ‘ವರಮಬ್ರಹ್ಮ’ನೆಂದೂ ವರಮವಿಷ್ಣುವೆಂದೂ ವರಮಶಿವನೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ವರ ಮೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಜೀವ ಇವರೊಳಗೆ ಜಾತಿಭೇದವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಜೀವನು ಕರ್ಮಬಂಧನಾಗಿರುವ ತನಕ ಏಕೇಂದ್ರಿಯಾದಿಶರೀರಗಳನ್ನು ವಡೆದು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ ಆತನು ಸರ್ವಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದೊಡನೆ ‘ಸಿದ್ಧ’ನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ ಅರ್ಥಾತ್ ವರಮಾತ್ಮನು ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿರೂಪದಿಂದಲೂ ಸಿದ್ಧಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿ(ಪ್ರಕಟ)ರೂಪದಿಂದಲೂ ಇರುತ್ತಾನೆ ಆದುದರಿಂದ ಈ ಆತ್ಮನೇ ಶಕ್ತಿರೂಪದಿಂದ ವರಮಬ್ರಹ್ಮ ವರಮವಿಷ್ಣು ಮತ್ತು ವರಮಶಿವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿರೂಪದಿಂದ ಭಗವಾನ್ ಅರ್ಹತ್ಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳು ಅಥವಾ ಮುಕ್ತಿಗತ-ಸಿದ್ಧಾತ್ಮರು ವರಮಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ಶಿವರೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಬೇರೆ ಕಲ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಯಾವ ನೊಬ್ಬ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಕನಾದ ವರಮಬ್ರಹ್ಮನಾಗಲೀ ವಿಷ್ಣುವಾಗಲೀ ಮತ್ತು ಶಿವನಾಗಲೀ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅನಂತಸಿದ್ಧಾತ್ಮರು ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಲೋಕಾಗ್ರ ಭಾಗವೇ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ, ವಿಷ್ಣುಲೋಕ ಅಥವಾ ಶಿವಲೋಕವಾಗಿರುತ್ತದ್ದಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಂದುಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವಾಗಲೀ, ವಿಷ್ಣುಲೋಕ-ಶಿವಲೋಕಗಳಾಗಲೀ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ನಾರಾಂಶವೇನೆಂದರೆ:—ಶಕ್ತಿರೂಪದಿಂದ ವರಮಾತ್ಮನಾಗಿರುವ ಈ ಜೀವನೇ ಶುದ್ಧನಯದಿಂದ ಸಿದ್ಧಾತ್ಮನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದಕಾರಣ ವರಮಬ್ರಹ್ಮಮೊದಲಾದುವು ಈ ಜೀವನ ಹೆಸರುಗಳೇ ಆಗಿರುತ್ತವೆ. ಹಾಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಮೊದಲಾದುವು ನಿರ್ವಾಣ-ಕ್ಷೇತ್ರ(ಮೋಕ್ಷಸ್ಥಾನ)ದ ಹೆಸರುಗಳೇ ಆಗಿರುತ್ತವಲ್ಲದೆ ಇತರ ಯಾವುದೊಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವ್ಯಾಪ್ತದ ಹೆಸರುಗಳೂ ಅಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಮುಣಿವರವಿಂದಹಂ ಹರಿಹರಹಂ, ಜೋ ಮುಣಿ ಣಿವಸಇ ದೇಉ ।

ವರಹಂ ಜಿ ಪರತರು ಕಾಣಮಉ, ಸೋ ವುಚ್ಚಇ ಪರಲೋಉ ॥ ೧೧೦ ॥

“ಮುನಿವರವೃಂದಾನಾಂ ಹರಿಹರಾಣಾಂ ಯಃ ಮನಸಿ ನಿವಸತಿ ದೇವಃ ।

ವರಸ್ಮಾತ್ ಅಪಿ ವರತರಃ ಜ್ಞಾನಮಯಃ ಸ ಉಚ್ಯತೇ ಪರಲೋಕಃ ॥ ೧೧೦ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೋ ದೇಲು—ವರಮ ಆರಾಧ್ಯನಾದ ಯಾವ ಆತ್ಮನು ಮುಣಿವರವಿಂದಹಂ—ಮುನಿಶ್ರೀಷ್ಠರ ಸಮೂಹಗಳ ಮತ್ತು ಹರಿಹರಹಂ—ಹಂ (ವಿಷ್ಣು ಅಥವಾ ಇಂದ್ರ)ಹರರ ಮಣಿ—ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಣಿವಸಳಿ—ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆಯೋ ಪರಹಂ ಜಿ ಪರತರು—ಉತ್ಕೃಷ್ಟವ್ಯಕ್ತಿಯಂತಲೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತಮನೂ—ಕಾಣಮಲು—ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮಯನೂ ಆದ ಸೋ—ಆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ವರಲೋಲು. **ವುಚ್ಚಳಿ**—‘ವರಲೋಕ’ವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಇಲ್ಲಿ ‘ವರಲೋಕ’ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿದೆ —“ವರ ಉತ್ಕೃಷ್ಟೋ ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವ ಆತ್ಮಾ ತಸ್ಯ ಲೋಕೋಽವಲೋಕನಂ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಾವಾನುಭವನಮಿತಿ ವರಲೋಕಃ । ಅಥವಾ ಲೋಕೈಂತೇ ದೃಶ್ಯಂತೇ ಜೀವಾದಿವದಾರ್ಥಾ ಯಸ್ಮಿನ್ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪೇ ಯಸ್ಯ ಕೇವಲಜ್ಞಾನೇನ ವಾ ಸ ಭವತಿ ಲೋಕಃ, ವರಶ್ಚಾನೌ ಲೋಕಶ್ಚ ವರಃ ಲೋಕಃ ॥” ಅರ್ಥಾತ್ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ-ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಆತ್ಮನನ್ನು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡುವಿಕೆ(ಅಥವಾ ಅನುಭವಿಸುವಿಕೆ)ಯು “ವರಲೋಕ”ವು ಅಥವಾ ಯಾವನ ವರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಜೀವಾದಿವದಾರ್ಥಗಳು ಕಾಣಲ್ಪಡುತ್ತವೆಯೋ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ “ವರಲೋಕ”ವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಅಥವಾ “ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಪುನಃ ಸ್ವರ್ಗಾವವರ್ಗಲಕ್ಷಣಃ ಪರಲೋಕೋ ಭಿಕ್ಷುತೇ.”—ವ್ಯವಹಾರದಿಂದಲಾದರೋ ಸ್ವರ್ಗ-ಅವರ್ಗ(ಮೋಕ್ಷ)ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳುದು “ವರಲೋಕ”ವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಸ್ವರ್ಗಾವವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಆತ್ಮಧರ್ಮ(ಕೇವಲಿಗಳಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಧರ್ಮ)ವೇ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವರಮಾತ್ಮನೇ “ವರಲೋಕವು.” ಇಲ್ಲಿ “ವರಲೋಕ”ವೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಯಾವ ವರಮಾತ್ಮನಿರುತ್ತಾನೋ ಆತನೇ ಉಪದೇಶಿಸಲಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವು

ಸೋ ಪರ ವುಚ್ಚಳಿ ಲೋಲು ಪರು, ಜಸು ಮುಳಿ ತಿತ್ಥ ವಸೇಳಿ ।

ಜಹಿಂ ಮುಳಿ ತಹಿಂ ಗಳಿ ಜೀವಹಂ ಜಿ, ಣಿಯಮೇಂ ಜೀಣ ಹವೇಳಿ ॥೧೧೧॥

“ಸ ಪರಃ ಉಚ್ಚತೇ ಲೋಕಃ ಪರಃ ಯಸ್ಯ ಮತಿಃ ತತ್ರ ವಸತಿ ।

ಯತ್ರ ಮತಿಃ ತತ್ರ ಗತಿಃ ಜೀವಸ್ಯ ಏವ ನಿಯಮೇನ ಯೇನ ಭವತಿ ॥ ೧೧೧ ।”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜಸು ಮುಳಿ—ಯಾವ ಭವ್ಯಜೀವನ ಚಿತ್ತವು ತಿತ್ಥ ವಸೇಳಿ ಆ ನಿಜವರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತದೋ ಅರ್ಥಾತ್ ವಿಷಯಕಷಾಯಾದಿ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲವನ್ನು ಬಿಡುವುದರಿಂದ ಸ್ವಸಂವೇದನಸಂವಿತ್ತಿ(ಜ್ಞಾನ)ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುತ್ತದೋ ಸೋ—ಆ ಭವ್ಯಜೀವನು ಪರ-ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಪರು ಲೋಲು ವುಚ್ಚಳಿ ಪರಲೋಕ ಅರ್ಥಾತ್ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ-ಪುರುಷನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಜೀಣ—ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ (ಏಕೆಂದರೆ) **ಜಹಿಂ ಮುಳಿ**—ಎಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯಿರುವುದೋ ತಹಿಂ ಜಿ—

ಅಲ್ಲಿಯೇ ಣಿಯಮೇಂ—ನಿಯಮ(ನಿಶ್ಚಯ)ದಿಂದ ಜೀವಹಂ ಗಳಿ—ಜೀವನ ಗತಿಯು ಹವೇಳಿ—ಇರುತ್ತದೆ. ಅರ್ಥಾತ್ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಜೀವನ ಬುದ್ಧಿಯು ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತದೋ ಆತನಿಗೆ ಅದೇಗತಿಯು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ನಿಜವಸ್ತು ವಿನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಿರುವ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ನಿಜ-ವದದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ—ಜೀವನು ಎಂದಿನತನಕ ಆರ್ತ-ರೌದ್ರಧ್ಯಾನಗಳಿಗೆ ಅಧೀನನಾಗಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾಚ್ಯುತನಾಗಿ ವರಭಾವರೂಪದಿಂದ ವರಿಣಮಿಸಿರುತ್ತಾನೋ ಅಂದಿನ ತನಕ ಆತನು ದೀರ್ಘಸಂಸಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ವರಂತು ಆತನು ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕವಾದ ವರಮಾತ್ಮತತ್ವದ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನನಾದುದಾದರೆ ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ವಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆಂದು ತಿಳಿದು ಸರ್ವರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ನಿಜಾತ್ಮತತ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಭಾವನೆಯನ್ನು (ನಿಜಾತ್ಮತತ್ವಭಾವನೆಯನ್ನೇ) ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಜಹಿಂ ಮುಇ ತಹಿಂ ಗಳಿ ಜೀವ ತುಹುಂ, ಮರಣು ವಿ ಜೇಣ ಲಹೇಹಿ !

ತೇಂ ಪರಬಂಭು ಮುಏವಿ ಮುಇಂ, ಮಾ ವರದವ್ವಿ ಕರೇಹಿ || ೧೧೨ ||

“ಯತ್ರ ಮತಿಃ ತತ್ರ ಗತಿಃ ಜೀವ ತ್ವಂ ಮರಣಮಪಿ ಯೇನ ಲಭಸೇ |

ತೇನ ವರಬ್ರಹ್ಮ ಮುಕ್ತಾ ಮತಿಂ ಮಾ ವರದ್ರವ್ಯೇ ಕಾರ್ಷೀಃ || ೧೧೨ ||

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ—ಜೀವ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ಜಹಿಂ ಮುಇ—ಎಲ್ಲಿ (ಯಾವುದರಲ್ಲಿ) ಮತಿ(ಬುದ್ಧಿ, ಮನಸ್ಸು)ಯಿರುವುದೋ ತಹಿಂ ಗಳಿ—ಅಲ್ಲಿ ಗತಿಯುಂಟಾಗುವುದು ಜೇಣ—ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ತುಹುಂ—ನೀನು ಮರಣು ವಿ—ಮರಣವನ್ನೂ ಲಹೇಹಿ—ಹೊಂದುತ್ತಿ [ಜೀವನಿಗೆ ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿ (ಶುಭಾಶುಭ ಪರಿಣಾಮ) ಗನುಸಾರವಾಗಿ ಜನ್ಮಮರಣರೂಪವಾದ ಗತಿಭ್ರಮಣಿ(ಸಂಸಾರ)ಯುಂಟಾಗುವುದೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು,] ತೇಂ—ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಪರಬಂಭು ಮುಏವಿ—ಪರಮಬ್ರಹ್ಮ (ನಿಜ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ವ)ವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪರದವ್ವಿ—ದೇಹಸಂಗಾದಿಪರದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಇಂ ಮಾ ಕರೇಹಿ—ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಡ ಅರ್ಥಾತ್ ಮನಸ್ಸನ್ನಿಡಬೇಡ.

ಭಾವಾರ್ಥ—ಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನೆಯಿಂದ ಅಗಾಧಜ್ಞಾನೈಕಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳುದೂ ವೀತರಾಗಸಪಾನಂದೈಕಸುಖಾಮೃತರಸರೂಪವಾಗಿ ವರಿಣಮಿಸಿರುವುದೂ ಆದ ನಿಜ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಇತರ ದೇಹಾದಿಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನಿಡಬಾರದೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಜಂ ಣಿಯದವ್ವಹಂ ಭಿಣ್ಣು ಜಡು, ತಂ ಪರದವ್ವು ವಿಯಾಣೆ !

ಪುಗ್ಗಲು ಧವ್ಮಾಧಮ್ನು ಣಹು, ಕಾಲು ವಿ ಪಂಚಮು ಜಾಣೆ || ೧೧೩ ||

“ಯತ್ನಜದ್ರವ್ಯಾತ್ ಭಿನ್ನಂ ಜಡಂ ತತ್ ವರದ್ರವ್ಯಂ ಜಾನೀಹಿ ।

ಪ್ರದ್ಗಲಃ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಃ ನಭಃ ಕಾಲಂ ಅಪಿ ವಂಚಮಂ ಜಾನೀಹಿ ॥ ೧೧೩ ॥

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜಂ—ಯಾವುದು ಣಿಯದವ್ಯವಹಂ—ನಿಜದ್ರವ್ಯ(ಆತ್ಮವದಾ-
ರ್ಥ)ದಿಂದ ಭಿನ್ನಜಡು—ಬೇರೆಯಾದುದೂ ಜಡ(ಅಚೇತನ)ವೂ ಆಗಿರುವುದೋ
ತಂ ಪರದವ್ಯವಿ ಯಾಣಿ—ಅದು ವರದ್ರವ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿ. ಪುಗ್ಗಲು ಧರ್ಮಾಧರ್ಮ-
ಣಹು—ಪ್ರದ್ಗಲವೂ, ಧರ್ಮ-ಅಧರ್ಮಗಳೂ, ಆಕಾಶವೂ ಕಾಲು ವಿ ವಂಚಮು-
ಖದನೆಯದಾದ ಕಾಲವೂ ಇವುಗಳು (ವರದವ್ಯ—ವರದ್ರವ್ಯಗಳೆಂದು) ಜಾಣಿ—ತಿಳಿ

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಜೀವ ಪ್ರದ್ಗಲ ಧರ್ಮ ಅಧರ್ಮ ಆಕಾಶ ಕಾಲ ಈ ಆರು
ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನ(ಜೈತನ್ಯ)ರೂಪವಾದ ಅನಾಧಾರಣ (ಇತರ ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ
ಲ್ಲದ) ಗುಣವುಳ್ಳುದು ಜೀವದ್ರವ್ಯವು ಸ್ವರ್ತರಸಗಂಧವರ್ಣಗಳುಳ್ಳುದು ಪ್ರದ್ಗಲ
ದ್ರವ್ಯವು. ಜೀವಪ್ರದ್ಗಲಗಳ ಗಮನಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಯಾದುದು ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯವು ಜೀವ
ಪ್ರದ್ಗಲಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾದುದು ಅಧರ್ಮದ್ರವ್ಯವು. ಜೀವಾದಿದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ
ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಆಕಾಶದ್ರವ್ಯವು ದ್ರವ್ಯಗಳ ವರಿವರ್ತನೆಗೆ ಕಾರಣ
ವಾದುದು ಕಾಲದ್ರವ್ಯವು. ಹೀಗಿದು ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯಲಕ್ಷಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ
ಈ ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವನ (ಜೀವದ್ರವ್ಯದ) ಹೊರತು ಉಳಿದ ಐದು ದ್ರವ್ಯಗಳು ಜಡ
(ಅಚೇತನ)ರೂಪಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನಮಯನಾದ ಜೀವನಿಂದ
ಸರ್ವಧಾ ಭಿನ್ನವಾದುವುಗಳಾಗಿವೆ ಅರ್ಥಾತ್ ವರವದಾರ್ಥಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ ಹೀಗೆಯೇ
ದ್ರವ್ಯಭಾವಕರ್ಮಗಳೂ ತಜ್ಜನಿತಶರೀರಾದಿಸರ್ವವರಿಗ್ರಹಗಳೂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿಂದ
ಸರ್ವಧಾ ಭಿನ್ನವಾದುವುಗಳಾಗಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವದಾರ್ಥವೊಂದೇ ಉವಾದೇಯವೂ
ವರವದಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ತ್ಯಾಜ್ಯಗಳೂ ಆಗಿರುತ್ತವೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿದೆ

ಜಇ ಣಿವಿಸದ್ವು ವಿ ಕು ವಿ ಕರಇ, ವರಮವ್ವಇ ಅಣುರಾಲು ।

ಅಗ್ನಿಕಣೀ ಜಿಮ ಕಟ್ಟಿಗಿರೀ, ಡಹಇ ಅಸೇಸು ವಿ ಪಾಲು ॥ ೧೧೪ ॥

“ಯದಿ ನಿಮಿಷಾರ್ಥಮಪಿ ಕೋಟಿ ಕರೋತಿ ವರಮಾತ್ಮನಿ ಅನುರಾಗಮ್ ।

ಅಗ್ನಿಕಣಿಕಾ ಯಥಾ ಕಾಷ್ಠಗಿರಿಂ ದಹತಿ ಅಶೇಷಮಪಿ ವಾವಮ್ ॥ ೧೧೪ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಕು ವಿ—ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬನು ಣಿವಿಸದ್ವು ವಿ—ನಿಮಿಷಾರ್ಥ
ವಾದರೂ ವರಮವ್ವಇ—ವರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅಣುರಾಲು—ಅನುರಾಗ(ಪ್ರೀತಿ)ವನ್ನು
ಕರಇ ಜಇ—ಮಾಡುತ್ತಾನಾದರೆ (ಮಾಡಿದುದಾದರೆ) ಆತನು ಅಗ್ನಿಕಣೀ—ಬೆಂಕಿಯ
ಕಣ(ಕಿಡಿ)ವು ಕಟ್ಟಿಗಿರೀ ಜಿಮ—ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ವರ್ವತವನ್ನು ಹೇಗೋ (ಹೇಗೆ ಸುಡು
ತ್ತದೋ) ಹಾಗೆ ಅಸೇಸು ವಿ ಪಾವು—ಸಮಸ್ತವಾವವನ್ನೂ ಡಹಇ—ಸುಡುತ್ತಾನೆ
ಅರ್ಥಾತ್ ನಾಶವಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಗಾಳಿಯಿಂದ ಉದ್ಭವವಾದ ಸಣ್ಣದೊಂದು ಬೆಂಕಿಯ ಕಣವಾದರೂ ಮರ(ಕಟ್ಟಿಗೆ)ದ ದೊಡ್ಡ ರಾಶಿಯನ್ನೇ ಭಸ್ಮಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಋದ್ಧಿವ್ರಾಪ್ತಿಯ ಮದ, ರಸವಾದವ್ರವೀಣತೆಯ ಮದ, ಮತ್ತು ಕವಿತ್ವ, ವಾದವಟುತ್ವ, ಗಮಕತ್ವ (ವಾಚನವಟುತ್ವ)ಹಾಗೂ ವಾಗ್ಮಿತ್ವ(ವ್ರಾಖ್ಯಾನವ್ರವೀಣತೆ)ಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ವಿಧದ ಶಬ್ದಮದ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಮದ(ಗರ್ವ)ರೂಪವಾದ ವಿಕಲ್ಪಗಳ ತ್ಯಾಗವೆಂಬ ಮಹಾವಾತ(ದೊಡ್ಡಗಾಳಿ)ದಿಂದ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಧ್ಯಾನವೆಂಬ ಅಗ್ನಿಕಣವು ಅಂತರ್ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಚಿರಸಂಚಿತವಾವಕರ್ಮಗಳೆಂಬ ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ರಾಶಿಯನ್ನು ಭಸ್ಮಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಭವಭವಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಿತವಾದ ಕರ್ಮಸಮೂಹವನ್ನು ನಿಮಿಷಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ನಾಶಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಈ ಪ್ರಕಾರವಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಧ್ಯಾನದ ನಾಮಧ್ಯವನ್ನರಿತು ಅ ಧ್ಯಾನವನ್ನೇ ನಿರಂತರ ಭಾವಿಸಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು.

ಮೆಲ್ಲಿವಿ ಸಯಲ ಅವಕ್ಕಡಿಲಿ, ಜಿಯ ಣೆಚ್ಚಂತಲು ಹೋಇ .

ಚಿತ್ತು ಣೆವೇಸಹಿ ವರಮವವಿ, ದೇಲು ಣೆರಂಜಣು ಜೋಇ || ೧೧೫ ||

“ಮುಕ್ತಾ ಸಕಲಾಂ ಚಿಂತಾಂ ಜೀವ ನಿಶ್ಚಿಂತಃ ಭೂತ್ವಾ |

ಚಿತ್ತಂ ನಿವೇಶಯ ವರಮವದೇ ದೇವಂ ನಿರಂಜನಂ ವಶ್ಯ || ೧೧೫ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜಿಯ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ಸಯಲ ಅವಕ್ಕಡಿಲಿ—ಸಕಲಚಿಂತೆಯನ್ನು (ಸಮಸ್ತ ಚಿಂತೆಗಳನ್ನು) ಮೆಲ್ಲಿವಿ—ಬಿಟ್ಟು ಣೆಚ್ಚಂತಲು ಹೋಇ—ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿ ಚಿತ್ತು—ಮನಸ್ಸನ್ನು ವರಮವವಿ ಣೆವೇಸಹಿ—ವರಮವದ(ನಿಜವರಮಾತ್ಮವದ)ದಲ್ಲಿ ಇರಿಸು ದೇಲು ಣೆರಂಜಣು ಜೋಇ—ನಿರಂಜನದೇವನನ್ನು ನೋಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ತಾನು ನೋಡಿದ, ಕೇಳಿದ ಹಾಗೂ ಅನುಭವಿಸಿದ ಭೋಗಗಳ ಆಕಾಂಕ್ಷಾರೂಪವಾದ ಅವಧ್ಯಾನವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಚಿಂತೆಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿ ಚಿತ್ತವನ್ನು ವರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸು. ಅನಂತರ ಸಮಸ್ತಭಾವಕರ್ಮ-ದ್ರವ್ಯ-ಕರ್ಮ-ನೋಕರ್ಮರೂಪವಾದ ಅಂಜನ(ಕಲಂಕ)ದಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವನೂ ವರಮಾರಾಧ್ಯನೂ ಆದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸು. ದುರ್ಗತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಆರ್ತರೂಪವಾದ ಅವಧ್ಯಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಬೇಕೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು

ಜಂ ಸಿವದಂಸಣಿ ಪರಮಸುಹು, ಪಾವಹಿ ರ್ಪುಣು ಕರಂತು |

ತಂ ಸುಹು ಭುವಣಿ ವಿ ಅತ್ತಿ ಣವಿ, ಮೆಲ್ಲಿವಿ ದೇಲು ಅಣಂತು || ೧೧೬ ||

“ಯತ್ ಶಿವದರ್ಶನೇ ವರಮಸುಖಂ ವ್ರಾವ್ಣೋಷಿ ಧ್ಯಾನಂ ಕುರ್ವನ್ |

ತತ್ ಸುಖಂ ಭುವನೇಷು ಅಸ್ತಿ ನೈವ ಮುಕ್ತಾ ದೇವಂ ಅನಂತಮ್ || ೧೧೬ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಎಲೈ ಶಿಷ್ಯನೇ! ನೀನು ರ್ಪುಣು ಕರಂತು—ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುವವನಾಗಿ ಸಿವದಂಸಣಿ—ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಅವಲೋಕನ(ದರ್ಶನ)ದಲ್ಲಿ ಜಂ

ಪರಮಸುಖಂ—ಯಾವ ಪರಮಸುಖವನ್ನು **ವಾವಹಿ**—ಹೊಂದುವಿಯೋ **ತಂ ಸುಹಂ**—
ಆ ಪರಮಸುಖವು **ದೇಖು ಅಣಂತು ಮೆಲ್ಲಿವಿ**—ಪರಮಾರಾಧ್ಯವಾದ ಪರಮಾತ್ಮ
ದ್ರವ್ಯದ ಹೊರತು **ಭುವಣಿ ವಿ**—ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಅರ್ಧಾತ್ ಮೂರುಲೋಕಗಳ
ಲ್ಲಿಯೂ ಅತ್ಥಿ ಣವಿ—ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಇಲ್ಲಿ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಶಿವನಾಗಿರು
ತ್ತಾನೆಂದು ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿರುವ “ಸಿವ” ಶಬ್ದದಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕು ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿ
ಕಲ್ಪನಮಾಧಿಯ ಮೂಲಕ ಅಂತಹ ಶಿವ(ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮ)ನ ದರ್ಶನ ಅರ್ಧಾತ್ ಅನು
ಭವದಿಂದ ವೀತರಾಗಪರಮಾಹ್ಲಾದರೂಪವಾದ ಯಾವ ಪರಮಸುಖವು ಲಭಿಸು
ವುದೋ ಅಂತಹ ಸುಖವು ಅನಂತವಾದ ಅರ್ಧಾತ್ ಅನಂತಗುಣರೂಪವಾದ ಪರ
ಮಾತ್ಮವದಾರ್ಥ(ಪರಮಾತ್ಮನ)ಹೊರತು ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇರ
ಲಾರದು. ಅತಃಶಿವ ಶಿವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮನೇ ರಾಗದ್ವೇಷ
ಮೋಹಾದಿಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಜೀವರುಗಳಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಅನಾಕುಲತ್ವ
ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳದೂ ಅತೀಂದ್ರಿಯವೂ ಆದ ಪರಮಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನಲ್ಲದೆ ಸುಖ
ವನ್ನು ಕೊಡುವ ಬೇರೊಬ್ಬ ಶಿವನೆಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವವು

ಜಂ ಮುಣಿ ಲಹಣ ಅಣಂತಸುಹಂ, ಣಿಯ-ಅಪ್ಪಾ ರ್ಝಾಯಂತು ।

ತಂ ಸುಹಂ ಇಂದುವಿಣವಿ ಲಹಣ, ದೇವಿಹಿಂ ಕೋಡಿ ರಮಂತು ॥ ೧೧೭ ॥

“ಯತ್ ಮುನಿಃ ಲಭತೇ ಅನಂತಸುಖಂ ನಿಜಾತ್ಮಾನಂ ಧ್ಯಾಯನ್ ।

ತತ್ ಸುಖಂ ಇಂದ್ರೋಷಪಿ ನೈವ ಲಭತೇ ದೇವೀನಾಂ ಕೋಟಿಂ

ರಮ್ಯಮಾಣಃ ॥ ೧೧೭ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—**ಮುಣಿ**—ಮುನಿ(ಪರಮತಪಸ್ವಿ)ಯು **ಣಿಯ-ಅಪ್ಪಾ ರ್ಝಾ**
ಯಂತು—ನಿಜಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವವನಾಗಿ **ಜಂ ಅಣಂತಸುಹಂ**—ಯಾವ ಅನಂತ
ಸುಖವನ್ನು **ಲಹಣ**—ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆಯೋ **ತಂ ಸುಹಂ**—ಅಸುಖವನ್ನು **ಇಂದು ವಿ-**
ಇಂದ್ರನೂ ಸಹ ದೇವಿಹಿಂ ಕೋಡಿ ರಮಂತು—ಕೋಟಿದೇವಿಯರೊಡನೆ ರಮಿಸುವ
ವನಾಗಿ **ಣವಿ ಲಹಣ**—ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಪರಿಗ್ರಹರಹಿತನೂ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವಭಾವನೆ
ಯಿಂದುಂಟಾದ ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದದಿಂದ ಕೂಡಿರುವವನೂ ಆದ ಮುನಿಯು
ಯಾವ ಪರಮಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಅಂತಹ ಸುಖವನ್ನು ದೇವೇಂ
ದ್ರಾದಿಗಳೂ ಪಡೆಯಲಾರರೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿಯೂ—“ದಹ್ಯ
ಮಾನೇ ಜಗತ್ಯಸ್ತಿಸ್ತಹತಾ ಮೋಹವಹ್ನಿನಾ । ವಿಮುಕ್ತವಿಷಯಾಸಂಗಾಃ
ಸುಖಾಯಂತೇ ತಪೋಧನಾಃ ॥” ಅರ್ಧಾತ್ “ಮಹತ್ತರವಾದ ಮೋಹವೆಂಬ
ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಸುಡಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ವಿಷಯಭೋಗಗಳ ಸಂಬಂಧ

ವನ್ನು ತೊರೆದವರಾದ ತವಸ್ವಿ(ಮುನಿ)ಗಳೇ ವಸ್ತುತಃ ಸುಖಿಗಳಾಗಿರುವರು” ಅಂದರೆ ವರಮತವಸ್ವಿಗಳ ಹೊರತು ಇತರ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವರು ದುಃಖಿಗಳಾಗಿರುವರು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಅನ್ವಾದಂಸಣಿ ಜಿಣವರಹಂ, ಜಂ ಸುಹು ಹೋಇ ಅಣಂತು ।

ತಂ ಸುಹು ಲಹಇ ವಿರಾಲು ಜಿಲು, ಜಾಣಂತಲು ಸಿಲು ಸಂತು ॥ ೧೧೮ ॥

“ಆತ್ಮದರ್ಶನೇ ಜಿನವರಾಣಾಂ ಯತ್ ಸುಖಂ ಭವತಿ ಅನಂತಮ್ ।

ತತ್ ಸುಖಂ ಲಭತೇ ವಿರಾಗಃ ಜೀವಃ ಜಾನನ್ ಶಿವಂ ಶಾಂತಮ್ ॥ ೧೧೮ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಅನ್ವಾದಂಸಣಿ—ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ (ಆತ್ಮಾನುಭವದಲ್ಲಿ) ಜಂ ಸುಹು ಅಣಂತು—ಯಾವ ಅನಂತಸುಖವು ಜಿಣವರಹಂ ಹೋಇ—ಜಿನೇಶ್ವರರಿಗೆ (ಮುನಿ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ) ಉಂಟಾಗುತ್ತದೋ ತಂ ಸುಹು—ಆ ಸುಖವನ್ನು ವಿರಾಲು ಜಿಲು—ವೀತರಾಗಭಾವನಾವರಿಣತನಾದ ಜೀವನು ಸಿಲು ಸಂತು—ಶಾಂತವಾದ ಅರ್ಥಾತ್ ರಾಗಾದಿವಿಭಾವರಹಿತವಾದ ‘ಶಿವ’ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ನಿಜ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಜಾಣಂತಲು—ತಿಳಿಯುವವನಾಗಿ ಲಹಇ—ವಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ತೀರ್ಥಂಕರವರಮದೇವರು ದೀಕ್ಷಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭವದಿಂದ ಯಾವ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸುಖವನ್ನು ವಡೆಯುತ್ತಾರೋ ಅದೇ ಸುಖವನ್ನು ವೀತ ರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಮಾಧಿಮಗ್ನನಾದ ಜೀವ(ವಿರಕ್ತ-ಮುನಿ)ನು ವಡೆಯುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು.

ಜೋಇಯಣಿಯ ಮಣಿ ಣೆಮ್ಮಲವ, ಪರ ದೀಸಇ ಸಿಲು ಸಂತು ।

ಅಂಬರಿ ಣೆಮ್ಮಲಿ ಘಣರಹಿವ, ಭಾಣು ಜಿ ಜೇಮ ಪುರಂತು ॥ ೧೧೯ ॥

“ಯೋಗಿನ್ ನಿಜಮನಸಿ ನಿರ್ಮಲೇ ಪರಂ ದೃಶ್ಯತೇ ಶಿವಃ ಶಾಂತಃ

ಅಂಬರೇ ನಿರ್ಮಲೇ ಘನರಹಿತೇ ಭಾನುಃ ಇವ ಯಥಾ ಸ್ಫುರನ್ ॥ ೧೧೯ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೋಇಯ—ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ! ಘಣರಹಿವ ಣೆಮ್ಮಲಿ—ಮೇಘರಹಿತವೂ ನಿರ್ಮಲವೂ ಆದ ಅಂಬರಿ—ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಪುರಂತು—ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವ ಭಾಣು ಜಿ ಜೇಮ—ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಅಧವಾ ಸೂರ್ಯನು ಹೇಗೆ ಕಾಣಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಣೆಮ್ಮಲವ ಣೆಯಮಣಿ—ನಿರ್ಮಲವಾದ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಿಲು ಸಂತು—ರಾಗಾದಿರಹಿತನಾದ ನಿಜವರಮಾತ್ಮನು ಪರ ದೀಸಇ—ನಿಯಮದಿಂದ ಕಾಣಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಮೇಘಸಮೂಹವು ದೂರವಾಗುತ್ತಿರಲು ನಿರ್ಮಲಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ದಿನಕರನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುವಂತೆ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿವಿಕಲ್ಪರೂಪವಾದ ಮೇಘಸಮೂಹವು ನಾಶವಾಗುತ್ತಿರಲು ಜೀವನ ನಿರ್ಮಲಮನೋರೂಪವಾದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ

ಅನಂತಗುಣರೂಪವಾದ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿರುವ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನೆಂಬ ದಿನಕರನು
ವ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾನೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವು

ರಾವಂ ರಂಗಿವ ಹಿಯವಡವ, ದೇಲು ಣ ದೀಸಳ ಸಂತು ।

ದಪ್ಪಣಿ ಮುಳಲವ ಬಿಂಬು ಜಿಮು, ಏಹಲು ಜಾಣಿ ಣಿಭಂತು ॥ ೧೨೦ ॥

“ರಾಗೇಣ ರಂಜಿತೇ ಹೃದಯೇ ದೇವಃ ನ ದೃಶ್ಯತೇ ಶಾಂತಃ ।

ದರ್ವಣೇ ಮಲಿನೇ ಬಿಂಬಂ ಯಥಾ ಏತತ್ ಜಾನೀಹಿ ನಿಭ್ರಾಂತಮ್ ॥೧೨೦॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ರಾವಂ ರಂಗಿವ—ರಾಗದಿಂದ ರಂಜಿತವಾದ (ರಾಗಾದಿಗಳಿಂದ
ಮಲಿನವಾದ) ಹಿಯವಡವ—ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮುಳಲವ ದಪ್ಪಣಿ—ಮಲಿನವಾದ
ದರ್ವಣದಲ್ಲಿ ಬಿಂಬು ಜಿಮು—ವ್ರತಿಬಿಂಬವು ಹೇಗೋ (ಹೇಗೆ ಕಾಣಲ್ಪಡುವುದಿ
ಲ್ಲವೋ) ಹಾಗೆಯೇ ದೇಲು ಸಂತು—ರಾಗಾದಿರಹಿತನಾದ ದೇವ(ಆತ್ಮ)ನು ಣ
ದೀಸಳ—ಕಾಣಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ ಏಹಲು ಜಾಣಿ ಣಿಭಂತು—ಇದನ್ನು ಭ್ರಾಂತಿ
(ಸಂದೇಹ)ಯಿಲ್ಲದೆ ತಿಳಿ

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಸಹಸ್ರಕಿರಣಗಳಿಂದ ವ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ ಸೂರ್ಯನು ಆಕಾಶಮಧ್ಯ
ದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆಕಾಶವು ಮೇಘಾಚ್ಛಾದಿತವಾಗಿರುವಾಗ ಆ ಸೂರ್ಯನು ಕಾಣಲ್ಪಡದಿರು
ವಂತೆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನರೂಪವಾದ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಲೋಕಾಲೋಕವ್ರಕಾಶಕನಾದ ನಿಜ
ಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ದೇಹಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿರೂಪದಿಂದಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿವಿಕಲ್ಪ
ಜಾಲದಿಂದಾವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಆತನು ಗೋಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಾ
ರ್ಥವು

ಜಸು ಹರಿಣಚ್ಛೇ ಹಿಯವಡವ, ತಸು ಣವಿ ಬಂಭು ವಿಯಾರಿ ।

ಏಕ್ಕಹಿಂ ಕೇಮ ಸಮಂತಿ ವಡ, ಬೇ ಖಂಡಾ ವಡಿಯಾರಿ ॥ ೧೨೧ ॥

“ಯಸ್ಯ ಹರಿಣಾಕ್ಷೀ ಹೃದಯೇ ತಸ್ಯ ನೈವ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಚಾರಯ ।

ಏಕಸ್ಮಿನ್ ಕಥಂ ಸಮಾಯಾತೌ ವತ್ಸ ದತ್ಸಿ ಖಡ್ಗೌ ವ್ರತ್ಯಾಕಾರೇ(?) ॥ ೧೨೧ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ವಡ—ಎಲೈ ಶಿಷ್ಯನೇ! ಜಸು ಹಿಯವಡವ—ಯಾವ ಮನು
ಷ್ಯನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಹರಿಣಚ್ಛೇ—ಜಿಂಕೆಯಂತೆ ಚಂಚಲವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀಯು
(ವಸಳ—ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವಳೋ) ತಸು—ಆತನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಬಂಭು ಣವಿ-
ಬ್ರಹ್ಮ(ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮ)ನು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಏಕ್ಕಹಿಂ ವಡಿಯಾರಿ—ಒಂದು
ಕೋಶ(ಒರೆ)ದಲ್ಲಿ ಬೇ ಖಂಡಾ—ಎರಡು ಖಡ್ಗಗಳು ಕೇಮ ಸಮಂತಿ—ಹೇಗೆ ಹಿಡ
ಿಯು(ನೇರಿಕೊಳ್ಳು)ವುವು? ಅರ್ಥಾತ್ ನೇರಲಾರವು. ಹೀಗೆಂದು ವಿಯಾರಿ—ಆಲೋ
ಚಿಸು.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪವರಮಸಮಾಧಿಯಿಂದಂಟಾಗುವ ಅನಾಕು
ಲತ್ವಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ವರಮಾನಂದಸುಖಾಮೃತಕ್ಕೆ ವ್ರತಿಬಂಧಕಗಳೂ ಆಕುಲತೆಯನ್ನುಂಟು

ಮಾಡುವವುಗಳೂ ಆದ, ಸ್ತ್ರೀರೂವವನ್ನು ನೋಡುವಿಕೆ, ಸ್ತ್ರೀಚಿಂತನೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದಂಟಾದ ಹಾವಭಾವವಿಲಾಸವಿಭ್ರಮಾದಿ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲಗಳಿಂದ ಪರಿವೃಣ್ಣವಾದ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ (ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ) ಒಂದುಒರೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಖಡ್ಗಗಳು ನೇರಲವಕಾಶವಿಲ್ಲದಿರುವಂತೆ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ನೇರಲವಕಾಶವಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅರ್ಥಾತ್ ಒಂದೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಷಯವಿಕಾರವೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಚಾರವೂ ಒಟ್ಟಿಗಿರಲಾರದು ವಿಷಯವಿಕಾರ, ಬ್ರಹ್ಮವಿಚಾರ ಇವೆರಡು ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವಿಷಯವಿಕಾರವಿರುವಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿಚಾರವೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಚಾರವಿರುವಲ್ಲಿ ವಿಷಯವಿಕಾರವೂ ಇರಲಾರದೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು ಹಾವಭಾವಾದಿಗಳ ಲಕ್ಷಣವು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ — “ಹಾವೋ ಮುಖವಿಕಾರಃ ಸ್ಯಾದ್ಭಾವಶ್ಚಿತ್ತೋತ್ಥ ಉಚ್ಯತೇ । ವಿಲಾಸೋ ನೇತ್ರಜೋ ಜ್ಞೇಯೋ ವಿಭ್ರಮೋ ಭ್ರೂಯುಗಾಂತಯೋಃ ॥ ” “ಅರ್ಥಾತ್ ಮುಖದ ವಿಕಾರಕ್ಕೆ ಹಾವವೆಂದೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಂಟಾಗುವ ವಿಕಾರಕ್ಕೆ ಭಾವವೆಂದೂ, ಕಣ್ಣಿನ(ನೋಟದ) ವಿಕಾರಕ್ಕೆ ವಿಲಾಸವೆಂದೂ, ಎರಡು ಹುಬ್ಬುಗಳ ವಿಕಾರಕ್ಕೆ ವಿಭ್ರಮವೆಂದೂ ಹೆಸರು,” ಇವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಶೃಂಗಾರದಿಂದುಂಟಾಗುವ ವಿಕಾರ ಅಥವಾ ಚೇಷ್ಟೆಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಣಿಯಮಣಿ ಣಿಮ್ಮಲಿ ಣಾಣಿಯಹಂ, ಣಿವಸಳ ದೇಲು ಅಣಾಯಿ ।

ಹಂಸಾ ಸರವರಿ ಲೀಣು ಜಿಮು, ಮಹು ಏಹಲು ಪಡಿಹಾಳ ॥ ೧೨೨ ॥

“ನಿಜಮನಸಿ ನಿರ್ಮಲೇ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ನಿನಸತಿ ದೇವಃ ಅನಾದಿಃ ।

ಹಂಸಃ ಸರೋವರೇ ಲೀನಃ ಯಥಾ ಮಮ ಈದೃಶಃ ಪ್ರತಿಭಾತಿ ॥ ೧೨೨ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಣಾಣಿಯಹಂ—ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಣಿಮ್ಮಲಿ ಣಿಯಮಣಿ—ನಿರ್ಮಲ(ರಾಗಾದಿಮಲರಹಿತ)ವಾದ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದೇಲು ಅಣಾಳ—ಆದಿರಹಿತನೂ ಪರಮಾರಾಧ್ಯನೂ ಆದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ಸರವರಿ ಲೀಣು—ಸರೋವರ(ಮಾನಸ ಸರೋವರ)ದಲ್ಲಿ ಲೀನನಾದ ಹಂಸಾ ಜಿಮು—ಹಂಸವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಣಿವಸಳ—ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇರುತ್ತಾನೆ ಮಹು ಏಹಲು ಪಡಿಹಾಳ—ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ನನಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅಥವಾ “ಏಹಲು” ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣದಿಂದ “ಈ ರೀತಿಯಾಗಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನು ನನಗೆ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ” ಎಂದರ್ಥವು.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಮೊದಲಿನ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆಕುಲತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸ್ತ್ರೀರೂವಾವಲೋಕನ, ನೇವನ, ಚಿಂತನಾದಿಗಳಿಂದಂಟಾದ ರಾಗಾದಿಕಲ್ಲೋಲಮಾಲೆ(ತೆರೆಮಾಲೆ)ಗಳಿಂದ ರಹಿತವೂ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದ ಸಮ್ಯಕ್ ಶ್ರದ್ಧಾನ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಭಾವಿಕಜ್ಞಾನದಿಂದಂಟಾದ ವೀತರಾಗಪರಮಸುಖಾಮೃತರಸರೂಪವಾದ ನಿರ್ಮಲಜಲದಿಂದ ಪೂರ್ಣವೂ (ತುಂಬಿದುದೂ) ಆದ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಮಾನಸಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಹಂಸವಕ್ಷಿಯಂತೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಲೀನನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ಹೀಗೆಂದು ಶ್ರೀ ಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಭಾವವು ಇಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಲಗುಣದ ಸಾಧ್ಯತ್ವದಿಂದ ಹಂಸದ ಉಪಮೆಯು ಕೂಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು

ದೇಲು ಏ ದೇಲುಲೇ ಏವಿ ಸಿಲವ, ಏವಿ ಲಿವ್ವಣ ಏವಿ ಚಿತ್ತಿ ।

ಅಖಲು ಏರಂಜಣು ಕಾಣಮಲು, ಸಿಲು ಸಂರಿಲು ಸಮಚಿತ್ತಿ ॥ ೧೨೩ ॥

“ದೇವಃ ನ ದೇವಕುಲೇ ನೈವ ಶಿರಾಯಾಂ ನೈವ ಲೇವೈ ನೈವ ಚಿತ್ತೇ ।

ಅಕ್ಷಯಃ ನಿರಂಜನಃ ಜ್ಞಾನಮಯಃ ಶಿವಃ ಸಂಸ್ಥಿತಃ ಸಮಚಿತ್ತೇ ॥ ೧೨೩ ॥

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ದೇಲು-ಆತ್ಮನಿಂಬ ದೇವ(ವರಮಾರಾಧ್ಯ)ನು ಏ ದೇಲುಲೇ-ದೇವಕುಲ(ದೇವಾಲಯ)ದಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ ಏವಿ ಸಿಲವ-ಶಿಲೆಯ ವ್ರತಮೆಯಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ ಏವಿ ಲಿವ್ವಣ-ಲೇವೈ(ಮಣ್ಣು ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಲೇಪಿಸಿಮಾಡಿದ) ವ್ರತಮೆಯಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ ಏವಿ ಚಿತ್ತಿ-ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಅಂಕಿತವಾದ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಅಖಲು-ಅಕ್ಷಯ(ನಾಶರಹಿತ)ನೂ ಏರಂಜಣು-ಕರ್ಮಾಂಜನರಹಿತನೂ ಕಾಣಮಲು-ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮಯನೂ ಆದ ಸಿಲು-ಶಿವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ವಿಜಯರಮೂತ್ಯ ದೇವನು ಸಂರಿಲು ಸಮಚಿತ್ತಿ-ಸಮಭಾವಪರಿಣಿತವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಧರ್ಮಪ್ರವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಸ್ವಾವನಾರೂಪದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಪಣೀಕೃತಕೃಣವುಳ್ಳದೇವನು (ಅರಹಂತದೇವರು) ದೇವಾಲಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ. ಧಾತುವಾಷಾಣಾದಿ ವ್ರತಮೆಗಳಿಗೆ ದೇವರೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ಆದರೂ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಶತ್ರು-ಮಿತ್ರ, ಸುಖ-ದುಃಖ, ಜೀವಿತ-ಮರಣ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಮತಾರೂಪವೂ ವೀತರಾಗಸಹಜಾನಂದೈಕರೂಪವರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಸಮ್ಯಕ್ ಶ್ರದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾನುಭೂತಿರೂಪವಾದ ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯದಲ್ಲಿ ಲೀನವೂ ಆದ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಸಮಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ವರಮಾತ್ಮದೇವನಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು ಸಮಚಿತ್ತಪರಿಣಿತರಾದ ಮುನಿಗಳ ಲಕ್ಷಣವು ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ —“ಸಮಸತ್ತುಬಂಧು ವಗ್ನೋ ಸಮಸುಹದುಕ್ಪೋ ವಸಂಸಣಿಂದಸಮೋ । ಸಮಲೋಹಕಂಚಣೋ ವಿ ಯ ಜೀವಿಯಮರಣೇ ಸಮೋ ಸಮಣೋ ॥” ಇದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ನಂದರೆ—“ಶ್ರಮಣ (ಮುನಿ)ನು ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಂಧುಸಮೂಹದಲ್ಲಿಯೂ, ಸುಖದಲ್ಲಿಯೂ, ದುಃಖದಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಶಂಸೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನಿಂದೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಲೋಹ (ಕಬ್ಬಿಣ)ದಲ್ಲಿಯೂ ಸುರ್ವಣದಲ್ಲಿಯೂ, ಜೀವಿತದಲ್ಲಿಯೂ ಮರಣದಲ್ಲಿಯೂ ಸಮತಾಭಾವ(ಸಮಚಿತ್ತ)ವುಳ್ಳವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ” ಅರ್ಥಾತ್ ಹೀಗೆ ಶತ್ರುಮಿತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮತಾಭಾವವುಳ್ಳವನೇ ಯಥಾರ್ಥಮುನಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು.

ಹೀಗೆ ಮೂವತ್ತೊಂದು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಚೂಲಿಕಾಸ್ಥಲವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಅರ್ಥಾತ್ ಪ್ರಥಮಮಹಾಧಿಕಾರದ ಕೊನೆಯಭಾಗವು ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮುಂದೆ ಎರಡು ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕ-ದೋಹಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—

ಮಣು ಮಿಲಿಯಲು ಪರಮೇಸರಹಂ, ಪರಮೇಸರು ವಿ ಮಣಸ್ಸು ।

ಬೀಹಿ ವಿ ಸಮರಸಿಹೂವಾಹಂ, ಪುಜ್ಜ ಚಡಾವಲುಂ ಕಸ್ಸು ॥ ೧೨೩*೨*॥

“ಮನಃ ಮಿಲಿತಂ ಪರಮೇಶ್ವರಸ್ಯ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ಅಪಿ ಮನಸಃ

ದ್ವಯೋರಪಿ ಸಮರಸೀಭೂತಯೋಃ ಪೂಜಾಂ ಸಮಾರೋಪಯಾಮಿ ಕಸ್ಯು ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಮಣು ಪರಮೇಸರಹಂ ಮಿಲಿಯಲು—ಮನಸ್ಸು ಪರಮೇಶ್ವರನ (ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ) ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ (ಪರಮೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ) ನೇರಿತು ಅರ್ಧಾತ್ ಐಕ್ಯವಾಯಿತು. ಪರಮೇಸರು ವಿ ಮಣಸ್ಸು—ಪರಮೇಶ್ವರನೂ ಮನಸ್ಸಿನೊಡನೆ ಐಕ್ಯನಾದನು ಹೀಗೆ ಸಮರಸಿಹೂವಾಹಂ—ಸಮರಸೀಭೂತ (ಪರಸ್ಪರ ಏಕರೂಪ) ರಾದ ಬೀಹಿ ವಿ—ಇವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಾತ್ ಪರಮೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸು ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಅಥವಾ, ಬೀಹಿ ವಿ ಸಮರಸಿ ಹೂವಾಹಂ—ಪರಮೇಶ್ವರಮನಸ್ಸುಗಳೆರಡೂ ಪರಸ್ಪರ ಏಕರೂಪವಾಗಿರುತ್ತಿರಲು ಕಸ್ಸು—ಯಾವನ (ಯಾವನಿಗೆ) ಪುಜ್ಜ ಚಡಾವಲು—ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವೆನು? ಅರ್ಧಾತ್ ಯಾರನ್ನು ಪೂಜಿಸಲಿ? ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಯಾರನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲವೆಂದರ್ಥವು.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಗೃಹಸ್ಥಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವಿಷಯಕಷಾಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ (ದುರ್ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ) ವ್ರತರ್ಹಿಸುವ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಧರ್ಮಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿಯೂ ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆ, ಅಭಿಷೇಕ ಮತ್ತು ದಾನಾದಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತವೆ ಆದರೆ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿಲೀನರಾದ ಪರಮಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಾಹ್ಯವ್ಯಾವಾರವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ದ್ರವ್ಯಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ವ್ರತಂಗವೇ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಅರ್ಧಾತ್ ಅವರು ಭಾವಪೂಜೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ಮಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಭಾವವು.

ಜೇಣ ಣೆರಂಜಣೆ ಮಣು ಧರಿಲು, ವಿಸಯಕಸಾಯಹಿಂ ಜಂತು ।

ಮೊಕ್ಕಹಂ ಕಾರಣು ಏತ್ತಡಲು, ಅಣ್ಣು ಣ ತಂತು ಣ ಮಂತು

॥ ೧೨೩*೩ ॥

“ಯೇನ ನಿರಂಜನೇ ಮನಃ ಧೃತಂ ವಿಷಯಕಷಾಯೇಷು ಗಚ್ಛತ್ ।

ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಏತಾವದೇವ ಅನ್ಯಃ ನ ತಂತ್ರಃ ನ ಮಂತ್ರಃ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೇಣ—ಯಾವ ಪುರುಷನಿಂದ ವಿಸಯಕಸಾಯಹಿಂ ಜಂತು—ವಿಷಯಕಷಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ (ವ್ರತರ್ಹಿಸುತ್ತಿರುವ) ಮಣು—ಮನಸ್ಸು ಣೆರಂಜಣೆ—ಕರ್ಮಾಂಜನರಹಿತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಧರಿಲು—ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆಯೋ ಅರ್ಧಾತ್ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆಯೋ ಏತ್ತಡಲು—ಇಷ್ಟೇ (ಇದೇ) ಮೊಕ್ಕಹಂ ಕಾರಣಲು—ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣವು. ಅಣ್ಣು ಣ ತಂತು—ಬೇರೆ ಯಾವ ತಂತ್ರ

(ಶಾಸ್ತ್ರ, ಔಷಧ)ವೂ ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣವಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅಣ್ಣು ಣ ಮುಂತು-ಬೇರಾವ ಮಂತ್ರ (ಮಂತ್ರಾಕ್ಷರ)ವೂ ಮೋಕ್ಷಕಾರಣವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ನಿಕಟಸಂಸಾರಿಯಾದ ಯಾವ ಜೀವನು ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವಭಾವನೆಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲಗಳಾದ ವಿಷಯಕಷಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನದ ಬಲದಿಂದ ವ್ಯಾವರ್ತಿಸಿ (ವಿಷಯಕಷಾಯಗಳಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿ)ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸು(ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸು)ತ್ತಾನೆಯೋ ಆತನೇ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಅಂತಹ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಧ್ಯಾನಿಯಹೊರತು ಇತರ ಮಂತ್ರತಂತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣನಾದ ಯಾವನೊಬ್ಬನೂ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯಲಾರನೆಂದು ಭಾವವು

ಹೀಗೆ ಮೂರು ಪ್ರಕೇವಕಗಳ ಹೊರತು ಒಂದು-ನೂರಳವೃತ್ತಮೂರು ದೋಹಕ ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಬಹಿರಾತ್ಮ ಅಂತರಾತ್ಮ ವರಮಾತ್ಮರೆಂಬ ಮೂರು ವಿಧದ ಅತ್ಮರುಗಳ ಸ್ವರೂಪವು ಪ್ರತಿವಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು

ಶ್ರೀಮದ್ಯೋಗೀಂದುದೇವವಿರಚಿತ-ವರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶದ

ಚಂದ್ರರಾಜಬುಧೇಂದ್ರವಿರಚಿತ-ಅನ್ವಯಾರ್ಥಭಾವಾರ್ಥದೀಪಿಕಾ-

ಕರ್ಣಾಟಕನ್ಯಾಖ್ಯೆಯೊಳ್ ಪ್ರಥಮಮಹಾಧಿಕಾರವು

ಸಮಾವೃತವಾದುದು

ದ್ವಿತೀಯ ಮಹಾಧಿಕಾರ

ದ್ವಿತೀಯಮಹಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷ, ಮೋಕ್ಷಫಲ ಹಾಗೂ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗ ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿವಾದಿಸುವ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೊರತು ಇನ್ನೊಂದಿ ನಾಲ್ಕು ದೋಹಕಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈಗ ಪ್ರಥಮತಃ ಹತ್ತು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಮೋಕ್ಷಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ —

ಸಿರಿಗುರು ಅಕ್ಷಹಿ ಮೊಕ್ಷು ಮಹು, ಮೊಕ್ಷಹಂ ಕಾರಣು ತತ್ತ್ವ ।

ಮೊಕ್ಷಹಂ ಕೇರಲು ಅಣ್ಣ ಫಲು, ಜೀಂ ಜಾಣಲುಂ ಪರಮತ್ತ್ವ ॥ ೧ ॥

“ಶ್ರೀಗುರೋ ಅಕ್ಷಾಹಿ ಮೋಕ್ಷಂ ಮಮ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ತದ್ಧಮ್ ।

ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಸಂಬಂಧಿ ಅನ್ಯತ್ ಫಲಂ ಯೇನ ಜಾನಾಮಿ ಪರಮಾರ್ಥಮ್ ॥ ೧ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಸಿರಿಗುರು—ಶ್ರೀ ಗುರುವರ್ಯರೇ! ಮಹು—ನನಗೆ ಮೊಕ್ಷು—ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಮೊಕ್ಷಹಂ ತತ್ತ್ವ ಕಾರಣು—ಮೋಕ್ಷದ ನಿಜವಾದ(ಯಥಾರ್ಥವಾದ) ಕಾರಣವನ್ನೂ ಅಣ್ಣ—ಮತ್ತು ಮೊಕ್ಷಹಂ ಕೇರಲು—ಮೋಕ್ಷದ ಸಂಬಂಧವಾದ ಫಲು—ಫಲವನ್ನೂ ಅಕ್ಷಹಿ—ಹೇಳಿರಿ (ಉಪದೇಶಿಸಿರಿ)ಜೀಂ—ಯಾವುದರಿಂದ ಅರ್ಥಾತ್ ಯಾವ ತಮ್ಮ ಉಪದೇಶದಿಂದ ನಾನು ಪರಮತ್ವ ಜಾಣಲುಂ—ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ ಅಥವಾ ತಿಳಿಯುವೆನು

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನು ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು “ಶ್ರೀ ಗುರುದೇವ! ನನಗೆ ಮೋಕ್ಷ, ಮೋಕ್ಷಫಲ, ಹಾಗೂ ಮೋಕ್ಷಕಾರಣ ಈ ಮೂರು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿರಿ. ಏಕೆಂದರೆ ತಮ್ಮ ಉಪದೇಶದಿಂದಲೇ ನಾನು ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಲ್ಲೆನು” ಹೀಗೆಂದು ವ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡನೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಜೋಇಯ ಮೊಕ್ಷು ವಿ ಮೊಕ್ಷಫಲು, ಪುಚ್ಚಿಲು ಮೊಕ್ಷಹಂ ಹೇಲು ।

ಸೋ ಜಿಣಭಾಸಿಲು ಣಿಸುಣಿ ತುಹುಂ, ಜೇಣ ವಿಯಾಣಹಿ ಭೇಲು ॥ ೨ ॥

“ಯೋಗಿನ್ ಮೋಕ್ಷೋಽಪಿ ಮೋಕ್ಷಫಲಂ ಪುಷ್ಪಂ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಹೇತುಃ ।

ತತ್ ಜಿನಭಾಷಿತಂ ನಿಶ್ಚಿಣು ತ್ವಂ ಯೇನ ವಿಜಾನಾಸಿ ಭೇದಮ್ ॥ ೨ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೋಇಯ—ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ! ನಿನ್ನಿಂದ ಮೊಕ್ಷು ವಿ ಮೊಕ್ಷಫಲು—ಮೋಕ್ಷ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಫಲವೂ, ಮೊಕ್ಷಹಂ ಹೇಲು—ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣವೂ ಪುಚ್ಚಿಲು—ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಸೋ ಜಿಣಭಾಸಿಲು—ಅದನ್ನು(ಅಮೂರನ್ನು) ಜಿನರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಜಿನಾಗಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಣಿಸುಣಿ ತುಹುಂ—ನೀನು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಕೇಳು” ಜೇಣ—ಯಾವುದರಿಂದ ವಿಯಾಣಹಿ ಭೇಲು—ಅವುಗಳ ಭೇದವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರು ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ —
ಶಿಷ್ಯನೇ, ನೀನು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದಂತೆ ಶುದ್ಧಾದ್ಯೋಪಲಬ್ಧಿರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ
ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಾದಿ-ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯದ ವ್ಯಕ್ತಿ(ಪ್ರಕೃತಿ)ರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷಫಲವನ್ನೂ
ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರರತ್ನತ್ರಯರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗ(ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣ)ವನ್ನೂ
ಜಿನಾಗಮಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ನಿನಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುವೆನು ಅದನ್ನು ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೇಳು
ವುದರಿಂದ ಸರ್ವಭೇದಗಳನ್ನೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವೆ

ಧಮ್ಮಹಂ ಅತ್ಥಹಂ ಕಾಮಹಂ ವಿ, ಏಯಹಂ ಸಯಲಹಂ ಮೊಕ್ಕು ।

ಉತ್ತಮು ವಭಣಹಿಂ ಕಾಣಿ ಜಿಯ, ಅಣ್ಣೇಂ ಜೇಣ ಣ ಸೊಕ್ಕು ॥ ೩ ॥

“ಧರ್ಮಸ್ಯ ಅರ್ಥಸ್ಯ ಕಾಮಸ್ಯಾಪಿ ಏತೇಷಾಂ ಸಕಲಾನಾಂ ಮೋಕ್ಷಮ್ ।

ಉತ್ತಮಂ ವ್ರಭಣಂತಿ ಜ್ಞಾನಿನಃ ಜೀವ ಅನೈನ ಯೇನ ನ ಸೌಖ್ಯಮ್ ॥ ೩ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಧಮ್ಮಹಂ ಅತ್ಥಹಂ ಕಾಮಹಂ ವಿ—ಧರ್ಮದ ಅರ್ಥದ
ಮತ್ತು ಕಾಮದ ಏಯಹಂ ಸಯಲಹಂ—ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅರ್ಥಾತ್
ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಗಿಂತ ಮೊಕ್ಕು ಉತ್ತಮು—ಮೋಕ್ಷವು ಉತ್ತಮವೆಂದು ಕಾಣಿ—
ಜ್ಞಾನಿಗಳು ವಭಣಹಿಂ—ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಜಿಯ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ!
ಜೇಣ—ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ ಅಣ್ಣೇಂ—ಇತರ ಧರ್ಮ-ಅರ್ಥ-ಕಾಮಾದಿಗಳಿಂದ ಣ
ಸೊಕ್ಕು—ವರಮಸುಖವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಇಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವೆಂದರೆ ಪುಣ್ಯವೆಂದೂ ಅರ್ಥವೆಂದರೆ ಪುಣ್ಯದ ಫಲ
ವಾದ ರಾಜ್ಯಾದಿಸಂವತ್ತುಗಳೆಂದೂ ಕಾಮವೆಂದರೆ ರಾಜ್ಯದ ಮುಖ್ಯಫಲವಾದ ಸ್ತ್ರೀ
ವಸ್ತ್ರ ಗಂಧ ಪುಷ್ಪಮಾಲೆ ಮೊದಲಾದ ಭೋಗಗಳೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು ಈ ಧರ್ಮಾರ್ಥ
ಕಾಮಗಳಿಂದ ಕ್ಲೇಶರೂಪವಾದ ದುಃಖವೇ ಉಂಟಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ವರಮಸುಖವುಂಟಾ
ಗುವುದಿಲ್ಲ ಅರ್ಥಾತ್ ಇವು ಮೂರೂ ವೀತರಾಗವರಮಾನಂದಸುಖಾಮೃತರಸಾಸ್ವಾದ
ನೆಗೆ ವಿವರೀತಗಳಾಗಿದ್ದು ಆಕುಲತೆಯನ್ನಂಟುಮಾಡುವವುಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅತಃವ
ವೀತರಾಗಸ್ವನಂವೇದನಜ್ಞಾನಿಗಳು ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳಿಗಿಂತ ಮೋಕ್ಷವೇ ಉತ್ತಮ
ವಾದುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಜಇ ಜಿಯ ಉತ್ತಮು ಹೋಇ ಣವಿ, ಏಯಹಂ ಸಯಲಹಂ ಸೋಇ ।

ತೋ ಕಿಂ ತಿಣ್ಣಿ ವಿ ಪರಿಹರವಿ, ಜಿಣ ವಚ್ಚಹಿಂ ವರಲೋಇ ॥ ೪ ॥

“ಯದಿ ಜೀವ ಉತ್ತಮೋ ಭವತಿ ನೈವ ಏತೇಭ್ಯಃ ಸಕಲೇಭ್ಯಃ ಸ ಏವ ।

ತತಃ ಕಿಂ ತ್ರೀಣ್ಯಪಿ ಪರಿಹೃತ್ಯ ಜಿನಾಃ ವ್ರಜಂತಿ ವರಲೋಕೇ ॥ ೪ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜಿಯ—ಜೀವನೇ! ಜಇ-ಒಂದುವೇಳೆ ಏಯಹಂ ಸಯ
ಲಹಂ—ಈ ಎಲ್ಲವುಗಳಿಗಿಂತ ಸೋಇ-ಆ ಮೋಕ್ಷವೇ ಉತ್ತಮು ಣವಿ ಹೋಇ-
ಉತ್ತಮವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವಾದರೆ ತೋ—ಆಗ ಜಿಣ—ಜಿನರು (ಜಿನೇಂದ್ರದೇವರು)

ತಿಣ್ಣೆ ವಿ ವರಿಹರವಿ—ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮ ಈ ಮೂರನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ವರಲೋಕ ಕಿಂ
ವಚ್ಚಹಿಂ—ವರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಾತ್ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಏಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ?

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಇಲ್ಲಿ “ವರಲೋಕ” ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥವು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿದೆ:—
‘ವರಃ’ ಎಂದರೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವೆಂದರ್ಥ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವಾಗಾದಿರಹಿತನೂ ಅನಂತಗುಣನಹಿ
ತನೂ ಆದ ವರಮಾತ್ಮನೇ “ವರ”ನಾಗಿರುವನು ವೀತರಾಗವರಮಾನಂದನವರಸೀ
ಭಾವರೂಪವಾದ ವರಮಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಯು “ಲೋಕ” ಎಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳ
ಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಹೀಗೆ ವರಮಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಯೇ “ವರಲೋಕ”ವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಧವಾ
ಮೂರ್ತೋಕ್ತಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ವರಮಾತ್ಮನೇ “ವರಲೋಕ”ವು. ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಮುಕ್ತಾ
ತ್ಮನು ವರಮಶಿವನೆಂದೂ ವರಮಬ್ರಹ್ಮನೆಂದೂ ವರಮವಿಷ್ಣುವೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಡು
ವುದರಿಂದ ಮುಕ್ತಾತ್ಮನಲೋಕ (ಮೋಕ್ಷ)ವೇ ಶಿವಲೋಕವೆಂದೂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ
ವೆಂದೂ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು ಅರ್ಧಾತ್ ಮೋಕ್ಷವೇ ಶಿವಲೋಕ
ಮೊದಲಾದ ಹೆಸರುಗಳುಳ್ಳದಾಗಿರುತ್ತದಲ್ಲದೆ ಇತರ ವರಕಲ್ಪಿತ-ಶಿವಲೋಕಾದಿಗಳಿರು
ವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಹೀಗೆ ‘ವರಲೋಕ’ವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ವರಮಾತ್ಮನೇ
ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂಬುದು ಭಾವಾರ್ಥವು.

ಉತ್ತಮು ಸುಕೃಣ ದೇಇ ಜಇ, ಉತ್ತಮು ಮುಕೃಣ ಹೋಇ ।

ತೋ ಕಿಂ ಇಚ್ಛಹಿಂ ಬಂಧಣಹಿಂ, ಬದ್ಧಾ ಪಸುಯ ವಿ ಸೋಇ ॥ ೫ ॥

“ಉತ್ತಮಂ ಸುಖಂ ನ ದದಾತಿ ಯದಿ ಉತ್ತಮೋ ಮೋಕ್ಷೋ ನ ಭವತಿ ।

ತತಃ ಕಿಂ ಇಚ್ಛಂತಿ ಬಂಧನೈಃ ಬದ್ಧಾಃ ಪಶವೋಽಪಿ ತಮೇವ ॥ ೫ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಮುಕೃಣ-ಮೋಕ್ಷವು ಉತ್ತಮು ಸುಕೃಣ-ಉತ್ತಮವಾದ
ಸುಖವನ್ನು ಣ ದೇಇ ಜಇ-ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವಾದರೆ, ಮತ್ತು ಉತ್ತಮು ಣ ಹೋಇ-
ಆ ಮೋಕ್ಷವು ಉತ್ತಮವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವಾದರೆ ತೋ-ಆಗ ಬಂಧಣಹಿಂ ಬದ್ಧಾ-
ಬಂಧನಗಳಿಂದ ಬದ್ಧವಾದುವು (ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು)ಗಳಾದ ಪಸುಯ ವಿ-ವಶುಗಳೂ
ಕೂಡ ಸೋಇ-ಆ ಮೋಕ್ಷ (ಬಿಡುಗಡೆ)ವನ್ನೇ ಕಿಂ ಇಚ್ಛಹಿಂ-ಏಕೆ ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತವೆ?

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ದುಃಖವು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ
ಬಿಡುಗಡೆಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಸುಖವೂ ಇನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ. ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪಶುಗಳೂ ಸಹ
ಆ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಲಿಚ್ಛಿಸುತ್ತವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವುಗಳು
ಬಂಧನದಿಂದ ದುಃಖವನ್ನೂ ಅದರ ಬಿಡುಗಡೆಯಿಂದ ಸುಖವನ್ನೂ ಹೊಂದುತ್ತವೆ.
ಸಾಮಾನ್ಯ ಬಂಧನದ ವಿಷಯವು ಹೀಗಿರುತ್ತಿರಲು ಘೋರವಾದ ಕರ್ಮಬಂಧನದ
ಅಭಾವದಿಂದ ಅರ್ಧಾತ್ ಬಿಡುಗಡೆ(ಮೋಕ್ಷ)ಯಿಂದ ಜೀವರುಗಳು ವರಮಸುಖವನ್ನು
ಪಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು? ಆದುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವು ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡು
ವುದೂ ಉತ್ತಮವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ

ಅನಂತಗುಣಮಯವೂ ಅನಂತಸುಖದ ಕಾರಣವೂ ಆದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಯಸುತ್ತಾರೆಂದು ಭಾವವು.

ಅಣು ಜಇ ಜಗಹ ವಿ ಅಹಿಯಯರು, ಗುಣಗಣು ತಾಸು ಣ ಹೋಇ |
ತೋ ತಇಲೋಲು ವಿ ಕಿಂ ಧರಇ, ಣಿಯಸಿರಲುಪ್ಪರಿ ಸೋಇ || ೬ ||

“ಅನ್ಯತ್ ಯದಿ ಜಗತೋಽಪಿ ಅಧಿಕತರಃ ಗುಣಗಣಃ ತಸ್ಯ ನ ಭವತಿ |

ತತಃ ತ್ರಿಲೋಕೋಽಪಿ ಕಿಂ ಧರತಿ ನಿಜಶಿರೋಪರಿ ತಮೇವ || ೬ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಅಣು—ಮತ್ತು ಜಇ—ಒಂದುವೇಳೆ ತಾಸು—ಆ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ (ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ) ಜಗಹ ವಿ ಅಹಿಯಯರು—ಜಗತ್ತಿಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕತರವಾದ ಗುಣಗಣು ಣ ಹೋಇ—ಗುಣಗಳ ಸಮೂಹವು ಇಲ್ಲದಿರುವುದಾದರೆ ತೋ—ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ತಇಲೋಲು ವಿ—ಮೂರುಲೋಕವು ಕೂಡ ಣಿಯಸಿರಲುಪ್ಪರಿ—ತನ್ನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಸೋಇ—ಆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ ಕಿಂ ಧರಇ—ಏಕೆ ಧರಿಸುತ್ತಿದೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಏಕೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿದೆ?

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಮೋಕ್ಷವು ಲೋಕದ ಶಿಖರ (ಅಗ್ರಭಾಗ)ದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಲೋಕಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬಹು ಅಧಿಕವಾದ ಗುಣಗಳಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಲೋಕವು ಅದನ್ನು ತನ್ನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಧರಿಸಿ (ಹೊತ್ತು)ಕೊಂಡಿದೆ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಜನರು ತಲೆಯಮೇಲಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಆತನು ತಮಗಿಂತ (ಆ ಜನರಿಗಿಂತ) ಅಧಿಕಗುಣವುಳ್ಳವನಾಗಿರಲೇ ಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕಗುಣವಿಲ್ಲವಾದರೆ ಲೋಕಗಳಾದರೂ ಅದನ್ನು ಹೇಗೆ ತಲೆಯಮೇಲಿರಿಸಿಕೊಂಡಾವು? ಅತ ಏವ ಮೋಕ್ಷವು ಕ್ಷಾಯಿಕಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಾದಿ-ಅನಂತ-ಗುಣಗಳ ನಿಧಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅನಂತಗುಣಗಳಿರುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದರಿಂದ ಇತರ ಭಿನ್ನ-ಭಿನ್ನ ಮತಗಳು ಖಂಡಿಸ (ನಿರಾಕರಿಸ)ಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಹೇಗಂದರೆ.—“ವೃದ್ಧವೈಶೇಷಿಕ”ಮತೀಯರು ಬುದ್ಧಿ, ಸುಖ, ದುಃಖ, ಇಚ್ಛಾ, ದ್ವೇಷ, ಪ್ರಯತ್ನ, ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕಾರ ಈ ಒಂಬತ್ತು ಗುಣಗಳ ಅಭಾವವೇ ಮೋಕ್ಷವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯಜನಿತ-ಬುದ್ಧಿ (ಜ್ಞಾನ) ಮತ್ತು ಸುಖಗಳ ಅಭಾವವಿರುವುದಾದರೂ ಕೇವಲಬುದ್ಧಿ ಅರ್ಥಾತ್ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಅತೀಂದ್ರಿಯಸುಖದ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯಿರುತ್ತದೆ. ದುಃಖ, ಇಚ್ಛಾ, ದ್ವೇಷ ಮತ್ತು ಯತ್ನ ಈ ವಿಭಾವಗುಣಗಳ ಅಭಾವವೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರಧರ್ಮದ ಅಭಾವವಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ವಸ್ತುಸ್ವಭಾವರೂಪ-ಧರ್ಮವು ಇರುತ್ತದೆ. ಅಧರ್ಮದ ಅಭಾವವೆಂಬುದು ಉಚಿತವೇ ಆಗಿದೆ. ಸಂಸ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಪರದ್ರವ್ಯರೂಪಸಂಸ್ಕಾರದ ಸರ್ವಧಾ ಅಭಾವವಿರುವುದಾದರೂ ಸ್ವಭಾವಸಂಸ್ಕಾರವಂತೂ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ನಿರ್ಗುಣವಾದಿಗಳ

ಮತವು ನಿರಾಕರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. “ಸೌಗತ (ಬೌದ್ಧ)”ರು ವ್ರದೀವನಿರ್ವಾಣದಂತೆ ಅರ್ಥಾತ್ ದೀವವು ಆರಿದಮೇಲೆ ಅದರ ಅಭಾವವಿರುವಂತೆ ಜೀವನ ಅಭಾವವೇ ಮೋಕ್ಷವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ಆದರೆ ಜೀವನ ಅಭಾವವಾದರೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಜೀವನೇ ಇಲ್ಲವೆಂದಾದರೆ ಮೋಕ್ಷವಾದರೂ ಯಾರಿಗುಂಟಾಗಬೇಕು? ಜೀವನ ಶುದ್ಧಾವಸ್ಥೆಯೇ ಮೋಕ್ಷವು. ಆದುದರಿಂದ ಜೀವನ ಅಭಾವವೆನ್ನುವುದು ವ್ಯರ್ಥವು. ಹೀಗೆ ಬೌದ್ಧ ಮತವು ನಿರಾಕರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ‘ನಾಂಖ್ಯ’ಮತೀಯರು ಸುವ್ರಾವಸ್ಥೆ (ನಿದ್ರಾವಸ್ಥೆ) ಯಂತೆ ಸುಖಜ್ಞಾನರಹಿತವಾದುದು ಮೋಕ್ಷವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಮಾನ್ಯತೆಯೂ ನಿರಾಕರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಮೋಕ್ಷವು ಲೋಕಾಗ್ರದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದರಿಂದ “ಜೀವನು ಎಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆಯೋ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಾನೆ” ಅರ್ಥಾತ್ ಉದ್ಭವಗಮನವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆನ್ನುವ ‘ಮಂಡಿಕ’ ಎಂಬ ‘ನೈಯಾಯಿಕ’ ಮತವು ಖಂಡಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾರಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿತನಾದ ಮನುಷ್ಯನು ಬಂಧಮುಕ್ತನಾದೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನ (ಮನೆ)ವನ್ನು ನೇರುತ್ತಾನೆ ಅದರಂತೆಯೇ ಕರ್ಮಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದ ಜೀವನು ಕೂಡಲೇ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನ (ಮೋಕ್ಷ)ವನ್ನು ವಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಈವ್ರತಾರವಾಗಿ ವಿಭಿನ್ನ ಮತಗಳು ಖಂಡಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ

ಉತ್ತಮು ಸುಕ್ಕು ಣ ದೇಇ ಜಇ, ಉತ್ತಮು ಮುಕ್ಕು ಣ ಹೋಇ |

ತೋ ಕಿಂ ಸಯಲು ವಿ ಕಾಲು ಜಿಯ, ಸಿದ್ಧ ವಿ ಸೇವಹಿಂ ಸೋಇ || ೨ ||

“ಉತ್ತಮಂ ಸುಖಂ ನ ದದಾತಿ ಯದಿ ಉತ್ತಮಃ ಮೋಕ್ಷೋ ನ ಭವತಿ |

ತತಃ ಕಿಂ ನಕಲಮಪಿ ಕಾಲಂ ಜೀವ ಸಿದ್ಧಾ ಅಪಿ ಸೇವಂತೇ ತಮೇವ || ೨ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜಿಯ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ಮುಕ್ಕು—ಮೋಕ್ಷವು ಉತ್ತಮು ಸುಕ್ಕು—ಉತ್ತಮವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಣ ದೇಇ ಜಇ—ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವಾದರೆ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮು ಣ ಹೋಇ ಜಇ—ಮೋಕ್ಷವು ಉತ್ತಮವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವಾದರೆ ತೋ—ಆಗ (ಆ ಕಾರಣದಿಂದ) ಸಿದ್ಧವಿ—ಸಿದ್ಧವರಮೇಷ್ಟಿಗಳು ಸಹ ಸೋಇ—ಆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ ಸಯಲು ವಿ ಕಾಲು—ಸದಾಕಾಲವೂ ಕಿಂ ಸೇವಹಿಂ—ಏಕೆ ನೇವಿಸುತ್ತಾರೆ?

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಮೋಕ್ಷವು ಅತೀಂದ್ರಿಯವರಮಾಹ್ಲಾದರೂವೂ ಅವಿನಶ್ವರವೂ ಆದ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವಾದರೆ ಹಾಗೂ ಅದು ಉತ್ತಮವಾಗಿಲ್ಲವಾದರೆ ಉತ್ತಮಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರೂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಸಹಿತರೂ ಆದ ಸಿದ್ಧವರಮೇಷ್ಟಿಗಳೂ ಅದನ್ನೇ (ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ)ಸದಾಕಾಲವೂ ಏಕೆ ನೇವಿಸುತ್ತಾರೆ? ಅರ್ಥಾತ್ ಇದರಿಂದಲೇ ಮೋಕ್ಷವು ಉತ್ತಮ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆಂದೂ ಉತ್ತಮವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದೂ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ “ಸಿದ್ಧಭಕ್ತಿ”ಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರ ಸುಖವನ್ನು ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ —

“ಆತ್ಮೋವಾದಾನಸಿದ್ಧಂ ಸ್ವಯಮತಿಶಯವದ್ವೀತಬಾಧಂ ವಿಶಾಲಂ |
ವೃದ್ಧಿಹ್ರಾಸವ್ಯಪೇತಂ ವಿಷಯವಿರಹಿತಂ ನಿಷ್ಪ್ರತಿದ್ವಂದ್ವಭಾವಮ್ ||
ಅನ್ಯದ್ರವ್ಯಾನಪೇಕ್ಷಂ ನಿರುಪಮಮುಮಿತಂ ಶಾಶ್ವತಂ ಸರ್ವಕಾಲಂ |
ಉತ್ಕೃಷ್ಟಾನಂತಸಾರಂ ಪರಮಸುಖಮತಸ್ತಸ್ಯ ಸಿದ್ಧಸ್ಯ ಜಾತಮ್ ||”

ಅರ್ಥಾತ್, “ಸುಖಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಮುಖ್ಯಕಾರಣನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದುದೂ ತಾನು ಪರಮಾತಿಶಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದೂ ಬಾಧಾರಹಿತವೂ ಆತ್ಮನ ಸರ್ವ ಪ್ರದೇಶವ್ಯಾಪಿಯೂ ವೃದ್ಧಿಹಾನಿಗಳಿಲ್ಲದುದೂ ಸಾಂಸಾರಿಕಸುಖವನ್ನಂಟುಮಾಡುವ ವಸ್ತುಗಳಿಂದಂಟಾಗದಿರುವುದೂ ತನಗೆ ವಿರೋಧಿಯಾದ ವಸ್ತು(ದುಃಖ)ವಿಲ್ಲದಿರುವುದೂ ಸಾತಾವೇದನೀಯಾದಿಕರ್ಮ ವುಷ್ಟಮಾಲೆ ಗಂಧ ಮೊದಲಾದ ಇತರವದಾರ್ಥಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ತಾನೇ ಉಂಟಾಗುವುದೂ ಉಪಮೆಯಿಲ್ಲದುದೂ ಪರಿಮಿತಿಯಿಲ್ಲದುದೂ ನಿತ್ಯವೂ ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿರುವುದೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವೂ ಅನಂತವಾದ ಮಹಾತ್ಮ್ಯವುಳ್ಳುದೂ ದೇವೇಂದ್ರನೇ ಮೊದಲಾದವರ ಸುಖಕ್ಕಿಂತ ಅತಿಶಯವುಳ್ಳುದೂ ಆದ ಸುಖವು ಆ ಲೋಕಾಗ್ರ(ಮೋಕ್ಷ)ದಲ್ಲಿರುವ ಸಿದ್ಧಪರಮೇಷ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಉಂಟಾದುದು” ಇಂತಹ ಮೋಕ್ಷಸುಖವೇ ಸರ್ವಧಾ ಉಪಾದೇಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇಚ್ಛಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದೂ ಇತರ ಇಂದ್ರಿಯಜನಿತಸಾಂಸಾರಿಕಸುಖಗಳು ಸರ್ವಧಾ ಹೇಯವಾಗಿರುತ್ತವೆಂದೂ ಭಾವಾರ್ಥವು.

ಹರಿಹರಬಂಭು ವಿ ಜಿಣವರ ವಿ, ಮುಣಿವರವಿಂದ ವಿ ಭವ್ವ |

ಪರಮಣಿರಂಜಣಿ ಮಣು ಧರಿವಿ, ಮುಕ್ಪು ಜಿ ರ್ಝಾಯಹಿಂ ಸವ್ವ || ೮ ||

“ಹರಿಹರಬ್ರಹ್ಮಾಣೋಽಪಿ ಜಿನವರಾ ಅಪಿ ಮುನಿವರವ್ಯಂದಾನ್ಯಪಿ ಭವ್ಯಾಃ |

ಪರಮನಿರಂಜನೇ ಮನಃ ಧೃತ್ವಾ ಮೋಕ್ಷಂ ಏವ ಧ್ಯಾಯಂತಿ ಸರ್ವೇ || ೮ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಹರಿಹರ ಬಂಭುವಿ—ಹರಿಹರಬ್ರಹ್ಮರೂ ಜಿಣವರ ವಿ—ಜಿನೇಂದ್ರರು ಅಧವಾ ತೀರ್ಥಂಕರಪರಮದೇವರೂ ಮುಣಿವರವಿಂದ ವಿ—ಮುನೀಂದ್ರರು ಸಮೂಹಗಳೂ ಭವ್ವ—ಇತರ ಭವ್ಯಜೀವರೂ ಸವ್ವ—ಎಲ್ಲರೂ ಪರಮಣಿರಂಜಣಿ—ಪರಮನಿರಂಜನನಾದ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಣು ಧರಿವಿ—ಮನಸ್ಸನ್ನಿಟ್ಟು (ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಿ) ಮುಕ್ಪು ಜಿ ರ್ಝಾಯಹಿಂ—ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ತೀರ್ಥಂಕರಪರಮದೇವರು, ಹರಿಹರಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ಮತ್ತು ಮುನಿಪುಂಗವರು ಮೊದಲಾದ ಮಹಾಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ಸಮಸ್ತ ಭವ್ಯಜೀವರುಗಳು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವಿಷಯಕಷಾಯಾದಿಗಳಿಂದ ವರಾವರ್ತಿಸಿ (ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿ) ಖ್ಯಾತಿ(ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ) ಪೂಜಾ (ಮಹಿಮೆ, ಪೂಜ್ಯತೆ) ಲಾಭಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪಗಳಿಲ್ಲದುದೂ ಶುದ್ಧ ಬುದ್ಧೈಕಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ನಿಜಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದ ಸಮ್ಯಕ್-ಶ್ರದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾಚರಣರೂಪವಾದ ಅಭೇದತತ್ತ್ವಯಾತ್ಮಕನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಿಂದಂಟಾದ ವೀತರಾಗಸಹಜಾನಂದೈಕ

ಸುಖರಸಾನುಭವದಿಂದ ಮೂರ್ಛಕಲಶದಂತೆ ತುಂಬಿರುವುದೂ ಆದ ನಿಜವರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿರುವವರಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೆ ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಪ್ರಭಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವೀತರಾಗನರ್ವಜ್ಜದೇವರ ಸ್ವರೂಪವೂ ಆವರ ನಾಮಮಂತ್ರಾಕ್ಷರಗಳೂ ವೀತರಾಗಾರಾಧಕರಾದ ಮಹಾಮುನಿಗಳೂ ಧ್ಯಾನಿಸಲು ಯೋಗ್ಯರಾಗಿರುವರಾದರೂ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪತ್ರಿಗುಪ್ತರೂಪವರಮನಮಾಧಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಧ್ಯೇಯ(ಧ್ಯಾನಿಸಲುಯೋಗ್ಯ)ನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು.

ತಿಹುಯಣಿ ಜೀವಹಂ ಅಕ್ಷಿ ಣವಿ, ಸೋಕ್ಷಹಂ ಕಾರಣು ಕೋಇ |

ಮುಕ್ಚು ಮುಖವಿಣು ಎಕ್ಚು ಪರ, ತೇಣವಿ ಚಿಂತಹಿ ಸೋಇ || ೯ ||

“ತ್ರಿಭುವನೇ ಜೀವಾನಾಂ ಅಸ್ತಿ ನೈವ ಸುಖಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಕಿಮಪಿ |

ಮೋಕ್ಷಂ ಮುಕ್ತಾಃ ಏಕಂ ಪರಂ ತೇನೈವ ಚಿಂತಯ ತಮೇವ || ೯ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ: — ತಿಹುಯಣಿ— ತ್ರಿಭುವನ(ಮೂರುಲೋಕ)ದಲ್ಲಿ ಜೀವಹಂ— ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಮುಕ್ಚು ಮುಖವಿಣು— ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸೋಕ್ಷಹಂ ಕಾರಣು— ಸುಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಕೋಇ—ಯಾವುದೊಂದು ವದಾರ್ಥವೂ ಅಕ್ಷಿಣವಿ—ಇರುವುದೇ ಇಲ್ಲ ತೇಣವಿ—ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಪರ ಎಕ್ಚು ಸೋಇ—ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಆ ಮೋಕ್ಷವೊಂದನ್ನೇ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಚಿಂತಹಿ— ಚಿಂತಿಸು (ಧ್ಯಾನಿಸು)

ಭಾವಾರ್ಥ: - ಮೋಕ್ಷದ ಹೊರತು ಸುಖದ ಕಾರಣವು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ಆತ್ಮಧ್ಯಾನದ ಹೊರತು ಮೋಕ್ಷವುಂಟಾಗಲಾರದು. ಆದುದರಿಂದ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಮಾಧಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಇಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ — ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ತಾವು ಅತೀಂದ್ರಿಯವಾದ ಮೋಕ್ಷಸುಖವನ್ನೇ ನಿರಂತರ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದೀರಿ. ಆದರೆ ಜನರು ಕೇವಲ ಇಂದ್ರಿಯಸುಖವನ್ನೇ ಸುಖವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರಲ್ಲದೆ ಅತೀಂದ್ರಿಯಸುಖವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಲಿ? ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ದೃಷ್ಟಾಂತವೊರ್ವಕ ಹೀಗೆ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ — ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಭೋಗವಿರಕ್ತ(ರಹಿತ)ನೂ ನಿರಾಕುಲಚಿತ್ತನೂ ಆದ ಓರ್ವ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು “ನೀನು ಸುಖಿಯಾಗಿರುವೆಯೇ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಆತನು ತಾನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸುಖಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆಂದು ಹೇಳುವನು. ಆತನು ಹಾಗೆ ಸುಖಿಯಾಗಿರಲು ಕಾರಣವೇನು? ಏಕೆಂದರೆ ವಿಷಯಭೋಗರಹಿತನಾದ ಆತನಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಸೇವನಾದಿ ಸ್ಪರ್ಶನೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಸುಖವೂ ಭೋಜನಾದಿರಸನೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯ ಸುಖವೂ ಉತ್ತಮಸುಗಂಧಪುಷ್ಪಮಾಲಾದಿಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಸುಖವೂ ದಿವ್ಯಸ್ತ್ರೀ ಸುಂದರರೂಪಾವಲೋಕನಾದಿನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಸುಖವೂ ಶ್ರವಣರಮಣೀಯಗೀತ ವಾದ್ಯಾದಿಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಸುಖವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಆತನು ಸುಖಿಯಾಗಿರಲು ಇಂದ್ರಿಯಾತೀತವಾದ ಆತ್ಮೋತ್ಥಸುಖವೇ ಕಾರಣವೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗು

ತ್ತದೆ. ವಸ್ತುತಃ ನಿರಾಕುಲತೆಯೇ ಸುಖವು. ಇಂದ್ರಿಯಜನಿತಸುಖವು ಆಕುಲತೆಯನ್ನೇ ಉಂಟುಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅದು ಕೇವಲ ಸುಖಾಭಾಸ(ಸುಖದಂತೆ ತೋರುವುದು) ವಲ್ಲದೆ ನಿಜವಾದ ಸುಖವಲ್ಲ. ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯವನ್ನು ಏಕದೇಶವಾಗಿ ತೊರೆದವರೂ ಆತ್ಮೋತ್ಥಸುಖವನ್ನು ವಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸಮಸ್ತವಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿನ ಸರ್ವವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನೂ ತೊರೆದ ಯೋಗಿಗಳು ವಿಶೇಷಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದುವುದರಲ್ಲಾಶ್ಚರ್ಯವೇನು? ಇಂತಹ ಸುಖವು ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಸಿದ್ಧವರಮೇಷ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾವಕರ್ಮ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ ನೋಕರ್ಮಗಳೂ ವಿಷಯವ್ರವೃತ್ತಿಯೂ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲವೂ ಸರ್ವಧಾ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿರುವ ಆತ್ಮಿಕ ಸುಖವು ಅನುಮಾನಗೋಚರವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಅರ್ಧಾತ್ ಅನುಮಾನವ್ರ ಮಾಣದಿಂದ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಸಿದ್ಧರ ಸುಖವನ್ನು “ಸಿದ್ಧಭಕ್ತಿ”ಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ—
**“ಅಇಸಯಮವ್ವಾಬಾಹಂ ಸೋಕ್ತಮಣಂತಂ ಅಣೋವಮಂ ವರಮಂ ।
 ಇಂದಿಯವಿಸಯಾತೀದಂ ಅವೃತ್ತಂ ಅಚ್ಚವಂ ಚ ತೇ ವತ್ತಾ॥”** ಅರ್ಧಾತ್
 ‘ಆ ಸಿದ್ಧವರಮೇಷ್ಟಿಗಳು (ಸಿದ್ಧಾತ್ಮರು) ಅತಿಶಯವುಳ್ಳುದೂ ಬಾಧಾರಹಿತವೂ ಕೊನೆ ಯಿಲ್ಲದುದೂ ಉವಮೆಯಿಲ್ಲದುದೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವೂ ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಗಳಿಂದ ರಹಿತವೂ ಮೊದಲು ವಡೆಯಲ್ಪಡದುದೂ ಚ್ಯುತಿ(ನಾಶ)ವಿಲ್ಲದುದೂ ಆದ ಆತ್ಮೀಯ-ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.’ ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು “ವ್ರವಚನಸಾರ”ದಲ್ಲಿಯೂ
“ಅಇಸಯಮಾದಸಮುತ್ಥಂ ವಿಸಯಾತೀದಂ ಅಣೋವಮಮಣಂತಂ ಅವು ಚೈಣ್ಣಂ ಚ ಸುಹಂ ಸುದ್ಧವಃಗವ್ವಸಿದ್ಧಾಣಂ ॥” ಅರ್ಧಾತ್ ‘ಶುದ್ಧೋವಯೋಗ ದಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಸಿದ್ಧವರಮೇಷ್ಟಿಗಳ ಸುಖವು ಅತಿಶಯವುಳ್ಳುದೂ ಆತ್ಮನಲ್ಲಂಟಾ ದುದೂ ವಿಷಯಗಳಿಂದರಹಿತವೂ ಉವಮೆಯಿಲ್ಲದುದೂ ಅನಂತವೂ ನಾಶವಿಲ್ಲದುದೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ’ ಎಂದು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿರುವರು. ಅತವನ ಈ ಅತೀಂದ್ರಿಯಸುಖವೇ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾದುದೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಜೀವಹಂ ನೋ ಪರ ಮೊಕ್ಕು ಮುಣೆ, ಜೋ ವರಮಪ್ಪಯಲಾಹು ।

ಕಮ್ಮಕಲಂಕವಿಮುಕ್ತಾಹಂ, ಣಾಣೆಯ ಬೊಲ್ಲಹಿಂ ನಾಹೂ ॥ ೧೦ ॥

“ಜೀವಾನಾಂ ತಂ ಪರಂ ಮೋಕ್ಷಂ ಮನ್ಯಸ್ತ ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮಲಾಭಃ ।

ಕರ್ಮಕಲಂಕವಿಮುಕ್ತಾನಾಂ ಜ್ಞಾನಿನಃ ಬ್ರುವಂತಿ ಸಾಧವಃ ॥ ೧೦ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ— ಕಮ್ಮಕಲಂಕವಿಮುಕ್ತಾಹಂ— ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿಕರ್ಮಗಳೆಂಬ ಕಲಂಕದಿಂದ ರಹಿತರಾದ ಜೀವಹಂ—ಜೀವರಿಗೆ ಜೋ ಪರಮಪ್ಪಯಲಾಹು—ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನ(ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದ) ಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದೋ ಸೋ ಪರ ಮೊಕ್ಕು ಮುಣೆ—ಅದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಹೀಗೆಂದು ಣಾಣೆಯ ಸಾಹೂ—ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಸಾಧುಗಳು

ಅರ್ಧಾತ್ ರತ್ನತ್ರಯಯೋಗದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವವರಾದ ಮುನೀಂದ್ರರು ಬೊಲ್ಲಹಿಂ — ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ವುತ್ರಕಲತ್ರಾದಿವರವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಮಮತ್ವವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಧ್ಯಾನದಬಲದಿಂದ ಭಾವಕರ್ಮದ್ರವ್ಯಕರ್ಮರೂಪವಾದ ಕಲಂಕದಿಂದ ರಹಿತರೂ ಭವ್ಯರೂ ಆದ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತ ಗುಣವ್ಯಕ್ತಿರೂಪವೂ ಕಾರ್ಯಸಮಯನಾರಭೂತವೂ ಆದ ವರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ವ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವಿಕೆಯೇ ಮೋಕ್ಷವು. ಹೀಗೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ನಾಥುಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಮೋಕ್ಷವು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಅನಂತಸುಖದ ವ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದರಿಂದ (ಅಥವಾ ಅನಂತಸುಖಮಯವೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ) ಉವಾದೇಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂಬುದು ಭಾವಾರ್ಥವು

ಹೀಗೆ ಮೋಕ್ಷ-ಮೋಕ್ಷಫಲ-ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಾದಿನಿರೂಪಣವರವಾದ ದ್ವಿತೀಯ ಮಹಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಮೋಕ್ಷಸ್ವರೂಪನಿರೂಪಣೆಯು ಮುಗಿದುದು.

ಇನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರ ಸೂತ್ರವೊಂದರಿಂದ ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷಫಲವನ್ನು ವ್ರತವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.

ದಂಸಣು ಕಾಣು ಅಣಂತಸುಹು, ಸಮಲು ಣ ತುಟ್ಟಿ ಇ ಜಾಸು ।

ಸೋ ವರ ನಾನಲು ಮೊಕ್ಷಫಲು, ಬಿಜ್ಜಲು ಅತ್ಥಿ ಣ ತಾಸು ॥ ೧೧ ॥

“ದರ್ಶನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಅನಂತಸುಖಂ ಸಮಯಂ ನ ತ್ರುಟ್ಟಿತಿ ಯಸ್ಯ ।

ತತ್ ವರಂ ಶಾಶ್ವತಂ ಮೋಕ್ಷಫಲಂ ದ್ವಿತೀಯಂ ಅಸ್ತಿ ನ ತಸ್ಯ ॥ ೧೧ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜಾಸು—ಯಾವ ಮೋಕ್ಷವರ್ಷಾಯಧಾರಕನಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ದಂಸಣು ಕಾಣು ಅಣಂತಸುಹು—ಕೇವಲದರ್ಶನ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಅನಂತಸುಖ ಮತ್ತು ಉವಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಅನಂತವೀರ್ಯ ಈ ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯಮೊದಲಾದ ಅನಂತ ಗುಣಗಳ ಸಮೂಹವು **ಸಮಲು ಣ ತುಟ್ಟಿ ಇ**—ಒಂದು ಸಮಯಮಾತ್ರವೂ ಗಲಿತ (ನಾಶ)ವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅರ್ಧಾತ್ ನಿರಂತರವೂ ಇರುತ್ತದೋ **ತಾಸು—ಆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಸೋ ಪರ—ಆ ಅನಂತಗುಣಸಮೂಹವೇ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಸಾಸಲು ಮೊಕ್ಷಫಲು**—ಶಾಶ್ವತವಾದ ಮೋಕ್ಷಫಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ **ಬಿಜ್ಜಲು ಣ ಅತ್ಥಿ**—ಇದರ ಹೊರತು ಎರಡನೆಯದೊಂದು ಮೋಕ್ಷಫಲವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಗಳಸಮೂಹವೇ ಮೋಕ್ಷದ ಫಲವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದರಿತು ಆ ಗುಣಗಳ ವ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ರಾಗಾದಿವಿಭಾವಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ನಿರಂತರ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು

ಮುಂದೆ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಜೀವಹಂ ಮೊಕ್ಷಹಂ ಹೇಲು ವರು, ದಂಸಣು ಕಾಣು ಚರಿತ್ತು ।

ತೇ ಪುಣು ತಿಣ್ಣಿ ವಿ ಅಪ್ಪು ಮುಣಿ, ಣಿಚ್ಚುಂ ಏಹಲು ಉತ್ತು ॥ ೧೨ ॥

“ಜೀವಾನಾಂ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಹೇತುಃ ವರಂ ದರ್ಶನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಚಾರಿತ್ರಮ್ ।

ತಾನಿ ಪುನಃ ತ್ರೀಣ್ಯಪಿ ಆತ್ಮಾನಂ ಮನ್ಯಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಏವಂ ಉಕ್ತಮ್ ॥ ೧೨ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೀವಹಂ ಮೊಕ್ಷಹಂ ಹೇಲು—ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣವು ವರು ದಂಸಣು ಕಾಣು ಚರಿತ್ತು—ಉತ್ತಮವಾದ ದರ್ಶನ, ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಚಾರಿತ್ರವಾಗಿರುತ್ತದೆ ತೇ ಪುಣು ತಿಣ್ಣಿ ವಿ—ಮತ್ತು ಆ ಮೂರನ್ನೂ (ದರ್ಶನಜ್ಞಾನ ಚಾರಿತ್ರಗಳನ್ನು) ಅಪ್ಪು ಮುಣಿ—ಆತ್ಮನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿ ಣಿಚ್ಚುಂ ಏಹಲು ಉತ್ತು—ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಹೀಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:— ರತ್ನತ್ರಯವು ವ್ಯವಹಾರರತ್ನತ್ರಯ(ಭೇದರತ್ನತ್ರಯ)ವೆಂದೂ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯ(ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯ)ವೆಂದೂ ಎರಡುವಿಧವಾಗಿದೆ ವ್ಯವಹಾರರತ್ನ ತ್ರಯರೂಪ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವು ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯರೂಪಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಾಧಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯಸಾಧಕಭಾವವಿರುತ್ತದೆ ಅರ್ಥಾತ್ ನಿಶ್ಚಯ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಯೂ ವ್ಯವಹಾರಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವು ಸಾಧಕವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಸಾರಾಂಶತಃ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಗಳು (ರತ್ನತ್ರಯವು) ಮೋಕ್ಷಕಾರಣ (ಮಾರ್ಗ)ಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ರತ್ನತ್ರಯಮಯನಾದ ನಿಜಾತ್ಮನೇ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ಆಶಯ ವನ್ನು ಶ್ರೀನೇಮಿಚಂದ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು “ದ್ರವ್ಯಸಂಗ್ರಹ”ದಲ್ಲಿ—“ಸಮ್ಯ ದ್ವಂಸಣಕಾಣಂ ಚರಣಂ ಮೊಕ್ಷಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಜಾಣೇ । ವವಹಾರಾ ಣಿಚ್ಚ ಯದೋ ತತ್ತಿಯಮುಱಿ ಣಿಓಅಪ್ಪಾ ॥” ಎಂಬ ವಚನದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸಿರು ವರು ಅರ್ಥಾತ್ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ರತ್ನತ್ರಯವು ವ್ಯವಹಾರಕಾರಣವೆಂದೂ ತನ್ನಯನಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ನಿಶ್ಚಯಕಾರಣನೆಂದೂ ಮುಖ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವು

ವೆಚ್ಚು ಇ ಜಾಣ ಇ ಅಣುಚರ ಇ, ಅಪ್ಪಿಂ ಅಪ್ಪಲು ಜೋ ಜಿ ।

ದಂಸಣು ಕಾಣು ಚರಿತ್ತು ಜಿಲು, ಮೊಕ್ಷಹಂ ಕಾರಣು ಸೋ ಜಿ ॥ ೧೩ ॥

“ವಶ್ಯತಿ ಜಾನಾತಿ ಅನುಚರತಿ ಆತ್ಮನಾ ಆತ್ಮಾನಂ ಯ ಏವ ।

ದರ್ಶನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಚಾರಿತ್ರಂ ಜೀವಃ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಸ ಏವ ॥ ೧೩ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೋ ಜಿ—ಯಾವಜೀವನು ಅಪ್ಪಿಂ ಅಪ್ಪಲು—ತನ್ನಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ವೆಚ್ಚು ಇ ಜಾಣ ಇ ಅಣುಚರ ಇ—ನೋಡುತ್ತಾನೆಯೋ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆಯೋ ಮತ್ತು ಆಚರಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ದಂಸಣು ಕಾಣು ಚರಿತ್ತು—ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರ(ರತ್ನ ತ್ರಯ)ರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣತನಾದ ಸೋ ಜಿ ಜಿಲು—ಆ ಜೀವನೇ ಮೊಕ್ಷಹಂ ಕಾರಣು—ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಯಾವ ಭವ್ಯಜೀವನು ತನ್ನಾತ್ಮನನ್ನು ತಾನು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪರೂಪ ದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾನೋ ಅಥವಾ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಶ್ರದ್ಧಾನದಲ್ಲಿ ಚಂಚಲತೆ ಮಲಿನತೆ ಶಿಥಿಲತೆಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉಪಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂಬ ದೃಢಶ್ರದ್ಧಾನ ವುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾನೋ, ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಿಜಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯು ತ್ತಾನೋ ಹಾಗೂ ಸಮಸ್ತರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ತೊರೆದವನಾಗಿ ನಿಜಾತ್ಮಸ್ವರೂಪ ದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೋ ಅಂತಹ ಜೀವನು ನಿಶ್ಚಯ-ರತ್ನತ್ರಯಮಯ (ರತ್ನತ್ರಯವರಿಣತ)ನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯವರಿಣತನಾದ ಜೀವನೇ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣ(ನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗ)ನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯನು ವ್ರಶ್ಚಿಮಾಡುತ್ತಾನೆ.—ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಶ್ರದ್ಧಾನರೂಪವಾದ ಸಮ್ಯ ಗ್ದರ್ಶನವು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮೇಲಿನ ವಿವರಣೆ ಯಲ್ಲಿ ನೋಡುವಿಕೆಯು ದರ್ಶನವೆಂದು ತಮ್ಮಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ನೋಡುವಿಕೆಯ ರೂಪವಾದ ಈ ದರ್ಶನವು ಹೇಗೆ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಾಗಬಲ್ಲದು? ಏಕೆಂದರೆ ದರ್ಶ ನಕ್ಕೆ ನೋಡುವಿಕೆಯೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿದುದಾದರೆ ಅಭವ್ಯನೂ ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ದರ್ಶನ(ನೋಡುವಿಕೆ)ವೂ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಾಗಬೇಕಾಗುವುದು. ಅಭವ್ಯನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷ ವ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆಂಬುದು ಆಗಮವಿರುದ್ಧವಾದುದು ಎಂದು. ಗುರುಗಳು ಉತ್ತರಿಸು ತ್ತಾರೆ—ಅಭವ್ಯರಿಗೆ ಬಾಹ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳ ದರ್ಶನ(ನೋಡುವಿಕೆ)ಮಾತ್ರವೇ ಉಂಟಾ ಗುತ್ತದಲ್ಲದೆ ಅಂತರಂಗಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವದ ದರ್ಶನವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ ಅವ ರಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಾದಿಸವ್ಯವ್ರಕೃತಿಗಳ ಉಪಶಮ ಕ್ಷಯೋಪಶಮಕ್ಷಯಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉಪಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂಬ ಶ್ರದ್ಧಾನರೂಪವಾದ ಸಮ್ಯ ಗ್ದರ್ಶನವೂ ಅವರಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ ಹಾಗೆಯೇ ಚಾರಿತ್ರಮೋಹದ ಉದಯವಿರುವುದ ರಿಂದ ವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರರೂಪವುಳ್ಳ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಶುದ್ಧಾತ್ಮನತ್ತಾವಲೋಕನವೂ ಅವ ರಲ್ಲುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅತವನ ಅಭವ್ಯರಲ್ಲುಂಟಾಗುವ ಬಾಹ್ಯಪದಾರ್ಥದರ್ಶನವು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವವು ನಿಶ್ಚಯನೆಯದಿಂದ ಅಭೇಧರತ್ನ ತ್ರಯಪರಿಣತನಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಮೋಕ್ಷಕಾರಣನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂಬೀ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ “ದ್ರವ್ಯಸಂಗ್ರಹ”ದ ಪ್ರಮಾಣವು ಹೀಗಿರುತ್ತದೆ:—“ರಯಣತ್ರಯಂ ಣ ವಟ್ಟಿ ಇ ಆಪ್ಪಾಣಂ ಮುಇತ್ತು ಅಣ್ಣದವಿಯವ್ವಿ । ತಮ್ಮಾ ತತ್ತಿಯಮುಇಹಿ ಹೋದಿ ಹು ಮೊಕ್ಕಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ಆದಾ ॥” “ಅರ್ಥಾತ್” ರತ್ನತ್ರಯವು ಆತ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರ ಪರವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಆ ರತ್ನತ್ರಯಮಯ(ಸ್ವರೂಪ)ನಾದ ಆತ್ಮನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ಜಂ ಬೊಲ್ಲ ಇ ವನಹಾರಣಲು, ದಂಸಣು ಕಾಣು ಚರಿತ್ತು ।

ತಂ ಪರಿಯಾಣಹಿ ಜೀವ ತುಹುಂ, ಜೀಂ ಪರು ಹೋಹಿ ಪವಿತ್ತು ॥೧೪॥

“ಯತ್ ಬ್ರೂತೇ ವ್ಯವಹಾರನಯಃ ದರ್ಶನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಚಾರಿತ್ರವ್” ।

ತತ್ ಪರಿಜಾನೀಹಿ ಜೀವ ತ್ವಂ ಯೇನ ಪರಃ ಭವಸಿ ಪವಿತ್ರಃ

॥ ೧೪ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:-ಜೀವ-ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ವನಹಾರಣಲು-ವ್ಯವಹಾರನಯವು ಜಂ ದಂಸಣು ಕಾಣು ಚರಿತ್ತು—ಯಾವ ದರ್ಶನ ಜ್ಞಾನ ಚಾರಿತ್ರರೂಪರತ್ನತ್ರಯ ವನ್ನು ಬೊಲ್ಲ ಇ—ಹೇಳುತ್ತದೆಯೋ ತಂ—ಅದನ್ನು ತುಹುಂ ವರಿಯಾಣಹಿ— ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿ ಜೀಂ ಪರು ಹೋಗಿ ವವಿತ್ತು—ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ(ವ್ಯವ ಹಾರರತ್ನತ್ರಯವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ) ಉತ್ಕೃಷ್ಟನೂ ವವಿತ್ರನೂ ಆಗುತ್ತಿ

ಭಾವಾರ್ಥ:-ಜೀವನೇ! ನೀನು ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಶ್ರದ್ಧಾನರೂಪನಮ್ಮಗ್ಧರ್ಶನ, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನರೂಪನಮ್ಮಗ್ಧಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಅಶುಭಕ್ರಿಯೆಗಳ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪನಮ್ಮಕೃತ್ಚಾರಿತ್ರ ಇವು ಮೂರು ನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಾಧಕವಾದ ವ್ಯವಹಾರಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗ ವೆಂದು ತಿಳಿ ಹೀಗೆ ತಿಳಿದು ಆರಾಧಿಸುವುದರಿಂದ ನೀನು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ವವಿತ್ರ ಪರಮಾತ್ಮನಾಗುವೆ. ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪವೂ ನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವೂ ಆದ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನ ತ್ರಯವು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಯೂ ಸವಿಕಲ್ಪವೂ ವ್ಯವಹಾರಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವೂ ಆದ ವ್ಯವ ಹಾರರತ್ನತ್ರಯವು ಸಾಧನವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲಿ ಸವಿಕಲ್ಪವು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಸಾಧನವಾಗುತ್ತದೆ ಅರ್ಥಾತ್ ವ್ಯವಹಾರರತ್ನತ್ರಯವು ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಸಾಧನವಾಗುತ್ತದೆ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವೇನೆಂದರೆ — ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದಲೂ ವಿಷಯಕಷಾಯಗಳಿಂದ ಮಲಿನನಾಗಿರುವ ಈ ಜೀವನು ವ್ಯವಹಾರಸಾಧನದ ಹೊರತು ಉಜ್ಜ್ವಲ(ಪರಿಶುದ್ಧ)ನಾಗಲಾರನು. ಮಲಿನವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಶುದ್ಧೀಕರಿಸಿದನಂತರ ಅದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ಬಣ್ಣವು ಉಜ್ಜ್ವಲವೂ ಸ್ಥಿರವೂ ಆಗುವಂತೆ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಅವ್ರತ ಮತ್ತು ಕಷಾಯಾದಿಗಳು ಕ್ಷೀಣವಾಗುವುದರಿಂದ ಯಥಾರ್ಥದೇವಗುರುಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ ಯನ್ನೂ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಅಶುಭಕ್ರಿಯಾನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ವಡೆದ ಜೀವನೇ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ವ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯವು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಕಾರಣವೂ ವ್ಯವಹಾರರತ್ನತ್ರಯವು ಪರಂಪರಾಕಾರಣವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವೂ ಸವಿಕಲ್ಪ-ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಭೇದದಿಂದ ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿದೆ. “ನಾನು ಅನಂತಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನು, ನಾನು ಶುದ್ಧನು, ನಾನು ಅದ್ವಿತೀಯನು” ಎಂದು ಮೊದಲಾದ ಚಿಂತನೆಯು ಸವಿಕಲ್ಪನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಾಗಿದೆ ಇದು ಸಾಧಕ ವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೊಂದು ಚಿಂತನೆಯೂ, ವಚನವೂ ಚೇಷ್ಟೆಯೂ ಇಲ್ಲದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಇದೇ ಆಶಯವನ್ನು “ದ್ರವ್ಯಸಂಗ್ರಹ”ದಲ್ಲಿ “ಮಾಚಿಟ್ಟಿಹ ಮಾಜಂಪಹ ಮಾಚಿಂತಹ ಕಿಂ ವಿ ಜೇಣ ಹೋಇ ಧರೋ | ಅಪ್ಪಾ ಅಪ್ಪನ್ನಿ ರಃ ಇಣಮೇವ ಪರಂ ಹವೇ ಝಾಣಂ ||” ಎಂಬ ಗಾಥೆಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿರುವರು ಅರ್ಥಾತ್ “ಕರ್ಮಾಸ್ರವಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಕಾಯವ್ಯಾವಾರ (ಕಾಯಚೇಷ್ಟೆ)ವನ್ನು ಮಾಡದಿರಿ, ಕರ್ಮಾಸ್ರವಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡದಿರಿ, ಕರ್ಮಬಂಧನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಯಾವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಚಿಂತಿಸದಿರಿ, ಯಾವ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಆತ್ಮನು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಲೀನ

ನಾಗಿಯೂ ಸ್ಥಿರನಾಗಿಯೂ ಆಗುತ್ತಾನೋ ಇದೇ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪವರಮು
ಧ್ಯಾನವಾಗಿರುವುದು ಅಥವಾ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಾಗಿರುವುದೆಂದಭಿ
ಪ್ರಾಯವು ಹೀಗೆಯೇ “ತತ್ತ್ವಸಾರ”ದಲ್ಲಿಯೂ ಸವಿಕಲ್ಪ-ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಿಶ್ಚಯ
ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹೀಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ — “ಜಂ ಪುಣ ಸಗಯಂ ತಚ್ಚಂ
ಸವಿಯಪ್ಪಂ ಹೋಇ ತಹ ಯ ಅವಿಯಪ್ಪಂ । ಸವಿಯಪ್ಪಂ ಸಾಸವಯಂ
ಣಿರಾಸವಂ ವಿಗಯಸಂಕಪ್ಪಂ ॥ ” ಅಂದರೆ ಆತ್ಮತತ್ತ್ವವೂ ಸವಿಕಲ್ಪ-ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ
ಭೇದದಿಂದ ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಸವಿಕಲ್ಪವು ಆಸ್ತನಸಹಿತ
ವಾಗಿಯೂ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪವು ಆಸ್ತನವಹಿತವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ.

ಮುಂದೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ವ್ಯವಹಾರಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಮೊದಲ ಅಂಗ
ವಾದ ವ್ಯವಹಾರಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.

ದವ್ವಇ ಜಾಣಇ ಜಹರಿಯಇಂ, ತಹ ಜಗಿ ಮಣ್ಣಇ ಜೋ ಜಿ ।

ಅಪ್ಪಹಂ ಕೇರಲು ಭಾವುಡಲು, ಅವಿಚಲು ದಂಸಣು ಸೋ ಜಿ ॥ ೧೫ ॥

“ದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಜಾನಾತಿ ಯಥಾಸ್ಥಿತಾನಿ ತಥಾ ಜಗತಿ ಮನ್ಯತೇ ಯ ಏವ ।

ಆತ್ಮನಃ ಸಂಬಂಧೀ ಭಾವಃ ಅವಿಚಲಃ ದರ್ಶನಂ ನ ಏವ ॥ ೧೫ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೋ ಜಿ—ಯಾವುದು ಜಗಿ—ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದವ್ವಇಂ—
ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಜಹರಿಯಇಂ—ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ (ಹೇಗಿರುತ್ತವೋ ಹಾಗೆ) ಜಾಣಇ—ತಿಳಿ
ಯುವುದೋ ಮಣ್ಣಇ—ನಂಬುವುದೋ ಅಪ್ಪಹಂ ಕೇರಲು—ಆತ್ಮನ ಸಂಬಂಧವಾದ
ಅವಿಚಲು—ಚಲಮುಲಿನಾವಗಾಢದೋಷರಹಿತವಾದ (ನಿಶ್ಚಲವಾದ) ಸೋ ಜಿ ಭಾವ
ಡಲು—ಆ ಭಾವವೇ ದಂಸಣು—ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವು

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭರಿತವಾಗಿರುವ ಜೀವಾದಿ-ಷಡ್ದ್ರವ್ಯಗಳ ಸ್ವರೂಪ
ವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ದೃಢಶ್ರದ್ಧಾನ(ನಿಶ್ಚಲವಾದ ನಂಬಿಕೆ)ವನ್ನಿಡುವುದು
ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವು. ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವು ಆತ್ಮನ ನಿಜಸ್ವಭಾವವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವೀತರಾಗ
ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನ (ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ)ದಿಂದ ಆತ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನರಿತು
“ಸರ್ವದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿಜಾತ್ಮದ್ರವ್ಯವೊಂದೇ ಧ್ಯಾನಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.” ಎಂಬ ದೃಢ
ಶ್ರದ್ಧಾನವು ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ವರಂವರಾ
ಕಾರಣವಾದ ದೇವಗುರುಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯೂ ಷಡ್ದ್ರವ್ಯ ಸವತತ್ತ್ವ ಮತ್ತು
ನವವದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ದೃಢಶ್ರದ್ಧಾನವೂ ವ್ಯವಹಾರಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. *ದೇವ
ಮೂಢ ಗುರುಮೂಢ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಮೂಢ(ಲೋಕಮೂಢ)ಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಮೂಢತೆ
ಗಳೂ, ಜ್ಞಾನಮದ ಪೂಜಾಮದ ಕುಲಮದ ಜಾತಿಮದ ಬಲಮದ ಋದ್ಧಿಮದ

* ಮೂಢತ್ರಯಂ ಮದಾಶ್ಚಾಪ್ಯೌ ತಥಾನಾಯತನಾನಿ ಷಟ್ । ಅಪ್ಯೌ ಶಂಕಾದಯಶ್ಚೇತಿ
ದೃಗ್ಗೋಷಾಃ ಪಂಚವಿಂಶತಿಃ ॥

ತಪೋಮದ ಶರೀರಮದಗಳೆಂಬ ಎಂಟು ಮದಗಳೂ, ಕುಗುರು ಕುದೇವ ಕುಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಇವುಗಳ ಆರಾಧಕರ ವ್ರತನಾರೂಪವಾದ ಆರು ಅನಾಯತನಗಳೂ, ಶಂಕಾ ಕಾಂಕ್ಷಾ ವಿಚಿಕಿತ್ಸಾ ಅನ್ಯದೃಷ್ಟಿವ್ರತಂಸಾ ಅನುವಗೂಹನ ಅಸ್ಥಿತೀಕರಣ ಅನಾತ್ಮಲ್ಯ ಮತ್ತು ಅವಿಭಾವನಾ ಎಂಬ ಎಂಟು ಶಂಕಾದಿದೋಷಗಳೂ ಹೀಗೆ ಇವು ವ್ಯವಹಾರ ಸಮ್ಮಗ್ನಶರಣಕ್ಕೆ ಇವೃತ್ತೈದು ಮಲ(ದೋಷ)ಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ ಈ ಇವೃತ್ತೈದು ದೋಷಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದುದೂ ಅಸ್ಥಿರಬುದ್ಧಿ ವರಿಣಾಮಗಳ ಮಲಿನತೆ ಮತ್ತು ಶಿಥಿಲತೆಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದುದೂ ವ್ಯವಹಾರಸಮ್ಮಗ್ನಶರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು ಈ ಸಮ್ಮಗ್ನಶರಣವು ಸಕಲಾಭೀಷ್ಟವ್ರದವಾದ ಚಿಂತಾಮಣಿಯಂತೆಯೂ ಕಾಮಧೇನುವಿನಂತೆಯೂ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದಂತೆಯೂ ಇರುತ್ತದೆ ಅರ್ಥಾತ್ *ಯಾವಾತನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಚಿಂತಾಮಣಿಯೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವೂ ಧನಾಗಾರದಲ್ಲಿ ಕಾಮಧೇನುವೂ ಇರುವುದೋ ಆತನು ವ್ರಾರ್ಥಿಸ(ಇಚ್ಛಿಸ)ಬೇಕಾದ ಬೇರೆ ವದಾರ್ಥವಾದರೂ ಯಾವುದಿರುವುದು? ಅತನವ ಸಮ್ಮಗ್ನಶರಣವು ಚಿಂತಾಮಣಿ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಂತೆ ಸರ್ವಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನಂಟುಮಾಡುವುದೆಂದು ತಿಳಿದು ಅದನ್ನೇ ಗ್ರಹಣಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮುಖ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವು.

ದವ್ವಹಂ ಜಾಣಹಿ ತಾಇಂ ಛಹ, ತಿಹುಯಣು ಭರಿಯಲು ಜೇಹಿಂ ।

ಆಇವಿಣಾಸನಿವಜ್ಜಿಯಹಿಂ, ಣಾಣಿಹಿ ವಭಣಿಯವಹಿಂ

॥ ೧೬ ॥

“ದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಜಾನೀಹಿ ತಾನಿ ಪಟ್ ತ್ರಿಭುವನಂ ಭೃತಂ ಯೈಃ ।

ಆದಿನಾಶನಿವರ್ಜಿತೈಃ ಜ್ಞಾನಿಭಿಃ ವ್ರಭಣಿತೈಃ

॥ ೧೬ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಆಇವಿಣಾಸನಿವಜ್ಜಿಯಹಿಂ—ಆದ್ಯಂತರಹಿತವಾದುವೂ ಣಾಣಿಹಿ ವಭಣಿಯವಹಿಂ—ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳೂ ಆದ ಚೇಹಿಂ ಯಾವ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ತಿಹುಯಣು ಭರಿಯಲು—ತ್ರಿಭುವನ(ಮೂರ್ತೀಕ)ವು ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆಯೋ (ಅಥವಾ ತುಂಬಲ್ಪಟ್ಟಿದೆಯೋ) ತಾಇಂ ಛಹ ದವ್ವಹಂ—ಆ ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ನೀನು ಜಾಣಹಿ—ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—“ಷಡ್ದ್ರವ್ಯಭರಿತೋ ಲೋಕಃ” ಎಂಬ ಆಗಮೋಕ್ತಿಯಂತೆ ಲೋಕವು ಜೀವದ್ರವ್ಯಮೊದಲಾದ ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಲೋಕವು ಈ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದಲೇ ಉಂಟಾದುದಾಗಿದೆ. ಅರ್ಥಾತ್ ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಯಾರೊಬ್ಬ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾಗಲಿ ರಕ್ಷಕನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ನಾಶಕನಾಗಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಷಡ್ದ್ರವ್ಯಗಳು ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ ಆದ್ಯಂತರಹಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಲೋಕವೂ ಅನಾದಿನಿಧನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಯದ್ಯಪಿ ಈ ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳು ವ್ಯವಹಾರಸಮ್ಮಗ್ನಶರಣದ ವಿಷಯಗಳಾಗಿರುತ್ತವಾದರೂ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ

*ಹಸ್ತೇ ಚಿಂತಾಮಣಿಯು ಸ್ಯ ಗೃಹೇ ಯಸ್ಯ ಸುರದ್ರುಮಃ । ಕಾಮಧೇನುರ್ಧನೇ ಯಸ್ಯ ತಸ್ಯ ಕಾ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಪರಾ ॥

ನಿತ್ಯಾನಂದಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿರೂಪವಾದ ವೀತರಾಗ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ವಿಷಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ಜೀಲು ಸಚೇಯಣು ದವ್ವು ಮುಣೆ, ವಂಚ ಅಚೇಯಣ ಅಣ್ಣ ।

ಪೊಗ್ಗಲು ಧಮ್ಮಾಹಮ್ಮು ಣಹು, ಕಾಲೇಂ ಸಹಿಯಾ ಭಿಣ್ಣ ॥ ೧೭ ॥

“ಜೀವಂ ಸಚೇತನಂ ದ್ರವ್ಯಂ ಮನ್ಯಸ್ತ ವಂಚ ಅಚೇತನಾನಿ ಅನ್ಯಾನಿ ।

ವುದ್ಗಲಃ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮೌ ಸಭಃ ಕಾಲೇನ ಸಹಿತಾನಿ ಭಿನ್ನಾನಿ ॥ ೧೭ ॥

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:-ಜೀಲು ಸಚೇಯಣು ದವ್ವು-ಜೀವನು ಸಚೇತನದ್ರವ್ಯವೆಂದೂ ಅಣ್ಣ-ಜೀವನಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ (ಇತರ) ಕಾಲೇಂ ಸಹಿಯಾ-ಕಾಲದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪುಗ್ಗಲು ಧಮ್ಮಾಹಮ್ಮು ಣಹು-ವುದ್ಗಲವು ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳು ಮತ್ತು ಆಕಾಶವು ವಂಚ-ಇವೈದು ದ್ರವ್ಯಗಳು ಅಚೇಯಣ-ಅಚೇತನದ್ರವ್ಯಗಳೆಂದೂ ಭಿಣ್ಣ-ತನ್ಮುತಮ್ಮು ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ವರಸ್ತರಭಿನ್ನವಾದುವುಗಳೆಂದೂ ಮುಣೆ-ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ:-ಜೀವದ್ರವ್ಯವು ಸಚೇತನವಾಗಿದೆ ಇತರ ವುದ್ಗಲಾದಿ ಐದು ಅಚೇತನದ್ರವ್ಯಗಳು ಕಾಲದ್ರವ್ಯದ ಹೊರತು ಉಳಿದ ಐದು ದ್ರವ್ಯಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವಾಯ ಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ:-ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವು ಸರಾಗಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವೆಂದೂ ವೀತರಾಗಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ವೆಂದೂ ಎರಡು ಭೇದಗಳುಳ್ಳುದಾಗಿದೆ ಶಾಂತವರಿಣಾಮರೂಪವಾದ ‘ವ್ರತಮ್,’ ಜಿನಧರ್ಮಸಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಸಂನಾರದಲ್ಲಿ ಉದಾಸೀನಭಾವರೂಪವಾದ ‘ಸಂವೇಗ್,’ ಜೀವದಯಾರೂಪವಾದ ‘ಅನುಕಂವಾ,’ ದೇವಗುರುಶಾಸ್ತ್ರ ಹಾಗೂ ಷಡ್ವೈಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧಾರೂಪವಾದ ‘ಆಸ್ತಿಕ್ಯ,’ ಈ ನಾಲ್ಕು ಗುಣಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ(ವ್ರತಟಿ)ರೂಪವಾದುದು ಸರಾಗಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವು. ಇದೇ ವ್ಯವಹಾರಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರ ಮಯವೂ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳುದೂ ಆದ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವೇ ವೀತ ರಾಗಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಶ್ನೆ-‘ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ’ ಎಂಬ ಶ್ರದ್ಧೆ (ರುಚಿ, ನಂಬಿಕೆ)ಯು ನಿಶ್ಚಯ-ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಹಿಂದೆ ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ವುನಃ ‘ವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರಮಯವಾಗಿರುವುದು ಅರ್ಥಾತ್ ವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರದೊಡನೆ ತನ್ಮಯವಾಗಿರುವುದು’ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವೆಂದು ಹೇಳುವ ಮಾತು ಪೂರ್ವಾವರವಿರೋಧವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಗೃಹಸ್ಥಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಂಕರಪರಮದೇವರು ಭರತನಗರಾದಿ-ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು ಹಾಗೂ ರಾಮ, ವಾಂಡವರು ಮೊದಲಾದ ಮಹಾಪುರುಷರಲ್ಲಿ ‘ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ’ ಎಂಬ ಶ್ರದ್ಧಾರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿದ್ದಿತಾದರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರವಿರ ಲಿಲ್ಲ. ಒಂದುವೇಳೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಆ ಸಮಯ (ಗೃಹಸ್ಥಾವಸ್ಥೆ)ದಲ್ಲಿ ವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರ ವಿರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅವರು ಹೇಗೆ ಗೃಹಸ್ಥರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು? ಅರ್ಥಾತ್ ಇದು ಪೂರ್ವಾವರ

ವಿರೋಧವಾಗಿದೆ. ಉತ್ತರ—ತೀರ್ಥಂಕರರು ಹಾಗೂ ಭರತಸಗರಾದಿಗಳಂತಹ ಮಹಾ ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂಬ ಭಾವನಾರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವೇನೋ ಇರುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಚಾರಿತ್ರಮೋಹದ ಉದಯದಿಂದ ಸ್ಥಿರತೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಪ್ತಜ್ಞಾಭಂಗದಕಾರಣದಿಂದ ಹಾಗೂ ಮಹಾವ್ರತವುಂಟಾಗುವ ವರಿಗೆ ಅವರು ಅಸಂಯಮಿಗಳು ಅಥವಾ ಅಸಂಯತರೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಸಂಬಂಧವಾದ ಅಖಂಡಭಾವನೆಯಿಂದ ಚ್ಯುತ(ರಹಿತ)ರಾದ ಭರತ ಸಗರ ರಾಘವ ವಾಂಡವಾದಿಗಳು ನಿರ್ದೋಷವರಮಾತ್ಮರಾದ ಅರ್ಹತ್ವರಮೇಷಿಗಳ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಪರ ಮೇಷಿಗಳ ಗುಣಸ್ತವನ ವಸ್ತುಸ್ತವನ ರೂಪಸ್ತವನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಚರಿತಪುರಾಣಾದಿಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಆಜ್ಞಾರಾಧಕರಾದ ಆಚಾರ್ಯ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಸಾಧುಗಳಿಗೆ ಆಹಾರಾದಿದಾನಗಳನ್ನೂ ಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ವಿಷಯಕಪಾಯವು ವೃತ್ತಿರೂಪದುರ್ಭಾಗದಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಗೂ ಸಂಸಾರದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಂತಹ ಶುಭ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಶುಭ-ರಾಗದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಇವರು ಸರಾಗ ಸಮ್ಯಗ್ಮೃಷ್ಟಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಈ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವು ವರಂವರೆಯಿಂದ ವೀತರಾಗ ಚಾರಿತ್ರಮಯವಾದ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಸಾಧಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ವೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ವಸ್ತುತಃ ಗೃಹಸ್ಥಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸರಾಗಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ರೂಪವಾದ ವ್ಯವಹಾರಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವೇ ಇರುತ್ತದೆಂದು ಭಾವವು.

ಮುಕ್ತಿವಿಹೂಣಲು ಕಾಣಮೆಲು, ವರಮಾಣಂದಸಹಾಲು ।

ಣೆಯಮಿಂ ಜೋಇಯ ಆಪ್ತ ಮುಣಿ, ಣಿಚ್ಚು ಣಿರಂಜಣು ಭಾಲು ॥೧೮॥

“ಮೂರ್ತಿವಿಹೀನಃ ಜ್ಞಾನಮಯಃ ಪರಮಾನಂದಸ್ವಭಾವಃ ॥

ನಿಯಮೇನ ಯೋಗಿನ್ ಆತ್ಮಾನಂ ಮನ್ಯಸ್ತು ನಿತ್ಯಂ ನಿರಂಜನಂ ಭಾವಮ್ ॥೧೮॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೋಇಯ—ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ! ಣೆಯಮಿಂ—ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ **ಮುಕ್ತಿವಿಹೂಣಲು**—ಮೂರ್ತಿರಹಿತ(ಅಮೂರ್ತ)ನೂ **ಕಾಣಮೆಲು**—ಜ್ಞಾನಮಯನೂ **ವರಮಾಣಂದಸಹಾಲು**—ವರಮಾನಂದಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನೂ **ಅದ ಅಪ್ಪು**—ಆತ್ಮನನ್ನು **ಣಿಚ್ಚು**—ನಿತ್ಯನಾದವನನ್ನಾಗಿಯೂ **ಣಿರಂಜಣು**—ನಿರಂಜನನನಾ ಗಿಯೂ **ಭಾಲು**—ವಿಶಿಷ್ಟಪದಾರ್ಥ (ಇತರದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ದ್ರವ್ಯ) ವನ್ನಾಗಿಯೂ ನೀನು **ಮುಣಿ**—ತಿಳಿ,

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಆತ್ಮನು (ಅಥವಾ ಜೀವದ್ರವ್ಯವು) ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಸ್ಪರ್ಶರಸ ಗಂಧವರ್ಣಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಮೂರ್ತಿಯೂ ಲೋಕಾಲೋಕಪ್ರಕಾಶಕ ವಾದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಯುಕ್ತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಮಯನೂ ವೀತರಾಗಪರಮಾ ನಂದೈಕರೂಪವಾದ ಸುಖಾಮೃತರಸಾಸ್ವಾದನದಿಂದ ಪರಮಾನಂದಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನೂ

ಶುಭದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನೆಯದಿಂದ ನಿತ್ಯ(ಅವಿನಾಶಿ)ನೂ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿರೂಪವಾದ ಕಲಂಕ(ಅಂಜನ)ರಹಿತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನಿರಂಜನನೂ ಇತರ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ವಾದ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು

ಪುಗ್ಗಲು ಭವಿಷ್ಯ ಮುತ್ತು ವಡ, ಇಯರ ಅಮುತ್ತು ವಿಯಾಣಿ ।

ಧಮ್ಮಾಧಮ್ಮ ವಿ ಗಯರಿಯಹಂ, ಕಾರಣು ಪಭಣಹಿಂ ಣಾಣಿ ॥ ೧೯ ॥

“ಪುದ್ಗಲ ಪಡ್ವಿಧಃ ಮೂರ್ತಃ ವತ್ಸ ಇತರಾಣಿ ಅಮೂರ್ತಾಣಿ ವಿಜಾನೀಹಿ ।

ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಮಪಿ ಗತಿಸ್ಥಿತೋಃ ಕಾರಣಂ ಪ್ರಭಣಂತಿ ಜ್ಞಾನಿನಃ ॥ ೧೯ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ವಡ—ಎಲೈ ಶಿಷ್ಯನೇ! ಪುಗ್ಗಲು—ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯವು ಭವಿಷ್ಯ—ಆರು ವಿಧವುಳ್ಳುದೆಂದೂ ಮುತ್ತು—ಮೂರ್ತವೆಂದೂ ಇಯರ—ಇತರದ್ರವ್ಯಗಳು ಅಮುತ್ತು—ಅಮೂರ್ತಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆಂದೂ ವಿಯಾಣಿ—ಜಿಣ್ಣಾಗಿ ತಿಳಿ. ಧಮ್ಮಾಧಮ್ಮ ವಿ—ಮತ್ತು ಧರ್ಮ ಅಧರ್ಮದ್ರವ್ಯಗಳು ಗಯರಿಯಹಂ—ಗಮನ ಮತ್ತು ಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣು—ಸಹಾಯಕಕಾರಣಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆಂದು ವಭಣಹಿಂ ಣಾಣಿ—ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಪುದ್ಗಲದಲ್ಲಿ ಬಾದರಬಾದರ, ಬಾದರ, ಬಾದರಸೂಕ್ಷ್ಮ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಬಾದರ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮ ಹೀಗೆ ಆರು ಭೇದಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಆರು ಭೇದಗಳನ್ನು ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ —“ಪುಡವೀ ಜಲಂ ಚ ಛಾಯಾ ಚಲುರಿದಿಯವಿಸಯ ಕಮ್ಮಪಾಲುಗ್ಗಾ । ಕಮ್ಮಾತೀದಾ ಏವಂ ಭಬ್ಬೇಯಾ ಪುಗ್ಗಲಾ ಹೊಂತಿ ॥” ಅರ್ಥಾತ್ ಭೂಮಿ, ಕಲ್ಲು, ಕಟ್ಟಿಗೆ ತೃಣ (ಹುಲ್ಲು) ಮೊದಲಾದುವು ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೆ ಪುನಃ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಇವು “ಬಾದರಬಾದರ”ಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ ನೀರು, ಎಣ್ಣೆ, ತುಪ್ಪಮೊದಲಾದುವು ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೂ ಪುನಃ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ “ಬಾದರ”ಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಸೋಡಲಾಗುವ (ಬಾದರವಾದ) ಮತ್ತು ಗ್ರಹಣಮಾಡಲಾಗದ (ಸೂಕ್ಷ್ಮ) ಸರಳು, ಬಿಸಿಲು, ಬೆಳದಿಂಗಳು ಮೊದಲಾದುವು “ಬಾದರಸೂಕ್ಷ್ಮ”ಗಳೆನಿಸುತ್ತವೆ ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯದ ಹೊರತು ಇತರ ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಗಳಾದ ಸ್ಪರ್ಶ, ರಸ, ಗಂಧ ಮತ್ತು ಶಬ್ದಾದಿಗಳು ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರವಾಗದವುಗಳಾಗಿದ್ದು ಗ್ರಹಣೆಗೆ ಯೋಗ್ಯಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ “ಸೂಕ್ಷ್ಮಬಾದರ”ಗಳಾಗಿವೆ. ಕರ್ಮವರ್ಗಣೆಗಳು ಇಂದ್ರಿಯಗೋಚರವಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಅವು “ಸೂಕ್ಷ್ಮ”ಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅವಿಭಾಗವ್ರತಿಚ್ಛೇದ(ವಿಭಾಗಿಸಲಾರದ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ)ವುಳ್ಳ ವರಮಾಣುವು “ಸೂಕ್ಷ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮ”ವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಹೀಗೆ ಆರು ಭೇದಗಳುಳ್ಳ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯವು ಸ್ಪರ್ಶ ರಸ ಗಂಧ ವರ್ಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದರಿಂದ ಮೂರ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ (ಸ್ಪರ್ಶಾದಿಗಳುಳ್ಳುದಕ್ಕೆ ಮೂರ್ತವೆಂದೂ ಅವುಗಳಿಲ್ಲದುದಕ್ಕೆ ಅಮೂರ್ತವೆಂದೂ ಹೆಸರು) ಮತ್ತು ಉಳಿದ ಐದು ದ್ರವ್ಯಗಳು ಅಮೂರ್ತ

ಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. “ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಸೂತ್ರ”ದಲ್ಲಿ “ಗತಿಸ್ಥಿತ್ಯುಪಗ್ರಹೌ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಯೋರುಪಕಾರೇ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯ ಅಧರ್ಮದ್ರವ್ಯಗಳು ಜೀವ ಪುಷ್ಕಲಗಳ ಗತಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ಸಹಕಾರಿಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ ಅರ್ಥಾತ್ *ನೀರು ಸಂಚರಿಸುವ ಮೀನುಗಳ ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕ (ಸಹಕಾರಿ)ವಾಗಿರುವಂತೆ ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯವು ಗಮನೋದ್ಯುಕ್ತಗಳಾದ ಜೀವಪುಷ್ಕಲಗಳ ಗಮನಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ವಿಶ್ರಮಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುವ ವಧಿಕ (ದಾರಿಗ)ನಿಗೆ ನೆರಳು ವಿಶ್ರಮಿಸಲು (ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು) ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ಅಧರ್ಮದ್ರವ್ಯವು ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಯುಕ್ತಗಳಾದ ಜೀವಗಳ ಮತ್ತು ಪುಷ್ಕಲಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ಈ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮದ್ರವ್ಯಗಳು ಜೀವಪುಷ್ಕಲಗಳ ಗತಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ಉದಾಸೀನಕಾರಣಗಳಾಗಿರುತ್ತವಲ್ಲದೆ ಉವಾದಾನಕಾರಣಗಳಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಯದ್ಯಪಿ ಜೀವನಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಗಮನಕಾಲದಲ್ಲಿ ‘ವಜ್ರವೃಷಭನಾರಾಚಸಂಹನನ’ರೂವದಿಂದ ಪುಷ್ಕಲದ್ರವ್ಯವು ಸಹಕಾರಿಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಸಂಹನನವಿಲ್ಲದೆ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಆದರೂ ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯವು ಆತನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಜೀವನು ಸಿದ್ಧಲೋಕ (ಮೋಕ್ಷಸ್ಥಾನ)ಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಾರನು. ಹೀಗೆಯೇ ಅಧರ್ಮದ್ರವ್ಯವೂ ಲೋಕಾಗ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಜೀವನ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಹಕಾರಿಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಪುಷ್ಕಲಮೊದಲಾದ್ದೆದು ದ್ರವ್ಯಗಳೂ ಜೀವನಿಗೆ ಸಹಕಾರಿ (ನಿಮಿತ್ತ) ಕಾರಣಗಳಾಗಿರುತ್ತವಲ್ಲದೆ ಉವಾದಾನಕಾರಣಗಳಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸಾರಾಂಶವಾಗಿದೆ.

ದವ್ವಇಂ ಸಯಲಇಂ †ವರಿ ರಿಯಇಂ, ಣಿಯಮೇಂ ಜಾಸು ವಸಂತಿ ।

ತಂ ಣಹು ದವ್ವು ವಿಯಾಣಿ ತುನುಂ, ಜಿಣವರ ಏಲು ಭಣಂತಿ ॥ ೨೦ ॥

“ದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಸಕಲಾನಿ ಉದರೇ ಸ್ಥಿತಾನಿ ನಿಯಮೇನ ಯಸ್ಯ ವಸಂತಿ ।

ತತ್ ನಭಃ ದ್ರವ್ಯಂ ವಿಜಾನೀಹಿ ತ್ವಂ ಜಿನವರಾಃ ಏತತ್ ಭಣಂತಿ ॥ ೨೦ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜಾಸು—ಯಾವುದರ †ವರಿ—ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ (ಒಳಗೆ) ಸಯಲಇಂ ದವ್ವಇಂ—ಸಮಸ್ತ ದ್ರವ್ಯಗಳು ರಿಯಇಂ—ಇರುವುವುಗಳಾಗಿ ಣಿಯಮೇಂ ವಸಂತಿ—ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಇರುತ್ತವೋ ತಂ—ಅದನ್ನು ಣಹು ದವ್ವು—ಆಕಾಶದ್ರವ್ಯವನ್ನಾಗಿ ತುಹುಂ ವಿಯಾಣಿ—ನೀನು ತಿಳಿ ಜಿಣವರ ಏಲು ಭಣಂತಿ—ಜಿನೋತ್ತಮರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

*ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯ.—“ಗಣವರಿಣಯಾಣ ಧರ್ಮೋ, ಪುಗ್ಗಲಜೀವಾಣ ಗಮಣಸಹಯಾರೀ ।

ತೋಯಂ ಜಹ ಮಚ್ಛಾಣಂ, ಅಚ್ಛಂತಾ ಜೇವ ಸೋ ಕೇಱು ॥ ೧೭ ॥

ಅಧರ್ಮದ್ರವ್ಯ —ತಾಣಜುದಾಣ ಅಧರ್ಮೋ, ಪುಗ್ಗಲಜೀವಾಣ ರಾಣಸಹಯಾರೀ ।

ಛಾಯಾ ಜಹ ಪಹಿಯಾಣಂ, ಗಚ್ಛಂತಾ ಕೇವ ಸೋ ಧರಱು ॥ ೧೮ ॥”

—ದ್ರವ್ಯಸಂಗ್ರಹ

†“ಉವರಿ” ಎಂದು ಪಾರಾಂತರವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—*ಜೀವಾದಿದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ(ಸ್ಥಾನ)ವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಆಕಾಶದ್ರವ್ಯವಾಗಿದೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದರ ಒಳಗೆ ಜೀವಾದಿದ್ರವ್ಯಗಳಿರುತ್ತವೋ ಅದೇ ಆಕಾಶದ್ರವ್ಯವು ಈ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಲೋಕಾಕಾಶ ಅಲೋಕಾಕಾಶವೆಂಬ ಎರಡು ಭೇದಗಳಿವೆ. ಲೋಕಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸರ್ವದ್ರವ್ಯಗಳೂ ಆಧಾರ-ಆಧೇಯರೂವದಿಂದಿರುತ್ತವೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಲೋಕಾಕಾಶವು ದ್ರವ್ಯಗಳ ಇರುವಿಕೆಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿಯೂ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಆಧೇಯಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಏಕ ಕ್ಷೇತ್ರಾವಗಾಹರೂಪದಿಂದಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅನಂತಸುಖಸ್ವರೂಪನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಭಿನ್ನವಾದುವುಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವು

ಕಾಲು ಮುಣಿಜ್ಜಹಿ ದವ್ವು ತುಹುಂ, ವಟ್ಟಣಲಕ್ಷಣು ಏಲು ।

ರಯಣಹಂ ರಾಸಿ ವಿಭಿಣ್ಣ ಜಿಮು, ತಸು ಅಣುಯಹಂ ತಹ ಭೇಲು ॥ ೨೧ ॥

“ಕಾಲಂ ಮನ್ಯಸ್ತು ದ್ರವ್ಯಂ ತ್ವಂ ವರ್ತನಾಲಕ್ಷಣಂ ಏತತ್ ।

ರತ್ನಾನಾಂ ರಾಶಿಃ ವಿಭಿನ್ನಃ ಯಥಾ ತಸ್ಯ ಅಣುನಾಂ ತಥಾ ಭೇದಃ ॥ ೨೧ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ತುಹುಂ—ನೀನು ವಟ್ಟಣಲಕ್ಷಣು—ವರ್ತನಾಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಏಲು—ಈ ದ್ರವ್ಯವು ಕಾಲಾದವ್ವು ಮುಣಿಜ್ಜಹಿ—ಕಾಲದ್ರವ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿ. ರಯಣಹಂ ರಾಸಿ—ರತ್ನಗಳ ರಾಶಿಯು ವಿಭಿಣ್ಣ ಜಿಮು—ಹೇಗೆ ವಿಭಿನ್ನ (ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ) ವಾಗಿರುತ್ತದೋ ತಹ—ಹಾಗೆ ತಸು ಅಣುಯಹಂ—ಆ ಕಾಲದ್ರವ್ಯದ ಅಣುಗಳ ಭೇಲು—ಭೇದವಿರುತ್ತದೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಕಾಲಾಣುಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸೇರಿಕೊಂಡಿದೆ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿರುತ್ತವೆ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಕಾಲದ್ರವ್ಯವು ವ್ಯವಹಾರಕಾಲ—ನಿಶ್ಚಯಕಾಲರೂಪದಿಂದ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿದೆ ಜೀವಪುದ್ಗಲಗಳ ನೂತನ ಮತ್ತು ಪುರಾತನ ಅವಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದುದು ವ್ಯವಹಾರಕಾಲವು. ಇದು ಸಮಯ ಘಟಿಕಾ ಮುಹೂರ್ತ ದಿನಸ ಪಕ್ಷ ಮಾಸ ಯುತು ಅಯನ ವರ್ಷಮೊದಲಾದ ಭೇದಗಳುಳ್ಳದಾಗಿದೆ. ಈ ವ್ಯವಹಾರ ಕಾಲವನ್ನು ಪರಿಣಾಮ,ಕ್ರಿಯಾ,ಪರತ್ವ,ಅಪರತ್ವ ಈ ನಾಲ್ಕು ಸಾಧನಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಜೀವದ್ರವ್ಯ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಪರ್ಯಾಯ ಅಥವಾ ಅವಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಣಾಮವೆಂದೂ ಚಲನ, ಗೋದೋಹನ (ಹಾಲುಕರೆಯುವಿಕೆ) ವಾಕ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಕ್ರಿಯೆಯೆಂದೂ ದೂರಸಂಚಾರ ಸಮೀಪಸಂಚಾರ ಇವುಗಳಿಂದಾಗುವ ಕಾಲಭೇದಕ್ಕೆ ಪರತ್ವಾವರತ್ವವೆಂದೂ ಹೆಸರು. ಹೀಗೆ ಹಳೆಯದು ಹೊಸದು ಗೋದೋಹನಕಾಲ ಪಾಕಕಾಲ ಶಯನಕಾಲ ವಿರಹಕಾಲ ದೂರಸಂಚಾರಕಾಲ ಇತ್ಯಾದಿ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿಂದ ಸೂಚಿಸಲ್ಪಡುವ ಕಾಲವು ವ್ಯವಹಾರಕಾಲವೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು.

***ಆಕಾಶದ್ರವ್ಯ:**—“ಅವಗಾಸದಾಣಜೋಗ್ಗಂ, ಜೀವಾದೀಣಂ ವಿಯಾಣ ಆಯಾಸಂ ।

ಜಿಣ್ಣಂ ಲೋಯಾಯಾಸಂ, ಅಲೋಯಾಯಾಸಮಿಹಿ ದುವಿಹಂ ॥ ೧೯ ॥”

—ದ್ರವ್ಯಸಂಗ್ರಹ.

ಕುಂಬಾರನ ಚಕ್ರವು ತಿರುಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಯಾದ ಕೆಳಗಿನ ಕಲ್ಲಿನಂತೆಯೂ ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಲು ಸಹಕಾರಿಯಾದ ಬೆಂಕಿಯಂತೆಯೂ ತಾನಾಗಿಯೇ ಪರಿಣಮನ (ಅವಸ್ಥಾಂತರ)ವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಜೀವಾದಿ—ವದಾರ್ಥಗಳ ಪರಿಣಮನಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿರುವಿಕೆಗೆ “ವರ್ತನಾ” ಎಂದು ಹೆಸರು. ಆ ವರ್ತನೆಯೇ ಲಕ್ಷಣವಾಗುವುದು ನಿಶ್ಚಯಕಾಲವು. ಬೆಂಕಿ ಸೌದೆ ಮೊದಲಾದ ಸಹಕಾರಿಕಾರಣದಿಂದಂಟಾದ ಅನ್ನರೂಪವಾದ ವರ್ಷಾಯಕ್ಕೆ ಉವಾದಾನಕಾರಣವಾದ ಅಕ್ಕಿಯಂತೆಯೂ ನರನಾರ ಕಾದಿವರ್ಷಾಯಕ್ಕೆ ಉವಾದಾನಕಾರಣವಾದ ಜೀವನಂತೆಯೂ ಸಮಯ ಘಟಿಕಾ ಮೊದಲಾದ ವರ್ಷಾಯಗಳಿಗೆ ಉವಾದಾನ ಕಾರಣವು ಅಣುದ್ರವ್ಯರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯ ಕಾಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಅನಾದಿನಿಧನವೂ—ಅಮೂರ್ತವೂ ಆಗಿದೆ ಇಲ್ಲಿ “ಸಮಯ” ವೆಂದರೆ ಒಂದು ಪುಷ್ಕಲಪರಮಾಣುವು ಅಂತಹ ಪರಮಾಣುವನ್ನು ದಾಂಟುವಕಾಲ ವೆಂದರ್ಥವು.

ರತ್ನಗಳು ರಾಶಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಒಂದರಲ್ಲೊಂದು ನೇರಿಕೊಂಡಿರದೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ಯಾಗಿರುವಂತೆ ಲೋಕಾಕಾಶದ ವ್ರತಿಯೊಂದು ‘ವ್ರದೇಶ’ದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೊಂದು ಕಾಲಾಣುವು (ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ) ಇರುತ್ತದೆ. ಅಂತಹಕಾಲಾಣುಗಳು ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಗಳಾಗಿವೆ. ಲೋಕಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯಾತವ್ರದೇಶಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಒಂದೊಂದು ವ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಕಾಲಾಣುವು ಇರುತ್ತದೆಂದಭಿಪ್ರಾಯ * ಇಲ್ಲಿ “ವ್ರದೇಶ” ವೆಂದರೆ ಒಂದು ಪುಷ್ಕಲಪರಮಾಣುವು ಅಡಕವಾಗುವಷ್ಟು ಸ್ಥಳವೆಂದರ್ಥವು

ಇಲ್ಲಿ ಸಮಯ ಘಟಿಕಾದಿಗಳನ್ನೇ ನಿಶ್ಚಯಕಾಲವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ದೋಷವೇನು? ಬೇರೊಂದು ನಿಶ್ಚಯಕಾಲವಿರುವುದೆಂದು ಏಕೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವಿದು:—ಸಮಯಾದಿಗಳು ವರ್ಷಾಯಗಳಾಗಿವೆ ಏಕೆಂದರೆ ಅವು ವಿನ ತ್ವರಗಳಾಗಿವೆ ಇವನ್ನೇ “ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯ”ದಲ್ಲಿ. “ಸಮಃ ಉವೃಣ್ಣಸ ದ್ಧಂಸೀ” ಅರ್ಥಾತ್ “ಸಮಯವು ಉತ್ಪತ್ತಿ ವ್ರದ್ಧಂಸ(ವಿನಾಶ)ಗಳುಳ್ಳದಾಗಿದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ದ್ರವ್ಯದಹೊರತು ವರ್ಷಾಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರಲು ಈ ಸಮಯಾದಿಗಳು ಯಾವ ದ್ರವ್ಯದವರ್ಷಾಯಗಳು? ಪುಷ್ಕಲದ್ರವ್ಯದ ವರ್ಷಾಯಗಳಾಗಿರುವುದಾದರೆ ಪುಷ್ಕಲ ಪರಮಾಣುಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದಂಟಾದ ಘಟಾದಿಗಳು ಮೂರ್ತಗಳಾಗಿರುವಂತೆ ಒಂದು ಅಣುವು ಇನ್ನೊಂದು ಅಣುವನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸು (ದಾಂಟು)ವುದರಿಂದಂಟಾದ ಸಮಯ, ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿತೆರೆಯುವುದರಿಂದಂಟಾದ ನಿಮಿಷ, ಜಲಭಾಜನ (ಘಟಿಕಾವಾತ್ರ) ಮತ್ತು

* ಕಾಲದ್ರವ್ಯ.—“ದವ್ಯಪರಿವತ್ಪರೂವೋ, ಜೋ ಸೋ ಕಾಲೋ ಹವೇಇ ವವಹಾರೋ |

ಪರಿಣಾಮಾದೀಲಕ್ಷ್ಯ, ವತ್ಪರಿಣಾಲಕ್ಷ್ಯೇ ಯ ಪರಮಟ್ಯೋ

|| ೨೦ ||”

“ಲೋಯಾಯಾಸಪದೇಸೇ, ಎಕ್ವೆಕ್ವೇ ಜೇ ರಿಯಾ ಹು ಎಕ್ವೆಕ್ವಾ |

ರಯಣಾಣಂ ರಾಸೀ ಇವ, ತೇ ಕಾಲಾಣೂ ಅಸಂಖದವ್ಯಾಣಿ

|| ೨೧ ||”

—ದ್ರವ್ಯಸಂಗ್ರಹ.

ಶಸ್ತ್ರಾದಿವ್ಯಾವಾರದಿಂದುಂಟಾದ ಘಟಿಕಾ, ಸೂರ್ಯೋದಯದಿಂದುಂಟಾದ ದಿವಸ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾಲವರ್ಷಾಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮೂರ್ತಗಳಾಗಿ ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರವಾಗಬೇಕಾಗುವುದು ಆದರೆ ಸಮಯಾದಿಗಳು ಹಾಗೆ ಮೂರ್ತಗಳಾಗಿಯೂ ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರವಾದವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಮಯಾದಿಗಳು ಪುಷ್ಕಲದ್ರವ್ಯದ ವ್ಯಾಯಗಳಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾಲದ ಸಮಯಾದಿವರ್ಷಾಯಗಳು ಪುಷ್ಕಲದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದುಂಟಾಗುವುದರಿಂದ ಸಮಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಪುಷ್ಕಲವರ ಮಾಣುಗಳು ಬಹಿರಂಗಸಹಕಾರಿಕಾರಣ (ಅಥವಾ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣ) ಮಾತ್ರವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೆ ಮೂಲಕಾರಣ(ಅಥವಾ ಉಪಾದಾನಕಾರಣ)ಗಳಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅಸ್ಸಕ್ಕೆ ಉಪಾದಾನಕಾರಣವಾದ ಅಕ್ಕಿಯೇ ಅನ್ನವಾಗಿ(ಕಾರ್ಯವಾಗಿ)ವರಿಣಮಿಸುವಂತೆ ಉಪಾದಾನಕಾರಣಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿಯೇ ಕಾರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅತವನ ಸಮಯಾದಿ ವ್ಯಾಯಗಳಿಗೆ ಉಪಾದಾನಕಾರಣವೂ ಅಮೂರ್ತವೂ ಅವಿನಶ್ವರವೂ ಆದ ನಿಶ್ಚಯಕಾಲ ರೂಪವಾದ ಕಾಲದ್ರವ್ಯವು ಇರುತ್ತದೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ದ್ರವ್ಯವು ಅವಿನಶ್ವರವೂ ವರ್ಷಾಯಗಳು ನಶ್ವರಗಳೂ ಆಗಿರುತ್ತವೆಂಬುದು ಆಗಮವ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಜೀಉ ವಿ ಪುಗ್ಗಲು ಕಾಲು ಜಿಯ, ಏ ಮೆಲ್ಲೇವಿಣು ದವ್ವ ।

ಇಯರ ಅಖಂಡ ವಿಯಾಣಿ ತುಹುಂ, ಅಪ್ಪವವಿಸಹಿ ಸವ್ವ ॥ ೨೨ ॥

“ಜೀವೋಽಸಿ ಪುಢ ಲಃ ಕಾಲಃ ಜೀವ ಏತಾನಿ ಮುಕ್ತಾ ದ್ರವ್ಯಾಣಿ ।

ಇತರಾಣಿ ಅಖಂಡಾನಿ ವಿಜಾನೀಹಿ ತ್ವಂ ಆತ್ಮವ್ರದೇಶೈಃ ಸರ್ವಾಣಿ ॥ ೨೨ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜಿಯ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ತುಹುಂ—ನೀನು **ಜೀಉ ವಿ ಪುಗ್ಗಲು ಕಾಲು—**ಜೀವ, ಪುಷ್ಕಲ ಮತ್ತು ಕಾಲ ಏ **ದವ್ವ ಮೆಲ್ಲೇವಿಣು—**ಈ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು **ಇಯರ ಸವ್ವ—**ಇತರ ಸರ್ವದ್ರವ್ಯಗಳು ಅರ್ಥಾತ್ ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯ ಅಧರ್ಮದ್ರವ್ಯ ಆಕಾಶದ್ರವ್ಯ ಇವುಗಳು **ಅಪ್ಪವವಿಸಹಿ—**ಆತ್ಮ(ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ) ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ **ಅಖಂಡ ವಿಯಾಣಿ—**ಅಖಂಡ(ಏಕದ್ರವ್ಯ)ವಾದುವುಗಳೆಂದು ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಜೀವದ್ರವ್ಯವು ಜೀವರುಗಳ ಪ್ರತ್ಯೇಕಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗಣನೆಯಿಂದ ಅನಂತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪುಷ್ಕಲದ್ರವ್ಯಗಳು ಜೀವದ ವ್ಯಕ್ತಿಂತ ಅನಂತಗುಣವಾಗಿವೆ. ಕಾಲದ್ರವ್ಯಾಣುಗಳು ಅಸಂಖ್ಯಾತವಿರುತ್ತವೆ ಧರ್ಮ ಅಧರ್ಮ ಆಕಾಶ ಇವು ಮೂರು ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದೇ ಅಖಂಡದ್ರವ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ದ್ರವ್ಯಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತವೆ. ಅರ್ಥಾತ್ ಒಂದು ದ್ರವ್ಯವು ಇನ್ನೊಂದು ದ್ರವ್ಯದೊಡನೆ ನೇರಿಕೊಂಡಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು ಈ ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವದ್ರವ್ಯವೇ ಉಪಾದೇಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಯದ್ಯಪಿ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ತಕ್ತಿಯ ಅವೇಶ್ಯೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವಗಳೂ ಉಪಾದೇಯಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅವೇಶ್ಯೆಯಿಂದ ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳೇ ಉಪಾದೇಯರಾಗಿರುವರು. ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷತಃ ಅರಹಂತರು ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧರೂ ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ ಸಿದ್ಧಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳೇ ಉಪಾದೇಯ.

ರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಪರಮಾರ್ಥದಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿವಿಭಾವವರಿಣಾಮಗಳು ನಿಷ್ಕೃತ್ತಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವತುಡ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉವಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ದವ್ವ ಚಯಾರಿ ವಿ ಇಯರ ಜಿಯ, ಗಮನಾಗಮಣವಿಹೀಣ ।

ಜೀಉ ವಿ ಪುಗ್ಗಲು ಪರಿಹರಿವಿ, ಪಭಣಹಿಂ ನಾಣವವೀಣ ॥ ೨೩ ॥

“ದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಚತ್ವಾರಿ ಆಪಿ ಇತರಾಣಿ ಜೀವ ಗಮನಾಗಮನವಿಹೀನಾನಿ ।

ಜೀವಮಪಿ ಪುದ್ಗಲಂ ಪರಿಹೃತ್ಯ ಪ್ರಭಣಂತಿ ಜ್ಞಾನವ್ರವೀಣಾಃ ॥ ೨೩ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜಿಯ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ಜೀಉ ವಿ ಪುಗ್ಗಲು ಪರಿಹರಿವಿ, ಜೀವದ್ರವ್ಯ ಮತ್ತು ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯ ಇವೆರಡನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇಯರ ಚಯಾರಿ ವಿ ದವ್ವ—ಇತರ ನಾಲ್ಕು ದ್ರವ್ಯಗಳೂ ಅರ್ಥಾತ್ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಾಕಾಶಕಾಲಗಳು ಗಮನಾಗಮಣವಿಹೀಣ—ಗಮನಾಗಮನರಹಿತ(ಚಲನೆಯಿಲ್ಲದ, ನಿಷ್ಕ್ರಿಯ)ವಾದವುಗಳೆಂದು ನಾಣವವೀಣ—ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ವ್ರವೀಣರಾದವರು ಅರ್ಥಾತ್ ಭೇದಾಭೇದ ರತ್ನತ್ರಯಾರಾಧಕರಾದ ವಿವೇಕಿಗಳು ಅಧವಾ ಕೇವಲಿ-ಶ್ರುತಕೇವಲಿಗಳು ಪಭಣಹಿಂ—ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವರ ಒಂದುಗತಿಯಿಂದ ಗತ್ಯಂತರ ಗಮನಕ್ಕೆ ಕರ್ಮನೋಕರ್ಮಪುದ್ಗಲಗಳು ಸಹಕಾರಿಕಾರಣಗಳಾಗಿವೆ. ಸಿದ್ಧರಲ್ಲಿ ಕರ್ಮ-ನೋಕರ್ಮಗಳಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯತ್ವವಿರುತ್ತದೆ. ಪುದ್ಗಲಸ್ಯಂಧಗಳ ಗತಿಗೆ ಕಾಲಾಣುರೂಪವಾದ ಕಾಲದ್ರವ್ಯವು ಬಹಿರಂಗನಿಮಿತ್ತ-ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಅರ್ಥಾತ್ ನಿಶ್ಚಯಕಾಲದ ವರ್ಷಾಯವಾದ ಸಮಯರೂಪವ್ಯವಹಾರಕಾಲದ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಮಂದಗತಿಪರಿಣತವಾದ ಅವಿಭಾಗೀಪುದ್ಗಲಪರಮಾಣುವು ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕಾಲದ್ರವ್ಯವು ಉವಾದಾನಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಪುದ್ಗಲ ಪರಮಾಣುವಿನ ಮಂದಗತಿಗಮನಕ್ಕೆ ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯವು ಸಹಕಾರಿಕಾರಣವಾಗಿರುವುದಾದರೂ ಕಾಲಾಣುರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯಕಾಲದ್ರವ್ಯವೂ ಸಹಕಾರಿಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಹಕಾರಿಕಾರಣಗಳು ಅನೇಕವಿರುತ್ತವೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ, ಮಿಾನುಗಳ ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯವು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ನೀರೂ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಘಟದ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕುಂಬಾರನು ಸಹಕಾರಿಕಾರಣ(ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣ)ನಾಗಿರುವಂತೆ ಚಕ್ರ, ದಂಡಾದಿಗಳೂ ಸಹಕಾರಿಕಾರಣಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ, ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಿಂದ ಸಹಕಾರಿಕಾರಣಗಳು ಅನೇಕವಾಗಿರುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಆದರೆ ಉವಾಪಾನಕಾರಣವು ಮಾತ್ರ ಒಂದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಒಂದು ದ್ರವ್ಯದ ನಿಜವತ್ವಯಗಳಿಗೆ ಆ ದ್ರವ್ಯವೇ ಉವಾದಾನಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮಣ್ಣಿನ ಘಟಕ್ಕೆ ಮಣ್ಣಿನಮುದ್ದೆಯೇ ಉವಾದಾನಕಾರಣವಾಗಿರುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿದೆ. ಅದಕಾರಣ ಜೀವಪುದ್ಗಲಗಳ ಗಮನಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಯಾದ ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯವು ಇರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಜೀವರ ಗತಿಗೆ ಕರ್ಮ-ನೋಕರ್ಮಪುದ್ಗಲಗಳೂ ಪುದ್ಗಲಗಳ ಗತಿಗೆ ಕಾಲದ್ರ

ವ್ಯವಸ್ಥಾ ಸಹಕಾರಿಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಶ್ರೀಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯರೂ “ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯ”ದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ—“ಜೀವಾ ಪುಗ್ಗಲಕಾಯಾ ಸಹ ಸಕ್ತಿಯಾ ಹವಂತಿ ಣ ಯ ಸೇಸಾ । ಪುಗ್ಗಲಕರಣಾ ಜೀವಾ ಖಂದಾ ಖಲು ಕಾಲಕರಣೇಹಿಂ ॥” ಅರ್ಥಾತ್ ಜೀವವು ಧ್ವಂಸವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಕ್ರಿಯ(ಹಲನ-ಚಲನಕ್ರಿಯೆಯುಳ್ಳವು)ಗಳು ಇತರ ನಾಲ್ಕು ದ್ರವ್ಯಗಳು ನಿಷ್ಕ್ರಿಯ(ಕ್ರಿಯಾರಹಿತ)ಗಳು. ಜೀವರ ಗತ್ಯಂತರಗಮನಕ್ಕೆ ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯವು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಮೀನುಗಳ ಗತಿಗೆ ನೀರಿನಂತೆ ಕರ್ಮವು ಧ್ವಂಸಗಳು ಕಾರಣಗಳಾಗಿವೆ ಹಾಗೂ ವುಧ್ವಂಸದ ಗಮನಕ್ಕೆ ಕಾಲದ್ರವ್ಯವು ಸಹಕಾರಿಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು. ಇಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಗಮನಾಗಮನವಿಮುಕ್ತರಾದ ಸಿದ್ಧರ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಉಪಾಧೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು. ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯಜೀವನ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ—“ಯಾವತ್ಕ್ರಿಯಾಃ ಪ್ರವರ್ತಂತೇ ತಾವದ್ ದ್ವೈತಸ್ಯ ಗೋಚರಃ । ಅದ್ವಯೇ ನಿಷ್ಕಲೇ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯಸ್ಯ ಕುತಃ ಕ್ರಿಯಾ॥” ಅರ್ಥಾತ್ ಎಂದಿನ ವರೆಗೆ ಜೀವನಲ್ಲಿ ಹಲನ ಚಲನ ಗತ್ಯಂತರಗಮನಾದಿ-ಕ್ರಿಯೆಗಳಿರುತ್ತವೋ ಅಂದಿನ ವರೆಗೆ ಆತನಲ್ಲಿ ಇತರ ದ್ರವ್ಯಗಳ(ಅಥವಾ ಶರೀರಾದಿಗಳ) ಸಂಬಂಧವಿರುತ್ತದೆ. ಆತನು ಇತರದ್ರವ್ಯಗಳ ಹಾಗೂ ಶರೀರದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿರಲು ನಿಷ್ಕ್ರಿಯನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಆತನಲ್ಲಿ ಹಲನಚಲನಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಲ್ಲವೆಂದೇ? ಅಂದರೆ ಯಾವ ಕ್ರಿಯೆಗಳೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವವು.

ಧರ್ಮಾಧರ್ಮ್ಯವಿ ಎಕ್ಯು ಜಿಲು, ಏ ಜಿ ಅಸಂಖಪದೇಸ ।

ಗಯಣು ಅಣಂತಪವಿಸು ಮುಣಿ, ಬಹುವಿಹ ಪುಗ್ಗಲದೇಸ ॥ ೨೪ ॥

“ಧರ್ಮಾಧರ್ಮೌ ಅಪಿ ಏಕಃ ಜೀವಃ ಏತಾನಿ ಏವ ಅಸಂಖ್ಯಪ್ರದೇಶಾನಿ ।

ಗಗನಂ ಅನಂತಪ್ರದೇಶಂ ಮನ್ಯಸ್ತು ಬಹುವಿಧಾಃ ಪುಧ್ವಲದೇಶಾಃ ॥ ೨೪ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಧರ್ಮಾಧರ್ಮ್ಯವಿ ಎಕ್ಯು ಜಿಲು-ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯ ಅಧರ್ಮದ್ರವ್ಯಗಳೂ ಒಬ್ಬ ಜೀವನೂ ಏ.ಜಿ ಅಸಂಖಪದೇಸ—ಈ ಮೂರು ದ್ರವ್ಯಗಳು ಅಸಂಖ್ಯಾತಪ್ರದೇಶಗಳುಳ್ಳವುಗಳೆಂದೂ ಗಯಣು ಅಣಂತಪವಿಸು-ಆಕಾಶದ್ರವ್ಯವು ಅನಂತಪ್ರದೇಶಗಳುಳ್ಳದೆಂದೂ ಬಹುವಿಹ ಪುಗ್ಗಲದೇಸ—ವುಧ್ವಂಸದ್ರವ್ಯದ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಅನೇಕಪ್ರಕಾರವಾದುವುಗಳೆಂದೂ ಅರ್ಥಾತ್ ಸಂಖ್ಯಾತ, ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಹಾಗೂ ಅನಂತಪ್ರದೇಶಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆಂದೂ ಮುಣಿ—ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಅಖಂಡವಾದುವೂ ಲೋಕವ್ಯಾಪಿಗಳೂ ಆದ ಧರ್ಮ ಅಧರ್ಮದ್ರವ್ಯಗಳು ಅಸಂಖ್ಯಾತಪ್ರದೇಶಗಳುಳ್ಳವಾಗಿವೆ. ಅನಂತಜೀವರುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಜೀವನೂ ಅಸಂಖ್ಯಾತಪ್ರದೇಶಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅಖಂಡವಾದ ಆಕಾಶದ್ರವ್ಯವು ಅನಂತಪ್ರದೇಶಗಳುಳ್ಳದು. ವುಧ್ವಂಸದ ಒಂದು ಪರಮಾಣುವು ಒಂದು ಪ್ರದೇಶ

ವುಳ್ಳುದು. ಪರಮಾಣುಗಳ ಸೇರುವಿಕೆಯಿಂದಂಟಾದ ಅನೇಕ ವ್ರಕಾರವಾದ ವುಳ್ಳು ಸ್ಥಂಭಗಳು ಅನೇಕವ್ರಕಾರವಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳುಳ್ಳವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಆರ್ಥಾತ್ ಸಂಖ್ಯಾತ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಹಾಗೂ ಅನಂತವ್ರದೇಶವುಳ್ಳವಾಗಿರುತ್ತವೆ ವುಳ್ಳಲದ್ರವ್ಯದ ಪ್ರದೇಶಗಳೆಂಬುದರಿಂದ ಪರಮಾಣುಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕಲ್ಲದೆ ಕ್ಷೇತ್ರಪ್ರದೇಶಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ ವುಳ್ಳಲದ್ರವ್ಯವು ಲೋಕಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಅಲೋಕಾಕಾಶದಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಲೋಕಾಕಾಶವು ಅಸಂಖ್ಯಾತಪ್ರದೇಶವುಳ್ಳದಾದುದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಅನಂತಕ್ಷೇತ್ರಪ್ರದೇಶಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಅನಂತವುಳ್ಳ ಪರಮಾಣುಗಳು ಸೇರುವಲ್ಲಿ ಅನಂತವ್ರದೇಶಗಳಿರುತ್ತವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು ಇಲ್ಲಿ “ಪುಗ್ಗಲು ತಿವಿಹು ಪವಿಸು” ಎಂದು ಪಾರಾಂತರವಿರುವುದರಿಂದಲೂ ವುಳ್ಳಲದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಖ್ಯಾತ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಅನಂತಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಮೂರುವಿಧವಾದ ವ್ರದೇಶಗಳು ಪರಮಾಣುಗಳ ಸಂಯೋಗದಿಂದಿರುತ್ತವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು ಇಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮದ ಅಭಾವದಿಂದ ಅಮೂರ್ತಗಳೂ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಭಾವಕರ್ಮಾಭಾವದಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧಗಳೂ ಲೋಕಾಕಾಶವ್ರಮಾಣದಿಂದ ಅಸಂಖ್ಯಾತಗಳೂ ಆದ ಯಾವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ವ್ರದೇಶಗಳಿರುತ್ತವೋ ಆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಪರಿಣತಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾದುವಾದೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು.

ಲೋಯಾಗಾಸು ಭರೇವಿ ಜಿಯ, ಕಹಿಯಿಂ ದವ್ವಿಂ ಜಾಇಂ ।

ಎಕ್ಕಹಿಂ ಮಿಲಿಯಿಂ ಇತ್ತು ಜಗಿ, ಸಗುಣಹಿಂ ಣೆವಸಿಂ ತಾಇಂ

॥ ೨೫ ॥

“ಲೋಕಾಕಾಶಂ ಧೃತ್ವಾ ಜೀವ ಕಥಿತಾನಿ ದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಯಾನಿ ।

ಏಕತ್ವೇ ಮಿಲಿತಾನಿ ಅತ್ರ ಜಗತಿ ಸ್ವಗುಣೇಷು ನಿವಸಂತಿ ತಾನಿ

॥ ೨೫ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜಿಯ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ಇತ್ತು ಜಗಿ—ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜಾಇಂ ದವ್ವಿಂ—ಯಾವ ಜೀವಾದಿವ್ರವ್ಯಗಳು ಕಹಿಯಿಂ—ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೆಯೋ ತಾಇಂ—ಅವುಗಳು ಲೋಯಾಗಾಸು ಭರೇವಿ—ಲೋಕಾಕಾಶವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ [ಅಥವಾ ಲೋಕಾಕಾಶದ ಮರ್ಯಾದೆ (ಅವಧಿ)ಯಿಂದ] ಎಕ್ಕಹಿಂ ಮಿಲಿಯಿಂ—ಏಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವುಗಳಾಗಿ ಆರ್ಥಾತ್ ಏಕಕ್ಷೇತ್ರವಗಾಹಿಗಳಾಗಿ ಸಗುಣಹಿಂ ಣೆವಸಿಂ—ತನ್ನತಮ್ಮ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿವೆ ಆರ್ಥಾತ್ ಪರದ್ರವ್ಯದೊಡನೆ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಜೀವಾದಿವ್ರವ್ಯಗಳು ಉಪಚರಿತಾಸದ್ಭೂತವ್ಯವ ಹಾರನಯದಿಂದ ಲೋಕಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಆಧಾರಾರ್ಥೇಯಭಾವದಿಂದ (ಲೋಕಾಕಾಶವು ಆಧಾರವಾಗಿಯೂ ಜೀವಾದಿವ್ರವ್ಯಗಳು ಆರ್ಥೇಯಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ.) ಏಕಕ್ಷೇತ್ರವಗಾಹರೂಪದಿರುತ್ತವಾದರೂ ಶುದ್ಧಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವಗ್ರಾಹಕವಾದ ಶುದ್ಧ

ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ ವರದ್ರವ್ಯದೊಡನೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆಯರೂವನಾದ ಸಂಕರದೋಷವಿಲ್ಲದುವುಗಳಾಗಿ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಸಾಮಾನ್ಯ ಹಾಗೂ ವಿಶೇಷಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುವುಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ ಅರ್ಥಾತ್ ದ್ರವ್ಯಗಳು ದ್ರವ್ಯಾಂತರರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ತಮ್ಮ ಗುಣಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಭಾವವು

ಲೋಕವು ಅಸಂಖ್ಯಾತವ್ರದೇಶಗಳುಳ್ಳದೆಂದು ವರಮಾಗಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಆಸಂಖ್ಯಾತವ್ರದೇಶಗಳುಳ್ಳ ಅನಂತಜೀವರುಗಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಜೀವನಲ್ಲಿ ಕರ್ಮ-ನೋಕರ್ಮರೂಪದಿಂದ ಅನಂತವೃದ್ಧಲವರಮಾಣುದ್ರವ್ಯಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಿಗಿಂತ ಅನಂತಗುಣ ಇತರ ವೃದ್ಧಲದ್ರವ್ಯಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಸಂಖ್ಯಾತವ್ರದೇಶವುಳ್ಳ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅಡಕವಾಗು(ಸೇರಿಕೊಳ್ಳು)ತ್ತವೆ? ಎಂಬ ಶಂಕೆಗೆ ಸಮಾಧಾನವೇನೆಂದರೆ:—ಅವುಗಳು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವ ಅವಗಾಹನ(ಅವಕಾಶದಾನ)ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಅಡಕವಾಗುತ್ತವೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಒಂದು ದೀವದ ಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೀವಗಳ ಪ್ರಕಾಶಗಳು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆಯೂ ಭಸ್ಮಘಟದಲ್ಲಿ ನೀರು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಹೊಂದುವಂತೆಯೂ ಅಥವಾ ಒಂದು ಭೂಗೃಹದಲ್ಲಿ ಭೇರಿ ಘಂಟೆ ಶಂಖ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ವಾದ್ಯಗಳ ಶಬ್ದವು ಅಡಕವಾಗುವಂತೆಯೂ ಒಂದೇ ಲೋಕಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟಅವಗಾಹನಶಕ್ತಿಯ ಯೋಗದಿಂದ ಅನಂತಜೀವರುಗಳೂ ಅನಂತಾನಂತ ವೃದ್ಧಲಗಳೂ ಅವಕಾಶವನ್ನು ವಡೆಯುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಜೀವರಲ್ಲಿಯೂ ವರಸ್ಪರ ಅವಗಾಹನಶಕ್ತಿಯಿರುತ್ತದೆ ಜೀವರ ಅವಗಾಹನಶಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವು ಪರಮಾಗಮದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.—“ಏಕಣಿಗೋದಶರೀರೇ ಜೀವಾ ದವ್ಯವ್ಯಮಾಣದೋ ದಿಟ್ಮಾ । ಸಿದ್ಧೇಹಿಂ ಅಣಂತಗುಣಾ ಸವ್ವೇಣ ವಿತೀದಕಾಲೇಣ ॥” ಅರ್ಥಾತ್ ನಿಗೋದಜೀವನ ಶರೀರವು ಅಂಗುಲದ ಅಸಂಖ್ಯಾತಭಾಗವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಒಂದು ನಿಗೋದಶರೀರದಲ್ಲಿ ಜೀವದ್ರವ್ಯದ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ(ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ) ಸಿದ್ಧಜೀವರಿಗಿಂತ ಅನಂತಗುಣ-ಜೀವಗಳು ಅವಗಾಹನಶಕ್ತಿಯಿಂದಿರುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಇಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ನಿಗೋದಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅನಂತಜೀವಗಳು ಸಮಾವೇಶಹೊಂದಿರುತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಿದಮೇಲೆ ಅಸಂಖ್ಯಾತವ್ರದೇಶವುಳ್ಳ ಲೋಕಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅನಂತ ಜೀವರುಗಳು ಅಡಕವಾಗಿರುವುದದಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು? ಹೀಗೆಯೇ ವೃದ್ಧಲಗಳ ಅವಗಾಹನಶಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವೂ ವರಮಾಗಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ —“ಓಗಾಥಗಾಥಣಿ ಚಿದೋ ಪುಗ್ಗಲಕಾಏಹಿಂ ಸವ್ವದೋ ಲೋಗೋ । ಸುಹಮೇಹಿಂ ಬಾದರೇಹಿಂ ಯಣಂತಾಣಂತೇಹಿಂ ವಿವಿಹೇಹಿಂ ॥” ಅರ್ಥಾತ್ ಲೋಕವು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸ್ಥೂಲ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕವಿಧವುಳ್ಳ(ವಿವಿಧ) ಅನಂತಾನಂತ-ವೃದ್ಧಲಕಾಯಗಳಿಂದ ನಿಬಿಡವಾಗಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು. ಯದ್ಯಪಿ ಜೀವವೃದ್ಧಲಗಳು ಏಕಕ್ಷೇತ್ರಾವಗಾಹದಿಂದಿರುತ್ತವಾದರೂ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಜೀವರು ತಮ್ಮ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ವೃದ್ಧಲಗಳೂ ತಮ್ಮ ವರ್ಣಾದಿಸ್ವರೂಪವನ್ನು

ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಯೇ ಇತರದ್ರವ್ಯಗಳೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವು.

ಏಯಂ ದ್ರವ್ಯಂ ದೇಹಿಯಹಂ, ನಿಯನಿಯಕಜ್ಜು ಜಣಂತಿ ।

ಚಲುಗಳಿದುಕ್ಕು ಸಹಂತ ಜಿಯ, ತೇಂ ಸಂಸಾರು ಭಮಂತಿ ॥ ೨೬ ॥

“ಏತಾನಿ ದ್ರವ್ಯಾಣಿ ದೇಹಿನಾಂ ನಿಜನಿಜಕಾರ್ಯಂ ಜನಯಂತಿ ।

ಚತುರ್ಗತಿದುಃಖಂ ಸಹಮಾನಾಃ ಜೀವಾಃ ತೇನ ಸಂಸಾರಂ ಭ್ರಮಂತಿ ॥ ೨೬ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಏಯಂ ದ್ರವ್ಯಂ—ಈ ದ್ರವ್ಯಗಳು (ಜೀವದ್ರವ್ಯದ ಹೊಸತು ಉಳಿದ್ದೆದು ದ್ರವ್ಯಗಳು) ದೇಹಿಯಹಂ—ಸಂಸಾರಿಜೀವರುಗಳಿಗೆ ನಿಯನಿಯಕಜ್ಜು—ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಜಣಂತಿ—ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. ತೇಂ—ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಜಿಯ—ಜೀವರು ಚಲುಗಳಿದುಕ್ಕು ಸಹಂತ—ನರಕಾದಿಚತುರ್ಗತಿಸಂಬಂಧವಾದ ದುಃಖವನ್ನು ಸಹಿಸುವವರಾಗಿ ಅರ್ಥಾತ್ ಅನುಭವಿಸುವವರಾಗಿ ಸಂಸಾರು ಭಮಂತಿ—ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಾರೆ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಪುಧ್ಗಲಾದಿ ಐದು ದ್ರವ್ಯಗಳು ಜೀವನಿಗೆ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತವೆ ಪುಧ್ಗಲದ್ರವ್ಯವು ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತವಾದ ವಿಭಾವ ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳ ಅಜ್ಞಾನಿಜೀವನಿಗೆ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಶರೀರ, ವಚನ, ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಶ್ವಾಸೋಚ್ಚ್ವಾಸ ಇವುಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಹೇಗಂದರೆ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಅವ್ರತ ಕಷಾಯ ರಾಗ ದ್ವೇಷಾದಿ ವಿಭಾವಪರಿಣಾಮಗಳಿಂದ ಜೀವನಿಗೆ ಪುಧ್ಗಲದ ಸಂಬಂಧ ವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಪುಧ್ಗಲದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಶರೀರಾದಿಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ 1 ಶರೀರವಚನಾದಿಗಳು ಪುಧ್ಗಲಗಳ ಉಪಕಾರಗಳಾಗಿವೆ. 2 ಧರ್ಮ ದ್ರವ್ಯವು ಉಪಚರಿತಾಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಗತಿಗೆ(ಗಮನಕ್ಕೆ) ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಅಧರ್ಮದ್ರವ್ಯವು ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ವ್ಯವಹಾರ ನಯದಿಂದ 3 ಆಕಾಶದ್ರವ್ಯವು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. 4 ಕಾಲದ್ರವ್ಯವು ಶುಭಾ ಶುಭಪರಿಣಾಮಗಳಿಗೆ(ಭಾವದ ಶುಭಾಶುಭ-ಪರಿಣಾಮನಕ್ಕೆ) ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಇವೈದು ದ್ರವ್ಯಗಳೂ ಜೀವನಿಗೆ ಸಹಕಾರಿ(ಉಪಕಾರಿ)ಗಳಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳ ಉಪಕಾರ ವನ್ನು ಪಡೆದು ಜೀವನು ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರರತ್ನತ್ರಯಭಾವನೆಯಿಲ್ಲದವನಾಗಿ ಚತುರ್ಗತಿ ಭ್ರಮಣರೂಪವಾದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದುಃಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ.

(1) ಶರೀರವಾಚನಪ್ರಾಣಾಪಾನಾಃ ಪುಧ್ಗಲಾನಾಂ. (2) ಗತಿಸ್ಥಿತ್ಯುಪಗ್ರಹೌ ಧರ್ಮಾ ಧರ್ಮಯೋರುಪಕಾರಿ. (3) ಆಕಾಶಸ್ಯಾವಗಾಹಃ. (4) ವರ್ತನಾಪರಿಣಾಮಕ್ರಿಯಾಃ ಪರ ತತ್ಪರಿತ್ಯೇ ಚ ಕಾಲಸ್ಯ.—ತತ್ಪಾರ್ಥಸೂತ್ರ. ಅಧ್ಯಾಯ—೫.

ದುಕ್ಕಹಂ ಕಾರಣು ಮುಣಿವಿ ಜಿಯ, ದವ್ವಹಂ ಏಹು ಸಹಾಲು ।

ಹೋಯವಿ ಮೊಕ್ಕಹಂ ಮಗ್ಗಿ ಲಹು, ಗಮ್ಮಿಜ್ಜಿ ಇ ಪರಲೋಲು ॥ ೨೭ ॥

“ದುಃಖಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಮತ್ವಾ ಜೀವ ದ್ರವ್ಯಾಣಾಂ ಏತತ್ಸ್ವಭಾವಮ್ ।

ಭೂತ್ವಾ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಮಾರ್ಗೇ ಲಘು ಗಮ್ಯತೇ ಪರಲೋಕಃ ॥ ೨೭ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜಿಯ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ದವ್ವಹಂ - (ಜೀವನಿಂದ ಬೇರೆ ಯಾದ) ದ್ರವ್ಯಗಳ ಏಹು ಸಹಾಲು—ಈ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ದುಕ್ಕಹಂ ಕಾರಣು—ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನಾಗಿ ಮುಣಿವಿ—ತಿಳಿದು ಮೊಕ್ಕಹಂ ಮಗ್ಗಿ ಹೋಯವಿ—ಮೋಕ್ಷದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅನಕ್ತನಾಗಿ ಅರ್ಥಾತ್ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಾನಕ್ತನಾಗುವುದರಿಂದ ಲಹು ಪರಲೋಲು ಗಮ್ಮಿಜ್ಜಿ ಇ—ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಪರಲೋಕ(ಮೋಕ್ಷ)ವು ಹೊಂದಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ವುದ್ಧಲ ಮೊದಲಾದ್ದೆದು ದ್ರವ್ಯಗಳ ಸಹಾಯ(ಉಪಕಾರ)ಗಳಾದ ಶರೀರ ಮನ ವಚನ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಚ್ವಾಸಾದಿಗಳು ಆಕುಲತೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವವುಗಳಾದುದರಿಂದ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆಂದು ತಿಳಿದು ಎಲೈಜೀವನೇ! ನೀನು ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೃಢಾ ಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು.

ಹೀಗೆ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಜೀವದ್ರವ್ಯಾದಿಶ್ರದ್ಧಾನರೂಪವಾದ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವು ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಮುಂದೆ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಚಾರಿತ್ರ ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಒಂದು ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಣಿಯಮೇಂ ಕಹಿಯಲು ಏಹು ಮುಇಂ, ವವಹಾರೇಣ ವಿ ದಿಟ್ಟಿ ।

ಏವಹಿಂ ಣಾಣು ಚರಿತ್ತು ಸುಣಿ, ಜೀಂ ಪಾವಹಿ ಪರಮೆಟ್ಟಿ ॥ ೨೮ ॥

“ನಿಯಮೇನ ಕಥಿತಾ ಏಷಾ ಮಯಾ ವ್ಯವಹಾರೇಣಾಪಿ ದೃಷ್ಟಿಃ ।

ಇದಾನೀಂ ಜ್ಞಾನಂ ಚಾರಿತ್ರಂ ಶೃಣು ಯೇನ ಪ್ರಾಪ್ನೋಷಿ ಪರಮೇಷ್ಟಿನಮ್

॥ ೨೮ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಮುಇಂ—ನನ್ನಿಂದ ವವಹಾರೇಣ—ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಏಹು ದಿಟ್ಟಿವಿ—ಈ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವೂ ಣಿಯಮೇಂ ಕಹಿಯಲು—ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ (ಚೆನ್ನಾಗಿ) ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಏವಹಿಂ ಈಗ ಣಾಣು ಚರಿತ್ತು ಸುಣಿ—ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಚಾರಿತ್ರವನ್ನೂ ಕೇಳು ಜೀಂ—ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ ಅರ್ಥಾತ್ ಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವುದರಿಂದ ಪರಮೆಟ್ಟಿ ಪಾವಹಿ—ಸಿದ್ಧಪರಮೇಷ್ಟಿಪದವನ್ನು ಅರ್ಥಾತ್ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ವ್ಯವಹಾರಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರರೂಪವಾದ ರತ್ನತ್ರಯವು ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಕ್ಕೆ ಸಾಧಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಪರಂಪರಾಕಾರಣವಾಗಿರು

ತ್ತದೆ. ಆದಕಾರಣ ಈ ರತ್ನತ್ರಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ:—ವ್ಯವಹಾರಸಮ್ಮಗ್ದರ್ಶನದ ವಿಷಯಗಳಾದ ಷಡ್ದ್ರವ್ಯಗಳ ಲಕ್ಷಣವು ನಾಶಾಂಶತಃ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿದೆ—“ಪರಿಣಾಮಿ ಜೀವ ಮುತ್ತುಂ, ಸಪದೇಸಂ ಏಯಖಿತ್ತ ಕಿರಿಯಾಯ | ಣಿಚ್ಛಂ ಕಾರಣ ಕತ್ತಾ, ಸವ್ವಗದ ಮಿದರಂ ಹಿ ಯವವೇಸೋ || ೧ || ದೊಣ್ಣೆ ಯ ಏಯಂ ಏಯಂ, ಪಂಚ ತ್ತಿಯ ಏಯ ದುಣ್ಣೆ ಚಉರೋ ಯ | ಪಂಚಯ ಏಯಂ ಏಯಂ, ಏದೇಸಂ ಏಯ ಉತ್ತರಂ ಣೇಯಂ || ೨ ||” ಅರ್ಥಾತ್ ಜೀವವುಧ್ವಲಗಳೆರಡು ಪರಿಣಾಮಿ ದ್ರವ್ಯಗಳು. ಜೀವವೊಂದು ಚೇತನದ್ರವ್ಯವು. ವುಧ್ವಲವೊಂದು ಮೂರ್ತದ್ರವ್ಯ ಜೀವ, ವುಧ್ವಲ, ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ, ಆಕಾಶ ಇವೈದು ಪ್ರದೇಶಸಹಿತದ್ರವ್ಯಗಳು ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ, ಆಕಾಶ ಇವು ಮೂರು ಏಕಸಂಖ್ಯಾದ್ರವ್ಯಗಳು ಆಕಾಶದ್ರವ್ಯವೊಂದು ಕ್ಷೇತ್ರವುಳ್ಳ ದ್ರವ್ಯವು. ಜೀವವುಧ್ವಲಗಳೆರಡು ಕ್ರಿಯಾಸಹಿತ(ಸಕ್ರಿಯ)ದ್ರವ್ಯಗಳು ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ, ಆಕಾಶ, ಕಾಲ ಇವುನಾಲ್ಕು ನಿತ್ಯದ್ರವ್ಯಗಳು ವುಧ್ವಲ, ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ, ಆಕಾಶ, ಕಾಲ ಇವು ಐದು ಕಾರಣದ್ರವ್ಯಗಳು ಜೀವದ್ರವ್ಯವೊಂದು ಕರ್ತೃ ದ್ರವ್ಯವು ಆಕಾಶದ್ರವ್ಯವೊಂದು ಸರ್ವವ್ಯಾವಕವಾಗಿದೆ ಈ ಆರುದ್ರವ್ಯಗಳೂ ಒಂದರಲ್ಲೊಂದು ಪ್ರವೇಶಿಸದಿರುವುವು.

ವಿವರಣೆ:—ಜೀವವುಧ್ವಲಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವವಿಭಾವಪರಿಣಾಮಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಅವೆರಡು “ಪರಿಣಾಮಿ”ಗಳು. ಇತರನಾಲ್ಕು ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವವುಧ್ವಲಗಳಂಥ ವಿಭಾವವ್ಯಂಜನವರ್ತಾಯವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಮುಖ್ಯತಃ ಅವು ಅಪರಿಣಾಮಿಗಳು ಜೀವನು ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನರೂಪವಾದ ಶುದ್ಧಚೈತನ್ಯ ಮಯನಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಕರ್ಮೋದಯಜನಿತಗಳಾದ ಇಂದ್ರಿಯ, ಬಲ, ಆಯು, ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸ ಈ ನಾಲ್ಕು ದ್ರವ್ಯವ್ರಾಣಗಳಿಂದ (ಅಥವಾ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೈದು, ಬಲಗಳುಮೂರು, ಆಯುಷ್ಯ ಮತ್ತು ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸ ಹೀಗೆ ಹತ್ತು ವ್ರಾಣಗಳಿಂದ)ಜೀವಿಸುವುದರಿಂದಲೂ “ಜೀವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ‘ಜೀವ’ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಜೀವಿಸುತ್ತಾನೆ, ಜೀವಿಸುವನು, ಅಥವಾ ಹಿಂದೆ ಜೀವಿಸಿದ್ದನು ಎಂದರ್ಥವು. ಇತರ ವುಧ್ವಲಾದಿದ್ರವ್ಯಗಳು ಅಜೀವ(ಅಥವಾಅಚೇತನ)ಗಳಾಗಿವೆ. ವುಧ್ವಲದ್ರವ್ಯವು ಸ್ಪರ್ಶ, ರಸ, ಗಂಧ, ವರ್ಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದರಿಂದ “ಮೂರ್ತ”ವು. ಜೀವದ್ರವ್ಯವು ಅನುಪಚರಿತಾಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಮೂರ್ತವಾಗಿರುವುದಾದರೂ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಅಮೂರ್ತವು. ಹೀಗೆಯೇ ಇತರ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಾದಿದ್ರವ್ಯಗಳೂ ಅಮೂರ್ತಗಳಾಗಿವೆ. ಕಾಲದ್ರವ್ಯದ ಹೊರತು ಇತರ ಐದು ದ್ರವ್ಯಗಳು ಬಹುಪ್ರದೇಶಗಳುಳ್ಳುವುದಾದುದರಿಂದ ಅಸ್ತಿತ್ವಾಯಗಳೆಂದೂ. ‘ಸಪ್ರದೇಶ’ದ್ರವ್ಯಗಳೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಕಾಲದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಹುಪ್ರದೇಶಿತ್ವರೂಪವಾಡ

ಕಾಯತ್ವವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಅಪ್ರದೇಶಿಯು. ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನೆಯದಿಂದ ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಆಕಾಶ ಇವುಮೂರು ಅಖಂಡಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ “ಏಕಸಂಖ್ಯಾ” ದ್ರವ್ಯಗಳು ಜೀವದ್ರವ್ಯಗಳು ಅನಂತಗಳೂ, ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಗಳು ಅನಂತಾನಂತಗಳೂ ಕಾಲದ್ರವ್ಯಗಳು ಅಸಂಖ್ಯಾತಗಳೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವು ಅನೇಕದ್ರವ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ಸರ್ವದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳುದರಿಂದ ಆಕಾಶವೊಂದು “ನಕ್ಷೇತ್ರ”ದ್ರವ್ಯವು ಇತರ ಐದು ದ್ರವ್ಯಗಳು ಅಕ್ಷೇತ್ರದ್ರವ್ಯಗಳು ಜೀವಪುದ್ಗಲ ದ್ರವ್ಯಗಳೆರಡರಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಕ್ಷೇತ್ರಾಂತರಗಮನರೂಪ ಹಲನಚಲನಕ್ರಿಯೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಅವು “ಕ್ರಿಯಾಸಹಿತ”ಗಳು ಇತರದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ರಿಯೆಯು ಇಲ್ಲದಕಾರಣ ಅವು ನಿಷ್ಕ್ರಿಯಗಳು [ಶುದ್ಧಜೀವ(ಸಿದ್ಧಾತ್ಮ)ರು ಮಾತ್ರ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ] ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನೆಯಾವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ದ್ರವ್ಯಗಳೂ ನಿತ್ಯಗಳಾಗಿವೆ ಮತ್ತು ಅರ್ಥವರ್ಮಾಯ ಅಧವಾ ಷಡ್ಗುಣಹಾನಿವೃದ್ಧಿರೂಪಸ್ವಭಾವ ವರ್ಮಾಯದಿಂದ ಎಲ್ಲವೂ ಅನಿತ್ಯಗಳು ಆದರೂ ವಿಭಾವವ್ಯಂಜನವರ್ಮಾಯವು ಜೀವ ಪುದ್ಗಲಗಳಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಅವೆರಡೂ ಅನಿತ್ಯಗಳೆಂದೂ ಇತರ ನಾಲ್ಕು ದ್ರವ್ಯಗಳು ಮುಖ್ಯತಃ ವಿಭಾವವ್ಯಂಜನವರ್ಮಾಯರಹಿತಗಳಾಗಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ “ನಿತ್ಯ”ಗಳೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ವ್ಯವಹಾರನೆಯದಿಂದ ಜೀವನಿಗೆ ಪುದ್ಗಲವು ಶರೀರವಾಚ್ಯನೇವ್ರಾಣಾ ವಾನಾದಿಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳು ಗತಿಸ್ಥಿತ್ಯವಗ್ರಹಗಳನ್ನೂ, ಆಕಾಶವು ಅವಗಾಹ(ಅವಕಾಶ)ವನ್ನೂ, ಕಾಲವು ವರ್ತನಾರೂಪಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುವುದಾದುದರಿಂದ ಇವೈದು “ಕಾರಣ”ದ್ರವ್ಯಗಳು ಜೀವದ್ರವ್ಯವು ಯದ್ಯಪಿ ಗುರುತಿಷ್ಯಾದಿ ರೂಪದಿಂದ ವರಸ್ಪರೋಪಗ್ರಹವುಳ್ಳುದಾಗಿದ್ದರೂ ಅರ್ಥಾತ್ ವರಸ್ಪರ ಉಪಕಾರ ರೂಪವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದಾದರೂ ಪುದ್ಗಲಾದಿ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಉಪ ಕಾರವನ್ನೂ ಮಾಡದಿರುವುದರಿಂದ ಅಕಾರಣದ್ರವ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಶುದ್ಧವಾರಿಣಾಮಿಕ ಪರಮಭಾವಗ್ರಾಹಕವಾದ ಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನೆಯದಿಂದ ಜೀವನು ಯದ್ಯಪಿ ದ್ರವ್ಯ ಭಾವರೂಪವಾದ ಬಂಧಮೋಕ್ಷಗಳಿಗೂ ಪುಣ್ಯವಾವಘಟವಟಾದಿಗಳೂ ಕರ್ತನಲ್ಲ ವಾದರೂ ಅಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನೆಯದಿಂದ ಶುಭಾಶುಭಯೋಗಪರಿಣತನಾಗಿ ಪುಣ್ಯವಾವ ಬಂಧಗಳಿಗೆ ಕರ್ತನೂ ಆ ಪುಣ್ಯವಾವಗಳ ಫಲವನ್ನನುಭವಿಸುವವನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆಯೇ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದ ಸಮ್ಮುಕ್ತದ್ವಾನ ಜ್ಞಾನಾನುಷ್ಠಾನರೂಪ-ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಪರಿಣತನಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕರ್ತನೂ ಅದರ ಫಲವಾದ ಅನಂತಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುವನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಜೀವನು “ಕರ್ತ”ನೂ ಭೋಕ್ತನೂ ಆಗಿರುವನು. ಶುಭಾಶುಭಶುದ್ಧಪರಿಣಾಮಗಳ ಪರಿಣಮನವೇ ಕರ್ತೃತ್ವವೆಂದು ಸರ್ವತ್ರ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಪುದ್ಗಲಾದಿದ್ರವ್ಯಗಳು ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಪರಿಣಾಮರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುವುದೇ ಅವುಗಳ ಕರ್ತೃತ್ವವು. ಆದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯವಾವಾದಿಗಳ ಕರ್ತೃತ್ವವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಲೋಕಾಲೋಕಮಾಪಕತ್ವಾವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ

ಆಕಾಶದ್ರವ್ಯವೊಂದೇ “ಸರ್ವಗತ”ವಾಗಿದೆ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮದ್ರವ್ಯಗಳು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುತ್ತವೆ ಜೀವದ್ರವ್ಯವು ಏಕಜೀವಾವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಲೋಕಪೂರಣ ರೂಪ-ಕೇವಲಸಮುದ್ರಾತದಲ್ಲಿ ಲೋಕವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ನಾನಾಜೀವಾವೇಕ್ಷೆಯಿಂದಲೂ ಲೋಕಗತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯವು ಲೋಕಪ್ರಮಾಣ-ಮಹಾ ಸ್ಕಂಧದ ಅವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಲೋಕವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿದೆ ಇತರ ವುದ್ಗಲಾವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಲೋಕವ್ಯಾವಕವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಕಾಲದ್ರವ್ಯವು ಏಕಕಾಲಾಣುದ್ರವ್ಯಾವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಲೋಕವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಲೋಕಪ್ರದೇಶಪ್ರಮಾಣ-ನಾನಾಕಾಲಾಣುಗಳ ವಿವಕ್ಷೆಯಿಂದ ಲೋಕವ್ಯಾವಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಆಕಾಶದ್ರವ್ಯದ ಹೊರತು ಉಳಿದ್ದೆದು ದ್ರವ್ಯಗಳು ಲೋಕಾವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸರ್ವಗತಗಳೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದರೂ ಲೋಕಾಲೋಕಾವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ವಸ್ತುತಃ ಆಕಾಶವೊಂದೇ ಸರ್ವಗತವು. ಇಲ್ಲಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವು ಲೋಕಾಲೋಕವ್ಯಾವಕವಾದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಾವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಜೀವನೂ ಸರ್ವಗತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂಬ ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು ಈ ಎಲ್ಲ ದ್ರವ್ಯಗಳೂ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಏಕಕ್ಷೇತ್ರಾವಗಾಹಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಚೇತನಮೊದಲಾದ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಬಿಡದಿರುತ್ತವೆ ಇದನ್ನೇ “ಪಂಚಾ ಸ್ತಿಕಾಯ”ದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ—“ಅಣ್ಣೊಣ್ಣಂ ಪವಿಸಂತಾ ದಂತಾ ಓಗಾಸ ಮಣ್ಣುಮಣ್ಣಸ್ಸು । ಮೇಲಂತಾ ವಿ ಯ ಣಿಚ್ಚಂ ಸಗಸಬ್ಬಾವಂ ಣ ವಿಜಹಂತಿ ॥” ಅರ್ಥಾತ್ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಗಳಾದ ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳು “ಅನ್ನೋನಾನುಪ್ರವೇಶದಿಂದಿರುವುವೂ ಅನ್ನೋನ್ಯಾವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡುವುವೂ ಪರಸ್ಪರಸೇರಿರುವುವೂ ಆಗಿದ್ದಿರೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲವು.” ಹೀಗೆ ವ್ಯವಹಾರ-ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಕ್ಕೆ ವಿಷಯ ಭೂತಗಳಾದ ಷಡ್ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವರೂಪವೂ ಶುಭಾಶುಭ ಮನೋವಾಕ್ಯಾಯವ್ಯಾವಾರರಹಿತವೂ ಆದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯವೇ ಉವಾವೇಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಈ ವಕಾರವಾಗಿ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ, ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ವ್ಯವಹಾರಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಮುಗಿದುದು.

ಮುಂದೆ ಸಂಶಯವಿಪರ್ಯಯಾನಧ್ಯವಸಾಯರಹಿತವಾದ ಸಮ್ಯಗ್ ಜ್ಞಾನದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ:—

ಜಂ ಜಹ ಥಕ್ಕಲು ದವ್ವು ಜಿಯ, ತಂ ತಹ ಜಾಣ್ಣ ಜೋ ಜಿ ।

ಅಪ್ಪಹಂ ಕೇರಲು ಭಾವಡಲು, ಕಾಣು ಮುಣಿಜ್ಜಹಿ ಸೋ ಜಿ ॥ ೨೯ ॥

“ಯತ್ ಯಥಾಸ್ಥಿತಂ ದ್ರವ್ಯಂ ಜೀವ ತತ್ ತಥಾ ಜಾನಾತಿ ಯ ಏವ ।

ಆತ್ಮನಃ ಸಂಬಂಧೀ ಭಾವಃ ಜ್ಞಾನಂ ಮನ್ಯಸ್ತು ಸ ಏವ

॥ ೨೯ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜಿಯ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ಜಂ ದವ್ವು ಜಹ ಥಕ್ಕಲು—ಯಾವ ದ್ರವ್ಯವು ಹೇಗೆ ಇರುವುದೋ ಅರ್ಥಾತ್ ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಯಾವ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿರುವುವೋ ತಂ ತಹ ಜಿ—ಅದನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಅರ್ಥಾತ್ ಆ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಸಂಶಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲದೆ ಜೋ ಜಾಣಿ—ಯಾವು ತಿಳಿಯುತ್ತದೋ **ಅಪ್ಪಹಂ ಕೇರಲು**—ಆತ್ಮನ ಸಂಬಂಧವಾದ ಸೋ ಜಿ ಭಾದಡಲು—ಆ ಭಾವವೇ (ನಿಜಸ್ವರೂಪವೇ) **ಕಾಣು ಮುಣಿಜ್ಜಹಿ**—ಜ್ಞಾನವೆಂದು ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ವೀತರಾಗ-ಸರ್ವಜ್ಞವೇವರು ಪ್ರತಿವಾದಿಸಿರುವ ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪವು ಸತ್ಯವಾದುದೋ? ಇತರ ಮತೀಯರು ಪ್ರತಿವಾದಿಸಿರುವ ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪ (ಜೀವಾದಿ ವದಾರ್ಥಗಳ ಸ್ವರೂಪ)ವು ಸತ್ಯವಾದುದೋ? ಎಂದು ವಿಚಾರಮಾಡುವಂತಹ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ “ಸಂಶಯ”ವೆಂದು ಹೆಸರು ಹಗ್ಗವನ್ನು ನೋಡಿ ಸರ್ವವೆಂದೂ ಮುತ್ತಿನ ಚಿವುನ್ನು ನೋಡಿ ಬೆಳ್ಳಿಯೆಂದೂ ತಿಳಿಯುವಂತಹ (ವಿವರೀತವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವ) ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ “ವಿವರ್ದಯ”ಜ್ಞಾನವೆಂದು ಹೆಸರು. ನಡೆವಾಗ ಕಾಲಿಗೆ ಹುಲ್ಲು ತಗುಲಿತೋ ಎಂಬೀ ರೀತಿಯಾದ ಅನಿಶ್ಚಿತಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವಿಮೋಹ ಅಥವಾ “ಅನರ್ಥವಸಾಯ”ಜ್ಞಾನವೆಂದು ಹೆಸರು. ಇವು ಮೂರೂ ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಜ್ಞಾನಾಕಾರಗಳಿಂದ ರಹಿತವೂ ಪ್ರದೀವ ದಂತೆ ತನ್ನನ್ನೂ ಪರವದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ (ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ) ಪ್ರಕಾಶವಡಿ ಸುವುದೂ (ತಿಳಿಯುವುದೂ) ಆದ ಆತ್ಮಭಾವಕ್ಕೆ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವೆಂದು ಹೆಸರು. ಇದು ವಸ್ತುವಿನ ವಿಶೇಷಾಕಾರವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಸವಿಕಲ್ಪನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನ ವೆಂದೂ ಹೆಸರುಂಟು. ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಸವಿಕಲ್ಪವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವವಿಚಾರದ ಸಮಯ ತನ್ನನ್ನೂ ಪರವದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಯುವುದು ಜ್ಞಾನವಾಗಿದೆ. ನಿಶ್ಚಯನಯ ದಿಂದ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರವದಾರ್ಥಗಳ ಜ್ಞಾನವು ಮುಖ್ಯ ವಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಕೇವಲ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನವೇ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವು ವರಂಪರೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮೋಕ್ಷಕಾರಣವಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಮುಂದೆ ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು ಪ್ರತಿವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ:—

ಜಾಣವಿ ಮಣ್ಣವಿ ಅಪ್ಪು ಪರು, ಜೋ ಪರಭಾಲು ಚವಿಇ ।

ಸೋ ಣಿಲು ಸುದ್ಧಲು ಭಾವಡಲು, ಕಾಣಿಹಿಂ ಚರುಣು ಹವೇಇ ॥ ೩೦ ॥

“ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮತ್ವಾ ಆತ್ಮಾನಂ ಪರಂ ಯಃ ಪರಭಾವಂ ತ್ಯಜತಿ ।

ಸ ನಿಜಃ ಶುದ್ಧಃ ಭಾವಃ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಚರಣಂ ಭವತಿ

॥ ೩೦ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅಪ್ಪು ಪರು ಜಾಣವಿ—ತನ್ನನ್ನು ಮತ್ತು ಪರದ್ರವ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದು 'ಮಣ್ಣವಿ—ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನದಿಂದ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಟ್ಟು ಜೋ—ಯಾವುದು ಪರಭಾಲು ಚವಿಇ—ಪರಭಾವವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವುದೋ ಸೋ ಣಿಲು

ಸುಧ್ಧಲು ಭಾವಡಲು—ಆತ್ಮನ ಆ ನಿಜಶುದ್ಧಭಾವವು ಕಾಣೆಹಿಂ ಚರಣು ಹವೇಇ-
ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಚಾರಿತ್ರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ವೀತರಾಗಸಹಜಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ನಿಜಾತ್ಮವ್ರವ್ಯ(ಸ್ವದ್ರವ್ಯ)
ವನ್ನೂ ತದ್ವಿವರೀತವಾದ ವರದ್ರವ್ಯವನ್ನೂ ಸಂಶಯಾದಿರಹಿತವಾದ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನದಿಂದ
ಮೊದಲು ತಿಳಿದು, ಶಂಕಾದಿದೋಷರಹಿತವಾದ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನದಿಂದ ಆ ಸ್ವವರದ್ರವ್ಯ
ಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಮಾಯಾಶಲ್ಯ, ನಿವಾಸಶಲ್ಯಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತಚಿಂತೆಗಳನ್ನು
ಬಿಡುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಪುರುಷನು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ವರಮಾನಂದನುಖರಸಾ
ಸ್ವಾದದಿಂದ ತೃಪ್ತನಾಗಿರುತ್ತಾನೋ ಆ ಪುರುಷನೇ ಅಭೇದನಯದಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಚಾರಿತ್ರ
ವಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು.

ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷ, ಮೋಕ್ಷಫಲ-ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಪ್ರತಿವಾದಕದ್ವಿತೀಯ
ಮಹಾಫಿಕ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯವ್ರವಹಾರಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಪ್ರತಿವಾದನೆಯ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ
ಮೂರುಸೂತ್ರಗಳು, ವ್ಯವಹಾರಸಮ್ಮುಕ್ತವಾದ ನಿರೂಪಣೆಯ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಹದಿನಾಲ್ಕು
ಸೂತ್ರಗಳು, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ--ಚಾರಿತ್ರಗಳ ಪ್ರತಿವಾದನೆಯ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಸೂತ್ರ
ಗಳೆರಡು, ಇಂತು ಸಮುದಾಯದಿಂದ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಸೂತ್ರಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು.

ಇನ್ನುಮುಂದೆ ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಎಂಟು ಸೂತ್ರ
ಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತವೆ—

ಜೋ ಭತ್ತಲು ರಯಣತ್ತಯಹಂ, ತಸು ಮುಣಿ ಲಕ್ಷಣು ಏಲು |

ಅಪ್ಪಾ ಮಿಲ್ಲಿವಿ ಗುಣಣಿಲಲು, ತಾಸು ವಿ ಅಣ್ಣು ಣ ರ್ಪೀಲು || ೩೧ ||

“ಯಃ ಭಕ್ತಃ ರತ್ನತ್ರಯಸ್ಯ ತಸ್ಯ ಮನ್ಯಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣಂ ಏತತ್ |

ಆತ್ಮಾನಂ ಮುಕ್ತಾ ಗುಣನಿಲಯಂ ತಸ್ಯ ಅಪಿ ಅನ್ಯತ್ ನ ಧೈಯಮ್ || ೩೧ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೋ ರಯಣತ್ತಯಹಂ ಭತ್ತಲು—ಯಾವನು ರತ್ನ
ತ್ರಯದ ಭಕ್ತ(ಆರಾಧಕ)ನಾಗಿರುವನೋ ತಸು ಲಕ್ಷಣು ಏಲು ಮುಣಿ—ಅವನ
ಲಕ್ಷಣವಿದೆಂದು ತಿಳಿ. ಗುಣಣಿಲಲು ಅಪ್ಪಾ ಮಿಲ್ಲಿವಿ—ಗುಣನಿಲಯ (ಗುಣಗಳ
ವಾಸಸ್ಥಾನ)ನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಾಸು ವಿ—ಆತನಿಗಾದರೂ ಅಣ್ಣು ಣ
ರ್ಪೀಲು—ಬೇರೆ ಧೈಯಪದಾರ್ಥವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅರ್ಥಾತ್ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯ
ದಿಂದ ಆತ್ಮನೇ ಧೈಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞೋಪದಿಷ್ಟವಾದ ಷಡ್ದ್ರವ್ಯ, ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯ,
ಸಪ್ತತತ್ತ್ವ, ನವಪದಾರ್ಥ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧಾನರೂಪವಾದ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವೂ ಇವು
ಗಳನ್ನು ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಿಕೆಯರೂಪವಾದ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವೂ, ಹಿಂಸಾದಿ
ಪಂಚಪಾಪಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮತ್ತು ವ್ರತಶೀಲಾದಿಗಳವಾಲನರೂಪವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರವೂ
ವ್ಯವಹಾರರತ್ನತ್ರಯ ಅಥವಾ ಭೇದರತ್ನತ್ರಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಭೇದರತ್ನತ್ರಯದ ಪ್ರಭಾವ

ದಿಂದ ನಿಶ್ಚಯ—ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯದ ವ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದರಿಂದ ಮುಕ್ತಿಗೆ ವರಂವರಾ ಕಾರಣವಾದ ಈ ರತ್ನತ್ರಯವು ಆರಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ವದ ಸಮ್ಯಕ್ ಶ್ರದ್ಧಾನಿಜ್ಞಾನಾನುಚರಣರೂಪವಾದುದು ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯವೆಂದು ಹಿಂದೆ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಭೇದಾಭೇದರತ್ನತ್ರಯಾರಾಧಕನು ಸವಿಕಲ್ಪಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ಥಿರತೆಗಾಗಿ ದೇವೇಂದ್ರತ್ವ ಚಕ್ರವರ್ತಿತ್ವವೊದಲಾದ ವಿಭೂತಿಗೆ ಕಾರಣವೂ ವರಂಪರಿಯಿಂದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ವದ ವ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವೂ ಆದ ವಂಚವರಮೇಷ್ಠಿಗಳ ಸ್ತವನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಭವಜೀವನು ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವಚನದಿಂದ ವಂಚವರಮೇಷ್ಠಿಗಳ ಸ್ತವನ, ರೂಪಸ್ತವನ, ಗುಣಸ್ತವನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದೂ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅವರ ಸಾಮಾನ್ಯರೂಪಾದಿಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವುದೂ ಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯದ ವ್ರಾಪ್ತಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ (ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ) ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯಂತಗುಣವರಿಣಿತನಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಧ್ಯೇಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಜೇ ರಯಣತ್ತಲು ಣಿಮ್ಮಲಲು, ಣಾಣಿಯ ಅಪ್ಪ ಭಣಂತಿ ।

ತೇ ಆರಾಹಯ ಸಿವಪಯಹಂ, ಣಿಯಅಪ್ಪಾ ರ್ಝಾಯಂತಿ॥ ೩೨ ॥

“ಯೇ ರತ್ನತ್ರಯಂ ನಿರ್ಮಲಂ ಜ್ಞಾನಿನಃ ಆತ್ಮಾನಂ ಭಣಂತಿ ।

ತೇ ಆರಾಧಕಾಃ ಶಿವಪದಸ್ಯ ನಿಜಾತ್ಮಾನಂ ಧ್ಯಾಯಂತಿ ॥ ೩೨ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೇ ಣಾಣಿಯ—ಯಾವ ಕೆಲವು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ರಯಣತ್ತಲು ಣಿಮ್ಮಲಲು—ರಾಗಾದಿದೋಷರಹಿತವಾದ—ನಿರ್ಮಲರತ್ನತ್ರಯವನ್ನು ಅಪ್ಪ ಭಣಂತಿ—ಆತ್ಮನನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೋ(ಅಥವಾ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೋ) ಸಿವಪದಹಂ—ಶಿವಪದ (ಮೋಕ್ಷ)ದ ತೇ ಆರಾಹಯ—ಆರಾಧಕರಾದ ಆ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳು ಣಿಯ ಅಪ್ಪಾ ರ್ಝಾಯಂತಿ—ನಿಜಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ವೀತರಾಗಸ್ತನಂವೇದನಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಕೆಲವರು ಅಭೇದನೆಯಿಂದ ಆತ್ಮನೇ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ಮೋಕ್ಷಾರಾಧಕರಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯನೆಯಿಂದ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನಮಯವಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಅಪ್ಪಾ ಗುಣಮಲು ಣಿಮ್ಮಲಲು, ಅಣುದಿಣು ಜೇ ರ್ಝಾಯಂತಿ ।

ತೇ ಪರ ಣಿಯಮೇನ ಪರಮಮುಣಿ, ಲಹು ಣಿವ್ವಾಣು ಲಹಂತಿ ॥ ೩೩ ॥

“ಆತ್ಮಾನಂ ಗುಣಮಯಂ ನಿರ್ಮಲಂ ಅನುದಿನಂ ಯೇ ಧ್ಯಾಯಂತಿ ।

ತೇ ಪರಂ ನಿಯಮೇನ ಪರಮಮುನಯಃ ಲಘು ನಿರ್ವಾಣಂ ಲಭಂತೇ ॥ ೩೩ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೇ—ಯಾವ ಪುರುಷರು ಗುಣಮಲು—ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯಂತಗುಣಮಯನೂ ಣಿಮ್ಮಲಲು—ಕರ್ಮಮಲರಹಿತನೂ ಆದ ಅಪ್ಪಾ—ಆತ್ಮನನ್ನು ಅಣುದಿಣು ರ್ಝಾಯಂತಿ—ನಿರಂತರ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೋ ತೇ ಪರ ಪರಮಮುಣಿ—

ಆ ಪರಮಮುನಿಗಳೇ ಣಿಯಮೇಂ—ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಲಹು ಣಿವ್ವಾಣು ಲಹಂತಿ—
ಬೇಗನೆ ನಿರ್ವಾಣ(ಮೋಕ್ಷ)ವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಸರ್ವವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನೇ ನಿರಂತರ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಹಾಮುನಿಗಳು ಶೀಘ್ರವೇ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೈದುವರೆಂದು ಭಾವವು. “ಚಾರಿತ್ರಸಾರ” ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ “ದ್ರವ್ಯಪರಮಾಣುವನ್ನೂ ಭಾವಪರಮಾಣುವನ್ನೂ ಧ್ಯಾನಿಸುವವರಾಗಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವನ್ನು ವಡೆಯುತ್ತಾರೆ” ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ದ್ರವ್ಯಪರಮಾಣುವೆಂದರೆ ಆತ್ಮದ್ರವ್ಯದ ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವವೆಂದೂ ಭಾವಪರಮಾಣುವೆಂದರೆ ಆತ್ಮಭಾವದ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಆತ್ಮದ್ರವ್ಯವೇ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲದೆ ಪುಥಲದ್ರವ್ಯವು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ. ಇದನ್ನೇ ತತ್ತಾರ್ಥಸೂತ್ರದ “ಸರ್ವಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿ” ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ—“ದ್ರವ್ಯಪರಮಾಣುತಬ್ಬೇನ ದ್ರವ್ಯಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವಂ ಭಾವಪರಮಾಣುತಬ್ಬೇನ ಭಾವಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅತವನ ದ್ರವ್ಯಶಬ್ದದಿಂದ ಆತ್ಮದ್ರವ್ಯವೆಂದೂ ಪರಮಾಣುಶಬ್ದದಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವವೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆತ್ಮದ್ರವ್ಯವು ಇಂದ್ರಿಯಮನೋವಿಕಲ್ಪಾತೀತವೂ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಮಾಧಿಗಮ್ಯವೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವಸಂವೇದನಪರಿಣಾಮರೂಪಭಾವವು ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಮನೋವಿಷಯಾತೀತವೂ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮರಸೀಭಾವವಿಷಯವೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಧ್ಯಾನದಿಂದಲೇ ಮೋಕ್ಷವುಂಟಾಗುವದೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು “ಶ್ರೀಪೂಜ್ಯಪಾದಸ್ವಾಮಿಗಳು” ಸಮಾಧಿತತಕಾದಿಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ—“ಆತ್ಮಾನಮಾತ್ಮಾ ಆತ್ಮನೈವಾತ್ಮನಾಸೌ ಕ್ಷಣಮುಪಜನಯನ್ ಸ ಸ್ವಯಂಭೂಃ ಪ್ರವೃತ್ತಃ” ಅರ್ಥಾತ್ ಈ ಆತ್ಮನು ತನ್ನಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತನ್ನಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ತನ್ನಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವವನಾಗಿ ವರಾವೇಕ್ಷೆಯಲ್ಲದೆ ತಾನೇ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳಿದು ಅನುಷ್ಠಿಸಿ ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿರೂಪದಿಂದ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಸಿದನು ಅಂದರೆ ಸ್ವಯಂಭುವಾದನು ಎಂದಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿನಾದಿಸಿರುವ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದ ನಲುವತ್ತೆರಡು ವಿಕಲ್ಪ(ಭೇದ)ಗಳು ಕೇವಲ ಗೌಣರೂಪವಾಗಿರುವವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಯದ್ಯಪಿ ಪ್ರಥಮಾಪಶಮಿಕ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವನ್ನು ಗ್ರಹಣಮಾಡುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೀವನು ಪರಮಾಗಮಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಅಧಃಕರಣಾದಿವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನಾದರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಈಹಾವೃತ್ತಿಯಿಂದ (ಇಚ್ಛಾಪೂರ್ವಕ) ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅವು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಅದರಂತೆಯೇ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದ ಭೇದಗಳೂ ಅನಿಚ್ಛಾಪೂರ್ವಕ-ಸಹಜವಾಗಿ ಉಂಟಾಗುವುದರಿಂದ ಅವು ಗೌಣವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ವ್ರಾಧಮಿಕಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ವಿಷಯಕಷಾಯಾದಿರೂಪದುರ್ಧ್ಯಾನವನ್ನು ತಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಪರಂಪರಾಕಾರಣರಾದ ಅರ್ಹದಾದಿ-ವಂಚಪರಮೇಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ಚಿತ್ತವು

ಸ್ಥಿರವಾಗುತ್ತಿರಲು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಣವಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಸಾಧ್ಯನಾಥಕಭಾವವನ್ನರಿತು ಧ್ಯೇಯವದಾರ್ಥದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿವಾದವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಭಾವವು.

ಸಯಲಸಯತ್ಥಹಂ ಜಂ ಗಹಣು, ಜೀವಹಂ ಅಗ್ನಿಮು ಹೋಇ |

ವತ್ಥವಿಸೇಸವಿವಜ್ಜಿಯಲು, ತಂ ಣಿಯದಂಸಣು ಜೋಇ || ೩೪ ||

“ಸಕಲವದಾರ್ಥಾನಾಂ ಯತ್ ಗ್ರಹಣಂ ಜೀವಾನಾಂ ಅಗ್ನಿಮಂ ಭವತಿ |

ವಸ್ತುವಿಶೇಷವಿವರ್ಜಿತಂ ತತ್ ನಿಜದರ್ಶನಂ ವತ್ಥ || ೩೪ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:-ಜೀವಹಂ-ಜೀವರಿಗೆ ಸಯಲಸಯತ್ಥಹಂ-ಸಕಲವದಾರ್ಥಗಳ ಜಂ ಗಹಣು-ಯಾವ ಗ್ರಹಣೆ (ಸಾಮಾನ್ಯ ಅವಲೋಕನ)ಯು ವತ್ಥವಿಸೇಸವಿವಜ್ಜಿಯಲು-ವಸ್ತುವಿಶೇಷ(ಇದು ಬಿಳಿದು, ಇದು ಕಪ್ಪು ಇತ್ಯಾದಿ ಭೇದ)ರಹಿತವಾಗಿ ಅಗ್ನಿಮು ಹೋಇ-ಜ್ಞಾನಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೋ ತಂ ಣಿಯದಂಸಣು-ಆ ನಿಜದರ್ಶನ (ಆತ್ಮನಸಂಬಂಧವಾದ ದರ್ಶನ)ವನ್ನು ಜೋಇ-ನೋಡು ಅರ್ಥಾತ್ ತಿಳಿ

ಭಾವಾರ್ಥ:-ಇಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸತ್ತಾವಲೋಕನರೂಪವಾದ ದರ್ಶನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ — ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವಿಷಯವಾದ ವಸ್ತುವಿನ “ಇದು ಬಿಳೀಬಣ್ಣದ್ದು, ಇದು ಕರೀಬಣ್ಣದ್ದು, ಇದು ಘಟ, ಇದು ದೊಡ್ಡದು, ಇದು ಚಿಕ್ಕದು” ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಶೇಷರೂಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೇವಲ ಆ ವಸ್ತುವಿನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ವಿಕಲ್ಪರಹಿತವಾಗಿ (ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ) ತಿಳಿಯುವ ಆತ್ಮಗುಣಕ್ಕೆ ದರ್ಶನವೆಂದು ಹೆಸರು* ಇದು ಜ್ಞಾನದ ಪೂರ್ವಾವಸ್ಥೆಯಿಂದಾದರೂ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಜ್ಞಾನವೆಂದಾದರೂ ಹೇಳಬಹುದು ದರ್ಶನವುಂಟಾದ ಉತ್ತರಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗುವುದು ನಿಜಾತ್ಮಾವಲೋಕನರೂಪವಾದ ದರ್ಶನವು ಮೋಕ್ಷಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಪುನಃ ಇಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸತ್ತಾವಲೋಕನವು ದರ್ಶನವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಈ ದರ್ಶನವು ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಗಳಿಗೂ ಉಂಟಾಗುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೂ ಮೋಕ್ಷವುಂಟಾಗಬಹುದಲ್ಲವೇ? ಎಂಬ ಶಂಕೆಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿದು:-ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಚಕ್ಷುದರ್ಶನ, ಅಚಕ್ಷುದರ್ಶನ, ಅವಧಿ ದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಕೇವಲದರ್ಶನವೆಂದು ನಾಲ್ಕು ಭೇದಗಳಿವೆ ಈ ನಾಲ್ಕರಲ್ಲಿ ಮಾನಸಿಕ ಅಚಕ್ಷುದರ್ಶನವು ಆತ್ಮಗ್ರಾಹಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಆತ್ಮದರ್ಶನವು. ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಾದಿ ಸವ್ಯವೃತ್ತಿಗಳ ಉಪಶಮ ಕ್ಷಯೋಪಶಮ ಹಾಗೂ ಕ್ಷಯದಿಂದುಂಟಾದ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಶ್ರದ್ಧಾನರೂಪವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವೂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ

*“ಜಂ ಸಾಮಾನ್ಯಂ ಗಹಣಂ, ಭಾವಾಣಂ ಣೇವಕಟ್ಟಮಾಯಾರಂ |

ಅವಿಸೇಸಿದೂಣ ಅಟ್ಟೀ, ದಂಸಣವಿದಿ ಭಣ್ಣಂ ಸಮಯೇ

|| ೩೩ ||”

ತತ್ತ್ವವೇ ಉವಾದೇಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂಬ ಶ್ರದ್ಧಾನವೂ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಆತ್ಮದರ್ಶನವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅತವ ಮೋಕ್ಷವೂ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ದಸಂಖಪುನ್ನು ಹವೇಇ ಪುಡು, ಜಂ ಜೀವಹಂ ವಿಜ್ಞಾನು ।

ವತ್ಕುವಿಸೇಸು ಮುಣಂತು ಜಿಯ, ತಂ ಮುಣಿ ಅವಿಚಲು ಕಾಣು ॥ ೩೫ ॥

“ದರ್ಶನವೂರ್ವಂ ಭವತಿ ಸ್ಫುಟಂ ಯತ್ ಜೀವಾನಾಂ ವಿಜ್ಞಾನಮ್ ।

ವಸ್ತುವಿಶೇಷಂ ಜಾನನ್ ಜೀವ ತತ್ ಮನ್ಯಂತೆ ಅವಿಚಲಂ ಜ್ಞಾನಮ್ ॥ ೩೫ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜಿಯ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ಜೀವಹಂ—ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಜಂ ವಿಜ್ಞಾನು—ಯಾವ ವಿಜ್ಞಾನವು ಪುಡು—ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ದಂಸಂಖಪುನ್ನು—ದರ್ಶನವೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹವೇಇ—ಆಗುತ್ತದೋ ವತ್ಕುವಿಸೇಸು ಮುಣಂತು—ವಸ್ತುವಿನ ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ತಂ ಕಾಣು—ಆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅವಿಚಲು ಮುಣಿ—ಅವಿಚಲ ಅರ್ಥಾತ್ ಸಂಶಯವಿವರ್ಮಯಾನದ್ಯವಸಾಯರಹಿತವಾದುದನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ದರ್ಶನವು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಕವಾಗಿಯೂ ಜ್ಞಾನವು ಸವಿಕಲ್ಪಕವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ ಆದಕಾರಣ ದರ್ಶನವು ವಸ್ತುಸಾಮಾನ್ಯಗ್ರಾಹಕವೂ ಜ್ಞಾನವು ವಸ್ತುವಿಶೇಷಗ್ರಾಹಕವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. *ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಾವರಣಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಭದ್ರವೆಂದು ಸಂಜ್ಞೆಯಿದೆ. ಆ ಕರ್ಮಬದ್ಧರಾಗಿರುವವರಿಗೆ ಭದ್ರಸ್ಥರೆಂದು ಹೆಸರು ಅಂತಹ ಭದ್ರಸ್ಥರಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಜ್ಞಾನವು ಸಾಮಾನ್ಯಗ್ರಾಹಕವಾದ ದರ್ಶನವೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಮೊದಲು ದರ್ಶನವುಂಟಾಗಿ ಆ ಮೇಲೆ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಾವರಣಕರ್ಮರಹಿತರಾದ ಕೇವಲಿಗಳಿಗಾದರೋ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಆವರಿಸಿದ ಮೇಘವು ದೂರವಾದಮೇಲೆ ಬಿಸಿಲೂ ಬೆಳಕೂ ಒಂದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆವಿರ್ಭವಿಸುವಂತೆ ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಗಳೆರಡೂ ಅರ್ಥಾತ್ ಕೇವಲದರ್ಶನ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಗಳೆರಡೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ(ಜತೆಯಲ್ಲಿ) ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ದರ್ಶನವೂರ್ವಕವಾದ ಈ ವ್ಯವಹಾರಜ್ಞಾನವು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಸಮಯ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿಲ್ಲವಾದರೂ ಮಾನಸಿಕ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪದರ್ಶನವು ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಮುಕ್ತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಗಳ ಬಲದಿಂದ ಭವ್ಯಜೀವನಿಗೆ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಧ್ಯಾನದಿಂದ ಸಹ ಕಾರಿಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ದುಕ್ಕು ವಿ ಸುಕ್ಕು ಸಹಂತು ಜಿಯ, ಕಾಣಿಲು ರ್ಪುಣಣಿಲೀಣು ।

ಕಮ್ಮಹಂ ಣಿಜ್ಜರಹೇಲು ತಲು, ವುಚ್ಛಇ ಸಂಗವಿಹೀಣು

॥ ೩೬ ॥

* “ದಂಸಂಖಪುನ್ನು ಕಾಣಂ, ಚದುಮತ್ಥಾಣಂ ಣ ದೊಣ್ಣಿ ಉವಜೋಗ್ಗಾಇ ।

ಜುಗವಂ ಜವ್ವಾ ಕೇವಲಿ, ಕಾಹೇ ಜುಗವಂ ತು ತೇ ದೋವಿ

॥ ೩೪ ॥”

—ದ್ರವ್ಯಸಂಗ್ರಹ

“ದುಃಖಮುಪಿ ಸುಖಂ ಸಹಮಾನಃ ಜೀವ ಜ್ಞಾನೀ ಧ್ಯಾನನಿಲೀನಃ |

ಕರ್ಮಣಃ ನಿರ್ಜರಾಹೇತುಃ ತವಃ ಉಚ್ಯತೇ ಸಂಗವಿಹೀನಃ

|| ೩೬ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜಿಯ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ದುಕ್ಕು ವಿ ಸುಕ್ಕು-ದುಃಖವನ್ನೂ ಸುಖವನ್ನೂ ಸಹಂತು—ಸಮಭಾವದಿಂದ ಸಹಿಸುವ ಜಾಣೆಲು—ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಿಯು **ಝಾಣಣಿಲೀಣು**—ಆತ್ಮಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಲೀನನಾಗಿ ಕಮ್ಮಹಂ ಣೆಜ್ಜರೆ ಹೇಲು—ಶುಭಾಶುಭಾಕರ್ಮಗಳ ನಿರ್ಜರೆಗೆ ಕಾರಣನೆಂದೂ ಸಂಗವಿಹೀಣು—ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರವರಿಗ್ರಹರಹಿತನಾದ ಆ ಜ್ಞಾನಿಯೇ ತಲು ವುಚ್ಚಇ—ತವಸ್ಸೆಂದೂ (ತಪೋರೂಪನೆಂದು) ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಸುಖದುಃಖ, ಜೀವನಮರಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮತಾಭಾವದಿಂದಿರುವ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಪುರುಷನು ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದೈಕಧ್ಯಾನವರಿಣಿತನಾಗಿ ಅಭೇದವಿವಕ್ತಿಯಿಂದ ಕರ್ಮಗಳ ನಿರ್ಜರೆ(ಏಕದೇಶಕ್ತಿಯ)ಗೆ ಕಾರಣನಾಗುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರವರಿಗ್ರಹರಹಿತನಾಗಿ ವರದ್ರವೈಚ್ಛಾನಿರೋಧರೂಪ-ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರತಪೋಮಯನಾಗುತ್ತಾನೆ. “ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಸೂತ್ರ”ದಲ್ಲಿ “ಉತ್ತಮಸಂಹನನ ಸ್ಥೈಕಾಗ್ರಚಿಂತಾನಿರೋಧೋ ಧ್ಯಾನಮ್” ಅರ್ಥಾತ್ ಉತ್ತಮಸಂಹನನವುಳ್ಳವನ ಏಕಾಗ್ರಚಿಂತಾನಿರೋಧವು ಧ್ಯಾನವೆಂದು ಧ್ಯಾನದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಕರ್ಮಗಳ ನಿರ್ಜರೆಯಾಗುವುದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಉತ್ತಮಸಂಹನನವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಧ್ಯಾನವು ಹೇಗೆ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವೇನೆಂದರೆ-ಧ್ಯಾನವು ಉತ್ತಮಸಂಹನನವುಳ್ಳವರಿಗುಂಟಾಗುವುದೆಂದು ಹೇಳಿದುದು ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದ ಅವೇಕ್ಷೆಯಿಂದಾಗಿದೆ. ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದ “ವೃಧಕ್ತ್ವವಿತರ್ಕವಿಚಾರ”ವೆಂಬ ಮೊದಲ ಭೇದವು ಉಪಶಮಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಾದರೆ ಎಂಟನೆಯ ಅವೂರ್ವಕರಣಗುಣಸ್ಥಾನ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಉಪಶಾಂತಕಷಾಯ-ಗುಣಸ್ಥಾನದ ವರೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ಗುಣಸ್ಥಾನ ವರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ತರತಮಭಾವದಿಂದುಂಟಾಗುವುದು ಕ್ಷಪಕಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಾದರೆ ಎಂಟನೆಯ ಅವೂರ್ವಕರಣಗುಣಸ್ಥಾನ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಹತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮಸಾಂವರಾಯಗುಣಸ್ಥಾನದ ವರೆಗೆ ಮೂರು ಗುಣಸ್ಥಾನವರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ತರತಮಭಾವದಿಂದುಂಟಾಗುವುದು-ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಶ್ರೇಣಿಗಳೆರಡರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಉಪಶಮಶ್ರೇಣಿಯು ವಜ್ರವೃಷಭ ನಾರಾಚಸಂಹನನ, ವಜ್ರನಾರಾಚಸಂಹನನ ಮತ್ತು ನಾರಾಚಸಂಹನನ ಈ ಮೂರು ಸಂಹನನವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯ ಕ್ಷಪಕಶ್ರೇಣಿಯು ವಜ್ರವೃಷಭ ನಾರಾಚಸಂಹನನವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಕ್ಷಪಕಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಗುಣಸ್ಥಾನವರ್ತಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಅದೇ ಭವದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆದಕಾರಣ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದ ಅವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಉತ್ತಮಸಂಹನನವನ್ನು ಹೇಳಿದುದಾಗಿದೆ.

ಅಪೂರ್ವಕರಣಗುಣಸ್ಥಾನದಿಂದ ಕೆಳಗಿನ ಗುಣಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನವು ನಿಷೇಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅರ್ಥಾತ್ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನವು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅವಿರತಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿ ಗುಣಸ್ಥಾನ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಹನ್ನೊಂದನೆಯದಾದ ಉಪಶಾಂತಕಷಾಯಗುಣಸ್ಥಾನದ ವರೆಗೆ ಎಂಟು ಗುಣಸ್ಥಾನವರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ತರತಮಭಾವದಿಂದಂಟಾಗಬಹುದು ಎಂಟು ನೆಯ ಗುಣಸ್ಥಾನದಿಂದ ಕೆಳಗಿನ ಗುಣಸ್ಥಾನವರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೇಣಿಯ ಕೆಳಗೆ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನವೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಈ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನವು ಆರುವಿಧದ ಸಂಹನನವುಳ್ಳವರಿಗೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅರ್ಥಾತ್ ಯಾವ ಸಂಹನನದಲ್ಲಿಯೂ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನವನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೇ ಆಶಯವನ್ನು “ತತ್ತ್ವಾನುಶಾಸನ”ವೆಂಬ ಧ್ಯಾನಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ—“ಯತ್ಪುನರ್ವಜ್ರಕಾಯಸ್ಯ, ಧ್ಯಾನಮಿತ್ಯಾಗಮೇ ವಚಃ | ಶ್ರೇಣ್ಯೋರ್ಧ್ಯಾನಂ ಪ್ರತೀತ್ಯೋಕ್ತಂ, ತನ್ನಾಧಸ್ತನ್ನಿಷೇಧಕಮ್ ||” ಅರ್ಥಾತ್ “ವಜ್ರಕಾಯನಿಗೆ ಧ್ಯಾನಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದೆಂಬ ಆಗಮವಚನವಾದರೋ ಉಪಶಮ-ಕ್ಷವಕಶ್ರೇಣಿಗಳೆರಡರಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಶುಕ್ಲಾಧ್ಯಾನವನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದಾಗಿದೆ. ಅದು ಶ್ರೇಣಿಗಳ ಕೆಳಗಿನ ಗುಣಸ್ಥಾನವರ್ತಿಗಳಿಗುಂಟಾಗುವ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ನಿಷೇಧಕವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವರು. ಅತಃ ಏವ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನವನ್ನು ಯಾವಸಂಹನನವುಳ್ಳವರೂ ಮಾಡಬಹುದೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು ಇದೇ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಗದ್ವೇಷಾಭಾವರೂಪವಾದ ಯಥಾಖ್ಯಾತ ಚಾರಿತ್ರವೆಂಬ ಸ್ವರೂಪಾಚರಣ (ನಿಶ್ಚಯಚಾರಿತ್ರ)ವು ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಇತರ ಚಾರಿತ್ರಗಳನ್ನಾಚರಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಚಾರ್ಯರು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ —“ಚರಿತಾರೋಽನ ಸಂತ್ಯದ್ಯುಯಥಾಖ್ಯಾತಸ್ಯ ಸಂವ್ರತಿ ತತ್ಕಿಮನ್ಯೇ ಯಥಾಶಕ್ತಿಮಾಚರಂತು ತಪಸ್ವಿನಃ ||” “ಇಂದಿನಕಾಲದಲ್ಲಿ (ವಂಚಮಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಭರತಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ)ಯಥಾಖ್ಯಾತಚಾರಿತ್ರವನ್ನಾಚರಿಸುವವರು ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಆದರೇನಾಯಿತು? ತಪಸ್ವಿಗಳು ಯಥಾಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಇತರ ಚಾರಿತ್ರಗಳನ್ನಾಚರಿಸಲಿ” ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯರ “ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಭೃತ”ದ ಈ ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಣವು ವಿಶೇಷತಃ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಿದೆ —“ಅಜ್ಞ ವಿತಿರಯಣಸುದ್ಧಾ, ಅಸ್ಥಾ ರೂಘಾಣಿ ಲಹಹಿಂ ಇಂದತ್ತಂ | ಲೋಯಂತಿಯದೇವತ್ತಂ, ತತ್ ಚುದಾ ಣಿವ್ವದಿಂ ಜಂತಿ ||” ಅಂದರೆ ಈ ವಂಚಮಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಮನವಚನಕಾಯಗಳ ಪರಿಶುದ್ಧತೆಯುಳ್ಳ ಜೀವರು ಆತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಇಂದ್ರಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಥವಾ ಲೌಕಾಂತಿಕದೇವತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಂದ ಚ್ಯುತರಾಗಿ ಮನುಷ್ಯಭವವನ್ನು ತಾಳಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೈದುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯಿಕ, ಭೇದೋಪಸ್ಥಾಪನಾ, ಪರಿಹಾರವಿಶುದ್ಧಿ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಜ್ಞಾನವರಾಯ, ಯಥಾಖ್ಯಾತಗಳೆಂಬ ಚಾರಿತ್ರದ ಈ ಐದುಭೇದಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಎರಡು (ಸಾಮಾನ್ಯಿಕ ಮತ್ತು ಭೇದೋಪಸ್ಥಾಪನಾ) ಚಾರಿತ್ರಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಮುಂದಿನ ಚಾರಿತ್ರಗಳುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಯೇ ಆರುಸಂಹನನಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಮೂರು

ಸಂಹನನಗಳು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಂದಿನ ಅರ್ಧನಾರಾಚನಂಹನನ, ಕೀಲಕೆ ಸಂಹನನ, ಅಸಂವ್ರಾಪ್ತನೃವಾಟಿಕಾಸಂಹನನ ಈ ಮೂರು ಸಂಹನನಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಸಂಹನನವೂ ಯಥಾಖ್ಯಾತಚಾರಿತ್ರವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವಾದರೂ ಇತರ ಸಂಹನನವುಳ್ಳ ಜೀವರು ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಇತರ ಚಾರಿತ್ರಗಳನ್ನು ವಾಲಿ ಸುವವರಾಗಿ ಸಂಸಾರಸ್ಥಿತಿಚ್ಛೇದಕಾರಣವೂ ವರಂವರೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷಕಾರಣವೂ ಆದ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನವನ್ನಾಚರಿಸಬೇಕೆಂದು ಮುಖ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಬಿಣ್ಣೆ ವಿ ಜೇಣ ಸಹಂತು ಮುಣಿ, ಮಣಿ ಸಮಭಾಲು ಕರೇಇ ।

ಪುಣ್ಣಹಂ ಪಾವಹಂ ತೇಣ ಜಿಯ, ಸಂವರಹೇಲು ಹವೇಇ ॥ ೩೭ ॥

“ದ್ವೇ ಅಪಿ ಯೇನ ಸಹಮಾನಃ ಮುನಿಃ ಮನಸಿ ಸಮಭಾವಂ ಕರೋತಿ ।

ಪುಣ್ಯಸ್ಯ ವಾವಸ್ಯ ತೇನ ಜೀವ ಸಂವರಹೇತುಃ ಭವತಿ ॥ ೩೭ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜಿಯ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ಜೇಣ—ಆವಕಾರಣದಿಂದ ಬಿಣ್ಣೆ ವಿ ಸಹಂತು ಸುಖದುಃಖಗಳೆರಡನ್ನೂ ಸಹಿಸುವ ಮುಣಿ—ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಿಯು ಮಣಿ—ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಮಭಾಲು ಕರೇಇ—ರಾಗದ್ವೇಷ-ಮೋಹರಹಿತವಾದ ಸಮ ಭಾವ(ವರಿಣಾಮ)ವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ತೇಣ—ಆಕಾರಣದಿಂದ ಆ ಮುನಿಯು ಪುಣ್ಣಹಂ ಪಾವಹಂ—ಪುಣ್ಯವಾವಗಳೆರಡರ ಸಂವರಹೇಲು ಹವೇಇ—ಸಂವರಗೆ ಕಾರಣನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಕರ್ಮೋದಯದಿಂದ ಸುಖದುಃಖಾದಿಗಳುಂಟಾದರೂ ಸ್ವಸಂವೇ ದನವ್ರತ್ಯಕ್ಷಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಯಾವ ಮುನೀಂದ್ರನು ಅವಿಕ್ಷಿಪ್ತ(ರಾಗಾದಿರಹಿತ)ವಾದ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನರೂಪವಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರ್ಥಾತ್ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಆತನೇ ಅಭೇದನಯದಿಂದ ದ್ರವ್ಯ ಭಾವರೂಪಪುಣ್ಯವಾಪಕರ್ಮಗಳ ಸಂವರೆ(ಆಸ್ರವನಿದೋಧ)ಗೆ ಕಾರಣನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಅಚ್ಛಿ ಜಿತ್ತಿಲು ಕಾಲು ಮುಣಿ, ಅಪ್ಪಸರೂವಿ ಢಿಲೀಣು ।

ಸಂವರಣಿಜ್ಜರ ಜಾಣಿ ತುಹಂ, ಸಯಲವಿಯಪ್ಪವಿಹೀಣು ॥ ೩೮ ॥

“ತಿಷ್ಠತಿ ಯಾವಂತಂ ಕಾಲಂ ಮುನಿಃ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪೇ ನಿಲೀನಃ ।

ಸಂವರನಿರ್ಜರಾಂ ಜಾನೀಹಿ ತ್ವಂ ಸಕಲವಿಕಲ್ಪವಿಹೀನಮ್ ॥ ೩೮ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಮುಣಿ—ಮುನಿಯು ಜಿತ್ತಿಲು ಕಾಲು—ಎಷ್ಟುಕಾಲದ ವರೆಗೆ ಅಪ್ಪಸರೂವಿ ಢಿಲೀಣು ಅಚ್ಛಿ—ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಲೀನ (ತನ್ಮಯ, ಏಕೈ)ನಾಗಿರುತ್ತಾನೋ ಅಷ್ಟುಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಯಲವಿಯಪ್ಪವಿಹೀಣು— ಸಕಲವಿಕಲ್ಪರಹಿತನಾದ ಆ ಮುನಿಯನ್ನು ತುಹಂ—ನೀನು ಸಂವರಣಿಜ್ಜರ ಜಾಣಿ— ಸಂವರನಿರ್ಜರಾಸ್ವರೂಪನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ:— ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ವೀತರಾಗನಿತ್ಯಾನಂದೈಕವರಮನವು ರಸೀಭಾವದಿಂದ ಪರಿಣತನೂ ಖ್ಯಾತಿಪೂಜಾಲಾಭಾದಿಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪಜಾಲರಹಿತನೂ ಆದ ತಪಸ್ವಿಯು ಅಭೇದನಯದಿಂದ ಸಂವರನಿರ್ಜರಾಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಎರಡುಸೂತ್ರಗಳ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷತಃ ತಿಳಿಯಬೇಕು ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಸೂತ್ರವು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಸಂವರನಿರ್ಜರೆಗಳ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಉಪಸಂಹಾರರೂಪವಾಗಿದೆ

ಈ ವ್ರತಾರವಾಗಿ ದ್ವಿತೀಯಮಹಾಧಿಕಾರನುಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಅಭೇದರತ್ನತ್ರಯವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಮುಗಿದುದು.

ಇನ್ನು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ಪರಮೋಪಶಮಭಾವದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ:—

ಕಮ್ಮು ಪುರಕ್ಕಿಲು ಸೋ ಖವಳಿ, ಅಹಿಣವ ಪೇಸು ಣ ದೇಳಿ ।

ಸಂಗು ಮುಏವಿಣು ಜೋ ಸಯಲು, ಉವಸಮಭಾಲು ಕರೇಳಿ ॥ ೩೯ ॥

“ಕರ್ಮ ಪುರಾಕೃತಂ ನ ಕ್ಷವಯತಿ ಅಭಿನವಂ ವ್ರವೇಶಂ ನ ದದಾತಿ ।

ಸಂಗಂ ಮುಕ್ತಾ ಯಃ ಸಕಲಂ ಉವಶಮಭಾವಂ ಕರೋತಿ ॥ ೩೯ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:— ಜೋ-ಯಾವ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಿಯು ಸಯಲು, ಸಂಗು ಮುಏವಿಣು—ಸಮಸ್ತ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಪರಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉವಸಮ ಭಾಲು ಕರೇಳಿ—ಉವಶಮಭಾವವನ್ನು ಅರ್ಥಾತ್ ಜೀವಿತ ಮರಣ, ಲಾಭ ಅಲಾಭ, ಸುಖ ದುಃಖ, ಶತ್ರುಮಿತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮತಾವರಿಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೋ (ಹೊಂದುತ್ತಾನೋ) ಸೋ—ಅವನು ಪುರಕ್ಕಿಲು ಕಮ್ಮು—ಪೂರ್ವೋಪಾರ್ಜಿತಕರ್ಮವನ್ನು ಖವಳಿ—ಕ್ಷಯಗೊಳಿಸು(ನಾಶಪಡಿಸು)ತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅಹಿಣವ ಪೇಸು ಣ ದೇಳಿ—ನವೀನಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಅರ್ಥಾತ್ ನವೀನ ಕರ್ಮಾಸ್ರವವನ್ನು ನಿರೋಧಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಯಾವ ಮುನಿಯು ಸಕಲಪರಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದವನಾಗಿ ವೀತರಾಗವರಮಾನಂದೈಕಸುಖರಸಾಸ್ವಾದರೂಪವಾದ ಸಮಭಾವವನ್ನು ತಾಳುತ್ತಾನೋ ಆ ಮುನಿಯು ಪೂರ್ವಬದ್ಧಕರ್ಮಗಳ ಕ್ಷಯವನ್ನೂ ನವೀನಕರ್ಮಗಳ ಸಂವರೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು ಹೀಗೆಯೇ “ಪದ್ಮ ನಂದಿವಂಚವಿಂಶತಿ”ಯಲ್ಲಿ:—“ಸಾಮ್ಯಮೇವಾದರಾದ್ಭಾವ್ಯಂ ಕಿಮನ್ಯೈಗ್ರಂಥ ವಿಸ್ತರೈಃ । ಪ್ರಕ್ರಿಯಾಮಾತ್ರಮೇವೇದಂ ವಾಙ್ಮಯಂ ವಿಶ್ವಮಸ್ಯ ಹಿ ॥” “ಸಾಮ್ಯ (ಸಮಭಾವ)ವನ್ನೇ ಆದರದಿಂದ ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಇತರ ಗ್ರಂಥವಿಸ್ತಾರಗಳಿಂದ ಅರ್ಥಾತ್ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಆಲೋಚನೆಯಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನವು? ಏಕೆಂದರೆ ಸಮಸ್ತ ವಾಙ್ಮಯ(ದ್ವಾದಶಾಂಗಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು)ವು ಈ ಸಮಭಾವದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ (ವ್ಯಾಖ್ಯೆ, ಟೀಕೆ)ಯೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ದಂಸಣು ಕಾಣು ಚರಿತ್ತು ತಸು, ಜೋ ಸಮಭಾಲು ಕರೇಇ ।

ಇಯರಹಂ ಎಕ್ಕು ವಿ ಅಕ್ಕಿ ಣವಿ, ಜಿಣವರು ಏಲು ಭಣೇಇ ॥ ೪೦ ॥

“ದರ್ಶನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಚಾರಿತ್ರಂ ತಸ್ಯ ಯಃ ಸಮಭಾವಂ ಕರೋತಿ ।

ಇತರಸ್ಯ ಏಕಮಪಿ ಅಸ್ತಿ ನೈವ ಜಿನವರಃ ಏವಂ ಭಣತಿ ॥ ೪೦ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೋ—ಯಾವ ಯತಿಯು ಸಮಭಾಲು ಕರೇಇ—ಸಮ ಭಾವವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೋ (ಹೊಂದುತ್ತಾನೋ) ತಸು—ಅವನಿಗೆ ದಂಸಣು ಕಾಣು ಚರಿತ್ತು—ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರಗಳು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಉಂಟಾಗು ತ್ತವೆ ಇಯರಹಂ—ಇತರ ಜೀವನಿಗೆ ಅರ್ಧಾತ್ ಸಮಭಾವರಹಿತನಾದ ಜೀವನಿಗೆ ಎಕ್ಕು ವಿ—ಪೂರ್ವೋಕ್ತರತ್ನತ್ರಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೂ ಸಹ ಅಕ್ಕಿಣವಿ—ಇರುವುದೇ ಇಲ್ಲ (ಉಂಟಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ). ಏಲು—ಹೀಗೆ ಜಿಣವರು ಭಣೇಇ—ಜಿನೇಂದ್ರರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಸಮಭಾವವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಜೀವನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆ ವೀತರಾಗವರಮಸಾಮಯಿಕಭಾವನೆಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ನಿರ್ದೋಷವರಮಾತ್ಮನ ಯಥಾರ್ಥಶ್ರದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾನುಚರಣರೂಪ ವಾದ ಅಖಂಡಭಾವವನ್ನು ವಡದಿರುವ ಜೀವನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು. ಅತಏವ ವರಮಸಮಾಧಿಗೆ ಸಮಭಾವವು ಪ್ರಧಾನಕಾರಣವಾಗಿರು ತ್ತದಂದು ಭಾವವು.

ಜಾಂವಇ ಕಾಣೆಲು ಉವಸಮಇ, ತಾಮಇ ಸಂಜದು ಹೋಇ ।

ಹೋಇ ಕಸಾಯಹಂ ವಸಿಗಯಲು, ಜೀಲು ಅಸಂಜದು ಸೋಇ ॥ ೪೧ ॥

“ಯಾವತ್ ಜ್ಞಾನೀ ಉಪಶಾಮ್ಯತಿ ತಾವತ್ ಸಂಯತೋ ಭವತಿ ।

ಭವತಿ ಕಷಾಯಾನಾಂ ವಶೇ ಗತಃ ಜೀವಃ ಅಸಂಯತಃ ಸ ಏವ ॥ ೪೧ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಕಾಣೆಲು ಜೀಲು—ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಜೀವನು ಜಾಂವಇ— ಯಾವಾಗ ಅಧವಾ ಎಂದಿನವರೆಗೆ ಉವಸಮಇ—ಉಪಶಮ (ಶಾಂತ)ಭಾವದಲ್ಲಿರು ತ್ತಾನೋ ತಾಮಇ—ಆಗ ಅಧವಾ ಅಂದಿನತನಕ ಸಂಜದು ಹೋಇ—ಸಂಯತ ಅಧವಾ ಸಂಯಮಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಕಸಾಯಹಂ ವಸಿಗಯಲು—ಕ್ರೋಧಾ ದಿಕಷಾಯಗಳಿಗೆ ಅಧೀನನಾದ ಸೋಇ—ಆ ಜೀವನೇ ಅಸಂಜದು ಹೋಇ— ಅಸಂಯತ ಅಧವಾ ಅಸಂಯಮಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಜೀವನು ಅನಾಕುಲತ್ವಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಭಾವನೆಯಿಂದಂಟಾದ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕಸುಖಕ್ಕನುಕೂಲವಾದ ಪರಮಉಪಶಮ ಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದಿದಾಗ ಸಂಯತನಾಗಿಯೂ ತದ್ವಿವರೀತವಾದ ಆಕುಲತೆಯನ್ನಂಟು ಮಾಡುವ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳಿಗೆ ವಶೀಭೂತನಾದಾಗ ಅಸಂಯತನಾಗಿಯೂ ಇರು ತ್ತಾನೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿ:—“ಅಕಸಾಯಂ

ತು ಚರಿತ್ತಂ, ಕಸಾಯವಸಗದೋ ಅಸಂಜದೋ ಹೋದಿ | ಉವಸಮುಜ
ಜವ್ವಿ ಕಾಲೇ ತಕ್ಕಾಲೇ ಸಂಜದೋ ಹೋದಿ ||” ಅರ್ಥಾತ್ “ಕಷಾಯದ
ಅಭಾವವೇ ಜಾರಿತ್ರವು ಆದುದರಿಂದ ಕಷಾಯವಶೀಭೂತನಾದ ಜೀವನು ಅಸಂ
ಯತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಾತನು ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಶಾಂತ
ಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೋ ಅರ್ಥಾತ್ ಉವಶಮಭಾವವನ್ನು ತಾಳುತ್ತಾನೋ ಆಗ ಸಂಯಮಿ
ಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.”

ಜೇಣ ಕಸಾಯ ಹವಂತಿ ಮಣಿ, ನೋ ಜಿಯ ಮಿಲ್ಲಹಿ ಮೋಹು |

ಮೋಹಕಸಾಯವಿವಜ್ಜಿಯಲು, ಪರ ಪಾವಹಿ ಸಮಬೋಹು || ೪೨ ||

“ಯೇನ ಕಷಾಯಾ ಭವಂತಿ ಮನಸಿ ತಂ ಜೀವ ಮುಂಚೆ ಮೋಹಮ್ |

ಮೋಹಕಸಾಯವಿವರ್ಜಿತಃ ಪರಂ ವ್ರಾಪ್ನೋಷಿ ಸಮಬೋಧಮ್ || ೪೨ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ.—ಜಿಯ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ಜೇಣ—ಯಾವ ಮೋಹದಿಂದ
ಅಧವಾ ಮೋಹವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ವಸ್ತುವಿನ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಮಣಿ—ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ
ಕಸಾಯ ಹವಂತಿ—ಕ್ರೋಧಾದಿಕಷಾಯಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೋ ಸೋ ಮೋಹು—
ಆ ಮೋಹವನ್ನು ಅಧವಾ ಮೋಹಕ್ಕೆ ನಿಮಿತ್ತವಾದ ಪದಾರ್ಥ(ವಸ್ತು)ವನ್ನು ಮಿಲ್ಲಿಹಿ
ಬಿಡು. ಹಾಗೆ, ಮೋಹಕಸಾಯವಿವಜ್ಜಿಯಲು—ಮೋಹಕಷಾಯಗಳಿಂದ ರಹಿತ
ನಾದ ನೀನು ಪರ—ನಿಯಮದಿಂದ ಸಮಬೋಹು ಪಾವಹಿ—ಸಮಬೋಧವನ್ನು
ಅರ್ಥಾತ್ ರಾಗದ್ವೇಷರಹಿತಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ.—ಜೀವನೇ! ನೀನು ನಿರ್ಮೋಹನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಧ್ಯಾನದಿಂದ ಕೂಡಿ
ದವನಾಗಿ ಮೋಹವನ್ನು ಬಿಡು ಏಕೆಂದರೆ, ಮೋಹದಿಂದ ಅಧವಾ ಮೋಹವನ್ನುಂಟು
ಮಾಡುವ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಕಷಾಯರಹಿತವಾದ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಕೆಡಿಸುವ
ಕ್ರೋಧಾದಿಕಷಾಯಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ ಸಂಸಾರಭ್ರಮಣೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ.
ಆದಕಾರಣ ನೀನು ಮೋಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುದಾದರೆ ಮೋಹಕಷಾಯರಹಿತನಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯ
ನಾಗಿ ರಾಗಾದಿರಹಿತವಾದ ನಿರ್ಮಲಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವೆ. ಇದನ್ನು ಗ್ರಂಥಾಂ
ತರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ:—“ತಂ ವತ್ಥಂ ಮುತ್ತವ್ವಂ, ಜಂ ಪಡಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜವಿ
ಕಸಾಯಗ್ಗೀ | ತಂ ವತ್ಥಮಲ್ಲಿಎಜ್ಜೋ ಜತ್ಥವಸಮ್ಮೋ ಕಸಾಯಾಣಂ ||”
ಅಂದರೆ, ಯಾವ ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ಕಷಾಯರೂಪವಾದ ಅಗ್ನಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದೋ
ಆ ವಸ್ತುವನ್ನು ಬಿಡತಕ್ಕದು, ಹಾಗೂ ಯಾವ ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ಕಷಾಯಗಳು ಶಾಂತ
ವಾಗುವವೋ ಆ ವಸ್ತುವನ್ನಂಗೀಕರಿಸತಕ್ಕದು ಅರ್ಥಾತ್ ಸರ್ವಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯ-
ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಮಿಥ್ಯಾಧೃಷ್ಟಿಗಳ ಹಾಗೂ ವಾಪಾಚರಣೆಯುಳ್ಳವರ ಸಂಸರ್ಗ ಇವೇ
ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದ ಮೋಹಕಷಾಯಗಳು ವ್ರಾದುರ್ಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಆದಕಾರಣ
ಅವುಗಳನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು ಮತ್ತು ಸತ್ಸಂಗತಿಯೊದಲಾದ ಶುಭಕಾರಣಗಳಿಂದ ಕಷಾಯ

ಗಳು ಉವಶಮ(ಶಾಂತ)ವಾಗುತ್ತವೆ. ಆದಕಾರಣ ಸತ್ಸಂಗತಿಯೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ವಡೆಯಬೇಕೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ತತ್ತಾತತ್ತು ಮುಣೇವಿ ಮಣಿ, ಜೇ ಧಕ್ಕಾ ಸಮಭಾವಿ ।

ತೇ ವರ ಸುಹಿಯಾ ಇತ್ಥ ಜಗಿ, ಜಹಂ ರಇ ಅವ್ವಸಹಾವಿ ॥ ೪೩ ॥

“ತತ್ತಾತತ್ತಂ ಮತ್ತ್ವಾ ಮನಸಿ ಯೇ ಸ್ಥಿತಾಃ ಸಮಭಾವೇ ।

ತೇ ವರಂ ಸುಖಿನಃ ಅತ್ರ ಜಗತಿ ಯೇಷಾಂ ರತಿಃ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವೇ ॥ ೪೩ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೇ—ವೀತರಾಗಸ್ತುಸಂವೇದನವೃತ್ತ್ಯಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಯಾವ ಜೀವರು ಮಣಿ—ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತತ್ತಾತತ್ತು ಮುಣೇವಿ—ತತ್ತ್ವ-ಅತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಾತ್ ಆತ್ಮತತ್ತ್ವರೂಪವಾದ ಅಂತಸ್ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ರಾಗಾದಿಸಕಲವಿಭಾವ ರೂಪವಾದ ಅತತ್ತ್ವ ಅಥವಾ ಬಹಿಸ್ತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದು ಧಕ್ಕಾ ಸಮಭಾವಿ—ವರಮೋವಶಮವರಿಣಾಮದಲ್ಲಿರುವರೋ ಮತ್ತು ಅವ್ವಸಹಾವಿ—ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಜಹಂ ರಇ—ಯಾವ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ರತಿ (ಆಸಕ್ತಿ)ಯಿರುವುದೋ ತೇ ವರ—ಆ ಜೀವರುಗಳೇ ಇತ್ಥ ಜಗಿ—ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸುಹಿಯಾ—ಸುಖಿಗಳು

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಹಿಂದೆ ಪ್ರಕರಣಾಂತರದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರುವಂತೆ ವ್ಯವಹಾರನಿಶ್ಚಯ ನಯಗಳಿಂದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ತದ್ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಪುಧ್ಗಲಾದಿ ವರ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ತೊರೆದವರಾಗಿ ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಲೀನ ರಾದ ವರಮಯೋಗಿಗಳೇ ಧನ್ಯರು. ವಸ್ತುತಃ ಅವರೇ ಸುಖಿಗಳು

ಬಿಣ್ಣಿ ವಿ ದೋಸ ಹವಂತಿ ತಸು, ಜೋ ಸಮಭಾಲು ಕರೇಇ ।

ಬಂಧು ಜಿ ಣೆಹಣಇ ಅವ್ವಣಲು, ಅಣು ಜಗು ಗಹಿಲು ಕರೇಇ ॥ ೪೪ ॥

“ದ್ವಾ ಅಪಿ ದೋಷೌ ಭವತಃ ತಸ್ಯ ಯಃ ಸಮಭಾವಂ ಕರೋತಿ ।

ಬಂಧಂ ಏವ ನಿಹಂತಿ ಆತ್ಮೀಯಂ ಅನ್ಯತ್ ಜಗತ್ ಗ್ರಹಿಲಂ ಕರೋತಿ ॥ ೪೪ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೋ—ಯಾವ ಸಾಧುವು ಸಮಭಾಲು ಕರೇಇ—ರಾಗ ದ್ವೇಷತ್ಯಾಗರೂಪವಾದ ಸಮಭಾವವನ್ನು ಮೂಡುತ್ತಾನೋ (ಹೊಂದುತ್ತಾನೋ) ತಸು—ಆ ಸಾಧುವಿಗೆ ಬಿಣ್ಣಿ ವಿ ದೋಸ ಹವಂತಿ—(ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ)ಈ ಎರಡು ದೋಷಗಳೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಆತನು ಅವ್ವಣಲು ಬಂಧು ಜಿ ಣೆಹಣಇ—ತನ್ನ ಬಂಧವನ್ನೇ ನಾಶಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ ಅಣು—ಮತ್ತು ಜಗು ಗಹಿಲು ಕರೇಇ—ಜಗತ್ತನ್ನು (ಜಗತ್ತಿನ ಜನರನ್ನು) ಪಿಶಾಚಸಮಾನವನ್ನಾಗಿ ಅಥವಾ ಹುಚ್ಚುಹಿಡಿದುದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಇವೆರಡು ದೋಷಗಳೆಂದರ್ಥವು.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಈ ದೋಹಕವು ನಿಂದಾರೂಪವಾಗಿದೆ ವ್ರಾಕ್ಯತಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ “ಬಂಧು” ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ “ಬಂಧ” ಅಥವಾ “ಬಂಧು” ಎಂಬ ಎರಡು ಅರ್ಥಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ “ಬಂಧ” ಎಂಬುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿಕರ್ಮಬಂಧವೆಂದೂ “ಬಂಧು” ಎಂಬುದರಿಂದ ಲೋಕವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ “ಬಂಧು”ವೆಂದೂ ಎರಡು ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ “ಬಂಧು ಜಿಣಿಹಣಿ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬಂಧು ವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ (ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾನೆ) ಎಂದು ಅರ್ಥಕಲ್ಪಿಸಿದರೆ ಬಂಧುಹೆತ್ಯೆಯ ಮಹಾವಾತಕವಾದುದರಿಂದ ಬಂಧುಘಾತಿಯು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿದ್ಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಆತ ಏನು ಈ ವಚನವು ನಿಂದಾರೂಪವಾಗಿದೆ ಕರ್ಮಬಂಧವೆಂಬ ಅರ್ಥದಿಂದ ಕರ್ಮಬಂಧ ವನ್ನೇ ನಾಶಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳಿದುದಾದರೆ ಕರ್ಮಬಂಧವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದು ಪ್ರಶಂಸನೀಯವಾದುದರಿಂದ ಈ ವಚನವು ಸ್ತುತಿಯಾಗಿದೆ ಹೀಗೆಯೇ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ತೊರೆದು ನಗ್ನತೆಯನ್ನು ಧರಿಸುವುದು ಲೋಕದೃಷ್ಟಿ (ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ, ಅಜ್ಞಾನಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿ) ಯಿಂದ ಹುಚ್ಚುತನವಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಸ್ವತಃ ನಗ್ನ (ದಿಗಂಬರ) ನಾಗಿ ತನ್ನ ಉವ ದೇಶದಿಂದ ಜನತೆಯನ್ನು ನಗ್ನವನ್ನಾಗಿಸುವುದು ಲೌಕಿಕದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಿಂದಾಜನಕವಾದುದರಿಂದ ದೋಷವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರವರಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಸಮತಾ ಭಾವಧಾರಕನಾದ ದಿಗಂಬರ-ಯೋಗಿಯು ತನ್ನ ಸದುವದೇಶದಿಂದ ಲೋಕದ ಜನರ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ತೊಲಗಿಸಿ ಅವರನ್ನೂ ತನ್ನಂತೆಯೇ ಸರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಾಗಿ (ದಿಗಂಬರ)ಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದು ಅನಶ್ವರ-ಆತ್ಮೀಯಸುಖಸಾಧಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಯಥಾರ್ಥದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಶಂಸನೀಯಕಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆದಕಾರಣ ವಸ್ತುತಃ ಇದು ಗುಣವೇ ಅಲ್ಲದೆ ದೋಷವಲ್ಲ ನಾರಾಂಶವೇನೆಂದರೆ, ಅಜ್ಞಾನಿಜನರಿಗೆ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹುಚ್ಚುರಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹುಚ್ಚುರಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ವಿಮುಖರಾಗಿರುವುದೂ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಅಜ್ಞಾನಿ-ಜಗತ್ತಿನಿಂದ ವಿಮುಖರಾಗಿರುವುದೂ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಈ ದೋಹಕಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ನಿಂದಾರೂಪವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಅಣ್ಣು ವಿ ದೋಸು ಹವೇಇ ತಸು, ಜೋ ಸಮಭಾಲು ಕರೇಇ ।

ಸತ್ತು ವಿ ಮಿಲ್ಲಿವಿ ಅಪ್ಪಣಲು, ಪರಹಂ ಣಿಲೀಣು ಹವೇಇ ॥ ೪೫ ॥

“ಅನ್ಯಃ ಅಪಿ ದೋಷೋ ಭವತಿ ತಸ್ಯ ಯಃ ಸಮಭಾವಂ ಕರೋತಿ ।

ಶತ್ರುಮಪಿ ಮುಕ್ತಾ ಆತ್ಮೀಯಂ ಪರಸ್ಯ ನಿಲೀನಃ ಭವತಿ ॥ ೪೫ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೋ—ಯಾವನು ಸಮಭಾಲು ಕರೇಇ—ಸಮಭಾವವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೋ (ಹೊಂದುತ್ತಾನೋ) ತಸು—ಅವನಿಗೆ ಅಣ್ಣುವಿದೋ ಸು—ಬೇರೊಂದು ದೋಷವೂ ಹವೇಇ—ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನು ಅಪ್ಪಣಲು—ತನ್ನ ಅಧೀನನಾದ ಸತ್ತು ವಿ ಮಿಲ್ಲಿವಿ—(ಕರ್ಮರೂಪವಾದ) ಶತ್ರುವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಪರಹಂ ಣಿಲೀಣು

ಹವೇಇ— ಶತ್ರುವಿಗೆ ಅಧೀನನಾಗುವನು ಅಥವಾ ವರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಯಾವ ತಪೋಧನನಾದ ಯೋಗಿಯು ರಾಗಾದಿರಹಿತನಾಗಿ ನಿಜ ವರಮಾತ್ಮಭಾವನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೋ ಆತನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದು ದೋಷವೂ ಇರಲಾರದು ಆತನು ಸರ್ವಧಾ ಪ್ರಶಂಸನೀಯನಾಗಿರುವನು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಶ್ಲೇಷಾರ್ಥದ ಬಲದಿಂದ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವರು ಸಮಭಾವಧಾರಕನಾದ ಸಾಧುವು ಕರ್ಮರೂಪವಾದ ಶತ್ರುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು “ವರ” ಎಂದರೆ ವರಮಾತ್ಮನ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ವಡೆಯುತ್ತಾನೆಂದರ್ಥವು. ಆದರೆ “ವರ” ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಶತ್ರುವೆಂದೂ ಅರ್ಥವಿರುವುದರಿಂದ ಲೋಕವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಧೀನನಾದ ಶತ್ರುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಾನು ಶತ್ರುವಿನ ಅಧೀನನಾಗುವುದು ನಿಂದಾಜನಕವಾಗಿದೆ ಆದುದರಿಂದ ಇದೊಂದು ದೋಷವೆಂದು (ಶಬ್ದಶ್ಲೇಷದಿಂದ) ಹೇಳಿದುದಾಗಿದೆ.

ಅಣ್ಣ ವಿ ದೋಸು ಹವೇಇ ತಸು, ಜೋ ಸಮಭಾಲು ಕರೇಇ ।

ವಿಯಲು ಹವೇವಿಣು ಇಕ್ಕಲಲು, ಉವ್ವರಿ ಜಗಹಂ ಚಡೇಇ ॥ ೪೬ ॥

“ಅನ್ಯಃ ಅಪಿ ದೋಷಃ ಭವತಿ ತಸ್ಯ ಯಃ ಸಮಭಾವಂ ಕರೋತಿ ।

ವಿಕಲಃ ಭೂತ್ವಾ ಏಕಾಕೀ ಉವರಿ ಜಗತಃ ಆರೋಹತಿ

॥ ೪೬ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ: — **ಜೋ**—ಆವ ಮಹಾಮುನಿಯು **ಸಮಭಾಲು ಕರೇಇ**—ಸಮತಾಭಾವವನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಾನೋ **ತಸು**—ಅವನಿಗೆ **ಅಣ್ಣವಿ ದೋಸು ಹವೇಇ**—ಮತ್ತೊಂದು ದೋಷವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಏನೆಂದರೆ ಆತನು **ವಿಯಲು ಹವೇವಿಣು**—ಶರೀರರಹಿತನಾಗಿ ಅಥವಾ ಬುದ್ಧಿ ಧನಾದಿಗಳಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ **ಇಕ್ಕಲಲು**—ಏಕಾಕಿ (ಒಬ್ಬಂಟಿ)ಯಾಗಿ **ಜಗಹಂ ಉವ್ವರಿ**—ಲೋಕದ ಮೇಲ್ಭಾಗ(ಶಿಖರ)ದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಜನರ ಮೇಲೆ **ಚಡೇಇ**—ಹತ್ತುತ್ತಾನೆ(ಎರುತ್ತಾನೆ).

ಭಾವಾರ್ಥ:—ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪರಹಿತವೂ ವರಮೋವಶಮರೂಪವೂ ಆದ ನಿಜ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಲೀನನಾದ ಮಹಾಮುನಿಯು ‘ಕಲ’ ಅರ್ಥಾತ್ ಶರೀರದಿಂದ ರಹಿತ(ವಿಕಲ)ನಾಗಿ ಲೋಕಾಗ್ರಭಾಗದಲ್ಲಿ (ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ) ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದ ಕಾರಣ ಆ ಮಹಾಮುನಿಯು ಸ್ತುತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಶ್ಲೇಷಾರ್ಥವುಳ್ಳ “ವಿಕಲ” ಶಬ್ದದಿಂದ ಧನಾದಿಗಳಿಂದ ಹಾಗೂ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ವಿಕಲ (ಭ್ರಷ್ಟ)ನಾದ ಮನುಷ್ಯನು ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ಜನರ ಮೇಲೆ (ಚಿತ್ತವೈಕಲ್ಯದಿಂದ) ಎರಿಬರುತ್ತಾನೆ ಇದು ನಿಂದಾಜನಕವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ಲೇಷಾರ್ಥದಿಂದ ನಿಂದಾರೂಪವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮುಂದೆ ಒಂದು ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕ ದೋಹೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಜಾ ಣಿಸಿ ಸಯಲಹಂ ದೇಹಿಯಹಂ, ಜೊಗ್ಗಿಲು ತಹಿಂ ಜಗ್ಗೇಇ ।

ಜಹಿಂ ಪುಣು ಜಗ್ಗೇಇ ಸಯಲು ಜಗು, ಸಾ ಣಿಸಿ ಮುಣಿವಿ ಸುವೇಇ ॥ ೪೭*೧ ॥

“ಯಾ ನಿಶಾ ಸಕಲಾನಾಂ ದೇಹಿನಾಂ ಯೋಗೀ ತನ್ಯಾಂ ಜಾಗರ್ತಿ ।

ಯತ್ರ ಪುನಃ ಜಾಗರ್ತಿ ಸಕಲಂ ಜಗತ್ ತಾಂ ನಿಶಾಂ ಮತ್ವಾ ಸ್ವಪಿತಿ ॥ ೪೬*೧ ॥

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:-ಜಾ-ಆವುದು ಸಯಲಹಂ ದೇಹಿಯಹಂ-ಸಮಸ್ತ ಸಂಸಾರಿ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ನೆಸಿ-ರಾತ್ರಿಯೋ ತಹಿಂ-ಅದರಲ್ಲಿ ಜೊಗ್ಗಿಲು-ವರಮಯೋಗಿಯು ಜಗ್ಗೇಇ-ಜಾಗೃತ (ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಿರುವವ)ನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಪುಣು-ಮತ್ತು ಜಹಿಂ-ಆವುದರಲ್ಲಿ ಸಯಲು ಜಗು-ಸಮಸ್ತ ಲೋಕವು ಜಗ್ಗೇಇ-ಎಚ್ಚರವಾಗಿರುತ್ತದೋ ಸಾ-ಅದನ್ನು ನೆಸಿ ಮುಣಿವಿ-ರಾತ್ರಿಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಸುವೇಇ-ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಾನೆ ಹೀಗಿದು ನಾಮಾನ್ಯ ಅರ್ಥವು.

ಭಾವಾರ್ಥ:-ಇಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಮತ್ತು ಎಚ್ಚರನಿದ್ರೆಗಳ ಅಂತರರ್ಥವು ಹೀಗಿರುತ್ತದೆ-ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಜ್ಞಾನರಹಿತರಾದ ಸಂಸಾರಿಜೀವರುಗಳು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿರೂಪವಾದ ಅಂಧಕಾರ(ಕತ್ತಲೆ)ದಿಂದ ಕೂಡಿದವರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ವೀತರಾಗಸಹ ಜಾನಂದ್ಯಕಮಯವಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾವಸ್ಥೆಯು ರಾತ್ರಿಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಆದರೆ ವರಮಯೋಗಿಯು ತನ್ನ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನರೂಪವಾದ ರತ್ನದೀಪದ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪರೂಪವಾದ ಅಂಧಕಾರವನ್ನು ದೂರ (ನಾಶ)ಗೊಳಿಸಿ ತಾನು ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭವದಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಜ್ಞಾನರಹಿತರೂ ಶುಭಾಶುಭಮನೋವಾಕ್ಯಾಯವ್ಯಾವಾರವುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಜಗತ್ತಿನ ಸಕಲಸಂಸಾರಿಜೀವರು ವರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವಭಾವನೆಯಿಂದ ವರಾಜ್ಞುಖರಾಗಿ ವಿಷಯಕಷಾಯರೂಪವಾದ ಪ್ರಪಂಚದ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿಯೇ ಎಚ್ಚರವುಳ್ಳವ(ಆಸಕ್ತ)ರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಮಹಾಯೋಗಿಗಳಾದರೋ ವಿಷಯಕಷಾಯಮಯವಾದಿ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ರಾತ್ರಿಯನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಅರ್ಧಾತ್ ಪ್ರಪಂಚದ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವೀಯದೆ ಮನೋಗುಪ್ತಿ ವಚನಗುಪ್ತಿ ಕಾಯಗುಪ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರತೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪವರಮಸಮಾಧಿರೂಪವಾದ “ಯೋಗನಿದ್ರೆ”ಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಬಾಹ್ಯ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ “ಶಯನ” ಅರ್ಧಾತ್ ಪರಾಜ್ಞುಖತೆಯೇ ಉಪಶಮಭಾವವೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು. ಸಾರಾಂಶತಃ ಪರಮೋಪಶಮಭಾವಧಾರಕನಾದ ಯೋಗಿಗೆ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವೇ ಗಮ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದ್ದಲ್ಲದೆ ಪ್ರಪಂಚವು ಗಮ್ಯವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಗಳಾದ ಅಜ್ಞಾನಿಜೀವರಿಗೆ ವಿಷಯಕಷಾಯಮಯವಾದ ಪ್ರಪಂಚವೇ ಗಮ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದ್ದಲ್ಲದೆ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ಗಮ್ಯವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಭಾವವು.

ಕಾಣಿ ಮುಎಪ್ಪಿಣು ಭಾಲು ಸಮು, ಕಿತ್ಥು ವಿ ಜಾಇ ಣ ರಾಲು ।

ಜೇಣ ಲಹೇಸಇ ಕಾಣಮಲು, ತೇಣ ಜಿ ಅಪ್ಪಸಹಾಲು

॥ ೪೭ ॥

“ಜ್ಞಾನೀ ಮುಕ್ತಾಸ್ವ ಭಾವಂ ಶಮಂ ಕ್ವಾಪಿ ಯಾತಿ ನ ರಾಗಮ್ ।

ಯೇನ ಲಭಿಷ್ಯತಿ ಜ್ಞಾನಮಯಂ ತೇನ ಏವ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವಮ್

॥ ೪೭ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—**ಕಾಣಿ**—ನಿಜವರವದಾರ್ಥಗಳ ಭೇದವನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವ(ಭೇದ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ) ಸಾಧುವು **ಜೀಣ**—ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ **ಸಮು ಭಾಲು ಮುಂವಿಪ್ಪಿಣು**—ಸಮಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅರ್ಥಾತ್ ಸಮಭಾವದ ಹೊರತು ಕಿತ್ಕವಿ—ಎಲ್ಲಿಯೂ—ಯಾವ ಬಹಿರ್ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ **ಜಾಣಿ ಣ ರಾಲು**—ರಾಗ(ಪ್ರೀತಿ-ಆಸಕ್ತಿ)ವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲವೋ **ತೇಣ ಜಿ**—ಆಕಾರಣದಿಂದಲೇ **ಕಾಣಮಲು ಅವಸಹಾಲು**—ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮಯವಾದ ಹಾಗೂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾಂತರ್ಗತವಾದ ಅನಂತಗುಣಗಳುಳ್ಳ ನಿರ್ದೋಷವರಮಾತ್ಮಸ್ವಭಾವವನ್ನು **ಲಹೇಸಾ**—ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊಂದುವನು.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಭೇದಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಸಾಧುವು ವಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಾಭಿಲಾಷಾರ ಹಿತವೂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿರೂವವೂ ಆದ ಉಪಶಮಭಾವ ಅಥವಾ ಸಮಭಾವದ ಹೊರತು ಇತರ ಬಹಿರ್ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಆತನು ಮುಂದೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನಿರ್ವಾಣ(ಶುದ್ಧಾತ್ಮಲಾಭ)ವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಆತನು ಸಮಭಾವದ ಹೊರತು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಲಾಭವಾಗದೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು ಇಲ್ಲಿ ಸಮಭಾವ ಅಥವಾ ಉಪಶಮಭಾವವೆಂದರೆ ವಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ರಹಿತವೂ ವೀತರಾಗವರಮಾನಂದಸಹಿತವೂ ಆದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ-ನಿಜಭಾವವೆಂದರ್ಥವು.

ಭಣಿ ಭಣಾವಾಣಿ ಣಿವಿ ಧುಣಿ, ಣೆಂದಾ ಕಾಣಿ ಣ ಕೋಣಿ ।

ಸಿದ್ಧಿಹಿ ಕಾರಣು ಭಾಲು ಸಮು, ಜಾಣಂತಲು ವರ ಸೋಣಿ || ೪೮ ||

“ಭಣತಿ ಭಾಣಯತಿ ನೈವ ನೌತಿ ನಿಂದತಿ ಜ್ಞಾನೀ ನ ಕಮಪಿ ।

ಸಿದ್ಧೀಃ ಕಾರಣಂ ಭಾವಂ ಸಮಂ ಜಾನನ್ ವರಂ ತಮೇವ || ೪೮ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—**ಕಾಣಿ**—ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಸಾಧುವು **ಸೋಣಿ ಸಮುಭಾಲು**—ಆ ಸಮಭಾವವನ್ನೇ **ವರ ಸಿದ್ಧಿಹಿ ಕಾರಣು**—ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿ (ಸ್ವಾತ್ಮೋ ವಲಬ್ಧಿ)ಗೆ ಕಾರಣವನ್ನಾಗಿ **ಜಾಣಂತಲು**—ತಿಳಿಯುವವನಾಗಿ **ಕೋಣಿ**—ಯಾರನ್ನೂ ಣ **ಭಣಿ**—ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ಯಾರಿಂದಲೂ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡು ವುದಿಲ್ಲ **ಣಿವಿ ಭಣಾವಾಣಿ**—ಯಾರನ್ನೂ ಮಾತನಾಡುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಗುರುವಾಗಿ ಯಾರನ್ನೂ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ (ಓದಿಸುವುದಿಲ್ಲ) **ಣಿವಿ ಧುಣಿ ಣೆಂದಾ**—ಯಾರನ್ನೂ ನೋತ್ರಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ (ಪ್ರಶಂಸಿಸುವುದಿಲ್ಲ) ಮತ್ತು ಯಾರನ್ನೂ ನಿಂದಿಸುವುದಿಲ್ಲ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ವರಮೋವೇಕ್ಷಾಸಂಯಮ ಅರ್ಥಾತ್ ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರತಾ ರೂಪ-ಪರಮ-ಸಮಾಧಿಯ ಭಾವನಾರೂಪವೂ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನಮಯವಾದ ನಿಜ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ವದ ಸಮ್ಯಕ್-ಶ್ರದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾನುಭೂತಿ-ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳದೂ ಸಾಕ್ಷಾ ನೋಕ್ಷಕಾರಣವೂ ಆದ ಕಾರಣಸಮಯಸಾರವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ರಾಗದ್ವೇಷ ರಹಿತ ಪರಮಸಮಭಾವಧಾರಕನಾಗಿರುವ ಯೋಗಿಯು ಇತರರನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತ

ನಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಮಾತನಾಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಹೊಗಳುವುದಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ನಿಂದಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆತನಿಗೆ ಶತ್ರು, ಮಿತ್ರ, ಸುಖದುಃಖಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಮಾನವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಹಾಗೂ ಆತನು ಕೇವಲ ಆತ್ಮತತ್ತ್ವಭಾವನೆಯಲ್ಲೇ ಲೀನನಾಗಿ ಪ್ರಾವಂಚಿಕವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉದಾಸೀನನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು.

ಗಂಧಹಂ ಉಪ್ಪರಿ ಪರಮಮುಣಿ, ದೇಸು ವಿ ಕರಣ ಣ ರಾಲು ।

ಗಂಧಹಂ ಜೇಣ ವಿಯಾಣಿಯಲು, ಭಿಣ್ಣಲು ಅಪ್ಪಸಹಾಲು ॥ ೪೯ ॥

“ಗ್ರಂಧಸ್ಯ ಉಪರಿ ಪರಮಮುನಿಃ ದ್ವೇಷಮಪಿ ಕರೋತಿ ನ ರಾಗಮ್ ।

ಗ್ರಂಧಾತ್ ಯೇನ ವಿಜ್ಞಾತಃ ಭಿನ್ನಃ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವಃ ॥ ೪೯ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೇಣ—ಯಾವ ಮುನಿಯಿಂದ **ಅಪ್ಪಸಹಾಲು**—ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವವು **ಗಂಧಹಂ**—ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಪರಿಗ್ರಹದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಅಥವಾ ಗ್ರಂಧ (ಶಾಸ್ತ್ರ) ದಿಂದಂಟಾವ ಜ್ಞಾನದಿಂದ **ಭಿಣ್ಣಲು ವಿಯಾಣಿಯಲು**—ಭಿನ್ನ (ಬೇರೆ)ವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆಯೋ ಅಂತಹ **ಪರಮಮುಣಿ**—ಪರಮತವಸ್ಥಿಯು **ಗಂಧಹಂ ಉಪ್ಪರಿ**—ಪರಿಗ್ರಹದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಗ್ರಂಧರಚನಾರೂಪವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೇಲೆ **ದೇಸು ವಿ ಕರಣ ಣ ರಾಲು**—ದ್ವೇಷವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ರಾಗವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ಸ್ತೀವೇದ, ಪುಂವೇದ, ನಪುಂಸಕವೇದ, ಹಾಸ್ಯ, ರತಿ, ಅರತಿ, ಶೋಕ, ಭಯ, ಜುಗುವಾ, ಕ್ರೋಧ, ಮಾನ, ಮಾಯಾ, ಲೋಭ ಇವು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಅಂತರಂಗ ಪರಿಗ್ರಹಗಳು. ಕ್ಷೇತ್ರ, ವಾಸ್ತು, ಹಿರಣ್ಯ, ಸುವರ್ಣ, ಧನ, ಧಾನ್ಯ, ದಾಸೀ, ದಾಸ, ಕುವ್ಯ, ಭಾಂಡ ಇವು ಹತ್ತು ಬಾಹ್ಯಪರಿಗ್ರಹಗಳು ಹೀಗೆ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರರೂಪದಿಂದ ಇವೃತ್ತನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾದ ಪರಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಜಗತ್ಪ್ರಯಕಾಲತ್ರಯಗಳಲ್ಲಿ ಮನವಚನಕಾಯ-ಕೃತಕಾರಿತಾನುಮೋದನಗಳಿಂದ ಬಿಟ್ಟಿರುವವನೂ ವೀತರಾಗಪರಮಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನೂ ಆದ ನಿರ್ಗ್ರಂಧಪರಮಯೋಗಿಯು ಪೂರ್ವೋಕ್ತಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಪರಿಗ್ರಹಗಳಿಂದ ಸರ್ವಧಾ ಭಿನ್ನವಾದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದವನಾಗಿ ಪರಿಗ್ರಹಗಳ ಮೇಲೆ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಪೂರ್ವೋಕ್ತಗುಣವುಳ್ಳ ನಿರ್ಗ್ರಂಧಸಾಧುವಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಶೋಭಿಸುತ್ತದಲ್ಲದೆ ಸಗ್ರಂಧ(ಪರಿಗ್ರಹಸಹಿತ)ನಿಗೆ ಶೋಭಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವು.

ವಿಸಯಹಂ ಉಪ್ಪರಿ ಪರಮಮುಣಿ, ದೇಸು ವಿ ಕರಣ ಣ ರಾಲು ।

ವಿಸಯಹಂ ಜೇಣ ವಿಯಾಣಿಯಲು, ಭಿಣ್ಣಲು ಅಪ್ಪಸಹಾಲು ॥ ೫೦ ॥

“ವಿಷಯಾಣಾಂ ಉಪರಿ ಪರಮಮುನಿಃ ದ್ವೇಷಮಪಿ ಕರೋತಿ ನ ರಾಗಮ್ ।

ವಿಷಯಾತ್ ಯೇನ ವಿಜ್ಞಾತಃ ಭಿನ್ನಃ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವಃ ॥ ೫೦ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೇಣ—ಯಾವ ಸಾಧುವಿನಿಂದ **ಅಪ್ಪಸಹಾಲು**—ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವವು **ವಿಸಯಹಂ ಭಿಣ್ಣಲು**—ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದುದು

ದಾಗಿ ವಿಯಾಣಿಯಲು—ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆಯೋ ಪರಮಮುಣಿ—ಆ ಮಹಾ ಮುನಿಯು ವಿಸಯಹಂ ಉಪ್ಪರಿ—ವಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ದೇಸು ವಿ ಕರಣ ಣ ರಾಲು—ದ್ವೇಷವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ರಾಗವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ದ್ರವ್ಯೇಂದ್ರಿಯಭಾವೇಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಹ್ಯಗಳಾದ ಸಮಸ್ತವಿಷಯಗಳನ್ನು ಜಗತ್ತಯಕಾಲತ್ರಯಗಳಲ್ಲಿ ಮನವಚನಕಾಯಗಳಿಂದಲೂ ಕೃತಕಾರಿತಾನು ಮೋದನೆಗಳಿಂದಲೂ ತೊರೆದು ಯಾವ ಪರಮಮುನಿಯು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯಿಂದಂಟಾದ ವೀತರಾಗವರಮಾನಂದೈಕರೂಪ-ಸುಖಾಮೃತರಸಾಸ್ವಾಧನದಿಂದ ತೃಪ್ತನಾಗಿ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭವವನ್ನು ವಡೆಯುತ್ತಾನೋ ಆ ಮುನಿಯು ವಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ತಾಳುವುದಿಲ್ಲ ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ವಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಸುಖತೃಪ್ತನಾಗಿರುವ ನಾಥುವಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಶೋಭಿಸುತ್ತದಲ್ಲದೆ ವಿಷಯಾನಕ್ಷಣಿಗೆ ಶೋಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ ವೆಂದು ಭಾವವು

ದೇಹಹಂ ಉಪ್ಪರಿ ಪರಮಮುಣಿ, ದೇಸು ವಿ ಕರಣ ಣ ರಾಲು ।

ದೇಹಹಂ ಜೇಣ ವಿಯಾಣಿಯಲು, ಭಿಣ್ಣಲು ಅಪ್ಪಸಹಾಲು ॥ ೫೧ ॥

“ದೇಹಸ್ಯ ಉವರಿ ಪರಮಮುನಿಃ ದ್ವೇಷಮಪಿ ಕರೋತಿ ನ ರಾಗಮ್ ।

ದೇಹಾತ್ ಯೇನ ವಿಜ್ಞಾತಃ ಭಿನ್ನಃ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವಃ ॥ ೫೧ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಪರಮಮುಣಿ—ಪರಮಮುನಿಯು ದೇಹಹಂ ಉಪ್ಪರಿ—ದೇಹ(ಶರೀರ)ದ ಮೇಲೆ ದೇಸು ವಿ ಕರಣ ಣ ರಾಲು—ದ್ವೇಷವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ರಾಗವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಜೇಣ—ಯಾವ ಮಹಾಮುನಿಯಿಂದ ಅಪ್ಪಸಹಾಲು—ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವವು ದೇಹಹಂ ಭಿಣ್ಣಲು—ದೇಹದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದುದೆಂದು ವಿಯಾಣಿಯಲು—ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—“ಪ್ರವಚನಸಾರ”ದಲ್ಲಿ—“ಸಪರಂ ಬಾಧಾಸಹಿಯಂ ವಿಚ್ಛಿಣ್ಣಂ ಬಂಧಕಾರಣಂ ವಿಸಮಂ । ಜಂ ಇಂದಿಯೇಹಿಂ ಲದ್ಧಂ ತಂ ಸುಕ್ಷಂ ದುಃಖ ಮೇವ ತಹಾ ॥” ಅರ್ಥಾತ್ “ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ವ್ರಾಪ್ತವಾದ ಯಾವ ಸುಖವು ವರಾಧೀನವೂ ಬಾಧಾಯುಕ್ತವೂ ನಾಶವುಳ್ಳದೂ ಕರ್ಮಬಂಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೂ ಹಾಗೆಯೇ ವಿಷಮವೂ ಆಗಿರುವುದೋ ಅದು ದುಃಖವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಇಂದ್ರಿಯಸಮುದಾಯರೂಪವಾದ ಶರೀರದಿಂದಂಟಾಗುವ ಸುಖವು ವಸ್ತುತಃ ದುಃಖವೇ ಆಗಿರುತ್ತದಲ್ಲದೆ ಸುಖವಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಶರೀರಜನ್ಯಸುಖವನ್ನು ಜಗತ್ತಯಕಾಲತ್ರಯಗಳಲ್ಲಿ ಮನೋವಾಕ್ಯಾಯಕೃತಕಾರಿತಾನುಮತಗಳಿಂದ ಸರ್ವಧಾ ತೊರೆದು ವಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಅನಾಕುಲತ್ವರೂಪಸುಖಪರಿಣತನಾದ ನಿಜವರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯನಾಗಿ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ದೇಹದಿಂದ ಭಿನ್ನನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವ ಪರಮಯೋಗಿಯು ದೇಹದ ಮೇಲೆ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲವೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು. ಇಲ್ಲಿಯೂ ದೇಹ

ಮಮತ್ವವನ್ನು ಸರ್ವಧಾ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿರುವ ಮಹಾಮುನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಶೋಭಿಸುತ್ತದಲ್ಲದೆ ಇತರರಿಗೆ ಶೋಭಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವು

ವಿತ್ತಿನಿವಿತ್ತಿಹಿ ಪರಮಮುಣಿ, ದೇಸುವಿ ವಿ ಕರಣಿಣ ರಾಲು ।

ಬಂಧಹಂ ಹೇಲು ವಿಯಾಣಿಯಲು, ಏಯಹಂ ಜೇಣ ಸಹಾಲು ॥ ೫೨ ॥

“ವೃತ್ತಿನಿವೃತ್ತೋಃ ಪರಮಮುನಿಃ ದ್ವೇಷಮಪಿ ಕರೋತಿ ನ ರಾಗಮ್ ।

ಬಂಧಸ್ಯ ಹೇತುಃ ವಿಜ್ಞಾತಃ ಏತಯೋಃ ಯೇನ ಸ್ವಭಾವಃ ॥ ೫೨ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ—ಪರಮಮುಣಿ—ಮಹಾಮುನಿಯು ವಿತ್ತಿನಿವಿತ್ತಿಹಿ—ವೃತ್ತಿನಿವೃತ್ತಿರೂಪವಾದ ವ್ರತ-ಅವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ದೇಸು ವಿ ಕರಣಿಣ ರಾಲು—ದ್ವೇಷವನ್ನೂ ರಾಗವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಜೇಣ—ಯಾವ ಮುನಿಯಿಂದ ಏಯಹಂ ಸಹಾಲು—ಈವ್ರತಾವ್ರತಗಳ ಸ್ವಭಾವವು ಬಂಧಹಂ ಹೇಲು—ಬಂಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದುದೆಂದು ವಿಯಾಣಿಯಲು—ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಅಥವಾ “ಭಿಣ್ಣಲು ಜೇಣ ವಿಯಾಣಿಯಲು ಏಯಹಂ ಅಪ್ಪಸಹಾಲು” ಎಂಬ ವಾರಾಂತರದಿಂದ “ಯಾವ ಮಹಾಮುನಿಯಿಂದ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವವು ಈ ವ್ರತಾವ್ರತಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ” ಎಂದರ್ಥವು

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಶುದ್ಧಾತ್ಮರತನಾದ ಮಹಾಮುನಿಯು ವ್ರತ-ಅವ್ರತಗಳು ಪುಣ್ಯವಾವಬಂಧಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಗಳೆಂದೂ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದುವುಗಳೆಂದೂ ತಿಳಿದವನಾಗಿ ಆ ವ್ರತಾವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು. ಇಲ್ಲಿ ವ್ರತದ ಮೇಲೆಯೂ ರಾಗ (ಪ್ರೀತಿ)ವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದರಿಂದ ವ್ರತವೇ ನಿಷೇಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಸರ್ವಶುಭಾಶುಭಭಾವಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಪರಿಣಾಮವೇ ವ್ರತವು ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ಹೇಳಿರುವರು,—“ರಾಗದ್ವೇಷೌ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ನ್ಯಾನ್ನಿವೃತ್ತಿಸ್ತನ್ನಿಷೇಧನಮ್ । ತೌ ಚ ಬಾಹ್ಯಾರ್ಥಸಂಬಂಧಾತ್ ಸ್ವಾತ್ಮಾಂಸ್ತು ಪರಿತ್ಯಜೇತ್ ॥” ಅರ್ಥಾತ್ “ರಾಗದ್ವೇಷಗಳೇ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು. ಅವುಗಳ ನಿಷೇಧನ (ತ್ಯಾಗ)ವು ನಿವೃತ್ತಿಯು. ಈ ಪ್ರವೃತ್ತಿನಿವೃತ್ತಿಗಳೆರಡೂ ಬಾಹ್ಯವದಾರ್ಥದ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳವು. ಆದುದರಿಂದ ಅವೆರಡನ್ನೂ ಬಿಡಬೇಕು” ಅಥವಾ “ಹಿಂಸಾಸೃತಸ್ತೇಯಾಬ್ರಹ್ಮವರಿಗ್ರಹೇಭ್ಯೋ ವಿರತಿವ್ರತಮ್” ಅಂದರೆ ಹಿಂಸೆ, ಸುಳ್ಳು, ಜೌರ, ಕುಶೀಲ, ವರಿಗ್ರಹ ಇವುಗಳಿಂದ ವಿರತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದು ವ್ರತವು. ಈ ಅಹಿಂಸಾದಿವ್ರತಗಳು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಜೀವಘಾತದಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿಜೀವದಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಅಸತ್ಯದಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿ ಸತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿರೂಪದಿಂದ ಏಕದೇಶವ್ರತಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ರಾಗದ್ವೇಷರೂಪವಾದ ಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪರಹಿತತ್ರಿಗುಪ್ತಿ-ಪರಮಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಶುಭಾಶುಭಗಳ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವ್ರತವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಅಶುಭನಿವೃತ್ತಿ ಶುಭಪ್ರವೃತ್ತಿರೂಪವಾದುದು ಏಕದೇಶ

ವ್ರತವೂ ಶುಭಾಶುಭತ್ಯಾಗರೂಪವಾದುದು ಪೂರ್ಣವ್ರತವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ವ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಏಕದೇಶವ್ರತವೂ ಪರಿಪೂರ್ಣಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವದೇಶವ್ರತವೂ ಇರುವುದರಿಂದ ವ್ರತವು ನಿಷೇಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಆತ್ಮಭಾವನೆಯಿಂದಲೇ ಮೋಕ್ಷವುಂಟಾಗುತ್ತಿರಲು ವ್ರತದಿಂದೇನು ವ್ರಯೋಜನ? ಏಕೆಂದರೆ ಭರತಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ದೀಕ್ಷೆಗೊಂಡು(ಮುನಿಯಾಗಿ) ಎರಡು ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವಡೆದನು. ಅವನೇನು ವ್ರತಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದನೇ? ಎಂಬ ವ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವೇ ನಂದರೆ:-ಭರತೇಶ್ವರನು ಜಿನದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಧರಿಸುವಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಕೇಶಲುಂಚನಮಾಡಿದ ನಂತರ ಹಿಂಸಾದಿನಿವೃತ್ತಿರೂಪವಾದ ಮಹಾವ್ರತವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು ಆಮೇಲೆ ಅಂತರ್ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ನಿದಾನಬಂಧಾದಿ-ಸಕಲವಿಕಲ್ಪರಹಿತವೂ ಮನೋವಾಕ್ಯಾಯನಿರೋಧಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳದೂ ಆದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯನಾಗಿ ಅನಂತರ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ (ಕೇವಲಿ)ನಾದನು. ಭರತೇಶ್ವರನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತೊರೆದು ಮುನಿಯಾಗಿ ಅಂತರ್ಮುಹೂರ್ತ(ಅತ್ಯಲ್ಪಕಾಲ)ದಲ್ಲೇ ಕೇವಲಿಯಾದುದರಿಂದ ಆತನ ಮಹಾವ್ರತವು ಲೋಕವ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಂದು ಎಲ್ಲ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳೂ ಭರತೇಶನಂತೆ ಅವಸಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ತಪಸ್ಸಂಯಮಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದರೆ ಸಾಕೆಂದೂ ಅದಕ್ಕಿಂತಮೊದಲು ತಪಸ್ಸಂಯಮಾದಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವ ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲೆಂದೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲ ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬ ಅಂಧನಿಗೆ ಹೇಗೋ ನಿಧಿಯು ಸಿಕ್ಕಿತೆಂದರೆ ಎಲ್ಲ ಕುರುಡರಿಗೂ ಹಾಗೆ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲ ಹಾಗೆಯೇ ಭರತೇಶನಂಧನನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಅವಸಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ತಪಸ್ಸಂಯಮಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯಾಯಿತೆಂದರೆ ಎಲ್ಲ ವರಿಗೂ ಹಾಗಾಗುವುದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿಯೂ—“ಪುಷ್ಪಮಭಾವಿದ ಜೋಗೋ ಮರಣೇ ಆರಾಹು ಜದಿ ವಿ ಕೋಈ | ಖನ್ನಗನಿಧಿದಿಟ್ಟಂತಂ ತಂ ಖು ವಮಾಣಂ ಣ ಸವ್ವತ್ಥ ||” ಅಂದರೆ “ಮೊದಲು ಭಾವಿಸದಿರುವಯೋಗವುಳ್ಳ ಅರ್ಥಾತ್ ಮೊದಲು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯನ್ನು ಮಾಡದಿರುವ ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬ ಜೀವನು ಮರಣಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಾರಾಧನಾರೂಪವಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭವದಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯನಾದರೆ ಅದು ಕುರುಡನು ನಿಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಂತಿದ್ದು ಸರ್ವತ್ರ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ”ವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅತವನ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಾದ ಭವ್ಯರು ನಿರಂತರ ತಪಸ್ಸಂಯಮಾದಿಗಳನ್ನು ವಾಲಿಸುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ

ಹೀಗೆ ಮೋಕ್ಷ-ಮೋಕ್ಷಫಲಾದಿವ್ರತವಾದಕ-ದ್ವಿತೀಯಮಹಾಧಿಕಾರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಮೋಪಶಮಭಾವದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಮುಂದೆ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಪುಣ್ಯವಾವಗಳ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:-

ಬಂಧಹಂ ಮೊಕ್ಕಹಂ ಹೇಳು ಣೆಲು, ಜೋ ಣವಿ ಜಾಣಿ ಕೋಳಿ ।

ಸೋ ಪರ ಮೋಹಿಂ ಕರಣಿ ಜಿಯ, ಪುಣ್ಣಿ ವಿ ಪಾಲು ವಿ ದೋಳಿ ॥೫೩॥

“ಬಂಧಸ್ಸು ಮೋಕ್ಷಸ್ಸು ಹೇತುಃ ನಿಜಃ ಯಃ ನೈವ ಜಾನಾತಿ ಕಶ್ಚಿತ್ ।

ಸ ವರಂ ಮೋಹೇನ ಕರೋತಿ ಜೀವ ಪುಣ್ಯಮಪಿ ಪಾವನಮಪಿ ದ್ವೇ ಅಪಿ ॥ ೫೩ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜಿಯ—ಜೀವನೇ! ಜೋ ಕೋಳಿ—ಆವನೋವನ ಜೀವನು ಬಂಧಹಂ ಮೊಕ್ಕಹಂ ಹೇಳು—ಬಂಧದ ಹಾಗೂ ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣವು ಣೆಲು—ತನ್ನ ವಿಭಾವ ಮತ್ತು ಸ್ವಭಾವರೂಪವಾದ ವರಿಣಾಮವೆಂದು ಣವಿ ಜಾಣಿ—ತಿಳಿಯುವುದೇ ಇಲ್ಲವೋ ಸೋ ಪರ—ಆತನೇ ಮೋಹಿಂ—ಮೋಹದಿಂದ ಪುಣ್ಣಿ ವಿ ಪಾಲು ವಿ—ಪುಣ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾವ ದೋವಿ—ಇವೆರಡನ್ನೂ ಕರಣಿ—ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ — ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವಶ್ರದ್ಧಾನವಿವರೀತವಾದ ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನ, ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಜ್ಞಾನವಿವರೀತವಾದ ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಚರಣವಿವರೀತವಾದ ಮಿಥ್ಯಾಚಾರಿತ್ರ್ ಇವು ಮೂರು ಬಂಧಕಾರಣಗಳೆಂದೂ ಇವುಗಳಿಗೆ ವಿವರೀತವಾದ ಭೇದಾಭೇದರತ್ಯಯವು ಮೋಕ್ಷಕಾರಣವೆಂದೂ ತಿಳಿಯದಿರುವ ಅಜ್ಞಾನಿ ಜೀವನು ಮೋಹವಶದಿಂದ ಪುಣ್ಯಪಾವಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅರ್ಥಾತ್ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಪುಣ್ಯಪಾವಗಳೆರಡೂ ಹೇಯಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಮೋಹವಶದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು

ದಂಸಣಣಾಣಚರಿತ್ತಮಲು, ಜೋ ಣವಿ ಅಪ್ಪು ಮುಣೇಳಿ ।

ಮೊಕ್ಕಹಂ ಕಾರಣು ಭಣಿವಿ ಜಿಯ, ಸೋ ಪರ ತಾಣಂ ಕರೇಳಿ ॥ ೫೪ ॥

“ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಮಯಂ ಯಃ ನೈವ ಆತ್ಮಾನಂ ಮನುತೇ ।

ಮೋಕ್ಷಸ್ಸು ಕಾರಣಂ ಭಣಿತ್ವಾ ಜೀವ ಸ ವರಂ ತೇ ಕರೋತಿ ॥ ೫೪ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ—ಜಿಯ—ಜೀವನೇ! ಜೋ—ಯಾವನು ದಂಸಣಣಾಣಚರಿತ್ತಮಲು—ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಮಯನಾದ ಅಪ್ಪು—ಆತ್ಮನನ್ನು ಮೊಕ್ಕಹಂ ಕಾರಣು ಭಣಿವಿ—ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣನೆಂದು (ತಿಳಿದು) ಣವಿ ಮುಣೇಳಿ—ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೋ ಸೋ ಪರ—ಅವನೇ ತಾಣಂ ಕರೇಳಿ—ಅವೆರಡನ್ನೂ ಅರ್ಥಾತ್ ಪುಣ್ಯಪಾವಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ

ಭಾವಾರ್ಥ:—*“ಮೊಕ್ಷಸ್ಸು ಕಾರಣಂ ತತ್ತಿಯಮುಣಿ ಣಿ ಉ ಅಪ್ಪಾ” ಎಂಬ ಆಗಮೋಕ್ತಿಯಂತೆ ಯಾವ ಜೀವನು ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಮಯ(ಪರಿಣತ)ನಾದ ಆತ್ಮನೇ

*“ಸಮ್ಯದ್ಧಂಸಣಣಾಣಂ, ಚರಣಂ ಮೊಕ್ಕಸ್ಸು ಕಾರಣಂ ಜಾಣೇ

ವನಹಾರಾ ಣಿಚ್ಚಯದೋ, ತತ್ತಿಯಮುಣಿ ಣಿ ಉ ಅಪ್ಪಾ

॥ ೫೪ ॥”

ಪ್ರವೃತ್ತಗ್ರಹ.

ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೋ ಆತನು ಪುಣ್ಯವಾವಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಪುಣ್ಯವು ಉಪಾದೇಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದೂ ವಾವವು ಹೇಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ರತ್ನತ್ರಯರೂವದಿಂದ ಪರಿಣತನಾದ ಆತ್ಮನೇ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣ(ಮಾರ್ಗ)ನೆಂದೂ ತಿಳಿಯುವ ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿ-ಜೀವನು ಯದ್ಯಪಿ ಸಂಸಾರಸ್ಥಿತಿಯ ವಿಚ್ಛಿತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವೂ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಪರಂ ಪರಾಕಾರಣವೂ ಆದ ತೀರ್ಥಕರನಾಮಪ್ರಕೃತಿ ಮೊದಲಾದ ಶುಭ(ಪುಣ್ಯ)ವ್ರಹ್ಮತಿಗಳೆ ಬಂಧವನ್ನು ಅಸಿತ್ತಾವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನಾದರೂ ಅದನ್ನು ಉಪಾದೇಯವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಸರ್ವಕರ್ಮಪ್ರಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ತ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನಾಗಿಯೇ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು

ಜೋ ಣವಿ ಮಣ್ಣಿ ಇ ಜೀಲು ಸಮು, ಪುಣ್ಣು ವಿ ಪಾಲು ವಿ ದೋ ಇ ।

ನೋ ಚಿರು ದುಕ್ಕು ಸಹಂತು ಜಿಯ, ಮೋಹಿಂ ಹಿಂಡ ಇ ಲೋ ಇ ॥ ೫೫ ॥

“ಯಃ ನೈವ ಮನ್ಯತೇ ಜೀವಃ ಸಮಾನೇ ಪುಣ್ಯಮಪಿ ವಾವಮಪಿ ದ್ವೇ ॥

ಸ ಚಿರಂ ದುಃಖಂ ಸಹಮಾನಃ ಜೀವ ಮೋಹೇನ ಹಿಂಡತೇ ಲೋಕೇ ॥ ೫೬ ॥

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜಿಯ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ಜೋ—ಯಾವನು ಪುಣ್ಯ ವಿ ಪಾಲು ವಿ ದೋ ಇ—ಪುಣ್ಯವಾವಗಳೆರಡನ್ನೂ ಸಮು—ಸಮಾನವಾಗಿ (ಅರ್ಥಾತ್ ತ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನಾಗಿ) ಣವಿ ಮಣ್ಣಿ ಇ—ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೋ ಸೋ—ಅವನು ಮೋಹಿಂ—ಮೋಹದಿಂದ (ಮೋಹಿತನಾಗಿ) ಚಿರು ದುಕ್ಕು ಸಹಂತು—ಬಹುಕಾಲ ದುಃಖವನ್ನೂ ನಹಿಸುವವನಾಗಿ ಹಿಂಡ ಇ ಲೋ ಇ—ಲೋಕ (ಸಂಸಾರ)ದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಯದ್ಯಪಿ ಅನದ್ಭುತ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ದ್ರವ್ಯಪುಣ್ಯ ದ್ರವ್ಯವಾವಗಳೆರಡು ವರಸ್ಪರ ಭಿನ್ನಗಳಾಗಿವೆ ಮತ್ತು ಅಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಭಾವಪುಣ್ಯ ಭಾವವಾವಗಳೂ ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಭಿನ್ನಗಳಾಗಿವೆ. ಆದರೂ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಪುಣ್ಯವಾವರಹಿತಶುದ್ಧತ್ವದಿಂದ ಈ ಪುಣ್ಯವಾವಗಳೆರಡೂ ಅತ್ಯಂತಭಿನ್ನಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಅವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸುವರ್ಣಶೃಂಖಲೆ (ಚಿನ್ನದ ಸಂಕೋಲೆ. ಬೇಡಿ)ಯೂ ಕಬ್ಬಿಣದ ಸಂಕೋಲೆಯೂ ಬಂಧಕಾರಣದ ಅವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸಮಾನವಾಗಿರುವಂತೆ ಪುಣ್ಯವಾವಗಳೆರಡೂ ಬಂಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಮಾನಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ ಹೀಗೆ ನಯ ವಿಭಾಗದಿಂದ ಪುಣ್ಯವಾವಗಳೆರಡನ್ನೂ ಸಮಾನವಾಗಿ ಯಾವಾತನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೋ ಆತನು ನಿರ್ಮೋಹಶುದ್ಧತ್ವದಿಂದ ವಿವರೀತವಾದ ಮೋಹದಿಂದ ಮೋಹಿತನಾಗಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಚಿರಕಾಲ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಪುಣ್ಯವಾವಗಳೆರಡೂ ಸಮಾನವಾಗಿರುತ್ತವೆಂದಮೇಲೆ ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡದ ಜನರನ್ನೇಕೆ ದೂಷಿಸಬೇಕು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವೇನೆಂದರೆ:—ಶುದ್ಧತ್ವಾನುಭೂತಿಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿರುವ ಜೀವರು ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಅದು

ಉಚಿತವೇ ಆಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅಂತಹ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವಡೆಯದಿರುವವರು ಗೃಹಸ್ಥಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ದಾನವೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡದಿರುವುದೂ ಮುನಿಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಷಡಾವಶ್ಯಕಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡದಿರುವುದೂ ದೂಷಣವೇ(ದೋಷವೇ) ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

ವರ ಜಿಯ ಪಾವಣಂ ಸುಂದರಣಂ, ಕಾಣಿಯ ತಾಣಂ ಭಣಂತಿ ।

ಜೀವಹಂ ದುಕ್ಕೃಣಂ ಜಣಿವಿ ಲಹು, ಸಿವಮುಣಂ ಜಾಣಂ ಕುಣಂತಿ || ೫೬ ||

*ವರಂ ಜೀವ ವಾವಾನಿ ಸುಂದರಾಣಿ ಜ್ಞಾನಿನಃ ತಾನಿ ಭಣಂತಿ ।

ಜೀವಾನಾಂ ದುಃಖಾನಿ ಜನಿತ್ವಾ ಲಘು ಶಿವಮತಿಂ ಯಾನಿ ಕುರ್ವಂತಿ || ೫೬ ||

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜಿಯ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ಜಾಣಂ—ಯಾವ ವಾವಗಳು ಜೀವಹಂ—ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ದುಕ್ಕೃಣಂ ಜಣಿವಿ—ದುಃಖಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಲಹು—ಬೇಗನೆ ಸಿವಮುಣ—ಆತ್ಮಕಲ್ಯಾಣದ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಅಧವಾ ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕುಣಂತಿ—ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತವೋ ತಾಣಂ ವಾವಣಂ—ಆ ವಾವಗಳು ವರ ಸುಂದರಣಂ—ಬಹು ಸುಂದರ ಅರ್ಥಾತ್ ಬಹು ಉತ್ತಮವಾದುದುಗಳೆಂದು ಕಾಣಿಯ ಭಣಂತಿ—ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಕೆಲವು ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಪೂರ್ವಾರ್ಜಿತವಾವಕರ್ಮೋದಯದಿಂದ ದುಃಖವುಂಟಾದಾಗ ಅವರ ಬುದ್ಧಿಯು ಆತ್ಮಕಲ್ಯಾಣದ ಕಡೆಗೆ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಅವರು ತಮಗುಂಟಾದ ಈ ಅಸಹ್ಯದುಃಖವು ವಾವಕರ್ಮೋದಯದ ಕಾರಣದಿಂದಂಟಾದುದೆಂದು ತಿಳಿದು ಧರ್ಮಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆಯೇ ನರಕದಲ್ಲಿ ದುಃಖವಡುತ್ತಿರುವ ಕೆಲವು ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವುಂಟಾಗುವುದುಂಟು. ನಾರಕಿಯರಿಗೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವುಂಟಾಗಲು ಮೂರು ಕಾರಣಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಮೂರನೆಯ ನರಕದ ವರೆಗೆ ದೇವತೆಗಳು ಹೋಗಿ ನಾರಕಿಯರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಪುಣ್ಯವಾವಗಳ ಫಲವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬ ನಾರಕೀಜೀವನಿಗೆ ಎಂದಾದರೊಮ್ಮೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವುಂಟಾಗಬಹುದು. ಎರಡನೆಯ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ನಾರಕಿಯರಿಗುಂಟಾಗುವ ಜಾತಿಸ್ಮರಣೆ. ಇದರಿಂದಲೂ ತಾವು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಘೋರದುಃಖವು ಪೂರ್ವಕೃತಹಿಂಸಾದಿವಾಪಗಳಿಂದಂಟಾದುದೆಂದು ತಿಳಿದು ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವುಂಟಾಗಬಹುದು. ಇನ್ನು ಮೂರನೆಯದಾಗಿ ಅಸಹ್ಯವೇದನೆಯಿಂದಂಟಾದ ವಾಪಭೀತಿಯಿಂದಲೂ ಎಂದಾದರೊಮ್ಮೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವುಂಟಾಗಲೂ ಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಮೂರನೆಯ ನರಕದ ವರೆಗೆ ಧರ್ಮಶ್ರದ್ಧೆ(ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ)ಯುಂಟಾಗಲು ಈ ಮೂರು ಕಾರಣಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ಕೆಳಗಿನ ನರಕಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳ ಗಮನವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಧರ್ಮಶ್ರವಣದ ಹೊರತು ಉಳಿದೆಡೆ ಕಾರಣ (ಜಾತಿಸ್ಮರಣೆ ಮತ್ತು ವೇದನಾಜನಿತವಾಪಭೀತಿ)ಗಳಿಂದ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವುಂಟಾಗುವುದುಂಟು. ಆದಕಾರಣ ಯಾವ ವಾವವು ಜೀವನಿಗೆ ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಆತ್ಮ

ನನ್ನ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವುದೋ ಆ ಪಾಪವೂ ಶ್ರೀಯ ಸ್ವರವಾದುದೆಂದು ಭಾವವು ಇದರಿಂದ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಜೀವನನ್ನು ಉನ್ನಾತ್ಮಗ (ಮಿಥ್ಯಾಮಾರ್ಗ)ದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಪುಣ್ಯವೂ ಶ್ರೀಯಸ್ವರವಲ್ಲವೆಂಬುದು ಧ್ವನಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ “ಆರ್ತಾ ನರಾ ಧರ್ಮಪರಾ ಭವಂತಿ” ಎನ್ನುವಂತೆ ದುಃಖಪೀಡಿತರಾದ ಮನುಷ್ಯರೇ ಧರ್ಮಾನುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ದುಃಖವಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಜನರಲ್ಲಿ ದೈವಭಕ್ತಿ(ದೇವರಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ) ಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಶ್ರೀಪೂಜ್ಯವಾದಾಚಾರ್ಯರು “ಶಾಂತ್ಯಷ್ಟಕ”ದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಪೂರ್ವಕ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ —

ನ ಸ್ನೇಹಾಚ್ಛರಣಂ ಪ್ರಯಾಂತಿ ಭಗವನ್ ಪಾದದ್ವಯಂ ತೇ ಪ್ರಜಾಃ |

ಹೇತುಸ್ತತ್ರ ವಿಚಿತ್ರದುಃಖನಿಜಯಃ ಸಂಸಾರಘೋರಾರ್ಣವಃ ||

ಅತ್ಯಂತಸ್ಪಂದುಗ್ರರಶ್ಮಿನಿಕರವ್ಯಾಕೀರ್ಣಭೂಮಂಡಲೋ |

ಗ್ರೀಷ್ಮಃ ಕಾರಯತೀಂದುಪಾದಸಲಿಲಚ್ಛಾಯಾನುರಾಗಂ ರವಿಃ || ೧ ||

ಅರ್ಥ—ಭಗವಂತನೇ! ಪ್ರಜೆಗಳು(ಲೋಕದಜನರು) ನಿನ್ನ ಪಾದಯುಗಲವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸತದಿಂದ ಶರಣವನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಶರಣವನ್ನು ಹೊಂದುವುದರಲ್ಲಿ ನಾನಾವ್ರಕಾರವಾದ ದುಃಖಸಮೂಹವುಳ್ಳುದಾದ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಭಯಂಕರವಾದ ಸಮುದ್ರವು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಅಧಿಕವಾಗಿ ವ್ರಕಾಶಿಸುವ ತೀವ್ರವಾದ ಕಿರಣಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವವನೂ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದವನೂ ಆದ ಸೂರ್ಯನು ಚಂದ್ರನಕಿರಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೂ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಕಾರಣನಾಗುತ್ತಾನೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಬೇಸಿಗೆಯ ಸೂರ್ಯನು ಚಂದ್ರಕಿರಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗಲು ಕಾರಣನಾಗಿರುವಂತೆ ದುಃಖಾಧಿಕ್ಯವುಳ್ಳ ಸಂಸಾರವು ಭಗವಂತನ ಪಾದಕಮಲಗಳನ್ನು ಶರಣವನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಲು(ಅಥವಾ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಂಟಾಗಲು) ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಭಾವವು. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಯಾವ ಪಾಪದಿಂದಂಟಾದ ದುಃಖವು ಜೀವನ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಪ್ರವರ್ತನೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೋ ಆ ಪಾಪವು ಉತ್ತಮವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದುದೇವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ.

ಮಂ ಪುಣು ಪುಣ್ಯಂ ಭಲ್ಲಾಂ, ಕಾಣಿಯ ತಾಂ ಭಣಂತಿ |

ಜೀವಹಂ ರಜ್ಜಂ ದೇವಿ ಲಹು, ದುಕ್ಖಂ ಜಾಂ ಜಣಂತಿ || ೫೭ ||

“ಮಾ ಪುನಃ ಪುಣ್ಯಾನಿ ಭದ್ರಾಣಿ ಜ್ಞಾನಿನಃ ತಾನಿ ಭಣಂತಿ |

ಜೀವಸ್ಯ ರಾಜ್ಯಾನಿ ದತ್ವಾ ಲಘು ದುಃಖಾನಿ ಯಾನಿ ಜನಯಂತಿ || ೫೭ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಪುಣು—ಮತ್ತು ಜಾಂ—ಯಾವ ಪುಣ್ಯಗಳು ಜೀವಹಂ—ಜೀವನಿಗೆ ರಜ್ಜಂ ದೇವಿ—ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಲಹು—ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ದುಕ್ಖಂ

ಜಣರತಿ—ದುಃಖಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತವೋ ತಾಳಿಂ ಪುಣ್ಯಂ—ಆ ಪುಣ್ಯಗಳನ್ನು ಕಾಣೆಯೆ—ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಮಂ ಭಲ್ಲಾಂ ಭಣಂತಿ—ಒಳ್ಳೆಯವು (ಶ್ರೇಯಃ ಸ್ವರವಾದುವು)ಗಳನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ ಅರ್ಥಾತ್ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ—ದೃಷ್ಟಶ್ರುತಾನುಭೂತ (ತಾನು ನೋಡಿದ ಕೇಳಿದ ಮತ್ತು ಅನುಭವಿಸಿದ) ಭೋಗಾಕಾಂಕ್ಷಾರೂಪವಾದ ನಿದಾನಬಂಧವೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ದಾಸತವಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂವಾದಿನಲ್ಪಟ್ಟ ಪುಣ್ಯ (ಪುಣ್ಯಕರ್ಮ)ವು ಹೇಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಏಕೆಂದರೆ ನಿದಾನಬಂಧವೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಂವಾದಿಸಿದ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಜೀವನು ಭವಾಂತರದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಾದಿನಂವತ್ತುಗಳನ್ನು ವಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಆ ಸುಖೋಪಭೋಗಗಳನ್ನು ಬಿಡಲನಮರ್ಥನಾಗಿ ರಾವಣಮೊದಲಾದವರಂತೆ ನರಕಾದಿದುಃಖಗಳನ್ನು ವಡೆಯುತ್ತಾನೆ ಆದಕಾರಣ ಅಂತಹಪುಣ್ಯವು ಹೇಯವಾಗಿದೆ. ನಿದಾನಬಂಧರಹಿತವಾದ ಪುಣ್ಯವುಳ್ಳ ಜೀವರು ಭವಾಂತರದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಾದಿವಿಭೂತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಜಿನದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಬಲದೇವ ಮೊದಲಾದವರಂತೆ ಊರ್ಧ್ವಗತಿಗಾಮಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಸ್ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ವಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ:—“ಊರ್ಧ್ವಗಾ ಬಲದೇವಾಃ ಸ್ಯುರ್ವಿರ್ನಿವಾಣಾ ಭವಾಂತರೇ” ಅರ್ಥಾತ್ ನಿದಾನಬಂಧರಹಿತರಾದ ಮಹಾತಮನಿಗಳು ತನತ್ವರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ವಡೆಯುತ್ತಾರೆ ಆ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಂದು ಬಲಭದ್ರರಾಗಿ ಜನಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ದೇವತೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾದ ಸುಖಭೋಗಗಳನ್ನು ತ್ಯಜದಂತೆ ತ್ಯಜಿಸಿ ಮುನಿವ್ರತವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದವರಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಾರಾಧನೆಯಿಂದ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ಅನಂತರ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ ಅಥವಾ ಋದ್ಧಿಧಾರಿ-ದೇವತೆಗಳಾಗಿ ಜನಿಸಿ ಪುನಃ ಮನುಷ್ಯಭವವನ್ನು ತಾಳಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆಂದು ಭಾವವು.

ವರಣಿಯದಂಸಣ-ಅಹಿಮುಹಲು, ಮರಣು ವಿ ಜೀವ ಲಹೇಸಿ ।

ಮಾ ಣಿಯದಂಸಣ-ವಿಮ್ನುಹಲು, ಪುಣ್ಣು ವಿ ಜೀವ ಕರೇಸಿ || ೫೮ ||

“ವರಂ ನಿಜದರ್ಶನಾಭಿಮುಖಃ ಮರಣಮಪಿ ಜೀವ ಲಭಸ್ತು ।

ಮಾ ನಿಜದರ್ಶನವಿಮುಖಃ ಪುಣ್ಯಮಪಿ ಜೀವ ಕರಿಷ್ಯಸಿ || ೫೮ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ—ಜೀವ-ಜೀವನೇ! ನೀನು ಣಿಯದಂಸಣ-ಅಹಿಮುಹಲು—ತನ್ನ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಅಭಿಮುಖನಾಗಿ ಮರಣು ವಿ—ಮರಣವನ್ನೂ ಲಹೇಸಿ—ಹೊಂದುವೆಯಾದರೂ(ಹೊಂದಿದರೂ)ವರ—ಉತ್ತಮವು ಆದರೆ, ಜೀವ—ಜೀವನೇ! ಣಿಯದಂಸಣ-ವಿಮ್ನುಹಲು—ನಿಜಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನದಿಂದ ವಿಮುಖನಾದವನಾಗಿ ಪುಣ್ಣು ವಿ ಕರೇಸಿ—ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವೆಯಾದರೂ ಅದು ಮಾ ವರು—ಉತ್ತಮವಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ನೀನು ನಿಜವರಮಾತ್ಮಾನುಭೂತಿ-ರುಚಿರೂಪವಾದ ವೀತರಾಗನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಾಭಿಮುಖನಾಗಿದ್ದು ಒಂದುವೇಳೆ ಮರಣವನ್ನು ಪಡೆ

ದರೂ ಅದು ಉತ್ತಮವೇ ಅರ್ಥಾತ್ ದೋಷವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವರಹಿತನಾಗಿ ದ್ದು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವನ್ನೆ ಯಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದರೂ ಅದು ಉತ್ತಮವಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವು ಸ್ವಾಮ್ಯವಾಗಿರುವ ಜೀವನು ಪುಣ್ಯಸಹಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ಆತನು ವಾಪಿ ಯೆಂದೇ(ವಾವಜೀವನೆಂದೇ) ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಸಹಿತನಾದ ಜೀವನು ಪೂರ್ವಾರ್ಜಿತವಾವಕರ್ತವೋದಯದಿಂದ ದಾರಿದ್ರ್ಯಾದಿ ದುಃಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ವಸ್ತುತಃ ಆತನು ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನೆಂದೇ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಸಹಿತರಾದ ಜೀವರಿಗೆ ಮರಣವೂ(ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದರಿಂದ) ಉತ್ತಮವಾಗಿದೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವರಹಿತರಾದ ಜೀವರು ಸಿದ್ಧಾಂತಬದ್ಧವಾದ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಭವಾಂತರದಲ್ಲಿ ಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ ಆಮೇಲೆ ನರಕಾದಿ ದುರ್ಗತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವರಾದುದರಿಂದ ಅವರ ಪುಣ್ಯವೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ—“ವರಂ ನರಕವಾಸೋಽಪಿ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವೇನ ಹಿ ಸಂಯುತಃ । ನ ತು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಹೀನಸ್ಯ ನಿವಾಸೋ ದಿವಿ ರಾಜತೇ ॥” ಅರ್ಥಾತ್ “ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಸಹಿತವಾದ ನರಕವಾಸವು ಉತ್ತಮವು ಆದರೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವರಹಿತನಾದವನ ಸ್ವರ್ಗನಿವಾಸವೂ ಶೋಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅರ್ಥಾತ್ ಉತ್ತಮವಲ್ಲ” ನಾರಕೀಜೀವನಿಗೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವುಂಟಾದುದಾದರೆ ಅಥವಾ ನರಕಗತಿ ಆಯುಃ ಕರ್ಮದ ಬಂಧನಾದನಂತರ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವುಂಟಾದರೂ ಗತಿಚ್ಛೇದವಾಗದಾದುದರಿಂದ ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬ ಜೀವನು ನರಕಗತಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದುದಾದರೆ ಆತನು ಆಯುಷ್ಯಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಗತಿ(ಉತ್ತಮಗತಿ)ಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು ಹಾಗೆಯೇ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಬಾಹಿರನಾದ ಜೀವನು ಪುಣ್ಯೋದಯದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮತಾಳಿದರೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ಚ್ಯುತನಾಗಿ ನೀಚಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು ಅತಃಪಿ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಯುಕ್ತನಾದ ಜೀವನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾಗಿರುವನೆಂದು ಭಾವವು.

ಜೀ ಣಿಯದಂಸಣಅಹಿಮುಹಾ, ಸೊಕ್ಕು ಅಣಂತು ಲಹಂತಿ ।

ತಿಂ ವಿಣು ಪುಣ್ಣ ಕರಂತಾ ವಿ, ದುಕ್ಕು ಅಣಂತು ಸಹಂತಿ ॥ ೫೯ ॥

“ಯೇ ನಿಜದರ್ಶನಾಭಿಮುಖಾಃ ಸೌಖ್ಯಮನಂತಂ ಲಭಂತೇ ।

ತೇನ ವಿನಾ ಪುಣ್ಣಂ ಕುರ್ವಾಣಾ ಅಪಿ ದುಃಖಮನಂತಂ ಸಹಂತೇ ॥ ೫೯ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ — ಜೀ—ಯಾವ ಮಹಾವುರುಷರು ಣಿಯದಂಸಣಅಹಿಮುಹಾ—ನಿಜದರ್ಶನಕ್ಕೆ (ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಕ್ಕೆ) ಅಭಿಮುಖರಾದವರಾಗಿ ಅಣಂತು ಸೊಕ್ಕು ಲಹಂತಿ—ಅನಂತವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೋ ತಿಂ ವಿಣು—ಆ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನದ ಹೊರತು ಅರ್ಥಾತ್ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನರಹಿತರಾದ ಜೀವರು ಪುಣ್ಣ ಕರಂತಾ ವಿ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವವರಾಗಿದ್ದರೂ ದುಕ್ಕು ಅಣಂತು ಸಹಂತಿ—ಅನಂತದುಃಖವನ್ನು ಸಹಿಸುತ್ತಾರೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಅನಂತದುಃಖವನ್ನನುಭವಿಸುವವರಾಗಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಾರೆ

ಭಾವಾರ್ಥ — ನಿಜಶುದ್ಧತೋವಲಬ್ಧಿರುಚಿರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಮಗ್ಧರ್ಥ
ನಕ್ಕೆ ಅಭಿಮುಖರಾದ ಸತ್ಪುರುಷರು ಇದೇ (ವರ್ತಮಾನ)ಭವದಲ್ಲಿ ಯುಧಿಷ್ಟಿರ ಭೀಮ
ಅರ್ಜುನಾದಿಗಳಂತೆ ಅಕ್ಕಯಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೂ ಕೆಲವರು ನಕುಲ
ಸಹದೇವಮೊದಲಾದವರಂತೆ ಸ್ವರ್ಗಸುಖ (ಅಥವಾ ಅಹಮಿಂದ್ರವದವಿ)ವನ್ನು ಪಡೆಯು
ತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವರಹಿತರಾದ ಅರ್ಥಾತ್ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಗಳಾದ ಜೀವರು ಪುಣ್ಯ
ವನ್ನು ಸಂವಾದಿಸುವವರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರು ದುಃಖಮಯವಾದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲೇ
ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರಲ್ಲದೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯಲಾರರೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು

ಪುಣ್ಯೇಣ ಹೋಇ ವಿಹವೋ, ವಿಹವೇಣ ಮುಃ ಮುಃ ಮುಃ ಮೋಹೋ |
ಮುಃ ಮೋಹೇಣ ಯ ವಾವಂ, ತಾ ಪುಣ್ಯಂ ಅಮ್ನ ಮಾ ಹೋಉ || ೬೦ ||

“ಪುಣ್ಯೇನ ಭವತಿ ವಿಭವೋ ವಿಭವೇನ ಮದೋ ಮದೇನ ಮತಿಮೋಹಃ |

ಮತಿಮೋಹೇನ ಚ ವಾವಂ ತಸ್ಮಾತ್ ಪುಣ್ಯಂ ಅಸ್ಮಾಕಂ ಮಾ ಭವತು || ೬೦ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—**ಪುಣ್ಯೇಣ**—ಪುಣ್ಯದಿಂದ **ವಿಹವೋ ಹೋಇ**—ಸಂಪತ್ತಿ
(ಧನಕನಕಾದಿವಿಭೂತಿ)ಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ **ವಿಹವೇಣ ಮುಃ**—ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಮದವೂ
ಮುಃ ಮೋಹೋ—ಮದ (ಗರ್ವ, ಅಹಂಕಾರ)ದಿಂದ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಮಣೆ
(ಚಿತ್ತವಿಕಾರ)ಯೂ **ಮುಃ ಮೋಹೇಣ ಯ ವಾವಂ**—ಬುದ್ಧಿಭ್ರಮಣೆಯಿಂದ
ವಾವವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ **ತಾ**—ಆದಕಾರಣ **ಅಮ್ನ ಪುಣ್ಯಂ ಮಾ ಹೋಉ**—
ನಮಗೆ ಇಂತಹ ಪುಣ್ಯವು ಉಂಟಾಗದಿರಲಿ

ಭಾವಾರ್ಥ—ಭೇದಾಭೇದ-ರತ್ನತ್ರಯಾರಾಧನಾವಿಮುಖರಾದ ಜೀವರು ಪೂರ್ವ
ಭವದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಶ್ರುತಾನುಭೂತಭೋಗಾಕಾಂಕ್ಷಾರೂಪವಾದ ನಿದಾನಪರಿಣಾಮಯುಕ್ತ
ರಾಗಿ ತಾವು ಸಂವಾದಿಸಿದ ಪುಣ್ಯದ ಉದಯದಿಂದ ಈ ಭವದಲ್ಲಿ ಧನಕನಕಾದಿ
ವಿಭವವುಳ್ಳವರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ವಿಭವ(ಸಂಪತ್ತಿ)ದಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ
ಪೂಜಾದಿಮದಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆ ಹೀಗೆ ಮದ(ಅಭಿಮಾನ)ದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅವರು
ಮತಿಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿ ವಾವಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ಆ ವಾವದಿಂದ ಜನ್ಮ
ಜನ್ಮಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಅನಂತದುಃಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅತವನ ಅಂತಹ ಪುಣ್ಯವು
ಹೇಯವಾದುದೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು. ಭರತ ನಗರ ರಾಘವ ಮತ್ತು ವಾಂಡವಾದಿ ಪುಣ್ಯ
ಪುರುಷರಂತೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತರಾಗಿರುವ ಜೀವರ ಪುಣ್ಯಬಂಧವು
ಅಭಿಮಾನಾದಿವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಪುಣ್ಯವಾತ್ರರಾದ ಆ ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿ
ಗಳು ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಬಲಭದ್ರಾದಿವದವಿಯ ಅತುಲಸಂಪತ್ತನ್ನು ಪಡೆದರೂ ನಿರಹಂಕಾರಿ
ಗಳಾಗಿದ್ದು ಕೊನೆಗೆ ವಿಷಯಭೋಗಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಮೋಕ್ಷಸಾಧಕರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ದೇವಹಂ ಸತ್ಯಹಂ ಮುಣಿವರಹಂ, ಭತ್ತಿವಿ ಪುಣ್ಯ ಹವೇಇ |

ಕಮ್ನ ಕ್ಷು ಪುಣು ಹೋಇ ಐವಿ, ಅಜ್ಜಉ ಸಂತಿ ಭಣೇಇ || ೬೧ ||

“ದೇವಾನಾಂ ರಾಸ್ತ್ರಾಣಾಂ ಮುನಿವರಾಣಾಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪುಣ್ಯಂ ಭವತಿ |

ಕರ್ಮಕ್ಕಯಃ ಪುನಃ ಭವತಿ ನೈವ ಆಯಃ ಶಾಂತಿಃ ಭಣತಿ || ೬೧ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ — ದೇವಹಂ ಸತ್ಯಹಂ ಮುಣಿವರಹಂ—ವೀತರಾಗವರಮ ದೇವರ, ದ್ವಾದಶಾಂಗಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮತ್ತು ನಿರ್ಗುಂಧಸಾಧು(ಮುನಿ)ಗಳ ಭಕ್ತಿವಿ—ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪುಣ್ಯ ಹವೇಇ—ಪುಣ್ಯವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಪುಣ್ಯ—ಆದರೆ ಕಮ್ಮಕ್ಕವು ಹೋಗಿ ಐವಿ—ಕರ್ಮಕ್ಕಯವು ಆಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ ಹೀಗೆಂದು ಅಜ್ಜಲು ಸಂತಿ-ಶಾಂತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಆಯರು ಅಥವಾ ಶಾಂತವರಿಣಾಮಿಗಳಾದ ಸತ್ಪುರುಷರು ಭಣೇಇ—ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಭಾವಾರ್ಥ —ದೇವಗುರುಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವೂರ್ವಕವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪುಣ್ಯವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ, ಹಾಗೂ ವರಂವರೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವರಹಿತರಾದ ಮಿಥ್ಯಾ ದೃಷ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಲೌಕಿಕ-ಬಾಹ್ಯಭಕ್ತಿಮಾತ್ರವಿರುತ್ತದಲ್ಲದೆ ಭಾವಭಕ್ತಿಯಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅರ್ಥಾತ್ ಯಥಾರ್ಥ ದೇವಗುರುಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸದ್ಭಾವವೂರ್ವಕವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿರುವುದಿಲ್ಲ ಆದಕಾರಣ ಬಾಹ್ಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪುಣ್ಯ ಬಂಧವಾಗಬಹುದಲ್ಲದೆ ಮೋಕ್ಷವುಂಟಾಗದು ಹೀಗೆ ಪುಣ್ಯವು ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷಕಾರಣವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಅದು ಉಪಾದೇಯವೂ ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಭರತ, ಸಗರ, ರಾಮ, ವಾಂಡವರೇ ಮೊದಲಾದವರು ನಿರಂತರ ವಂಚವರಮೇಷ್ಟಿಗಳ ಗುಣಸ್ತರಣೆ, ದಾನಪೂಜಾದಿಶುಭಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಾಸಕ್ತರಾಗಿ ಪುಣ್ಯೋಪಾರ್ಜನೆಯನ್ನೇಕೆ ಮಾಡಿದರು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವೇನೆಂದರೆ—ಶುಭಾಶುಭ(ಪುಣ್ಯವಾವ) ಕರ್ಮಗಳ ಸರ್ವಧಾ ಅಭಾವವೇ ಮೋಕ್ಷವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಪುಣ್ಯವು ಮುಖ್ಯತೆ (ವ್ರಧಾನ) ಮೋಕ್ಷಕಾರಣವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ನೃಪಹಾರದಲ್ಲಿ ಜನರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯನಾಯಿಕೆಯ ಕಡೆಯಿಂದ ಬರುವ, ಆಕೆಯ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಶುಭಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸುತ್ತಾರೆ ಆದಕ್ಕೆ ಆ ತಮ್ಮ ನಾಯಿಕೆಯ ಮೇಲಿರುವ ಪ್ರೇಮವೇ ಕಾರಣವಲ್ಲದೆ ಆಕೆಯ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಕಾರಣನಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಭರತಸಗರಾದಿ ಮಹಾವಿರುಷರು ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ವ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ವ್ರಯ ತ್ಯಸುವವರಾಗಿ ಸದಾಕಾಲವೂ ಆಕೆಯನ್ನೇ (ಮುಕ್ತಿಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೇ) ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಆಕೆಯ ವ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ವರಂವರಾಕಾರಣವೂ ವಿಷಯಕಷಾಯಾದಿಗಳಿಂದಂಟಾಗುವ ದುರ್ಧ್ಯಾನದ ವಿನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೂ ಆದ ವಂಚವರಮೇಷ್ಟಿಗಳ ಗುಣಸ್ತರಣೆ, ದಾನಪೂಜಾದಿಶುಭ (ಪುಣ್ಯ)ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಇಂತಹ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ವೀತರಾಗವರ ಮಾನಂದೈಕರೂಪಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಮೇಲಿನ ಮಮತೆಯಿಂದಲೇ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂದು ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ವಂಚವರಮೇಷ್ಟಿಗಳ ಭಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಪುಣ್ಯಪ್ರಕೃತಿಗಳ ಆಸ್ತವವು ಸ್ವತಃ (ಅನವೇಕ್ಷಿತವಾಗಿ) ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯು ಕೇವಲ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮವರಿಣತಿಯ ಮೇಲಿರುತ್ತದ್ದಲ್ಲದೆ ವರ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲಿರುವುದಿಲ್ಲ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ವಡೆಯುವುದೇ ಕೃಷೀವಲ(ರೈತ)ನ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದ್ದರೂ ಹುಲ್ಲು, ಹೊಟ್ಟು, ತೌಡು ಮೊದಲಾದ ಇತರ ವದಾರ್ಥಗಳೂ ಆತನಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ದೊರಕುವಂತೆ ಮೋಕ್ಷವ್ರಾಪ್ತಿಯ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶದಿಂದ ಶುಭ ಕಾರ್ಯವ್ರವೃತ್ತರಾದ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಪುಣ್ಯವ್ರಕೃತಿಗಳ ಆನುವವು ತಾನಾಗಿಯೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು

ದೇವಹಂ ಸತ್ಥಹಂ ಮುಣಿವರಹಂ, ಜೋ ವಿದ್ವೇಸ ಕರೇಇ ।

ಣಿಯಮೇಂ ವಾಲು ಹವೇಇ ತಸು, ಜೇಂ ಸಂಸಾರು ಭಮೇಇ ॥ ೬೨ ॥

“ದೇವಾನಾಂ ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಾಂ ಮುನಿವರಾಣಾಂ ಯೋ ವಿದ್ವೇಷಂ ಕರೋತಿ ।

ನಿಯಮೇನ ವಾವಂ ಭವತಿ ತಸ್ಯ ಯೇನ ಸಂಸಾರಂ ಭ್ರಮತಿ ॥ ೬೨ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ — ಜೋ — ಯಾವನು ದೇವಹಂ ಸತ್ಥಹಂ ಮುಣಿವರಹಂ — ಸರ್ವಜ್ಞದೇವರ, ಜಿನಾಗಮದ ಮತ್ತು ನಿರ್ಗಂಧಮುನಿಗಳ ವಿದ್ವೇಸ ಕರೇಇ — ವಿದ್ವೇಷ(ಅಧವಾ ನಿಂದೆ)ವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ತಸು — ಅವನಿಗೆ ಣಿಯಮೇಂ ವಾಲು ಹವೇಇ — ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ವಾವವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಜೇಂ — ಯಾವ ವಾವದಕಾರಣದಿಂದ ಅವನು ಸಂಸಾರು ಭಮೇಇ — ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ — ನಿಜವರಮಾತ್ಮವದಾರ್ಥರುಚಿರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಶ್ರದ್ಧಾನರೂಪವ್ಯವಹಾರಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ವಿಷಯಭೂತಗಳಾದ ಯಥಾರ್ಥದೇವಶಾಸ್ತ್ರಗುರುಗಳನ್ನು ಯಾವನು ದ್ವೇಷಿಸು(ನಿಂದಿಸು)ತ್ತಾನೋ ಅವನು ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ ಆ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವದಿಂದ ವಾವಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ವಾವದ ಕಾರಣದಿಂದ ಆತನು ಚತುರ್ಗತಿಭ್ರಮಣರೂಪವಾದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಾನೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಪಾವೇಂ ಕಾರಲು ತಿರಿಲು ಜಿಲು, ಪುಣ್ಣೇಂ ಅಮರು ವಿಯಾಣು ।

ಮಿಸ್ಸೇಂ ಮಾಣುಸ-ಗಇ ಲಹಇ, ದೋಹಿ ವಿ ಖಇ ಣಿವ್ವಾಣು ॥ ೬೩ ॥

“ವಾವೇನ ನಾರಕಃ ತಿರ್ಯಕ್ ಜೀವಃ ಪುಣ್ಯೇನ ಅಮರಃ ವಿಜಾನೀಹಿ ।

ಮಿಶ್ರೇಣ ಮನುಷ್ಯಗತಿಂ ಲಭತೇ ದ್ವಯೋರಪಿ ಕ್ಷಯೇ ನಿರ್ವಾಣಮ್ ॥ ೬೩ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ: — ಜಿಲು — ಜೀವನು ವಾವೇಂ — ವಾವದಿಂದ ಕಾರಲು ತಿರಿಲು — ನಾರಕನಾಗಿಯೂ ತಿರ್ಯಂಚನಾಗಿಯೂ ಪುಣ್ಣೇಂ ಅಮರು — ಪುಣ್ಯದಿಂದ ದೇವನಾಗಿಯೂ ಜನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮಿಸ್ಸೇಂ — ಪುಣ್ಯವಾವಗಳೆರಡರ ಮಿಶ್ರದಿಂದ ಮಾಣುಸ ಗಇ — ಮನುಷ್ಯಗತಿಯನ್ನೂ ದೋಹಿ ವಿ ಖಇ — ಪುಣ್ಯವಾವಗಳೆರಡರ ಕ್ಷಯದಲ್ಲಿ (ನಾಶದಿಂದ) ಣಿವ್ವಾಣು — ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಲಹಇ — ವಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆಂದು ವಿ ಯಾಣಿ — ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ — ಪುಣ್ಯವಾವಗಳೆರಡೂ ವರಮಾತೃನ ಸಹಜಶುದ್ಧಚಿದಾನಂದೈಕ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ವಿವರೀತಗಳಾಗಿವೆ ಜೀವನು ವಾವಕಮೋದಯದಿಂದ ನರಕಗತಿ ತಿಕ್ಕಗ್ಗತಿಗಳನ್ನೂ ಪುಣ್ಯೋದಯದಿಂದ ದೇವಗತಿಯನ್ನೂ ಪುಣ್ಯವಾವಗಳೆರಡರ ಸಮ್ಮಿಶ್ರಣ ದಿಂದ ಮನುಷ್ಯಗತಿಯನ್ನೂ ವಡೆಯುತ್ತಾನೆ ಅತವನ ಪುಣ್ಯವಾವಗಳೆರಡೂ ಸಂನಾರಕ್ಕ ಕಾರಣಗಳಾಗಿವೆ ಯಾವಾಗ ಜೀವನು ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ನಿಜ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಸನ್ಯುಕ್ತಶ್ರದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾನುಷ್ಠಾನರೂಪವಾದ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗ ದಿಂದ ವರಿಣತನಾಗಿ ಪುಣ್ಯವಾವಕರ್ಮಗಳೆರಡನ್ನೂ ಅಥವಾ ಸಮಸ್ತ ದ್ರವ್ಯಭಾವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೋ ಆಗ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲೂ ಹೀಗೆಯೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ — “ವಾವೇಣ ಣರಯತಿರಿಯಂ, ಗಮ್ಮಣ ಧಮ್ಮೇಣ ದೇವಲೋಯಮ್ಮಿ । ಮಿಸ್ಸೇಣ ಮಾಣಸತ್ತಂ, ದೊಣ್ಣಂ ಪಿ ಖವಣ ಣೆವ್ವಾಣಂ ॥” ಅರ್ಥಾತ್ ಜೀವನು ವಾವದಿಂದ ನರಕಗತಿತಿಕ್ಕಗ್ಗತಿಗಳನ್ನೂ ಪುಣ್ಯ ದಿಂದ ದೇವಲೋಕ(ದೇವಗತಿ)ನನ್ನೂ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಪುಣ್ಯವಾವಗಳ ಮಿಶ್ರಣ (ಸಮ್ಮಿಲನ)ದಿಂದ ಮನುಷ್ಯತ್ವನನ್ನೂ ಪುಣ್ಯವಾವಗಳೆರಡರ ಕ್ಷಯದಿಂದ ನಿರ್ವಾಣ (ಮೋಕ್ಷ)ನನ್ನೂ ವಡೆಯುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು.

ವಂದಣು ಣಿಂದಣು ವಡಿಕಮಣು, ಪುಣ್ಣಹಂ ಕಾರಣು ಜೇಣ ।

ಕರಣ ಕರಾವಣ ಅಣುಮಣಣ, ಎಕ್ಕು ವಿ ಣಾಣೆ ಣ ತೇಣ ॥ ೬೪ ॥

“ವಂದನಂ ನಿಂದನಂ ವ್ರತಿಕ್ರಮಣಂ ಪುಣ್ಯನ್ಯ ಕಾರಣಂ ಯೇನ ।

ಕರೋತಿ ಕಾರಯತಿ ಅನುಮನ್ಯತೆ ಏಕಮಪಿ ಜ್ಞಾನೀ ನ ತೇನ ॥ ೬೪ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ — ಜೇಣ — ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ **ವಂದಣು** — ವಂಚವರಮೇಷ್ಟಿ ಗಳ ವಂದನೆಯು **ಣಿಂದಣು** — ತನ್ನ ಅಶುಭಕರ್ಮ(ಕಾರ್ಯ)ಗಳನ್ನು ನಿಂದಿಸುವಿಕೆಯು **ವಡಿಕಮಣು** — ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾದಿವಿಧಿಯಿಂದ ಆತ್ಮಾವರಾಧಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯು ಇವುಗಳು **ಪುಣ್ಣಹಂ ಕಾರಣು** — ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತವೋ **ತೇಣ** — ಆ ಕಾರಣದಿಂದ **ಣಾಣೆ** — ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಜೀವನು **ಎಕ್ಕುವಿ** — ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ವಂದನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನೂ **ಣ ಕರಣ** — ತಾನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ **ಣ ಕರಾವಣ** — ಇತರರಿಂದ ಮಾಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ **ಣ ಅಣುಮಣಣ** — ಇತರರು ಮಾಡಿದುದನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ — ವಂಚವರಮೇಷ್ಟಿಗಳ ಮತ್ತು ವ್ಯವಭಾದಿಜತುವಿಂಶತೀರ್ಥಂ ಕರರ ವಂದನೆ, ಆತ್ಮಾವರಾಧಗಳ ನಿಂದೆ ಮತ್ತು ತಾನು ಮಾಡಿರುವ ದೋಷಗಳ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾದಿವಿಧಿಯಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿ ಇವುಗಳಿಂದ ಪುಣ್ಯಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ ಪುಣ್ಯ ಬಂಧವೂ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ವ್ರತಿಕೂಲವಾದುದರಿಂದ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿಯ ಈ ವಂದನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೃತಕಾರಿತಾನುಮೋದನಗಳಿಂದ ತ್ಯಾಗಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ವ್ರತಿಕ್ರಮಣಾದಿಗಳು ನಿಶ್ಚಯ ವ್ಯವಹಾರಭೇದದಿಂದ ಎರಡೆರಡು ಭೇದವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿವೆ. ಶುದ್ಧನಿರ್ವಿಕಲ್ಪವರ

ಮಾತೃತತ್ತ್ವಭಾವನೆಯ ಒಲದಿಂದ ತಾನು ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿರುವ ದೃಷ್ಟಶ್ರುತಾನುಭೂತ ಭೋಗಾಕಾಂಕ್ಷಾದಿರೂಪವಾದ ರಾಗಾದಿದೋಷಗಳ ನಿರಾಕರಣೆಯು “ನಿಶ್ಚಯವ್ರತಿ ಕ್ರಮಣ”ವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದೈಕಾನುಭೂತಿಯ ಬಲದಿಂದ ಮುಂದಿನ (ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲದ) ಭೋಗಾಕಾಂಕ್ಷಾರೂಪವಾದ ರಾಗಾದಿಗಳ ತ್ಯಾಗವು “ನಿಶ್ಚಯ ವ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನವು”. ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪಲಬ್ಧಿಯ ಬಲದಿಂದ ವರ್ತಮಾನ(ಈಗ)ದಲಿ ಉದಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ಶುಭಾಶುಭಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಗಳಾದ ಹರ್ಷವಿಷಾದಾದಿಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದಿಂದ ದೂರಗೊಳಿಸುವಿಕೆಯು “ನಿಶ್ಚಯ ಆಲೋಚನ”ವಾಗಿದೆ ಹೀಗೆಯೇ ಹಿಂದೆ(ಭೂತಕಾಲದಲ್ಲಿ) ಮಾಡಿರುವ ಅಶುಭಕರ್ಮಗಳ ಸಿವ್ಯತ್ತಿಗೆ “ವ್ಯವಹಾರವ್ರತಿಕ್ರಮಣ”ವೆಂದೂ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲುಂಟಾಗಬಹುದಾದ ಅಶುಭ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ತಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ “ವ್ಯವಹಾರ ವ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ”ವೆಂದೂ ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶುಭವ್ರವೃತ್ತಿ ಹಾಗೂ ಅಶುಭನಿವೃತ್ತಿಗೆ “ವ್ಯವಹಾರ ಆಲೋಚನ”ವೆಂದೂ ಹೆಸರು ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚಯವ್ರತಿಕ್ರಮಣ-ವ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ-ಆಲೋಚನಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದ ಯಾವ ಜೀವನು ವ್ಯವಹಾರವ್ರತಿಕ್ರಮಣ-ವ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ-ಆಲೋಚನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ವಂದನನಿಂದನಾದಿಶುಭೋಪಯೋಗವನ್ನೂ ಬಿಡುತ್ತಾನೋ ಆತನೇ ಜ್ಞಾನಿಯೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಶುಭವ್ರವೃತ್ತಿಯೂ ಅಶುಭ ಸಿವ್ಯತ್ತಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಿಶ್ಚಯದಲ್ಲಿ ಶುಭಾಶುಭಗಳೆರಡರ ನಿವೃತ್ತಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು.

ವಂದಣು ನಂದಣು ವಡಿಕಮಣು, ಕಾಣಿಹಿಂ ಏಹು ಣ ಜುತ್ತು ।

ಎಕ್ಕು ಜಿ ಮೆಲ್ಲಿವಿ ಕಾಣಮಲು, ಸುದ್ಧಲು ಭಾಲು ವವಿತ್ತು ॥ ೬೫ ॥

“ವಂದನಂ ನಿಂದನಂ ವ್ರತಿಕ್ರಮಣಂ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಇದಂ ನ ಯುಕ್ತಮ್ ।

ಏಕಮೇವ ಮುಕ್ತಾ ಜ್ಞಾನಮಯಂ ಶುದ್ಧಂ ಭಾವಂ ವವಿತ್ರಮ್ ॥ ೬೫ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ.-ಕಾಣಮಲು ಸುದ್ಧಲು ವವಿತ್ತು-ಜ್ಞಾನಮಯವೂ ಶುದ್ಧವೂ ವವಿತ್ರವೂ ಆದ ಎಕ್ಕು ಜಿ ಭಾಲು-ಭಾವವೊಂದನ್ನೇ ಮೆಲ್ಲಿವಿ-ಬಿಟ್ಟು(ಹೊರತು) ಕಾಣಿಹಿಂ-ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಏಹು ವಂದಣು ನಂದಣು ವಡಿಕಮಣು-ಈ ವಂದನ, ನಿಂದನ ಮತ್ತು ವ್ರತಿಕ್ರಮಣವು ಣ ಜುತ್ತು-ಯುಕ್ತ(ಯೋಗ್ಯ)ವಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ - ವೆಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಭೋಗಗಳ ಇಚ್ಛೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತವಿಭಾವಗಳಿಂದ ರಹಿತವೂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ ಅನಂತಗುಣರೂಪವಾದ ಪರಮಾತ್ಮ ತತ್ತ್ವದ ಸಮ್ಯಕ್-ಶ್ರದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾನುಷ್ಠಾನವನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಿಂದುಂಟಾದ ಪರಮಸಮರಸೀಭಾವರೂಪವಾದ ಸುಖಾಮೃತರಸಾಸ್ವಾದದಿಂದ ಭರಿತವೂ ಆದ ಯಾವ ಜ್ಞಾನಮಯವಾದ ಭಾವವಿದೆಯೋ ಅದೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರ ವ್ಯವಹಾರವ್ರತಿಕ್ರಮಣವ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಲೋಚನಗಳೂ ಅವುಗಳಿಗನುಕೂಲವಾದ ವಂದನನಿಂದನಾದಿಶು

ಭೋವಯೋಗರೂಪವಿಕಲ್ಪಜಾಲವೂ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅರ್ಥಾತ್ ಈಸರ್ವವಿಕಲ್ಪಗಳೂ ತ್ಯಾಜ್ಯಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ ವ್ಯವಹಾರವ್ರತಿಕ್ರಮಣಾದಿಗಳೂ ವಂದನಾದಿ-ಶುಭೋಪಯೋಗಗಳೂ ವ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಾದೇಯಗಳಾಗಿರುತ್ತವಾದರೂ ಮುಂದೆ ಪೂರ್ಣಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಜ್ಯಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು

ವಂದಲು ಣೆಂದಲು ವಡಿಕಮಲು, ಭಾಲು ಅಸುಧ್ಧಲು ಜಾಸು ।

ಪರ ತಸು ಸಂಜಮು ಅತ್ಥಿ ಣವಿ, ಜಂ ಮುಣಸುದ್ಧಿ ಣ ತಾಸು ॥ ೬೬ ॥

“ವಂದತಾಂ ನಿಂದತು ವ್ರತಿಕ್ರಮತು ಭಾವಃ ಅಶುದ್ಧಃ ಯಸ್ಯ ।

ವರಂ ತಸ್ಯ ಸಂಯಮೋಽಸ್ತಿ ನೈವ ಯನ್ಮಾತ್ ಮನಃಶುದ್ಧಿರ್ನ ತಸ್ಯ ॥ ೬೬ ॥

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ — ವಂದಲು ಣೆಂದಲು ವಡಿಕಮಲು-ವಂದನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಿ, ನಿಂದನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಿ ಮತ್ತು ವ್ರತಿಕ್ರಮಣವನ್ನೂ ಮಾಡಲಿ ಆದರೆ ಜಾಸು ಭಾಲು **ಅಸುಧ್ಧಲು**—ಯಾವನ ಭಾವವು ಅಶುದ್ಧವಾಗಿರುವುದೋ ತಸು ವರ—ಆತನಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಸಂಜಮು ಅತ್ಥಿ ಣವಿ—ಸಂಯಮವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಜಂ—ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ (ಏಕೆಂದರೆ) ತಾಸು—ಅವನಿಗೆ ಮುಣಸುದ್ಧಿ ಣ—ಮನಸ್ಸಿನ ಶುದ್ಧತೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ:— ನಿತ್ಯಾನಂದೈಕರೂಪಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಾಸುಭೂತಿಗೆ ವಿವರೀತಗಳಾದ ವಿಷಯಕಷಾಯಾದಿವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದಂಟಾದ ದುರ್ಧಾರಗಳಿಂದ ಕಲುಷಿತವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಜೀವನು ದ್ರವ್ಯರೂಪವಾದ ವಂದನನಿಂದನವ್ರತಿಕ್ರಮಣಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆತನಲ್ಲಿ ಭಾವಸಂಯಮವಿಲ್ಲವಿರುವುದರಿಂದ ಆತನು ಅಸಂಯಮಿಯೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ

ಹೀಗೆ ಮೋಕ್ಷ-ಮೋಕ್ಷಫಲ-ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಾದಿಗಳ ವ್ರತಿವಾದನೆಯ ಮುಖ್ಯತೆಯುಳ್ಳ ದ್ವಿತೀಯಮಹಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಪುಣ್ಯವಾವಗಳೆರಡರ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು.

ಮುಂದೆ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಾದಿಗಳನ್ನು ವ್ರತಿವಾದಿಸುವ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ನಲುವ ತೊಂದು ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಐದುಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗವನ್ನೂ, ಹದಿನೈದು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನವನ್ನೂ, ಎಂಟು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಪರಿಗ್ರಹತ್ಯಾಗವನ್ನೂ ಹದಿಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜೀವರೂ ಸಮಾನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನೂ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸುದ್ಧಹಂ ಸಂಜಮು ಸೀಲು ತಲು, ಸುದ್ಧಹಂ ದಂಸಣು ಕಾಣು ।

ಸುದ್ಧಹಂ ಕಮ್ಮಕ್ಕುಲು ಹವಳ, ಸುದ್ಧಲು ತೇಣ ಪಹಾಣು ॥ ೬೭ ॥

“ಶುದ್ಧಾನಾಂ ಸಂಯಮಃ ಶೀಲಂ ತಪಃ ಶುದ್ಧಾನಾಂ ದರ್ಶನಂ ಜ್ಞಾನಮ್ ।

ಶುದ್ಧಾನಾಂ ಕರ್ಮಕ್ಷಯೋ ಭವತಿ ಶುದ್ಧೋ ತೇನ ಪ್ರಧಾನಃ ॥ ೬೭ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಸುಧ್ಧಹಂ-ಶುದ್ಧೋವಯೋಗವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಸಂಜಮು ಸೀಲು
ತಲು—ಸಂಯಮವೂ ಶೀಲವೂ ತವವೂ ಸುಧ್ಧಹಂ—ಶುದ್ಧೋವಯೋಗವುಳ್ಳವರಿಗೆ
ದಂಸಣು ಜಾಣು—ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವೂ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನವೂ ಸುಧ್ಧಹಂ
ಶುದ್ಧೋವಯೋಗವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಕರ್ಮಕ್ಷಯ—ಕರ್ಮಗಳ ನಾಶವೂ ಹವಣಿ—ಉಂಟಾ
ಗುತ್ತದೆ ತೇಣ—ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಸುಧ್ಧಲು ವಹಾಣು—ಶುದ್ಧೋವಯೋಗವು
ವೃಧಾನವಾಗಿರುತ್ತದೆ

ಭಾವಾರ್ಥ—ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯ ನಿವೃತ್ತಿ ಹಾಗೂ ಷಡ್ವಿವನಿಕಾಯ
ಹಿಂಸಾನಿವೃತ್ತಿಯಬಲದಿಂದ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲತೆಯು “ಸಂಯಮ”ವು ಅಧವಾ
ತ್ರಿಗುಪ್ತಿರೂಪವಾದುದು “ಉವೇಕ್ಷಾಸಂಯಮ”ವೆಂದೂ ವಂಚನಮಿತಿಗಳ ವಾಲ
ನೆಯು “ಉವಹೃತಸಂಯಮ”ವೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಶುಭೋವಯೋಗ
ರೂಪವಾದುದು “ಸರಾಗಸಂಯಮ”ವೆಂದೂ ಶುದ್ಧೋವಯೋಗರೂಪವಾದುದು “ವೀತ
ರಾಗಸಂಯಮ”ವೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಅಧವಾ ನಾಮಾಯಿಕ, ಭೇದೋವನ್ಮಾ
ವನಾ, ವರಿಹಾರವಿಶುದ್ಧಿ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಸಾಂವರಾಯ ಮತ್ತು ಯಥಾಖ್ಯಾತವೆಂದು ಈ ಸಂಯ
ಮವು ಐದು ವಿಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ ತನ್ನಿಂದ ತನ್ನಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ನಿಶ್ಚಯವ್ರತ
ವಾಗಿದೆ ರಾಗಾದಿಗಳ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ವ್ರತವರಿರಕ್ಷಣೆಯು “ನಿಶ್ಚಯಶೀಲ”ವೆನಿಸು
ತ್ತದೆ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರರೂಪದಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು ವಿಧವಾದ ತವಶ್ಚರಣೆಯಬಲದಿಂದ
ಸಮಸ್ತ ವರದ್ರವ್ಯಗಳ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ನಿರೋಧಿಸಿ(ತಡೆದು)ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾ
ಗಿರುವಿಕೆಯು “ತಪ”ವಾಗಿದೆ ಭದ್ರಸ್ಥಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ (ಅಧವಾ ಸಾಧಕಾಸನ್ನೆಯಲ್ಲಿ)
ಶುದ್ಧಾತ್ಮಶ್ರದ್ಧಾನರೂಪವಾದುದು “ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ”ವು. ಕೇವಲಜ್ಞಾನದ ಉತ್ಪತ್ತಿ
ಯಾಗುತ್ತಿರಲು ಅದರ ಫಲವಾದ ವಿವರೀತಾಭಿನಿವೇಶರಹಿತವರಿಣಾಮಕ್ಕೆ ಕ್ಷಾಯಿಕ
ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಅಧವಾ ಕೇವಲದರ್ಶನವೆಂದು ಹೆಸರು ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನವು
ಮತ್ತು ಅದರ ಫಲಭೂತಕೇವಲಜ್ಞಾನವು “ಜ್ಞಾನ”ವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ದ್ರವ್ಯಭಾವಕರ್ಮ
ಗಳ ನಾಶಕ್ಕೆ “ಕರ್ಮಕ್ಷಯ”ವೆಂದು ಹೆಸರು. ಹೀಗೆ ಈ ಸಂಯಮ, ಶೀಲ, ತಪ,
ದರ್ಶನ, ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಕ್ಷಯ ಇವುಗಳು ಶುದ್ಧೋವಯೋಗವುಳ್ಳ ಜೀವನಿ
ಗೇನೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ ಅತವನ ಶುದ್ಧೋವಯೋಗವೇ ವೃಧಾನವೂ ಉವಾದೇ
ಯವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು. ಹೀಗಯೇ ಶುದ್ಧೋವಯೋಗದ ಫಲವನ್ನು
ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿರುವರು —“ಸುಧ್ಧಸ್ಸ ಯ ನಾಮಣ್ಣಂ, ಭಣಿಯಂ
ಸುಧ್ಧಸ್ಸ ದಂಸಣಂ ಜಾಣಂ । ಸುಧ್ಧಸ್ಸ ಯ ಣಿವ್ವಾಣಂ, ಸೋ ಚಿಯ
ಸುಧ್ಧೋ ಣಮೋ ತಸ್ಸ ॥” ಅರ್ಥಾತ್ ಶುದ್ಧೋವಯೋಗವುಳ್ಳವನಿಗೆ ಮುನಿವದವೂ
ದರ್ಶನ ಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಮೋಕ್ಷ ಇವುಗಳೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.
ರಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾದ ಆ ಶುದ್ಧೋವಯೋಗಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು

ಭಾಲು ವಿಸುಧ್ಧಲು ಅಪ್ಪಣಲು, ಧಮ್ಮು ಭಣೀವಿಣು ಲೇಹು ।

ಚಲುಗಇದುಕ್ಪಹಂ ಜೋ ಧರಣ, ಜೀಲು ವಡಂತಲು ಏಹು

॥ ೬೮ ॥

“ಭಾವೋ ವಿಶುದ್ಧಃ ಆತ್ಮೀಯಃ ಧರ್ಮಂ ಭಜಿತ್ವಾ ಲಾಭಿ ।

ಚತುರ್ಗತಿದುಃಖೇಭ್ಯಃ ಯೋ ಧರತಿ ಜೀವಂ ವತಂತಮಿಮಮ್

॥ ೬೮ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಅವ್ಯಯಾಃ ವಿಸುದ್ಧಾಃ ಭಾಷಾಃ—ತನ್ನ (ಆತ್ಮನ) ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ರಾಗಾದಿರಹಿತವಾದ ವಿಶುದ್ಧವರಿಣಾಮವು ಧರ್ಮು ಭಜೇವಿಣು—ಧರ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿದು ಲೇಹು—ಅಂಗೀಕರಿಸು ಜೋ—ಯಾವ ಆತ್ಮಧರ್ಮವು ವಡಂತಲು ಏಹು ಜೀಲು—ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತಿರುವ ಈ ಜೀವನನ್ನು ಚಲಗಡಿದುಕ್ಕುಹಂ—ಚತುರ್ಗತಿಸಂಬಂಧವಾದ ದುಃಖಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ಧರಣಿ—ಉದ್ಧರಿಸಿ ಉತ್ತಮನುಖದಲ್ಲಿ ರಿಸುತ್ತದೆ

ಭಾವಾರ್ಥ —ಶ್ರೀನಮಂತಭದ್ರಾಚಾರ್ಯರು “ಸಂಸಾರದುಃಖತಃ ಸತ್ತ್ವಾನ್ ಯೋ ಧರತ್ಯುತ್ತಮೇ ಸುಖೇ” ಎಂದು ಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಯಾವುದು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತಿರುವ (ಅಧವಾ ಬಿದ್ದಿರುವ) ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಚತುರ್ಗತಿದುಃಖದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸಿ ನರೇಂದ್ರನಾಗೇಂದ್ರನುರೇಂದ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ವಂದಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮೋಕ್ಷವದದಲ್ಲಿ ರಿಸುತ್ತದೋ ಅದೇ ಧರ್ಮವು ಇಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಜೀವನ ಶುದ್ಧವರಿಣಾಮವೇ ಧರ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು ಧರ್ಮದ ಈ ಲಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ವೀತರಾಗನರ್ವಜ್ಞವ್ರಣೀತವಾದ ನಯವಿಭಾಗದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಧರ್ಮದ ಲಕ್ಷಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಂತರ್ಭವಿಸುತ್ತವೆ ಹೇಗಂದರೆ, “ಅಹಿಂಸಾಲಕ್ಷಣೋ ಧರ್ಮಃ” ಎನ್ನುವ ಅಹಿಂಸಾರೂಪವಾದ ಧರ್ಮವೂ ಜೀವನ ಶುದ್ಧಭಾವದ ಹೊರತು ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ “ನಾಗಾರಧರ್ಮ” (ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮ) “ಅನಾಗಾರಧರ್ಮ” (ಯತಿಧರ್ಮ) ಗಳೂ ಉತ್ತಮಕೃಮಾದಿಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ “ದಶವಿಧಧರ್ಮ”ಗಳೂ ಜೀವನ ಶುದ್ಧಭಾವ ವನ್ನವೇಶಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆಯೇ “ರತ್ನತ್ರಯ”ರೂಪವಾದ ಧರ್ಮವೂ ಜೀವನ ಶುದ್ಧ ಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದಿಯೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ, ರಾಗದ್ವೇಷಮೋಹರಹಿತವಾದ ವರಿಣಾಮ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಧರ್ಮವೂ “ಧರ್ಮೋ ವತ್ಸುನಹಾವೋ” ಎಂಬಂತೆ ವಸ್ತುಸ್ವಭಾವರೂಪ ವಾದ ಧರ್ಮವೂ ಜೀವನ ಶುದ್ಧಸ್ವಭಾವವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ, ಇಂತಹ ಧರ್ಮವು ಜೀವರು ಗಳನ್ನು ಚತುರ್ಗತಿಭ್ರಮಣರೂಪವಾದ ಸಂಸಾರದ ದುಃಖದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸಿ ಉತ್ತಮ ನುಖಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ರಿಸುವುದರಿಂದ ಸರ್ವಥಾ ಉಪಾದೇಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಭಾವವು. ಹಿಂದಿನ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದಿಂದ ಸಂಯಮಾದಿಗುಣಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆಂದೂ ಈ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನ ಶುದ್ಧವರಿಣಾಮವೇ ಧರ್ಮವೆಂದು ಧರ್ಮದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದಲೂ ಹೇಳಿದುದಲ್ಲದೆ ಇವೆರಡೂ ವಸ್ತುತಃ ಸಮಾನವಾಗಿವೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಭೇದವಲ್ಲದೆ ಇವೆರಡರ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಒಂದೇ ಆಗಿದೆ.

ಸಿದ್ಧಿಹಿಂ ಕೇರಾ ವಂಧಡಾ, ಭಾಲು ವಿಸುದ್ಧಲು ಎಕ್ಕು ।

ಜೋ ತಸು ಭಾವಹಂ ಮುಣಿ ಚಲಇ, ನೋ ಕಿಮ ಹೋಇ

ವಿಮುಕ್ಕು ॥ ೬೯-೧

“ಸಿದ್ಧೇಃ ಸಂಬಂಧೀ ವಂಧಾಃ ಭಾವೋ ವಿಶುದ್ಧ ಏಕಃ ।

ಯಃ ತನ್ಮಾದ್ಭಾವಾತ್ ಮುನಿಶ್ಚಲತಿ ಸ ಕಥಂ ಭವತಿ ವಿಮುಕ್ತಃ ॥ ೬೯ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಭಾಲು ವಿಸುದ್ಧಲು ಎಕ್ಕು—ಆತ್ಮನ ವಿಶುದ್ಧಭಾವ (ವರಿಣಾಮ)ವೊಂದೇ ಸಿದ್ಧಿಹಿಂ ಕೇರಾ ಪಂಥಡಾ—ಮೋಕ್ಷದ ಸಂಬಂಧವಾದ ಮಾರ್ಗವು. ಜೋ ಮುಣಿ—ಯಾವ ಮುನಿಯು ತನು ಭಾವಹಂ—ಆ ಶುದ್ಧಭಾವದಿಂದ ಚಲಿತಿ ವಿಚಲಿತನಾಗುತ್ತಾನೋ ಸೋ—ಅವನು ಕಿಹು ಹೋತಿ ವಿಮುಕ್ಕು—ಹೇಗೆ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಹೇಗೆ ಮುಕ್ತನಾಗಬಲ್ಲನು? ಎಂದೂ ಮುಕ್ತನಾಗಲಾರನೆಂದರ್ಥವು.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಸಮಸ್ತಶುಭಾಶುಭಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪರಹಿತವಾದ ಜೀವನ ಯಾವ ಶುದ್ಧಭಾವವಿರುವುದೋ ಅದೇ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕವಾದ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವು ಯಾವ ಮುನಿಯು ಇಂತಹ ಶುದ್ಧಾತ್ಮವರಿಣಾಮ(ಭಾವ)ದಿಂದ ಚ್ಯುತನಾಗುತ್ತಾನೋ ಆತನು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ವಡೆಯಬಲ್ಲನು? ಅರ್ಥಾತ್ ವಡೆಯಲಾರನು ಶುದ್ಧ ಭಾವವೊಂದೇ ಮೋಕ್ಷವ್ರಾಪ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗ (ಉವಾಯ)ವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಾದ ಜೀವನು ಆ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿವರಿಣಾಮವನ್ನೇ ನಿರಂತರ ಧರಿಸಬೇಕೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು

ಜಹಿಂ ಭಾವತಿ ತಹಿಂ ಜಾಹಿ ಜಿಯ, ಜಂ ಭಾವತಿ ಕರಿ ತಂ ಜಿ ।

ಕಿವ್ವತಿ ಮೊಕ್ಕು ಐ ಅತ್ತಿ ವರ, ಚಿತ್ತಹಂ ಸುದ್ಧಿ ಐ ಜಂ ಜಿ ॥ ೭೦ ॥

“ಯತ್ರ ಭಾತಿ ತತ್ರ ಯಾಹಿ ಜೀವ ಯತ್ ಭಾತಿ ಕುರು ತದೇವ ।

ಕಥಮಪಿ ಮೋಕ್ಷಃ ನಾಸ್ತಿ ವರಂ ಚಿತ್ತಸ್ಯ ಶುದ್ಧಿರ್ನ ಯದೇವ ॥ ೭೦ ॥

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜಿಯ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ನೀನು ಜಹಿಂ ಭಾವತಿ—ಎಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೋ ಅರ್ಥಾತ್ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಉಚಿತವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೋ ತಹಿಂ ಜಾಹಿ—ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗು. ಜಂ ಭಾವತಿ—ಯಾವುದು ಕಾಣುತ್ತದೋ ಅರ್ಥಾತ್ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವು ಉಚಿತವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೋ ತಂ ಜಿ ಕರಿ—ಅದನ್ನೇ ಮಾಡು. ಆದರೆ, ಜಂ ಜಿ—ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ (ಎಂದಿನವರೆಗೆ) ಚಿತ್ತಹಂ ಸುದ್ಧಿ ಐ—ಮನಸ್ಸಿನ ಶುದ್ಧಿಯಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ (ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಂದಿನವರೆಗೆ) ವರ—ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಕೆವ್ವತಿ—ಯಾವ ವಿಧದಿಂದಲೂ ಮೊಕ್ಕು ಐ ಅತ್ತಿ—(ನಿನಗೆ) ಮೋಕ್ಷವಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಜೀವನೇ! ಎಂದಿನ ವರೆಗೆ ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತವು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಖ್ಯಾತಿಪೂಜಾಲಾಭಾದಿಗಳ ಅಭಿಲಾಷೆ ಮತ್ತು ದೃಷ್ಟಶ್ರುತಾನುಭೂತ ಭೋಗಾಕಾಂಕ್ಷಾರೂಪವಾದ ದುರ್ಧ್ಯಾನ (ದುಷ್ಟಿಂತನೆ)ಗಳಿಂದ ಕಲುಷಿತವಾಗಿರುತ್ತದೋ ಅಂದಿನವರೆಗೆ ನೀನು ಯಾವ ದೇಶದೇಶಾಂತರಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಾದಿ

ಗಳನ್ನಾದರೂ ಸಂಚರಿಸು ಯಾವ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡು. ಆದರೆ ನಿನಗೆ ಮುಕ್ತಿಯು ಮಾತ್ರ ಲಭಿಸದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ತಿಳಿ ಏಕೆಂದರೆ, ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿ ಅವಧಾನಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾದ ಜೀವನು ವಿಷಯಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸದಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾರಹಿತವಾದ ವರಿಣಾಮದಿಂದ ಕರ್ಮಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆಂದು ಆಗಮದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವರು — “ಕಂಖಿದಕಲುಸಿದಭೂದೋ ಹು ಕಾಮಭೋಗೇಹಿಂ ಮುಚ್ಛಿದೋ ಜೀವೋ | ಣವಿ ಭುಂಜಂತೋ ಭೋಗೇ ಬಂಧದಿ ಭಾವೇಣ ಕಮ್ಮಾಣಿ ||” ಅರ್ಥಾತ್ ಇಹಲೋಕ ವರಲೋಕಸಂಬಂಧವಾದ ಭೋಗಗಳ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳವನೂ ಕಷಾಯಗಳಿಂದ (ಕ್ರೋಧ, ಮಾನ, ಮಾಯಾ, ಲೋಭ ಇವುಗಳಿಂದ) ಕಲುಷಿತವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ ತಾನು ವಡೆಯದಿರುವ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಆಶಿಸುವವನೂ ತಾನು ವಡೆದಿರುವ ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಜೀವನು ಒಂದುವೇಳೆ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸದಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಅಶುದ್ಧಭಾವ (ವರಿಣಾಮ)ದಿಂದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಂಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಅತಃವ ಮೋಕ್ಷಾಭಿಲಾಷಿಯು ಮುಖ್ಯತಃ ಮನಶ್ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ವಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು

ಸುಹವರಿಣಾಮೇಂ ಧಮ್ಮ ಪರ, ಅಸುಹೇಂ ಹೋಇ ಅಹಮ್ಮು |

ದೋಹಿಂ ವಿ ಏಹಿಂ ವಿವಜ್ಜಿಯಲು, ಸುದ್ಧ ಣ ಬಂಧಇ ಕಮ್ಮು || ೭೧ ||

“ಶುಭವರಿಣಾಮೇನ ಧರ್ಮಃ ಪರಂ ಅಶುಭೇನ ಭವತಿ ಅಧರ್ಮಃ |

ದ್ವಾಭ್ಯಾಮಪಿ ಏತಭ್ಯಾಂ ವಿವರ್ಜಿತಃ ಶುದ್ಧೋ ನ ಬಧ್ಯಾತಿ ಕರ್ಮ || ೭೧ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ — ಪರ—ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸುಹವರಿಣಾಮೇಂ—ಶುಭವರಿಣಾಮದಿಂದ ಧಮ್ಮ—ವುಣ್ಯವೂ ಅಸುಹೇಂ—ಅಶುಭವರಿಣಾಮದಿಂದ ಅಹಮ್ಮು—ಅಧರ್ಮ(ವಾವ)ವೂ ಹೋಇ—ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಏಹಿಂ ದೋಹಿಂ ವಿ—ಈ ಶುಭಾಶುಭವರಿಣಾಮಗಳೆರಡರಿಂದಲೂ ವಿವಜ್ಜಿಯಲು—ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸುದ್ಧ—ಶುದ್ಧ ವರಿಣಾಮವು ಅಧವಾ ಶುದ್ಧವರಿಣಾಮಿಯಾದ ಜೀವನು ಕಮ್ಮು ಣ ಬಂಧಇ—ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಂಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಅರ್ಥಾತ್ ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮ ಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ — ವರಿಶುದ್ಧವಾದ ಸ್ಥಿತಿಗುಣವು ಹಿಂದೆ ಕಮ್ಮಬಣ್ಣದ ವಸ್ತುವನ್ನಿಟ್ಟರೆ ಅದು ಕವ್ವಾಗಿಯೂ ಹಳದಿಬಣ್ಣದ ವಸ್ತುವನ್ನಿಟ್ಟರೆ ಹಳದಿಬಣ್ಣವುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಯಾವವಸ್ತುವನ್ನೂ ಇಡದಿದ್ದರೆ ಅದು ಶುದ್ಧಸ್ಥಿತಿಕರೂವದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆಯೇ ಜೀವನು ಅಶುಭ-ಶುಭ-ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗರೂವದಿಂದ ವರಿಣಮಿಸುತ್ತಾನೆ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವಿಷಯಕಷಾಯಾದಿಗಳ ಅವಲಂಬನೆ(ಸಹಾಯತೆ)ಯಿಂದ ಅಶುಭೋಪಯೋಗವರಿಣತನಾಗಿ ವಾವಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ವಂಚವರಮೇಷ್ಟಿಗಳ ಗುಣಸ್ಮರಣೆ ಮತ್ತು ದಾನವೂಜಾದಿಗಳ ಅವಲಂಬನೆಯಿಂದ

ಶುಭೋವಯೋಗವರಿಣತನಾಗಿ ನಂನಾರವಿಚ್ಛೇದವೂರ್ವಕವಾಗಿ ತೀರ್ಥಂಕರತ್ವನಾಮ ಕರ್ಮಮೊದಲಾದ ವಿಶಿಷ್ಟವುಣ್ಯಬಂಧನನ್ನು ಅನಿಚ್ಛಾವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಬಂಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಲಂಬನೆಯಿಂದ ಶುದ್ಧೋವಯೋಗವರಿಣತನಾಗಿ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ವಡೆಯುತ್ತಾನೆ ಅತಃಪವ ಶುಭಾ ಶುಭಶುದ್ಧೋವಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯತಃ ಶುದ್ಧೋವಯೋಗವೇ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು

ಹೀಗೆ ನಲುವತ್ತೊಂದು ಸೂತ್ರಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಐದು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧೋವಯೋಗದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಮುಗಿದುದು.

ಇನ್ನು ವೀತರಾಗಸ್ತುನಂವೇದನಜ್ಞಾನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಹದಿನೈದು ಸೂತ್ರಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತವೆ:—

ದಾಣಂ ಲಬ್ಧೃಣ ಭೋಲು ವರ, ಇಂದತ್ತಣು ವಿ ತವೇಣ |

ಜನ್ಮಮರಣವಿವಜ್ಜಿಯಲು, ವಲು ಲಬ್ಧೃಣ ಣಾಣೇಣ || ೭೨ ||

“ದಾನೇನ ಲಭ್ಯತೇ ಭೋಗಃ ವರಂ ಇಂದ್ರತ್ವಮಪಿ ತವನಾ |

ಜನ್ಮಮರಣವಿವರ್ಜಿತಂ ವದಂ ಲಭ್ಯತೇ ಜ್ಞಾನೇನ || ೭೨ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ದಾಣಂ—ದಾನದಿಂದ ವರ—ನಿಯಮದಿಂದ ಭೋಲು ಲಬ್ಧೃಣ—ಭೋಗ (ವಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಭೋಗ)ವು ವ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ತವೇಣ—ತವಸ್ಥಿನಿಂದ ಇಂದತ್ತಣು ವಿ—ಇಂದ್ರತ್ವ (ದೇವೇಂದ್ರವದವಿ)ವೂ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಣಾಣೇಣ—ವೀತರಾಗಸ್ತುನಂವೇದನಜ್ಞಾನದಿಂದ ಜನ್ಮಮರಣವಿವಜ್ಜಿಯಲು—ಜನ್ಮಮರಣ-ರಹಿತವಾದ ವಲು ಲಬ್ಧೃಣ—ಸ್ಥಾನ (ಮೋಕ್ಷ)ವು ದೊರಕುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಸಹಿತವಾದ ಆಹಾರ ಅಭಯ ಭೈಷಜ್ಯ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರ ದಾನಗಳಿಂದ ವರಂವರೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷವ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದಾದರೂ ಅದು ದೇವೇಂದ್ರ ಚಕ್ರವರ್ತ್ಯಾದಿ ವಿಭೂತಿಸಹಿತವಾಗಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಚತುರ್ವಿಧದಾನಗಳಿಂದ ಮೊದಲು ದೇವೇಂದ್ರಚಕ್ರವರ್ತ್ಯಾದಿವಿಷಯಭೋಗಗಳ ವ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗಿ ಅನಂತರ ವರಂವರೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಸಹಿತವಾದ ದಾನಗಳಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಭೋಗಗಳು ಲಭಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ವಂಡಿತ ಆಶಾಧರರು “ಸಾಗಾರಧರ್ಮಾಮೃತ”ದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ:—

*“ಸ್ಯಜ್ಞೋತ್ಸಮಕುತ್ಸ್ಯಭೋಗಜಗತೀಭುಕ್ತಾವಶೇಷಾದ್ವ್ಯುಷಾ—|

ತಾದ್ಯಕ್ವಾತ್ರವೀರ್ಣಭುಕ್ತಿರಸುದ್ಯಗ್ನೇವೋ ಯಥಾಸ್ತಂ ಭವೇತ್ ||

ಸದ್ವೃಷ್ಟಿಸ್ತು ಸುಪಾತ್ರದಾನಸುಕೃತೋದ್ರೇಕಾತ್ಸುಭುಕ್ತೋತ್ಸಮ— |

ಸ್ವಭೂಮರ್ತ್ಯಪದೋಽಶ್ನುತೇ ಶಿವವದಂ ವ್ಯರ್ಥಸ್ತುಪಾತ್ರೇ ವ್ಯಯಃ ||”

ಅರ್ಥಾತ್ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯು ಉತ್ತಮ-ಮಧ್ಯಮ-ಜಘನ್ಯ ವಾತ್ಸರ್ಯಗಳಿಗೆ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದುದಾದರೆ ಆತನು ಆ ದಾನದ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಉತ್ತಮ-ಮಧ್ಯಮ-ಜಘನ್ಯಭೋಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ ಮತ್ತೂ ಉಳಿದ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಅದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ದೇವವರ್ಣಾಯವನ್ನು ವಡೆಯುವನು. ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯು ಸತ್ಯಾತ್ಮದಾನಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯದ ಫಲದಿಂದ ಉತ್ತಮಭೋಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ ಮತ್ತೂ ಉಳಿದ ಪುಣ್ಯದ ಬಾಹುಲ್ಯತೆಯಿಂದ ದೇವೇಂದ್ರ ಚಕ್ರವರ್ತ್ಯಾದಿವದವಿಯನ್ನು ವಡೆದು ಆ ಮೇಲೆ (ವರಂವರೆಯಿಂದ) ಶಿವನದ (ಮೋಕ್ಷ) ವನ್ನೂ ವಡೆಯುವನು (ಆದರೆ ಅವಾತ್ಸರ್ಯಕ್ಕೆ ದಾನಮಾಡುವುದು ವ್ಯರ್ಥವು ಅಥವಾ ಅನಿಷ್ಟಫಲವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತಹುದು) ಅತಃಪದ ದಾನದಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯ ಭೋಗಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಇನ್ನು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಸಹಿತವಾದ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ನಿರ್ವಾಣವು ಲಭಿಸುವುದಾದರೂ ಅದು ದೇವೇಂದ್ರ ಚಕ್ರವರ್ತ್ಯಾದಿವಿಭೂತಿ ಗ್ರಂಥಕವಾಗಿಯೇ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಸವಿಕಲ್ಪಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನದಿಂದ ದೇವೇಂದ್ರ ಚಕ್ರವರ್ತ್ಯಾದಿವಿಭೂತಿವಿಶೇಷಗಳು ಲಭಿಸುವುದಾದರೂ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವೇ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಅರ್ಥಾತ್ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮೋಕ್ಷ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ವಿಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಮೋಕ್ಷವುಂಟಾಗುತ್ತಿರಲು “ನಾಂಖ್ಯ”ಮತೀಯರು “ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಮೋಕ್ಷವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ದೋಷವೇನು? ಎಂಬ ಶಂಕೆಗೆ ಸಮಾಧಾನವೇನೆಂದರೆ:— ಜನಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಇಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ “ವೀತರಾಗ” ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣದಿಂದ ಚಾರಿತ್ರವೂ “ಸಮ್ಯಕ್” ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣದಿಂದ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವೂ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅನೇಕ ಔಷಧದ್ರವ್ಯಗಳ ಸಮ್ಮಿಶ್ರಣದಿಂದ ತಯಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಚೂರ್ಣವು ಒಂದೇ ಔಷಧದ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದಾದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕದ್ರವ್ಯಗಳು ಸೇರಿರುವಂತೆ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವೆನ್ನುವಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಚಾರಿತ್ರಗಳೂ ಸೇರಿರುತ್ತವೆ. ನಾಂಖ್ಯರು ಹೇಳುವ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ವೀತರಾಗವಿಶೇಷಣವಾಗಲೀ ಸಮ್ಯಗ್ವಿಶೇಷಣವಾಗಲೀ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅತಃಪದ ಅವರ ಮಾನ್ಯತೆಯು ದೋಷಯುಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಭಾವವು.

ದೇಹು ನಿರಂಜಣು ಇಲುಂ ಭಣಿ, ಕಾಣೆಂ ಮುಕ್ತು ಣ ಭಂತಿ ।

ಕಾಣವಿಹೀಕಾ ಜೀವಡಾ, ಚಿರು ಸಂಸಾರು ಭಮಂತಿ

॥ ೭೩ ॥

“ದೇವಃ ನಿರಂಜನಃ ಏವಂ ಭಣತಿ ಜ್ಞಾನೇನ ಮೋಕ್ಷೋ ನ ಭ್ರಾಂತಿಃ ।

ಜ್ಞಾನವಿಹೀನಾ ಜೀವಾಃ ಚಿರಂ ಸಂಸಾರಂ ಭ್ರಮಂತಿ

॥ ೭೩ ॥

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—**ಕಾಣೆ**—ವೀತರಾಗಸ್ತುಸಂವೇದನೆಯವನಾದ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದ ಮೋಕ್ಷವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಏ ಭಂತಿ—ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು **ಕಾಣವಿಹೀಣಾ ಜೀವದಾ**—ವೀತರಾಗಸ್ತುಸಂವೇದನಜ್ಞಾನರಹಿತರಾದ ಜೀವರು ಚಿರು-ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಸಂಸಾರು ಭವಂತಿ—ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲಂ—ಹೀಗೆ ದೇಲು ನೆರಂಜಣು—ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣನಹಿತರೂ ಅಷ್ಟಾದಶಮೋಷರಹಿತರೂ ಆದ ವೀತರಾಗವರಮದೇವರು ಭಣಿ—ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಯದ್ಯಪಿ ವೀತರಾಗಸ್ತುಸಂವೇದನಜ್ಞಾನದೊಡನೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಚಾರಿತ್ರಗಳು ಸೇರಿರುತ್ತವಾದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನದ ವಿವಕ್ಷೆಯಿಂದ ವೀತರಾಗಸ್ತುಸಂವೇದನ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮುಖ್ಯತಃ ಹೇಳಿದುದಾಗಿದೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಇಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿಯೂ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಚಾರಿತ್ರಗಳು ಗೌಣ(ಅಮುಖ್ಯ)ವಾಗಿಯೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಕಾಣವಿಹೀಣಹಂ ಮೋಕ್ಷವಲು, ಜೀವ ಮ ಕಾಸು ವಿ ಜೋಇ |

ಬಹುವಂ ಸಲಿಲವಿರೋಲಿಯಾಂ, ಕರು ಚೊಪ್ಪಡಲು ಏ ಹೋಇ || ೭೪ ||

“ಜ್ಞಾನವಿಹೀನಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷವದಂ ಜೀವ ಮಾ ಕಸ್ಯಾಪಿ ಅದ್ರಾಕ್ಷೀಃ |

ಬಹುನಾ ಸಲಿಲವಿರೋಡಿಶೇನ ಕರಃ ಚಿಕ್ಕಣೋ ನ ಭವತಿ

|| ೭೪ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—**ಜೀವ**—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! **ಕಾಣವಿಹೀಣಹಂ**—ವೀತರಾಗಸ್ತುಸಂವೇದನಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನರಹಿತನಾದ **ಕಾಸು ವಿ**—ಯಾವನಿಗಾದರೂ **ಮೋಕ್ಷವಲು ಮೋಕ್ಷವದವು** ಲಭಿಸುವುದೆಂದು **ಮ ಜೋಇ**—ನೋಡಬೇಡ ಅರ್ಥಾತ್ ತಿಳಿಯಬೇಡ ಏಕೆಂದರೆ **ಬಹುವಂ**—ಬಹಳವಾಗಿ **ಸಲಿಲವಿರೋಲಿಯಾಂ**—ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅಳುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅರ್ಥಾತ್ ನೀರಿನಿಂದ ತೊಳೆಯುವುದರಿಂದ **ಕರು**—ಹಸ್ತ(ಕೈ)ವು **ಚೊಪ್ಪಡಲು ಏ ಹೋಇ**—ಸ್ನಿಗ್ಧ(ಜಿಗುಟುಳ್ಳದು)ವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ — ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸಂವಿತ್ತಿರೂವವಾದ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನದಿಂದ ರಹಿತನಾದ ಹಾಗೂ ತನ್ನ ಪ್ರಾತಿಪೋಜಾಲಾಭಾದಿಭಾವಗಳಿಂದ ಪರಿಣತವಾದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಯಾರೂ ತಿಳಿಯಲಾರರೆಂದು ಭಾವಿಸುವವನಾಗಿ ಲೋಕರಂಜನೆಗಾಗಿ ಬಕವಕ್ಷಿಯಂತೆ ಬಾಹ್ಯವೇಷಧಾರಿಯಾಗಿ ಮಾಯಾದಿ ಶಲ್ಯಗಳಿಂದ ಕಲುಷಿತಚಿತ್ತವುಳ್ಳವನಾದ ಯಾವನೊಬ್ಬ ಜೀವನೂ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಾರನು ಅರ್ಥಾತ್ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನರಹಿತವಾದ ತವಶ್ಚರಣಾದಿಗಳಿಂದ ಎಂದೂ ಮೋಕ್ಷವುಂಟಾಗದು. ಸ್ನಿಗ್ಧ(ಜಿಗುಟು)ಗುಣವಿಲ್ಲದ ನೀರಿನಿಂದ ಕೈಯನ್ನು ಎಷ್ಟುಬಾರಿ ತೊಳೆದರೂ ಕೈಯು ಜಿಗಟಾಗದು. ಅದರಂತೆ ವೀತರಾಗಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿರೂವವಾದ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನದ ಹೊರತು ಎಷ್ಟು

ಕಾಲ(ಮಿಥ್ಯಾ)ತವಶ್ವರಣಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಜೀವನು ವರಿಶುಡ್ಧ(ಮುಕ್ತ)ನಾಗಲಾರನು. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನದ ಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವರೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು

ಜಂ ನಿಯಬೋಹಹಂ ಬಾಹಿರಲು, ಜಾಣು ವಿ ಕಜ್ಜು ಣ ತೇಣ |

ದುಕ್ಖಹಂ ಕಾರಣು ಜೇಣ ತಲು, ಜೀವಹಂ ಹೋಇ ಖಣೇಣ || ೭೫ ||

“ಯತ್ ನಿಜಬೋಧಾದ್ಬಾಹ್ಯಂ ಜ್ಞಾನಮಪಿ ಕಾರ್ಯಂ ನ ತೇನ |

ದುಃಖಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಯೇನ ತವಃ ಜೀವಸ್ಯ ಭವತಿ ಕೃಣೇನ || ೭೫ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ—ಜಂ ಜಾಣು ವಿ—ಯಾವ ಜ್ಞಾನವು ಸಹ ನಿಯಬೋಹಹಂ ಬಾಹಿರಲು—ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ಬಾಹಿರ(ರಹಿತ)ವಾಗಿರುವುದೋ ತೇಣ—ಆ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಣ ಕಜ್ಜು—ಕಾರ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅರ್ಥಾತ್ ವ್ರಯೋಜನವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಜೇಣ—ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಅರ್ಥಾತ್ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪ-ಆತ್ಮಜ್ಞಾನರಹಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ತಲು—ತವಶ್ವರಣೆಯು ಖಣೇಣ—ಕೃಣದಿಂದ(ಶೀಘ್ರವಾಗಿ) ಜೀವಹಂ—ಜೀವನಿಗೆ ದುಕ್ಖಹಂ ಕಾರಣು ಹೋಇ—ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ — ಆತ್ಮಜ್ಞಾನರಹಿತವಾದ ಜ್ಞಾನವು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಹಾಗೆಯೇ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನರಹಿತವಾದ ಕಾಯಕ್ಲೇಶಾದಿ ತವಶ್ವರಣೆಗಳೂ ಸಾಂಸಾರಿಕವಿಷಯಭೋಗಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವಲ್ಲದೆ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನರಹಿತವಾದ ಜೀವನು ಮಾಯಾ, ಮಿಥ್ಯಾ, ನಿದಾನರೂಪವಾದ ಶಲ್ಯತ್ರಯದಿಂದ ಕೂಡಿರುವವನಾಗಿ ದೃಷ್ಟಶ್ರುತಾನುಭೂತ ಅರ್ಥಾತ್ ತಾನು ನೋಡಿರುವ ಕೇಳಿರುವ ಹಾಗೂ ಅನುಭವಿಸಿರುವ ವಿಷಯಭೋಗಗಳ ಆಶಾರೂಪವಾದ ನಿದಾನದಿಂದ ತನಗೆ ಮುಂದೆ ಉತ್ತಮರೂಪ ಲಾವಣ್ಯ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಹಾಗೂ ಚಕ್ರವರ್ತ್ಯಾದಿ ವದವಿಗಳು ದೊರೆಯಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ದಾನವೋಜೆಗಳನ್ನೂ ಕಾಯಕ್ಲೇಶಾದಿ ತವಶ್ವರಣೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ದಾನವೋಜಾದಿ ಶುಭಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ದುಂಟಾದ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಆತನು ಚಕ್ರವರ್ತ್ಯಾದಿಪದವಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ ಅರ್ಥಾತ್ ವಿಷಯಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ ಆದರೆ ಇದು ಸಂಸಾರಕ್ಕೇನೇ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅತವಿವ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನರಹಿತವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವೂ ತವಶ್ವರಣಾದಿಗಳೂ ಪುಣ್ಯಬಂಧಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವಲ್ಲದೆ ಮೋಕ್ಷಕಾರಣಗಳಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವವು. ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಭೋಗಗಳಿಂದ ದುಂಟಾಗುವ ಸುಖವು ನಿಜವಾದ ಸುಖವಾಗಿರದೆ ವಸ್ತುತಃ ದುಃಖವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಸಹಿತವಾದ ತವಶ್ವರಣಾದಿಗಳೇ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನರೂಪವಾದ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವೇ ಮುಖ್ಯತಃ ಉಪಾದೇಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು

ತಂ ಢೆಯಣಾಣು ಜಿ ಹೋಇ ಣವಿ, ಜೇಣ ವವಡ್ಢಿ ರಾಲು ।
ದಿಣಯರಕಿರಣಹಂ ಪುರಲು ಜಿಯ, ಕಿಂ ವಿಲಸಇ ತಮರಾಲು ॥ ೭೬ ॥

*ತತ್ ನಿಜಜ್ಞಾನಮೇವ ಭವತಿ ನಾಪಿ ಯೇನ ಪ್ರವರ್ಧತೇ ರಾಗಃ ।
ದಿನಕರಕಿರಣಾನಾಂ ಪುರತಃ ಜೀವ ಕಿಂ ವಿಲಸತಿ ತಮೋರಾಗಃ ॥ ೭೬ ॥*

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:- ಜಿಯ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ಜೇಣ—ಯಾವ ಜ್ಞಾನದಿಂದ
ರಾಲು ವವಡ್ಢಿ—ವಂಜೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಾದಿವರದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ
ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೋ ತಂ—ಅದು ಢೆಯಣಾಣು ಜಿ ಹೋಇ ಣವಿ—ನಿಜಜ್ಞಾನ
(ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ)ವೇ ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ದಿಣಯರಕಿರಣಹಂ ಪುರಲು—ಸೂ-
ರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳ ಮುಂದೆ ತಮರಾಲು—ಕತ್ತಲೆಯ ಕಮ್ರ ಅಥವಾ ಕತ್ತಲೆಯ
ಪ್ಯಾಪ್ತಿ(ಹರಡುವಿಕೆ)ಯು ಕಿಂ ವಿಲಸಇ—ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆಯೋ? ಅಥವಾ ಶೋಭಿ-
ಸುವುದಿಲ್ಲ (ಅಥವಾ ಇರುವುದಿಲ್ಲ)ವೆಂದರ್ಥವು.

ಭಾವಾರ್ಥ—ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳಿರುವಲ್ಲಿ ಅಂಧಕಾರ(ಕತ್ತಲೆ)ವಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅದ-
ರಿಂತೆ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವಿರುವಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಾನುರಾಗವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಸೂರ್ಯಕಿರಣ-
ಗಳು ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸು(ಹೋಗಲಾಡಿಸು)ವಂತೆ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವು ವಿಷಯಾನು-
ರಾಗವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಒಬ್ಬ ಜೀವನಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸಾದಿಗಳಿಂ-
ದುಂಟಾದ ಜ್ಞಾನವಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆತನಲ್ಲಿ ಅನಾಕುಲತ್ವಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ವಾರಮಾರ್ಥಿಕ
ಸುಖಕ್ಕೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಆಕುಲತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ರಾಗಾದಿಭಾವಗಳು ವೃದ್ಧಿ-
ಯಾಗುತ್ತಿರುವವಾದರೆ ಆತನ ಆ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸಜನಿತವರಿಜ್ಞಾನವು ಯಥಾರ್ಥವಾದ
(ಸಮ್ಯಕ್)ಜ್ಞಾನವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ವಿಶಿಷ್ಟಮೋಕ್ಷಫಲದಾಯಕವಾದುದೇ
ವಿಶ್ವಯಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವು.

ಅಪ್ಪಾ ಮಿಲ್ಲಿವಿ ಣಾಣಿಯಹಂ, ಅಣ್ಣ ಣ ಸುಂದರು ವತ್ಠು ।

ತೇಣ ಣ ವಿಸಯಹಂ ಮಣು ರಮಇ, ಜಾಣಂತಲು ಪರಮತ್ಠು ॥ ೭೭ ॥

*ಆತ್ಮಾನಂ ಮುಕ್ತ್ವಾ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಅನ್ಯನ್ಯ ಸುಂದರಂ ವಸ್ತು ।

ತೇನ ನ ವಿಷಯೇಷು ಮನೋ ರಮತೇ ಜಾನತಾಂ ಪರಮಾರ್ಥಮ್ ॥ ೭೭ ॥*

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:- ಣಾಣಿಯಹಂ—ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಅಪ್ಪಾ ಮಿಲ್ಲಿವಿ—ಆತ್ಮನನ್ನು
ಬಿಟ್ಟು (ಆತ್ಮನ ಹೊರತು) ಅಣ್ಣ ಣ ಸುಂದರು ವತ್ಠು—ಉತ್ತಮವಾದ ವಸ್ತುವು
ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಯಾವ ವಸ್ತುವೂ ಸಮೀಚೀನ(ಉತ್ತಮ)ವಾಗಿ ಕಾಣು-
ವುದಿಲ್ಲ. ತೇಣ—ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಪರಮತ್ಠು ಜಾಣಂತಲು—ಪರಮಾತ್ಮವದಾರ್ಥ
ವನ್ನು ತಿಳಿದವರ ಮಣು—ಮನಸ್ಸು ಣ ವಿಸಯಹಂ ರಮಇ—ವಂಜೇಂದ್ರಿಯ
ವಿಷಯ-ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ — ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದರಿಂದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಜ್ಞಾನ ಪರಿಣತರಾದ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನೈಕಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಪರಮಾತ್ಮವದಾರ್ಥದ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಯಾವುದೊಂದು ವದಾರ್ಥವೂ ಉತ್ತಮವೆಂದೂ ಉಪಾದೇಯವೆಂದೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಅತಃಪನ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವ ಅವರ ಚಿತ್ತವು ಪರಮಾತ್ಮ ತತ್ತ್ವದಲ್ಲೇ ಆಸಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತದ್ದಲ್ಲದೆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪಲಬ್ಧಿಗೆ ಪ್ರತಿವಕ್ತೃಗಳಾದ ವಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯರೂಪವಾದ ಕಾಮಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ರಮಿಸು(ಆಸಕ್ತವಾಗು)ವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ವಿಷಯಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗಿರುವವರು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳೆಂದೂ ವಿಷಯವಿಕಾರಗಳಿಂದ ಸರ್ವಧಾ ವಿರಕ್ತರಾಗಿರುವವರು ಜ್ಞಾನಿಗಳೆಂದೂ ತಾತ್ಪರ್ಯವು

ಅವ್ವಾ ಮಿಲ್ಲಿವಿ ಕಾಣಮುಲು, ಚಿತ್ತಿ ಣ ಲಗ್ಗಿ ಇ ಅಣ್ಣು ।

ಮರಗಲು ಜೀಂ ವರಿಯಾಣಿಯಲು, ತಹುಂ ಕಚ್ಚೀಂ ಕಲು ಗಣ್ಣು ॥೨೮॥

“ಆತ್ಮಾನಂ ಮುಕ್ತ್ವಾ ಜ್ಞಾನಮಯಂ ಚಿತ್ತೇ ನ ಲಗತಿ ಅನ್ಯತ್ ।

ಮರಕತಃ ಯೇನ ಪರಿಜ್ಞಾತಃ ತಸ್ಯ ಕಾಚೇನ ಕುತೋ ಗಣನಾ ॥ ೨೮ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ.—**ಕಾಣಮುಲು**—ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮಯನಾದ ಹಾಗೂ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಾಂತರ್ಗತಅನಂತಗುಣಮಯನಾದ **ಅವ್ವಾ ಮಿಲ್ಲಿವಿ**—ಆತ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು **ಅಣ್ಣು**—ಇತರವದಾರ್ಥವು **ಚಿತ್ತಿ**—ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ **ಣ ಲಗ್ಗಿ ಇ**—ನೇರುವುದಿಲ್ಲ. **ಅರ್ಥಾತ್** ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಪರವದಾರ್ಥವು ರುಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ, **ಜೀಂ**—ಯಾವನಿಂದ **ಮರಗಲು**—ಮರಕತರತ್ನ(ರತ್ನವಿಶೇಷ)ವು **ವರಿಯಾಣಿಯಲು** — ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆಯೋ **ತಹುಂ**—ಆತನಿಗೆ **ಕಚ್ಚೀಂ**—ಗಾಜಿನಿಂದ ಅಥವಾ ಗಾಜಿನಮಣಿಯಿಂದ **ಕಲು ಗಣ್ಣು** ಏನು ಗಣನೆಯು ಅರ್ಥಾತ್ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನವು?

ಭಾವಾರ್ಥ — ರತ್ನದ ಪರಿಣೈಯನ್ನರಿತ ಮನುಷ್ಯನು ಗಾಜಿನ ಮಣಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ರತ್ನವನ್ನು ವಡೆದಿರುವ ಮನುಷ್ಯನು ಗಾಜಿನಮಣಿಯನ್ನು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ನಿಜಾತ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾತ್ಮಾ ನುಭೂತಿಯನ್ನು ವಡೆದಿರುವ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳು ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣಮಯನಾದ ನಿಜಾತ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರ ಪರವದಾರ್ಥಗಳನ್ನೆಂದೂ ಚಿಂತಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವವೊಂದೇ ಉಪಾದೇಯವಾಗಿರುತ್ತದ್ದಲ್ಲದೆ ಇತರ ವದಾರ್ಥಗಳಿಂದೇನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವವು.

ಭುಂಜಂತು ವಿ ನೆಯಕಮ್ಮಫಲು, ಮೋಹಹಂ ಜೋ ಜಿ ಕರೇ ಇ ।

ಭಾಲು ಅಸುಂದರು ಸುಂದರು ವಿ, ಸೋ ಪರ ಕಮ್ಮ ಜಣೇಇ ॥ ೨೯ ॥

“ಭುಂಜಾನೋಽಪಿ ನಿಜಕರ್ಮಫಲಂ ಮೋಹೇನ ಯ ಏವ ಕರೋತಿ ।

ಭಾವಂ ಅನುಂದರಂ ಸುಂದರಮಪಿ ನ ವರಂ ಕರ್ಮ ಜನಯತಿ ॥ ೨೯ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ—ಜೋ ಜಿ—ಯಾವ ಜೀವನು ಣಿಯಕಮ್ಮಫಲಂ—ತನ್ನ (ತಾನುಸಂವಾದಿಸಿರುವ, ಪೂರ್ವೋಪಾರ್ಜಿತ)ಕರ್ಮಗಳ ಫಲವನ್ನು ಭುಂಜಂತು ವಿ ಅನುಭವಿಸುವವನಾಗಿಯೂ ಮೋಹಹಂ—ಮೋಹದಿಂದ ಅನುಂದರು ಸುಂದರು ವಿ ಭಾಲು—ಅಶುಭ ಮತ್ತು ಶುಭರೂಪವಾದ ಭಾವವನ್ನು (ಶುಭಾಶುಭವರಿಣಾಮ ಗಳನ್ನು) ಕರೇಇ—ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ನೋ ವರೆ—ಅತನು ಅಧವಾ ಆ ಶುಭಾಶುಭ ಭಾವವು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಕಮ್ಮ ಜಣೇಇ—ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮವನ್ನಂಟುಮಾಡು ತ್ತಾನೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಗಳ ಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ (ಅಧವಾ ಭಾವ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ—ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಬಂಧವನ್ನಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ)

ಭಾವಾರ್ಥ— ಪೂರ್ವೋಪಾರ್ಜಿತಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮೋದಯದಿಂದಂಟಾದ ಸುಖದುಃಖ(ಫಲ)ಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಜೀವನು ನಿಜಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಚ್ಯುತನಾಗಿ ಮೋಹವಶದಿಂದ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಭಾವಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ ಅದರಿಂದ ಪುನಃ ನವೀನಕರ್ಮಗಳ ಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಜೀವನ ಶುಭಾ ಶುಭಭಾವ(ವರಿಣಾಮ)ಗಳಿಂದ ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಗಳ ಆಶ್ರವ ಹಾಗೂ ಬಂಧವುಂಟಾ ಗುತ್ತದೆಂದು ಭಾವವು

ಭುಂಜಂತು ವಿ ಣಿಯಕಮ್ಮಫಲಂ, ಜೋ ತಹಿ ರಾಲು ಣ ಜಾಇ ।

ಸೋ ಣವಿ ಬಂಧಇ ಕಮ್ಮ ಪುಣಂ, ಸಂಚಿಲು ಜೇಣ ವಿಲಾಇ ॥ ೮೦ ॥

“ಭುಂಜಾನೋಽಸಿ ನಿಜಕರ್ಮಫಲಂ ಯಃ ತತ್ರ ರಾಗಂ ನ ಯಾತಿ ।

ನ ನೈವ ಬಧ್ಯಾತಿ ಕರ್ಮ ಪುನಃ ಸಂಚಿತಂ ಯೇನ ವಿಲೀಯತೇ ॥ ೮೦ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ—ಜೋ—ಯಾವ ಜೀವನು ಣಿಯಕಮ್ಮಫಲಂ—ತನ್ನ ಕರ್ಮ ಗಳ ಫಲವನ್ನು ಭುಂಜಂತು ವಿ—ಅನುಭವಿಸುವವನಾಗಿಯೂ ತಹಿ—ಆ ಕರ್ಮ ಫಲಾನುಭವದಲ್ಲಿ ರಾಲು ಣ ಜಾಇ—ರಾಗ (ರಾಗದ್ವೇಷ)ವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲವೋ ಸೋ—ಅವನು ಕಮ್ಮ ಪುಣಂ—ಪುನಃ ನವೀನಕರ್ಮವನ್ನು ಣವಿ ಬಂಧಇ—ಬಂಧಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಜೇಣ—ಯಾವುದರಿಂದ ಅರ್ಥಾತ್ ಕರ್ಮಬಂಧಾಭಾವವರಿಣಾಮ ದಿಂದ ಸಂಚಿಲು ವಿಲಾಇ—ಪೂರ್ವಸಂಚಿತಕರ್ಮವು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ— ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಜೀವನು ಪೂರ್ವೋಪಾರ್ಜಿತ ಶುಭಾ ಶುಭಕರ್ಮಗಳ ಫಲವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯಿಂದಂಟಾದ ಸುಖಾಮೃತವನ್ನಾಸ್ವಾದಿಸುವವನಾಗಿ ಸುಖ ದುಃಖಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನ ರಾಗದ್ವೇಷರಹಿತ (ವೀತರಾಗ)ನಾದ ಈ ವರಿಣಾಮದಿಂದ ನವೀನಕರ್ಮಗಳ ಬಂಧಾಭಾವ (ಸಂವರೆ)ವೂ ಪೂರ್ವಸಂಚಿತಕರ್ಮಗಳ ನಾಶ(ನಿರ್ಜರೆ)ವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಬಂಧಾ ಭಾವವು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಜ್ಞಾನಿಯ ಅವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಹೇಳಿದುದಾಗಿದೆ. ಅತವನ ಸಾಂಖ್ಯಾದಿ

ಮತಾವಲಂಬಿಗಳು ಹೇಳುವ—“ಜ್ಞಾನಿಯು ಕರ್ಮೋದಯಫಲವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕರ್ಮದಿಂದ ಬದ್ಧನಾಗುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂಬ ಮಾತು ಉಚಿತವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಹೇಳುವ ಜ್ಞಾನಿಯಲ್ಲಿ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿರಹಿತನಾದ ಜೀವನು ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಭಾವಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವವನಾಗಿ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಅತಃಸಾಂಖ್ಯಾದಿಗಳ ಮಾನ್ಯತೆಯು ಸರಿಯಾದುದಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವವು

ಜಂ ಅಣುಮೆತ್ತು ವಿ ರಾಲು ಮಣಿ, ಜಾಮು ಣ ಮಿಲ್ಲಣ ಎತ್ತು ।

ನೋ ಣವಿ ಮುಚ್ಚುಣ ತಾಮು ಜಿಯ, ಜಾಣಂತುವಿ ಪರಮತ್ತು ॥ ೮೧ ॥

“ಯಃ ಅಣುಮಾತ್ರಮಪಿ ರಾಗಂ ಮನಸಿ ಯಾವತ್ ನ ಮುಂಚತಿ ಅತ್ರ ।

ನ ನೈವ ಮುಚ್ಛತೇ ತಾವತ್ ಜೀವ ಜಾನನ್ನಪಿ ಪರಮಾರ್ಥಮ್ ॥ ೮೧ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ — ಜಿಯ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ಜೋ—ಯಾವ ಜೀವನು ಮಣಿ—ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಣುಮೆತ್ತು ವಿ ರಾಲು—ಅಣುಮಾತ್ರ(ಸೂಕ್ಷ್ಮ)ವಾದ ರಾಗವನ್ನೂ ಜಾಮು—ಎಂದಿನವರೆಗೆ(ಎಷ್ಟುಕಾಲದವರೆಗೆ) ಣ ಮಿಲ್ಲಣ—ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ತಾಮು ಅಂದಿನವರೆಗೆ(ಅಷ್ಟುಕಾಲದವರೆಗೆ) ನೋ—ಅವನು ಎತ್ತು—ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪರಮತ್ತು—ಪರಮಾರ್ಥವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನು ಜಾಣಂತುವಿ—ತಿಳಿದವನಾದರೂ ಣವಿ ಮುಚ್ಚುಣ—ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿಕರ್ಮಗಳಿಂದ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಬಿಡಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಯಾವ ಜೀವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಣುಮಾತ್ರ(ಸೂಕ್ಷ್ಮ)ವಾದರೂ ವಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಸುಖಾಭಿರಾಷೆಯಿರುವುದೋ ಅವನು ಆಗಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನರಿತವನಾಗಿದ್ದರೂ ವೀತರಾಗಾನುಷ್ಠಾನ(ರಾಗದ್ವೇಷರಹಿತವಾದ ವರ್ತನೆ)ದಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಲಾರನು. ಆದುದರಿಂದ ಅತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ರಾಗವೂ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಭಾವವು.

ಬುಜ್ಞುಣ ಸತ್ಥಹಂ ತಲು ಚರಣ, ಪರ ಪರಮತ್ತು ಣ ವೇಣ ।

ತಾವ ಣ ಮುಂಚುಣ ಜಾಮು ಣವಿ, ಇಹು ಪರಮತ್ತು ಮುಣೇಣ ॥ ೮೨ ॥

“ಬುದ್ಧ್ಯತೇ ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ತವಃ ಚರತಿ ಪರಂ ಪರಮಾರ್ಥಂ ನ ವೇತ್ತಿ ।

ತಾವತ್ ನ ಮುಚ್ಛತೇ ಯಾವತ್ ನೈವ ಏನಂ ಪರಮಾರ್ಥಂ ಮನುತೇ ॥ ೮೨ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ — ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಆತ್ಮಭಾವನೆಯಿಂದ ರಹಿತನಾದ ಜೀವನು ಸತ್ಥಹಂ ಬುಜ್ಞುಣ—ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ತಲು ಚರಣ—ತವನ್ನನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾನೆ ಪರ—ಆದರೆ ಪರಮತ್ತು ಣ ವೇಣ—ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಜಾವ—ಎಷ್ಟರವರೆಗೆ ಇಹು ಪರಮತ್ತು—ಈ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಣವಿ

ಮುಣೇಇ—ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೋ ತಾವ—ಅಷ್ಟರ ವರೆಗೆ ಏ **ಮುಂಚೆಇ**—ಕರ್ಮದಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ವರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ವರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ತಿವಾದಕಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುವುದಾದರೂ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಅದು (ವರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪ)ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಅನಶನಾದಿವ್ಯಾದಶವಿಧತವಶ್ವರಣೆಯು ಆತ್ಮಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬಾಹ್ಯಸಹಕಾರಿಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದಾದರೂ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಶುದ್ಧಾತ್ಮವಿಶ್ರಾಂತಿರೂಪವಾದ ವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರದಿಂದಲೇ ಆತ್ಮಸಿದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಜೀವನು ಎಂದಿನತನಕ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನದಿಂದ ವರಮಾತ್ಮನನ್ನರಿತು ವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರದ ಮೂಲಕ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭವವನ್ನು ವಡೆಯುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂದಿನತನಕ ಆತನು ಕರ್ಮಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಲಾರನೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು ದೀವವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಅದರ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ನಮಗೆ ಬೇಕಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆದು ಆಮೇಲೆ ದೀವವನ್ನು ಬಿಡುವಂತೆ ವರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸಿರೂಪಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅನಂತರ ಆ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಕಲ್ಪವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು

ಸತ್ಯ ವಢಂತು ವಿ ಹೋಇ ಜಡು, ಜೋ ಏ ಹಣೇಇ ವಿಯವ್ವು ।

ದೇಹಿ ವಸಂತು ವಿ ಣೆಮ್ಮಲಲು, ಏವಿ ಮಣ್ಣಿ ವರಮವ್ವು ॥ ೮೩ ॥

“ಶಾಸ್ತ್ರಂ ವರನ್ನಪಿ ಭವತಿ ಜಡಃ ಯಃ ನ ಹಂತಿ ವಿಕಲ್ಪಮ್ ।

ದೇಹೇ ವಸಂತಮಪಿ ನಿರ್ಮಲಂ ನೈವ ಮನ್ಯತೇ ವರಮಾತ್ಮಾನಂ ॥ ೮೩ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೋ—ಯಾವ ಜೀವನು ಸತ್ಯ ವಢಂತು ವಿ—ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಓದುವವನಾಗಿಯೂ ಅರ್ಥಾತ್ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡುವವನಾಗಿಯೂ ವಿಯವ್ವು ಏ ಹಣೇಇ—ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪವನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಮತ್ತು ದೇಹಿ ವಸಂತು—ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಣೆಮ್ಮಲಲು ವರಮವ್ವು ವಿ—ಕರ್ಮ ಮಲರಹಿತನಾದ ನಿಜವರಮಾತ್ಮನನ್ನೂ ಏವಿ ಮಣ್ಣಿ—ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅರ್ಥಾತ್ ವರಮಾತ್ಮನು ತನ್ನ ಶರೀರದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆತನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವನು ಜಡು ಹೋಇ—ಮೂರ್ಖನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದೇ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡುವುದರ ಫಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಯಾವ ಜೀವನು ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿಯೂ ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿಯೇ ಶಕ್ತಿರೂಪದಿಂದ ಇರುತ್ತಿರುವ ವರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನಿಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಆತನು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ ಮೂರ್ಖನೇ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ ಆದುದರಿಂದ “ಶಾಸ್ತ್ರಾಣ್ಯಧೀತ್ಯಾಪಿ ಭವಂತಿ ಮೂರ್ಖಾಃ, ಯಸ್ತು ಕ್ರಿಯಾವಾನ್ ಪುರುಷಃ ಸ ವಿದ್ವಾನ್” ಅರ್ಥಾತ್

ಜನರು ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿಯೂ ಮೂರ್ಖರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕನುಕೂಲವಾದ ಕ್ರಿಯೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿರುತ್ತಾನೋ ಆತನೇ ವಸ್ತುತಃ ವಿದ್ವಾಂಸನು ಅತಃಪವ ಶಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯಯನದಿಂದ ನಿಜವರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನರಿತು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ತ್ರಿಗುಪ್ತಿರೂಪಸಮಾಧಿಯಿಂದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನೇ ಭಾವಿಸಬೇಕು ವರಮಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲಸಮರ್ಥನಾಗಿರುವಲ್ಲಿ (ವ್ರಾರಂಭಿಕಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ) ವಿಷಯಕಷಾಯಗಳನ್ನು ದೂರಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತವನ್ನು ದೃಢೀಕರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಇತರರಿಗೆ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು ಮತ್ತು “ಜೀವನೇ! ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನಿತ್ತು ಇತರರನ್ನು ವಿಷಯಕಷಾಯಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸುವ ನೀನೇಕೆ ಸ್ವತಃ ವಿಷಯಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ?” ಎಂದು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ವಿಶೇಷತಃ ಬೋಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹೀಗೆ ವಿಷಯಕಷಾಯಾದಿಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭವವನ್ನು ವಡೆಯುವವನೇ ನಿಜವಾದ ಜ್ಞಾನಿಯೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಬೋಹಣಿಮಿತ್ತೇಂ ಸತ್ಥ ಕಿಲ, ಲೋಇ ಪಢಿಜ್ಜ ಇ ಇತ್ಥಂ ।

ತೇಣ ವಿ ಬೋಹು ಣ ಜಾನು ವರು, ಸೋ ಕಿಂ ಮೂಢು ಣ ತತ್ಥಂ ॥೮೪॥

“ಬೋಧನಿಮಿತ್ತೇನ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಕಿಲ ಲೋಕೇ ವರೈತೇ ಅತ್ರ ।

ತೇನಾಪಿ ಬೋಧೋ ನ ಯಸ್ಯ ವರಃ ಸ ಕಿಂ ಮೂಢೋ ನ ತಥ್ಹಮ್ ॥ ೮೪ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಇತ್ಥಂ ಲೋಇ—ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಿಲ—ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಬೋಹಣಿಮಿತ್ತೇಂ—ಜ್ಞಾನದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಅರ್ಥಾತ್ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗಬೇಕೆಂದು ಸತ್ಥಂ ಪಢಿಜ್ಜ ಇ—ಶಾಸ್ತ್ರವು ಓದಲ್ಪಡುತ್ತದೆ (ಅಭ್ಯಾಸಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ) ಜಾನು—ಯಾವನಿಗೆ ತೇಣ ವಿ—ಆ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸದಿಂದಲೂ ವರು ಬೋಹು ಣ—ಉತ್ತಮವಾದ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಸೋ—ಅವನು ಕಿಂ ಮೂಢು ಣ ತತ್ಥಂ—ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಮೂರ್ಖನಲ್ಲವೇ? ಅರ್ಥಾತ್ “ತತ್ಥಂ”—ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಮೂರ್ಖನು.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಲೋಕವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ನಾಹಿತ್ಯವ್ಯಾಕರಣಾದಿಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ವರನ ದಿಂದುಂಟಾದ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದುವು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದಾದರೂ ಇಲ್ಲಿ ವ್ರಕರಣಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದುಂಟಾದ ವೀತರಾಗ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನವೇ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅತಃಪವ ವೀತರಾಗ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವನು ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಮೂರ್ಖನೇ ಸರಿ. ಯಾವ ನಾದರೊಬ್ಬನು ವರಮಾತ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ತಿಳಿದವನಾಗಿದ್ದರೂ ವೀತರಾಗಭಾವನೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೆ ಆತನು ಮುಕ್ತನಾಗುವನು ಹಾಗೂ ವೀತರಾಗಭಾವನೆಯಿಲ್ಲದವನು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿದವನಾಗಿದ್ದರೂ ಮುಕ್ತನಾಗಲಾರನು ಹೀಗೆಯೇ ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿ

ಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ —“ವೀರಾ ವೇರಗ್ಗವರಾ, ಧೋವಂ ಪಿ ಹು ಸಿಕ್ಕಿಲೂಣ ಸಿಜ್ಜಂತಿ ।
 ಣ ಹು ಸಿಜ್ಜಂತಿ ವಿರಾಗೇಣ ವಿಣಾ, ವಡಿರೇಸು ವಿ ಸವ್ವಸತ್ತೇಸು ॥” ಅರ್ಥಾತ್
 ವೈರಾಗ್ಯವರರಾದ ವೀರರು (ಮೋಹಶತ್ರುವನ್ನು ಜಯಿಸುವ ವರಾಕ್ತವಿಗಳು) ಶಾಸ್ತ್ರ
 ವನ್ನು ಅಲ್ಪವಾಗಿ ತಿಳಿದೂ ಸಿದ್ಧಿ(ಮುಕ್ತಿ)ಯನ್ನು ವಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ, ವೈರಾಗ್ಯ
 (ವೀತರಾಗತ್ಯ)ದ ಹೊರತು ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪರಿಸಿದರೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಸಿದ್ಧಿ
 ಯನ್ನು ವಡೆಯಲಾರರು. ಹಾಗೆಯೇ—“ಅಕ್ಷರಡಾ ಜೋಯಂತು ರಿಲು,
 ಅಪ್ಪಿ ಣ ದಿಣ್ಣಲು ಚಿತ್ತು । ಕಣವಿರಹಿಯಲು ವಲಾಲು ಜಿಮು, ವರ ಸಂಗ
 ಹಿಲು ಬಹುತ್ತು ॥” ಅರ್ಥಾತ್ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಒಂದೊಂದು ಅಕ್ಷರವನ್ನೂ ವಿವರಿಸುವಂತಹ
 ವಿದ್ವಾಂಸನೂ ತನ್ನ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸದವನಾದರೆ ಆತನ ಆ ಶಾಸ್ತ್ರ
 ಜ್ಞಾನವೂ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸದ ವ್ರಯಾನವೂ ಧಾನ್ಯರಹಿತವಾದ (ಕಾಳಿಲ್ಲದ) ಬರಿಯ
 ಸಿಪ್ಪೆಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದಂತೆ ನಿಷ್ಪಲವಾದುದು ಹಾಗೆಂದು ಅಧಿಕಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರನ್ನು ಅಲ್ಪ
 ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರೂ ಅಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರನ್ನು ಅಧಿಕಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನೂ (ವರಸ್ಸರ) ನಿಂದಿಸಬಾರದು,
 ಹಾಗೆ ದೂಷಿಸುವುದರಿಂದ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳುಂಟಾಗಿ ಜ್ಞಾನತಪಶ್ಚರಣಾದಿಗಳು ನಾಶವಾಗು
 ತ್ತವೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು.

ತಿತ್ಥಹಂ ತಿತ್ಥು ಭಮಂತಾಹಂ, ಮೂಢಹಂ ಮೊಕ್ಕು ಣ ಹೋಇ ।

ಣಾಣವಿವಜ್ಜಿಲು ಜೀಣ ಜಿಯ, ಮುಣಿವರು ಹೋಇ ಣ ಸೋಇ ॥ ೮೫ ॥

“ತೀರ್ಥಂ ತೀರ್ಥಂ ಭ್ರಮತಾಂ ಮೂಢಾನಾಂ ಮೋಕ್ಷೋ ನ ಭವತಿ ।

ಜ್ಞಾನವಿವರ್ಜಿತೋ ಯೇನ ಜೀವ ಮುನಿವರೋ ಭವತಿ ನ ಸಏವ ॥ ೮೫ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ—ಜಿಯ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ತಿತ್ಥಹಂ ತಿತ್ಥು ಭಮಂತಾಹಂ—
 ತೀರ್ಥ—ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು(ವ್ರತಿಯೊಂದು ತೀರ್ಥವನ್ನೂ)ಕುರಿತು ಭ್ರಮಿಸು(ತಿರುಗಾಡು)ತ್ತಿ
 ರುವ ಮೂಢಹಂ—ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನರಹಿತರಾದ ಮೂಢಾತ್ಮರಿಗೆ ಮೊಕ್ಕು
 ಣ ಹೋಇ—ಮೋಕ್ಷವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಜೀಣ—ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ(ಏಕೆಂದರೆ)
 ಣಾಣವಿವಜ್ಜಿ ಯಲು—ಆತ್ಮಜ್ಞಾನರಹಿತನಾದ ಸೋಇ—ಅವನೇ(ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನು
 ಮಾಡುವ ಜೀವನು) ಮುಣಿವರು ಹೋಇ ಣ—ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅತ
 ಏವ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ವಡೆಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದರ್ಥವು.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ತೀರ್ಥವೆಂದನಾದಿ
 ಗಳಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ಮುಕ್ತಿಲಭಿಸದು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ತೀರ್ಥಂಕರವರಮದೇವರು
 ಮೊದಲಾದವರ ಗುಣಸ್ಮರಣೆಗೆ ಕಾರಣವಾದುವೂ ಮುಖ್ಯತಃ ಪುಣ್ಯಬಂಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣ
 ಗಳೂ ಆದ ಕೈಲಾಸವರ್ವತ ಸಮ್ಮೇದಶಿಖರಿಮೊದಲಾದ ನಿರ್ವಾಣಭೂಮಿ(ಸ್ಥಾನ)
 ಗಳೂ ಜಿನಚೈತ್ಯ(ಜಿನಬಂಬ)ಚೈತ್ಯಾಲಯಾದಿಗಳೂ ತೀರ್ಥಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.
 ವರಂತು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ನಿರ್ದೋಷವರಮಾತ್ಮಭಾವನೆಯೆಂದುಂಟಾದ ವೀತರಾಗ-ಸಂ

ಮಾನಂದರೂವವಾದ ನಿರ್ಮಲಜಲದಿಂದ ಭರಿತವೂ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಾದಿಗುಣಗಳ ಸಮೂಹವೆಂಬ ಚಂದನಾದಿವೃಕ್ಷಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವುದೂ ದೇವೇಂದ್ರಚಕ್ರವರ್ತಿಗಣಧರರುಮೊದಲಾದ ಭವ್ಯಜೀವರುಗಳೆಂಬ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಿಕರಿಂದಲೂ ಅವರ ಕಿವಿಗಿಂವಾದ ದಿವ್ಯಧ್ವನಿಯೆಂಬ ಕಲಕಲನಿನಾದದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ಮುನಿಜನರೇ ಮೊದಲಾದ ಭವ್ಯರುಗಳ ಜಯಘೋಷವೆಂಬ ರಾಜಹಂಸಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧವೃಕ್ಷಗಳ ಕೋಲಾಹಲದಿಂದ ಮನೋಹರವೂ ಆದ ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞ(ಅರ್ಹತ್)ಸ್ವರೂಪವೇ ತೀರ್ಥವಾಗಿರುತ್ತದಲ್ಲದೆ ಇತರ ಗಂಗಾಸಿಂಧ್ಯಾದಿನದಿಗಳು ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲ. ವರಮುನಿಶ್ವಯನೆಯದಿಂದಲಾದರೋ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾದವರಿಗೆ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಸ್ಮರಣೆಯೇ ತೀರ್ಥವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರನಾಗರವನ್ನು ದಾಂಟಲು ಯಾವುದು ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದೋ ಅಧವಾ ಯಾವುದರಿಂದ ಸಂಸಾರನಾಗರವು ದಾಂಟಲ್ಪಡುವುದೋ ಅದು “ತೀರ್ಥ”ವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅತವನ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ನಿಶ್ಚಯತೀರ್ಥದ ಶ್ರದ್ಧಾನ ಪರಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಅನುಷ್ಠಾನ ರಹಿತರಾದ ಅಜ್ಞಾನಿಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಇತರ ತೀರ್ಥಗಳು ಮುಕ್ತಿಕಾರಣಗಳಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ವೆಂದು ಭಾವವು.

ಕಾಣಿಹಿಂ ಮೂಢಹಂ ಮುಣಿವರಹಂ, ಅಂತರು ಹೋಇ ಮಹಂತು ।

ದೇಹು ವಿ ಮಿಲ್ಲಇ ಕಾಣಿಯಲು, ಜೀವಹಂ ಭಿಣ್ಣು ಮುಣಂತು ॥ ೮೬ ॥

“ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಮೂಢಾನಾಂ ಮುನಿವರಾಣಾಂ ಅಂತರಂ ಭವತಿ ಮಹತ್ ।

ದೇಹಮಪಿ ಮುಂಚತಿ ಜ್ಞಾನೀ ಜೀವಾದ್ಭಿನ್ನಂ ಮನ್ಯಮಾನಃ ॥ ೮೬ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ — ಕಾಣಿಹಿಂ— ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಮತ್ತು ಮೂಢಹಂ— ಮೂಢ(ಪೂರ್ವೋಕ್ತಜ್ಞಾನರಹಿತ)ರಾದ ಮುಣಿವರಹಂ— ಮುನೀಂದ್ರರುಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಂತು— ಹೆಚ್ಚಾದ ಅಂತರು ಹೋಇ— ಅಂತರ(ಭೇದ-ವ್ಯತ್ಯಾಸ) ವಿರುತ್ತದೆ ಕಾಣಿಯಲು— ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಮುನಿಯು ದೇಹು ವಿ— ದೇಹವನ್ನು ಸಹ ಜೀವಹಂ ಭಿಣ್ಣು ಮುಣಂತು— ಜೀವನಿಂದ ಭಿನ್ನ(ಬೇರೆ)ವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿಯುವವನಾಗಿ ಮಿಲ್ಲಇ— ಬಿಡುತ್ತಾನೆ ಅರ್ಥಾತ್ ದೇಹದ ಮಮತ್ವವನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ — ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಿಯು ಪುತ್ರಮಿತ್ರಕಲತ್ರಾದಿವರ ವಸ್ತುಗಳ ಮಮತ್ವವನ್ನು ಬಿಡುವುದಂತಿರಲಿ; ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನೂ ಅದು ತನ್ನ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿದು ತ್ಯಾಗಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಆದರೆ ಮೂಢಾತ್ಮನು ಶರೀರಾದಿಗಳನ್ನು ತನ್ನವುಗಳನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ನಾರಾಂಶತ — ಜ್ಞಾನಿಯು ವರವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾತ್ಮಭಾವವನ್ನೂ ಮೂಢಾತ್ಮನು ವರವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಭಾವವನ್ನೂ ತಾಳುತ್ತಾನೆ ಹೀಗೆ ಜ್ಞಾನಿ ಮತ್ತು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಅಂತರವಿರುತ್ತದೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು

ಹೀಗೆ ನೂರ್ವೋಕ್ತವ್ರಕಾರ ನಲುವತ್ತೊಂದು ಸೂತ್ರಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವೀತರಾಗ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಹದಿನೈದು ಸೂತ್ರಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ

ಮುಂದೆ ವರಿಗ್ರಹತ್ಯಾಗನಿರೂಪಣೆಯ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಎಂಟು ಸೂತ್ರಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತವೆ —

ಲೇಣಹಂ ಇಚ್ಛಾ ಮೂಢು ಪರ, ಭುವಣು ವಿ ಏಹು ಅನೇಸು ।

ಬಹುವಿಹಧಮ್ಯಮಿನೇಣ ಜಿಯ, ದೋಹಿಂ ವಿ ಏಹು ವಿನೇಸು ॥ ೮೭ ॥

“ಲಾತುಂ ಇಚ್ಛತಿ ಮೂಢಃ ಪರಂ ಭುವನಮಪಿ ಏತತ್ ಅಶೇಷಮ್ ।

ಬಹುವಿಧಧರ್ಮಮಿಷೇಣ ಜೀರದ್ವಯೋಃ ಅಪಿ ಏಷ ವಿಶೇಷಃ ॥ ೮೭ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜಿಯ—ಎಲ್ಯ ಜೀವನೇ! ಮೂಢು—ಮೂಢಾತ್ಮ (ಬಹಿ ರಾತ್ಮ)ನು ಪರ—ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಬಹುವಿಹಧಮ್ಯಮಿನೇಣ—ಅನೇಕವ್ರ ಕಾರವಾದ ಧರ್ಮದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಏಹುಅನೇಸು ಭುವಣು ವಿ—ಈ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕವನ್ನೂ ಲೇಣಹಂ ಇಚ್ಛಾ—ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾನೆ ದೋಹಿಂ ವಿ—ಅಜ್ಞಾನಿ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಿ ಇವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಏಹು ವಿನೇಸು—ಇದು ವಿಶೇಷ(ಅಂತರ, ಭೇದ)ವು.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದಿರುವ ಹಾಗೂ ನಿಶ್ಚಯ ರತ್ನತ್ರಯಭಾವನಾರಹಿತನಾದ ಜೀವನು ಅರ್ಥಾತ್ ಭಾವಲಿಂಗರಹಿತನಾಗಿ ಕೇವಲ ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗಿಯಾಗಿರುವ ಮುನಿಯು ವಿಷಯಭೋಗಾನಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಬಹುವಿಧ ವಾದ ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಜಗತ್ತನ್ನೇ ಅರ್ಥಾತ್ ಸಂಸಾರದ ಸರ್ವಭೋಗಗಳನ್ನೂ ವಡೆಯಲಿಚ್ಛಿಸುತ್ತಾನೆ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಗಳ ಸುಖವನ್ನು ವಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ತವಶ್ವರಣಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಮೊದಲಿನ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಮುನಿಯು ಚಿರಸಂಬಂಧವುಳ್ಳ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನೂ ವರವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಅದರ ಮನುಷ್ಯವನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗಿದು ಜ್ಞಾನಿ ಮತ್ತು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ರುವ ಭೇದವಾಗಿದೆ

ಚೆಲ್ಲಾ ಚೆಲ್ಲೀಪುತ್ಥಿಯಹಿಂ, ತೂನಣ ಮೂಢು ಣಿಭಂತು ।

ಏಯಹಿಂ ಲಜ್ಜಣ ಕಾಣಿಯಲು, ಬಂಧಹಂ ಹೇಲು ಮುಣಂತು ॥ ೮೮ ॥

“ಶಿಷ್ಯಾರ್ಜಿಕಾವುಸ್ತಕೈಃ ತುಷ್ಯತಿ ಮೂಢೋ ನಿಭ್ರಾಂತಃ ।

ಏತೈಃ ಲಜ್ಜತೇ ಜ್ಞಾನೀ ಬಂಧಸ್ಯ ಹೇತುಂ ಜಾನನ್ ॥ ೮೮ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಮೂಢು—ಅಜ್ಞಾನಿಯು ತನ್ನ ಚೆಲ್ಲಾ ಚೆಲ್ಲೀಪುತ್ಥಿಯಹಿಂ— ಶಿಷ್ಯ ಶಿಷ್ಯೆ (ಅರ್ಜಿಕೆ) ಮತ್ತು ವುಸ್ತಕಗಳಿಂದ ಣಿಭಂತು—ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲದವನಾಗಿ (ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ) ತೂನಣ—ಸಂತೋಷವಡುತ್ತಾನೆ. ಕಾಣಿಯಲು—ಜ್ಞಾನಿಯು ಬಂಧಹಂ ಹೇಲು—ಇವುಗಳನ್ನು ಬಂಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನಾಗಿ ಮುಣಂತು—ತಿಳಿಯ ವವನಾಗಿ ಏಯಹಿಂ—ಈ ಶಿಷ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಲಜ್ಜಣ—ಲಜ್ಜೆಪಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಅಜ್ಞಾನಿಯು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯ-ಶಿಷ್ಯೆಯರು ಹಾಗೂ ಪುಸ್ತಕ (ಜ್ಞಾನೋಪಕರಣ) ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗುತ್ತಾನೆ ಯದ್ವಾಪಿ ಶಿಷ್ಯ-ಶಿಷ್ಯೆಯರಿಗೆ ಧರ್ಮೋಪದೇಶ ಜಿನದೀಕ್ಷಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದೂ ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ವಾಧ್ಯಾಯವೂ ಪುಣ್ಯಬಂಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಪರಂಪರಾಕಾರಣವಾಗಿರುವುದಾದರೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಣವಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅಜ್ಞಾನಿಯು ಅದು ಮುಕ್ತಿಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿಯುವವನಾಗಿ ಶಿಷ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷವಡುತ್ತಾನೆ ಪರಂತು ಜ್ಞಾನಿಯು ಜಿನದೀಕ್ಷಾದಾನ ಗ್ರಂಥವರನಾದಿ ಶುಭಾನುಷ್ಠಾನಗಳು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾಗಿರುತ್ತವಲ್ಲದೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಕಾರಣಗಳಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಪುಣ್ಯಬಂಧಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಕಾರಣಗಳಾಗುತ್ತವೆಂದೂ ತಿಳಿದವನಾಗಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವವು

ಚಟ್ಟಿಹಿಂ ವಟ್ಟಿಹಿಂ ಕುಂಡಿಯಹಿಂ, ಚೆಲ್ಲಾಚೆಲ್ಲಿಯವಹಿಂ ।

ಮೋಹಂ ಜಣೇವಿಣು ಮುನಿವರಹಂ, ಉಪ್ಪಹಿ ವಾಡಿಯ ತೇಹಿಂ ॥೮೯॥

“ಚಟ್ಟಿಃ ವಟ್ಟಿಃ ಕುಂಡಿಕಾಭಿಃ ಶಿಷ್ಯಾರ್ಜಿಕಾಭಿಃ ।

ಮೋಹಂ ಜನಯಿತ್ವಾ ಮುನಿವರಾಣಾಂ ಉತ್ಪಥೇ ವಾತಿತಾಸ್ತೈಃ ॥ ೮೯ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಚಟ್ಟಿಹಿಂ ವಟ್ಟಿಹಿಂ ಕುಂಡಿಯಹಿಂ—ಪಿಂಞ ಪುಸ್ತಕ ಕಮಂಡಲುಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಚೆಲ್ಲಾಚೆಲ್ಲಿಯವಹಿಂ—ಶಿಷ್ಯ ಅರ್ಜಿಕೆಯರು ಮೊದಲಾದ ಪರಿವಾರ (ಸಂಘ)ಗಳಿಂದ ಮುಣಿವರಹಂ—ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರುಗಳಿಗೆ ಮೋಹಂ ಜಣೇವಿಣು—ಮೋಹವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ತೇಹಿಂ—ಆ ಪಿಂಞಾದಿಗಳಿಂದ (ಮುನಿಗಳು) ಉಪ್ಪಹಿ ವಾಡಿಯ—ಉತ್ಪಥ (ಕೆಟ್ಟ [ಮಿಥ್ಯಾ]ಮಾರ್ಗ)ದಲ್ಲಿ ಬೀಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗುತ್ತಾರೆ ಅಥವಾ ಬೀಳಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಪಿಂಞಕಮಂಡಲುಮೊದಲಾದ ಉಪಕರಣಗಳೂ ಶಿಷ್ಯಾದಿಪರಿವಾರಗಳೂ ಮೋಹೋತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣಗಳಾಗುವುದುಂಟು. ಓರ್ವ ಅಜೀರ್ಣರೋಗಿಯು ತನ್ನ ಅಜೀರ್ಣದ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಲಂಘನ (ಉಪವಾಸ) ವನ್ನು ಮಾಡಿ ಔಷಧಿಯನ್ನು ನೇವಿಸಿದರೂ ಪುನಃ ಜಿಹ್ವಾಚಾವಲ್ಮದಿಂದ ಅಜೀರ್ಣವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ನೇವಿಸಿದುದಾದರೆ ಆತನ ರೋಗವು ಮತ್ತಷ್ಟೂ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವಂತೆ ಮೋಹವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಸ್ತವರಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ದೀಕ್ಷೆಗೊಂಡಿರುವ ಮುನಿಯೂ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ತನ್ನ ಪಿಂಞಾಮೃತಕರಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶಿಷ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಮತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದುದಾದರೆ ಅದರಿಂದ ಮೋಹವು ಮತ್ತೂ ವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಆ ಮುನಿಯು ಉನ್ಮಾರ್ಗಗಾಮಿಯಾಗುವನು. ಇದಕ್ಕೆ ಆ ಮುನಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅಜ್ಞಾನವೇ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪವರಮಸಮಾಧಿ (ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗ) ರೂಪಸಂಯಮಧಾರಕನಾದ ಮುನಿಗೆ ಪಿಂಞಕಮಂಡಲು

ಮೊದಲಾದ ಸರ್ವವರಿಗ್ರಹಗಳೂ ತ್ಯಾಜ್ಯಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ ಹಾಗೆ ವರಮೋವೇಕ್ಷಾ ಸಂಯಮ (ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗ)ವನ್ನು ವಡೆಯದಿರುವ ಮುನಿಯು ಭಾವಸಂಯಮದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಹೀನಸಂಹನನವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಶರೀರಶಕ್ತಿಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುತ್ತಿರಲು ತವನ್ನಾಧನವಾದ ತನ್ನ ಶರೀರದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಅನ್ಯವಾನಾದಿಗಳನ್ನೂ ಸಂಯಮೋಪಕರಣ (ಪಿಂಛ) ಶೌಚೋಪಕರಣ (ಕಮಂಡಲು) ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನೋಪಕರಣ (ಪುಸ್ತಕ)ಗಳನ್ನೂ ಗ್ರಹಣಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಆ ಮುನಿಯು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಮತೆ (ಮೋಹ)ಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ ಹೀಗೆ ಜ್ಞಾನಿ ಮತ್ತು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರವಿರುತ್ತದೆಂದೂ ಅತವನ ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿದ್ದು ಸರ್ವಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರವರಿಗ್ರಹಗಳ ಮೋಹವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕೆಂದೂ ಭಾವಾರ್ಥವು.

ಕೇಣ ವಿ ಅವೃಲು ವಂಚಿಯಲು, ಸಿರು ಲುಂಚಿವಿ ಛಾರೇಣ ।

ಸಯಲ ವಿ ಸಂಗ ಣ ಪರಿಹರಿಯ, ಜಿಣವರಲಿಂಗಧರೇಣ

॥ ೯೦ ॥

“ಕೇನಾಪಿ ಆತ್ಮಾ ವಂಚಿತಃ ಶಿರೋ ಲುಂಚಿತ್ವಾ ಕ್ವಾರೇಣ ।

ನಕಲಾ ಅಪಿ ಸಂಗಾ ನ ವರಿಹೃತಾ ಜಿನವರಲಿಂಗಧರೇಣ

॥ ೯೦ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಛಾರೇಣ—ಕ್ವಾರ(ಭಸ್ಮ, ಬೂದಿ)ದಿಂದ ಸಿರು ಲುಂಚಿವಿ—ತಲೆಯನ್ನು ಅರ್ಧಾರ್ಥ ಕೇಶವನ್ನು ಕಿತ್ತು(ಬೋಳಿಸಿ) ಜಿಣವರಲಿಂಗಧರೇಣ—ಜಿನವರಲಿಂಗ(ನಿಗ್ರಂಧತ್ವ-ಧಿಗಂಬರತ್ವ)ವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಯಾವ ಮುನಿಯಿಂದ ಸಯಲು ವಿ ಸಂಗ—ಸಮಸ್ತಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ-ವರಿಗ್ರಹಗಳು ಣ ಪರಿಹರಿಯ—ಬಿಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೋ ಅಂತಹ ಕೇಣ ವಿ—ಯಾವನೋರ್ವಮುನಿಯಿಂದ ಅವೃಲು ವಂಚಿಯಲು ಆತ್ಮನು ವಂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು.

ಭಾವಾರ್ಥ—“ಮೂರ್ಛಾ ವರಿಗ್ರಹಃ” ಎನ್ನುವಂತೆ ವರವಸ್ತುಗಳ ಮಮತೆಯೇ ವರಿಗ್ರಹವು ಯಾವನು ಸಂಯಮೋಪಕರಣಾದಿಪರವಸ್ತುಗಳ ಮಮತೆಯನ್ನು ಬಿಡದೆ ಕೇವಲ ತಲೆಕೂದಲುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತು ಮುನಿವೇಷಧಾರಿಯಾಗಿರುವನೋ ಆತನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಆತ್ಮವಂಚಕನು ಅರ್ಧಾರ್ಥ.—ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಿಜಾನಂದೈಕರೂಪವಾದ ಸುಖರಸಾಸ್ವಾದಪರಿಣತವರಮಾತ್ಮಭಾವನೆಯೆಂಬ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಶಸ್ತ್ರ(ಕ್ಷೌರಕತ್ತಿ)ದಿಂದ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಸಮಸ್ತವರಿಗ್ರಹಾಕಾಂಕ್ಷೆಗಳ ತ್ಯಾಗರೂಪವಾದ ಮನೋಮುಂಡನ(ಮನಸ್ಸಿನ ಬೋಳಿಸುವಿಕೆ)ವನ್ನು ಮೊದಲು ಮಾಡದೆ ಜಿನದೀಕ್ಷಾರೂಪ ಶಿರೋಮುಂಡನ(ತಲೆಯ ಬೋಳಿಸುವಿಕೆ)ವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಮುನಿಯು ಆತ್ಮವಂಚಕನಾಗುವನು. ಏಕೆಂದರೆ ಆತನು ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನಿಗ್ರಂಧನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾನಲ್ಲದೆ ಆಭ್ಯಂತರದಲ್ಲಿ ನಿಗ್ರಂಧನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅತವನ ಕೇವಲ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯಿಂದಂಟಾದ ವರಮಾನಂದರೂಪವಾದ ವರಿಗ್ರಹ(ಸ್ವೀಕಾರ)ವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಗೆ ವಿವರೀತಗಳಾದ ದೃಷ್ಟಶ್ರುತಾನುಭೂತಸಮಸ್ತವರಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು

ಜಗತ್ತಯಕಾಲತ್ರಯಗಳಲ್ಲಿ ಮನೋವಾಕ್ಯಾಯಕೃತಕಾರಿತಾನುಮೋದನಗಳಿಂದ ಸರ್ವಧಾ ತ್ಯಾಗಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಜೀ ಜಿಣಲಿಂಗು ಧರೇವಿ ಮುಣಿ, ಇಟ್ಟಿ ಪರಿಗ್ಗ ಹ ಲೆಂತಿ ।

ಭದ್ವಿ ಕರೇವಿಣು ತೇ ಜಿ ಜಿಯ, ಸಾ ಪುಣು ಭದ್ವಿ ಗಿಲಂತಿ ॥ ೯೦ ॥

“ಯೇ ಜಿನಲಿಂಗಂ ಧೃತ್ಯಾಪಿ ಮುನಯ ಇಷ್ಟವರಿಗ್ರಹಾನ್ ಲಾಂತಿ ।

ಭದಿಂ ಕೃತ್ಯಾ ತೇ ಏವ ಜೀವ ತಾಂ ಪುನಃ ಭದಿಂ ಗಿಲಂತಿ ॥ ೯೦ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜಿಯ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ಜೀ ಮುಣಿ—ಯಾವ ಮುನಿ (ಸಾಧು)ಗಳು ಜಿಣಲಿಂಗು ಧರೇವಿ—ಜಿನಲಿಂಗ(ದಿಗಂಬರತ್ವ)ವನ್ನು ಧರಿಸಿಯೂ ಇಟ್ಟಿ ಪರಿಗ್ಗ ಹ—ತಮಗಿಷ್ಟವಾದ ವರಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಲೆಂತಿ—ಗ್ರಹಣೆಮಾಡುತ್ತಾರೋ ತೇ ಜಿ—ಅವರು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಭದ್ವಿ ಕರೇವಿಣು—ವಮನ(ವಾಂತಿ)ವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪುಣು—ಮರಳಿ ಸಾ ಭದ್ವಿ—ಆ ವಮನವನ್ನು(ಕಾರಿದುದನ್ನು) ಗಿಲಂತಿ—ನುಂಗುತ್ತಾರೆ ಅರ್ಥಾತ್ ನೇವಿಸುತ್ತಾರೆ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ವರಿಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಸಚಿತ್ತ ಅಚಿತ್ತ ಹಾಗೂ ಮಿಶ್ರಗಳೆಂದು ಮೂರು ಭೇದಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು ಗೃಹಸ್ಥಾವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಪುತ್ರಕಲತ್ರಾದಿಗಳು ಚೇತನ (ಸಚಿತ್ತ) ವರಿಗ್ರಹಗಳು ಸುವರ್ಣಾದಿಗಳು ಅಚೇತನವರಿಗ್ರಹಗಳು ಹಾಗೂ ಆಭರಣಾದಿಯುಕ್ತ ಸ್ತ್ರೀಮೊದಲಾದುವು ಮಿಶ್ರ (ಸಚಿತ್ತಾಚಿತ್ತ) ವರಿಗ್ರಹಗಳು ಮುನಿಯ ಅನೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಶಿಷ್ಯಾದಿಗಳು ಸಚಿತ್ತಗಳು. ವಿಂಛಮೊದಲಾದುವು ಅಚಿತ್ತಗಳು ಹಾಗೂ ಉಪಕರಣಯುಕ್ತ ಶಿಷ್ಯಾದಿಗಳು ಮಿಶ್ರಗಳು ಅಥವಾ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿರೂಪವಾದುದು ಸಚಿತ್ತವು. ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮನೋಕರ್ಮರೂಪವಾದುದು ಅಚಿತ್ತವು ಹಾಗೂ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ ಭಾವಕರ್ಮರೂಪವಾದುದು ಮಿಶ್ರವು ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಮಾಧಿಸ್ಥನಾದ ಪುರುಷನ ಅನೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸಿದ್ಧರೂಪವಾದುದು ಸಚಿತ್ತವು ಪುಂಜಲಾದಿವಂಚದ್ರವ್ಯರೂಪವಾದುದು ಅಚಿತ್ತವು ಹಾಗೂ ಗುಣಸ್ಥಾನಮಾರ್ಗಣಸ್ಥಾನ-ಜೀವನಮಾಸಾದಿರೂಪದಿಂದ ವರಿಣತನಾದ ಸಂಸಾರಿಜೀವರೂಪವಾದುದು ಮಿಶ್ರವರಿಗ್ರಹವು. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾದ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರವರಿಗ್ರಹರಹಿತವಾದ ಜಿನಲಿಂಗವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿಯೂ ಯಾವ ಮುನಿಯ, ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಗೆ ವಿವರೀತನಾದ ಇಷ್ಟವರಿಗ್ರಹವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೋ ಅವನು ವಮನ ಮಾಡಿದ ಎಂಜಲನ್ನು ಪುನಃ ನೇವಿಸುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗಿರುವನು. ಇದನ್ನು ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುವರು:—“ತೃಕ್ತ್ವಾ ಸ್ವಕೀಯಪಿತೃಮಿತ್ರಕಲತ್ರ ಪುತ್ರಾನ್ ಸಕ್ಷೋಽನ್ಯಗೇಹವನಿತಾದಿಷು ನಿರ್ಮುಮುಕ್ತುಃ । ದೋರ್ಭ್ಯಾಂ ವಯೋನಿಧಿಸಮುದ್ಗತನಕ್ರಚಕ್ರಂ ಪ್ರೋತ್ತೀರ್ಯ ಗೋಷ್ಠದಜಲೇಷು ನಿಮಗ್ನವಾನ್ ಸಃ ॥” ಅರ್ಥಾತ್ ತನ್ನ ಪಿತೃಮಿತ್ರವರ್ತಿಪುತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಮುನಿಯಾಗಿರುವವನು ಮೋಹದಿಂದ ಅನ್ಯವನಿತಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ತನ್ನ ಪುಸ್ತಕಾದ್ಯವ

ಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಆನಕ್ತನಾದುದಾದರೆ ಆತನು ಜಲಚರವ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ನಿಬಿಡವಾದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಬಾಹುಗಳಿಂದ ದಾಟಿ ವುನಃ ಗೋಷ್ಠದಜಲ (ಗೋವಿನ ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಳುಗುವಷ್ಟು ನೀರು ಅಧವಾ ಗೋವಿನ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಂದಾದ ಹೊಂಡದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯುವಷ್ಟು ನೀರು)ದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಮುಳುಗಿದವನಂತಾಗುವನು. ಅತಃಪವ ಮೋಹದ ವರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರವರಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಿರುವ ಮುನಿಯು ಯಾವುದೊಂದು ಇಷ್ಟವರಿಗ್ರಹದ ಮೇಲೂ ಮಮತೆಯನ್ನಿಡಬಾರದೆಂದು ಭಾವವು.

ಲಾಹಹಂ ಕಿತ್ತಿಹಿ ಕಾರಣಿಣ, ಜೇ ಸಿವಸಂಗು ಚಯಂತಿ ।

ಖೀಲಾಲಗ್ನಿವಿ ತೇ ವಿ ಮುಣಿ, ದೇಲುಲು ದೇಲು ಡಹಂತಿ

॥ ೯೨ ॥

“ಲಾಭಸ್ಯ ಕೀರ್ತೇಃ ಕಾರಣೇನ ಯೇ ಶಿವಸಂಗಂ ತ್ಯಜಂತಿ ।

ಕೀಲಾನಿಮಿತ್ತಂ ತೇಽಪಿ ಮುನಯಃ ದೇವಕುಲಂ ದೇವಂ ದಹಂತಿ

॥ ೯೨ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೇ—ಯಾರು **ಲಾಹಹಂ—**ಲಾಭದ ಮತ್ತು **ಕಿತ್ತಿಹಿ ಕಾರಣಿಣ—**ಕೀರ್ತಿಯಕಾರಣದಿಂದ **ಸಿವಸಂಗು ಚಯಂತಿ—**ಶಿವ ಅರ್ಧಾತ್ ವರಮಾತ್ಮಕಧ್ಯಾನವನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾರೋ **ತೇ ಮುಣಿ—**ಆ ಮುನಿಗಳು **ಖೀಲಾಲಗ್ನಿವಿ—**ಕಬ್ಬಿಣದ ಕೀಲಿಗಾಗಿ ಅರ್ಧಾತ್ ಕೀಲಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಅಸಾರ-ಇಂದ್ರಿಯಸುಖಕ್ಕಾಗಿ **ದೇಲುಲು ವಿ—**ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಅರ್ಧಾತ್ ಮೋಕ್ಷವ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ದಿವ್ಯವರಮಾದಾರಿಕಶರೀರವೆಂಬ ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮತ್ತು **ದೇಲು—**ದೇವನನ್ನು ಅರ್ಧಾತ್ ನಿಜವರಮಾತ್ಮದೇವನನ್ನು **ಡಹಂತಿ—**ಸುಡುತ್ತಾರೆ ಅರ್ಧಾತ್ ಕೆಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಸಂಸಾರಶರೀರಭೋಗಾದಿಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಮಹಾವ್ರತವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿರುವ ಮುನಿಗಳೂ ಮೋಹವಶದಿಂದ ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತಿ(ಖ್ಯಾತಿ)ವೂಜಾಲಾಭಾದಿಗಳಿಗಾಗಿ ನಿಜವರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುದಾದರೆ ಅವರು ತುಚ್ಛವಾದ ಲೋಹದ ಕೀಲಿ (ಮೋಳೆ)ಗಾಗಿ ಜಿನಬಿಂಬವನ್ನೂ ದೇವಾಲಯವನ್ನೂ ಸುಟ್ಟಂತೆ ತುಚ್ಛವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ನಿಜವರಮಾತ್ಮನನ್ನೂ ದಿವ್ಯವರಮಾದಾರಿಕಶರೀರವನ್ನೂ ಭಸ್ಮಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ, ಖ್ಯಾತಿವೂಜಾದಿಗಳ ಲಾಲಸೆಯಿಂದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಅಜ್ಞಾನಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ವ್ರವರ್ತಿಸುವುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿಕರ್ಮಗಳ ಬಂಧವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕರ್ಮಬಂಧದಿಂದ ಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಗಳ ಆವರಣ(ಮುಚ್ಚುವಿಕೆ)ವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಅರ್ಧಾತ್ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾವರಣಕರ್ಮದಿಂದ ಕೇವಲ(ಅನಂತ)ಜ್ಞಾನವೂ ಕೇವಲದರ್ಶನಾವರಣಕರ್ಮದಿಂದ ಕೇವಲದರ್ಶನವೂ ವೀರ್ಯಾಂತರಾಯಕರ್ಮದಿಂದ ಅನಂತವೀರ್ಯವೂ ಮೋಹಕರ್ಮೋದಯದಿಂದ ಅನಂತಸುಖವೂ ಆಚ್ಛಾದಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಜೀವನು ವರಮಾದಾರಿಕಶರೀರವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ತದ್ಭವಮೋಕ್ಷಗಾಮಿ(ಅದೇ ಭವದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವವರು)ಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ವರಮಾದಾರಿಕಶರೀರವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅತಃಪವ ವೋವೋಕ್ತ ಮುನಿಗಳು ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತಿ

ಯೋಗ್ಯವಾದ ಶರೀರದಿಂದಲೂ ವಂಚಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ ಅರ್ಧಾತ್ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವವು. ವರಂತು ಸಮಭಾವದಿಂದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾವರಣಾದ ಮುನಿಯು ಸಂಸಾರಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಛೇದಿಸುವವನಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮತಾಳುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಪುನಃ ಮನುಷ್ಯಭವವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮೋಕ್ಷಗಾಮಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕುರಿತು ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ — “ಸಗ್ಗೋ ತವೇಣ ಸಮೋ ವಿವಾವಣ ಕಿಂ ತು ರ್ಭೂತಜೋವಣ | ಜೋ ಪಾವಣ ಸೋ ಪಾವಣ ಪರಭವೇ ನಾನಯಂ ಸೊಕ್ಕಂ ||” ಅರ್ಧಾತ್ ತವಶ್ವರಣೆಯಿಂದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಎಲ್ಲವರೂ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಯಾವನು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಧ್ಯಾನದ ಯೋಗದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೋ ಆತನೇ ಪರಭವದಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತನುಖ(ಅನಶ್ವರನುಖ, ಮೋಕ್ಷ)ವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಅವೃಣು ಮಣ್ಣು ಜೋ ಜಿ ಮುಣಿ, ಗರೆಯಲು ಗಂಧಹಿ ತತ್ಪು |

ಸೋ ವರಮತ್ಥೇ ಜಿಣು ಭಣ್ಣ, ಣವಿ ಬುಜ್ಞು ವರಮತ್ಥು || ೯೩ ||

“ಆತ್ಮಾನಂ ಮನ್ಯತೇ ಯ ಏವ ಮುನಿಃ ಗುರುಕಂ ಗ್ರಂಥೈಃ ತಥ್ಯಮ್ |

ಸ ವರಮಾರ್ಥೇನ ಜಿನೋ ಭಣತಿ ನೈವ ಬುದ್ಧ್ಯತೇ ವರಮಾರ್ಥಮ್ || ೯೩ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ — ಜೋ — ಯಾವ ಮುಣಿ — ಮುನಿಯು ಗಂಧಹಿ ಜಿ — ಪರಿಗ್ರಹಗಳಿಂದಲೇ ಅವೃಣು — ತನ್ನನ್ನು ಗರೆಯಲು ಮಣ್ಣು — ದೊಡ್ಡವ(ಮಹಾತ್ಮ)ನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೋ ಸೋ — ಅವನು ತತ್ಪು — ನಿಜವಾಗಿಯೂ ವರಮತ್ಥೇ — ವರಮಾರ್ಥ(ಯಥಾರ್ಥ)ದಿಂದ ವರಮತ್ಥು — ವರಮಾರ್ಥ(ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿ)ವನ್ನು ಣವಿ ಬುಜ್ಞು — ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಂದು ಜಿಣು ಭಣ್ಣ — ಜಿನೇಂದ್ರರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ. — ನಿರ್ದೋಷವರಮಾತ್ಮಭಾವನೆಯಿಂದ ಪರಾಜ್ಞುಖನಾದ ಯಾವ ತವಸ್ವಿಯು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಸಚಿತ್ತಾಚಿತ್ತಮಿಶ್ರರೂಪವಾದ ಪರಿಗ್ರಹಗಳಿಂದಲೇ ತನ್ನನ್ನು ದೊಡ್ಡವನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೋ ಅರ್ಧಾತ್ ತಾನು ಉತ್ತಮಜ್ಞಾನಿಯೆಂದೂ ಪೂಜ್ಯನೆಂದೂ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೋ ವಸ್ತುತಃ ಆತನು ವೀತರಾಗವರಮಾನಂದ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ನಿಜಾತ್ಮನನ್ನೇ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಅರ್ಧಾತ್ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನರಹಿತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ಬುಜ್ಞಂತಹಂ ವರಮತ್ಥು ಜಿಯ, ಗುರುಅಹು ಅತ್ತಿ ಣ ಕೋಣ |

ಜೀವಾ ಸಯಲ ವಿ ಬಂಭು ವರು, ಜೀಣ ವಿಯಾಣಾ ಸೋಣ || ೯೪ ||

“ಬುಧ್ಯಮಾನಾನಾಂ ವರಮಾರ್ಥಂ ಜೀವ ಗುರುಃ ಲಘುಃ ಅಸ್ತಿ ನ ಕೋಣಪಿ |

ಜೀವಾಃ ಸಕಲಾ ಅಪಿ ಬ್ರಹ್ಮ ವರಂ ಯೇನ ವಿಜಾನಾತಿ ಸೋಣಪಿ || ೯೪ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ: — ಜಿಯ — ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ವರಮತ್ಥು ಬುಜ್ಞಂತಹಂ — ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯುವಂಥವರಿಗೆ ಕೋಣ — ಯಾವನೊಬ್ಬ ಜೀವನೊ ಗುರು

ಲಹು ಅತ್ತಿಣ—ಗುರು(ದೊಡ್ಡವ)ವಾಗಿಯೂ ಲಘು(ಅಲ್ಪ)ವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. **ಸಯಲ ವಿ ಜೀವಾ**—ಎಲ್ಲ ಜೀವರುಗಳೂ ಬಂಭು ವರು—ವರಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ **ಜೀಣ**—ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ (ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ) **ಸೋಇ**—ನಮ್ಮಗ್ಧೈಷ್ಟಿಯಾದ ಆ ಜೀವನು **ವಿಯಾಣಇ**—ನರ್ವಜೀವರುಗಳನ್ನೂ ಶುದ್ಧರೂವದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ವರಮಾರ್ಥವನ್ನರಿಯದಿರುವ ಮನುಷ್ಯನು ಪರಿಗ್ರಹವಿರುವುದರಿಂದ ತಾನು ದೊಡ್ಡವನೆಂದೂ ಪರಿಗ್ರಹದ ಅಭಾವದಿಂದ ಅಲ್ಪನೆಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ವಸ್ತುತಃ ಯಾವ ಜೀವರಲ್ಲಿಯೂ ಗುರುತ್ವ-ಲಘುತ್ವಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಯದ್ವಪಿ ಕರ್ಮಾವರಣದ ದೆನೆಯಿಂದ ಜೀವರುಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತ್ವ-ಲಘುತ್ವಗಳು ಕಂಡುಬರುವುವಾದರೂ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜೀವರುಗಳೂ ಸಮಾನರಾಗಿರುವರು ಅರ್ಥಾತ್ ವರಮಬ್ರಹ್ಮ ಅಥವಾ ಸಿದ್ಧಾತ್ಮ(ಮುಕ್ತಾತ್ಮ)ಸ್ವರೂಪರಾಗಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ನಿಶ್ಚಯನಮ್ಮಗ್ಧೈಷ್ಟಿಯಾದ ಜೀವನು(ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ) ನಮಸ್ತಜೀವರುಗಳನ್ನೂ ಶುದ್ಧಸ್ವರೂಪದಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ

ಈವ್ರಕಾರವಾಗಿ ನಲ್ವತ್ತೊಂದು ಸೂತ್ರಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಗ್ರಹತ್ಯಾಗವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಎಂಟು ಸೂತ್ರಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ

ಮುಂದೆ ಹದಿಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳವರೆಗೆ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ನರ್ವಜೀವರೂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ಸಮಾನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ—

ಜೋ ಭತ್ತಲು ರಯಣತ್ತಯಹಂ, ತಸು ಮುಣಿ ಲಕ್ಷಣಂ ಏಲು |

ಅಚ್ಚಲು ಕಹಿಂ ವಿ ಕುಡಿಲ್ಲಿಯಇ, ಸೋ ತಸು ಕರಇ ಣ ಭೇಲು || ೯೫ ||

“ಯಃ ಭಕ್ತಃ ರತ್ನತ್ರಯಸ್ಯ ತಸ್ಯ ಮನ್ಯಸ್ವ ಲಕ್ಷಣಂ ಇದಮ್ |

ತಿಷ್ಠತು ಕನ್ಯಾಮಪಿ ಕುಡ್ಯಾಂ ನ ತಸ್ಯ ಕರೋತಿ ನ ಭೇದಮ್”

|| ೯೫ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೋ-ಯಾವ ಮುನಿಯು **ರಯಣತ್ತಯಹಂ**—ರತ್ನತ್ರಯದ **ಭತ್ತಲು**—ಭಕ್ತನೋ ಅರ್ಥಾತ್ ಆರಾಧಕನೋ **ತಸು**—ಅವನ **ಲಕ್ಷಣಂ ಏಲು ಮುಣಿ**—ಲಕ್ಷಣವಿದೆಂದು ತಿಳಿ. (ಜೀವನು) **ಕಹಿಂ ವಿ ಕುಡಿಲ್ಲಿಯಇ**—ಯಾವ ಶರೀರದಲ್ಲಾದರೂ **ಅಚ್ಚಲು**—ಇರಲಿ **ಸೋ**—ಆ ಜ್ಞಾನಿಯು **ತಸು ಕರಇ ಣ ಭೇಲು**—ಆ ಜೀವನ ಭೇದವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಅರ್ಥಾತ್ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜೀವರುಗಳನ್ನೂ ಸಮಾನರನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಾರಾಧಕನಾದ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಿಯು ಜೀವರು ಕರ್ಮೋದಯಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಯಾವ ಶರೀರದಲ್ಲಾದರೂ ಇರಲಿ. ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಆ ಜೀವರೆಲ್ಲರೂ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರಾಗಿರುವರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಅರ್ಥಾತ್ ಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭೇದವೂ

ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು. ಹೀಗೆ ಜೀವರಲ್ಲಿ ದೇಹದ ಭೇದದಿಂದ ಭೇದವಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಅತಃಪವ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವರು ಸಮಾನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆಂದೂ ಹೇಳಿದುದರಿಂದ “ವೇದಾಂತಿ”ಗಳು ಹೇಳುವಂತೆ “ಆತ್ಮನು ಒಬ್ಬನೇ ಇರುತ್ತಾನೆ” ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು “ಸೈನ್ಯವು ಬಂದಿತು” “ಸೈನ್ಯವು ಹೋಯಿತು” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಜಾತ್ಯವೇಕ್ಶೆಯಿಂದ(ಸಂಗ್ರಹನಯದಿಂದ)ಏಕರೂಪವಾಗಿ(ಏಕವಚನದಿಂದ)ಹೇಳುವುದಾದರೂ ವ್ಯಕ್ತ್ಯವೇಕ್ಶೆಯಿಂದ(ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ)ಸೈನ್ಯವು ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ರಥ ಮೊದಲಾದ ಭೇದದಿಂದ ಅನೇಕರೂಪವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಹೀಗೆಯೇ ವನ(ಕಾಡು)ವು ಜಾತ್ಯವೇಕ್ಶೆಯಿಂದ ಏಕತ್ವದಿಂದ(ಏಕವಚನದಿಂದ)ವನವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವುದಾದರೂ ಬೇರೆಬೇರೆ ಜಾತಿಯ ವೃಕ್ಷಗಳ ಅವೇಕ್ಶೆಯಿಂದ ಅದು(ವನವು)ಭೇದವುಳ್ಳದಾಗಿರುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಜಾತ್ಯವೇಕ್ಶೆಯಿಂದ ಅಥವಾ ಜ್ಞಾನಾವೇಕ್ಶೆಯಿಂದ ಜೀವರಲ್ಲಿ ಏಕತ್ವ(ಅಭೇದ)ವಿರುವುದಾದರೂ ವ್ಯಕ್ತಿರೂಪದಿಂದ ಅರ್ಥಾತ್ ದ್ರವ್ಯಾವೇಕ್ಶೆಯಿಂದ ಜೀವರು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅತಃಪವ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಅನೇಕ ಜೀವರುಗಳಿರುವುದರಿಂದ ವೇದಾಂತಿಗಳ ಮಾನ್ಯತೆಯಂತೆ ಜೀವನು ಒಬ್ಬನೇ ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು

ಜೀವಹಂ ತಿಹುಯಣಸಂರಿಯಹಂ, ಮೂಢಾ ಭೇಲು ಕರಂತಿ ।

ಕೇವಲಣಾಣಂ ಣಾಣಿ ಫುಡು, ಸಯಲು ವಿ ಎಕ್ಕು ಮುಣಂತಿ ॥ ೯೬ ॥

“ಜೀವಾನಾಂ ತ್ರಿಭುವನಸಂಸ್ಥಿತಾನಾಂ ಮೂಢಾ ಭೇದಂ ಕುರ್ವಂತಿ ।

ಕೇವಲಜ್ಞಾನೇನ ಜ್ಞಾನಿನಃ ಸ್ಫುಟಂ ಸಕಲಮಪಿ ಏಕಂ ಮನ್ಯಂತೇ ॥ ೯೬ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ — ಮೂಢಾ — ಮೂರ್ಖ(ಅಜ್ಞಾನಿ)ರು ತಿಹುಯಣಸಂತಿಯಹಂ — ಮೂರುಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಜೀವಹಂ — ಜೀವರುಗಳ ಭೇಲು ಕರಂತಿ — ಭೇದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಣಾಣಿ — ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಕೇವಲಣಾಣಂ — ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದ ಫುಡು — ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ(ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ) ಸಯಲು ವಿ — ಸಮಸ್ತ ಜೀವರಾಶಿಯನ್ನೂ ಎಕ್ಕು ಮುಣಂತಿ — ಒಂದನ್ನಾಗಿ ಅರ್ಥಾತ್ ಸಮಾನವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ. — ಸ್ಫುಟಿಕಮಣಿಯ ಹಿಂದೆ ಕೆಂಪು ಹಳದಿ ಹಸುರುಮೊದಲಾದ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ವಸ್ತು(ಕಾಗದ ಮೊದಲಾದುವು)ಗಳನ್ನಿಡುವುದರಿಂದ ಆ ವಸ್ತುಗಳ ವರ್ಣದ ಭೇದದಿಂದ ಸ್ಫುಟಿಕಮಣಿಯಲ್ಲಿ ಭೇದವು ಕಾಣಲ್ಪಡುವಂತೆ ಹಾಗೂ ಸ್ಫುಟಿಕಮಣಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭೇದವೂ ಇಲ್ಲದಿರುವಂತೆ ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಜೀವರಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಶರೀರಭೇದದಿಂದ ಭೇದವಿರುತ್ತದಾದರೂ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಯಾವಭೇದವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು ಜೀವರಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದಿರುವ ಭೇದವನ್ನು ನೋಡಿ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದಲೂ ಭೇದವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪರಂತು ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನ ಜ್ಞಾನಿಗಳು(ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದ) ಜೀವತ್ವಾವೇಕ್ಶೆಯಿಂದ ತ್ರಿಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ವಜೀವರೂ ಸಮಾನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಜೀವಾ ಸಯಲ ವಿ ಕಾಣಮಯ, ಜನ್ಮಣಮರಣವಿಮುಕ್ತ ।

ಜೀವಪವಸಹಿಂ ಸಯಲ ಸಮ, ಸಯಲ ವಿ ಸಗುಣಹಿಂ ಎಕ್ತ ॥ ೯೭ ॥

“ಜೀವಾಃ ಸಕಲಾ ಅಪಿ ಜ್ಞಾನಮಯಾ ಜನ್ಮಮರಣವಿಮುಕ್ತಾಃ ।

ಜೀವಪ್ರದೇಶೈಃ ಸಕಲಾಃ ಸಮಾಃ ಸಕಲಾ ಅಪಿ ಸ್ವಗುಣೈರೇಕೇ ॥ ೯೭ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ.—ಸಯಲ ವಿ ಜೀವಾ—ಸಮಸ್ತಜೀವರೂ ಕಾಣಮಯ—ಜ್ಞಾನಮಯರೂ ಜನ್ಮಣಮರಣವಿಮುಕ್ತ—ಜನ್ಮಮರಣಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವ(ರಹಿತ)ರೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಜೀವಪವಸಹಿಂ—ಜೀವಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಸಯಲ ಸಮ—ಎಲ್ಲಾ ಜೀವರು ಸಮಾನರು ಮತ್ತು ಸಯಲವಿ—ಎಲ್ಲಾ ಜೀವರು ಸಗುಣಹಿಂ ಎಕ್ತ—ತಮ್ಮ(ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ)ಗುಣಗಳಿಂದ ಏಕರೂಪ(ಸಮಾನ)ರು.

ಭಾವಾರ್ಥ.—ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಲೋಕಾಲೋಕವ್ರಕಾಶಕವೂ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಗ್ರಾಹಕವೂ ಆದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವು ಯದ್ವಾಪಿ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾವರಣಕರ್ಮದಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದಾದರೂ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾವರಣದ ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಕೇವಲಜ್ಞಾನಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜೀವರೂ ಜ್ಞಾನಮಯರಾಗಿರುವರು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಸರ್ವಸಂಸಾರಿಜೀವರು ಜನ್ಮಮರಣಸಹಿತರಾಗಿರುವರಾದರೂ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ವೀತರಾಗ ನಿಜಾನಂದೈಕರೂಪಸುಖಾಮೃತಮಯರೂ ಅನಾದಿನಿಧನರೂ ಅಗಿದ್ದು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಹಾಗೂ ಜನ್ಮಮರಣಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಕರ್ಮದ ಅಭಾವದಿಂದ ಜನ್ಮಮರಣರಹಿತರಾಗಿರುವರು. ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಜೀವರು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಸಂಕೋಚವಿಸ್ತಾರಗಳಿಂದ ಸ್ವದೇಹವರಿಮಾಣವುಳ್ಳವರು. ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಿಂಚಿದೂನ(ಸ್ವಲ್ಪಕಡಮೆ)ವಾದ ಚರಮಶರೀರವ್ರಮಾಣವುಳ್ಳವರು. ಪರಂತು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಲೋಕಾಕಾಶವ್ರಮಿತ-ಅಸಂಖ್ಯಾತವ್ರದೇಶಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿರುವರು ಮತ್ತು ಹಾನಿವೃದ್ಧಿಗಳಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಸರ್ವಜೀವರೂ ಸಮಾನರಾಗಿರುವರು. ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವರ ಅವ್ಯಾಭಾಧ ಅನಂತಸುಖಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದಾದರೂ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಕರ್ಮಗಳ ಅಭಾವದ ಕಾರಣದಿಂದ ತಮ್ಮಗುಣಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜೀವರೂ ಸಮಾನರಾಗಿರುವರು. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವೇ ಉವಾದೇಯ(ಧ್ಯಾನಯೋಗ್ಯ)ವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು.

ಜೀವಹಂ ಲಕ್ಷಣಂ ಜಿಣವರಹಿಂ, ಭಾಸಿಲು ದಂಸಣಣಾಣು ।

ತೇಣ ಣ ಕಿಜ್ಜಿ ಭೇಲು ತಹಂ, ಜಿಣ ಮಣಿ ಜಾಲು ವಿಹಾಣು ॥ ೯೮ ॥

“ಜೀವಾನಾಂ ಲಕ್ಷಣಂ ಜಿನವರೈಃ ಭಾಸಿತಂ ದರ್ಶನಂ ಜ್ಞಾನಮ್ ।

ತೇನ ನ ಕ್ರಿಯತೇ ಭೇದಃ ಯದಿ ಮನಸಿ ಜಾತೋ ವಿಭಾತಃ ॥ ೯೮ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೀವನರಹಿಂ—ಜಿನೇಂದ್ರದೇವರಿಂದ ಜೀವಹಂ ಲಕ್ಷಣಂ—ಜೀವರ ಲಕ್ಷಣವು ದಂಸಣಣಾಣು—ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಗಳೆಂದು ಭಾಸಿಲು—ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ತೇಣ—ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಜಇ—ಒಂದುವೇಳೆ ಮಣಿ—ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜಾಲು ವಿಭಾಲು—ವ್ರಭಾತವುಂಟಾದುದಾದರೆ ಅರ್ಧಾತ್ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಸೂರ್ಯನ ಉದಯವಾದುದಾದರೆ ತಹಂ ಭೇಲು ಣ ಕಿಜ್ಜಇ—ಆ ಜೀವರುಗಳ(ಜೀವರಲ್ಲಿ) ಭೇದವು ಮಾಡಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ—ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಸಂಸಾರಿ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮರ್ತ್ಯಾದಿ ಜ್ಞಾನಗಳೂ ಚಕ್ಷುರಾದಿದರ್ಶನಗಳೂ ಜೀವರ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದ್ದರೂ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಕೇವಲ ದರ್ಶನ ಹಾಗೂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವು ಜೀವರ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಜೈನಾಗಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅತಃಪವ ಯಾವನ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನರೂಪವಾದ ದಿನಕರನ ಉದಯವಾಗಿರುತ್ತದೋ ಅರ್ಧಾತ್ ಸೂರ್ಯೋದಯದ ವ್ರಭಾತಸಮಯದಂತೆ ಮೋಹನಿದ್ರೆಯ ಅಭಾವದಿಂದ ಹಾಗೂ ಮೋಹಾಂಧಕಾರವು ತೊಲಗುವುದರಿಂದ ಆತ್ಮಬೋಧರೂಪವಾದ ವ್ರಭಾತಸಮಯವು ವ್ರಾದುರ್ಭವಿಸಿರುವುದೋ ಅತಃ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣ(ಲಕ್ಷಣ)ಗಳಿಂದ ಜೀವರಲ್ಲಿ ಭೇದವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವರೂ ಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ಸಮಾನರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಒಂದೇ ಜಾತಿಯ ಹಾಗೂ ಒಂದೇ(ಸಮಾನ)ಗುಣವುಳ್ಳ ರತ್ನಗಳ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ರತ್ನವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿದರೆ ಅದರೊಡನೆ ಎಲ್ಲರತ್ನಗಳು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವುಗಳ ವ್ರದೇಶಗಳು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿರುತ್ತವೆ ಅದರಂತೆಯೇ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದರ್ಶನ ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಸಮಾನವಾಗಿರುವ ಜೀವರುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ರದೇಶಗಳು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಒರ್ವ ವಿವಕ್ತಿತಜೀವನೊಡನೆ ಅರ್ಧಾತ್ ಒಬ್ಬ ಜೀವನನ್ನು ಗ್ರಹಣಮಾಡುವಾಗ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವರು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದರ್ಶನಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜೀವರು ಸಮಾನರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ವ್ರದೇಶಭೇದವಿರುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು.

ಬಂಭಹಂ ಭುವಣಿ ವಸಂತಾಹಂ, ಜೀ ಣವಿ ಭೇಲು ಕರಂತಿ ।

ತೇ ಪರಮಪ್ಪವಯಾಸಯರ, ಜೋಇಯ ವಿಮಲು ಮುಣಂತಿ ॥ ೯೯ ॥

“ಬ್ರಹ್ಮಣಾಂ ಭುವನೇ ವಸತಾಂ ಯೇ ನೈವ ಭೇದಂ ಕುರ್ವಂತಿ ।

ತೇ ವರಮಾತ್ಮವ್ರಕಾಶಕರಾಃ ಯೋಗಿನ್ ವಿಮಲಂ ಜಾನಂತಿ ॥ ೯೯ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೋಇಯ—ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ! ಜೀ—ಯಾರು ಭುವಣಿ ವಸಂತಾಹಂ—ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಬಂಭಹಂ—ಜೀವರು(ಶುದ್ಧಾತ್ಮರು)ಗಳ ಭೇಲು ಣವಿ ಕರಂತಿ—ಭೇದವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ತೇ—ಅವರು ಪರಮಪ್ಪವಯಾಸಯರ—ವರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವ್ರಕಾಶವಡಿಸುವವರಾಗಿ ವಿಮಲು—ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ಅಧವಾ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮುಣಂತಿ—ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ರತ್ನಗಳ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ರಾಶಿಯ ಅವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಏಕತ್ವವಿರುವುದಾದರೂ ರತ್ನಗಳು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿರುವಂತೆ ಅಥವಾ ಜಾತ್ಯವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಏಕತ್ವವಿದ್ದರೂ ಆ ವ್ಯಕ್ತಗಳು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿರುವಂತೆ ಜೀವರಲ್ಲಿಯೂ ಜೀವರಾಶಿಯ ಅವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಏಕತ್ವವಿರುತ್ತದಾದರೂ ವ್ಯಕ್ತ್ಯವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ (ವ್ರದೇಶಭೇದದಿಂದ) ಜೀವರು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಅನೇಕ ಘಟ(ಕೊಡ, ವಾತ್ರ)ಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಚಂದ್ರನು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿ ಕಾಣಲ್ಪಡುವಂತೆ ಒಬ್ಬ ಜೀವನೇ ಅನೇಕಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನರೂಪದಿಂದ ಕಾಣಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆಂದು ತಿಳಿದರೆ ದೋಷವೇನು? ಎಂಬ ಶಂಕೆಗೆ ಸಮಾಧಾನವೇನೆಂದರೆ —ಅನೇಕ(ಬಹಳ)ಜಲ ಘಟಗಳಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಕಿರಣದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಜಲವುಧ್ಗಲಗಳೇ ಚಂದ್ರಾಕಾರದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತವಲ್ಲದೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವ ಚಂದ್ರನು ಒಬ್ಬನೇ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ ಆತನು ಅನೇಕತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ ಅನೇಕಪ್ರಕಾರವಾದ ಕನ್ನಡಿಗಳ ಮುಂದಿರುವ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನ ಮುಖವು ಆ ಕನ್ನಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕವಿಧವಾಗಿ ಕಾಣಲ್ಪಡುವುದಕ್ಕೆ ಆ ಕನ್ನಡಿಗಳ ವುಧ್ಗಲಗಳು ಅನೇಕರೀತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದೇ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಮನುಷ್ಯನ ಮುಖವಂತೂ ಇದ್ದಂತೆಯೇ ಇರುತ್ತದಲ್ಲದೆ ಅದು ಅನೇಕವಿಧದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಮುಖವೇ ನಾನಾರೀತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದಾದರೆ ಕನ್ನಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳೆಲ್ಲವೂ ಚೇತನವಾಗಬೇಕಾಗುವುದು. ಆದರೆ ವಸ್ತುತಃ ಹಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅರ್ಥಾತ್ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳು ಅಚೇತನಗಳಾಗಿವೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಚಂದ್ರನು ಅನೇಕರೂಪನಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅತವವ ಓರ್ವ ಬ್ರಹ್ಮ(ಜೀವ)ನೇ ಅನೇಕಶರೀರಗಳಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಅಥವಾ ಅನೇಕಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನರೂಪದಿಂದ ಕಾಣಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು

ರಾಯದೋಸ ಬೇ ಪರಿಹರಿವಿ, ಜೇ ಸಮ ಜೀವ ಣಿಯಂತಿ ।

ತೇ ಸಮಭಾವಿ ಪರಿಟ್ಟಿಯಾ, ಲಹು ಣೆವ್ವಾಣು ಲಹಂತಿ ॥ ೧೦೦ ॥

“ರಾಗದ್ವೇಷೌ ದ್ವೌ ಪರಿಹೃತ್ಯ ಯೇ ಸಮಾನ್ ಜೀವಾನ್ ಪಶ್ಯಂತಿ ।

ತೇ ಸಮಭಾವೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾಃ ಲಘು ನಿರ್ವಾಣಂ ಲಭಂತೇ ॥ ೧೦೦ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೀ—ಯಾವ ಜೀವರು ರಾಯದೋಸ ಬೇ ಪರಿಹರಿವಿ—

ರಾಗದ್ವೇಷಗಳೆರಡನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಮ ಜೀವ—ಸರ್ವಜೀವರನ್ನು ಸಮಾನರನ್ನಾಗಿ ಣಿಯಂತಿ—ಕಾಣು(ತಿಳಿಯು)ತ್ತಾರೋ ಸಮಭಾವಿ ಪರಿಟ್ಟಿಯಾ—ಸಮಭಾವದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸುವ(ಸಮಭಾವದಿಂದ ಕೂಡಿರುವ) ತೇ—ಆ ಜೀವರು ಲಹು ಣೆವ್ವಾಣು ಲಹಂತಿ—ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನಿರ್ವಾಣ(ಮೋಕ್ಷ)ವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಯಾವ ಮಹಾಪುರುಷರು ವೀತರಾಗನಿಜಾನಂದೈಕಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದ ಭಾವನೆಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲಗಳಾದ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ತೊರೆದು

ಕೇವಲಜ್ಞಾನದರ್ಶನಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಸರ್ವಜೀವರೂ ಸಮಾನರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೋ, ಜೀವಿತ-ಮರಣ, ಲಾಭ-ಅಲಾಭ ಹಾಗೂ ಸುಖ-ದುಃಖಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮತಾಭಾವನಾ ರೂಪವಾದ ಸಮಭಾವದಿಂದ ಕೂಡಿದವರಾದ ಆ ಮಹಾವುರುಷರು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ (ಬೇಗನೆ) ಆತ್ಮಂತಿಕ-ಅಚಿಂತ್ಯ-ಅದ್ಭುತಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಗಳಿಗೆ ಆಸ್ಪದವಾದ ನಿರ್ವಾಣ(ಮೋಕ್ಷ)ವನ್ನು ವಡೆಯುತ್ತಾರೆಂದು ಅತಃಪ ಮುಮುಕ್ಷುವು ರಾಗದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ತೊರೆದವನಾಗಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿರೂಪವಾದ ಸಮತಾಭಾವನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ತಾತ್ಪರ್ಯವು

ಜೀವಹಂ ದಂಸಣು ಕಾಣು ಜಿಯ, ಲಕ್ಷಣು ಜಾಣು ಚೋ ಜಿ |

ದೇಹವಿಭೇದಂ ಭೇಲು ತಹಂ, ಕಾಣಿ ಕಿ ಮಣ್ಣು ಸೋಜಿ || ೧೦೧ ||

“ಜೀವಾನಾಂ ದರ್ಶನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಜೀವ ಲಕ್ಷಣಂ ಜಾನಾತಿ ಯ ಏವ |

ದೇಹವಿಭೇದೇನ ಭೇದಂ ತೇಷಾಂ ಜ್ಞಾನೀ ಕಿಂ ಮನ್ಯತೇ ತಮೇವ || ೧೦೧ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:- ಜೋ ಜಿ-ಯಾವನು ದಂಸಣು ಕಾಣು-ದರ್ಶನವನ್ನೂ ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಜೀವಹಂ ಲಕ್ಷಣು-ಜೀವರ ಲಕ್ಷಣವನ್ನಾಗಿ ಜಾಣು-ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೋ ಜಿಯ-ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ಕಾಣಿ-ಆ ಜ್ಞಾನಿಯು ದೇಹವಿಭೇದಂ-ದೇಹದ ಭೇದದಿಂದ ತಹಂ-ಆ ಜೀವರುಗಳ ಸೋ ಜಿ ಭೇಲು-ಆ ಭೇದವನ್ನೇ ಕಿ ಮಣ್ಣು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆಯೋ ಏನು? ಅರ್ಥಾತ್ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಜಗತ್ತಯಕಾಲತ್ರಯವರ್ತಿ-ಸಮಸ್ತದ್ರವ್ಯಗುಣವರ್ಣಾಯಗಳನ್ನು ಕ್ರಮಕರಣವ್ಯವಧಾನರಹಿತವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾದ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನಗಳು ಜೀವರ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ವೀತರಾಗಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಿಯು ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಸುಖಾಸ್ವಾದಮುಗ್ಧರೂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾರಹಿತರೂ ಆದ ಜೀವರಿಂದ ಸಂವಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕರ್ಮಗಳ ಉದಯದಿಂದಂಟಾದ ಶರೀರದ ಭೇದದಿಂದ ಜೀವರುಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅರ್ಥಾತ್ ದೇಹಾವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಯಾವ ಭೇದವಿದ್ದರೂ ಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ಸರ್ವಜೀವರೂ ಸಮಾನರಾಗಿರುತ್ತಾರಲ್ಲದೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಸರ್ವಧಾ ಯಾವ ಭೇದವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ

ಕೆಲವರು “ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ವೈತವಾದಿ”ಗಳು ನಾನಾಜೀವರುಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಅರ್ಥಾತ್ ಜೀವನು ಒಬ್ಬನೇ ಇರುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಮಾನ್ಯತೆಯಂತೆ ಒಬ್ಬ ಜೀವನಿಗೆ ಜೀವಿತಮರಣಸುಖದುಃಖಾದಿಗಳುಂಟಾದಾಗ (ಏಕಜೀವತ್ವದಿಂದ) ಅದೇಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜೀವರಿಗೂ ಜೀವಿತಮರಣಸುಖದುಃಖಾದಿಗಳುಂಟಾಗಬೇಕಾಗುವುದು. ಆದರೆ ವಸ್ತುತಃ (ವ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ) ಹಾಗೆ ಕಾಣಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅತಃಪ ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ವೈತವಾದಿಗಳ ಏಕಜೀವತ್ವವಾದವು ಸರಿಯಾದುದಲ್ಲ ಅರ್ಥಾತ್ ಅದು ವ್ರತ್ಯಕ್ಷಬಾಧಿತವಾದುದೆಂದು ಭಾವವು.

ದೇಹವಿಭೇದವೆಂದೆಂದೆ ಜೋ ಕುಣಿ, ಜೀವಹಂ ಭೇದವಿಚಿತ್ತು ।

ನೋ ಣವಿ ಲಕ್ಷಣವು ಮುಣಿ ತಹಂ, ದಂಸಣು ಕಾಣು ಚರಿತ್ತು ॥೧೦೨॥

“ದೇಹವಿಭೇದವೇನ ಯಃ ಕರೋತಿ ಜೀವಾನಾಂ ಭೇದಂ ವಿಚಿತ್ರಮ್ ।

ನ ನೈವ ಲಕ್ಷಣಂ ಮನುತೇ ತೇಷಾಂ ದರ್ಶನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಚಾರಿತ್ರಮ್ ॥ ೧೦೨ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೋ—ಯಾವನು—ದೇಹವಿಭೇದವೆಂದೆಂದೆ—ಶರೀರಗಳ ಭೇದ ದಿಂದ ಜೀವಹಂ—ಜೀವರುಗಳ—ಭೇದವಿಚಿತ್ತು—ವಿಚಿತ್ರ(ನಾನಾರೂಪ)ವಾದ ಭೇದವನ್ನು ಕುಣಿ—ಮಾಡುತ್ತಾನೋ—ನೋ—ಅವನು ತಹಂ—ಆ ಜೀವರು ಗಳ ಲಕ್ಷಣವು—ಲಕ್ಷಣವಾದ ದಂಸಣು ಕಾಣು ಚರಿತ್ತು—ದರ್ಶನವನ್ನು ಜ್ಞಾನ ವನ್ನು ಮತ್ತು ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು ಣವಿ ಮುಣಿ—ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಅರ್ಥಾತ್ ಜೀವರ ನಿಜಗುಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಯಾವನು ದೇಹಮಮತ್ವಕ್ಕೆ ಮೂಲಭೂತಗಳಾದ ಖ್ಯಾತಿ ಪೂಜಾಲಾಭಾದಿರೂಪದುರ್ಧಾನಕ್ಕೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಧ್ಯಾನದ ಅಭಾವ ದಿಂದ ಉವಾಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳಾದ ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಗಳ ಉದಯದಿಂದಂಟಾದ ಶರೀರಗಳ ಭೇದದಿಂದ ಜೀವರುಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸು(ತಿಳಿಯು)ತ್ತಾನೋ ಆತನು ಜೀವರುಗಳ ದರ್ಶನಾದಿಗುಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಯದ್ಯಪಿ ಜೀವರಿಗೆ ವಾಪ ಕರ್ಮೋದಯದಿಂದ ನರಕಶರೀರವೂ ಪುಣ್ಯೋದಯದಿಂದ ದೇವಶರೀರವೂ ಪುಣ್ಯವಾಪ (ಮಿಶ್ರ)ಕರ್ಮೋದಯದಿಂದ ಮನುಷ್ಯ-ಶರೀರವೂ ಮಾಯಾಚಾರಾದಿಗಳಿಂದ ತಿರ್ಮಂಚ ಶರೀರವೂ ದೊರೆತು ಈ ಶರೀರಗಳ ಭೇದದಿಂದ ಜೀವರಲ್ಲಿ ವಿವಿಧಚೇಷ್ಟೆಗಳು ಕಾಣ ಲ್ಪಡುವವಾದರೂ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜೀವರೂ ಸಮಾನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಉಪಯೋಗ(ಜ್ಞಾನದರ್ಶನ)ಲಕ್ಷಣವಿಲ್ಲದ ಯಾವನೊಬ್ಬ ಜೀವನೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಸರ್ವಜೀವರನ್ನೂ ಸಮಾನರನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅತ ಏವ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಜೀವರುಗಳ ನರ ನಾರಕಾದಿರೂಪವಾದ ಹಾಗೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕ್ಷತ್ರಿಯವೈಶ್ಯಚಾಂಡಾಲಾದಿರೂಪವಾದ ದೇಹ ಭೇದವನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರಲ್ಲಿ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಅರ್ಥಾತ್ ಸರ್ವಜೀವರನ್ನೂ ಸಮಾನತೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು.

ಅಂಗಣಂ ಸುಹುಮಣಂ ಬಾದರಣಂ, ವಿಹಿವಸಿಂ ಹೊಂತಿ ಜೀ ಬಾಲ ।

ಜಿಯ ಪುಣು ಸಯಲ ವಿ ತಿತ್ತಿಡಾ, ಸವ್ವತ್ಥ ವಿ ಸಯಕಾಲ ॥ ೧೦೩ ॥

“ಅಂಗಾಣಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಣಿ ಬಾದರಾಣಿ ವಿಧಿವಶೇನ ಭವಂತಿ ಯೇ ಬಾಲಾಃ ।

ಜೀವಾಃ ಪುನಃ ಸಕಲಾ ಅಪಿ ತಾವಂತಃ ಸರ್ವತ್ರಾಪಿ ಸದಾಕಾಲೇ ॥ ೧೦೩ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಸುಹುಮಣಂ ಬಾದರಣಂ—ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳೂ ಬಾದರ (ಸೂಲ)ಗಳೂ ಆದ ಜೀ ಅಂಗಣಂ—ಯಾವ ಶರೀರಗಳೂ ಬಾಲ-ಬಾಲ್ಯಾವಸ್ಥೆಯೂ

ಅರ್ಥಾತ್ ಉವಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಬಾಲವೃದ್ಧತರುಣಾದಿ ಅವಸ್ಥಾವಿಶೇಷಗಳೂ ವಿಹಿವಸಿಂ ಹೊಂತಿ—ಪೂರ್ವೋವಾರ್ಜಿತಕರ್ಮವಶದಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಜಿಯ ಪುಣು— ಜೀವರುಗಳಾದರೋ ಸಯಲು ವಿ—ಎಲ್ಲವರೂ (ಎಲ್ಲ ಜೀವರೂ) ಸವ್ವತ್ಥ ವಿ—ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಯಕಾಲ-ಸದಾಕಾಲವೂ ತಿತ್ತಿಡಾ-ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರಮಾಣ(ಅನಂಖ್ಯಾತ ವ್ರದೇಶ)ವುಳ್ಳವರಾಗಿರುವರು.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಜೀವರ ಚತುರ್ಗತಿಸಂಬಂಧವಾದ ಶರೀರಗಳೂ-ಬಾಲವೃದ್ಧತರು ಣಾದಿ ಅವಸ್ಥೆಗಳೂ ಪೂರ್ವೋವಾರ್ಜಿತಕರ್ಮಶುಭಕರ್ಮಗಳ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದುಂಟಾಗು ತ್ತವೆ ಆದಕಾರಣ ಕರ್ಮಜನಿತಗಳಾದ ಶರೀರಭೇದಗಳೂ ಬಾಲವೃದ್ಧಾದ್ಯವಸ್ಥಾ ವಿಶೇಷಗಳೂ ಜೀವಸಂಬಂಧಿಗಳಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ದ್ರವ್ಯಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಅನಂತಜೀವರು ಗಳಿರುತ್ತಾರೆ ಕೈತ್ರಾ ವೇಕ್ಯಿಯಿಂದ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬಜೀವನು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಸ್ವದೇಹ ವರಿಮಾಣ(ತಾನು ಹೊಂದಿದ ದೇಹದಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣ)ವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ ನಿಶ್ಚಯನಯ ದಿಂದ ಲೋಕಾಕಾಶವ್ರಮಿತ—ಅನಂಖ್ಯಾತವ್ರದೇಶವ್ರಮಾಣವುಳ್ಳವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಸರ್ವಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಜೀವರ ಸ್ವರೂಪವಿರುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು ನಾರಾಂಶತಃ—ಕರ್ಮಜನಿತಗಳಾದ ಬಾದರಸೂಕ್ಷ್ಮಾದಿಭೇದಗಳು ಆತ್ಮನವುಗಳಲ್ಲವೆಂದೂ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನ (ಉಪಯೋಗ)ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಸರ್ವ ಜೀವರೂ ಸಮಾನರೆಂದೂ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು ಇಲ್ಲಿ “ಬಾಲ” ಎಂಬ ವದವನ್ನು ಸಂಬೋಧನಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸಿದರೆ “ಎಲೈ ಅಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಜೀವನೇ! ನೀನು ಈ(ಪೂರ್ವೋಕ್ತ)ವಿಷಯವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯ(ನಿರ್ದಂದೇಹ)ವಾಗಿ ತಿಳಿ ಎಂಬ ಅರ್ಥವು ಧ್ವನಿತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸತ್ತು ವಿ ಮಿತ್ತು ವಿ ಅಪ್ಪ ಪರು, ಜೀವ ಅಸೇಸು ವಿ ಏಇ ।

ಎಕ್ಕು ಕರೇವಿಣು ಜೋ ಮುಣಇ, ಸೋ ಅಪ್ಪಾ ಜಾಣೇಇ ॥ ೧೦೪ ॥

“ಶತ್ರುರಪಿ ಮಿತ್ರಮಪಿ ಆತ್ಮಾ ವರಃ ಜೀವಾ ಅಶೇಷಾ ಅಪಿ ಏತೇ ।

ಏಕತ್ವಂ ಕೃತ್ವಾ ಯೋ ಮನುತೇ ಸ ಆತ್ಮಾನಂ ಜಾನಾತಿ ॥ ೧೦೪ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಸತ್ತು ವಿ ಮಿತ್ತು ವಿ—ಶತ್ರುವೂ, ಮಿತ್ರನೂ ಅಪ್ಪ ಪರು—ತನ್ನವನೂ ಅನ್ಯನೂ ಹೀಗೆ ಏಇ ಅಸೇಸು ವಿ ಜೀವ— ಈ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವರುಗಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಮಸ್ತ ಜೀವರುಗಳನ್ನು ಜೋ—ಯಾವ ಜ್ಞಾನಿಯು ಎಕ್ಕು ಕರೇವಿಣು—ಏಕತ್ವವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅರ್ಥಾತ್ ಸಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮುಣಇ—ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೋ ಸೋ ಅಪ್ಪಾ ಜಾಣೇಇ—ಅವನು ಆತ್ಮನನ್ನು (ಆತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು) ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಈ ಸಂಸಾರಜೀವರಲ್ಲಿ ಶತ್ರು, ಮಿತ್ರ, ಅಕ್ಕಿಯ, ವರಕೀಯ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ವಿಕಲ್ಪ(ಭೇದ)ಗಳು ಕಾಣಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ವರಂತು ಜ್ಞಾನಿಯು

ಈ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವರನ್ನು ಒಂದೇ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾನೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಸಮಾನತೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಶತ್ರು, ಮಿತ್ರ, ಜೀವಿತ, ಮರಣ, ಲಾಭ, ಅಲಾಭ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಭಾವರೂಪವಾದ ವೀತರಾಗವರಮನಾಮಾಯಿಕಚಾರಿತ್ರದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಯಾವ ಜ್ಞಾನಿಯು ಶುದ್ಧಸಂಗ್ರಹನಯದಿಂದ ಸರ್ವಜೀವರೂ ಸಮಾನರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೋ ಆತನೇ ಶತ್ರುಮಿತ್ರಾದಿಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪರಹಿತನೂ ವೀತರಾಗಸಹಜಾನಂದೈಕಸ್ವರೂಪನೂ ಆದ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಅತಃಪವ ಸಮಭಾವದ ಹೊರತು ಯಾರೊಬ್ಬನೂ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರನೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಜೋ ಣವಿ ಮಣ್ಣು ಇ ಜೀವ ಜಿಯ, ಸಯಲ ವಿ ಎಕ್ಕಸಹಾವ ।

ತಾಸು ಣ ಧಕ್ಕ ಇ ಭಾಲು ಸಮು, ಭವಸಾಯರಿ ಜೋ ಣಾವ ॥ ೧೦೫ ॥

“ಯಃ ಸೈವ ಮನ್ಯತೇ ಜೀವಾನ್ ಜೀವ ಸಕಲಾನಪಿ ಏಕಸ್ವಭಾವಾನ್ ।

ತಸ್ಯ ನ ತಿಷ್ಠತಿ ಭಾವಃ ಸಮಃ ಭವನಾಗರೇ ಯಃ ನೌಃ ॥ ೧೦೫ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜಿಯ—ಜೀವನೇ! ಜೋ—ಯಾವನು ಸಯಲ ವಿ ಜೀವ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವರನ್ನೂ ಎಕ್ಕಸಹಾವ—ಒಂದೇ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರನ್ನಾಗಿ ಣವಿ ಮಣ್ಣು ಇ—ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೋ ತಾಸು—ಅವನಿಗೆ(ಆ ಅಜ್ಞಾನಿಗೆ) ಭಾಲು ಸಮು ಣ ಧಕ್ಕ ಇ—ಸಮಭಾವವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಜೋ - ಯಾವ ಸಮಭಾವವು ಭವಸಾಯರಿ—ಭವನಾಗರ(ಸಂಸಾರಸಮುದ್ರ)ದಲ್ಲಿ ಣಾವ—ನಾವೆ(ದೋಣಿ)ಯು ಅರ್ಥಾತ್ ಭವಸಾಗರವನ್ನು ದಾಂಟಲು ನಾವೆಯಂತಿರುವುದು.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಯಾವ ಅಜ್ಞಾನಿಜೀವನು ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪವರಮಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಸಮಸ್ತಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದೂ ನಿರ್ಮಲವೂ ಆದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವೇಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ (ಗುಣಗಳ ಅವೇಕೈಯಿಂದ) ಸರ್ವಜೀವರೂ ಸಮಾನರೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಥವಾ ಯಾವನಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವನಿಗೆ ಎಂದೂ ಸಮಭಾವವುಂಟಾಗದು. ಈ ಸಮಭಾವವು ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಮಹಾಸಾಗರವನ್ನು ದಾಂಟಿಸಲು ಸಮರ್ಥವೂ ಸುದೃಢವೂ ಆದ ದೊಡ್ಡ ನೌಕೆಯಂತಿರುತ್ತದೆ ಅತಃಪವ ಮುಮುಕ್ಷುವು ರಾಗದ್ವೇಷ ಮೋಹಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಪರಮೋಪಶಮಭಾವ(ವರಮಶಾಂತಭಾವ)ರೂಪಶುದ್ಧಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಲೀನನಾಗಬೇಕೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಜೀವಹಂ ಭೇಲು ಜಿ ಕಮ್ಮಕಿಲು, ಕಮ್ಮ ಜಿ ಜೀಲು ಣ ಹೋ ಇ ।

ಜೇಣ ವಿಭಿಣ್ಣು ಉ ಹೋ ಇ ತಹಂ, ಕಾಲು ಲಹೇವಿಣು ಕೋ ಇ ॥ ೧೦೬ ॥

“ಜೀವಾನಾಂ ಭೇದ ಏವ ಕರ್ಮಕೃತಃ ಕರ್ಮ ಅಪಿ ಜೀವೋ ನ ಭವತಿ ।

ಯೇನ ವಿಭಿನ್ನಃ ಭವತಿ ತೇಭ್ಯಃ ಕಾಲಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಕಿಮಪಿ ॥ ೧೦೬ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೀವಹಂ ಭೇಲು ಜಿ—ಜೀವರುಗಳ ಭೇದವೇ ಕಮ್ಮಕಿಲು. ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟದು. ಕಮ್ಮು ವಿ—ಕರ್ಮವೂ ಜೀಲು ಣ ಹೋಇ ಜೀವವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅರ್ಥಾತ್ ಜೀವಸ್ವರೂಪವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಜೇಣ—ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ(ಈ ಕಾರಣದಿಂದ) ಜೀವನು ಕೋಇ ಕಾಲು ಲಹೇವಿಣು—ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಕಾಲ(ಸಮಯ, ಕಾಲಲಬ್ಧಿ)ವನ್ನು ವಡೆದು ತಹಂ—ಆ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ವಿಭಿಣ್ಣಲು ಹೋಇ—ಭಿನ್ನ(ಬೇರೆ)ನಾಗುತ್ತಾನೆ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಜೀವರುಗಳ ಸರನಾರಕಾದಿ ಸರ್ವಭೇದಗಳೂ ಕರ್ಮಜನಿತಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ ಕರ್ಮಗಳು ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನಮಯನಾದ ಜೀವನ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಸರ್ವಧಾ ಭಿನ್ನಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವುಗಳು. ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಈ ಜೀವನು ನಿಜ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮರೆತು(ತಿಳಿಯದೆ)ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿ-ಅಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದಿಂದ ಜ್ಞಾನಾ ವರಣಾದಿ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬದ್ಧನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಸಮಯ ಈ ಜೀವನು ವೀತರಾಗವರಮಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಗೆ ಸಹಕಾರಿಕಾರಣವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಉತ್ಪತ್ತಿಕಾಲ(ಕಾಲಲಬ್ಧಿ)ವನ್ನು ವಡೆದುದಾದರೆ ಆಗ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗುವನು ಅರ್ಥಾತ್ ಕರ್ಮವಿಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಜೀವನ ಭವಸ್ಥಿತಿಯು ಸಮೀಪ (ಅಲ್ಪ)ವಾಗಿರುತ್ತಿರಲು ಆತನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯ-ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವುಂಟಾಗುವುದರಿಂದ ಆತನು ಕರ್ಮಕಲಂಕದಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆಂದಭಿವ್ರಾಯವು. ಆದುದರಿಂದ ವಿಶುದ್ಧಜೀವಸ್ವಭಾವದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣಗಳಾದ ಮನೋಜ್ಞಾಮನೋಜ್ಞ-ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷಾದಿ-ಶರೀರಭೇದಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಗಾದ್ಯವಘ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು

ಎಕ್ಕು ಕರೇ ಮಣ ಬಿಣ್ಣೆ ಕರಿ, ಮಂ ಕರಿ ವಣ್ಣವಿನೇಸು ।

ಇಕ್ಕು ಇಂ ದೇವಇಂ ಜೇಂ ವಸಇ, ತಿಹುಯಣು ಏಹು ಅನೇಸು ॥ ೧೦೭ ॥

“ಏಕಂ ಕುರು ಮಾ ದ್ವಾ ಕುರು ಮಾ ಕುರು ವರ್ಣವಿಶೇಷಮ್ ।

ಏಕೇನ ದೇವೇನ ಯೇನ ವಸತಿ ತ್ರಿಭುವನಂ ಏತತ್ ಅಶೇಷಮ್ ॥ ೧೦೭ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ಎಕ್ಕು ಕರೇ—ಜಾತಿಯ ಅನೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜೀವರನ್ನೂ ಒಂದನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿ ಮಣ ಬಿಣ್ಣೆ ಕರಿ—ಎರಡನ್ನಾಗಿ(ಭೇದವುಳ್ಳವುಗಳನ್ನಾಗಿ) ತಿಳಿಯಬೇಡ. ವಣ್ಣವಿನೇಸು—ಮನುಷ್ಯಜಾತಿಯ ಅನೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ವರ್ಣಭೇದವನ್ನು ಮಂಕರಿ—ಮಾಡಬೇಡ ಜೇಂ—ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ(ಏಕಂದರೆ) ಇಕ್ಕು ಇಂ ದೇವಇಂ—ಅಭೇದನೆಯಿಂದ ಒಬ್ಬ ಶುದ್ಧಜೀವನಿಂದ (ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿ) ಏಹು ಅನೇಸು—ಈ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ತಿಹು ಯಣು—ತ್ರಿಭುವನ(ಮೂರು ಲೋಕ)ವು ಅರ್ಥಾತ್ ತ್ರಿಭುವನದಲ್ಲಿರುವ ಜೀವ ರಾಶಿಯು ವಸಇ—ಇರುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:— ಜಾತ್ಯವೇಕ್ಯೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜೀವರೂ ಏಕನಮಾನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ನರನಾರಕಾದಿಭೇದಗಳೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕ್ಷತ್ರಿಯಾದಿವರ್ಣಭೇದಗಳೂ ಕರ್ಮಜನಿತಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅಭೇದನಯದಿಂದ ಜೀವರಲ್ಲಿ ಭೇದವಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಈ ಲೋಕವು ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳಾದ ವೈದ್ವಿಕಾಯ, ಜಲಕಾಯ, ಅಗ್ನಿಕಾಯ, ವಾಯುಕಾಯ, ನಿತ್ಯನಿಗೋದ ಮತ್ತು ಇತರನಿಗೋದ ಈ ಆರು ಪ್ರಕಾರವಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಜೀವರುಗಳಿಂದ ನಿರಂತರ(ನಿಬಿಡವಾಗಿ) ತುಂಬಿರುತ್ತದೆ. ಬಾದರಗಳಾದ ವೈದ್ವಿಕಾಯ, ಜಲಕಾಯ, ಅಗ್ನಿಕಾಯ, ವಾಯುಕಾಯ, ನಿತ್ಯನಿಗೋದ, ಇತರನಿಗೋದ ಮತ್ತು ಪ್ರತ್ಯೇಕವನಸ್ತತಿ ಈಜೀವರುಗಳೂ ದ್ವೀಂದ್ರಿಯ, ತ್ರೀಂದ್ರಿಯ, ಚತುರ್ದ್ರಿಯ ಮತ್ತು ವಂಚೀಂದ್ರಿಯಗಳಾದ ತ್ರನಜೀವರುಗಳು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆಧಾರವಶದಿಂದ (ಕೆಲವುಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ) ಇರುತ್ತವೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವರು ಶುದ್ಧವಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವಗ್ರಾಹಕವಾದ ಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ(ಶಕ್ತಿಯ ಅವೇಕ್ಯೆಯಿಂದ) ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣರೂಪರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅತಃಪವ ಈ ಜೀವರಾಶಿ(ಜೀವನಮೂಹ)ಯು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಕರ್ಮಾರ್ಥನವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಶಕ್ತಿರೂಪದಿಂದ ವರಮಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವೆಂದೂ ವರಮವಿಷ್ಣುವೆಂದೂ ವರಮಶಿವನೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಅನಂತಜೀವರಾಶಿಯಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಈ ಜಗತ್ತು(ಲೋಕವು)ವರಮ ಬ್ರಹ್ಮಮಯವೆಂದೂ ವರಮವಿಷ್ಣುಮಯವೆಂದೂ ವರಮಶಿವಮಯವೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತನಯವಿಭಾಗದಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಗಳ ಅವೇಕ್ಯೆಯಿಂದ ವೀತರಾಗನರ್ವಜ್ಞಪ್ರಣೀತಮಾರ್ಗಾನುಸಾರವಾಗಿ “ಜಗತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಮಯವಾಗಿದೆ” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದು ದೋಷವಲ್ಲ. ಆದರೆ, ವರಮತೀಯರ ಮಾನ್ಯತೆಯಂತೆ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಕರ್ತನಾದ ಈಶ್ವರ(ವ್ಯಕ್ತಿವಿಶೇಷ)ನ ಅವೇಕ್ಯೆಯಿಂದ ಜಗತ್ತನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣಾದಿಮಯವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದೂ ಈಶ್ವರನು ಜಗತ್ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಕರ್ತನೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದೂ ವ್ರತ್ಯಕವಾದಿವ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಬಾಧಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಹಾಗೂ ಆಗಮವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ದೋಷ(ಅನುಚಿತ)ವೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು. ಈಶ್ವರಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತೃತ್ವಾದಿಗಳ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳು ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರ(ನ್ಯಾಯಗ್ರಂಥ)ಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇದು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆ ವಿಷಯವನ್ನಲ್ಲಿ ವಿವೇಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷ-ಮೋಕ್ಷಫಲ-ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಾದಿಪ್ರತಿವಾದಕದ್ವಿತೀಯಮಹಾಧಿಕಾರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಾದಿಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ (ಪೂರ್ವೋಕ್ತಪ್ರಕಾರ) ನಲ್ಪತ್ತೊಂದು ಸೂತ್ರಗಳು ಮುಗಿದುವು.

ಇನ್ನು ಮುಂದೆ “ವರು ಜಾಣಂತು ವಿ” ಇತ್ಯಾದಿ (ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕಗಳ ಹೊರತು)

ಒಂದು ನೂರ ಏಳು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ದ್ವಿತೀಯಮಹಾಧಿಕಾರವನ್ನು (ಹಾಗೂ ಗ್ರಂಥವನ್ನು) ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪರು ಜಾಣಂತು ವಿ ವರಮಮುಣಿ, ಪರಸಂಸಗ್ನ ಚಯಂತಿ ।

ಪರಸಂಸಗ್ನಂ ವರಮಪ್ಪಯಹಂ, ಲಕ್ಷಹಂ ಜೇಣ ಚಲಂತಿ || ೧೦೮ ||

“ವರಂ ಜಾನಂತೋಽಸಿ ವರಮಮುನಯಃ ವರಸಂಸರ್ಗಂ ತ್ಯಜಂತಿ ।

ವರಸಂಗೇನ ವರಮಾತ್ಮನಃ ಲಕ್ಷ್ಯಸ್ಯ ಯೇನ ಚಲಂತಿ || ೧೦೮ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—**ವರಮಮುಣಿ**—ವರಮಮುನಿಗಳು **ಪರು ಜಾಣಂತು ವಿ** ವರದ್ರವ್ಯವನ್ನು(ಅಥವಾ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಆತ್ಮದ್ರವ್ಯವನ್ನು)ತಿಳಿಯುವವರಾಗಿದ್ದರೂ **ಪರ ಸಂಸಗ್ನ**—ವರದ್ರವ್ಯಗಳ(ಅಥವಾ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಆತ್ಮದ್ರವ್ಯದ) ಸಂಸರ್ಗವನ್ನು **ಚಯಂತಿ** ಬಿಡುತ್ತಾರೆ **ಜೇಣ**—ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ (ಏಕೆಂದರೆ) **ಪರಸಂಸಗ್ನಂ**—ವರದ್ರವ್ಯಗಳ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ **ಲಕ್ಷಹಂ**—ಲಕ್ಷ್ಯವಾದ (ಧ್ಯಾನಯೋಗ್ಯವಾದ) **ವರಮಪ್ಪಯ**—ಪರ ಮಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದಿಂದ **ಚಲಂತಿ**—ವಿಚಲಿತ(ಚಲಾಯಮಾನ)ರಾಗುತ್ತಾರೆ

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಿಗಳಾದ ವರಮಮುನಿಗಳು ವೀತರಾಗಸ್ತು-ಸಂವೇದನಜ್ಞಾನರತರಾಗಿ ವರದ್ರವ್ಯಗಳ ಮತ್ತು ಆತ್ಮದ್ರವ್ಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದವರಾಗಿ ವರದ್ರವ್ಯಗಳ ಸಂಸರ್ಗ(ಸಂಬಂಧ)ವನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಆಂತರಂಗದ ವಿಕಾರ ರೂಪವಾದ ರಾಗಾದಿಭಾವಕರ್ಮಗಳೂ ಬಹಿರಂಗದ ಶರೀರಾದಿಗಳೂ ವರದ್ರವ್ಯಗಳೆ ನಿಸುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿವರಿಣತರಾದ ಮನುಷ್ಯರೂ ಅರ್ಥಾತ್ ರಾಗದ್ವೇಷಯುಕ್ತರೂ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಿಗಳೂ ಅಸಂಯಮಿಗಳೂ ಆದ ಜೀವರೂ ವರದ್ರವ್ಯ ರೂಪರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಈ ವರದ್ರವ್ಯಗಳ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ಮುನಿಗಳು ವರಮಧ್ಯೇಯ ವಾದ ವರಮಾತ್ಮತತ್ವದಿಂದ ವಿಚಲಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ ಅರ್ಥಾತ್ ತ್ರಿಗುಪ್ತಿರೂಪವಾದ ವರಮಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಚ್ಯುತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅತವನ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಮುನಿ ಗಳು ವರಸಂಸರ್ಗವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುತ್ತಾರೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು. ಇಲ್ಲಿ “ವರ” ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವರ ದ್ರವ್ಯವೆಂದೂ ವರಮಾತ್ಮದ್ರವ್ಯವೆಂದೂ ಎರಡು ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ವರಮಾತ್ಮದ್ರವ್ಯವೆಂಬ ಅರ್ಥದಿಂದ “ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಆತ್ಮದ್ರವ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದವರಾಗಿಯೂ ವರಮಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದ ಸಂಸರ್ಗವನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ವಿರೋಧಾಭಾಸಾಲಂಕಾರ ವಾಗುತ್ತದೆ. “ವರದ್ರವ್ಯದ ಸಂಸರ್ಗವನ್ನು” ಎಂಬ ಅರ್ಥದಿಂದ ವಿರೋಧವರಿಹಾರ ವಾಗುತ್ತದೆ. ಅತವನ ವರಶಬ್ದದ ಎರಡನೆಯ ಅರ್ಥವು ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. (ಇದು ಅಲಂಕಾರಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿಷಯವು.)

ಜೋ ಸಮಭಾವಹಂ ಬಾಹಿರಃ, ತಿಂ ಸಹು ಮಂ ಕರಿ ಸಂಗು ।

ಚಿಂತಾಸಾಯರಿ ವಡಹಿ ಪರ, ಅಣ್ಣು ವಿ ಡಜ್ಜು ಇ ಅಂಗು || ೧೦೯ ||

“ಯಃ ಸಮಭಾವಾತ್ ಬಾಹ್ಯಃ ತೇನ ಸಹ ಮಾ ಕುರು ಸಂಗಮ್ |

ಚಿಂತಾನಾಗರೇ ವತಸಿ ವರಂ ಅನ್ಯದಪಿ ದಹ್ಯತೇ ಅಂಗಃ

|| ೧೦೯ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೋ—ಯಾವುದು **ಸಮಭಾವಹಂ—**ಸಮಭಾವ(ನಿಜ ಭಾವ)ದಿಂದ **ಬಾಹಿರಉ—**ಬಾಹ್ಯ(ವರವದಾರ್ಥ)ವಾಗಿರುವುದೋ **ತಿಂ ಸಹು—**ಅದ ರೊಡನೆ **ಮಂ ಕರಿ ಸಂಗು—**ಸಂಸರ್ಗವನ್ನು ಮಾಡಬೇಡ. ಏಕೆಂದರೆ, ಆ ವರ ವದಾರ್ಥಗಳ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ **ವರಂ—**ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ **ಚಿಂತಾನಾಯರಿ—**ಚಿಂತಾ ರೂಪವಾದ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ **ಪಡಹಿ—**ಬೀಳುತ್ತಿ **ಅಣ್ಣ ವಿ—**ಮತ್ತೂ **ಅಂಗು ಡಜ್ಜಿ—**ಶರೀರವು ಸುಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಅರ್ಥಾತ್ ವ್ಯಾಕುಲವಾಗುತ್ತದೆ

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಜೀವನೇ! ಜೀವಿತಮರಣಲಾಭಾಲಾಭಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮತಾಭಾವ ರೂಪವೂ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ವರಮಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದ ಸಮ್ಯಕ್-ಶ್ರದ್ಧಾನ ಜ್ಞಾನಾನುಷ್ಠಾನರೂಪವೂ ಆದ ಸಮಭಾವಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನಗಳಾದ ಸಮಸ್ತವರಭಾವ(ವರ ದ್ರವ್ಯ)ಗಳ ಸಂಸರ್ಗವನ್ನು ಸರ್ವಧಾ ತ್ಯಾಗಮಾಡು ಇಲ್ಲವಾದರೆ ನೀನು ವರದ್ರವ್ಯ ಗಳ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿರೂಪವಾದ ಕಲ್ಮೇಷ(ತೆರೆಮಾಲೆ)ಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಕುಲ ವಾಗಿರುವ ಚಿಂತಾರೂಪವಾದ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವೆ ಹಾಗೂ ಈ ಚಿಂತಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಶರೀರವನ್ನೂ ದಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆ ಇಲ್ಲಿ ವರದ್ರವ್ಯಗಳೆಂದರೆ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲಗಳಾದ ತನ್ನ (ಆತ್ಮನ)ರಾಗಾದಿವರಿಣಾಮ ಗಳೆಂದೂ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿವರಿಣತರಾದ ಪುರುಷರೆಂದೂ ತಿಳಿ ಯಬೇಕು. ಹೀಗೆ ವರದ್ರವ್ಯಗಳ ಸಂಬಂಧ(ಸಂಸರ್ಗ)ವು ಸರ್ವಧಾ ದುಃಖವನ್ನೇ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದಲ್ಲದೆ ಎಂದಿಗೂ ಸುಖವನ್ನಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವವು.

ಭಲ್ಲಾಹಂ ವಿ ಜಾಸಂತಿ ಗುಣ, ಜಹಂ ಸಂಸಗ್ಗ ಖಲೇಹಿಂ |

ವೃಣಾನಾಣರು ಲೋಹಹಂ ಮಿಲಿಉ, ತೇಂ ಪಿಟ್ಟಿಯಿಞ ಘಣೇಹಿಂ ||೧೧೦||

“ಭದ್ರಾಣಾಮಸ್ಮಿ ನಶ್ಯಂತಿ ಗುಣಾಃ ಯೇಷಾಂ ಸಂಸರ್ಗಃ ಖಲೈಃ |

ವೈಶ್ವಾನರೋ ಲೋಹೇನ ಮಿಲಿತಃ ತೇನ ಪಿಟ್ಟ್ಯತೇ ಘನೈಃ

|| ೧೧೦ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಖಲೇಹಿಂ—ದುಷ್ಟರೊಡನೆ **ಜಹಂ ಸಂಸಗ್ಗ—**ಯಾವ ಜೀವರ ಸಂಸರ್ಗವಿರುತ್ತದೋ ಅಂತಹ **ಭಲ್ಲಾಹಂ—**ಭದ್ರ(ಉತ್ತಮ, ವಿವೇಕಿ)ಜೀವರ **ಗುಣವಿ—**ಗುಣಗಳೂ ಕೂಡ **ಜಾಸಂತಿ—**ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ **ಹೇಗಂದರೆ, ವೃಣಾ ನಾಣರು—**ಅಗ್ನಿ(ಬೆಂಕಿ)ಯು **ಲೋಹಹಂ ಮಿಲಿಉ—**ಲೋಹದೊಡನೆ ಸೇರಿದ್ದಾಗಿ **ತೇಂ—**ಆ ಕಾರಣದಿಂದ (ಲೋಹದೊಡನೆ ಸೇರಿರುವುದರಿಂದ) **ಘಣೇಹಿಂ—**ಚಮ್ಮಟಿಗೆ ಮೊದಲಾದ ಘನವಸ್ತುಗಳಿಂದ **ಪಿಟ್ಟಿಯಿಞ—**ಹೊಡೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಚೂರ್ಣ (ಪುಡಿ) ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:— ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಚಮ್ಮಟಿಗೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದ ಪುಡಿಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದು ಲೋಹದೊಡನೆ ಸೇರಿದುದಾದರೆ ಆ ಲೋಹದೊಡನೆ ಪುಡಿಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆಯೇ ಅವಿವೇಕಿಗಳೂ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಿಗಳೂ ಆದ ದುಷ್ಟರೊಡನೆ ಸೇರುವುದರಿಂದ (ಅವರ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ) ವಿವೇಕಿಗಳಾದ ಜೀವರುಗಳ ಸಂಯಮಶೀಲಾದಿಗುಣಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಅಥವಾ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿ ಅಶುದ್ಧಭಾವಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಆತ್ಮನ ನಿಜಗುಣಗಳು ಮಲಿನತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಅತಃಪವ ಆಕುಲತಾರಹಿತವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಘಾತಿಸುವ ನಿದಾನಬಂಧಾದಿ ದುಷ್ಟರಿಣಾಮರೂಪವಾದ ದುಷ್ಟಸಂಸರ್ಗವನ್ನು ಹಾಗೂ ಅನೇಕದೋಷಯುಕ್ತರೂ ರಾಗದ್ವೇಷಿಗಳೂ ಆದ ದುಷ್ಟಜನರ ಸಂಸರ್ಗವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಜೋಷಯ ಮೋಹು ಪರಿಚ್ಛಯಹಿ, ಮೋಹು ಣ ಭಲ್ಲಾ ಇ ಹೋಇ ।

ಮೋಹಾಸತ್ತಲು ಸಯಲು ಜಗು, ದುಕ್ಕು ಸಹಂತಲು ಜೋಇ ॥ ೧೧೧ ॥

“ಯೋಗಿನ್ ಮೋಹಂ ಪರಿತ್ಯಜ ಮೋಹೋ ನ ಭದ್ರೋ ಭವತಿ ।

ಮೋಹಾಸಕ್ತಂ ಸಕಲಂ ಜಗತ್ ದುಃಖಂ ಸಹಮಾನಂ ವಶ್ಯ ॥ ೧೧೧ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:— **ಜೋಷಯ**— ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ! **ಮೋಹು ಪರಿಚ್ಛಯಹಿ**— ಮೋಹವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸು. **ಮೋಹು**— ಮೋಹವು **ಣ ಭಲ್ಲಾ ಇ ಹೋಇ**— ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. **ಮೋಹಾಸತ್ತಲು**— ಮೋಹಾಸಕ್ತನಾದ (ಮೋಹದಿಂದ ಕೂಡಿದ) ಅತಃಪವ **ದುಕ್ಕು ಸಹಂತಲು**— ದುಃಖವನ್ನು ಸಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಅರ್ಥಾತ್ ಕ್ಲೇಶವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ **ಸಯಲು ಜಗು**— ಸಕಲ ಜಗತ್ತನ್ನು ಅರ್ಥಾತ್ ಜಗತ್ತಿನ ಸಕಲ ಜೀವಿಗಳನ್ನು **ಜೋಇ**— ನೋಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ:— ಯೋಗಿಯೇ! ಜಗತ್ತಿನ ವ್ರಾಣಿಗಳು ಮೋಹವಶದಿಂದ ಕ್ಲೇಶವಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ನೀನು ಮೋಹವನ್ನು ಸರ್ವಧಾ ತ್ಯಾಗಮಾಡು. ಬಾಹ್ಯಸಂಬಂಧವುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀವುತ್ರಾದಿಗಳ ಮೋಹವಂತಿರಲಿ. ಆ ವರವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮೊದಲೇ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ನೀನು ಅವುಗಳ ಸ್ಮರಣರೂಪವಾದ ಮೋಹವನ್ನೂ ಮಾಡಲಾಗದು. ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾರೂಪತವಶ್ಚರಣೆಗೆ ಸಾಧಕವಾದ ಶರೀರದ ಸ್ಥಿತಿಗೋಸ್ಕರ ಸೇವಿಸುವ ಅನ್ನವಾನಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಯಮೋಪಕರಣ ಜ್ಞಾನೋಪಕರಣಗಳಾದ ಪಿಂಞಕಮಂಡಲು ಮೊದಲಾದುವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಿಂಚಿತ್ತಾದರೂ ಮೋಹವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು ಸಾರಾಂಶತಃ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವಧಾ ನಿರ್ಮೋಹಿಯಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು.

ಮುಂದೆ ಆಹಾರದ ಮೋಹವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಮೂರು ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—

ಕಾಲೂಣ ಣಗ್ಗ ರೂವಂ, ಬೀಭಸ್ಸಂ ದಡ್ಧ ಮಡಯಸಾರಿಚ್ಛಂ ।

ಅಹಿಲಸಸಿ ಕಿಂ ಣ ಲಜ್ಜ ಸಿ, ಭಿಕ್ಷಾಽಽ ಭೋಯಣಂ ಮಿಟ್ಟಂ ॥ ೧೧೧*೨ ॥

“ಕೃತ್ವಾ ನಗ್ನರೂವಂ ಬೀಭತ್ಸಂ ದಗ್ಧಮೃತಕನದೃಶಮ್ |

ಅಭಿಲಷಸಿ ಕಿಂ ನ ಲಜ್ಜನೇ ಭಿಕ್ಶಾಯಾಂ ಭೋಜನಂ ಮಿಷ್ವಮ್ || ೧೧೧*೨ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:— ಎಲೈ ನಾಥುವೇ! ಬೀಭತ್ಸಂ—ಜುಗುಪ್ಸೆ(ಹೇಸಿಕೆ)ಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ದಡ್ಡಮಡಯಸಾರಿಚ್ಛಂ—ಸುಟ್ಟಹೆಣಕ್ಕೆ(ಶವಕ್ಕೆ) ಸಮಾನವಾದ ರೂವವುಳ್ಳ ಉಗ್ಗರೂವಂ—ನಗ್ನ(ದಿಗಂಬರ)ರೂವವನ್ನು ಕಾಲುಣಿ—ಮಾಡಿ ಅರ್ಧಾತ್ಮಧರಿಸಿ ಭಿಕ್ಷಾವು—ಭಿಕ್ಷೆ(ಆಹಾರಗ್ರಹಣೆ)ಯಲ್ಲಿ ಮಿಟ್ಟಂ ಭೋಯಣಂ—ಮಿಷ್ಟ(ರುಚಿಕರ)ವಾದ ಭೋಜನವನ್ನು ಅಹಿಲಸಸಿ—ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿ ಅಥವಾ ರುಚಿಕರವಾದ ಭೋಜನದಲ್ಲಿ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿ. ಇದರಿಂದ ಕಿಂ ಉ ಲಜ್ಜಸಿ—ಏಕೆ ನಾಚಿಕೆವಡುವುದಿಲ್ಲ?

ಭಾವಾರ್ಥ:—ನಾಥುವೇ! ನೀನು ಸಂಸಾರಶರೀರಭೋಗಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ದಿಗಂಬರನಾಗಿರುವೆ ನಾನಾದಿಸಂಸ್ಕಾರಗಳಿಲ್ಲದೆಯೂ ಕಾಯಕ್ಕೆ(ಶವ)ದಿಂದಲೂ ನಿನ್ನ ನಗ್ನಶರೀರವು ಮಲಿನವೂ ನೋಡುವವರಿಗೆ ಜುಗುಪ್ಸೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಆತ್ಮಹಿತಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಅರೆಸುಟ್ಟಹೆಣದಂತಿರುವ ನಗ್ನಶರೀರವನ್ನು (ದಿಗಂಬರತ್ವವನ್ನು) ಧರಿಸಿರುವ ನೀನು ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ವರಗೃಹದ್ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಭ್ರಾಮರೀವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಅಲೆಯುವವನಾಗಿ ಜಿಹ್ವಾಚಾವಲ್ಯದಿಂದ ರುಚಿಕರವಾದ ಭೋಜನವನ್ನು ವಡೆಯಲಿಚ್ಛಿಸುವೆ ಇದು ನಿನಗೆ ಲಜ್ಜಾಸ್ಪದವಲ್ಲವೇ? ಶರೀರದ ಮಮತೆಯನ್ನು ತೊರೆದಿರುವ ನಿನಗೆ ಈ ಮಿಷ್ಟಭೋಜನದ ಅಭಿಲಾಷೆಯೇಕೆ? ಆದುದರಿಂದ ಕೇವಲ ಶರೀರ ಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ ಶ್ರಾವಕರಿಂದ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಅಲ್ಪ ಹಾಗೂ ನೀರಸ ಆಹಾರವನ್ನು ಅನಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು ನಿನಗುಚಿತವಾಗಿದೆ. ಶ್ರಾವಕರೂ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ನಿರ್ದೋಷವಾದ ಆಹಾರ, ಅಭಯ, ಭೈಷಜ್ಯ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಈ ಚತುರ್ವಿಧದಾನಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಮುನಿಗಳಿಗೆ ನಿರ್ದೋಷ ಆಹಾರವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ತವಸ್ಸನ್ನೇ ದಾನಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ, ನಿಜ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯೇ ನಿಶ್ಚಯತಪವು. ದ್ವಾದಶವಿಧಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರತಪಗಳು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಗೆ ನಾಥಕಗಳಾಗಿವೆ. ದಿಗಂಬರಮುನಿಯ ಶರೀರವು ತವಸ್ಸಿನ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ. ಆ ಶರೀರದ ಸ್ಥಿತಿಯು ಆಹಾರವನ್ನವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಅತವನ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಆಹಾರದಾನವನ್ನು ಮಾಡುವ ಶ್ರಾವಕನು ತವಸ್ಸನ್ನೇ ದಾನಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರರತ್ನತ್ರಯಸಾಧಕನಾದ ತವಸ್ಸಿಯು ತವಶ್ಚರಣೆಗೆ ಬಹಿರಂಗಸಾಧನವಾದ ಶರೀರದ ಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ ನೀರಸಆಹಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವಲ್ಲಿ ಆಹಾರದ ಮೋಹವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು.

ಜಇ ಇಚ್ಛಸಿ ಭೋ ಸಾಹೂ, ಬಾರಹವಿಹತವಹಲಂ ಮಹಾವಿಉಲಂ |

ತೋ ಮಣವಯಣೇ ಕಾವು, ಭೋಯಣಗಿಧ್ಧೀ ವಿವಜ್ಜೀಸು || ೧೧೧*೩ ||

“ಯದಿ ಇಚ್ಛಸಿ ಭೋ ನಾಭೋ ದ್ವಾದಶವಿಧತವಃಫಲಂ ಮಹಾವಿವುಲಮ್ ।

ತತಃ ಮನೋವಚನಯೋಃ ಕಾಯೇ ಭೋಜನಗೃಹ್ಣಿಂ ವಿವರ್ಜಯಸ್ವ ॥೧೧೧*೪॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಭೋನಾಹೂ—ಎಲೈ ನಾಥುವೇ! (ನಿದೋಷವರಮಾತ್ಮ ವದವಿಯ ನಾಥಕನೇ!) ನೀನು ಮಹಾವಿಉಲಂ—ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಾದ ಬಾರಹವಿಕತ ವಹಲಂ—(ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರರೂಪದಿಂದ) ಹನ್ನೆರಡುವಿಧವಾದ ತವಸ್ಸಿನ ಫಲವನ್ನು (ಸ್ವರ್ಗಾವರ್ಗವನ್ನು) ಇಚ್ಛಸಿ ಜಇ—ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿರಾದರೆ ತೋ—ಆ ಕಾರಣದಿಂದ (ಅವಕ್ಕಾಗಿ) ಮಣವಯಣೇ ಕಾವಿ—ಮನವಚನಗಳಿಂದಲೂ ಕಾಯದಿಂದಲೂ ಭೋ ಯಣಗಿಧ್ವೇ—ಭೋಜನದ ಅಭಿಲಾಷೆ (ಲೋಲುಪತೆ)ಯನ್ನು ವಿವರ್ಜಿಸು—ತ್ಯಾಗ ಮಾಡು.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—†ಅನಶನ, ಅವಮೋದರ್ಶ, ವೃತ್ತಿಪರಿಸಂಖ್ಯಾನ, ರಸಪರಿತ್ಯಾಗ, ವಿವಿಕ್ತಶಯ್ಯಾಸನ ಮತ್ತು ಕಾಯಕ್ಷೇಶ ಇವು ಆರು ಬಾಹ್ಯತವಗಳು. ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ, ವಿನಯ, ವೈಯ್ಯಾವೃತ್ಯ, ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ, ವ್ಯುತ್ಸರ್ಗ ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನ ಇವಾರು ಅಭ್ಯಂತರ ತವಗಳು. ಹೀಗೆ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಭೇದದಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು ಪ್ರಕಾರವಾದ ತವಸ್ಸುಗಳ ನ್ನಾಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಾವರ್ಗಗಳು ಲಭಿಸುತ್ತವೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಸ್ವರ್ಗಾವರ್ಗ ಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ದ್ವಾದಶವಿಧತವಶ್ಚರಣೆಯ ಮಹತ್ಪಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಯೋಗಿಯೇ! ಈ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರತವಶ್ಚರಣೆಯ ನಿಜವಾದ ಫಲವು ನಿನಗೆ ಲಭಿಸ ಬೇಕೆಂದಿದ್ದರೆ ನೀನು ವೀತರಾಗನಿಜಾನಂದೈಕಸುಖರನಾನ್ವಾದಾನುಭವದಿಂದ ಸಂತೃಪ್ತ ನಾಗಿ ಮನೋವಾಕ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಇಷ್ಟಭೋಜನದ ಲಾಲಸೆಯನ್ನು ಬಿಡು. ಹೀಗೆ ಆಚಾರ್ಯರು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಜೇ ಸರಸಿಂ ಸಂತುಷ್ಟಮುಣಿ, ವಿರಸಿ ಕನಾಲು ವಹಂತಿ ।

ತೇ ಮುಣಿ ಭೋಯಣಘಾರ ಗಣಿ, ಣವಿ ಪರಮತ್ಥ ಮುಣಂತಿ

॥ ೧೧೧*೪ ॥

“ಯೇ ಸರಸೇನ ಸಂತುಷ್ಟಮನಸಃ ವಿರಸೇ ಕಷಾಯಂ ವಹಂತಿ ।

ತೇ ಮುನಯಃ ಭೋಜನಗೃಹ್ರಾಃ ಗಣಯ ನೈವ ಪರಮಾರ್ಥಂ ಮನ್ಯಂತೇ

॥ ೧೧೧*೪ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೇ—ಯಾವ ಯೋಗಿಗಳು ಸರಸಿಂ—ಸರಸ (ಸ್ವಾದಿಷ್ಟ) ವಾದ ಭೋಜನದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟಮುಣಿ—ಸಂತುಷ್ಟವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗುತ್ತಾರೋ

* ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕಗಳು

“ಅನಶನಾವಮೋದರ್ಶವೃತ್ತಿಪರಿಸಂಖ್ಯಾನರಸಪರಿತ್ಯಾಗವಿವಿಕ್ತಶಯ್ಯಾಸನಕಾಯಕ್ಷೇಶಾ

ಬಾಹ್ಯಂ ತವಃ ॥ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿನಯವೈಯ್ಯಾವೃತ್ಯಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಧ್ಯಾನಾನ್ಯುತ್ಪರಮ್ ॥”

—ತತ್ಪಾರ್ಥಸೂತ್ರ, ಅಧ್ಯಾಯ-೯, ಸೂತ್ರ-೧೯-೨೦.

ಮತ್ತು ವಿರಸಿ—ವಿರಸವಾದ (ನೀರಸ) ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ಕಸಾಲು ವಹಂತಿ—ಕ್ರೋಧಾದಿ ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೋ ತೇ ಮುಣಿ—ಆ ಮುನಿಗಳು ಭೋಜನ ಘಾರ—ಭೋಜನಲಾಲಸರಾಗಿ ಅಥವಾ ಭೋಜನದಲ್ಲಿ ಗೃಧ್ರಕ್ಕೆ (ಹದ್ದಿಗೆ) ಸಮಾನ ರಾಗಿ ಣವಿ ವರಮತ್ತು ಮುಣಂತಿ ವರಮಾರ್ಥ (ವರಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು)ವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯ ವಾಗಿಯೂ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಸಾಧುಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ವೀತರಾಗಮಾರ್ಗದಿಂದ ವಿಮುಖರಾದ ಕೆಲವು ಮುನಿಗಳು ನ್ಯಾದಿಷ್ಟ(ರುಚಿಕರ)ವಾದ ಆಹಾರವನ್ನು ವಡೆಯುವುದರಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ಅಂತಹ ಆಹಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಶ್ರಾವಕರ ಮೇಲೆ ವ್ರಸನ್ನ ರಾಗುತ್ತಾರೆ ಅವರನ್ನು ವ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೆಯೇ ನೀರಸಾಹಾರ ದೊರೆತು ದಾದರೆ ಕ್ರೋಧ(ಕಷಾಯಭಾವ)ವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅದನ್ನಿತ್ತ ಶ್ರಾವಕರನ್ನು ದೂಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ತಪೋಧನರು ಗೃಧ್ರಗಳಂತೆ ಆಹಾರಲೋಲುಪರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಆಹಾರಾಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ದೇಹಮಮತೆಯನ್ನೂ ಹೊಂದಿದವರಾಗಿ ಅವರು ವರ ಮಾತ್ಮವದಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯದವರಾಗುತ್ತಾರೆ ಅರ್ಥಾತ್ ವರಮಾತ್ಮಭಾವನೆಯಿಂದ ವರಾಜ್ಞುಖರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಆಹಾರದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ ಗೃಹಸ್ಥ (ಶ್ರಾವಕ)ರ ವರಮಧರ್ಮವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗವೇ ಪರಮಧರ್ಮವು. ಆದರೆ ನಿರಂತರ ವಿಷಯಕಷಾಯಾಧೀನರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆರ್ತರಾದ್ರಧ್ಯಾನರತರಾಗಿ ರುವ ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯರೂಪವಾದ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗ-ಪರಮಧರ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದಲವಕಾಶವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಿಗಳಾದ ತಪಸ್ವಿಗಳಿಗೆ ಆಹಾರಾದಿನಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಗೃಹಸ್ಥರ ಧರ್ಮವಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಈ ದಾನವು ಪುಣ್ಯಬಂಧಕ್ಕೂ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ತಪೋಧನ ರಾದ ಮುನಿಗಳು ಆಹಾರವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರಾಗದ್ವೇಷವನ್ನು ತಾಳದೆ ಹಾಗೂ ಮಾನವ ಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸಮತಾಭಾವವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಯಥಾಲಾಭದಿಂದ (ಯಾವ ಆಹಾರವು ಎಷ್ಟು ದೊರೆಯಿತೋ ಅವುರಿಂದ) ಸಂತೃಪ್ತರಾಗಬೇಕೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು.

ರೂವಿ ಪತಂಗಾ ಸದ್ವಿ ಮಯ, ಗಯ ಫಾಸಹಿ ಕಾಸಂತಿ ।

ಅಲಿಲುಲ ಗಂಧಇಂ ಮಚ್ಛ ರಸಿ, ಕಿಮ ಅಣುರಾಲು ಕರಂತಿ ॥ ೧೧೨ ॥

“ರೂವೇ ಪತಂಗಾಃ ಶಬ್ದೇ ಮೃಗಾಃ ಗಜಾಃ ಸ್ಪರ್ಶೈಃ ನಶ್ಯಂತಿ ।

ಅಲಿಕುಲಾನಿ ಗಂಧೇನ ಮತ್ಸ್ಯಾಃ ರಸೇ ಕಿಂ ಅನುರಾಗಂ ಕುರ್ವಂತಿ ॥ ೧೧೨ ॥

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ರೂವಿ ಪತಂಗಾ—ರೂವದಲ್ಲಿ ಪತಂಗಹುಳಗಳೂ ಸದ್ವಿ ಮಯ—ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಮೃಗ(ಜಿಂಕೆ)ಗಳೂ ಗಯ ಫಾಸಹಿ—ಸ್ಪರ್ಶಗಳಿಂದ ಆನೆಗಳೂ ಗಂಧಇಂ ಅಲಿಲುಲ—ಗಂಧದಿಂದ ಅಲಿಕುಲ(ತುಂಬಿಗಳ ಸಮೂಹ)ವೂ ರಸಿ ಮಚ್ಛ-ರಸದಲ್ಲಿ ಮತ್ಸ್ಯ(ಮೀನು)ಗಳೂ ಕಾಸಂತಿ—ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಹೀಗಿರುತ್ತಿರಲು ವಿವೇಕಿಗಳಾದ ಜೀವರು ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯ

ಗಳಲ್ಲಿ ಕಿಮುಅಣುರಾಲು ಕರಂತಿ — ಅನುರಾಗ(ಪ್ರೀತಿ)ವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಏನು? (ಅಥವಾ ಹೇಗೆ ಅನುರಾಗವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ?) ಅರ್ಥಾತ್ ಅನುರಾಗವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದರ್ಥವು.

ಭಾವಾರ್ಥ:— ಇಲ್ಲಿ ವಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯಿಂದಂಟಾಗುವ ಹಾನಿ ಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತವೊರ್ವಕ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯವಾದ ರೂಪದ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ವತಂಗ(ದೀವದ ಹುಳು)ಗಳು ದೀವದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಸಾಯುತ್ತವೆ. ಕರ್ಣೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯವಾದ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಗಳಾದ ಹರಿಣ(ಜಿಂಕೆ)ಗಳು ವ್ಯಾಧರ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಸ್ಪರ್ಶನೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯವಾದ ಸ್ಪರ್ಶಾಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಆನೆಗಳು ಗರ್ತ(ಹೊಂಡ)ದಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಸ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯವಾದ ಗಂಧ(ನುಗಂಧ, ವರಿಮಳ)ಕ್ಕೆ ಮರುಳಾದ ತುಂಬಿಗಳು ಮುಳ್ಳುಗಳಿಂದ ಅಥವಾ ಕಮಲಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು (ಕಮಲವು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು) ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಕಳೆ ಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ರಸನೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯವಾದ ರಸದ ಲೋಭದಿಂದ ಮೀನು ಗಳು ಬೆನ್ನರ ಗಾಳಕ್ಕೆ ಬಾಯಿಕ್ಕೆ ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಒಂದೊಂದು ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಗಳ ಲೋಭದಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತಿರಲು ಐದೂ ಇಂದ್ರಿಯ ಗಳ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಾನಕ್ಷರಾದ ಜೀವರುಗಳ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು? ಹೀಗಿರಲು ವಿವೇಕಿಗಳಾದ ಜೀವರು ಈ ವಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯ-ಭೋಗಗಳನ್ನು ಎಂದಾ ದರೂ ಬಯಸುವರೇ? ಎಂದೂ ಬಯಸಲಾರರೆಂದು ಭಾವವು. ಪರಂತು ವೀತರಾಗ ಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನರಿಯದ ಹಾಗೂ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಪರಾಜ್ಞುಖರಾದ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು ವಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಕಷಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗಿ ನರಕಾದಿಮರ್ಗತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅನೇಕವಿಧವಾದ ದುಃಖಗಳಿಗೆ ಭಾಜನ ರಾಗುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೆಯೇ ವಿಷಯರಾಗರಹಿತರಾಗಿ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಪರಮಸಮಾಧಿ ಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾದ ಜೀವರು ಲೀಲಾಮಾತ್ರದಿಂದ ಸಂಸಾರಸಾಗರದ ಪಾರವನ್ನು ಪಡೆ ಯುತ್ತಾರೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಮುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಜೋಇಯ ಲೋಹು ವರಿಚ್ಚಯಹಿ, ಲೋಹು ಣ ಭಲ್ಲ ಉ ಹೋಇ ।

ಲೋಹಾಸತ್ತಲು ನಯಲು ಜಗು, ದುಕ್ಕು ಸಹಂತಲು ಜೋಇ ॥ ೧೧೩ ॥

“ಯೋಗಿನ್ ಲೋಭಂ ವರಿತ್ಯಜ ಲೋಭೋ ನ ಭದ್ರಃ ಭವತಿ ।

ಲೋಭಾನಕ್ತಂ ಸಕಲಂ ಜಗತ್ ದುಃಖಂ ಸಹಮಾನಂ ವತ್ಯ ॥ ೧೧೩ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:— ಜೋಇಯ— ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ! ಲೋಹು—ಲೋಭ (ಆಶೆ, ಲೋಭಕಷಾಯ)ವನ್ನು ವರಿಚ್ಚಯಹಿ—ವರಿತ್ಯಜಿಸು(ಬಿಡು) ಏಕೆಂದರೆ ಲೋಹು— ಲೋಭವು ಣ ಭಲ್ಲ ಉ ಹೋಇ—ಒಳ್ಳೆಯ(ಉತ್ತಮ)ದಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಲೋಹಾ ಸತ್ತಲು—ಲೋಭದಲ್ಲಾನಕ್ಷರವಾದ, ಆದುದರಿಂದಲೇ ದುಕ್ಕು ಸಹಂತು—ದುಃಖ

ವನ್ನು ಸಹಿಸು(ಅನುಭವಿಸು)ತ್ತಿರುವ ಸಯಲು ಜಗು-ಸಮಸ್ತಲೋಕವನ್ನು ಅರ್ಧಾತ್ಮ-
ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಜೋಇ-ನೋಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ.—ಯೋಗಿಯೇ! ಲೋಭವು ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ. ಲೋಭಾನಕ್ಷರಾದ
ಜೀವರುಗಳು ಭವಭವದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದುಃಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅತವನ ನೀನು
ಲೋಭಕಷಾಯರಹಿತವಾದ ವರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದವನಾಗಿ ವರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂ
ಪಕ್ಕೆ ವಿವರೀತವಾದ ಹಾಗೂ ಜನ್ಮಜನ್ಮಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ ದುಃಖವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ
ಇಹವರಭವಗಳ ಹಾಗೂ ಧನಧಾನ್ಯಾದಿಗಳ ಲೋಭವನ್ನು ಸರ್ವಧಾ ತ್ಯಾಗಮಾಡು.
ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಲೋಭದಿಂದಂಟಾಗುವ ದುಃಖವರಂವರೆಯನ್ನು ನೀನು
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವೆ.

ತಲಿ ಅಹಿರಣಿ ವರಿ ಘಣವಡಣು, ಸಂಡಸ್ಸಯಲುಂಚೋಡು ।

ಲೋಹಹಂ ಲಗ್ಗಿವಿ ಹುಯವಹಹಂ, ಪಿಕ್ಕು ವಡಂತಲು

ತೋಡು ॥ ೧೧೪ ॥

“ತಲೇ ಅಧಿಕರಣಂ ಉಪರಿ ಘನವಾತನಂ ಸಂದಶಕಲುಂಚನಮ್ ।

ಲೋಹಂ ಲಗಿತ್ವಾ ಹುತವಹಸ್ಯ ಪಶ್ಯ ವತಂತಂ ಶ್ರೋಟನಮ್”

॥ ೧೧೪ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಲೋಹಹಂ ಲಗ್ಗಿವಿ—ಲೋಹ(ಕಬ್ಬಿಣ)ವನ್ನು ನೇರಿ ಹುಯ
ವಹಹಂ—ಅಗ್ನಿಗೆ ತಲಿ ಅಹಿರಣಿ—ಕೆಳಗಡೆ ಆಧಾರವನ್ನೂ ವರಿ—ಮೇಲಿನಿಂದ
ವಡಂತಲು—ಬೀಳುತ್ತಿರುವ ಘಣವಡಣು—ಘನ(ಚಮ್ಮಟೆಗೆ)ದ ಬೀಳುವಿಕೆ (ಆಘಾತ)
ಯನ್ನೂ ಸಂಡಸ್ಸಯಲುಂಚೋಡು—ಇಕ್ಕುಳ(ಅಧವಾ ತಂಡಾನ)ದಿಂದ ಎಳೆಯು
ವಕೆಯನ್ನೂ ಪಿಕ್ಕು—ನೋಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ.—ಲೋಭಕಷಾಯದಿಂದಂಟಾಗುವ ಹಾನಿಯನ್ನು ಅಗ್ನಿಯ
ದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ವಿಶದೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಮ್ಮಾರರು ಲೋಹಪಿಂಡವನ್ನು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ
ಕಾಯಿಸಿ ಇಕ್ಕುಳದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅದನ್ನು ದೃಢವಾದ ಆಧಾರ(ಅಡಿಗಲ್ಲು)ದ ಮೇಲಿಟ್ಟು
ಚಮ್ಮಟೆಗೆಯಿಂದ ಹೊಡೆದು ಚೇಣದಿಂದ ತುಂಡುಮಾಡಿ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಆಕಾರಕ್ಕೆ
ತರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಲೋಹದ ಲೋಭದಿಂದ ಅದರೊಡನೆ ನೇರಿಕೊಂಡಿರುವ(ದೇವತೆ
ಯೆಂದು ಲೋಕವ್ರಸಿದ್ಧವಾದ)ಅಗ್ನಿಯೂ ಚಮ್ಮಟೆಗೆಯ ಹೊಡೆತಮೊದಲಾದುವುಗಳ
ನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಲೋಭಕಷಾಯದಿಂದ ವಂಚೇಂದ್ರಿಯ ವಿಷ
ಯಾಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾದ ಹಾಗೂ ನಿರ್ಲೋಭವರಮಾತ್ಮಭಾವನಾಶೂನ್ಯನಾದ ಜೀವನು
ವಂಚೇಂದ್ರಿಯಮಯವಾದ ಶರೀರದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಘನವಾತಾದಿ(ಚಮ್ಮಟೆಗೆ ಪೆಟ್ಟು
ಮೊದಲಾದುವು)ಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ನಾರಕಾದಿ ಅನಂತದುಃಖಗಳನ್ನು ಬಹುಕಾಲ
ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅತವನ ನಿರ್ಲೋಭವರಮಾತ್ಮಭಾವನೆಯಿಂದ ಲೋಭಕಷಾಯ
ವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು.

ಜೋಷಯ ಜೇಹು ಪರಿಚ್ಛಯಹಿ, ಜೇಹು ಣ ಭಲ್ಲಲು ಹೋಇ ।

ಜೇಹಾಸತ್ತಲು ಸಯಲು ಜಗು, ದುಕ್ಕು ಸಹಂತಲು ಜೋಇ ॥ ೧೧೫ ॥

“ಯೋಗಿನ್ ಸ್ನೇಹಂ ಪರಿತ್ಯಜ ಸ್ನೇಹೋ ನ ಭದ್ರೋ ಭವತಿ ।

ಸ್ನೇಹಾಸಕ್ತಂ ಸಕಲಂ ಜಗತ್ ದುಃಖಂ ಸಹಮಾನಂ ಪಶ್ಯ ॥ ೧೧೫ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೋಷಯ—ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ! ಜೇಹು ಪರಿಚ್ಛಯಹಿ—
ಸ್ನೇಹ(ಪ್ರೇಮ, ಪ್ರೀತಿ)ವನ್ನು ಬಿಡು. ಜೇಹು ಣ ಭಲ್ಲಲು ಹೋಇ—ಸ್ನೇಹವು
ಒಳ್ಳೆಯ(ಸಮಾಚೀನ)ದಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಜೇಹಾಸತ್ತಲು—ಸ್ನೇಹದಲ್ಲಾ ಸಕ್ತವಾದ
ಸಯಲುಜಗು—ಸಮಸ್ತಲೋಕವು ದುಕ್ಕು ಸಹಂತಲು—ದುಃಖವನ್ನು ಸಹಿಸು(ಅನು
ಭವಿಸು)ತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಜೋಇ—ನೋಡು

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಈ ಸಂಸಾರಜೀವರು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾರಹಿತರಾಗಿರುವುದರಿಂದ
ದೇಹಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ತಾಳಿ ಅನೇಕದುಃಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸ್ನೇಹವನ್ನು
ತ್ಯಾಗಮಾಡಿರುವ ಜೀವರೇ ಸುಖಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆಂದು ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿಯೂ
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ:—“ತಾವದೇವ ಸುಖೀ ಜೀವೋ ಯಾವನ್ಯ ಸ್ನಿಹ್ಯತೇ ಕ್ವಚಿತ್ ।
ಸ್ನೇಹಾನುವಿದ್ಧಹೃದಯಂ ದುಃಖಮೇವ ವದೇ ಪದೇ ॥” ಅರ್ಥಾತ್ ಎಂದಿನವರೆಗೆ
ಜೀವನು ಯಾವುದೊಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನೇಹವಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂದಿನ ವರೆಗೆ
ಮಾತ್ರ ಅವನು ಸುಖಿಯು. ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಕೂಡಿದ (ಸ್ನೇಹಬದ್ಧವಾದ) ಹೃದಯವು
ವದೇವದೇದುಃಖವನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವುದೊಂದು ವದಾರ್ಥ
ದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನೇಹವುಳ್ಳವನಾಗಬಾರದೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು ಇಲ್ಲಿ (ವ್ರತರಣಾನುಸಾರವಾಗಿ)
ಭೇದಾಭೇದರತ್ಯತ್ರಯರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಿಂದ ವಿಮುಖನಾಗಿ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾ
ಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಭಾವವು.

ಜಲಸಿಂಚಣು ವಯಣಿದ್ವಲಣು, ಪುಣು ಪುಣು ಪೀಲಣದುಕ್ಕು ।

ಜೇಹಹಂ ಲಗ್ನಿವಿ ತಿಲಣಿಯರು, ಜಂತಿ ಸಹಂತಲು ಪಿಕ್ಕು ॥ ೧೧೬ ॥

“ಜಲಸಿಂಚನಂ ವಾದನಿದರ್ಲನಂ ಪುನಃ ಪುನಃ ಪೀಡನದುಃಖಮ್ ।

ಸ್ನೇಹಂ ಲಗಿತತ್ವಾ ತಿಲನಿಕರಂ ಯಂತ್ರೇಣ ಸಹಮಾನಂ ಪಶ್ಯ ॥ ೧೧೬ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ತಿಲಣಿಯರು—ಎಳ್ಳುಗಳ ಸಮೂಹವು ಜೇಹಹಂ ಲಗ್ನಿವಿ—
ಸ್ನೇಹ(ಎಣ್ಣೆ)ವನ್ನು ಸೇರಿ ಅರ್ಥಾತ್ ಎಣ್ಣೆಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಜಲಸಿಂಚಣು—ನೀರಿನ
ಸೇಚನೆ(ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನೆನೆಸುವಿಕೆ)ಯನ್ನೂ ಪಯಣಿದ್ವಲಣು—ಕಾಲಿನ ತುಳಿಯುವಿಕೆ
(ತಿಕ್ಕುವಿಕೆ)ಯನ್ನೂ ಜಂತಿ—ಯಂತ್ರ(ಗಾಣ)ದಲ್ಲಿ ಪುಣು ಪುಣು—ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ
ಪೀಲಣದುಕ್ಕು—ಪೀಡಿಸುವಿಕೆಯ ದುಃಖವನ್ನೂ ಸಹಂತಲು—ಸಹಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು
ಪಿಕ್ಕು—ನೋಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಸ್ನೇಹದಿಂದಂಟಾಗುವ ಹಾನಿಯ ದೃಷ್ಟಾಂತವೂರ್ವಕವರ್ಣನೆ
ಯಿದು. “ಸ್ನೇಹ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಎಣ್ಣೆ (ಜಿಗುಟುಳ್ಳುದು)ಯೆಂದೂ ಅರ್ಥವಿರುತ್ತದೆ.

ಎಳ್ಳಿನಕಾಳಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹ(ಎಣ್ಣೆ)ವಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಅರ್ಥಾತ್ ಸ್ನೇಹದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಆದಕಾರಣ ಎಳ್ಳಿನ ರಾಶಿಯನ್ನು ಗಾಣಿಗರು (ಎಣ್ಣೆ ತೆಗೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ) ನೀರಿನಿಂದ ನೆನೆಸಿ (ಅಥವಾ ನೀರು ತಣಿಸಿ) ಅದನ್ನು ಕಾಲಿನಿಂದ ತುಳಿದು ತಿಕ್ಕುತ್ತಾರೆ ಆ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಗಾಣಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ ಬಾರಿಬಾರಿಗೆ ಹಿಂಡುತ್ತಾ ಅದರಿಂದ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸ್ನೇಹಯುಕ್ತನಾದ ಜೀವನನ್ನು ಈ ಎಳ್ಳಿನರಾಶಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೇಗೆ ಎಳ್ಳಿನರಾಶಿಯು ಸ್ನೇಹ(ಎಣ್ಣೆ)ಯುಕ್ತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನೀರಿನ ಸಿಂಚನ, ಕಾಲಿನ ತುಳಿತ ಹಾಗೂ ತೈಲಯಂತ್ರ(ಗಾಣ)ದಿಂದ ಪೀಡಿಸುವಿಕೆ ಮೊದಲಾದ ದುಃಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತದೋ ಹಾಗೆಯೇ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ವರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ವಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಗಳಲ್ಲಾನಕ್ಷರೂ ಮಿಥ್ಯಾ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ (ಸ್ನೇಹ)ಯುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಜೀವರು ಇಹವರಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಚಿರಕಾಲ ಅನೇಕದುಃಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ಭಾವವು.

ತೇ ಚಿಯ ಧಣ್ಣಾ ತೇ ಚಿಯ, ಸಪ್ಪರಿಸಾ ತೇ ಜಿಯಂತು ಜಿಯಲೋವ |
ಮೊದ್ದಹದಹಮ್ಮಿ ವಡಿಯಾ, ತರಂತಿ ಜೇ ಚೇವ ಲೀಲಾಪ || ೧೧೭ ||

“ತೇ ಜೈವ ಧನ್ಯಾಃ ತೇ ಜೈವ ಸತ್ಪುರುಷಾಃ ತೇ ಜೀವಂತು ಜೀವಲೋಕೇ |

ಯೌವನದ್ರಹೇ[?] ವತಿತಾಃ ತರಂತಿ ಯೇ ಜೈವ ಲೀಲಯಾ || ೧೧೭ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೇ—ಯಾವ ಜೀವರು ಮೊದ್ದಹದಹಮ್ಮಿ—ಯೌವನ (ತಾರುಣ್ಯ)ವೆಂಬ ದೊಡ್ಡ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ವಡಿಯಾ—ಬಿದ್ದವರಾಗಿ ಲೀಲಾಪ ಚೇವ—ಲೀಲೆಯಿಂದಲೇ (ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ, ಸುಲಭವಾಗಿ) ತರಂತಿ—ದಾಟುತ್ತಾರೋ ತೇ ಚಿಯ—ಅವರೇ (ಆ ಜೀವರೇ) ಧಣ್ಣಾ—ಧನ್ಯರು ತೇ ಚಿಯ ಸಪ್ಪರಿಸಾ—ಅವರೇ ಸತ್ಪುರುಷರು ತೇ—ಆ ಜೀವರು ಜಿಯಲೋವ—ಈ ಜೀವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜಿಯಂತು ಜೀವಿಸಲಿ (ಅಥವಾ ಜೀವಿಸುತ್ತಾರೆ)

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಜೀವರಿಗೆ ಯೌವನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವಿಷಯಾಸಕ್ತಿಯು ಪ್ರಬಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಯೌವನವು ಸರ್ವಾನರ್ಥಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಯಾವ ಜೀವರು ಇಂತಹ ಯೌವನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪರಮಾತ್ಮಭಾವನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವರಾಗಿ ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವರೇ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಧನ್ಯರು. ಇದನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಆಲಂಕಾರಿಕವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವರು ಅರ್ಥಾತ್ ಯಾವ ಜೀವರು ವಿಷಯಲಾಂಭಾರೂಪವಾದ ಸ್ನೇಹಜಲದ ಪ್ರವೇಶವಿಲ್ಲದುದೂ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ ಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಗಳೆಂಬ ಅಮೂಲ್ಯರತ್ನಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದುದೂ ಆದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯೆಂಬ ಜಲಯಾನ(ದೋಣಿ)ದಿಂದ ಯೌವನವೆಂಬ ದೊಡ್ಡ ಜಲಾಶಯ(ಸರೋವರ)ನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ದಾಟುತ್ತಾರೋ ಅವರೇ ಧನ್ಯರು ಹಾಗೂ ಸತ್ಪುರುಷರು. ಅಂಥವರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಚಿರಕಾಲ ಬಾಳಲೆಂದು ಭಾವವು.

ಮೊಕ್ಕು ಜಿ ಸಾಹಿಲು ಜಿಣವರಹಿಂ, ಛಂಡಿವಿ ಬಹುವಿಹು ರಜ್ಜು ।

ಭಿಕ್ವಭರೋಡಾ ಜೀವ ತುಹುಂ, ಕರಹಿ ಣ ಅಪ್ಪಲು ಕಜ್ಜು ॥ ೧೧೮ ॥

“ಮೋಕ್ಷಃ ಏವ ಸಾಧಿತಃ ಜಿನವರೈಃ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಬಹುವಿಧಂ ರಾಜ್ಯಮ್ ।

ಭಿಕ್ಷಾಭೋಜನ ಜೀವ ತ್ವಂ ಕರೋಷಿ ನ ಆತ್ಮೀಯಂ ಕಾರ್ಯಮ್ ॥ ೧೧೮ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ — ಜಿಣವರಹಿಂ—ಜಿನಶ್ರೇಷ್ಠ(ಜಿನೇಂದ್ರದೇವ)ರಿಂದ ಬಹುವಿಹು ರಜ್ಜು — ಅನೇಕವಿಧವಾದ ರಾಜ್ಯ(ರಾಜ್ಯವೈಭವ)ವನ್ನು ಛಂಡವಿ—ಬಿಟ್ಟು ಮೊಕ್ಕು ಜಿ ಸಾಹಿಲು—ಮೋಕ್ಷವೇ ಸಾಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಜೀವ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ಭಿಕ್ವ ಭರೋಡಾ—ಭಿಕ್ಷೆಯಿಂದ ಭೋಜನಮಾಡುವ ತುಹುಂ—ನೀನು ಅಪ್ಪಲು ಕಜ್ಜು—ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಧಾತ್ ಆತ್ಮಕಲ್ಯಾಣದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕರಹಿ ಣ—ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ: — ತೀರ್ಥಂಕರವರಮದೇವರು ರಾಜಮಂತ್ರಿನೇನಾದಿ-ಸನ್ತಾಂಗೆ ವುಳ್ಳುದೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವೂ ಆದ ರಾಜ್ಯವಿಭೂತಿಯನ್ನು ತೊರೆದು ಆತ್ಮಹಿತಸಾಧಕರಾಗಿ “ನಿರವಶೇಷನಿರಾಕೃತಕರ್ಮಕಲಂಕನ್ಯಾತ್ಮನ ಆತ್ಯಂತಿಕಸ್ವಾಭಾವಿಕಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಾಸ್ತದಮವಸ್ಥಾಂತರಂ ಮೋಕ್ಷಃ” ಅರ್ಧಾತ್ ನಿಶ್ಶೇಷ(ಸಂಪೂರ್ಣ)ವಾಗಿ ನಾಶ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಕರ್ಮರೂಪವಾದ ಕಲಂಕವುಳ್ಳ ಆತ್ಮನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೂ ಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಗಳಿಗೆ ಆಸ್ತದಭೂತವೂ ಕೊನೆಯದೂ ಆದ ಅವಸ್ಥಾಂತರ(ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ಅವಸ್ಥೆ) ರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಜೀವನೇ! ನೀನು ದರಿದ್ರನು, ಭಿಕ್ಷಾಭೋಜಿಯು ಅರ್ಧಾತ್ ಭಿಕ್ಷಾಟನೆಯಿಂದ ಭೋಜನ ಮಾಡುವವನು. ತೀರ್ಥಂಕರರು ಮೊದಲಾದ ಮಹಾವುರುಷರು ಅತುಲಸಂವತ್ಸಿಯನ್ನೂ ತೃಣಸಮಾನವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ನಿರ್ಗ್ರಂಥ (ವರಿಗ್ರಹರಹಿತ)ರಾಗಿ ಆತ್ಮಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಿರಲು ನೀನು ನಿರ್ಧನನಾಗಿದ್ದೂ ಅತ್ಮಕಲ್ಯಾಣದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲೇಕೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದಿಲ್ಲ? ಹೀಗೆ ಆತ್ಮಹಿತಸಾಧನೆಯಿಂದ ವಿಮುಖನಾಗುವುದು ಸರ್ವಧಾ ಅನುಚಿತವು. ಅತವನ ನೀನು ಆ ಮಹಾತ್ಮರುಗಳಂತೆಯೇ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಪರಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿ ಪಿಶಿಷ್ಟತಪಶ್ಚರಣೆಯಿಂದ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದ್ಯಷ್ಟಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲಗೊಳಿಸಿ ವರಮಪುರುಷಾರ್ಥವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು.

ಪಾವಹಿ ದುಕ್ಕು ಮಹಂತು ತುಹುಂ, ಜಿಯ ಸಂಸಾರಿ ಭಮಂತು ।

ಅಟಿ ವಿ ಕಮ್ಮಿಂ ಣಿದ್ಧಲಿವಿ, ವಚ್ಚಹಿ ಮುಕ್ಕು ಮಹಂತು ॥ ೧೧೯ ॥

“ವ್ರಾಮೋಷಿ ದುಃಖಂ ಮಹತ್ ತ್ವಂ ಜೀವ ಸಂಸಾರೇ ಭ್ರಮನ್ ।

ಅಷ್ಟಾಪಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ನಿರ್ದಲ್ಯ ವ್ರಜ ಮೋಕ್ಷಂ ಮಹಂತಮ್ ॥ ೧೧೯ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜಿಯ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ತುಹುಂ—ನೀನು ಸಂಸಾರಿ ಭಮಂತು—ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ ದುಕ್ಕು ಮಹಂತು—ಹೆಚ್ಚಾದ

ದುಃಖವನ್ನು ವಾವಹಿ—ಹೊಂದುತ್ತಿ. ಆದುದರಿಂದ ಅಟ್ಟಿ ವಿ ಕಮ್ಮಿಂ—ಜ್ಞಾನಾ
ವರಣಾಡ್ಯಷ್ಟಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಬಿಡಲಿವಿ—ನಿರ್ಮೂಲಿಸಿ(ನಾಶಮಾಡಿ) ಮುಕ್ತು ಮಹಂ
ತು—ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ವಚ್ಚಹಿ—ಹೊಂದು.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ನೀನು ಚತುರ್ಗತಿಭ್ರಮಣರೂವವೂ ದ್ರವ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ
ಕಾಲಭವಭಾವಭೇದದಿಂದ ವಂಚವ್ರಕಾರವಾದುದೂ ಆದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವಶ
ದಿಂದ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ ನಿರಂತರ ಅಸಹ್ಯದುಃಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವೆ ಆದ
ಕಾರಣ ನೀನು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾವಲಂಬನದ ಬಲದಿಂದ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾಡ್ಯಷ್ಟವಿಧಕರ್ಮ
ಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲಗೈದು ಸ್ವಾತ್ಮೋವಲಬ್ಧಿರೂಪವಾದ ಸಿದ್ಧಿ(ಮೋಕ್ಷ)ಯನ್ನು ಹೊಂದು
ವವನಾಗು. ಮುಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಸ್ವಾತ್ಮೋವಲಬ್ಧಿರೂಪವಾದ ಸಿದ್ಧಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು
ಶ್ರೀ ಪೂಜ್ಯವಾದಾಚಾರ್ಯರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುವರು —“ಸಿದ್ಧಿಃ ಸ್ವಾತ್ಮೋವಲಬ್ಧಿಃ
ಪ್ರಗುಣಗುಣಗಣಾಚ್ಛಾದಿದೋಷಾಪಹಾರಾ-। ದ್ಯೋಗ್ಯೋವಾದಾನಯುಕ್ತ್ಯಾ
ದೃಷದ ಇಹ ಯಥಾ ಹೇಮಭಾವೋವಲಬ್ಧಿಃ ||” ಅಂದರೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಉಪಾ
ದಾನ (ದ್ರಾವಕಾದಿ)ಗಳ ನೇರಿಸುವಿಕೆಯಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಂಗಾರದ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿರುವ
ಬಂಗಾರವು ಬೇರೆಯಾಗಿ ದೊರಕುವಂತೆ ಆತ್ಮನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಗಳ
ನ್ನಾವರಿಸಿರುವ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿದೋಷಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವುದರಿಂದ (ಕರ್ಮಕ್ಷಯ
ದಿಂದ) ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಸ್ವರೂಪದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು. ಅದೇ ಸ್ವಾತ್ಮೋವಲಬ್ಧಿ
ರೂಪವಾದ ಸಿದ್ಧಿಯು ಅರ್ಥಾತ್ ಮುಕ್ತಿಯು ಸಾರಾಂಶತಃ ಆತ್ಮನು ಕರ್ಮಮಲ
ಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದೇ ಸಿದ್ಧಿ ಅಥವಾ ಮೋಕ್ಷವು. ಅಂತಹ
ಮೋಕ್ಷವೇ ಸರ್ವಧಾ ಉಪಾದೇಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಜಿಯ ಅಣುಮಿತ್ತು ವಿ ದುಕ್ಕಡಾ, ಸಹಣ ಣ ಸಕ್ಕಹಿ ಜೋಇ ।

ಚಲುಗಇದುಕ್ಕಹಂ ಕಾರಣಇಂ, ಕಮ್ಮಿಂ ಕುಣಹಿ ಕಿಂ ತೋಇ ||೧೨೦||

“ಜೀವ ಅಣುಮಾತ್ರಾಣ್ಯಪಿ ದುಃಖಾನಿ ನೋಢುಂ ನ ಶಕ್ನೋಸಿ ಪಶ್ಯ ।

ಚತುರ್ಗತಿದುಃಖಾನಾಂ ಕಾರಣಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಕರೋಸಿ ಕಿಂ ತಥಾಪಿ ||೧೨೦||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜಿಯ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! **ಜೋಇ**—ನೋಡು, ನೀನು
ಅಣುಮಿತ್ತು ವಿ ದುಕ್ಕಡಾ—ಅಣುಮಾತ್ರ(ಅತ್ಯಲ್ಪ)ವಾದ ದುಃಖವನ್ನೂ **ಸಹಣ ಣ
ಸಕ್ಕಹಿ**—ಸಹಿಸಲು ಸಮರ್ಥನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. **ತೋಇ**—ಹಾಗಾದರೂ **ಚಲುಗ
ಇದುಕ್ಕಹಂ ಕಾರಣಇಂ**—ಚತುರ್ಗತಿಗಳ ಸಂಬಂಧವಾದ ದುಃಖಗಳಿಗೆ ಕಾರಣ
ಗಳಾದ **ಕಮ್ಮಿಂ ಕಿಂ ಕುಣಹಿ**—ಕರ್ಮಗಳನ್ನೇಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ?

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಜೀವನೇ! ನೀನು ಅಲ್ಪದುಃಖವನ್ನೂ ಸಹಿಸಲಸಮರ್ಥನಾಗಿರುವೆ,
ಹಾಗೂ ದುಃಖಗಳಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ಹೆದರುತ್ತಿರುವೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನರನಾರಕಾದಿದುಃಖ
ಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಗಳಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೇಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಕರ್ಮಗಳೇ

ದುಃಖದ ಕಾರಣಗಳೆಂದರಿತು ಕರ್ಮಾನುಸಂಧಿಬಂಧಕವೂ ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪಜಾಲರಹಿತವೂ ಆದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯನ್ನೇ ನಿರಂತರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವನಾಗುವುದರಿಂದ ನೀನು ದುಃಖಕಾರಣಗಳಾದ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಶಾಶ್ವತನುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವೆ. ಹೀಗೆ ಆಚಾರ್ಯರು ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಉಪದೇಶವೀಯುತ್ತಾರೆಂದು ಭಾವವು.

ಧಂಧಾ ವಡಿಯಲು ಸಯಲು ಜಗು, ಕಮ್ಮಿಂ ಕರಾ ಅಯಾಣಿ ।

ಮೊಕ್ಕಹಂ ಕಾರಣು ಎಕ್ಕು ಖಣು, ಣ ವಿ ಚಿಂತಾ ಅವ್ವಾಣು ॥ ೧೨೧ ॥

“ಧಾಂಧ್ಲಿ[?] ವತಿಕಂ ಸಕಲಂ ಜಗತ್ ಕರ್ಮಾಣಿ ಕರೋತಿ ಅಜ್ಞಾನಿ ।

ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಏಕ ಕ್ಷಣಂ ನೈವ ಚಿಂತಯತಿ ಆತ್ಮಾನಮ್” ॥ ೧೨೧ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಧಂಧಾ ವಡಿಯಲು—ಜಗತ್ತಿನ ಬಾಹ್ಯವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆರ್ತರೋದ್ರಾದಿದುರ್ಧಾನದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವ (ಆಸಕ್ತನಾಗಿರುವ) ಅಯಾಣಿ—ಅಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಸಯಲು ಜಗು—ಸಕಲಜಗತ್ತು ಕಮ್ಮಿಂ ಕರಾ—ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮೊಕ್ಕಹಂ ಕಾರಣು—ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಅವ್ವಾಣು—ಆತ್ಮ(ಶುದ್ಧಾತ್ಮ)ನನ್ನು ಎಕ್ಕು ಖಣು—ಒಂದು ಕ್ಷಣವೂ ಣವಿ ಚಿಂತಾ—ಚಿಂತಿಸು(ಧ್ಯಾನಿಸು)ವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಭೇದವಿಜ್ಞಾನರಹಿತರಾದ ಜಗತ್ತಿನ ಜೀವರು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯಿಂದ ವರಾಬ್ಧಿಖರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕವಿಷಯಗಳಲ್ಲೇ ಮಗ್ನರಾಗಿ ಆರ್ತರೋದ್ರಾದಿದುರ್ಧಾನಗಳಿಂದ ಕರ್ಮಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ ಅಂತಹ ಅಜ್ಞಾನಿಜೀವರು ಕ್ಷಣಕಾಲವಾದರೂ ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಚಿಂತನೆ(ಧ್ಯಾನ)ಯನ್ನು ಮಾಡಲಾರರು ಅಥವಾ ಆತ್ಮನ ವಿಚಾರವನ್ನೇ ಮಾಡಲಾರರು

ಜೋಣಿಲಕ್ಕುಂ ಪರಿಭಮಾ, ಅಪ್ಪಾ ದುಕ್ಕು ಸಹಂತು ।

ಪುತ್ರಕಲತ್ತಹಿಂ ಮೋಹಿಯಲು, ಜಾವ ಣ ಕಾಣು ಮಹಂತು ॥ ೧೨೨ ॥

“ಯೋನಿಲಕ್ಷಾಣಿ ಪರಿಭ್ರಮತಿ ಆತ್ಮಾ ದುಃಖಂ ಸಹಮಾನಃ ।

ಪುತ್ರಕಲತ್ಯೈಃ ಮೋಹಿತಃ ಯಾವನ್ನ ಜ್ಞಾನಂ ಮಹತ್” ॥ ೧೨೨ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜಾವ—ಎಂದಿನವರೆಗೆ ಜೀವನಲ್ಲಿ ಕಾಣುಣ ಮಹಂತು—ಹೆಚ್ಚಾದ (ಮಹತ್ತರವಾದ, ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ) ಜ್ಞಾನವಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಎಂದಿನವರೆಗೆ ಅಪ್ಪಾ—ಈ ಜೀವನು ಪುತ್ರಕಲತ್ತಹಿಂ—ಪುತ್ರಕಲತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಮೋಹಿಯಲು—ಮೋಹಿತ (ಮೋಹಗೊಂಡವ)ನಾಗಿ ದುಕ್ಕುಸಹಂತು—ಅನೇಕ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಸಹಿಸು (ಅನುಭವಿಸು)ತ್ತಿರುವವನಾಗಿ ಜೋಣಿಲಕ್ಕುಂ—ಲಕ್ಷ (ಎಂಭತ್ತನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ) ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಭ್ರಮಾ—ಪರಿಭ್ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ನಾಥನವಾದ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನ ಜ್ಞಾನರಹಿತನಾದ ಜೀವನು ಎಂದಿನ ತನಕ ಅಂತಹ ಪರಮೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಜ್ಞಾನ ವನ್ನು ವಡೆಯುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂದಿನ ತನಕ ವೀತರಾಗ ಪರಮಾನಂದ ರೂವವೂ ನಿರ್ವ್ಯಾಕುಲವೂ ಆದ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಸುಖದಿಂದ ವಂಚಿತನಾಗಿ ಹಾಗೂ ತನ್ನ ತಂದೆ, ತಾಯಿ, ಬಂಧು, ಬಳಗ, ಹೆಂಡತಿ, ಮಕ್ಕಳು ಮೊದಲಾದವರಲ್ಲಿ ಮೋಹ (ಮಮತೆ)ವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಎಂಭತ್ತನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಯೋನಿ (ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಾನ)ಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವ್ರಕಾರವಾದ ಶಾರೀರಿಕ ಮಾನಸಿಕ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವವನಾಗಿ ಭ್ರಮಿಸು ತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಅಜ್ಞಾನ (ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನದ ಅಭಾವ)ವೇ ನಂನಾರವರಿಭ್ರಮಣೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಜ್ಞಾನವನ್ನೇ ನಿರಂತರ ಆರಾಧಿಸಿ (ಭಾವಿಸಿ)ಬೇಕೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಜೀವ ಮು ಜಾಣಹಿ ಅಪ್ಪಣಲುಂ, ಘರು ಪರಿಯಣು ತಣು ಇಟ್ಟು ।

ಕಮ್ಮಾಯತ್ತಲು ಕಾರಿಮಲು, ಆಗಮಿ ಜೋಇಹಿಂ ದಿಟ್ಟು ॥ ೧೨೩ ॥

“ಜೀವ ಮಾ ಜಾನೀಹಿ ಆತ್ಮೀಯಂ ಗೃಹಂ ಪರಿಜನಂ ತನುಃ ಇಷ್ಟಮ್ ।

ಕರ್ಮಾಯತ್ತಂ ಕೃತ್ರಿಮಂ ಆಗಮೇ ಯೋಗಿಭಿಃ ದೃಷ್ಟಮ್ ॥ ೧೨೩ ॥

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೀವ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ಘರು—ಮನೆ ಪರಿಯಣು— ಪರಿಜನ (ಪರಿವಾರ) ತಣು—ಶರೀರ ಇಟ್ಟು—ಇಷ್ಟವನ್ನು (ಅಥವಾ ಇಷ್ಟಮಿತ್ರಾದಿ ಗಳು) ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಪ್ಪಣಲುಂ ಮು ಜಾಣಹಿ—ತನ್ನದನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಡ. ಏಕೆಂದರೆ, ಇದೆಲ್ಲವೂ ಕಮ್ಮಾಯತ್ತಲು—ಕರ್ಮಾಧೀನವಾದುದೆಂದು ಮತ್ತು ಕಾರಿ ಮಲು—ಕೃತ್ರಿಮ (ನಶ್ವರ)ವಾದುದೆಂದು ಜೋಇಹಿಂ—ಯೋಗಿಗಳಿಂದ ಆಗಮಿ— ಪರಮಾಗಮನ (ಸಿದ್ಧಾಂತ, ಶಾಸ್ತ್ರ)ದಲ್ಲಿ ದಿಟ್ಟು—ಕಾಣಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಜೀವನಿಗೆ ಈ ಮನೆ, ಪರಿಜನ, ದೇಹಾದಿಗಳ ಸಂಬಂಧವು ಶುದ್ಧಜೀತನಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಹಾಗೂ ಅಮೂರ್ತನಾದ ಆತ್ಮನಿಂದ ಭಿನ್ನಗಳಾದ ಶುಭಾ ಶುಭಕರ್ಮಗಳ ಉದಯದಿಂದ ಉಂಟಾದುದು ಮತ್ತು ಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಕ್ಕಿಂತ ವಿಪ ರೀತವೂ ಕೃತ್ರಿಮ(ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಲ್ಲದುದು)ವೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ವಿನಶ್ವರವಾದುದು. ಈ ವ್ರಕಾರವಾದ ದೇಹಾದಿವರದ್ರವ್ಯಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪರಮಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನರಾದ ಪರಮಯೋಗಿಗಳು ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞವ್ರಣೀತವಾದ ಪರಮಾಗಮದಿಂದ ತಿಳಿದಿರು ವರು. ಅತವಿವ ಜೀವನೇ! ನೀನು ಆತ್ಮಭಿನ್ನಗಳಾದ ಈ ಗೃಹಪರಿಜನದೇಹಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಆತ್ಮೀಯತ್ವ(ತನ್ನದೆಂಬ ಭಾವ)ಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಡ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ತನ್ನಿಂದ ಬೇರೆಯಾದುವುಗಳು ಹಾಗೂ ಅನಿತ್ಯವಾದುವುಗಳೆಂದು ತಿಳಿದು ಗೃಹದೇಹಾದಿಗಳ ಮಮತೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ನಿತ್ಯಾನಂದರೂಪವಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವದ ಭಾವನೆ ಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗೆಂದು ಭಾವವು.

ಮುಕ್ಕು ಣ ಪಾವಹಿ ಜೀವ ತುಹುಂ, ಘರು ವರಿಯಣು ಚಿಂತಂತು ।

ತೋ ವರಿ ಚಿಂತಹಿ ತಲು ಜಿ ತಲು, ವಾವಹಿ ಮೊಕ್ಕು ಮಹಂತು ||೧೨೪||

“ಮೋಕ್ಷಂ ನ ಪ್ರಾಪ್ನೋಷಿ ಜೀವ ತ್ವಂ ಗೃಹಂ ವರಿಜನಂ ಚಿಂತಯನ್ ।

ತತಃ ವರಂ ಚಿಂತಯ ತವಃ ಏವ ತವಃ ಪ್ರಾಪ್ನೋಷಿ ಮೋಕ್ಷಂ

ಮಹಾಂತಮ್ || ೧೨೪ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೀವ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ತುಹುಂ—ನೀನು ಘರು ಪರಿ
ಯಣು—ಮನೆ ವರಿಜನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಚಿಂತಂತು—ಚಿಂತಿಸುವವನಾಗಿ ಮುಕ್ಕು
ಣ ವಾವಹಿ—ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ(ಹೊಂದಲಾರೆ) ತೋ—ಆದುದರಿಂದ
ವರಿ—ಉತ್ತಮವಾದ ತಲು ಜಿ ತಲು—ತವನ್ನೇ ತವನ್ನನ್ನು (ಬಾರಿಬಾರಿಗೆ) ಚಿಂತಹಿ
—ಚಿಂತಿಸು. ಏಕೆಂದರೆ, ಆ ತವಸ್ಥಿನಿಂದಲೇ ಮೊಕ್ಕು ಮಹಂತು—ಉತ್ತಮ
ವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಾವಹಿ—ಹೊಂದುತ್ತಿ(ಹೊಂದುವೆ)

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಗೃಹಾದಿವರವಸ್ತುಗಳನ್ನೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವ ನೀನು ಕರ್ಮ
ಕಲಂಕರಹಿತವೂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣಸಹಿತವೂ ಆದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೆಂದೂ ವಡೆ
ಯಲಾರೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಾದ ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರರತ್ನತ್ರಯವನ್ನೂ
ವಡೆಯಲಾರೆ. ಈ ಗೃಹಾದಿಗಳ ಚಿಂತನೆಯಿಂದ ಭವಕಾನನದಲ್ಲಿಯೇ ಭ್ರಮಿಸು
ತ್ತಿರಬೇಕಾಗುವುದು ಅತಃಪವ ಗೃಹಾದಿವರವಸ್ತುಗಳ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಸರ್ವಧಾ
ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಭೇದದಿಂದ ಹನ್ನೆರಡುಪ್ರಕಾರವಾದ ತವಶ್ವರಣೆಯನ್ನೇ
ಬಾರಿಬಾರಿಗೆ ಚಿಂತಿಸು. ಹಾಗೂ ಅದನ್ನೇ ಆಚರಿಸು ಏಕೆಂದರೆ ಈ ತವಶ್ವರಣೆ
ಯಿಂದಲೇ ನೀನು ತೀರ್ಥಂಕರವರಮದೇವರೇ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾವುರುಷರಿಂದ ಆಶ್ರ
ಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವೂ ಅನುವಮವೂ ವೀತರಾಗವರಮಾನಂದ
ರೂವವೂ ಆದ ಮೋಕ್ಷಸುಖವನ್ನು ವಡೆಯುವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾರೂಪ
ನಿಶ್ಚಯತವವು ಉವಾದೇಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಮಾರಿವಿ ಜೀವಹಂ ಲಕ್ಷ್ಯಡಾ, ಜಂ ಜಿಯ ಪಾಲು ಕರೀಸಿ ।

ಪುತ್ರಕಲತ್ತಹಂ ಕಾರಣಇಂ, ತಂ ತುಹುಂ ಎಕ್ಕು ಸಹೀಸಿ || ೧೨೫ ||

“ಮಾರಯಿತ್ವಾ ಜೀವಾನಾಂ ಲಕ್ಷ್ಯಾಣಿ ಯತ್ ಜೀವ ವಾವಂ ಕರಿಷ್ಯಸಿ ।

ಪುತ್ರಕಲತ್ರಾಣಾಂ ಕಾರಣೇನ ತತ್ ತ್ವಂ ಏಕಃ ಸಹಿಷ್ಯಸೇ || ೧೨೫ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜಿಯ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ಪುತ್ರಕಲತ್ತಹಂ ಕಾರಣಇಂ—
ಪುತ್ರಕಲತ್ರಾದಿಗಳ ಕಾರಣದಿಂದ ಜೀವಹಂಲಕ್ಷ್ಯಡಾ—ಜೀವರುಗಳ ಲಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನು
ಅರ್ಥಾತ್ ಲಕ್ಷ್ಯಾಂತರಜೀವರುಗಳನ್ನು ಮಾರಿವಿ—ಹಿಂಸಿಸಿ ಜಂ ಪಾಲು ಕರೀಸಿ—
ಯಾವವಾವವನ್ನು ಮಾಡುವೆಯೋ ತಂ—ಅದನ್ನು ಅರ್ಥಾತ್ ಆ ವಾವದ ಫಲವನ್ನು

ತುಹುಂ— ನೀನು ಎಕ್ಕು ಸಹೀಸಿ— ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ (ಒಬ್ಬನೇ) ನಹಿಸುವೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಅನುಭವಿಸುವೆ

ಭಾವಾರ್ಥ:— ಜೀವನೇ! ನೀನು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ (ಭೇದಜ್ಞಾನರಹಿತನಾಗಿ) ಪುತ್ರ, ಕಲತ್ರ, ಬಂಧು, ಬಾಂಧವರು, ವರಿಜನರು ಮೊದಲಾದವರು ಆತ್ಮೀಯರೆಂದು ತಿಳಿದು ಅವರಿಗಾಗಿ ಜೀವಹಿಂಸಾದಿ(ದ್ರವ್ಯ-ಭಾವಹಿಂಸಾದಿ) ಅನೇಕ ವಾವಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ ಆದರೆ ಆ ವಾವಗಳ ಫಲವನ್ನು ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಅನುಭವಿಸುವೆ ನೀನು ಯಾರಿಗಾಗಿ ಅನೇಕ ವಾವಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿಯೋ ಆ ಪುತ್ರಕಲತ್ರಾದಿಗಳು ನೀನು ಆ ವಾವದ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವಾಗ ನಿನಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಲಾರರು. ಏಕೆಂದರೆ ನೀನು ಮಾಡಿದ ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಗಳ ಫಲವಾದ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುವುದು ನೀನು ಕರ್ಮವಶದಿಂದ ಈ ಜನ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಜನ್ಮಾಂತರವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಸಮಯ ನೀನು ಆತ್ಮೀಯರೆಂದು ಭಾವಿಸಿರುವ ನಿನ್ನ ಬಂಧುಗಳು ಸ್ಮಶಾನದವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಬರುವರು ನೀನು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಸಂವಾದಿಸಿರುವ ಧನವು ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಉಳಿಯುವುದು ನೀನು ಬಹುಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಪೋಷಿಸಿದ ನಿನ್ನ ಶರೀರವು ನುಡಲಟ್ಟು ಭಸ್ಮವಾಗುವುದು. ಹೀಗೆ ಇವೊಂದೂ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಬರಲಾರವು ಆದರೆ ನೀನು ಮಾಡಿರುವ ಪುಣ್ಯವಾವರೂಪವಾದ ಕರ್ಮಗಳು ಮಾತ್ರ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಡದೆ ನಿನ್ನೊಡನೆಯೇ ಬರುವವು ಅರ್ಥಾತ್ ಆ ಪುಣ್ಯವಾವಗಳ ಫಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುವುದು.

* “ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಸೂತ್ರ”ದಲ್ಲಿ “ಪ್ರಮತ್ತಯೋಗಾತ್ಪ್ರಾಣವ್ಯವರೋಪಣಂ ಹಿಂಸಾ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಂತೆ † ಪ್ರಮಾದದಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಮನವಚನಕಾಯಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ದ್ರವ್ಯ-ಭಾವರೂಪಗಳಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವುದು ಹಿಂಸೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆತ್ಮಘಾತ ಮತ್ತು ವರಘಾತವೆಂದು ಹಿಂಸೆಯು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಗಳ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ದೃಷ್ಟಶ್ರುತಾನುಭೂತಭೋಗಾಕಾಂಕ್ಷಾರೂಪವಾದ ತೀಕ್ಷ್ಣಶಸ್ತ್ರದಿಂದ ತನ್ನ (ಆತ್ಮನ) ಜ್ಞಾನಾದಿಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಘಾತಿಸು(ಹಿಂಸಿಸು)ವಿಕೆಯು ನಿಶ್ಚಯಹಿಂಸೆಯಾಗಿರುವುದು. ಅಂದರೆ ರಾಗಾದಿವಿಭಾವಗಳಿಂದ ನಿಜಭಾವಗಳು ಘಾತಿಸಲ್ಪಡುವುದರಿಂದ ಆ ರಾಗಾದಿಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ನಿಶ್ಚಯಹಿಂಸೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಆತ್ಮಘಾತವು. ಪ್ರಮಾದಯೋಗದಿಂದ ಅವಿವೇಕಿಯಾಗಿ ಏಕೇಂದ್ರಿಯದ್ವೀಂದ್ರಿಯಾದಿ

* ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಸೂತ್ರ, ಅಧ್ಯಾಯ—೭, ಸೂತ್ರ—೧೩

† “ಏಕಹಾ ತಹಾ ಕಸಾಯಾ । ಇಂದಿಯಣಿದ್ವಾ ತಹೇವ ಪಣಯೋ ಯ ॥ ಚದು ಚದು ಪಣಮೇಗೇಗಂ । ಹೊಂತಿ ವಮಾದಾ ಹು ಪಣ್ಣ ರಸ ॥”— ಅರ್ಥಾತ್, ಸ್ವೀಕೃತಾ, ಭೋಜನಕೃತಾ, ರಾಷ್ಟ್ರಕೃತಾ, ರಾಜಕೃತಾ, ಕ್ರೋಧ, ಮಾನ, ಮಾಯಾ, ಲೋಭ, ಸ್ಪರ್ಶನೇಂದ್ರಿಯ, ರಸನೇಂದ್ರಿಯ, ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯ, ಚಕ್ಷುರೇಂದ್ರಿಯ, ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯ, ನಿದ್ರೆ, ಬಾಹ್ಯವಿಷಯಪ್ರೀತಿ ಈ ಹದಿನೈದು ವಿಧವಾದ ಮನೋಭಾವಗಳಿಗೆ “ಪ್ರಮಾದ”ಗಳೆಂದು ಹೆಸರು.

ಜೀವರುಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವಿಕೆಯು ವರಘಾತವು ವರಜೀವಿಗಳ ಹಿಂಸೆಯ ಭಾವನೆಯಿಂದ ತನ್ನ(ಆತ್ಮನ) ವರಿಣಾಮವು ಮಲಿನವಾಗುತ್ತದೆ. ವರಿಣಾಮದ ಈ ಮಲಿನತೆಯೇ ನಿಶ್ಚಯಹಿಂಸೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ಆದುದರಿಂದ ವರಘಾತರೂಪವಾದ ಹಿಂಸೆಯು ಆತ್ಮಸೌತಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಿಂಸಕನಾದ ಜೀವನು ವರಜೀವಿಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವುದರಿಂದ ತನ್ನ ಹಿಂಸೆಯನ್ನೇ (ವರಿಣಾಮದ ಮಲಿನತೆಯಿಂದ) ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಇದನ್ನು ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.—“ರಾಗಾದೀಣಮುಣುಪ್ಪಾ ಅಹಿಂಸಗತ್ತತ್ತಿ ದೇಸಿದಂ ಸಮಯೇ | ತೇಸಿ ಚೇವುವೃತ್ತಿ ಹಿಂಸೇತಿ ಜಿಣೇಹಿಂಣಿದ್ಧಿಟ್ಟಂ ||” ಅರ್ಥಾತ್ ರಾಗಾದಿಗಳ ಅನುತ್ಪತ್ತಿ(ಉಂಟಾಗದಿರುವಿಕೆ, ಅಭಾವ)ಯು “ಅಹಿಂಸೆ”ಯೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಹಾಗೂ ಆ ರಾಗಾದಿಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು “ಹಿಂಸೆ”ಯಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಜಿನೇಂದ್ರರಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಹೀಗಿದ್ದು ನಿಶ್ಚಯಹಿಂಸೆ ಮತ್ತು ಅಹಿಂಸೆಯ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ ಅತವನ ರಾಗಾದಿವರಿಣಾಮ ರೂಪವಾದ ಹಿಂಸೆಯು ತ್ಯಾಜ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದೂ ರಾಗಾದ್ಯಭಾವರೂಪವಾದ ಅಹಿಂಸೆಯು ಉಪಾದೇಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದೂ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವು

ಮಾರಿವಿ ಚೂರಿವಿ ಜೀವಡಾ, ಜಂ ತುಹಂ ದುಕ್ಖ ಕರೀಸಿ |

ತಂ ತಹ ಪಾಸಿ ಅಣಂತಗುಣು, ಅವಸಣಂ ಜೀವ ಲಹೀಸಿ || ೧೨೬ ||

“ಮಾರಯಿತ್ವಾ ಚೂರ್ಣಯಿತ್ವಾ ಜೀವಾನ್ ಯತ್ ತ್ವಂ ದುಃಖಂ ಕರಿಷ್ಯಸಿ |

ತತ್ತದವೇಕ್ಷಯಾ ಅನಂತಗುಣಂ ಅವಶ್ಯಮೇವ ಜೀವ ಲಭಸೇ || ೧೨೬ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೀವ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ತುಹಂ—ನೀನು ಜೀವಡಾ—ಜೀವರುಗಳನ್ನು ಮಾರಿವಿ—ಹಿಂಸಿಸಿ(ಕೊಂದು) ಚೂರಿವಿ—ಚೂರ್ಣಮಾಡಿ(ಅಂಗೋವಾಂಗಗಳನ್ನು ಛೇದಿಸಿ) ಆ ಜೀವರಿಗೆ ಜಂ ದುಕ್ಖ ಕರೀಸಿ—ಯಾವ ದುಃಖವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವೆಯೋ ತಂ—ಆಕಾರಣದಿಂದ ತಹ ಪಾಸಿ—ಅದರ (ಆ ದುಃಖದ) ಅವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅಣಂತಗುಣು—ಅನಂತಗುಣವಾದ (ಅನಂತವಾಲು ಹೆಚ್ಚಾದ) ದುಃಖವನ್ನು ಅವಸಣಂ—ಅವಶ್ಯವಾಗಿಯೂ ಲಹೀಸಿ—ವಡೆಯುವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಜೀವನೇ! ನೀನು ಪ್ರಮಾದವಶೀಭೂತನಾಗಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪ್ರಾಣವಿಯೋಜನರೂಪವಾದ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಹಸ್ತವಾದಾದಿಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಆ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಯಾವ ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವೆಯೋ ಆ ದುಃಖಕ್ಕಿಂತ ಅನಂತಗುಣ ದುಃಖವನ್ನು ನೀನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುವೆ ಜೀವಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದ ನೀನು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಗಳೆಂಬ ತೀಕ್ಷ್ಣ-ಶಸ್ತ್ರದಿಂದ ಮೊದಲು ನಿನ್ನ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ನೀನು ಆತ್ಮಸೌತಕನಾಗುವೆ ಆ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನಿಂದ ವರಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹಿಂಸೆಯು ಆಗಲಿ ಆಗದಿರಲಿ, ನೀನಂತೂ ಹಿಂಸಕನೇ

ಆಗುವೆ. ಹಾಗೂ ಆ ಹಿಂಸೆಯ ಫಲವಾದ ಅನಂತದುಃಖಗಳನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುವೆ ಇದೇ ಆಶಯವನ್ನು ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿರುವರು—“ಸ್ವಯಮೇವಾತ್ಮನಾತ್ಮಾನಂ ಹಿಂಸತ್ಯಾತ್ಮಾ ಕಷಾಯವಾನ್ । ಪೂರ್ವಂ ಪ್ರಾಣ್ಯಂ ತರಾಣಾಂ ತು ಪಶ್ಚಾತ್ ಸ್ಯಾದ್ವಾ ನ ವಾ ವಧಃ ॥” ಅರ್ಥಾತ್ ಕ್ರೋಧಾದಿ ಕಷಾಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಜೀವನು ಮೊದಲು ತಾನು ತನ್ನಿಂದ ತನ್ನನ್ನು (ತನ್ನ ಶುದ್ಧವರಿಣಾಮವನ್ನು) ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಮೇಲೆ ಅನ್ಯಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹಿಂಸೆಯು ಆಗಲೂ ಬಹುದು. ಆಗದಿರಲೂ ಬಹುದು ಅಂತೂ ಕಷಾಯವಶೀಭೂತನಾದ ಅಜೀವನು ಹಿಂಸಕ(ಆತ್ಮಘಾತಿ)ನಾಗುತ್ತಾನೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೆಂಪಗೆ ಕಾಯಿಸಿದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಗುಂಡನ್ನು ಇತರರ ಮೇಲೆನೆದು ಹಿಂಸಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅದನ್ನು (ಲೋಹಪಿಂಡವನ್ನು) ಕೈಯಿಂದ ಹಿಡಿಯಲು ತನ್ನ ಕೈಯೇ ಮೊದಲು ನುಡುವಂತೆ ಇತರಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹಿಂಸೆಗೆ ಕಾರಣಗಳಾದ ಕ್ರೋಧಾದಿಕಷಾಯಗಳು ಮೊದಲು ಆತ್ಮನನ್ನೇ (ತನ್ನನ್ನೇ-ತನ್ನವರಿಣಾಮವನ್ನೇ)ಹಿಂಸಿಸುತ್ತವೆ ಅತವನ ಕಷಾಯವುಳ್ಳವನು ಆತ್ಮಘಾತಕನಾಗುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು.

ಜೀವ ವಹಂತಹಂ ಣರಯಂಗಳಿ, ಅಭಯವದಾಣೇಂ ಸಗ್ಗು ।

ಬೇ ಪಹ ಜವಲಾ ದರಿಸಿಯಾ, ಜಹಿಂ ರುಚ್ಚಿಇ ತಹಿಂ ಲಗ್ಗು ॥ ೧೨೭ ॥

“ಜೀವಂ ಘೃತಾಂ ನರಕಗತಿಃ ಅಭಯವ್ರದಾನೇನ ಸ್ವರ್ಗಃ ।

ದ್ವಾ ವಂಧಾನೌ ಸಮೀವೌ ದರ್ಶಿತೌ ಯತ್ರ ರೋಚತೇ ತತ್ರ ಲಗ ॥ ೧೨೭ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ—ಜೀವ ವಹಂತಹಂ—ಜೀವನನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವವರಿಗೆ ಣರಯಂಗಳಿ—ನರಕಗತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಅಭಯವದಾಣೇಂ—(ಜೀವರಿಗೆ)ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಸಗ್ಗು—ಸ್ವರ್ಗವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಜವಲಾ—ಸಮೀವಗಳಾದ ಬೇ ಪಹ ದರಿಸಿಯಾ—ಎರಡು ದಾರಿ(ಮಾರ್ಗ)ಗಳು ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ನಿನಗೆ ಜಹಿಂ ರುಚ್ಚಿಇ—ಎಲ್ಲಿ ರುಚಿಸುತ್ತದೋ ವಹಿಂ ಲಗ್ಗು—ಅಲ್ಲಿ ಆನಕ್ಷನಾಗು ಅರ್ಥಾತ್ ನಿನಗೆ ನರಕಸ್ವರ್ಗಗಳ ಎರಡು ದಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಹಿತವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೋ ಅದನ್ನನುಸರಿಸು.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಜೀವನೇ! ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ವಿಷಯಕಷಾಯಾದಿ ವರಿಣಾಮ ರೂಪವಾದ ಆತ್ಮಹಿಂಸೆ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯ, ಬಲ, ಆಯುಷ್ಯ ಮತ್ತು ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸಪ್ರಾಣಗಳ ವಿನಾಶರೂಪವಾದ ಅನ್ಯಜೀವಹಿಂಸೆ ಇವುಗಳಿಂದ ನರಕಗತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಆದುದರಿಂದ ಹಿಂಸೆಯು ನರಕಗತಿಯ ಮಾರ್ಗ(ಕಾರಣ)ವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ವೀತಶ್ರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನ ಪರಿಣಾಮರೂಪವಾದ ಅಭಯದಾನವನ್ನು ತನ್ನಾತ್ಮನಿಗೂ, ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣಾರೂಪವಾದ ಅಭಯದಾನವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದರಿಂದ—ಸ್ವಾತ್ಮಾ

ಭಯದಾನದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವೂ ಅನ್ಯಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಅಭಯದಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸ್ವರ್ಗವೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಆದುದರಿಂದ ಅಭಯದಾನವು(ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ) ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗ(ಕಾರಣ)ವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ವರಸ್ತರ ಭಿನ್ನಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ನರಕ ಮತ್ತು ಸ್ವರ್ಗ ಇವೆರಡು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ತಲವುವ ಈ ಎರಡು (ಹಿಂಸೆ ಮತ್ತು ಅಭಯ ದಾನ) ಮಾರ್ಗಗಳೂ ನಿನ್ನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನೀನು ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛಾನು ಸಾರವಾಗಿ ಯಾವಮಾರ್ಗವನ್ನಾದರೂ ಅನುಸರಿಸಬಹುದು ಅತವನ ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಾರ್ಗವು ನಿನಗೆ ಉಚಿತವೆಂದು ಕಾಣುವುದೋ ಅದೇ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನೀನು ಅನುಸರಿಸು.

ಇಲ್ಲಿ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಇಂದ್ರಿಯಾದಿವ್ರಾಣಗಳು ಜೀವನಿಂದ ಅಭಿನ್ನವಾದುವುಗಳೋ ಭಿನ್ನವಾದುವುಗಳೋ? ಅಭಿನ್ನವಾದುವುಗಳಾದರೆ ಜೀವನಂತೆ ವ್ರಾಣಗಳಿಗೂ ನಾಶವಿರಲಾರದು ಜೀವನಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದುವುಗಳಾಗಿರುವುದಾದರೆ ವ್ರಾಣಘಾತದಿಂದ ಜೀವಹಿಂಸೆಯಾಗಲಾರದು. ಹೀಗೆ ಜೀವಹಿಂಸೆಯೇ ಇಲ್ಲದಿರಲು ವಾವಬಂಧವು ಹೇಗುಂಟಾಗುವುದು? ಎಂಬ ಶಂಕೆಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿದು—ಜೀವ ಮತ್ತು ವ್ರಾಣಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕಥಂಚಿತ್ ಭೇದಾಭೇದವಿರುತ್ತದೆ. ಅರ್ಥಾತ್ ಸರ್ವಥಾ (ಏಕಾಂತದಿಂದ) ಭೇದಾಭೇದವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆಂದರೆ, ಜೀವನಿಗೆ ತನ್ನ ವ್ರಾಣಗಳು ಅವಹರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರಲು ದುಃಖವುಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬುದು ವ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ (ಜೀವವ್ರಾಣಗಳೊಳಗೆ) ಅಭೇದವಿರುತ್ತದೆ. ಈ ದುಃಖದ ಉತ್ಪತ್ತಿ (ಉಂಟಾಗುವಿಕೆ)ಯೇ ಹಿಂಸೆಯು. ಅದರಿಂದಲೇ ವಾವಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದುವೇಳೆ ಜೀವನಿಂದ ವ್ರಾಣಗಳು ಸರ್ವಥಾ (ಏಕಾಂತದಿಂದ) ಭಿನ್ನವಾದುವುಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಇತರಶರೀರದ ಘಾತದಿಂದ ತನಗೆ ದುಃಖವುಂಟಾಗದಿರುವಂತೆ ತನ್ನ ಶರೀರ (ಅಥವಾ ವ್ರಾಣ) ಘಾತದಿಂದಲೂ ತನಗೆ ದುಃಖವುಂಟಾಗಲಾರದು. ಆದುದರಿಂದ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಜೀವ-ವ್ರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಏಕತ್ವವು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ವರಂತು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಏಕತ್ವ(ಅಭೇದ)ವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ನಿಶ್ಚಯದಿಂದಲೂ ಏಕತ್ವವಿರುವುದಾದರೆ ದೇಹವು ನಾಶವಾಗುತ್ತಿರಲು ಜೀವನು ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕಾಗುವುದು. ಆದರೆ ವಸ್ತುತಃ ಹಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಜೀವನು ಅವಿನಾಶಿಯು. ಜೀವನು ಈ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪರಭವವನ್ನು ಪಡೆಯುವಾಗ ದೇಹವು ಅವನ್ನನುಸರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಜೀವ ಮತ್ತು ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ(ಅಥವಾ ಇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ)ಭಿನ್ನತೆಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಸಾರಾಂಶತಃ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಜೀವ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಾದಿ ವ್ರಾಣಗಳಲ್ಲಿ(ಇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳ ಸಮೂಹವೇ ದೇಹವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ದೇಹವೆಂದರೂ ಒಂದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.) ಅಭಿನ್ನತೆ(ಏಕತ್ವ)ಯೂ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಭಿನ್ನತೆಯೂ ಇರುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ವ್ರಾಣವಿಯೋಜನೆಯಿಂದುಂಟಾಗುವ ದುಃಖವೇ ಹಿಂಸೆಯು. ಆ ಹಿಂಸೆಯು ವಾವ

ಬಂಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ವಾವವೂ ಅದರ ಫಲವಾದ ನರಕಾದಿಮುಖವೂ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ನಿಶ್ಚಯನೆಯದಿಂದ ವಾವಬಂಧದಮುಖಾದಿಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ವ್ರತಾರವಾಗಿ ನಯವಿವಕ್ಷೆಯಿಂದ ಭೇದಾಭೇದಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಲ್ಲದೆ ಸರ್ವಧಾ ಏಕಾಂತವಕ್ಸವನ್ನವಲಂಬಿಸಬಾರದೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಮೂಢಾ ಸಯಲು ವಿ ಕಾರಿಮಲು, ಭುಲ್ಲಲು ಮಂ ತುಸ ಕಂಡಿ ।

ಸಿವಪಹಿ ಣೆಮ್ಮಲಿ ಕರಹಿ ರಇ, ಘರು ಪರಿಯಣು ಲಹು ಛಂಡಿ ॥ ೧೨೮ ॥

“ಮೂಢ ಸಕಲಮುಪಿ ಕೃತ್ರಿಮಂ ಭ್ರಾಂತಃ ಮಾ ತುಷಂ ಕಂಡಯ[?] ।

ಶಿವನಧೇ ನಿರ್ಮಲೇ ಕುರು ರತಿಂ ಗೃಹಂ ಪರಿಜನಂ ಲಘು ತ್ಯಜ ॥ ೧೨೮ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ — ಮೂಢಾ—ಎಲೈ ಮೂರ್ಖನಾದ ಜೀವನೇ! ಸಯಲು ವಿ—ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಹೊರತು ಇತರ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಾರಿಮಲು—ಕೃತ್ರಿಮವಾದುದು ಅರ್ಥಾತ್ ವಿನಶ್ವರವಾದುದು. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಭುಲ್ಲಲು—ಭ್ರಾಂತನಾಗಿ ಮಂ ತುಸ ಕಂಡಿ—ಧಾನ್ಯದ ಸಿವೆಯನ್ನು ಖಂಡಿಸಬೇಡ(ಕುಟ್ಟಬೇಡ) ಣೆಮ್ಮಲಿ ಸಿವಪಹಿ—ಪರಮವವಿತ್ರವಾದ ಮೋಕ್ಷಪದ(ಮಾರ್ಗ)ದಲ್ಲಿ ಕರಹಿ ರಇ—ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಮಾಡು(ಅಥವಾ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದು) ಘರು ಪರಿಯಣು—ಮನೆಯನ್ನೂ ಪರಿಜನರನ್ನೂ ಲಹು ಛಂಡಿ—ಬೇಗನೆ ಬಿಡು.

ಭಾವಾರ್ಥಃ— ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೊಬ್ಬನ ಹೊರತು ಇತರ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಾದಿ ಸಮಸ್ತಪದಾರ್ಥಗಳೂ ಅನಿತ್ಯ(ನಶ್ವರ)ವಾದವುಗಳು. ಆದಕಾರಣ ಮೂಢಜೀವನೇ! ಧಾನ್ಯವಿಲ್ಲದ ಬರೇ ಸಿವೆಯನ್ನು ವುಡಿಮಾಡುವ(ಕುಟ್ಟುವ)ಪ್ರಯಾಸವು ನಿಷ್ಫಲವಾಗಿರುವಂತೆ ನೀನು ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಾದಿಗಳಿಂದ ಸುಖವುಂಟಾಗುವದೆಂದು ತಿಳಿಯುವವನಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಶ್ರಮಪಡಬೇಡ. ಮೋಕ್ಷಪದವ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಗೃಹಪತ್ನೀಪುತ್ರಬಂಧುಮೊದಲಾದವರ ಮಮತೆ(ಮೋಹ)ಯನ್ನು ತೊರೆದು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಸಮ್ಯಕ್ಶುದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾನುಷ್ಠಾನರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತನಾಗು.

ಜೋಇಯ ಸಯಲು ವಿ ಕಾರಿಮಲು, ಣೆಕ್ಕಾರಿಮಲು ಣ ಕೋಇ ।

ಜೀವಿಂ ಜಂತಿಂ ಕುಡಿ ಣ ಗಯ, ಇಹು ಪಡಿಛಂಡಾ ಜೋಇ ॥ ೧೨೯ ॥

“ಯೋಗಿನ್ ಸಕಲಮುಪಿ ಕೃತ್ರಿಮಂ ನಿಃಕೃತ್ರಿಮಂ ನ ಕಿಮುಪಿ ।

ಜೀವೇನ ಯಾತೇನ ದೇಹೋ ನ ಗತಃ ಇಮಂ ದೃಷ್ಟಾಂತಂ ಪಶ್ಯ ॥ ೧೨೯ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ.— ಜೋಇಯ—ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ! (ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಹೊರತು ಇತರ) ಸಯಲು ವಿ—ಎಲ್ಲವೂ ಕಾರಿಮಲು—ವಿನಶ್ವರ(ಅನಿತ್ಯ)ವಾದುದು. ಣೆಕ್ಕಾರಿ

ಇಮಲು—ಅವಿನಶ್ವರ (ನಿತ್ಯ)ವಾದುದು ಣ ಕೋಇ—ಯಾವುದೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ-
ಜಂತಿಂ ಜೀವಿಂ—(ಗತ್ಯಂತರವನ್ನುಕುರಿತು)ಹೋದ ಜೀವನೊಡನೆ ಕುಡಿ ಣ ಗೆಯೆ-
ದೇಹವು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಇಹು ಪಡಿಛಂಡಾ—ಈ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಜೋಇ—
ನೋಡು

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಯೋಗಿಯೇ! ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಮಯನೂ ವೀತರಾಗ
ನಿತ್ಯಾನಂದೈಕಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೊಬ್ಬನೇ ಅವಿನಶ್ವರ(ನಾಶವಿಲ್ಲದವ)
ನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಇಂತಹ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಂತೆ ನಾಶವಿಲ್ಲದ ಯಾವುದೊಂದು ವಸ್ತುವೂ
ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅರ್ಥಾತ್ ಮನೋವಾಕ್ಯಾಯವ್ಯಾವಾರರೂಪವಾದ ಸಮಸ್ತ
ಕಾರ್ಯಗಳೂ ದೇಹಾದಿಸಮಸ್ತನಾಮಗ್ರಿಗಳೂ ವಿನಶ್ವರ(ನಾಶವುಳ್ಳವು)ಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ.
ಜೀವನು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾರಹಿತನಾಗಿ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವಿಷಯಕಷಾಯಾದಿಭಾವಗಳಿಂದ
ತಾನು ಸಂವಾದಿಸಿದ ಕರ್ಮದ ನಿಮಿತ್ತ(ಕಾರಣ)ದಿಂದ ಗತ್ಯಂತರ (ಒಂದುಗತಿಯನ್ನು
ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೊಂದುಗತಿ)ವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಆತನು ಇನ್ನೊಂದು ಗತಿಯನ್ನು
ಕುರಿತು ಹೋಗುವಾಗ ಆತನ ಶರೀರವು ಆತನೊಡನೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ
ವಾದೀ ದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ದೇಹಾದಿವರವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅನಿತ್ಯವಾಗಿರುತ್ತವೆಂದು ತಿಳಿದು
ದೇಹಾದಿಗಳ ಮಮತ್ವವನ್ನು ತೊರೆದು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮವದಾರ್ಥದ ಭಾವನೆಯನ್ನು
ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು

ದೇಲುಲು ದೇಲು ವಿ ಸತ್ಥು ಗುರು, ತಿತ್ಥು ವಿ ವೇಲು ವಿ ಕವ್ವು ।

ವಚ್ಚು ಜು ದೀಸಇ ಕುಸುಮಿಯಲು, ಇಂಧಣು,ಹೋಸಇ ಸವ್ವು ॥೧೩೦॥

“ದೇವಕುಲಂ ದೇವೋಪಿ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಗುರುಃ ತೀರ್ಥಮಪಿ ವೇದೋಽಪಿ ಕಾವ್ಯಮ್ ।

ವೃಕ್ಷಃ ಯತ್ ದೃಶ್ಯತೇ ಕುಸುಮಿತಂ ಇಂಧನಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ ಸರ್ವಮ್ ॥ ೧೩೦ ॥”

ಛಿನ್ಮಯಾರ್ಥ:—ಜು-ಯಾವ ದೇಲುಲು—ದೇವಾಲಯವೂ ದೇಲು ವಿ—
ದೇವರ ಪ್ರತಿಮೆಯೂ ಸತ್ಥು ಗುರು—ಶಾಸ್ತ್ರವೂ ಗುರುವೂ ತಿತ್ಥು ವಿ—ತೀರ್ಥವೂ
ವೇಲು ವಿ ಕವ್ವು—ವೇದವೂ ಕಾವ್ಯವೂ ವಚ್ಚು—ವೃಕ್ಷವೂ ಕುಸುಮಿಯಲು—
ಪುಷ್ಪಿತ(ವಿಕಸಿತ ಅಥವಾ ಶೋಭಾಯಮಾನ)ವಾಗಿ ದೀಸಇ—ಕಾಣಲ್ಪಡುತ್ತದೋ
ಸವ್ವು—ಅದೆಲ್ಲವೂ ಇಂಧಣು ಹೋಸಇ—(ಕಾಲರೂಪವಾದ ಅಗ್ನಿಗೆ)ಸೌದೆ(ಕಟ್ಟಿಗೆ)
ಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅರ್ಥಾತ್ ಕಾಲವನ್ನು ಹೊಂದಿ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ದೇವಕುಲ(ದೇವಾಲಯ)ವೊದಲಾದ ಸರ್ವವಸ್ತುಗಳು ಕಾಲ
ಕ್ರಮದಿಂದ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಅಧ್ರುವತ್ವ(ಅಧ್ರುವಾನುವ್ರೇಕ್ಷೆ)
ವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. “ದೇವಾಲಯ”—ನಿರ್ದೋಷಪರಮಾತ್ಮರಾದ ಜಿನೇಂದ್ರ,
(ಅರ್ಹಂತ)ದೇವರ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಜಿನಾಲಯ, ಅಥವಾ

ಮಿಥ್ಯಾದೇವತೆಗಳ ದೇವಸ್ಥಾನ. 'ದೇವ'—ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪರಮಾತ್ಮದೇವರ ಅನಂತ ಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಗಳ ಸ್ವರಣೆಗಾಗಿಯೂ ಧರ್ಮವ್ರಭಾವನೆಗಾಗಿಯೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ ಜನಪ್ರತಿಮೆ, ಅಥವಾ ರಾಗಾದಿಪರಣಿತರಾದ ಮಿಥ್ಯಾದೇವತೆಗಳ ಮೂರ್ತಿ(ಪ್ರತಿಮೆ). "ಶಾಸ್ತ್ರ":—ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ-ಆತ್ಮತತ್ತ್ವವೇ ಮೊದಲಾದ ಜೀವಾಜೀವಾದಿ-ಸಮಸ್ತ ವಾರ್ಥಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಜಿನಾಗಮ(ದ್ವಾದಶಾಂಗರೂಪವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತ), ಅಥವಾ ಮಿಥ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರ. "ಗುರು":—ಜಿನದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಡುವವರೂ, ತಮ್ಮ ವಚನಗಳೆಂಬ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಪರಣಿತರೂವವಾದ ಜಗತ್ತಿನ ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಘೋರಾಂಧಕಾರವನ್ನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಿಂದ ನಿವಾರಿಸಲು ಸಮರ್ಥರೂ ಆದ ನಿಗ್ರಹಂಧವರಮಗುರುಗಳು, ಅಥವಾ ಮಿಥ್ಯಾಗುರು(ಮಿಥ್ಯಾ ಸನ್ಯಾಸಿ)ಗಳು. "ತೀರ್ಥ":—ಸಂಸಾರಸಾಗರವನ್ನು ದಾಂಟಲು ಕಾರಣವಾದ ನಿಜ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವಭಾವನಾರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯತೀರ್ಥದಲ್ಲಾಸಕ್ತರಾದ ವರಮತವಸ್ತಿಗಳ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನ ಹಾಗೂ ಮುಕ್ತಿಸ್ಥಾನಗಳಾದ ಸಮ್ಮೇದಾಚಲ, ಉರ್ಜಯಂತಗಿರಿಮೊದಲಾದ ತೀರ್ಥಸ್ಥಾನಗಳು, ಅಥವಾ ಮಿಥ್ಯಾತೀರ್ಥಗಳು. "ವೇದ" —ನಿದೋಷ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವೇದವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಸಿದ್ಧಾಂತ, ಅಥವಾ ಪರಕಲ್ಪಿತ (ಮಿಥ್ಯಾ)ವೇದಗಳು. "ಕಾವ್ಯ":—ಶುದ್ಧಜೀವಾದಿಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಗದ್ಯಪದ್ಯಮಯವಾದ ಗ್ರಂಥರಚನೆ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತವ್ರಾಕೃತಕರ್ಣಾಟಕಾದಿ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಂಕರರು ಮೊದಲಾದ ಪುಣ್ಯವುರುಷರ ವಿಚಿತ್ರಕಥೆಗಳ ಗದ್ಯಪದ್ಯ ಮಯವಾದ ಕೃತಿಗಳು, ಅಥವಾ ದುಷ್ಪಕವಿಗಳಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕುಕಾವ್ಯಗಳು. "ವೃಕ್ಷ":—ಪರಮಾತ್ಮಭಾವನಾರಹಿತನಾದ ಜೀವನಿಂದ ಸಂವಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವನಸ್ಪತಿ ನಾಮಕಮೋದಯದಿಂದಂಟಾದ ವೃಕ್ಷಾದಿಗಳು. (ಉವಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಸಮಸ್ತವದಾರ್ಥಗಳು) ಹೀಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಹಾಗೂ ಅನುತ್ತಮ(ಕೆಟ್ಟದು)ವಾದ ಸರ್ವವಸ್ತುಗಳೂ ಕಾಲವೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಸೌದೆಗಳಂತೆ ಸುಡಲ್ಪಡುತ್ತವೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಒಂದು ಸಮಯ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ(ನಶ್ವರವಾಗಿರುತ್ತವೆ). ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶಾಂಗರೂಪವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತ(ಶಾಸ್ತ್ರ ಅಥವಾ ವೇದ)ವು ಸನಾತನ(ಅವಿನಶ್ವರ)ವಾಗಿರುವುದಾದರೂ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಅವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ವಿನಶ್ವರವಾಗಿದೆ. ಅದು ಕೆಲವುಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ, ಕೆಲವುಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಭರತೈರಾವತಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ, ಇನ್ನೊಂದುಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲುಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಹಾವಿದೇಹ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸದಾ ಪ್ರವಾಹಿತವಾಗಿ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿರುವುದಾದರೂ ವಕ್ತೃಗಳ ಹಾಗೂ ಶ್ರೋತೃಗಳ ಅವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ವಿನಶ್ವರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಾರಾಂಶತಃ ಸಂಸಾರದ ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳೂ ಕ್ಷಣಭಂಗುರವಾದುವುಗಳೆಂದು ತಿಳಿದು ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಹಪಡಬಾರದು ಅರ್ಥಾತ್ ವಿಷಯರಾಗವನ್ನು ಸರ್ವಧಾ ತ್ಯಾಗಮಾಡಬೇಕೆಂದಭಿ

ಪ್ರಾಯವು. ಯದ್ಯಪಿ ವ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವ್ರವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಜಿನಮಂದಿರ ಜಿನ ಪ್ರತಿಮೆ ಜೈನತೀರ್ಥಾದಿಗಳನ್ನು ನೇವಿಸುವುದು ಉಚಿತವಾಗಿರುವುದಾದರೂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಭಾವನೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಈ ಧರ್ಮಾನುರಾಗವೂ ಅನುಚಿತವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ವೀತರಾಗಭಾವವೇ ಉಚಿತವೂ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

ಎಕ್ಕು ಜಿ ಮೆಲ್ಲಿವಿ ಬಂಭು ವರು, ಭುವಣು ವಿ ಏಹು ಅಸೇಸು ।

ಪುಹವಹಿಂ ಣಿಮ್ಮಿಲು ಭಂಗುರಲು, ಏಹಲು ಬುಜ್ಜಿ ವಿಸೇಸು ॥ ೧೩೧ ॥

“ಎಕಮೇವ ಮುಕ್ತಾಸ್ತು ಬ್ರಹ್ಮ ವರಂ ಭುವನಮಪಿ ಏತತ್ ಅಶೇಷಮ್ ।

ವೃಧಿನ್ಯಾಂ ನಿರ್ಮಾಪಿತಂ ಭಂಗುರಂ ಏತತ್ ಬುದ್ಧ್ಯಸ್ತು ವಿಶೇಷಮ್ ॥ ೧೩೧ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೀವನೇ! ಎಕ್ಕು ಜಿ ಬಂಭು ವರು—ಕೇವಲ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಶುದ್ಧಜೀವದ್ರವ್ಯವೊಂದನ್ನು ಮೆಲ್ಲಿವಿ—ಬಿಟ್ಟು ಪುಹವಹಿಂ—ವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ(ಲೋಕದಲ್ಲಿ) ಣಿಮ್ಮಿಲು—ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸರ್ವ ವಸ್ತುಗಳು ಏಹು ಅಸೇಸು ಭುವಣು ವಿ—ಈ(ವ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದ)ಸಮಸ್ತ ಲೋಕವೂ ಭಂಗುರಲು—ವಿನಶ್ವರವಾದುದು ಏಹಲು ಬುಜ್ಜಿ ವಿಸೇಸು—ಈ ವಿಶೇಷವನ್ನು ತಿಳಿ ಅಥವಾ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ(ಚೆನ್ನಾಗಿ) ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಅನೇಕವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ನಿಬಿಡವಾಗಿರುವ ವನವನ್ನು ವನವೆಂದು ಒಂದೇ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಹೇಳುವಂತೆ ಶುದ್ಧಸಂಗ್ರಹನಯದಿಂದ ಸಮಸ್ತಜೀವರಾಶಿಯು ಒಂದೇ ಶುದ್ಧಜೀವದ್ರವ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಈ ಜೀವರಾಶಿಯು ಅವಿನಾಶಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಗಳಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ (ಆತ್ಮಭಿನ್ನಗಳಾದ)ದೇಹಾದಿಸರ್ವವಸ್ತುಗಳೂ ವಿನಶ್ವರ(ನಾಶವುಳ್ಳವು)ಗಳಾಗಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಜೀವನೊಬ್ಬನೇ ನಿತ್ಯನೆಂದೂ ಇತರ ದೇಹಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅನಿತ್ಯವಾದವುಗಳೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು, ಹಾಗೂ ನಿರ್ಮಲಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಪರಬ್ರಹ್ಮ(ಶುದ್ಧಜೀವ ತತ್ತ್ವ)ನ ಹೊರತು ಮಿಕ್ಕ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಾದಿಗಳು ಕ್ಷಣಭಂಗುರ(ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನಾಶವಾಗುವವು)ವಾದವುಗಳೆಂದು ತಿಳಿದು ವಿಷಯಾದಿಗಳ ಮೋಹವನ್ನು ತೊರೆದು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನೇ ಆರಾಧಿಸ(ಆಶ್ರಯಿಸ)ಬೇಕೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು.

ಜೀ ದಿಟ್ಟಾ ಸೂರುಗ್ಗಮಣಿ, ತೇ ಅತ್ಥವಣಿ ಣ ದಿಟ್ಟಿ ।

ತೇಂ ಕಾರಣಂ ವಥ ಧಮ್ಮು ಕರಿ, ಧಣಿ ಜೊವ್ವಣಿ ಕಲು ತಿಟ್ಟಿ ॥ ೧೩೨ ॥

“ಯೇ ದೃಷ್ಟಾಃ ಸೂರೋದ್ಗಮನೇ ತೇ ಅಸ್ತಮನೇ ನ ದೃಷ್ಟಾಃ ।

ತೇನ ಕಾರಣೇನ ವತ್ಸ ಧರ್ಮಂ ಕುರು ಧನೇ ಯಾವನೇ ಕಾ ತೃಷ್ಟಾ ॥ ೧೩೨ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ವಥ—ಎಲೈ ಶಿಷ್ಯನೇ! ಜೀ—ಯಾವುವು(ಯಾವವಸ್ತುಗಳು) ಸೂರುಗ್ಗಮಣಿ—ಸೂರೋದಯದಲ್ಲಿ ದಿಟ್ಟಾ—ಕಾಣಲ್ಪಟ್ಟವೋ ತೇ—ಅವುಗಳು ಅತ್ಥ

ವಣಿ—ಸೂರ್ಯನ ಅಸ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ಏ ದಿಟ್ಟಿ—ಕಾಣಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ತೇಂ ಕಾರಣಿ—ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಧಮ್ಮ ಕರಿ—ಧರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡು. ಧಣಿ ಜೊವ್ವಣಿ—ಧನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯೌವನದಲ್ಲಿ ಕಲು ತಿಟ್ಟಿ—ಯಾವ ತೃಷ್ಣೆ(ಲಾಲನೆ, ಅಭಿಲಾಷೆ)ಯು ಅಂದರೆ ತೃಷ್ಣೆವಡಲಾಗದೆಂದರ್ಥವು.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಧನ, ಧಾನ್ಯ, ಗೃಹ, ವತ್ಸಿ, ಪುತ್ರ, ಮಿತ್ರ, ವಶು ಮೊದಲಾದುವು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಕಾಣಲ್ಪಟ್ಟುವು, ಸಂಜೆ ಕಾಣಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ, ಅರ್ಥಾತ್ ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ. ಶಿಷ್ಯನೇ! ಹೀಗೆ ಜಗತ್ತಿನ ಸರ್ವವದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ವಿನಶ್ಚರವಾದುವುಗಳನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಅವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಬಿಡು ಹಾಗೂ ಸಾಗಾರ-ಅನಾಗಾರ ರೂಪವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನಾಚರಿಸು. ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಗೃಹಸ್ಥಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಭೇದಾಭೇದತತ್ವತ್ರಯಾರಾಧಕರಾದ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಆಹಾರಾದಿ ಚತುರ್ವಿಧದಾನಗಳು *ದೇವಪೂಜಾದಿಗಳು ಮೊದಲಾದ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡು ಮತ್ತು ಆತ್ಮ ಶಕ್ತಿಯು ವೃದ್ಧಿಯಾಗಲು ಸರ್ವಸಂಗ(ಪರಿಗ್ರಹ)ವನ್ನು ತೊರೆದು ಮುನಿವ್ರತವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗು. ಯೌವನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಯೌವನೋದ್ರೇಕದಿಂದಂಟಾದ ವಿಷಯಾನುರಾಗವನ್ನು ತೊರೆದು ವಿಷಯಾನುರಾಗಕ್ಕೆ ವ್ರತಿ ಪಕ್ಷ(ವಿರುದ್ಧ)ವಾದುದೂ ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳುದೂ ಆದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ತತ್ತ್ವವನ್ನೇ ನಿರಂತರಭಾವಿಸಬೇಕೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು.

ಧಮ್ಮ ಏ ಸಂಚಿಲು ತಲು ಏ ಕಿಲು, ರುಕ್ಮೇಂ ಚಮ್ಮಮುಏಣ |

ಖಜ್ಜಿವಿ ಜರಲುದ್ವೇಹಿಯಏ, ಣರಣ ಪಡಿವ್ವಲು ತೇಣ || ೧೩೩ ||

*ಧರ್ಮೋ ನ ಸಂಚಿತಃ ತವೋ ನ ಕೃತಂ ವೃಕ್ಸೇಣ ಚರ್ಮಮಯೇನ |

ಖಾದಯಿತ್ವಾ ಜರೋದ್ರೇಹಿಕಯಾ ನರಕೇ ವತಿತವ್ಯಂ ತೇನ || ೧೩೩ ||*

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಯಾವ ಜೀವನಿಂದ ಚಮ್ಮಮುಏಣ ರುಕ್ಮೇಂ—ಮನುಷ್ಯ ಶರೀರವೆಂಬ ಚರ್ಮಮಯವಾದ ವೃಕ್ಷ(ಮರ)ದಿಂದ ಧಮ್ಮ ಏ ಸಂಚಿಲು—ಧರ್ಮವು ಸಂವಾದಿಸಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೋ ತಲು ಏ ಕಿಲು—ತವಶ್ಚರಣೆಯು ಮಾಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೋ ಆತನ ಶರೀರರೂಪವೃಕ್ಷವು ಜರಲುದ್ವೇಹಿಯಏ—ಜರೆ(ಮುದಿತನ)ಯೆಂಬ ಗೆದ್ದಲುಹುಳುಗಳಿಂದ ಖಜ್ಜಿವಿ—ತಿನ್ನಲ್ಪಟ್ಟು ತೇಣ—ಆ ಜೀವನಿಂದ ಣರಣ ಪಡಿವ್ವಲು—ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳಲ್ಪಡಬೇಕು ಅರ್ಥಾತ್ ಅವನು ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳಬೇಕಾಗುವುದು.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಯಾವ ಜೀವನು ಮನುಷ್ಯಶರೀರವನ್ನು ಪಡೆದು ಗೃಹಸ್ಥಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವೋರ್ವಕವಾದ ದಾನ, ಶೀಲ, ಪೂಜಾ, ಉಪವಾಸಾದಿರೂಪವಾದ

ದೇವಪೂಜೆ, ಗುರುಸೇವೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ, ವ್ರತಾಚರಣೆ, ಉಪವಾಸಾದಿತಪಶ್ಚರಣೆ ಚತುರ್ವಿಧದಾನಃ—ಇವುಗಳು: ಗೃಹಸ್ಥನ ದೈನಿಕಕ್ರಿಯೆಗಳು.

ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮವನ್ನು ಮತ್ತು ದರ್ಶನವ್ರತಿಮೆ, ವ್ರತವ್ರತಿಮೆ ಮೊದಲಾದ ಹನ್ನೊಂದು ವ್ರತಕಾರವಾದ ಶ್ರಾವಕಧರ್ಮವನ್ನು ಧರಿಸಿ(ಆಚರಿಸಿ)ಲಿಲ್ಲವೋ, ಮುನಿಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತವರದ್ರವ್ಯಗಳ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ನಿರೋಧಿಸಿ ಅನಶನಮೊದಲಾದ ಹನ್ನೆರಡುವಿಧವಾದ ತವಶ್ವರಣೆಯಬಲದಿಂದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಲೀನನಾದವನಾಗಿ ನಿರಂತರ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೋ ಆ ಜೀವನ ಮನುಷ್ಯಶರೀರವೆಂಬ ವ್ಯಕ್ತವು ಜರೆಯೆಂಬ ಗೆದ್ದಲುಹುಳುಗಳಿಂದ ತಿನ್ನಲ್ಪಟ್ಟದಾಗಿ ಅರ್ಧಾತ್ ಜರಾಕ್ರಾಂತವಾಗಿ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ನಾಶವಾಗುವುದು. ಇದರಿಂದ ಆ ಜೀವನು ನರಕಾದಿದುರ್ಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಅಸಹ್ಯದುಃಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ **“ಅನಶ್ವರಸುಖವಾನಾಂ ನ ತ್ಯಾಂ ನಶ್ವರಕಾಯತಃ । ಕಿಂ ವೃದ್ಧೈವ ನಯಸ್ಯಾತ್ಮನ್! ಕ್ಷಣಂ ವಾ ಸಫಲಂ ನಯ ॥”** ಎಂದು ಶ್ರೀಮದ್ವಾದೀಭಸಿಂಹಸೂರಿಗಳು ಹೇಳುವಂತೆ ನಶ್ವರವಾದೀ ಮನುಷ್ಯಶರೀರದಿಂದ ಮಾಡಿದ ತವಶ್ವರಣೆ ಹಾಗೂ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಧ್ಯಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಅನಶ್ವರವಾದ ಮೋಕ್ಷಸುಖವು ಲಭಿಸುತ್ತಿರಲು ಜೀವನೇ! ನೀನು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ವರವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಹಗೊಂಡವನಾಗಿ ನಿನ್ನೀ ಮನುಷ್ಯದೇಹವನ್ನು ಏಕೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕಳೆಕೊಳ್ಳುವೆ? ಈ ಶರೀರದಿಂದ ನಾಗಾರ-ಅನಾಗಾರಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ಆತ್ಮಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸು. ಇದರಿಂದಲೇ ನಿನ್ನ ದುರ್ಲಭವಾದೀ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮ(ಹಾಗೂಮನುಷ್ಯಶರೀರ)ವು ಸಫಲವಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ನಿಷ್ಫಲವಾಗುವದೆಂದು ಭಾವವು.

ಅರಿ ಜಿಯ ಜಿಣಪಣ ಭತ್ತಿ ಕರಿ, ಸುಹಿ ಸಜ್ಜಣು ಅವಹೇರಿ ।

ತಿಂ ಬವ್ವೇಣ ವಿ ಕಜ್ಜು ಣವಿ, ಜೋ ಪಾಡಣ ಸಂಸಾರಿ ॥ ೧೩೪ ॥

“ಅರೇ ಜೀವ ಜಿನವದೇ ಭಕ್ತಿಂ ಕುರು ಸುಖಂ ಸ್ವಜನಂ ಅವಹರ ।

ತೇನ ಪಿತ್ತಾಪಿ ಕಾರ್ಯಂ ನೈವ ಯಃ ವಾತಯತಿ ಸಂಸಾರೇ ॥ ೧೩೪ ।”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—**ಅರಿ ಜಿಯ**—ಎಲೈ ಭವ್ಯಜೀವನೇ! **ಜಿಣಪಣ ಭತ್ತಿ ಕರಿ**—ಜಿನವದದಲ್ಲಿ(ಜಿನೇಂದ್ರವಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಜಿನೋವದಿಷ್ಟವಾದ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ) ಭಕ್ತಿಯನ್ನು(ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು) ಮಾಡು. **ಸುಹಿ ಸಜ್ಜಣು**—ಸಾಂಸಾರಿಕಸುಖವನ್ನೂ ಆ ಸುಖಕ್ಕೆ ನೆಹಕಾರಿಕಾರಣರಾದ ಸ್ವಜನರನ್ನೂ **ಅವಹೇರಿ**—ತ್ಯಾಗಮಾಡು. **ಜೋ**—ಯಾವನು **ಸಂಸಾರಿ ಪಾಡಣ**—(ಮೋಹವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದರಿಂದ) ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬೀಳಿಸುತ್ತಾನೋ **ತಿಂ ಬವ್ವೇಣ ವಿ**—ಆ ತಂದೆಯಿಂದಲೂ **ಕಜ್ಜು ಣವಿ**—ಕಾರ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ; ಅರ್ಧಾತ್ ಪಿತೃಪ್ರೀತಿಯೂ ಬಿಡಲುಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಭಾವಾರ್ಥ:— ಎಲೈ ಭವ್ಯಜೀವನೇ! ನೀನು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ದುರ್ಲಭವೂ ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞೋಪದಿಷ್ಟವೂ ರಾಗದ್ವೇಷಮೋಹರಹಿತವಾದ ಜೀವವರಿಣಾಮಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳದೂ ಆದ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗರೂಪನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ, ಷಡಾವಶ್ಯಕಾದಿಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಅಧವಾ ಗೃಹಸ್ಥಾವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ದಾನವೂಜಾದಿಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಶುಭೋಪಯೋಗರೂಪವಾದ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ಭಕ್ತಿ(ಪ್ರೀತಿ)ಯನ್ನು ಮಾಡು. ಇಂತಹ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ವ್ರತಿಕೂಲರಾದ ಸ್ವಜನರನ್ನಾದರೂ ಬಿಡು ಹಾಗೂ ಧರ್ಮಾನುಕೂಲರಾದ ವರಜನರನ್ನಾದರೂ ಸ್ವೀಕರಿಸು. ಸಾರಾಂಶತಃ ಈ ಜೀವನು ವಿಷಯಸುಖಗಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವಂತೆ ಜಿನಧರ್ಮವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿದುದಾದರೆ ಆತನು ಭವಕಾನನದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸಲಾರನು. ಇದೇ ಆಶಯವನ್ನು ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ—“ವಿಸಯಹಂ ಕಾರಣಿ ಸವ್ವ ಜಿಣು ಜಮ ಅಣುರಾಲು ಕರೇಇ । ತಿಮ ಜಿಣಭಾಸಿವಿ ಧಮ್ಮಿ ಜಇ ಣ ಉ ಸಂನಾರಿ ಪಡೇಇ ॥” ಅರ್ಥಾತ್ ಜನರು ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅನುರಾಗವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಹಾಗೆ ಅವರು ಜಿನೋಪದಿಷ್ಟವಾದ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗ(ಪ್ರೀತಿ)ವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಾದರೆ ಸಂಸಾರಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಬೀಳಲಾರರು. ಆತನು ಜಿನೋಪದಿಷ್ಟವಾದ ಧರ್ಮವು ಉಪಾದೇಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು.

ಜೀಣ ಣ ಚಿಣ್ಣಲು ತವಯರಣು, ಣಿಮ್ಮಲು ಚಿತ್ತು ಕರೇವಿ ।

ಅಪ್ಪಾ ವಂಚಿಲು ತೇಣ ಪರ, ಮಾಣುಸಜಮ್ಮು ಲಹೇವಿ ॥ ೧೩೫ ॥

“ಯೇನ ನ ಚೀರ್ಣಂ ತಪಶ್ಚರಣಂ ನಿರ್ಮಲಂ ಚಿತ್ತಂ ಕೃತ್ವಾ ।

ಆತ್ಮಾ ವಂಚಿತಃ ತೇನ ಪರಂ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮ ಲಬ್ಧ್ವಾ ॥ ೧೩೫ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೀಣ—ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನಿಂದ ಚಿತ್ತು ಣಿಮ್ಮಲು ಕರೇವಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿರ್ಮಲಗೊಳಿಸಿ ತವಯರಣು—ತಪಶ್ಚರಣೆಯು ಣ ಚಿಣ್ಣಲು—ಮಾಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೋ(ಆಚರಿಸಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೋ) ತೇಣ—ಅವನಿಂದ ಮಾಣುಸಜಮ್ಮು ಲಹೇವಿ—ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆದು ಪರ—ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಅಪ್ಪಾ ವಂಚಿಲು—ತನ್ನಾತ್ಮನು ವಂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಅನಾದಿಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವ ಜೀವನಿಗೆ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮ(ಭವ)ದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ದುರ್ಲಭವಾದುದು. ಅದರಲ್ಲೂ ಆರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ, ಉತ್ತಮಕುಲ, ಸತ್ಸಂಗ, ಧರ್ಮಶ್ರವಣ, ಧರ್ಮಚರಣೆ ಇವು ಮೊದಲಾದುವುಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಅತಿದುರ್ಲಭವು. ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗುವುದಂತೂ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ದುರ್ಲಭವು. ಇಂತಹ ದುರ್ಲಭವಾದ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆದೂ ಯಾವ ಜೀವನು ತನ್ನ ಚಿತ್ತವನ್ನು ನಿರ್ಮಲಗೊಳಿಸಿ ಅರ್ಥಾತ್ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಭಾವಗಳನ್ನು ತೊರೆಯುವುದರಿಂದ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರತಪಶ್ಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಆತನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಆತ್ಮವಂಚಕನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ದುರ್ಲಭ

ವಾದೀ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆದು ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರತವನ್ನುಗಳನ್ನಾಚರಿಸುವವನಾಗಿ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಮಾಧಿಯ ಬಲದಿಂದ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯೇ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ:- “ಚಿತ್ತೇ ಬದ್ಧೇ ಬದ್ಧೋ ಮುಕ್ತೇ ಮುಕ್ತೋತ್ತಿ ಣ್ಣಿ ಸಂದೇಹೋ । ಅಪ್ಪಾ ವಿಮಲಸಹಾವೋ ಮುಞ್ಣಿಜ್ಜಞ ಮುಞ್ಣಿವ ಚಿತ್ತೇ ॥” ಅಂದರೆ ಚಿತ್ತವು ಬದ್ಧವಾಗುತ್ತಿರಲು ಅರ್ಧಾತ್ ಧನಧಾನ್ಯಾದಿವರಿಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತವಾಗುತ್ತಿರಲು ಜೀವನು ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಡು(ಬದ್ಧನಾಗು)ತ್ತಾನೆ, ಹಾಗೂ ಚಿತ್ತವು ವರಿಗ್ರಹೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಡುತ್ತಿರಲು ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ನಿರ್ಮಲ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಆತ್ಮನು ಚಿತ್ತದ ಮಲಿನತೆಯಿಂದ ಮಲಿನತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆಂಬುದು ಪ್ರಾಯವು.

ಏ ಪಂಚಿಂದ್ರಿಯಕರಹಡಾ, ಜಿಯ ಮೊಕ್ಕಲಾ ಮ ಚಾರಿ ।

ಚರಿವಿ ಅಸೇಸು ವಿ ವಿಸಯವಣು, ಪುಣು ಪಾಡಹಿಂ ಸಂಸಾರಿ ॥ ೧೩೬ ॥

“ಏತೇ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಕರಭಕಾಃ ಜೀವ ಮುಕ್ತಾನ್ ಮಾ ಚಾರಯ ।

ಚರಿತ್ವಾ ಅಶೇಷಂ ಅಪಿ ವಿಷಯವನಂ ಪುನಃ ಪಾತಯಂತಿ ಸಂಸಾರೇ ॥ ೧೩೬ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:-ಜಿಯ-ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ಪಂಚಿಂದ್ರಿಯಕರಹಡಾ-ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ಒಂಟಿಗಳನ್ನು ಮೊಕ್ಕಲಾ-ಬಂಧನವಿಲ್ಲದವುಗಳನ್ನಾಗಿ(ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ, ನಿರಂಕುಶವಾಗಿ) ಮ ಚಾರಿ-ನಡೆಯಿಸಬೇಡ ಅಥವಾ ಮೇಯಿಸಬೇಡ. ಏ-ಇವುಗಳು ಅಸೇಸು ವಿ ವಿಸಯವಣು-ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ವಿಷಯಗಳೆಂಬ ವನವನ್ನು ಚರಿವಿ-ಸಂಚರಿಸಿ ಅಥವಾ ಭಕ್ಷಿಸಿ ಪುಣು-ಮರಳಿ ಸಂಸಾರಿ ಪಾಡಹಿಂ-(ಜೀವನನ್ನು) ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬೀಳಿಸುತ್ತವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:-ಇಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯಜಯ(ಜಿತೇಂದ್ರಿಯತ್ವ)ವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ಪರ್ಶನ ಮೊದಲಾದೈದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಒಂಟಿಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ವನದಲ್ಲಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಲು ಹಾಗೂ ಮೇಯಲು ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಒಂಟಿಗಳು ಇಡೀ ವನದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಆ ವನದಲ್ಲಿರುವ ತೃಣಲತಾದಿಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭಕ್ಷಿಸುವಂತೆ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಸಾಂಸಾರಿಕವಿಷಯಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಜೀವನವನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬೀಳಿಸುತ್ತವೆಂಬುದು ಪ್ರಾಯವು. ಅತಃವ ಜೀವನೇ! ನೀನು ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯಿಂದಂಟಾದ ವೀತರಾಗ ಪರಮಾನಂದೈಕರೂಪವಾದ ಆತ್ಮೀಯಸುಖದಿಂದ ಪರಾಙ್ಮುಖನಾಗಿ ಮೋಹವಶದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತಗಳಾದ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೇ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಬಿಡಬೇಡ. ಅವುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ವಾರ್ಥಾನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವವನಾಗಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗು.

ಇಲ್ಲವಾದರೆ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವ ಆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ದ್ರವ್ಯ, ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಾಲ, ಭವ, ಭಾವರೂಪದಿಂದ ವಂಚಪ್ರಕಾರವಾದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಪುನಃ(ಬಾರಿಬಾರಿಗೆ) ಬೀಳಿಸುವುವು.

ಜೋಇಯ ವಿಸಮಾ ಜೋಯಗಳಿ, ಮುಣು ಸಂರವಣ ಣ ಜಾಇ ।

ಇಂದಿಯವಿಸಯ ಜಿ ಸುಕ್ಕಡಾ, ತಿತ್ತು ಜಿ ವಲಿ ವಲಿ ಜಾಇ ॥ ೧೩೭ ॥

“ಯೋಗಿನ್ ವಿಷಮಾ ಯೋಗಗತಿಃ ಮನಃ ಸಂಸ್ಥಾಪಿತುಂ ನ ಯಾತಿ ।

ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯೇಷು ಏವ ಸುಖಾನಿ ತತ್ರ ಏವ ಪುನಃ ಪುನಃ ಯಾತಿ ॥ ೧೩೭ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೋಇಯ—ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ! ಜೋಯಗಳಿ—ಯೋಗ (ಧ್ಯಾನ)ದ ಗತಿಯು ವಿಸಮಾ—ವಿಷಮ(ಕಠಿಣ)ವಾದುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಮುಣು—ಚಿತ್ತವು ಸಂರವಣ ಣ ಜಾಇ—ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಇಂದಿಯ ವಿಸಯ ಜಿ—ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸುಕ್ಕಡಾ—ಸುಖಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ತಿತ್ತು ಜಿ—ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅರ್ಥಾತ್ ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಗಳಲ್ಲೇ ವಲಿ ವಲಿ ಜಾಇ—ಪುನಃ ಪುನಃ ಹೋಗು(ಪ್ರವರ್ತಿಸು)ತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಮನವೆಂಬ ಮರ್ಕಟವು ಅತ್ಯಂತಚಪಲವಾದುದು. ಅದನ್ನು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುವುದು ಅತಿಕಠಿಣವು. ಏಕೆಂದರೆ ವೀತರಾಗವರಮಾನಂದ ಸಮರಸೀಭಾವರೂಪವಾದ ಸುಖದಿಂದ ರಹಿತರಾದ ಸಂಸಾರಿಜೀವರು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಸಂಬಂಧಿಸಿ (ಅನುಸರಿಸಿ) ಬಂದಿರುವ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಕೂಡಿದವರಾಗಿರುವರು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ವಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಸುಖವೇ ನಿಜವಾದ ಸುಖವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವ ಅವರ ಚಿತ್ತವು (ಮನಸ್ಸು) ಆ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲೇ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಅಸಕ್ತವಾಗುತ್ತದಲ್ಲದೆ ನಿಜಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಅತಏವ ಧ್ಯಾನಗತಿ (ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವಿಕೆ)ಯು ಅತ್ಯಂತ ಕಠಿಣವಾದುದೆಂದು ಭಾವವು. ಮುಂದೆ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕ ಗಾಢೆಯೊಂದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—

ಸೋ ಜೋಇಲು ಜೋ ಜೋಗವಿಇ, ದಂಸಣು ಣಾಣು ಚರಿತ್ತು ।

ಹೋಯವಿ ಪಂಚಹಂ ಬಾಹಿರಲು, ರೂಯಂತಲು

ಪರಮತ್ತು ॥ ೧೩೭*೫ ॥

“ಸ ಯೋಗೀ ಯಃ ವಾಲಯತಿ[?] ದರ್ಶನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಚಾರಿತ್ರಮ್ ।

ಭೂತ್ವಾ ವಂಚಭ್ಯಃ ಬಾಹ್ಯಃ ಧ್ಯಾಯನ್ ಪರಮಾರ್ಥಮ್

॥ ೧೩೭*೫ ॥

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೋ—ಯಾವನು ಪಂಚಹಂ—ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಬಾಹಿರಲು ಹೋಯವಿಬಾಹ್ಯ(ದೂರ)ನಾಗಿ ಮತ್ತು ಪರಮತ್ತು ರೂಯಂತಲು—

ವರಮಾರ್ಥವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡು ವರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವವನಾಗಿ ದಂಸಣು
ಣಾಣು ಚರಿತ್ತು—ದರ್ಶನ ಜ್ಞಾನ ಚಾರಿತ್ರ(ರತ್ನತ್ರಯ)ಗಳನ್ನು ಜೋಗವಳಿ—ವಾಲಿ
ಸುತ್ತಾನೋ ಸೋ ಜೋಗಿಲು—ಆತನು ಯೋಗಿಯು.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಯಾವನು ವಂಚವರಮೇಷ್ಠಿಭಾವನಾವ್ರತಿಕೂಲಗಳೂ ವಂಚಮ.
ಗತಿ(ಮೋಕ್ಷ)ಯ ಸುಖಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನವನ್ನಂಟುಮಾಡುವವೂ ಆದ ವಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು
(ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಗಳನ್ನು) ತೊರೆದು ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಪರಮಾತ್ಮ
ನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವವನಾಗಿ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದ ಸಮ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧಾನಜ್ಞಾನಾನುಷ್ಠಾನ
ರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೋ ಆತನೇ ನಿಜವಾದ ಯೋಗಿ
(ಧ್ಯಾನಿ)ಯು ಇಲ್ಲಿ 'ಸಮಾಧಿ' ಎಂಬ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ 'ಯಜ್ಞ' ಧಾತುವಿನಿಂದಿರುವ
'ಯೋಗ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಮಾಧಿಯು ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಥವಾ
ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣರೂಪವಾದ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಯೋಜನೆಯು ಅರ್ಥಾತ್ ತದ್ರೂಪ
ವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವಿಕೆಯು ಯೋಗವು ಆ ಯೋಗವುಳ್ಳವನೇ ಯೋಗಿಯು, ಧ್ಯಾನಿಯು
ಹಾಗೂ ತಪೋಧನನಾಗಿರುವನು.

ವಿಸಯಸುಹೃಂ ಬೇ ದಿವಹಡಾ, ಪುಣು ದುಕ್ಪಹಂ ಪರಿವಾಡಿ ।

ಭುಲ್ಲು ಜೀವ ಮ ವಾಹಿ ತುಹುಂ, ಅವೃಣ ಖಂಧಿ ಕುಹಾಡಿ ॥ ೧೩೮ ॥

“ವಿಷಯಸುಖಾನಿ ದ್ವೇ ದಿವಸಕೇ ಪುನಃ ದುಃಖಾನಾಂ ಪರಿವಾಟೀ ।

ಭ್ರಾಂತ ಜೀವ ಮಾ ವಾಹಯ ತ್ವಂ ಆತ್ಮನಃ ಸ್ಕಂಧೇ ಕುರಾರಮ್ ॥ ೧೩೮ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ವಿಸಯಸುಹೃಂ—ವಿಷಯಸುಖಗಳು ಬೇ ದಿವಹಡಾ—
ಎರಡು ದಿವಸದವುಗಳು ಪುಣು—ಮರಳಿ(ಆ ಮೇಲೆ) ದುಕ್ಪಹಂ ಪರಿವಾಡಿ—
ದುಃಖಗಳ ಪರಿವಾಟಿಯು ಅರ್ಥಾತ್ ವಿಷಯಗಳು ದುಃಖದ ಪರಂವರೆಗೆ ಕಾರಣ
ಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಅತವನ ಭುಲ್ಲು ಜೀವ—ಭ್ರಾಂತನಾದ ಜೀವನೇ! ತುಹುಂ—
ನೀನು ಅವೃಣ ಖಂಧಿ—ತನ್ನ ಸ್ಕಂಧ(ಹೆಗಲು)ದಲ್ಲಿ ಕುಡಾಹಿ—ಕೊಡಲಿಯನ್ನು,
ಮ ವಾಹಿ—ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಡ ಅರ್ಥಾತ್ ವ್ರಯೋಗಿನಬೇಡ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ವಿಷಯಸುಖವು ಸ್ಥಿರವಾದುದಲ್ಲ. ಅದು ಕ್ಷಣಭಂಗುರವಾ
ದುದು ಹಾಗೂ ಬಾರಿಬಾರಿಗೆ ದುರ್ಗತಿದುಃಖವನ್ನಂಟುಮಾಡುವಂತಹುದು. ಆದುದ
ರಿಂದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನೇವಿಸುವುದೆಂದರೆ ತನ್ನ ಹೆಗಲಿಗೆ ತಾನು ಕೊಡಲಿಯಿಂದ
ಹೊಡೆದುಕೊಂಡಂತೆಯೇ ಸರಿ. ವಸ್ತುತಃ ವಿಷಯಸುಖವೆಂಬುದು ದುಃಖವೇ ಆಗಿರು
ತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ—“ಅಪಾತಮಾತ್ರರಸಿಕಾ
ವಿಷಯಾ ವಿಷದಾರುಣಾಃ । ತದುದ್ಭವಂ ಸುಖಂ ನೃಣಾಂ ಕಚ್ಛುಕಂಡೂಯ
ನೋಪಮಮ್ ॥” ಅರ್ಥಾತ್ ವಿಷಯಗಳು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಪಸುಖವ
ನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವು. ಮುಂದೆ ಅವು ವಿಷದಂತೆ ಭಯಂಕರವಾದ ಘೋರದುಃಖ

ವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವು. ಆದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ವಿಷಯಗಳಿಂದುಂಟಾದ ಸುಖವು ತುರಿಕೆ (ಗಜಕರ್ಣ, ತದ್ವು)ಯನ್ನು ತುರಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದುದು ಅರ್ಥಾತ್ ಗಜಕರ್ಣ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ತುರಿಸುವುದರಿಂದ ಮೊದಲು ಸುಖವಾದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಆ ಮೇಲೆ ಅದರಿಂದ ಉರಿಯುಂಟಾಗಿ ಬಹಳ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆಯೇ ಇಂದ್ರಿಯಸುಖವೂ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದು ಆ ಮೇಲೆ ಮಹತ್ತರವಾದ ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅತವನ ವಿಷಯಸುಖಾಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಅನಶ್ವರಸುಖದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ನಿರಂತರ ವೀತರಾಗವರಮಸುಖಮಯನಾದ ವರಮಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು.

ಸಂತಾ ವಿಸಯ ಜು ಪರಿಹರಣ, ಬಲಿ ಕಿಜ್ಜಲುಂ ಹಲುಂ ತಾಸು ।

ಸೋ ದಣವೇಣ ಜಿ ಮುಂಡಿಯಲು, ಸೀಸು ಖಡಿಲ್ಲಲು ಜಾಸು ॥ ೧೩೯ ॥

“ನತಃ ವಿಷಯಾನ್ ಯಃ ಪರಿಹರತಿ ಬಲಿಂ ಕರೋಮಿ ಅಹಂ ತಸ್ಯ ।

ನ ದೈವೇನ ಏವ ಮುಂಡಿತಃ ಶೀರ್ಷಂ ಖಲ್ವಾಟಂ ಯಸ್ಯ ॥ ೧೩೯ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜು—ಯಾವನೋರ್ವ ಜ್ಞಾನಿಯು ಸಂತಾ ವಿಸಯ—ವಿದ್ಯಮಾನ (ತನ್ನಲ್ಲಿರುತ್ತಿರುವ) ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಣ—ಬಿಡುತ್ತಾನೋ ಹಲುಂ—ನಾನು ತಾಸು ಬಲಿ ಕಿಜ್ಜಲುಂ—ಅವನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ (ಆತನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತೇನೆ.) ಜಾಸು ಸೀಸು—ಯಾವನ ಶಿರ(ತಲೆ)ವು ಖಡಿಲ್ಲಲು—(ಕೇವಲ) ಬೋಳಾಗಿ (ಕೇಶರಹಿತವಾಗಿ)ರುವುದೋ ಸೋ ದಣವೇಣ ಜಿ ಮುಂಡಿಯಲು—ಅವನು ದೈವದಿಂದಲೇ ಮುಂಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟವ (ಬೋಳಿನಲ್ಲಟ್ಟಿ)ವನು ಅರ್ಥಾತ್ ವಸ್ತುತಃ ಆತನು ಮುಂಡಿತನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ವಿಷಯಗಳ ತ್ಯಾಗರೂಪವಾದ ಮನೋಮುಂಡನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವವನೇ ನಿಜವಾದ ಮುಂಡಿತನೆಂದರ್ಥವು.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಪ್ರಥಮಾನುಭವದಲ್ಲಿ ಮನೋಜ್ಞಗಳಾಗಿ ಕಾಣುವುದೂ ಆದರೆ ಉತ್ತರಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದುವುಗಳಾಗಿ ಅಸಹ್ಯದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೂ ಆದ ವರ್ತಮಾನ (ಇರುವ) ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಯಾವ ಮಹಾಪುರುಷರು ತ್ಯಾಗಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಅವರೇ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧನ್ಯರು. ಅವರನ್ನು ನಾನು ಬಾರಿಬಾರಿಗೆ ಪೂಜಿಸು(ಆದರಿಸು)ತ್ತೇನೆಂದು ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದು ದೇವರು ತಮ್ಮ ಗುಣಾನುರಾಗವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಭರತಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ದೇವಾಗಮನ (ದೇವತೆಗಳ ಬರುವಿಕೆ) ವಿದ್ವದರಿಂದ ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಜನರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಶ್ರದ್ಧೆಯುಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರವಾದ ಋದ್ಧಿಧಾರಿಗಳಾದ ಮುನಿಗಳ ಅತಿಶಯವನ್ನು ಕಂಡು ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಮುನಿಗಳಿಗೆ (ಅಥವಾ ಜೀವರಿಗೆ) ಅವಧಿ ಮನಃಪರ್ಮಯ ಕೇವಲ

ಜ್ಞಾನಗಳುಂಟಾಗುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವುಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಹಾಗೂ ಅನೇಕ ರಾಜಾಧಿರಾಜರುಗಳಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಭರತ, ಸಗರ, ರಾಮ, ವಾಂಡವರು ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳೂ ಬಲಭದ್ರರು, ನಾರಾಯಣರು ಮತ್ತು ಅನೇಕ ರಾಜರುಗಳು ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಾದಿಸಮಸ್ತವೈಭವಗಳನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಜಿನಸಧರ್ಮಾಸಕ್ತ ರಾಗುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಭವ್ಯಜೀವರಿಗೆ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಆ ಭವ್ಯರು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ ದಾನವೂಜಾದಿ ಶುಭಕ್ರಿಯಗಳನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಹಾಗೂ ಮುಂದೆ ವರಮಾತ್ಮಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಸರ್ವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತೊರೆದು (ಸರ್ವಸಂಗವರಿತ್ಯಾಗಿಗಳಾಗಿ) ನಿಶ್ಚಯಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನವಲಂಬಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಹಿಂದಿನಕಾಲ(ಚತುರ್ಥಕಾಲ)ದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನೋತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಅನೇಕ ಸಾಧನ(ಕಾರಣ)ಗಳಿರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಂದು ಭವ್ಯಜೀವರು ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಿದುದರಲ್ಲೇನೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, “ದೇವಾಗಮ ಪರಿಹೀಣೇ ಕಾಲೇಽತಿಶಯವರ್ಜಿತೇ | ಕೇವಲೋತ್ಪತ್ತಿಹೀನೇ ತು ಹಲಚಕ್ರ ಧರೋಜ್ಞಿತೇ||” ಎಂಬಂತೆ ದೇವಾಗಮನರಹಿತವೂ ಯಾವುದೊಂದು ಧರ್ಮಾತಿಶಯವೂ ಇಲ್ಲದುದೂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನೋತ್ಪತ್ತಿಯಿಲ್ಲದುದೂ ಬಲಭದ್ರಚಕ್ರವರ್ತ್ಯಾದಿಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ ರಹಿತವೂ ಆದ ಈ ಕಾಲ(ವಂಚಮಕಾಲ)ದಲ್ಲಿ ಜೀವರುಗಳು ಧರ್ಮಾಸಕ್ತರಾಗಿ ಶ್ರಾವಕ ವ್ರತಗಳನ್ನಾಚರಿಸುವುದೂ ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಗಳನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಯೋಗಿಗಳಾಗುವುದೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದುದು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ವಿಷಯರಾಗವನ್ನು ತೊರೆಯುವ ಆ ತ್ಯಾಗಿಗಳೇ ಧನ್ಯರು ಹಾಗೂ ವರಮಾದರಣೀಯರು. ಶ್ರೀಮದ್ವಾದೀಭಸಿಂಹ ಸೂರಿಗಳು ಹೇಳುವಂತೆ “ಅತವಿವ ಹಿ ಯೋಗೀಂದ್ರಾ ಅಪೀಂದ್ರತ್ವಾರ್ಹಸಂಪದಮ್ | ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ತಪಾಂಸಿ ತಪ್ಯಂತೇ ಮುಕ್ತ್ಯೈ ತೇಭ್ಯೋ ನಮೋನಮಃ ||” ಅತವಿವ ಯಾವ ಯೋಗೀಂದ್ರರುಗಳು ಇಂದ್ರೈಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೆ ನಮಾನವಾದ ಸಂವತ್ಸನ್ನೂ ತೊರೆದವರಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಗೋಸ್ಕರ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರತಪಶ್ಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಅಂತಹ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಯೋಗಿಪುಂಗವರಿಗೆ ಬಾರಿಬಾರಿಗೆ(ಅನೇಕಶಃ)ನಮಸ್ಕಾರವು.

ಪಂಚಹಂ ಣಾಯಕು ವಸಿಕರಹು, ಜೇಣ ಹೊಂತಿ ವಸಿ ಅಣ್ಣ |

ಮೂಲ ವಿಣಟ್ಟಿ ಇ ತರುವರಹಂ, ಅವಸಇಂ ಸುಕ್ಕಹಿಂ ಪಣ್ಣ || ೧೪೦ ||

“ಪಂಚಾನಾಂ ನಾಯಕಂ ವಶೀಕುರುತ ಯೇನ ಭವಂತಿ ವಶೇ ಅನ್ಯಾಢಿ |

ಮೂಲೇ ವಿನಷ್ಟೇ ತರುವರಸ್ಯ ಅವಶ್ಯಂ ಶುಷ್ಯಂತಿ ವರ್ಣಾಢಿ || ೧೪೦ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಭವ್ಯಜೀವರುಗಳೇ! ವಂಚಹಂ ಣಾಯಕು—ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ನಾಯಕ(ಸ್ವಾಮಿ)ನಂತಿರುವ ಚಿತ್ತವನ್ನು ವಸಿಕರಹು—ವಶವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ ಅರ್ಥಾತ್ ವಶದಲ್ಲಿಡಿರಿ. ಜೇಣ—ಯಾವುದರಿಂದ(ಮನಸ್ಸನ್ನು ವಶದಲ್ಲಿಟ್ಟು

ಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ) ಅಣ್ಣ ವಸಿ ಹೊಂತಿ—ಇತರ ವಂಚ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ವಶವಾಗುತ್ತವೆ ಹೇಗಂದರೆ, ತರುವರಹಂ—ಉತ್ತಮವೃಕ್ಷದ ಮೂಲ ವಿಣಿಟ್ಟಿ—ಮೂಲವು (ಬುಡ, ಬೇರು) ನಾಶವಾಗುತ್ತಿರಲು ಪಣ್ಣ—ಎಲೆಗಳು ಅವಸಇಂ ಸುಕ್ಕುಹಿಂ—ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಒಣಗುತ್ತವೆ. ಅದರಂತೆಯೇ ವಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಮೂಲವಾದ ಮನಸ್ಸು ಜಯಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರಲು ವಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಜಯಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆಂದರ್ಥವು.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಸ್ವರ್ಶನ, ರಸನ, ಸ್ಪ್ರಾಣ, ಚಕ್ಷು ಮತ್ತು ಶ್ರೋತ್ರಗಳೆಂಬ ವಂಚ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ನಾಯಕನಂತಿರುತ್ತದೆ ಈ ಮನಸ್ಸು ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪರಹಿತ ವರಮಾತ್ಮಭಾವನೆಯಿಂದ ವಿಮುಖವೂ ದೃಷ್ಟಶ್ರುತಾನುಭೂತಭೋಗಾಕಾಂಕ್ಷಾರೂಪ-ಆರ್ತರಾದ್ರಾದಿದುರ್ಧಾನಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲಗಳಿಂದ ಚಂಚಲವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಮದ್ದಾನೆಯನ್ನು ಭೇದವಿಜ್ಞಾನರೂಪವಾದ ಅಂಕುಶ ದಿಂದ ನಿಯಂತ್ರಿಸಿ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಸರ್ವಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ವಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಅತವನ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಗಾಗಿ ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ (ಜಯಿಸಿ) ಬೇಕೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು. ಹೀಗೆಯೇ ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿ,—“ಯೇನೋಪಾಯೇನ ಶಕ್ಯೇತ ಸನ್ನಿಯಂತುಂ ಚಲಂ ಮನಃ | ಸ ಏವೋಪಾಸನೀಯೋಽತ್ರ ನ ಚೈವ ವಿರಮೇತ್ತತಃ ||” ಅರ್ಥಾತ್ ಯಾವ ಉಪಾಯದಿಂದ ಚಂಚಲವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದೋ ಅಂತಹ ಉಪಾಯವನ್ನೇ ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಹಾಗೂ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಾಧೀನವಾಗುವ ತನಕ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಬಿಡಬಾರದೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು.

ವಿಸಯಾಸತ್ತಲು ಜೀವ ತುಹುಂ, ಕಿತ್ತಿಲು ಕಾಲು ಗಮಿಸಿ |

ಸಿವಸಂಗಮು ಕರಿ ಣೆಚ್ಚಲಲು, ಅವಸಇಂ ಮುಕ್ಕು ಲಹೀಸಿ || ೧೪೧ ||

“ವಿಷಯಾಸಕ್ತಃ ಜೀವ ತ್ವಂ ಕಿಯಂತಂ ಕಾಲಂ ಗಮಿಷ್ಯಸಿ |

ಶಿವಸಂಗಮಂ ಕುರು ನಿಶ್ಚಲಂ ಅವಶ್ಯಂ ಮೋಕ್ಷಂ ಲಭಸೇ || ೧೪೧ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೀವ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ತುಹುಂ—ನೀನು **ವಿಸಯಾ ಸತ್ತಲು**—ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿ **ಕಿತ್ತಿಲು ಕಾಲು**—ಎಷ್ಟು ಕಾಲವನ್ನು **ಗಮಿಸಿ**—ಕಳೆಯುವೆ? **ಣೆಚ್ಚಲಲು**—ನಿಶ್ಚಲ (ದೃಢ)ವಾಗಿ **ಸಿವಸಂಗಮು ಕರಿ**—ಶಿವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ತನ್ನ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಸಂಸರ್ಗ (ಅನುಭವ)ವನ್ನು ಮಾಡು. ಇದರಿಂದ **ಅವ ಸಇಂ**—ಅವಶ್ಯವಾಗಿ **ಮುಕ್ಕು ಲಹೀಸಿ**—ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ವಡೆಯುವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಅಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಜೀವನೇ! ನೀನು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯಿಂದಂಟಾ ದುದೂ ರಾಗದ್ವೇಷರಹಿತವಾದ (ವೀತರಾಗ) ವರಮಾನಂದರೂಪವೂ ಅವಿನಾಶಿಯೂ ಆದ ಸುಖದ ಅನುಭವವಿಲ್ಲದವನಾಗಿ ಕೇವಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲೇ ನಿರಂತರ ಆಸಕ್ತ ನಾಗಿ ಅದೆಷ್ಟುಕಾಲ ಸಂಸಾರಕಾನನದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸುವೆ? ಹಿಂದೆ ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಸಾಲದೆ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಕಾಲ ಭ್ರಮಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುವೆ? ಈಗಲಾದರೂ

ವಿಷಯಾನೆಕ್ತಿಯನ್ನು ತೊರೆದು ಕೇವಲಜ್ಞಾನದರ್ಶನಮಯನಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಅನುಭವವನ್ನು ವಡೆದು ನಿಜಭಾವಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದು. ಘೋರ ಉಪಸರ್ಗಗಳೂ ಇವತ್ತೆರಡು ವಿಧವಾದ ವರೀಷಹಗಳೂ ಉಂಟಾದರೂ ಸುಮ್ಮನಿರುವಂತೆ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿರುವ ಆತ್ಮಧ್ಯಾನವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸು. ಈ ಧ್ಯಾನದ ಬಲದಿಂದಲೇ ನೀನು ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯಗಳಿಗೆ ನಿವಾಸಭೂತವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ವಡೆಯುವೆ.

ಇಹಂ ಸಿವಸಂಗಮು ಪರಿಹರಿವಿ, ಗುರುವಡ ಕಹಿಂ ವಿ ಮ ಜಾಹಿ ।

ಜೇ ಸಿವಸಂಗಮಿ ಲೀಣ ಣವಿ, ದುಕ್ಕು ಸಹಂತಾ ವಾಹಿ ॥ ೧೪೨ ॥

“ಇಮಂ ಶಿವಸಂಗಮಂ ಪರಿಹೃತ್ಯ ಗುರುವರ ಕ್ವಾಪಿ ಮಾ ಗಚ್ಛ ।

ಯೇ ಶಿವಸಂಗಮೇ ಲೀನಾ ಸೈವ ದುಃಖಂ ಸಹಮಾನಾಃ ವತ್ಯ ॥ ೧೪೨ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಗುರುವಡ-ಎಲೈ ಗುರುವರ(ತಪೋಧನ)ನೇ! ಇಹಂ ಸಿವ ಸಂಗಮು—ಈ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನಂಸರ್ಗವನ್ನು ಪರಿಹರಿವಿ—ಬಿಟ್ಟು ಕಹಿಂ ವಿ— ಎಲ್ಲಿಯೂ(ಯಾವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ) ಮ ಜಾಹಿ—ಹೋಗಬೇಡ(ವ್ರವರ್ತಿಸಬೇಡ) ಏಕೆಂದರೆ, ಸಿವಸಂಗಮಿ—ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಸಂಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಣವಿ ಲೀಣ—ಲೀನ (ಆಸಕ್ತ)ರಾಗದವರಾಗಿ ಜೇ—ಯಾವ ಅಜ್ಞಾನಿಜೀವರು ದುಕ್ಕು ಸಹಂತಾ—ದುಃಖ ವನ್ನು ಸಹಿಸುವವರಾಗಿರುವರೋ ಅವರನ್ನು ವಾಹಿ—ನೋಡು

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭವವೇ ಸಂಸಾರಸಾಗರವನ್ನು ದಾಂಟಲು ಸಾಧನ(ಉಪಾಯ)ವಾಗಿದೆ. ಅತಃಪವ ಎಲೈ ತಪಸ್ವಿಯೇ! ನೀನು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನು ಭೂತಿಗೆ ವ್ರತಿವಕ್ಷ(ವಿರುದ್ಧ, ಶತ್ರು)ಗಳಾದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದ ರಲ್ಲಿಯೂ ವ್ರವರ್ತಿಸಬೇಡ. ಕೇವಲ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲೇ ಮಗ್ನನಾಗು. ಅಜ್ಞಾನಿ ಜೀವರು ವಿಷಯಕಷಾಯಗಳಿಗೆ ವಶೀಭೂತರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನಿಜಾತ್ಮಸಂಸರ್ಗವನ್ನು ವಡೆಯದವರಾಗಿ ಭವಕಾನನ(ಸಂಸಾರಾರಣ್ಯ)ದಲ್ಲಿ ದುಃಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ ಚಿರ ಕಾಲದಿಂದ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡು. ಇಲ್ಲಿ “ಶಿವ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದಿರುವ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣಸಹಿತನಾದ “ಪರ ಮಾತ್ಮ”ನೆಂದು ಅಥವಾ “ಮೋಕ್ಷ”ವೆಂದರ್ಥವು.

ಕಾಲು ಅಣಾಇ ಅಣಾಇ ಜಿಲು, ಭವಸಾಯರು ವಿ ಅಣಂತು ।

ಜೀವಿಂ ಬಿಣ್ಣಿ ಣ ಪತ್ತಾಇಂ, ಜಿಣು ಸಾಮಿಲು ಸಮ್ಮತ್ತ ॥ ೧೪೩ ॥

“ಕಾಲಃ ಅನಾದಿಃ ಅನಾದಿಃ ಜೀವಃ ಭವಸಾಗರೋಽಪಿ ಅನಂತಃ ।

ಜೀವೇನ ದ್ವೇ ನ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಜಿನಃ ಸ್ವಾಮಿಾ ಸಮ್ಮಕ್ಷಮ್ ॥ ೧೪೩ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಕಾಲು ಅಣಾಇ—ಕಾಲವು ಅನಾದಿಯಾದುದು. ಜಿಲು ಅಣಾಇ—ಜೀವನು ಅನಾದಿಯಾದವನು. ಭವಸಾಯರು ವಿ ಅಣಂತು—ಭವಸಾ ಗರ(ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸಮುದ್ರ)ವೂ ಅನಂತವಾದುದು(ಕೊನೆಯಿಲ್ಲದುದು). ಆದರೆ,

ಜೀವಿಂ—ಈ ಜೀವನಿಂದ ಜಿಣು ಸಾಮಿಲು ಸಮ್ಮತ್ತು—ಜಿನಸ್ವಾಮಿಯು ಮತ್ತು ಸಮ್ಮುಕ್ತವು ಬಿಣ್ಣೆ ಣ ಪತ್ತಾಇಂ—ಇವೆರಡು ವಡೆಯ(ಹೊಂದ)ಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಕಾಲ, ಜೀವ ಮತ್ತು ಸಂಸಾರ ಇವು ಮೂರೂ ಅನಾದಿಯಾದುವುಗಳು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದಲೇ ಸಂಸಾರಿಜೀವನು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಗಳಿಗೆ ಅಧೀನನಾಗಿ ನರನಾರಕಾದಿ ಚತುರ್ಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವನು ಹೀಗೆ ಈ ಜೀವನು ಸಂಸಾರದ ಎಲ್ಲ ವದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನೂ ಅನೇಕಬಾರಿ ವಡೆದಿರುವನು. ಆದರೆ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಆತ್ಮಕಲ್ಯಾಣಸಾಧಕಗಳಾದ ಎರಡು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಡೆಯಲಿಲ್ಲ ಅರ್ಥಾತ್ ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯಸಹಿತರೂ ಕ್ಷುಧಾದ್ಯಷ್ಟಾದಶದೋಷರಹಿತರೂ ಆದ ಭಗವದರ್ಹತ್ವರಮೇಶ್ವರ(ಜಿನೇಂದ್ರದೇವ)ರನ್ನು ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿರೂವವೂ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಶ್ರದ್ಧಾನರೂವವೂ ಆದ ಸಮ್ಮುಕ್ತವನ್ನು ವಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಈ ಗಾಢೆಯ ನಾಲ್ಕನೆಯ ವಾದದಲ್ಲಿ “ಸಿವಸಂಗಮು ಸಮ್ಮತ್ತು” ಎಂದು ವಾರಾಂತರವಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ “ಸಿವಸಂಗಮು” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಶಿವನ ಅರ್ಥಾತ್ ಜಿನೇಂದ್ರದೇವನ ಸಂಸರ್ಗವೆಂದೇ ಅರ್ಥವು.

ಘರವಾಸಲು ಮಾ ಜಾಣೆ ಜಿಯ, ದುಕ್ಕಿಯವಾಸಲು ಏಹು ।

ಪಾಸು ಕಯಂತೇಂ ಮುಂಡಿಯಲು, ಅವಿಚಲು ಣಿಸ್ಸಂದೇಹು ॥ ೧೪೪ ॥

“ಗೃಹವಾಸಂ ಮಾ ಜಾನೀಹಿ ಜೀವ ದುಷ್ಟತವಾಸ ಏಷಃ ।

ವಾಶಃ ಕೃತಾಂತೇನ ಮುಂಡಿತಃ ಅವಿಚಲಃ ನಿಸ್ಸಂದೇಹಮ್ ॥ ೧೪೪ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜಿಯ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! **ಘರವಾಸಲು**—ಗೃಹವಾಸ(ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವಿಕೆ)ವು **ಮಾ ಜಾಣೆ**—ಹಿತವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ **ಏಹು**—ಈ ಗೃಹವಾಸವು **ದುಕ್ಕಿಯವಾಸಲು**—ಸಮಸ್ತ ವಾವಗಳ ವಾಸಸ್ಥಾನವು **ಣಿಸ್ಸಂದೇಹು**—ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ (ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ) **ಕಯಂತೇಂ**—ಯಮನಿಂದ **ಮುಂಡಿಯಲು**—ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಥವಾ ಮುಂದುಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ **ಅವಿಚಲು**—ನಿಶ್ಚಲ(ದೃಢ) **ವಾದ ಪಾಸು**—ವಾಶ(ಹಗ್ಗ)ವಿದು.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಇಲ್ಲಿ ‘ಗೃಹ’ ಶಬ್ದದಿಂದ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀ(ಪತ್ನಿ)ಯೆಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಗೃಹಣೆಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ತ್ರೀಯ ಹೊರತು ಗೃಹ(ಮನೆ)ವು ಗೃಹವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಲೇ “ನ ಗೃಹಂ ಗೃಹಮಿತ್ಯಾಹುರ್ಗೃಹಿಣೀ ಗೃಹಮುಚ್ಯತೇ” ಅರ್ಥಾತ್ ಮನೆಯನ್ನು ಮನೆಯೆಂದು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಗೃಹಿಣಿ(ಪತ್ನಿ)ಯೇ ಮನೆಯೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಪತ್ನೀಸಹಿತನಾಗಿ ವಾಸಮಾಡುವಿಕೆಯು ‘ಗೃಹವಾಸ’ವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಈ ಅವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಿರುವವ(ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ)ನೇ ಗೃಹತ್ಯಾಗಿಯೆನಿಸುವನು. ಅತವನ ಜೀವನೇ! ಗೃಹವಾಸವು ಆತ್ಮಕಲ್ಯಾಣಸಾಧಕವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ.

ಗೃಹವಾಸವು ಅನೇಕ ವಾವಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದುದು. ಏಕೆಂದರೆ, “ಗೃಹವಾಸೋ ವಿನಾರಂಭಾನ್ಮಚಾರಂಭೋ ವಿನಾ ವರ್ಧಾತ್” ಅರ್ಥಾತ್ ಕೃಷ್ಣಾದ್ಯಾರಂಭಗಳ ಹೊರತು ಗೃಹವಾಸವು ಅನಾಥ್ಯವಾದುದು ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸಾದಿಗಳ ಹೊರತು ಆರಂಭವಾಗದು. ಅತವನ ಗೃಹವಾಸವು ವಾವಗಳ ನಿವಾಸವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಈ ಗೃಹವಾಸವೆಂಬುದು ಕರ್ಮವೆಂಬ ಯಮನಿಂದ ಅಜ್ಞಾನಿಜೀವರುಗಳನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ನರಕಾದಿದುರ್ಗತಿಗಳಿಗೊಯ್ಯಲು ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದೃಢವಾದ ವಾಶ (ಹಗ್ಗ)ವೆಂದು ನೀನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ತಿಳಿ ನಾರಾಂಶತಃ ಕಷಾಯೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಕುಲವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ ಮನಶ್ಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ತಮೋಧನ(ಮುನಿ)ರಂತೆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ — “ಕಷಾಯೈರಿಂದ್ರಿಯೈರ್ದುಷ್ಪೈರ್ವ್ಯಾಕುಲೀಕ್ರಿಯತೇ ಮನಃ | ಯತಃ ಕರ್ತುಂ ನ ಶಕ್ಯೇತ ಭಾವನಾ ಗೃಹಮೇಧಿಭಿಃ ||” ಅರ್ಥಾತ್ ಗೃಹಸ್ಥರ ಮನಸ್ಸು ದುಷ್ಟವಾದ ಕಷಾಯಗಳಿಂದಲೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದಲೂ ವ್ಯಾಕುಲತೆಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಆದಕಾರಣ ಗೃಹಸ್ಥರಿಂದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯು ಮಾಡಲಶಕ್ಯವಾಗಿದೆ ಅತವನ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಗೃಹತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು.

ದೇಹು ವಿ ಜಿತ್ವಾ ಣ ಅಪ್ಪಣಲು, ತಹಿಂ ಅವ್ವಣಲು ಕಿಂ ಅಣ್ಣು |
ಪರಕಾರಿಣಿ ಮಣ ಗುರುವ ತುಹುಂ, ಸಿವಸಂಗಮು ಅವಗಣ್ಣು || ೧೪೫ ||

“ದೇಹೋಽಪಿ ಯತ್ರ ನಾತ್ಮೀಯಃ ತತ್ರಾತ್ಮೀಯಂ ಕಿಮನ್ಯತ್ |
ಪರಕಾರಣೇ ಮಾ ಮುಹ್ಯ [?] ತ್ವಂ ಶಿವಸಂಗಮಂ ಅವಗಣ್ಯ || ೧೪೫ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜಿತ್ವಾ—ಯಾವನಂಸಾರದಲ್ಲಿ ದೇಹು ವಿ—ದೇಹವು ಕೂಡ ಣ ಅಪ್ಪಣಲು—ತನ್ನದಲ್ಲವೋ ತಹಿಂ—ಅಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣು ಕಿಂ ಅಪ್ಪಣಲು—ಬೇರೆ ಯಾವುದು ತನ್ನದಾಗಿರುವುದು? ಆದುದರಿಂದ ಜೀವನೇ! ತುಹುಂ—ನೀನು ಸಿವ ಸಂಗಮು ಅವಗಣ್ಣು—ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸಂಸರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು(ಉವೇಕ್ಷಿಸಿ) ಪರಕಾರಿಣಿ ಮಣ ಗುರುವ [?]-ದೇಹಕ್ಕಿಂತಲೂ ಭಿನ್ನಗಳಾದ ಸ್ತ್ರೀ, ಪುತ್ರ, ವಸ್ತ್ರ, ಆಭರಣ ಮತ್ತು ಉಪಕರಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಹವಡಬೇಡ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಅಮೂರ್ತನೂ ವೀತರಾಗಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನೊಡನೆ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಕ್ಷೀರನೀರದಂತೆ (ಹಾಲು—ನೀರುಬೆರೆತಂತೆ) ಏಕೀಭೂತವಾಗಿರುವ ದೇಹವು ಸಹ ಜೀವನ್ಮುರೂಪವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅರ್ಥಾತ್ ಜೀವನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳದಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ದೇಹವೇ ಜೀವನದ್ದಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆ ಇತರ ಸ್ತ್ರೀಪುತ್ರಧನಧಾನ್ಯಾದಿಗಳು ಹೇಗೆ ಜೀವನದ್ದಾಗಿರುವುವು? ಅತವನ ಬಾಹ್ಯವದಾರ್ಥಗಳ ಮಮತೆಯನ್ನು ಸರ್ವಧಾ ತೊರೆದು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿರೂಪವಾದ

ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಭಾವನೆಯಿಂದ ಆತ್ಮಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಕರಿ ಸಿವಸಂಗಮು ಎಕ್ಕು ವರ, ಜಹಿಂ ಪಾವಿಜ್ಜಿ ಇ ಸುಕ್ಕು ।

ಜೋಇಯ ಅಣ್ಣು ಮು ಚಿಂತಿ ತುಹುಂ, ಜೇಣಿ ಣ ಲಬ್ಬಿ ಇ ಮುಕ್ಕು ॥೧೪೬॥

“ಕುರು ಶಿವಸಂಗಮಂ ಏಕಂ ಪರಂ ಯತ್ರ ಪ್ರಾವೃತೇ ಸುಖಮ್ ।

ಯೋಗಿನ್ ಅನ್ಯಂ ಮಾ ಚಿಂತಯ ತ್ವಂ ಯೇನ ನ ಲಭ್ಯತೇ ಮೋಕ್ಷಃ ॥ ೧೪೬ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೋಇಯ—ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ! ತುಹುಂ—ನೀನು ಜಹಿಂ—ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಸುಕ್ಕು ಪಾವಿಜ್ಜಿ ಇ—ಸುಖವು ಪ್ರಾವೃತವಾಗುವುದೋ ಅಂತಹ ಪರ ಸಿವಸಂಗಮು ಎಕ್ಕು—ಕೇವಲ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನಂಸರ್ಗ (ಭಾವನೆ)ವೊಂದನ್ನೇ ಕರಿ—ಮಾಡು. ಮತ್ತು ಜೇಣಿ—ಯಾವುದರಿಂದ ಮುಕ್ಕು ಣ ಲಬ್ಬಿ ಇ—ಮೋಕ್ಷವು ಲಭಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂತಹ ಅಣ್ಣು ಮು ಚಿಂತಿ—ಇತರ ಯಾವ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಚಿಂತಿಸಬೇಡ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಯೋಗಿಯೇ! ನೀನು ಕೇವಲ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧೈಕಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯೊಂದನ್ನೇ ನಿರಂತರ ಮಾಡುತ್ತಿರು ಹೀಗೆ ನೀನು ಶಿವಸಂಗ (ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನಂಸರ್ಗ)ವನ್ನು ಮಾಡಿದುದಾದರೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅಕ್ಷಯವೂ ಅನಂತವೂ ಆದ ಪರಮಸುಖವನ್ನು ವಡೆಯುವೆ. ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ವಡೆಯಲು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಭಾವನೆಯ ಹೊರತು ಬೇರಾವ ಉಪಾಯವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ನೀನು ಯಾವಪರವಸ್ತುವನ್ನೂ ಚಿಂತಿಸದಿರು. ಪರವಸ್ತುಗಳ ಚಿಂತನೆಯಿಂದ ಅವ್ಯಾಭಾಧವೂ ಅನಂತಸುಖರೂಪವೂ ಆದ ಮೋಕ್ಷವು ಎಂದಿಗೂ ಲಭಿಸದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ತಿಳಿ. ಅತವಿವ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಚಿಂತನೆ(ಧ್ಯಾನ)ಯೇ ಉಪಾದೇಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಭಾವವು.

ಬಲಿ ಕಿಲು ಮಾಣುಸಜಮ್ಮಡಾ, ದೆಕ್ಕಂತಹಂ ವರ ಸಾರು ।

ಜಇ ಉಟ್ಟಿಬ್ಬಿ ತೋ ಕುಹಇ, ಅಹ ಡಜ್ಜಿ ತೋ ಭಾರು ॥ ೧೪೭ ॥

“ಬಲಿಃ ಕ್ರಿಯತೇ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮ ವಶ್ಯತಾಂ ಪರಂ ಸಾರಮ್ ।

ಯದಿ ಅವಷ್ಟಭ್ಯತೇ ತತಃ ಕ್ವಧತಿ ಅಥ ದಹ್ಯತೇ ತರ್ಹಿ ಕ್ಷಾರಃ ॥ ೧೪೭ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ದೆಕ್ಕಂತಹಂ—ನೋಡುವವರಿಗೆ (ನೋಡಲು) ವರ ಸಾರು—ಕೇವಲ ಸಾರವಾದ (ನಾರವುಳ್ಳದಾಗಿ ಕಾಣಲ್ಪಡುವ) ಮಾಣುಸಜಮ್ಮಡಾ—ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮವು ಬಲಿ ಕಿಲು—ಬಲಿಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಬಲಿಕೊಡಲ್ಪಡಲಿ (ಅರ್ಧಾತ್ ತಲೆಯಮೇಲೆ ನಿವಾಳಿಸಿ ತೆಗೆದು ಬಿಡುವ ಬಲಿಯಂತೆ ನಿರ್ವಾರವಾದುದೆಂದರ್ಥ) ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಮನುಷ್ಯದೇಹವು ಜಇ ಉಟ್ಟಿಬ್ಬಿ—ಒಂದುವೇಳೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹೂಳಲ್ಪಟ್ಟುದಾದರೆ ತೋ ಕುಹಇ—ಆಗ ಕೊಳೆಯುತ್ತದೆ (ಕೊಳೆತು ನಾರುತ್ತದೆ)

ಅಹ ಡಬ್ಬಾ ತೋ—ಅಧವಾ ಸುಡಲ್ಪಟ್ಟುದಾದರೆ ಛಾರು—ಭಸ್ಮ (ಬೂದಿ) ವಾಗುತ್ತದೆ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಹೊರಗಿನಿಂದ ನೋಡುವಾಗ ಈ ಮನುಷ್ಯದೇಹವು ನಾರವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಆದರೆ ದೇಹದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡಿದುದಾದರೆ ಅದರಲ್ಲಿನೂ ನಾರವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಜೀವರಹಿತ (ಮೃತ)ವಾದ ಶರೀರವನ್ನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹೂಳಿಟ್ಟರೆ ಅದರ ಸುಡದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಬಿಟ್ಟರೆ ಅದು ಕೊಳೆತು ನಾರುತ್ತದೆ. ಸುಟ್ಟುದಾದರೆ ಭಸ್ಮವಾಗಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ನಾರವೆಲ್ಲಿಯದು? ಆದರೆ ಮೃಗಾದಿಂದ ಭಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ನಿಸ್ಸಾರವಾದ ಇಕ್ಕದಂಡ (ಕಬ್ಬಿನಕೋಲು)ದಿಂದಲೂ ಬೀಜವನ್ನು ತೆಗೆದು ಒಳ್ಳೆಯ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನೆಡುವುದರಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ಕಬ್ಬು ದೊರಕುವಂತೆ ನಿಸ್ಸಾರವಾದ ಮನುಷ್ಯಶರೀರದಿಂದ ಶುಭಾಶುಷ್ಕಾನಗಳ ಮೂಲಕ ಪರಲೋಕ ಸುಖದ ಬೀಜವನ್ನು ಬಿತ್ತುವುದರಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಾವರ್ಗರೂಪವಾದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ “ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ನೀನು ನಿಸ್ಸಾರವಾದ ಮನುಷ್ಯಶರೀರದಿಂದ ವೀತರಾಗಸಹಜಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಸಮ್ಯಕ್ಶುದ್ಧಾನ ಜ್ಞಾನಾನುಚರಣರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯವನ್ನೂ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಸಾಧಕವಾದ ವ್ಯವಹಾರರತ್ನತ್ರಯವನ್ನೂ ಪಡೆದು ತನ್ನೂಲಕ ಸ್ವರ್ಗಾವರ್ಗಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಿಂದ ತನ್ನ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವು.

ಮುಂದೆ ಆರು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ದೇಹದ ಅಶುಚಿತ್ವ ಅನಿತ್ಯತ್ವಾದಿಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಉವ್ವಲಿ ಚೊಪ್ಪಡಿ ಚಿಟ್ಟ ಕರಿ, ದೇಹಿ ಸುಮಿಟ್ಟಾಹಾರಿ ।

ದೇಹಹಂ ಸಯಲ ಣಿರತ್ಥ ಗಯ, ಜಿಮು ದುಜ್ಜಣಿ ಉವಯಾರ ॥ ೧೪೮ ॥

“ಉವ್ವರ್ತಯ ಮೃಕ್ಷಯ ಚೇಷ್ಟಾಂ ಕುರು ದೇಹಿ ಸುಮೃಷ್ಟಾಹಾರಾನ್ ।

ದೇಹಸ್ಯ ಸಕಲಂ ನಿರರ್ಥಂ ಗತಂ ಯಥಾ ದುರ್ಜನೇ ಉವಕಾರಾಃ ॥ ೧೪೮ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—**ದೇಹಹಂ**—ಈ ಶರೀರಕ್ಕೆ **ಉವ್ವಲಿ**—ಉದ್ವರ್ತನೆ (ಸುಗಂಧ ದ್ರವ್ಯಾದಿಗಳ ಲೇವನೆ)ಯನ್ನು ಮಾಡು. **ಚೊಪ್ಪಡಿ**—ತೈಲಾದಿಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಮರ್ದಿಸು. **ಚಿಟ್ಟ ಕರಿ**—ವಿವಿಧವಸ್ತ್ರಾಭರಣಾದಿಗಳಿಂದ ಶೃಂಗರಿಸುವ (ಅಲಂಕರಿಸುವ) ಚೇಷ್ಟೆಯನ್ನು ಮಾಡು ಮತ್ತು **ಸುಮಿಟ್ಟಾಹಾರಿ ದೇಹಿ**—ಬಹುಮಧುರ ಹಾಗೂ ರುಚಿಕರವಾದ ಆಹಾರಗಳನ್ನು ಕೊಡು. ಆದರೆ, **ಸಯಲ**—ಇದೆಲ್ಲವೂ **ದುಜ್ಜಣಿ ಉವಯಾರ ಜಿಮು**—ದುರ್ಜನ (ದುಷ್ಟಮನುಷ್ಯ)ನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರಗಳು ಹೇಗೋ (ಹೇಗೆ ನಿರರ್ಥಕವಾಗುವವೋ) ಹಾಗೆ **ಣಿರತ್ಥ ಗಯ**—ನಿರರ್ಥಕವಾದುದು ಅರ್ಥಾತ್ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವುದು.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ದುರ್ಜನ (ನೀಚ)ರಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರವು ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುತ್ತದೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, “ಉಪಕಾರೋಽಪಿ ನೀಚಾನಾಮುಪಕಾರಾಯ ಕಲ್ಪತೇ ಪನ್ನಗೇನ ವಯಃ ಪೀತಂ ವಿಷಸ್ಯೈವ ಹಿ ವರ್ಧನಮ್॥” ಅರ್ಥಾತ್ ಸರ್ವದಿಂದ ಕುಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟು (ಅಥವಾ ಸರ್ವಕ್ಕೆ ಎರೆದ) ಹಾಲು ವಿಷದ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನೇ ಮಾಡುವಂತೆ ನೀಚರಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರವು ಅವಕಾರವನ್ನೇ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆಯೇ ಈ ಶರೀರವನ್ನು ಉದ್ವರ್ತನ, ಅಭ್ಯಂಜನ, ಮಿಷ್ಣಾಹಾರದಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪೋಷಿಸಿದರೂ ಅದು ತನ್ನ (ಆತ್ಮನ)ದಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅದರ ಪೋಷಣೆಗಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಸರ್ವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೂ ನಿಷ್ಫಲವಾಗುತ್ತವೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಈ ಶರೀರವು ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಾಭಿಲಾಷಾದಿಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅನಾಕುಲತಾರೂಪವಾದ ಆತ್ಮವರಿಣಾಮವನ್ನು ಕೆಡಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಅವಕಾರವನ್ನೇ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದಕಾರಣ ಜೀತನಾಮಯನಾದ ಆತ್ಮನಿಗಿಂತ ಸರ್ವಧಾ ಭಿನ್ನಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ (ಅಜೀತನವಾದ) ಶರೀರದ ಮೇಲಿನ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಾಪ್ಪಿಕಾಹಾರಾದಿಗಳಿಂದ ಅದನ್ನು ಪೋಷಿಸದೆ, ಕೇವಲ ಅದರ ಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ ಅಲ್ಪ ಹಾಗೂ ನೀರಸಾಹಾರವನ್ನು ನೇವಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಸಪ್ತಧಾತುಮಯವೂ ವಿನಶ್ಚರವೂ ಆದೀ ಶರೀರದಿಂದ ವವಿತ್ರ—ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನಾರಾಧಿಸಿ ತನ್ಮೂಲಕ ಅವಿನಶ್ಚರವಾದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕು. ಈ ಮನುಷ್ಯಶರೀರವು ಕೇವಲ ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ದೊರೆತುದಲ್ಲವೆಂದೂ ಯೋಗಸಾಧನೆಯ ಮೂಲಕ ಅವಿನಶ್ಚರವದ (ಮುಕ್ತಿ)ವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವ್ರಾವ್ತವಾದುದೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು. ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ —“ಅಥಿರೇಣ ಧಿರಾ ಮಲಿಣೇಣ ಣಿಮ್ಮಲಾ ಣಿಗ್ಗುಣೇಣ ಗುಣಸಾರಂ | ಕಾವಿಣ ಜಾ ವಿಧವ್ವಣ ಸಾ ಕಿರಿಯಾ ಕಿಣ್ಣ ಕಾಯವ್ವಾ॥” ಅರ್ಥಾತ್ ಕ್ಷಣಭಂಗುರವಾದ ಶರೀರದಿಂದ ಸ್ಥಿರ (ಅವಿನಶ್ಚರ, ನಿತ್ಯ)ವಾದ ಮೋಕ್ಷವದವೂ, ಶುಕ್ರಶೋಣಿತಗಳಿಂದುಂಟಾದುದೂ ಸಪ್ತಧಾತುಮಯವೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಮಲಿನವಾದ ಶರೀರದಿಂದ ನಿರ್ಮಲವಾದ ವೀತರಾಗತ್ವ (ಶುದ್ಧಭಾವ)ವೂ, ಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣರಹಿತ (ಜಡ)ವಾದೀ ಶರೀರದಿಂದ ಸಾರಭೂತಗಳಾದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಗಳೂ ವಡೆಯಲು ಯೋಗ್ಯಗಳಾಗಿರುತ್ತಿರಲು ಈ ಶರೀರದಿಂದ ಅಂತಹ ಗುಣಾದಿಗಳ ವ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ತವಸ್ಸಂಯಮಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನೇಕೆ ಮಾಡಬಾರದು? ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಜೇಹಲು ಜಜ್ಜರು ಣರಯಘರು, ತೇಹಲು ಚೋಇಯ ಕಾಲು |

ಣರಣಿ ಣಿರಂತರು ಪೂರಿಯಲು, ಕಿಮ ಕಿಜ್ಜಣಿ ಅಣುರಾಲು || ೧೪೯ ||

“ಯಥಾ ಜರ್ಜರಂ ನರಕಗೃಹಂ ತಥಾ ಯೋಗಿನ್ ಕಾಯಃ |

ನರಕೇ ನಿರಂತರಂ ಪೂರಿತಂ ಕಿಂ ಕ್ರಿಯತೇ ಅನುರಾಗಃ

|| ೧೪೯ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೋಷಿಯ—ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ! ಜೇಹಲು—ಹೇಗೆ ಜರೆಯುಳುರು—ನರಕಗೃಹ (ನರಕವೆಂಬ ಮನೆ)ವು ಜಜ್ಜುರು—ಜರ್ಜರವಾಗಿ (ಜೀರ್ಣವಾಗಿ, ಅನೇಕ ಭಿದ್ರಗಳುಳ್ಳದಾಗಿ) ಇರುವುದೋ ತೇಹಲು ಕಾಲು—ಹಾಗೆಯೇ (ಜರ್ಜರವಾಗಿ) ಶರೀರವಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಣಿರಂತರು—ನಿರಂತರವಾಗಿ ಣರಣ ಪೂರಿಯಲು—ಮಲಮೂತ್ರಾದಿನರಕ (ನಿಕ್ಕಪ್ಪ)ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ತುಂಬಲ್ಪಟ್ಟದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಶರೀರದಮೇಲೆ ಅಣುರಾಲು—ಅನುರಾಗ (ಪ್ರೀತಿ)ಯು ಕೆಮ ಕಿಜ್ಜಿ—ಏಕೆ ಅಥವಾ ಹೇಗೆ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ? ಸರ್ವಥಾ ಪ್ರೀತಿಯು ಮಾಡಲ್ಪಡಬಾರದೆಂದರ್ಥವು.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಇಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರು ಶರೀರದ ಅಶುಚಿತ್ವವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ನರಕಗೃಹವು ಶತಜೀರ್ಣವಾಗಿರುವಂತೆ ಅಥವಾ ಶತಭಿದ್ರಗಳುಳ್ಳದಾಗಿರುವಂತೆ ಈ ಶರೀರವು ನವದ್ವಾರಗಳಿಂದ ಭಿದ್ರಗಳುಳ್ಳದಾಗಿದೆ. ನರಕಗೃಹವು ನಿಕ್ಕಪ್ಪನಾರಕಜೀವರುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವಂತೆ ಈ ಶರೀರವು ನವದ್ವಾರಗಳಿಂದ ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವ ಮಲಮೂತ್ರಾದಿ ನಿಕ್ಕಪ್ಪವಸ್ತುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದೆ. ಆದರೆ ಆತ್ಮನು ಶರೀರದ ಈ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅರ್ಥಾತ್ ವರಮಾತ್ಮನು ಜನ್ಮ ಜರಾಮರಣಾದಿ ಭಿದ್ರದೋಷರಹಿತನಾಗಿರುವನು ಹಾಗೂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ಭಾವಕರ್ಮ-ವ್ರತ್ಯಕರ್ಮ-ನೋಕರ್ಮರೂಪವಾದ ಮಲಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿರುವನು. ಹೀಗೆ ದೇಹಾತ್ಮರ ಭೇದವನ್ನರಿತು ದೇಹಮಮತ್ವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿ ನಿರಂತರ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು.

ದುಕ್ಕೃಣಂ ವಾವಣಂ ಅಸುಚಿಯೃಣಂ, ತಿಹುಯಣಿ ಸಯಲೃಣಂ ಲೇವಿ |

ಏಯಹಿಂ ದೇಹು ವಿಣಿಮ್ಮಿಯಲು, ವಿಹಿಣಾ ವೃಣು ಮುಣೇವಿ || ೧೫೦ ||

“ದುಃಖಾನಿ ವಾವಾನಿ ಅಶುಚೀನಿ ತ್ರಿಭುವನೇ ಸಕಲಾನಿ ಲಾತ್ವಾ |

ಏತೈಃ ದೇಹಃ ವಿನಿರ್ಮಿತಃ ವಿಧಿನಾ ವೈರಂ ಮತ್ವಾ

|| ೧೫೦ ||

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ವಿಹಿಣಾ—ವಿಧಿ(ಕರ್ಮ)ಯಿಂದ ವೃಣು ಮುಣೇಇ—ವೈರವನ್ನು ತಿಳಿದು ತಿಹುಯಣಿ—ತ್ರಿಭುವನ (ಮೂರ್ಲೋಕ)ದಲ್ಲಿರುವ ಸಯಲೃಣಂ—ಸಮಸ್ತವಾದ ದುಕ್ಕೃಣಂ—ದುಃಖಗಳನ್ನು ಪಾವಣಂ—ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಸುಚಿಯೃಣಂ—ಅಶುಚಿವದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಲೇವಿ—ತೆಗೆದುಕೊಂಡು (ತಂದು) ಏಯಹಿಂ—ಇವುಗಳಿಂದ ದೇಹು ವಿಣಿಮ್ಮಿಯಲು—ಶರೀರವು ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ವಿಧಾತ (ಕರ್ಮ)ನು ಶರೀರದ ಮೇಲಿನ ತನ್ನ ವೈರವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಲೋಕತ್ರಯದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಪಾಪಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಅವಶಿಷ್ಟವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಅವುಗಳಿಂದ ಈ ಶರೀರವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದಾನೆಂದು ಶರೀರದ ಮಲಿನತೆಯ ವರ್ಣನೆಯಿದು. ಈ ವ್ರಕಾರವಾಗಿ ಈ ಶರೀರವು ತ್ರಿಭುವನದಲ್ಲಿರುವ ದುಃಖಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ದುಃಖರೂಪವಾಗಿದೆ.

ತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ದೇಹದಲ್ಲಿರುವವನಾಗಿದ್ದರೂ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ದೇಹದಿಂದ ಭಿನ್ನನಾಗಿರುವಕಾರಣ ಅನಾಕುಲತಾರೂಪವಾದ ಸುಖ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು. ತ್ರಿಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ವಾವಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಶರೀರವು ವಾವರೂಪವಾದುದು ವರಂತು ಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ದೇಹ ಸ್ಥಾನಾಗಿರುವನಾದರೂ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ದೇಹದಿಂದ ಭಿನ್ನನಾಗಿರುವನು ಅತಃಪವ ಅತ್ಯಂತವವಿತ್ರನಾಗಿರುವನು. ಶರೀರವಿದು ಜಗತ್ತಯದಲ್ಲಿರುವ ಅವವಿತ್ರ (ಅಶುಚಿ) ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದಂಟುಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟುದರಿಂದ ಅಶುಚಿರೂಪವಾದುದು ಆದರೆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ಯದ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ದೇಹಸಹಿತನಾಗಿರುವನಾದರೂ ನಿಶ್ಚಯದೃಷ್ಟಿ (ನಯ) ಯಿಂದ ದೇಹದಿಂದ ಬೇರೆಯಾದವನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ನಿರ್ಮಲ (ವವಿತ್ರ) ನಾಗಿರುವನು. ಹೀಗೆ ದೇಹಾತ್ಮಭೇದವಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ದೇಹ ಮತ್ತು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿರುವ ಭೇದವನ್ನರಿತು ದೇಹಮಮತ್ವವನ್ನು ತೊರೆದು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾವರನಾಗಬೇಕೆಂದಭಿ ಪ್ರಾಯವು.

ಜೋಇಯ ದೇಹು ಘಣಾವಣಲು, ಲಜ್ಜಹಿ ಕಿಂ ಣ ರಮಂತು ।

ಣಾಣಿಯ ಧಮ್ವೇ ರಇ ಕರಹಿ, ಅಪ್ಪಾ ವಿಮಲು ಕರಂತು ॥ ೧೫೧ ॥

“ಯೋಗಿನ್ ದೇಹಃ ಘೃಣಾಸ್ತದಃ ಲಜ್ಜನೇ ಕಿಂ ನ ರಮಮಾಣಃ ।

ಜ್ಞಾನಿನ್ ಧರ್ಮೇಣ ರತಿಂ ಕುರು ಆತ್ಮಾನಂ ವಿಮಲಂ ಕುರ್ವನ್ ॥ ೧೫೧ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೋಇಯ—ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ! ದೇಹು—ಶರೀರವು ಘಣಾವಣಲು—ಘೃಣಾಸ್ತದವಾದುದು. ಅಂತಹ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ರಮಂತು—ರಮಿಸು (ಆಸಕ್ತನಾಗು)ವವನಾಗಿ ಕಿಂ ಣ ಲಜ್ಜಹಿ—ಏಕೆ ಲಜ್ಜೆ(ನಾಚಿಕೆ)ವಡುವುದಿಲ್ಲ? ಣಾಣಿಯ—ಜ್ಞಾನಿಯೇ! ನೀನು ಅಪ್ಪಾ—ಆತ್ಮನನ್ನು ವಿಮಲುಕರಂತು—ನಿರ್ಮಲ ವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವವನಾಗಿ ಧಮ್ವೇ ಕರಇ ರಹಿ—ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ರತಿ(ಪ್ರೀತಿ)ಯನ್ನು ಮಾಡು

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಯೋಗಿಯೇ! ಈ ಶರೀರವು ಸರ್ವಧಾ ಘೃಣಾಸ್ತದವಾದುದು. ಅತಃಪವ ಹೇಯವಾದೀ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದರಲ್ಲಿ ನೀನೇಕೆ ಲಜ್ಜಿತ ನಾಗುವುದಿಲ್ಲ? ಏಕೆಂದರೆ ಹೇಯವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಗ್ರಹಣಮಾಡುವಿಕೆಯು ನಿಂದ್ಯ ಕಾರ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ನಿಂದ್ಯಕಾರ್ಯದಿಂದ ನೀನು ಲಜ್ಜಿತನಾಗಿರಲೇ ಬೇಕು. ಅರ್ಥಾತ್ ಅಂತಹ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು ಅತಃಪವ ವಿಶಿಷ್ಟಭೇದಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವ ನಾದ ನೀನು ವೀತರಾಗನಿಜಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ನಿಜಾತ್ಮನನ್ನು ಆರ್ತರಾದ್ರಧ್ಯಾನಾದಿ ಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪಜಾಲಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದರ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಮಲ(ವವಿತ್ರ)ಗೊಳಿಸುವವನಾಗಿ ವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ(ಪ್ರೀತಿ)ಯುಳ್ಳವನಾಗು.

ಜೋಇಯ ದೇಹು ಪರಿಚ್ಛಯಹಿ, ದೇಹು ಣ ಭಲ್ಲಲು ಹೋಇ ।

ದೇಹವಿಭಿಣ್ಣಲು ಣಾಣಮಲು, ಸೋ ತುಹುಂ ಅಪ್ಪಾ ಜೋಇ ॥ ೧೫೨ ॥

“ಯೋಗಿನ್ ದೇಹಂ ಪರಿತ್ಯಜ ದೇಹೋ ನ ಭದ್ರಃ ಭವತಿ ।

ದೇಹವಿಭಿನ್ನಂ ಜ್ಞಾನಮಯಂ ತಂ ತ್ವಂ ಆತ್ಮಾನಂ ವಶ್ಯ

॥ ೧೫೨ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೋಷಯ—ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ! ದೇಹಂ ಪರಿತ್ಯಜಯಹಿ—
ದೇಹವನ್ನು (ದೇಹದ ಮಮತೆಯನ್ನು) ತ್ಯಾಗಮಾಡು. ದೇಹಂ—ದೇಹವು ಏ ಭಲ್ಲ ಉ
ಹೋಷ—ಕಲ್ಯಾಣಕರ (ಒಳ್ಳೆಯದು)ವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ತುಹುಂ—ನೀನು
ದೇಹವಿಭಿನ್ನವು—ದೇಹದಿಂದ ಭಿನ್ನನೂ ಣಾನಮಉ—ಜ್ಞಾನಮಯನೂ ಆದ
ನೋ ಅಸ್ಮಾ ಜೋಷ—ಆ(ಅಂತಹ) ಆತ್ಮನನ್ನು ನೋಡು, ಅರ್ಥಾತ್ ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಯೋಗಿಯೇ! ದೇಹವು ಆತ್ಮನಿಗೆ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.
ಅದು ನಿರ್ಮಲ-ನಿತ್ಯಾನಂದ-ಅಖಂಡಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಸರ್ವಧಾ
ಭಿನ್ನಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳದು ಅರ್ಥಾತ್ ಅವಿವಿಧವೂ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೂ ಆಗಿರುವುದು.
ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ದೇಹದ ಮಮತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಾಗೂ ಕೃಷ್ಣ, ನೀಲ, ಕಾವೋತ
ಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಅಶುಭಲೇಶ್ಯಗಳನ್ನು ತೊರೆದವನಾಗಿ ಕೇವಲ ನಿಜಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ
ಧ್ಯಾನಿಸು.

*ಯಾವುದರಿಂದ ಆತ್ಮನು ಸ್ವಯಂ ಪುಣ್ಯವಾವಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೋ
ಅದುಲೇಶ್ಯಯು ಲೇಶ್ಯಯು ಭಾವಲೇಶ್ಯಯೆಂದೂ ದ್ರವ್ಯಲೇಶ್ಯಯೆಂದೂ ಎರಡು ವಿಧ.
ಕಷಾಯಗಳ ಉದಯದಿಂದ ಅನುರಂಜಿತವಾದ(ಕೂಡಿರುವ)ಯೋಗ(ಮನ, ವಚನ,
ಕಾಯ)ಗಳ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಭಾವಲೇಶ್ಯಯೆಂದೂ ದೇಹದ ಕಾಂತಿ(ಅಥವಾ ವರ್ಣ)ಯು
ದ್ರವ್ಯಲೇಶ್ಯಯೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ದ್ರವ್ಯಭಾವರೂಪವಾದ ಲೇಶ್ಯಯು
ಕೃಷ್ಣ, ನೀಲ, ಕಾವೋತ, ಪೀತ, ವದ್ನ ಮತ್ತು ಶುಕ್ಲವೆಂದು ಆರು ಭೇದಗಳುಳ್ಳ
ದಾಗಿದೆ. ಈ ಆರು ವಿಧವಾದ ಭಾವಲೇಶ್ಯಯುಳ್ಳ ಜೀವರುಗಳ ನಾಮಾನ್ಯದೃಷ್ಟಾಂತವು
ಈ ರೀತಿಯಾಗಿದೆ —†ಫಲವನ್ನು ಅವೇಕ್ಷಿಸುವ ಆರು ಜನರಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಲೇಶ್ಯಯುಳ್ಳ
ಮನುಷ್ಯನು ಫಲವಿರುವ ವೃಕ್ಷದ ಬುಡವನ್ನೇ ಕಡಿದು ಫಲವನ್ನು ವಡೆಯಲಿಚ್ಛಿಸು
ತ್ತಾನೆ. ನೀಲಲೇಶ್ಯಯುಳ್ಳವನು ಮರದ ಸ್ಕಂಧ(ಕಾಂಡ)ವನ್ನು ಕಡಿಯಲಿಚ್ಛಿಸು
ತ್ತಾನೆ ಕಾವೋತಲೇಶ್ಯಯುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯನು ಮರದ ಶಾಖೆ(ಕೊಂಬೆ)ಯನ್ನು ಕಡಿ
ಯಲು ದ್ಯುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಪೀತಲೇಶ್ಯಯುಳ್ಳವನು ಮರದ ಉಪಶಾಖೆ(ಸಣ್ಣಕೊಂಬೆ)
ಯನ್ನು ಮುರಿಯಲಿಚ್ಛಿಸುತ್ತಾನೆ. ವದ್ನಲೇಶ್ಯಯುಳ್ಳವನು ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಯ್ಯಲು

* ಲಿಂವತ್ಯಾತ್ಮೀಕರೋತ್ಯಾತ್ಮಾ, ಪುಣ್ಯಪಾವೇ ಯಯಾ ಸ್ವಯಮ್ । ಸಾ ಲೇಶ್ಯೇತ್ಯು
ಚ್ಯತೇ ಸದ್ಭಿದ್ವಿವಿಧಾ ದ್ರವ್ಯಭಾವತಃ ॥ ೧ ॥ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೌಗಿಕೀ ಲೇಶ್ಯಾ, ಕಷಾಯೋದಯ
ರಂಜಿತಾ । ಭಾವತೋ ದ್ರವ್ಯತೋ ದೇಹಚ್ಯವಿಃ ಷೋಢೋಮಯಾ ಮತಾ ॥ ೨ ॥

† ನಿರ್ಮೂಲಸ್ಯಂಧಯೋಃ ಛೇತ್ತಂ, ಭಾವಾಃ ಶಾಖೋಪಶಾಖಯೋಃ । ಉಚ್ಛಯೇ
ಪತಿತಾದಾನೇ ಭಾವಲೇಶ್ಯಾ ಫಲಾರ್ಥಿನಾಮ್ ॥

ಬಯಸುತ್ತಾನೆ ಹಾಗೂ ಶುಕ್ಲಲೇಶೈಯುಳ್ಳವನಾದ ಮನುಷ್ಯನು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿರುವ ಫಲಗಳನ್ನು ಹೆಕ್ಕಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಚ್ಛಿಸುತ್ತಾನೆ ಹೀಗೆ ಇವಾರು ಲೇಶೈಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಮೂರು(ಕೃಷ್ಣ, ನೀಲ, ಕಾಪೋತ)ಅಶುಭಲೇಶೈಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಕೇವಲ ಆತ್ಮಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತನಾಗಬೇಕೆಂದು ಮುಖ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವು.

ದುಕ್ಕಹಂ ಕಾರಣಂ ಮುಣಿವಿ ಮುಣಿ, ದೇಹು ವಿ ಏಹು ಚಯಂತಿ ।

ಜಿತ್ಫು ಣ ವಾವಹಿಂ ಪರಮಸುಹು, ತಿತ್ಫು ಕಿ ಸಂತ ವಸಂತಿ ॥ ೧೫೩ ॥

“ದುಃಖಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಮತ್ವಾ ಮನಸಿ ದೇಹಮಪಿ ಏತತ್ ತ್ಯಜಂತಿ ।

ಯತ್ರ ನ ಪ್ರಾಪ್ನುವಂತಿ ಪರಮಸುಖಂ ತತ್ರ ಕಿಂ ಸಂತಃ ವಸಂತಿ ॥ ೧೫೩ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ದೇಹಾತ್ಮಭೇದವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಸಾಧುಗಳು ದುಕ್ಕಹಂ ಕಾರಣಂ—ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನಾಗಿ ಮುಣಿ—ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮುಣಿವಿ—ತಿಳಿದು ಏಹು ದೇಹು ವಿ-ಈ(ವ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದ) ದೇಹವನ್ನು ಸಹ ಚಯಂತಿ—ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಜಿತ್ಫು—ಯಾವದೇಹದಲ್ಲಿ ಪರಮಸುಹು—ಉತ್ತಮಸುಖವನ್ನು ಣ ವಾವಹಿಂ—ಹೊಂದು(ವಡೆಯು)ವುದಿಲ್ಲವೋ ತಿತ್ಫು—ಅಲ್ಲಿ(ಆ ದೇಹದಲ್ಲಿ) ಸಂತ—ನತ್ಪುರುಷರು ಕಿ ವಸಂತಿ—ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಏನು? (ಅಥವಾ ಏಕೆ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾರೆ?)

ಭಾವಾರ್ಥ:—ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ಶುದ್ಧಾತ್ಮೀಯಸುಖಕ್ಕೆ ವಿವರೀತವಾದ ನರಕಾದಿದುಃಖಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಶರೀರವು ಹೇಯವಾದುದು ಜೀವನು ಈ ಶರೀರದಿಂದ ಸುಖಲೇಶವನ್ನೂ ಪಡೆಯಲಾರನು. ಏಕೆಂದರೆ ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಜನಿತಸುಖವು ಕೇವಲ ಸುಖಾಭಾಸವಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ ನಿಜವಾದ ಸುಖವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಂದು ಭೇದಜ್ಞಾನದಿಂದ ದೇಹಾತ್ಮಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವ ನತ್ಪುರುಷರು ದೇಹದ ಮಮತೆಯನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ ಯಾವ ಶರೀರದಿಂದ ಅವರು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಯಿಂದುಂಟಾಗುವ ಪರಮಸುಖವನ್ನು ವಡೆಯಲಾರರೋ ಅಂತಹ ಶರೀರದಮೇಲೆ ಅವರೇಕೆ ಅಸಕ್ತರಾಗುವರು? ಸರ್ವಥಾ ಆಸಕ್ತರಾಗಲಾರರು. ಅತಃಪವ ಆ ಮಹಾವುರುಷರು ದೇಹಮಮತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯಲ್ಲಾ ಸಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆಂದು ಭಾವವು.

ಅಸ್ವಾಯತ್ತಲು ಜಂ ಜಿ ಸುಹು, ತೇಣ ಜಿ ಕರಿ ಸಂತೋಸು ।

ಪರ ಸುಹು ವಥ ಚಿಂತಂತಾಹಂ, ಹಿಯಣ ಣ ಫಿಟ್ಟಿಣ ಸೋಸು ॥ ೧೫೪ ॥

“ಆತ್ಮಾಯತ್ತಂ ಯದೇವ ಸುಖಂ ತೇನೈವ ಕುರು ಸಂತೋಷಮ್ ।

ಪರಂ ಸುಖಂ ವತ್ಸ ಚಿಂತಯತಾಂ ಹೃದಯೇ ನ ನಶ್ಯತಿ ಶೋಷಃ ॥ ೧೫೪ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ವಥ—ವತ್ಸ(ಶಿಷ್ಯ)ನೇ! ಜಂ ಜಿ ಸುಹು—ಯಾವ ಸುಖವು ಅಸ್ವಾಯತ್ತಲು—ಆತ್ಮಾಧೀನವಾಗಿರುವುದೋ ತೇಣ ಜಿ—ಆ ಸುಖದಿಂದಲೇ(ಸುಖ

ದಲ್ಲಿಯೇ) ಸಂತೋಸು ಕರಿ—ಸಂತೋಷವನ್ನು ಮಾಡು (ಸಂತೋಷವಡು) ಏಕೆಂದರೆ, ಪರಸುಹು ಚಿಂತಂತಾಹಂ—ಇಂದ್ರಿಯಾಧೀನವಾದ ವರಸುಖವನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವವರ ಹಿಯಇ—ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೋಸು—ಶೋಷ ಅರ್ಥಾತ್ ಅಂತರ್ವಾಹವು ಐ ಫಿಟ್ಟಿಇ—ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಆತ್ಮಾಧೀನವಾದ ಸುಖವು ಆತ್ಮಾನುಭವದಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸುಖವು ನ್ಯಾಧೀನವೂ ವಿಚ್ಛೇದರಹಿತವೂ ವಿಘ್ನರಹಿತವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಾಧೀನವಾದ ಸುಖವು ವರಾಧೀನವೂ ವಿಚ್ಛೇದ ಸಹಿತ(ನಶ್ವರ)ವೂ ಅನೇಕ ವಿಘ್ನಗಳುಳ್ಳದೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಂದ್ರಿಯಾಧೀನವಾದ ಭವದಿಂದ ಅತ್ಯಸ್ತಿ ಅಥವಾ ಆಕುಲತೆಯೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತದಲ್ಲದೆ ಎಂದೂ ತೃಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನೇ ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ —“ತಿಣಕಟ್ಟೀಣ ವ ಅಗ್ಗೀ, ಲವಣಸಮುದ್ದೋ ಐದೀ-ಸಹಸ್ರೇಹಿಂ । ಐ ಇವೋ ಜೀವೋ ಸಕ್ಕೋ, ತಿಪ್ಪೇದುಂ ಕಾಮಭೋಗೇಹಿಂ ॥” ಅರ್ಥಾತ್ ಅಗ್ನಿಯು ತೃಣಕಾಷ್ಠಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ವಡೆಯಲಾರದು. ಲವಣಸಮುದ್ರವು ನಾವಿರಾರು ನದಿಗಳಿಂದಲೂ ತೃಪ್ತವಾಗಲಾರದು. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಜೀವನು ಕಾಮಭೋಗಗಳಿಂದ ಎಂದೂ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲಾರನು. ಅತಏವ ಶಿಷ್ಯನೇ! ನೀನು ಭೋಗಸುಖಾ ಸಕ್ತಿಯನ್ನು ತೊರೆದು “ಸಮಯನಾರ”ದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಂತೆ—“ಏದವ್ವಿ ರದೋ ಣಿಚ್ಚಂ, ಸಂತುಷ್ಟೋ ಹೋಹಿ ಣಿಚ್ಚಮೇದವ್ವಿ । ಏದೇಣ ಹೋಹಿ ತಿತ್ತೋ, ತೋ ಹೋಹದಿ ಉತ್ತಮಂ ಸುಕ್ಕಂ ॥” ಅರ್ಥಾತ್ ಈ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಸದಾ ಲೀನನಾಗಿರು. ಇದರಲ್ಲಿಯೇ ಸರ್ವದಾ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರು ಇದರಿಂದಲೇ ನೀನು ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ವಡೆಯುವೆ (ಸಂತೃಪ್ತನಾಗುವೆ) ಹಾಗೂ ಇದರಿಂದಲೇ ನಿನಗೆ ಉತ್ತಮಸುಖದ ವ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದು. ಹೀಗೆ ತಿಳಿದು ನಿರಂತರ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಸುಖದಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತನಾಗಬೇಕೆಂದು ಮುಖ್ಯಾಭಿವ್ರಾಯವು ಇಲ್ಲಿ “ಅಧ್ಯಾತ್ಮ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವಿಷಯಕವಾಯಾದಿಬಹಿರ್ದ್ರವ್ಯಗಳ ಅವಲಂಬನೆ(ಆಶ್ರಯ)ಯನ್ನು ತೊರೆದು ಕೇವಲ ಆತ್ಮನಲ್ಲೇ ತಲ್ಲೀನತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದೆಂದರ್ಥವು

ಅಪ್ಪಹಂ ಕಾಣು ಪರಿಚ್ಛಯವಿ, ಅಣ್ಣು ಐ ಅತ್ಥಿ ಸಹಾಲು ।

ಇಳು ಜಾಣೇವಿಣು ಜೋಇಯಹು ಪರಹಂ ಮ ಬಂಧಲು ರಾಲು ॥೧೫೫॥

“ಆತ್ಮನೇ ಜ್ಞಾನಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಅನ್ಯೋ ನ ಅಸ್ತಿ ಸ್ವಭಾವಃ ।

ಇದಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಯೋಗಿನ್ ಪರಸ್ಮಿನ್ ಮಾ ಬಧಾನ ರಾಗಮ್ ॥ ೧೫೫ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಕಾಣು ಪರಿಚ್ಛಯವಿ—ವೀತರಾಗಸ್ತಸಂವೇದನಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು (ಜ್ಞಾನದ ಹೊರತು) ಅಪ್ಪಹಂ—ಆತ್ಮನ ಅಣ್ಣು ಸಹಾಲು—ಬೇರೆ ಸ್ವಭಾವವು

ಐ ಅತ್ಥಿ—ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಳು ಜಾಣೇವಿಣು—ಇದನ್ನು(ಹೀಗೆಂದು) ತಿಳಿದು

ಜೋಷಯಹು—ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ! ನೀನು **ವರಹಂ**—ದೇಹಾದಿವರವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ **ರಾಲು** ಮು **ಬಂಧಲು**—ರಾಗ(ಪ್ರೀತಿ)ವನ್ನು ಬಂಧಿಸಬೇಡ ಅರ್ಥಾತ್ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಡ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಯೋಗಿಯೇ! ಆತ್ಮನು ಕೇವಲಜ್ಞಾನಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು. ಅತ್ಮನ ಈಸ್ವಭಾವವನ್ನರಿತು ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿಂದ ಭಿನ್ನಗಳಾದ ದೇಹಾದಿ ವರವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ನೀನು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಡ. ನಿರಂತರ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿರು. ಇದರಿಂದ ನೀನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಆತ್ಮಕಲ್ಮಾಸವನ್ನು ನಾಶಿಸುವೆ.

ಮುಂದೆ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಐದು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಉಪದೇಶ ವೀಯುತ್ತಾರೆ —

ವಿನಯಕಸಾಯಹಿಂ ಮಣಸಲಿಲು, ಣವಿ ಡಹುಲಿಜ್ಜ ಇ ಜಾಸು ।

ಅಪ್ಪಾ ಣಿಮ್ಮಲು ಹೋಇ ಲಹು, ವಢ ವಚ್ಚಕ್ಕು ವಿ ತಾಸು ॥ ೧೫೬ ॥

“ವಿನಯಕಸಾಯ್ಹಿಃ ಮನಃಸಲಿಲಂ ನೈವ ಕ್ಕುಭ್ಯತಿ ಯಸ್ಯ ।

ಆತ್ಮಾ ನಿರ್ಮಲೋ ಭವತಿ ಲಘು ವತ್ಸ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೋಽಪಿ ತಸ್ಯ ॥ ೧೫೬ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—**ವಢ**—ಎಲೈ ಶಿಷ್ಯನೇ! **ಜಾಸು**—ಯಾವನ ಮಣಸಲಿಲು—ಮನೋರೂಪವಾದ (ಮನಸ್ಸೆಂಬ) ಜಲವು **ವಿನಯಕಸಾಯಹಿ**—ವಿನಯಕಸಾಯಗಳಿಂದ ಣವಿ **ಡಹುಲಿಜ್ಜ ಇ**—ಕ್ರೋಭಗೊಳ್ಳು(ಚಂಚಲವಾಗು)ವುದಿಲ್ಲವೋ **ತಾಸು ಅಪ್ಪಾ**—ಅವನ ಆತ್ಮನು **ಲಹು ಣಿಮ್ಮಲು ಹೋಇ**—ಬೇಗನೆ ನಿರ್ಮಲನಾಗುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು **ವಚ್ಚಕ್ಕು ವಿ**—ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನೂ ಆಗುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿಕರ್ಮಗಳೆಂಬ ಜಲಚರವ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುವ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ನಾಗರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭವೋತ್ತಮನ ಮನೋರೂಪವಾದ ಜಲವು(ನೀರು) ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ವದಿಂದ ವಿವರೀತಗಳಾದ ವಿಷಯಕಸಾಯಗಳೆಂಬ ಮಹಾವಾತಗಳಿಂದ ಅಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವಾಗಿ(ಚಂಚಲವಾಗಿ, ಕಲುಷಿತವಾಗಿ) ಮಾಡಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಆತನ ಆತ್ಮನೇ ರಾಗಾದಿಮಲರಹಿತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನಿರ್ಮಲನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಹಾಗೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗುತ್ತಾನೆ ಅಂದರೆ ಆ ಭವ್ಯಜೀವನಿಗೆ ಆತ್ಮದರ್ಶನವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿಗೆ “ವರಮಃ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಾಚಕವಾದೀ ‘ವರಮ’ದ ಕಲೆಯು ಅರ್ಥಾತ್ ಅನುಭವವು ವರಮಕಲೆಯೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಇದೇ ನಿಶ್ಚಯ ದೃಷ್ಟಿಯು. ಇಂತಹ “ವರಮಕಲಾದೃಷ್ಟಿ”ಗೆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ಗೋಚರ(ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ)ನಾಗುತ್ತಾನೆಂದು ಅಥವಾ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುವವನಾಗುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು.

ಅಪ್ಪಾ ಪರಹಂ ಣ ಮೇಲವಿಲು, ಮಣು ಮಾರಿವಿ ಸಹಸ ತ್ತಿ ।

ಸೋ ವಢ ಜೋಁಂ ಕಿಂ ಕರಇ, ಜಾಸು ಣ ಏಹೀ ಸತ್ತಿ ॥ ೧೫೭ ॥

“ಆತ್ಮಾ ವರಸ್ಯ ನ ಮೇಲಿತಃ ಮನೋ ಮಾರಯಿತ್ವಾ ಸಹನೇತಿ ।

ನ ವತ್ಸ ಯೋಗೇನ ಕಿಂ ಕರೋತಿ ಯಸ್ಯ ನ ಈದೃಶೀ ಶಕ್ತಿಃ || ೧೫೭ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಯಾವ ಜೀವನಿಂದ ಮುಣು ಮಾರಿವಿ—ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ(ವಶೀಕರಿಸಿ) ಸಹಸ ತ್ತಿ—ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಅವ್ಯಾ—ಈ ಆತ್ಮನು ವರಹಂ—ವರ ಮಾತ್ಮನೊಡನೆ (ಅಧವಾ ವರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ) ಐ ಮೇಲವಿಲು—ನೇರಿನಲ್ಲಡಲೆಲ್ಲವೋ ಮತ್ತು ವಧ—ವತ್ಸ (ಶಿಷ್ಯ)ನೇ! ಜಾನು—ಯಾವನಿಗೆ ಐ ಏಹೀ ಸತ್ತಿ—ಈವ್ರಕಾರ ವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವೋ ನೋ—ಅವನು ಜೋವಂ—ಯೋಗದಿಂದ ಕಿಂ ಕರಣ—ಏನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ? ಅಧವಾ ಏನು ಮಾಡಬಲ್ಲನು?

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಯಾವ ಯೋಗಿಯು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಕಷಾಯಾದಿವಿಕಲ್ಪರೂಪವಾಗಿ ವರಿಣತವಾದ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿರೂಪವಾದ ಶಸ್ತ್ರ (ಆಯುಧ) ದಿಂದ ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ತನ್ನಾತ್ಮನನ್ನು ಖ್ಯಾತಿಪೂಜಾಲಾಭಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪಜಾಲ ರಹಿತನೂ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ವರಮಾತ್ಮನೊಡನೆ ನೇರಿಸು ವುದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೂ ಆತನಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಶಕ್ತಿಯಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಆತನು ಯೋಗದಿಂದ ಏನನ್ನು ತಾನೇ ಸಾಧಿಸಬಲ್ಲನು? ಅರ್ಥಾತ್ ಏನನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಲಾರನು. ಅತವ ವ ಖ್ಯಾತಿಪೂಜಾಲಾಭಾದಿಮನೋರಥರೂಪವಾದ ಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪಜಾಲಗಳಿಂದ ರಹಿತನೂ ನಿರ್ಮಲಜ್ಞಾನದರ್ಶನಮಯನೂ ಆದ ವರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನೋಡುವ, ತಿಳಿಯುವ ಹಾಗೂ ಅನುಭವಿಸುವ ಮನುಷ್ಯನೇ ನಿಜವಾದ ಯೋಗಿಯೆಂದೂ ಮನೋನಿಗ್ರಹವಿಲ್ಲ ದವನಿಗೆ ವರಮಾತ್ಮಾನುಭವವು ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದೆಂದೂ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಅವ್ಯಾ ಮೆಲ್ಲಿವಿ ಕಾಣಮಲು, ಅಣ್ಣ ಜೇ ರ್ಪುಾಯಹಿಂ ರ್ಪುಾಣು ।

ವಧ ಅಣ್ಣಾಣ ವಿಯಂಭಿಯಹಂ, ಕಲು ತಹಂ ಕೇವಲಕಾಣು || ೧೫೮ ||

“ಆತ್ಮಾನಂ ಮುಕ್ತಾ ಜ್ಞಾನಮಯಂ ಅನೃತ್ ಯೇ ಧ್ಯಾಯಂತಿ ಧ್ಯಾನಮ್ ।

ವತ್ಸ ಅಜ್ಞಾನವಿಜೃಂಭಿತಾನಾಂ ಕುತಃ ತೇಷಾಂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮ್ || ೧೫೮ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ವಧ—ಎಲೈ ಶಿಷ್ಯನೇ! ಜೇ—ಯಾವಜೀವರು ಕಾಣಮಲು— ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮಯನಾದ (ಉವಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣಮಯನಾದ) ಅವ್ಯಾ ಮೆಲ್ಲಿವಿ—ಆತ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಣ್ಣ ರ್ಪುಾಣು ರ್ಪುಾಯಹಿಂ—ಇತರ ವರ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಅಣ್ಣಾಣವಿಯಂಭಿಯಹಂ—ಅಜ್ಞಾನ ಪರಿಣತರಾದ (ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ) ತಹಂ—ಅವರಿಗೆ(ಆ ಜೀವರಿಗೆ) ಕೇವಲಕಾಣು ಕಲು—ಕೇವಲಜ್ಞಾನವು ಎಲ್ಲಿಂದ? ಕೇವಲಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗದೆಂದರ್ಥವು.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಶಿಷ್ಯನೇ! ಯಾವ ಜೀವರು ಸಕಲವಿಮಲಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತ ಗುಣಮಯನಾದ ಆತ್ಮನ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆತ್ಮಭಿನ್ನಗಳಾದ ವರಪದಾರ್ಥಗಳ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಅವರು ಸರ್ವಧಾ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು. ಅವರಿಗೆ ಎಂದೂ

ಕೇವಲಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗದು. ಯದ್ಯಪಿ ಪ್ರಾಧಮಿಕ-ಸವಿಕಲ್ಪಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಶುಭೋಪ
ಯೋಗಿಗಳು ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ಥಿರತೆಗೋಸ್ಕರ ಮತ್ತು ವಿಷಯಕಷಾಯಾದಿಜನ್ಯದುರ್ಭಾಸ
ಗಳನ್ನು ತಡೆಯುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಜಿನವ್ರತಿಮೆ ಹಾಗೂ ವಂಚವರಮೇಷ್ಠಿವಾಚಕಮಂತ್ರಾ
ಕ್ಷರಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವುದು ಉಚಿತವಾಗಿರುವುದಾದರೂ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ-
ಸ್ಥಿತಿಯಧ್ಯಾನದ ಸಮಯ ಕೇವಲ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಸುಣ್ಣುಲಂ ಪಲುಂ ರೂಯಂತಾಹಂ, ವಲಿ ವಲಿ ಜೋಇಯಡಾಹಂ ।

ಸಮರಸಿಭಾಲು ಪರೇಣ ಸಹು, ಪುಣ್ಣು ವಿ ವಾಲು ಣ ಜಾಹಂ ॥ ೧೫೯ ॥

“ಶೂನ್ಯಂ ವದಂ ಧ್ಯಾಯತಾಂ ಪುನಃ ಪುನಃ [?] ಯೋಗಿನಾಮ್ ।

ಸಮರಸೀಭಾವಂ ಪರೇಣ ಸಹ ಪುಣ್ಯಮಪಿ ವಾವಂ ನ ಯೇಷಾಮ್ ॥ ೧೫೯ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಸುಣ್ಣುಲಂ ಪಲುಂ—ವಿಕಲ್ಪಶೂನ್ಯ(ರಹಿತ)ವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವದ
(ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪ)ವನ್ನು ರೂಯಂತಾಹಂ—ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರುವ ಜೋಇಯ
ಡಾಹಂ—ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ವಲಿ ವಲಿ—*ನಾನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಬಲಿ(ಪೂಜೆ)ಯನ್ನು ಮಾಡು
ತ್ತೇನೆ. ಜಾಹಂ—ಯಾವ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಪರೇಣ ಸಹು—ಪರಮಾತ್ಮನೊಡನೆ
(ಅಥವಾ ಪರವದಾರ್ಥಗಳೊಡನೆ) ಸಮರಸಿಭಾಲು—ಪರಮಸಮರಸೀಭಾವವಿರು
ತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಪುಣ್ಣು ವಿ ವಾಲು ಣ—ಪುಣ್ಯವೂ ವಾವವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಧವಾಃ—
“ಸುಣ್ಣುಲಂ ಪಲುಂ ವಲಿ ವಲಿ ರೂಯಂತಾಹಂ ಜಾಹಂ ಜೋಇಯ
ಡಾಹಂ”—ವಿಕಲ್ಪಶೂನ್ಯವಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವದವನ್ನು ಪುನಃಪುನಃ (ಬಾರಿಬಾರಿಗೆ, ನಿರಂ
ತರ) ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರುವ ಯಾವ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ “ಪರೇಣ ಸಹು ಸಮರಸಿಭಾಲು,
ಪುಣ್ಣು ವಿ ವಾಲು ಣ”—ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೊಡನೆ ಸಮರಸೀಭಾವವಿರುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಪುಣ್ಯವೂ
ವಾವವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದರ್ಥವು.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಯಾವ ಪರಮಯೋಗಿಗಳು ಶುಭಾಶುಭಮನೋವಾಕ್ಯಾಯ
ವ್ಯಾವಾಹರಿಕಗಳಿಂದ ಶೂನ್ಯ(ರಹಿತ)ವಾದುದೂ ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದೈಕಸುಖಾಮೃತ
ರಸದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣ(ಭರಿತ)ವೂ ಆದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವೀತರಾಗ
ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಸಮಾಧಿಯಬಲದಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೋ ಸ್ವಸಂವೇದ್ಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮ

* “ವಲಿ, ವಲಿ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ “ಪುನಃ ಪುನಃ” ಎಂದರ್ಥವು ಆದರೆ, ಶ್ರೀಬ್ರಹ್ಮದೇವಕೃತ
ಸಂಸ್ಕೃತಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ‘ವಲಿ’ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ‘ಬಲಿ’ (ಪೂಜೆ) ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಿ “ನಾನು
ಯೋಗಿಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಪರಮಯೋಗಿಗಳ ಪ್ರಶಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಶ್ರೀಯೋ
ಗೀಂದುದೇವರು ತಮ್ಮ ಅಭ್ಯಂತರಗುಣಾನುರಾಗವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಾರೆಂದೂ,” ಶ್ರೀ. ಪಂ.
ದೊಲತ್ ರಾಮಜೀಯವರ ಹಿಂದೀಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ “ಬಾರಿಬಾರಿಗೆ ಮಸ್ತಕವನ್ನು ನಮಿಸಿ ಪೂಜಿಸು
ತ್ತೇನೆ” ಎಂದೂ ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದ ಹಿಂದೀ ಟೀಕೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ‘ಅನ್ವ
ಯಾರ್ಥ’ವನ್ನು ಬರೆದು ‘ವಲಿ’ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ‘ಪುನಃ’ ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದಾಗುವ
‘ಅನ್ವಯಾರ್ಥವನ್ನು “ಅಥವಾ” ಎಂಬುದರಿಂದ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ.

ನೊಡನೆ ವರಮನಮರಸೀಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವರೂ ಪುಣ್ಯವಾವಗಳಿಂದ ರಹಿತರೂ ಆದ ಆ ವರಮಯೋಗಿಗಳನ್ನು ನಾನು ಬಾರಿಬಾರಿಗೆ ಪೂಜಿಸು(ಸತ್ಕರಿಸು)ತ್ತೇನೆಂದು ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರು ವರಮಯೋಗಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ತನ್ಮಂತರಂಗದಲ್ಲಿರುವ ಧರ್ಮಾನುರಾಗವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಜೀವಿತ-ಮರಣ, ಸುಖ-ದುಃಖ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗದ್ವೇಷರಹಿತವಾದ ಸಮತಾಭಾವವು 'ಸಮರಸೀಭಾವ'ವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಬ್ಲಾನಾದಿಗುಣಗಳು ಹಾಗೂ ಗುಣಿ (ಆ ಗುಣಗಳುಳ್ಳ)ಯಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮವು ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಏಕೀಭಾವ(ಅಭೇದ)ರೂಪವಾಗಿ ವರಿಣಮಿಸುವಿಕೆಯು "ಸಮರಸೀಭಾವ"ವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಉವ್ವಸ ವಸಿಯಾ ಜೋ ಕರಣ, ವಸಿಯಾ ಕರಣ ಜು ಸುಣ್ಣು ।

ಬಲಿ ಕಿಜ್ಜು ಉಂ ತಸು ಜೋಇಯಹಿಂ, ಜಾನು ಣ ವಾಲು ಣ ಪುಣ್ಣು ॥೧೬೦॥

“ಉದ್ಭವಾನ್ ವಸಿತಾನ್ ಯಃ ಕರೋತಿ ವಸಿತಾನ್ ಯಃ ಶೂನ್ಯಾನ್ ।

ಬಲಿಂ ಕುರ್ವೇತಹಂ ತಸ್ಯ ಯೋಗಿನಃ ಯಸ್ಯ ನ ವಾವಂ ನ ಪುಣ್ಯಮ್ ॥೧೬೦॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೋ—ಯಾವ ಯೋಗಿಯು ಉವ್ವಸ—ಮೊದಲು ಶೂನ್ಯವಾಗಿರುವ ಅರ್ಧಾತ್ ಹಿಂದೆಂದೂ ಉಂಟಾಗದಿರುವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿರೂಪವರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ವಸಿಯಾ ಕರಣ—ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನದ ಬಲದಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿ (ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ) ಭರಿತಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಅರ್ಧಾತ್ ತನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾನೋ ಮತ್ತು ಜು—ಯಾವನು ವಸಿಯಾ—ತನ್ನಲ್ಲಿ ಭರಿತವಾಗಿರುವ ಅರ್ಧಾತ್ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿದ್ದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಸುಣ್ಣು ಕರಣ—ಶೂನ್ಯಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅರ್ಧಾತ್ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಹೃದಯದಿಂದ ದೂರಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೋ ತಸು ಜೋಇಯಹಿಂ—ಆ ಯೋಗಿಗೆ ಬಲಿ ಕಿಜ್ಜು ಉಂ—ನಾನು ಪೂಜೆ(ಆದರ)ಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಜಾನು—ಯಾವ(ಪೂರ್ವೋಕ್ತ) ಯೋಗಿಗೆ ಣ ವಾಲು ಣ ಪುಣ್ಣು—ವಾವವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಪುಣ್ಯವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ-

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಯಾವ ಉತ್ತಮಯೋಗಿಯು ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನದಿಂದ ತನ್ನ ಹೃದಯ(ಮನಸ್ಸು)ದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆಂದೂ ನೆಲಸದಿರುವ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗರೂಪವಾದ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವನೋ ಅರ್ಧಾತ್ ಯಾವನ ಹೃದಯವು ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗ(ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿ)ರೂಪವಾಗಿ ವರಿಣಮಿಸುವುದೋ ಆ ವರಮಯೋಗಿಯು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪಜಾಲಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಹೃದಯದಿಂದ ದೂರಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಆತನಲ್ಲಿ ನವೀನಪುಣ್ಯವಾವಕರ್ಮಗಳ ಅನ್ವವಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅರ್ಧಾತ್ ನವೀನಕರ್ಮಗಳ ಸಂವರೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಪೂರ್ವ ಬದ್ಧಪುಣ್ಯವಾವಕರ್ಮಗಳ ನಿರ್ಜರೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆತನು ಆತನು ಪುಣ್ಯವಾವ ರಹಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅಥವಾ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗವರಿಣತನಾದ ಯೋಗಿಯಲ್ಲಿ ಶುಭಾ

ಶುಭಉಪಯೋಗಗಳೆರಡೂ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಅವೇಕ್ಷೆಯಿಂದಲೂ ಆತನು ಪುಣ್ಯವಾವರಹಿತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅಂತಹ ವರಮಯೋಗಿಯನ್ನು ನಾನು ನತಮಸ್ತಕ ನಾಗಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದುದೇವರು ಗುಣವ್ರಶಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಗುಣಾನುರಾಗವನ್ನು ವ್ರಕಟಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ಭಾವವು

ಮುಂದೆ ಒಂದು ಸೂತ್ರದಿಂದ ಶಿಷ್ಯನ ವ್ರಶೈಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ರೂಪವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಮಾಧಿಯ ವಿಶೇಷವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ —

ತುಟ್ಟಿಣ ಮೋಹು ತಡ್ತಿ ಜಹಿಂ, ಮಣು ಅತ್ಥವಣಹಂ ಜಾಣಿ ।

ಮೋ ಸಾಮಿಯ ಉವವಸು ಕಹಿ, ಅಣ್ಣೇ ದೇವಿಂ ಕಾಣಿಂ ॥ ೧೬೧ ॥

“ತುಟ್ಟಿತಿ ಮೋಹಃ ಝಟಿತಿ ಯತ್ರ ಮನಃ ಅಸ್ತಮನಂ ಯಾತಿ ।

ತಂ ಸ್ವಾಮಿನ್ ಉವದೇಶಂ ಕಥಯ ಅನ್ವೇನ ದೇವೇನ ಕಿಮ್ ॥ ೧೬೧ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಸಾಮಿಯ—ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ಜಹಿಂ—ಎಲ್ಲಿ(ಯಾವ ವರಮಾತ್ಮವದಾರ್ಥದಲ್ಲಿ) ಮೋಹು—ಮೋಹವು ತಡ್ತಿ ತುಟ್ಟಿಣ—ಶೀಘ್ರತಃ (ಬೇಗನೆ) ನಾಶವಾಗುತ್ತದೋ ಮತ್ತು ಮಣು—ಮನವು ಅತ್ಥವಣಹಂ ಜಾಣಿ—ಅಸ್ತಮನವನ್ನು ಅರ್ಥಾತ್ ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೋ ಮೋ ಉವವಸು ಕಹಿ ಆ ಉವದೇಶವನ್ನು ಹೇಳು(ಹೇಳಿರಿ) ಅಣ್ಣೇ ದೇವಿಂ ಕಾಣಿಂ—ಇತರ ದೇವ ರಿಂದೇನು? ಅರ್ಥಾತ್ ವರಸಾರಾಧ್ಯನಾದ ನಿರ್ದೋಷವರಮಾತ್ಮದೇವನ ಹೊರತು ಇತರ ದೇವರಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನವು? ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂದರ್ಥವು.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಮೋಹೋದಯದಿಂದಂಟಾದ ಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತ ವಾದ ಯಾವ ವರಮಾತ್ಮವದಾರ್ಥದ ಅನುಭವದಿಂದ ನಿರ್ದೋಷಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿವಕ್ಷ(ವಿರುದ್ಧ)ವಾದ ಮೋಹವು ಶೀಘ್ರವೇ ನಾಶವಾಗುವುದೋ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಿ ಕಲ್ಪಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ವಿವರೀತವಾದ ನಾನಾವಿಕಲ್ಪಜಾಲಗಳಿಂದ ಚಂಚಲವಾದ ಮನಸ್ಸು ಸ್ಥಿರತೆ(ಏಕಾಗ್ರತೆ)ಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದೋ ಅಂತಹ ಉವದೇಶವನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಡಿರಿ. ಭೋ ಸ್ವಾಮಿನ್! ನಿರ್ದೋಷವರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರ ಮಿಥ್ಯಾದೇವ ರುಗಳಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನವು? ಹೀಗೆಂದು ಶಿಷ್ಯನಾದ ವ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನು ತನ್ನ ಗುರು ಗಳಾದ ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದುದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು ವ್ರಶೈಮಾಡಿದನೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವು.

ಕಾಸವಿಣ್ಣೆಲು ನಾಸಡಾ, ಅಂಬರಿ ಚಿತ್ಥು ವಿಲಾಣಿ ।

ತುಟ್ಟಿಣ ಮೋಹು ತಡ್ತಿ ತಹಿಂ, ಮಣು ಅತ್ಥವಣಹಂ ಜಾಣಿ ॥ ೧೬೨ ॥

“ನಾಸಾವಿನಿರ್ಗತಃ ಶ್ವಾಸಃ ಅಂಬರೇ ಯತ್ರ ವಿಲೀಯತೇ ।

ತುಟ್ಟಿತಿ ಮೋಹಃ ಝಟಿತಿ ತತ ಮನಃ ಅಸ್ತಂ ಯಾತಿ

॥ ೧೬೨ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೆತ್ತು—ಎಲ್ಲಿ ಣಾಸವಿಣಿಗ್ಗಲು—ನಾಸಿಕ(ಮೂಗು)ದಿಂದ ಹೊರಟ ಸಾಸಡಾ-ಶ್ವಾಸವು ಅಂಬರಿ—ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ವಿಲಾಸ—ವಿಲೀನವಾಗುತ್ತದೋ ಅರ್ಥಾತ್ ನೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೋ ತಹಿಂ—ಅಲ್ಲಿ ಮೋಹು—ಮೋಹವು ತಡೆತ್ತಿ—ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ತುಟ್ಟಿ—ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಮುಣು—ಚಿತ್ತವು (ಮನಸ್ಸು) ಅತ್ಯವಣಹಂ ಜಾಇ—ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ನಾಸಿಕಾವ್ಯಾರದಿಂದ ಹೊರಟ ಶ್ವಾಸವು ಆಕಾಶದಂತೆ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಹಾಗೂ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಾದಿವಿಕಲ್ಪಜಾಲರಹಿತವಾದ ಶುದ್ಧಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ವಿಲೀನವಾಗುತ್ತದೆ ಅರ್ಥಾತ್ ತತ್ತ್ವಸ್ವರೂಪವಾದ ವರಮಾನಂದದಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ನೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಯಾವಾಗ ಈ ಜಿ ವರು ರಾಗಾದಿವರಭಾವಶೂನ್ಯವಾದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಲೀನನಾಗುತ್ತಾನೋ ಆಗ ಉಚ್ಚಾಸ್ತರೂಪವಾದ ವಾಯುವು(ಗಾಳಿಯು) ನಾಸಿಕಾರಂಧ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಾನಾಗಿಯೇ ಅನಿಷ್ಟಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಾಲುಪ್ರದೇಶ (ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲ್ಭಾಗ)ದಲ್ಲಿರುವ, ಕೇಶದ (ತಲೆಕೂದಲಿನ) ಎಂಟನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಛಿದ್ರದಿಂದ (ದಶಮವ್ಯಾರದಿಂದ) ಹೊರಡುತ್ತದೆ. ಆಗಲೇ ಮೋಹವು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮೋಹೋದಯದಿಂದಂಟಾದ ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪಜಾಲಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಬಾಹ್ಯಜ್ಞಾನಶೂನ್ಯವಾದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಗೆ ಆಧಾರಭೂತವಾದ ಮನಸ್ಸು ಅನ್ವವಾಗುತ್ತದೆ ಅರ್ಥಾತ್ ನಿಜಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನ ಚಂಚಲತೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ವಾತಂಜಲಿಯೋಗಸೂತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ವಾಯುಧಾರಣಾರೂಪವಾಗಿ ಶ್ವಾಸವನ್ನು ನಿರೋಧಿಸುವಿಕೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ವಾಯುಧಾರಣೆಯು ಇಚ್ಛಾರ್ಥನೃಪಕವಾದುದು ಇಚ್ಛೆ(ವಾಂಛೆ)ಯೆಂಬುದು ಮೋಹಜನಿತವಿಕಲ್ಪರೂಪವಾದುದಾಗಿದೆ ಅತವವ ಮೋಹವು ಇಚ್ಛೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಂಯಮಿಗಳಿಗುಂಟಾಗುವ ವಾಯುನಿರೋಧವು ಇಚ್ಛಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ವಾಯುಧಾರಣೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವು ಕುಂಭಕ(ವಾಯುವನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು) ಪೂರಕ(ಸ್ತಂಭಿಸುವುದು) ಮತ್ತು ರೇಚಕ(ಹೊರಬಿಡುವುದು)ವೆಂದು ಮೂರುವಿಧವಾಗಿದೆ ಈ ವಾಯುಧಾರಣೆಯು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವಿರುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಅಭ್ಯಾಸಬಲದಿಂದ ಗಂಭೀ, ಜಾವ, ದಿವಸ ಇತ್ಯಾದಿಗಳವರೆಗೂ ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ದೇಹಾರೋಗ್ಯ, ದೇಹಲಘ್ನತ್ವಾದಿಗಳು ಈ ವಾಯುಧಾರಣೆಯ ಕಾರ್ಯ(ವ್ರಯೋಜನ)ಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ವರಂತು ಇದು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದಾದರೆ ವಾಯುಧಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಇಂದಿನ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾಗಬೇಕಾಗುವುದು. ಆದರೆ ವಸ್ತುತಃ ಹಾಗಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವವು.

ಮೋಹು ವಿಲಿಜ್ಜ ಇ ಮಣು ಮರಣ, ತುಟ್ಟಿ ಇ ನಾಸುಣಿಸಾಸು ।

ಕೇವಲಜ್ಞಾನು ವಿ ಪರಿಣಮು, ಅಂಬರಿ ಜಾಹಂ ಣೆವಾಸು ॥ ೧೬೩ ॥

“ಮೋಹೋ ವಿಲೀಯತೇ ಮನೋ ಮ್ರಿಯತೇ ತ್ರುಟ್ಟಿತಿ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸಃ ।

ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮಪಿ ಪರಿಣಮತಿ ಅಂಬರೇ ಯೇಷಾಂ ನಿವಾಸಃ ॥ ೧೬೩ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಅಂಬರಿ—ಆಕಾಶದಂತೆ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಪರಮಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಜಾಹಂ ಣೆವಾಸು—ಯಾವ ಪರಮಯೋಗಿಗಳ ನಿವಾಸ (ಇರುವಿಕೆ, ತನ್ಮಯತೆ) ವಿರುವುದೋ ಅವರ ಮೋಹು ವಿಲಿಜ್ಜ ಇ—ಮೋಹವು ವಿಲಯ (ನಾಶ)ವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಮಣು ಮರಣ—ಮನಸ್ಸು ಸಾಯುತ್ತದೆ ಅರ್ಥಾತ್ ವಿಕಲ್ಪ ಶೂನ್ಯವೂ ಸ್ಥಿರವೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ನಾಸುಣಿಸಾಸು ತುಟ್ಟಿ ಇ—ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸವು ತಡೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕೇವಲಜ್ಞಾನು ವಿ—ಕೇವಲಜ್ಞಾನವೂ ಪರಿಣಮು—ಪರಿಣಮಿಸು (ಉತ್ಪನ್ನವಾಗು)ತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಯಾವ ಪರಮಯೋಗಿಗಳು ರಾಗದ್ವೇಷಮೋಹರೂಪವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ಶೂನ್ಯ(ರಹಿತ)ವೂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಸಮ್ಯಕ್ ಶ್ರದ್ಧಾಸಜ್ಜಾನಾನುಷ್ಠಾನರೂಪವೂ ಆದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ-ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಗುವ್ತ-ಪರಮಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೋ ಅವರಿಗೆ ಸಮಸ್ತಮೋಹ (ಮನುತ್ವಾದಿವಿಕಲ್ಪ)ಜಾಲವು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಹಲೋಕ-ಪರಲೋಕ-ಸಂಬಂಧವಾದ ವದಾರ್ಥಗಳ ವಾಂಛಾದಿವಿಕಲ್ಪರೂಪವಾದ ಮನಸ್ಸು ವಿಕಲ್ಪರಹಿತವಾಗಿ ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸರೂಪವಾದ ವಾಯುವು ತಡೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅರ್ಥಾತ್ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸರೂಪವಾದ ವಾಯುವು ಅವಾಂಛಾರೂಪದಿಂದ ನಾಸಿಕಾದ್ವಾರ (ಮೂಗಿನ ದ್ವಾರ)ವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು “ಬ್ರಹ್ಮದ್ವಾರ”ವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ತಾಲುಛಿದ್ರ (ತಾಲುರಂಧ್ರ, ದಶಮದ್ವಾರ)ವನ್ನು ವ್ರವೇಶಿಸುತ್ತದೆ ಆಮೇಲೆ ಪುನಃ ನಾಸಿಕಾದ್ವಾರದಿಂದ ಹೊರಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ವಾಯುವು ವಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಪರಮಧ್ಯಾನಾನಂತರಾದ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಶೀಘ್ರವೇ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲಿ ‘ಅಂಬರ’ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದ ವಿಷಯಕಷಾಯಾದಿ ವಿಕಲ್ಪಶೂನ್ಯವಾದ ಪರಮಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಗ್ರಹಣಮಾಡಬೇಕು ಹಾಗೂ ಶುದ್ಧ ಆಕಾಶ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬಾರದು ಅರ್ಥಾತ್ ಅಂಬರಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಆಕಾಶವೆಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು, ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸರೂಪವಾದ “ವಾಯು” ಎಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದ ಅನಿಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಬಲದಿಂದ ದಶಮದ್ವಾರವೆಂಬ ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರದಿಂದ ಅಥವಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ತಾಲುರಂಧ್ರದಿಂದ ಹೋಗುವ ವಾಯುವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಕುಂಭಕವೊರಕರೇಚಕರೂಪವಾದ ವಾಯುನಿರೋಧವೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಹೀಗೆಯೇ ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ —“ಮಣು ಮರಣ ಪವಣು ಜಹಿಂ ಖಯಹಂ ಜಾಇ ಸವ್ವಂಗಳಿ ತಿಹುವಣು ತಹಿಂ ಜಿ ರಾಇ॥ ಮೂಢಾ

ಅಂತರಾಲು ವರಿಯಾಣಹಿ! ತುಟ್ಟಿ ಮೋಹಜಾಲು ಜಳಿ ಜಾಣಹಿ.” ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಮೂಢಜನರು ‘ಅಂಬರ’ ಶಬ್ದದಿಂದ ಆಕಾಶವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ ಅದರ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಅಂಬರಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪವರಮನನೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ ವರಮನ ಮಾಧಿಯ ಅನುಭವದಿಂದ ಮೋಹವು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಕಲ್ಪಗಳು ದೂರವಾಗುವುದೇ ಅದರ (ಮನಸ್ಸಿನ) ಸುರಣವು. ಸರ್ವದ್ವಾರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾಯುವು ದಶಮದ್ವಾರ (ಹತ್ತನೆಯ ದ್ವಾರ, ಸೂಕ್ಷ್ಮತಾಲುಳ್ಳಿ)ದಿಂದ ಮೋಗುವುದೇ ಶ್ವಾನನಿರೋಧವು ಮನೋಕ್ತಲಕ್ಷಣವು ತ್ರಿಭುವನವ್ರಕಾಶಕನಾದ ಆತ್ಮನು ಹೀಗೆ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಮಾಧಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಇಲ್ಲಿಯೂ “ಅಂತರಾಲು” ಎಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದ ರಾಗಾದಿವರಭಾವಗಳ ಶೂನ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕಲ್ಲದೆ ‘ಆಕಾಶ’ವೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು ಏಕೆಂದರೆ ಆತ್ಮನು ಮೂವನವು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದಲೇ ಮೋಹ ಜಾಲವು ದೂರ (ನಾಶ)ವಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ಆಕಾಶವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ದೂರವಾಗದು

ಜೋ ಆಯಾಸಳಿ ಮುಣು ಧರಳಿ, ಲೋಯಾಲೋಯವಮಾಣು ।

ತುಟ್ಟಿ ಮೋಹು ತಡತ್ತಿ ತನು, ವಾವಳಿ ವರಹಂ ವವಾಣು ॥ ೧೬೪ ॥

“ಯಃ ಆಕಾಶೇ ಮನೋ ಧರತಿ ಲೋಕಾಲೋಕವ್ರಮಾಣಮ್ ।

ತುಟ್ಟಿ ಮೋಹೋ ರ್ಘುಪಿ ತಸ್ಮ ನ್ರಾಪ್ನೋತಿ ವರಸ್ರ ವ್ರಮಾಣಮ್ ॥ ೧೬೪ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೋ-ಆತ್ಮಧ್ಯಾನಿಯಾದ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತನು ಆಯಾಸಳಿ-ನಿರ್ಮಲಾಕಾಶದಂತಿರುವ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಯಾಲೋಯವಮಾಣು-(ಜ್ಞಾನಾವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ) ಲೋಕಾಲೋಕವ್ರಮಾಣವಾದ ಮುಣು ಧರಳಿ-ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ಥಿರ (ಏಕಾಗ್ರತೆ)ಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೋ ತನು-ಆತನ ಮೋಹು-ಮೋಹವು ತಡತ್ತಿ ತುಟ್ಟಿ-ಬೇಗನೇ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಆತನು ವರಹಂ ವವಾಣು-ವರ ಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದ (ವರನಾತ್ಮನ) ವ್ರಮಾಣ (ವ್ಯಾವಕತೆ)ವನ್ನು ವಾವಳಿ-ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಆಕಾಶವು ಯದ್ಯಪಿ ಸರ್ವವ್ರಸ್ಥಗಳಿಂದ ಭರಿತವಾಗಿರುವುದಾದರೂ ಸ್ವಭಾವತಃ ಶೂನ್ಯಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳದು. ಅದರಂತೆಯೇ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಮಾಧಿಯು ಯದ್ಯಪಿ ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಭರಿತವಾಗಿರುವುದಾದರೂ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ರಾಗಾದಿ ವರಭಾವರಹಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆಕಾಶದಂತೆ ಶೂನ್ಯವಾದುದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಮನಸ್ಸು ಜ್ಞಾನಾವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ವ್ರವಹಾಸನೆಯಿಂದ ಲೋಕಾಲೋಕ ವ್ಯಾವಕವಾಗಿದೆ (ವ್ರದೇಶಾವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಲೋಕಾಲೋಕವ್ಯಾವಕವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ) ನಿಶ್ಚಯನೆಯದಿಂದ ಜ್ಞಾನವು ಸ್ವಸ್ವರೂಪವ್ರಕಾಶಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಆತ್ಮನ ಕೇಸಲ ಜ್ಞಾನವು ಲೋಕಾಲೋಕವ್ರತಿಭಾಸಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ (ಲೋಕಾಲೋಕಗಳ ಸಮಸ್ತೆ

ವದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ) ಆತ್ಮನು ಜ್ಞಾನಾವೇಶ್ವರಿಯಿಂದ ಲೋಕಾಲೋಕ ಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಪ್ರದೇಶಾವೇಶ್ವರಿಯಿಂದ ಲೋಕಾಲೋಕಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರದೇಶಾವೇಶ್ವರಿಯಿಂದ ಆತನು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಲೋಕಪ್ರಮಾಣ (ಅಸಂಖ್ಯಾತಪ್ರದೇಶ)ವುಳ್ಳವನು ಹಾಗೂ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಸ್ವದೇಹಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳವನು. ಯದ್ಯಪಿ ಆತ್ಮನು ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾವೇಶ್ವರಿಯಿಂದ ಸರ್ವಗತ (ಸರ್ವವದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವವ)ನಾಗಿದ್ದರೂ ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯವು (ಕಣ್ಣು) ವದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತನ್ಮಯವಾಗದೆ ನೋಡುವಂತೆ ವದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತನ್ಮಯವಾಗದೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆ ತನ್ಮಯತೆಯಿಂದ ತಿಳಿದುದಾದರೆ ಅಗ್ನಿಯ ಸಂವರ್ಕ (ತನ್ಮಯತೆ)ದಿಂದ ಕಣ್ಣು ನುಡುವಂತೆ ವರಕೀಯ ನುಖದುಃಖಾದಿಗಳ ಅನುಭವವನ್ನು ಆತ್ಮನೂವಡೆಯಬೇಕಾಗುವುದು. ¹ ಅತಃಪವ ಆತ್ಮನು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಸರ್ವಗತನೂ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಅಸರ್ವಗತನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿರಿಸುವ ಧ್ಯಾನಿಗೆ ಮೋಹವು ಗಲಿತ (ನಾಶ)ವಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ವರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು.

ದೇಹಿ ವಸಂತು ವಿ ಣವಿ ಮುಣಿಲು, ಅಷ್ಟಾ ದೇಲು ಅಣಂತು ।

ಅಂಬರಿ ಸಮರಸಿ ಮಣು ಧರಿವಿ, ಸಾಮಿಯ ಣಟ್ಟು ಣಿಭಂತು ॥ ೧೬೫ ॥

“ದೇಹೇ ವಸನ್ಮಸಿ ನೈವ ಮತಃ ಆತ್ಮಾ ದೇವಃ ಅನಂತಃ ।

ಅಂಬರೇ ಸಮರಸೇ ಮನಃ ಧೃತ್ವಾ ಸ್ವಾಮಿನ್ ನಷ್ಟಃ ನಿಭ್ರಾಂತಃ ॥ ೧೬೫ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಸಾಮಿಯ—ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ಅಣಂತು—ಅನಂತ (ಅಂತವಿಲ್ಲದವ, ಅವಿನಶ್ವರ)ನೂ ಅಷ್ಟಾ ದೇಲು—ವರಮಾರಾಧ್ಯನೂ ಆದ ಆತ್ಮನು ದೇಹಿ ವಸಂತು ವಿ—ದೇಹದಲ್ಲಿ (ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ) ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ನನ್ನಿಂದ ಸಮರಸಿ ಅಂಬರಿ—ಸಮರಸ(ಸಮಾನಭಾವ)ರೂಪವಾದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಣು ಧರಿವಿ—ಮನಸ್ಸನ್ನು ಧರಿಸಿ(ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಿ) ಣವಿ ಮುಣಿಲು—ತಿಳಿಯಲ್ಪಡಲೇ ಇಲ್ಲ. ಅತಃಪವ ನಾನು ಣಟ್ಟು ಣಿಭಂತು—ನಿನ್ನಂದೇಹವಾಗಿ ನಷ್ಟನಾದೆನು ಅರ್ಥಾತ್ ಇಷ್ಟಕಾಲದವರೆಗೆ ವರಮಾತ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ವಡೆಯದವನಾಗಿ ಆತ್ಮಕಲ್ಯಾಣದ ವಧದಿಂದ ವಂಚಿತನಾದೆನು.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಶಿಷ್ಯನಾದ ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನು ಶ್ರೀಗುರುಗಳೊಡನೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ—ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ನಾನು ಇಂದಿನವರೆಗೆ ರಾಗಾದಿವಿಭಾವಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿ ಆತ್ಮದೇವನನ್ನು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಈವರೆಗೂ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ನನಗೆ ನಿಜಸ್ವರೂಪದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ನಾನು ನಷ್ಟಹೊಂದಿದೆನು. ನನ್ನ ಭ್ರಮೆಯು ದೂರವಾಗಿ ನಾನು ಆತ್ಮ

ಕಲ್ಯಾಣದ ವಧವಲ್ಲಿ ವ್ರತವಿಸುವಂತೆ ನನಗೆ ನಡುವವೇಶವನ್ನೀಯಿರಿ. ಹೀಗೆ ಗುರುಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು.

ಹೀಗೆ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಮಾಧಿಯ ಉಪದೇಶದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಐದು ಸೂತ್ರಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಅಂತು ವರವೋಪದೇಶಕಧನದ ಮುಖ್ಯತೆಯುಳ್ಳ ಹತ್ತು ಸೂತ್ರಗಳು ಮುಗಿದುವು.

ಮುಂದೆ ಸಂಸಾರವಿಚ್ಛಿತ್ತಿಯ ಕಾರಣಾದಿಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ:—

ಸಯಲ ವಿ ಸಂಗ ಣ ಮಿಲ್ಲಿಯಾ, ಣವಿ ಕಿಲು ಉವಸಮಭಾಲು 1

ಸಿವಪಯನುಗ್ಗು ವಿ ಮುಣಿಲು ಣವಿ, ಜಹಿಂ ಜೋಇಹಿಂ

ಅಣುರಾಲು || ೧೬೬ ||

ಘೋರ ಣ ಚಿಣ್ಣಲು ತವಚರಣು, ಜು ಣಿಯಬೋಹಹಂ ಸಾರು 1

ವುಣ್ಣು ವಿ ಪಾಲು ವಿ ದಡ್ಡು ಣವಿ, ಕಿಮು ಛಿಜ್ಜಣ ಸಂಸಾರು || ೧೬೭ ||

“ಸಕಲಾ ಅಪಿ ಸಂಗಾ ನ ಮುಕ್ತಾಃ ಸೈವ ಕೃತ ಉಪಶಮಭಾವಃ 1

ಶಿವದಮಾಗೋಽಸಿ ಮತೋ ಸೈವ ಯತ್ರ ಯೋಗಿನಾಂ ಅನುರಾಗಃ || ೧೬೮ ||

ಘೋರಂ ನ ಚೀರ್ಣಂ ತವಶ್ವರಣಂ ಯತ್ ನಿಜಬೋಧನ್ಯ ನಾರಮ್ 1

ವುಣ್ಯಮಪಿ ವಾವಂ ದಗ್ಧಂ ನೈವ ಕಿಂ ಛಿದ್ರತೇ ಸಂಸಾರಃ || ೧೬೯ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:-ಸಯಲ ವಿ ಸಂಗ=ಸಮಸ್ತ ವರಿಗ್ರಹಗಳೂ ಣ ಮಿಲ್ಲಿಯಾ-ತ್ಯಾಗಮಾಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ ಉವಸಮಭಾಲು-ಉಪಶಮಭಾವ(ಸಮಭಾವ)ವು ಣವಿ ಕಿಲು-ಮಾಡಲ್ಪಡಲೇ ಇಲ್ಲ. ಜಹಿಂ-ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಜೋಇಹಿಂ ಅಣುರಾಲು-ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಅನುರಾಗ(ಪ್ರೇಮ)ವಿರುವುದೋ ಅಂತಹ ಸಿವಪಯನುಗ್ಗು ವಿ-ಮೋಕ್ಷವದದ ಮಾರ್ಗವೂ ಣವಿ ಮುಣಿಲು-ತಿಳಿಯಲ್ಪಡಲೇ ಇಲ್ಲ. ಜಂ-ಯಾವುದು ಣಿಯಬೋಹಹಂ ಸಾರು-ಆತ್ಮಬೋಧ(ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ)ದ ನಾರವೋ ಅಂತಹ ಘೋರು ತವಚರಣು-ಘೋರ(ದುರ್ಧರ)ವಾದ ತವಶ್ವರಣೆಯು ಣ ಚಿಣ್ಣಲು-ಮಾಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ. ವುಣ್ಣು ವಿ ಪಾಲು ವಿ-ವುಣ್ಯವೂ ವಾವವೂ ದಡ್ಡು ಣವಿ-ಸುಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರಲು ಸಂಸಾರು-ಸಂಸಾರವು ಕಿಮು ಛಿಜ್ಜಣ-ಛೇದಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೋ ಏನು? ಆದವಾ ಹೇಗೆ ಛೇದಿಸಲ್ಪಡುವುದು.

ಭಾವಾರ್ಥ:-ಯಾವ ಜೀವನಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಮೊದಲಾದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಭೇದಗಳುಳ್ಳ ಆಭ್ಯಂತರವರಿಗ್ರಹಗಳು ಹಾಗೂ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಸ್ತವಮೊದಲಾದ ಹತ್ತುಭೇದಗಳುಳ್ಳ ಬಾಹ್ಯವರಿಗ್ರಹಗಳು ಬಿಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೋ, ಜೀವಿತಮರಣಲಾಭಾಲಾಭಸುಖದುಃಖಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮತಾಭಾವವು ಹೊಂದಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೋ, ಶಿವದ ಅರ್ಥಾತ್ “ಶಿವಂ ಪರಮಕಲ್ಯಾಣಂ ನಿರ್ವಾಣಂ ಶಾಂತಮುಕ್ತಯಂ 1 ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಮುಕ್ತಿವದಂ ಯೋಜ

ಸ ತಿವಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ ||” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಮುಕ್ತಾತ್ಮನ ಸ್ಥಾನ(ಮೋಕ್ಷ)ದ ವ್ಯವಹಾರನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯರೂಪವಾದ ಮಾರ್ಗವು ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟು ಅನುಸರಿಸಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೋ, ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದ ಸಾರವಾದ ಹಾಗೂ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರತವವು ಅನುಷ್ಠಿಸಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೋ, ಮತ್ತು ಪುಣ್ಯವಾವರೂಪವಾದ ಕಲ್ಮಶವು ಧ್ಯಾನಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಸುಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೋ ಅಂತಹ ಜೀವನಿಗೆ ಸಂಸಾರವಿಚ್ಛಿತ್ತಿಯು ಹೇಗುಂಟಾದೀತು? ಉಂಟಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲನೆಂದರ್ಥವು. ಅತವನ ಸಂಸಾರದ ವಿಚ್ಛಿತ್ತಿ(ಬಿಡುಗಡೆ, ನಾಶ)ಗಾಗ್ನಿಸರ್ವದಾ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಭಾವಿಸಬೇಕೆಂದು ಮುಖ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವು.

ದಾಣು ಣ ದಿಣ್ಣು ಉ ಮುಣಿವರಹಂ, ಣವಿ ವುಜ್ಜಿ ಉ ಜಿಣಣಾಹು ।

ಪಂಚ ಣ ವಂದಿಯ ವರಮಗುರೂ, ಕಿಮು ಹೋಸಹ ಸಿವಲಾಹು ||೧೬೮||

“ದಾನಂ ನ ದತ್ತಂ ಮುನಿವರೇಭ್ಯಃ ನಾಪಿ ಪೂಜಿತಃ ಜಿನನಾಥಃ ।

ವಂಚ ನ ವಂದಿತಾಃ ವರಮಗುರವಃ ಕಿಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ ಶಿವರಾಭಃ || ೧೬೮ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಮುಣಿವರಹಂ—ಉತ್ತಮರಾದ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ದಾಣು ಣ ದಿಣ್ಣು ಉ—ದಾನವು ಕೊಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ. ಜಿಣಣಾಹು—ಭಗವಾನ್ ಜಿನೇಂದ್ರನು(ರು). ಣ ವಿ ವುಜ್ಜಿ ಉ—ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಪಂಚವರಮಗುರೂ—ಅರಹಂತರು ಮೊದಲಾದ ವಂಚವರಮೇಷ್ಟಿಗಳು ಣ ವಂದಿಯ—ರಂದಿಸಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ ಹೀಗಿರಲು ಸಿವಲಾಹು ಕಿಮು ಹೋಸಹಿ—ಮೋಕ್ಷದ ರಾಭ(ಪ್ರಾಪ್ತಿ)ವು ಹೇಗುಂಟಾದೀತು?

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಜೀವನೇ! ನೀನು ನಿಶ್ಚಯಸ್ವವಹಾರರತ್ನತ್ರಯಾರಾಧಕರಾದ ಮುನೀಂದ್ರರು ಮೊದಲಾದ ಚತುಸ್ಸಂಘಕ್ಕೆ(ಸತ್ತಾತ್ರಕ್ಕೆ) ಆಹಾರ, ಅಭಯ, ಭೈಷಜ್ಯ (ಔಷಧ) ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾದ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ದೇವೇಂದ್ರನಾಗೇಂದ್ರನರೇಂದ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ, ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣ ಪರಿಪೂರ್ಣನೂ ಆದ ಭಗವಾನ್ ಜಿನೇಂದ್ರನನ್ನು ಜಲಗಂಧಾದ್ಯಷ್ಟವಿಧ-ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಲಿಲ್ಲ. ತ್ರಿಭುವನಾಧೀಶವಂದ್ಯವಾದ ಉತ್ತಮ ವದದಲ್ಲಿರುವ ಅರ್ಹತ್ವರಮೇಷ್ಟಿಗಳು, ಸಿದ್ಧವರಮೇಷ್ಟಿಗಳು ಹಾಗೂ ಜಗದ್ವಂದ್ಯರೂ ಮೋಕ್ಷವದಾರಾಧಕರೂ ಆದ ಆಚಾರ್ಯವರಮೇಷ್ಟಿಗಳು, ಉಪಾಧ್ಯಾಯವರಮೇಷ್ಟಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಧುವರಮೇಷ್ಟಿಗಳು ಈ ವಂಚಗುರು(ವರಮೇಷ್ಟಿ)ಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಆರಾಧಿಸಲಿಲ್ಲ ಹೀಗಿರಲು ನಿನಗೆ ಮೋಕ್ಷವದವು ಹೇಗೆ ಲಭಿಸಬಲ್ಲದು? ಅರ್ಥಾತ್ ಲಭಿಸಲಾರದು ಏಕೆಂದರೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಕಾರ್ಯವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ದಾನಪೂಜಾದಿಗಳು ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯ (ಪರಂಪರೆಯಿಂದ) ಕಾರಣಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅತವನ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ “ಉಪಾಸಕಾಧ್ಯಯನ್”ವೆಂಬ ಏಳನೆಯ ಅಂಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ದಾನಪೂಜಾವಂದನಾದಿ ವಿಧಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದು ಉಚಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ವ್ಯವಹಾರಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಅದ್ಭುಮ್ಯಾಲಿಯಲೋಯಣಹಿಂ, ಜೋಲು ಕಿ ಝಂಪಿಯವಹಿಂ ।

ಏಮುಇ ಲಬ್ಬಇ ವರಮಗಇ, ಣಿಚ್ಚಿಂತಿಂ ರಿಯವಹಿಂ || ೧೬೯ ||

“ಅಧೋಗ್ಮೀಲಿತಲೋಚನಾಭ್ಯಾಂ ಯೋಗಃ ಕಿಂ ಆಘಾದಿತಾಭ್ಯಾಂ ।

ಏವಮೇವ ಲಭ್ಯತೇ ವರಮಗತಿಃ ನಿಶ್ಚಿಂತಂ ಸ್ಥಿತ್ಯೈಃ || ೧೭೦ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಅದ್ಭುಮ್ಯಾಲಿಯಲೋಯಣಹಿಂ—ಅರ್ಥವಾಗಿ ತೆರೆದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಅಧವಾ ಝಂಪಿಯವಹಿಂ—ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಜೋಲು ಕಿ—ಯೋಗ(ಧ್ಯಾನ)ದ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದೇ? ಅಥಾ—ಆಗಲಾರದು ಣಿಚ್ಚಿಂತಿಂ ರಿಯವಹಿಂ—ನಮಸ್ತಚಿಂತಾರಹಿತರಾಗಿ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಏಕಾಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪುರುಷರಿಂದ ವರಮಗಇ—ವರಮಗತಿ(ಮೋಕ್ಷ)ಯು ಏಮುಇ ಲಬ್ಬಇ—ಹೀಗೆಯೇ ಅರ್ಥಾತ್ ನಹಜವಾಗಿ ವಡೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಕೆಲವರು ಪ್ರಾತಿಪೂಜಾಲಾಭಾದಿಗಳ ಆಶೆಯಿಂದ ಜನರಿಗೆ ತಾವು ಮಹಾಯೋಗಿಗಳಂತೆ ಕಾಣಬೇಕೆಂದು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಅರೆವೆರೆದು ಅಧವಾ ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಂಡು(ಧ್ಯಾನಸ್ಥವರಮಯೋಗಿಯಂತೆ) ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಕೇವಲ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಅರ್ಧತೆರೆದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅಧವಾ ಮುಚ್ಚಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅವರಿಗಿಂದೂ ಧ್ಯಾನ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗದು ಪ್ರಾತಿಪೂಜಾಲಾಭಾದಿನಮಸ್ತಚಿಂತೆಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ನಿಶ್ಚಿಂತರಾದ ಪುರುಷರು ಮಾತ್ರ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ವಡೆಯಬಲ್ಲರು. ಅವರಿಗೇನೇ ಧ್ಯಾನವು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಅವರೇ ವರಮಗತಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗುವರು.

ಜೋಇಯ ಮಿಲ್ಲಿಹಿ ಚಿಂತ ಜಇ, ತೋ ತುಟ್ಟಿಇ ಸಂಸಾರು ।

ಚಿಂತಾಸತ್ತಲು ಜಿಣವರು ವಿ, ಲಹಇ ಣ ಹಂಸಾಚಾರು || ೧೭೦ ||

“ಯೋಗಿನ್ ಮುಂಚಸಿ ಚಿಂತಾಂ ಯದಿ ತತಃ ಪುಟ್ಟಿತಿ ಸಂಸಾರಃ ।

ಚಿಂತಾಸಕ್ತೋ ಜಿನವರೋಽಸಿ ಲಭತೇ ನ ಹಂಸಾಚಾರಮ್ || ೧೭೧ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೋಇಯ—ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ! ಚಿಂತ—ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಮಿಲ್ಲಿಹಿ ಜಇ—ಬಿಡುತ್ತಿರಬೇಕು(ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು) ತೋ—ಆ ಕಾರಣದಿಂದ(ಆಗ) ಸಂಸಾರು ತುಟ್ಟಿಇ—ಸಂಸಾರವು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಚಿಂತಾಸತ್ತಲು—ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲದ ಸತ್ತರಾದ ಜಿಣವರು ವಿ—ಭದ್ರಸ್ಥಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವ ಜಿನರು ನಹ ಹಂಸಾಚಾರು ಣ ಲಹಇ—ವರಮಾತ್ಮಾಚರಣರೂಪವಾದ ಶುದ್ಧಭಾವಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಯೋಗಿಯೇ! ನಿರ್ಮಲಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ವರಮಾತ್ಮ ವವಾರ್ಥದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಸರ್ವಚಿಂತೆಗಳನ್ನು ನೀನು ತೊರೆದುಬಿಡಬೇಕು ಆ ಚಿಂತೆಗಳ ಅಭಾವದಿಂದ ದ್ರವ್ಯ, ರೇತ, ಕಾಲ, ಭವ ಮತ್ತು ಭಾವರೂಪವಾದ(ವಂಚವರಿ ಪರ್ತನಾರೂಪವಾದ) ಸಂಸಾರದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವೆ. ಎಂದಿನವರೆಗೆ ನೀನು ಚಿಂತೆ

ಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿರುವೆಯೋ ಅಂದಿನತನಕ ನಿನಗೆ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಧ್ಯಾನದ ಸಿದ್ಧಿಯುಂಟಾಗದು. ಇತರ ಜೀವರುಗಳ ಮಾತಂತಿರಲಿ, ನಾಕ್ಪಾತ್ ತೀರ್ಥಂಕರವರಮದೇವರೂ ಭದ್ರನ್ದಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದಿನತನಕ ಶುಭಾಶುಭಚಿಂತಾಸಕ್ತರಾಗಿರುವರೋ ಅಂದಿನತನಕ ರಾಗಾದಿರಹಿತವಾದ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗವರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ವಡೆಯಲಾರರು. ಸಂಶಯವಿಮೋಹವಿಭ್ರಮರಹಿತವಾದ ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿ-ನಿರ್ಮಲಗುಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಹಂಸಕ್ಕೆ ಸಮಾನನಾದ ಉಜ್ವಲ-ವರಮಾತ್ಮನ ಶುದ್ಧಭಾವಗಳು ಚಿಂತಾಜಾಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೊರತು ಉಂಟಾಗಲಾರವು. ಅತವನ ತೀರ್ಥಂಕರರೂ ಮುನಿಗಳಾಗಿ ನಿಶ್ಚಿಂತತೆಯಿಂದ ವ್ರತಾದಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವುದರಿಂದಲೇ ವರಮಹಾನಾ ವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅತವನ ಯೋಗಿಯೇ! ನೀನು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ದೃಷ್ಟಶ್ರುತಾನುಭೂತಭೋಗಾಕಾಂಕ್ಷಾದಿರೂಪವಾದ ಸಮಸ್ತ-ಚಿಂತಾ ಜಾಲ(ವಿಕಲ್ಪಜಾಲ)ಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ವರಮನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾವರನಾಗೆಂದು ಭಾವವು.

ಜೋಇಯ ದುಮ್ಮಿ ಕವುಣ ತುಹಂ, ಭವಕಾರಣಿ ವವಹಾರಿ ।

ಬಂಭು ಪವಂಚಹಿಂ ಜೋ ರಹಿಲು, ಸೋ ಜಾಣಿವಿ ಮಣು ಮಾರಿ॥೧೭೧॥

“ಯೋಗಿನ್ ದುರ್ಮತಿಃ ಕಾ ತವ ಭವಕಾರಣೇ ವ್ಯವಹಾರೇ ।

ಬ್ರಹ್ಮ ವ್ರವಂಚೈರ್ಯತ್ ರಹಿತಂ ತತ್ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮನೋ ಮಾರಯ ॥ ೧೭೧ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೋಇಯ—ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ! ಭವಕಾರಣಿ ವವಹಾರಿ—

ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ವ್ಯವಹಾರ(ಉದ್ಯಮ)ದಲ್ಲಿ ಕವುಣ ತುಹಂ ದುಮ್ಮಿ—ನಿನ್ನ ಯಾವ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯದು? ಪವಂಚಹಿಂ ರಹಿಲು—ಮಾಯಾವ್ರವಂಚದಿಂದ ರಹಿತನಾದ ಜೋ ಬಂಭು—ಯಾವ ವರಬ್ರಹ್ಮ(ಶುದ್ಧಾತ್ಮ)ನಿರುವನೋ ಸೋ ಜಾಣಿವಿ—ಅವನನ್ನು ತಿಳಿದು ಮಣು ಮಾರಿ—ಶುಭಾಶುಭವಿಕಲ್ಪರೂಪವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವಧಿಸು ಅರ್ಥಾತ್ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ದೂರಗೊಳಿಸಿ ಅದನ್ನು(ಮನಸ್ಸನ್ನು) ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸು.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಯೋಗಿಯೇ! ನೀನು ಸಂಸಾರಬಂಧನಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾದ ವ್ಯವ

ಹಾರಗಳನ್ನು (ಉದ್ಯಮ, ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು) ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ. ಇದು ನಿನ್ನ ಎಂತಹ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯು? ಇನ್ನಾದರೂ ವೀತರಾಗಸ್ತನಂವೇದನ-ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನರಿತು ಅನೇಕ ಶುಭಾಶುಭವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಆ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ದೂರಗೊಳಿಸಿ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಶುದ್ಧಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸು. ಮನಸ್ಸು ವಶವಾಗದೆ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಧ್ಯಾನವು ಸಿದ್ಧಿಯಾಗದು. ಮನಸ್ಸನ್ನು ಜಯಿಸು(ನಿಗ್ರಹಿಸು)ವುದರಿಂದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಜೀವನೇ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಬಲ್ಲನು. ಅತವನ ಸಮಸ್ತ ಶುಭಾಶುಭವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನೂ ಶುಭಾಶುಭ

ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನೂ ತೊರೆದು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನರಿತವನಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಸವ್ವಹಿಂ ರಾಯಹಿಂ ಭಹಿಂ ರಸಹಿಂ, ವಂಚಹಿಂ ರೂಪಹಿಂ ಜಿಂತು ।

ಚಿತ್ತು ಣಿವಾರಿವಿ ಝಾಹಿ ತುಹುಂ, ಅವ್ವಾ ದೇಲು ಅಣಂತು ॥ ೧೭೨ ॥

“ಸರ್ವೈಃ ರಾಗೈಃ ಷಡ್ವೈಃ ರಸೈಃ ವಂಚಭಿಃ ರೂಪೈಃ ಗಚ್ಛತ್ ।

ಚಿತ್ತಂ ನಿವಾರ್ಯ ಧ್ಯಾಯ ತ್ವಂ ಆತ್ಮಾನಂ ದೇವಮನಂತಮ್ ॥ ೧೭೨ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ತುಹುಂ—ನೀನು ಸವ್ವಹಿಂ ರಾಯಹಿಂ—ಸಮಸ್ತಶುಭಾಶುಭರಾಗಗಳಿಂದ ಭಹಿಂ ರಸಹಿಂ—ಆರು ರಸಗಳಿಂದ ವಂಚಹಿಂ ರೂಪಹಿಂ—ಐದು ರೂಪಗಳಿಂದ ಜಿಂತು ಚಿತ್ತು—ವರಿಣಮಿಸುವ (ಚಲಾಯಮಾನವಾದ) ಚಿತ್ತವನ್ನು ಣಿವಾರಿವಿ—ತಡೆದು (ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿ) ದೇಲು ಅಣಂತು—ಅವಿನಶ್ವರನೂ ವೀತರಾಗವರಮಾನಂದಸುಖದಲ್ಲಿ ರಮಿಸುವವನೂ ಆದ ಅವ್ವಾ ಝಾಹಿ—ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸು

ಭಾವಾರ್ಥ — ಎಲೈ ಶಿಷ್ಯನೇ! ನೀನು ರಾಗಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ರೂಪರಸಗಳಿಂದಲೂ ರಹಿತವಾದ ವೀತರಾಗಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ ವಿವರೀತಗಳಾದ ಸರ್ವಶುಭಾಶುಭರಾಗಗಳು, ಬಿಳಿವು, ಹಳದಿ, ಹಸುರು(ಅಧವಾನೀಲ) ಕೆಂಪು, ಕಮ್ಮಗಳೆಂಬೈದು ರೂಪಗಳು, ಕಹಿ, ಖಾರ, ಒಗರು, ಹುಳಿ, ಸಿಹಿಗಳೆಂಬೈದು ರಸಗಳು ಅಧವಾ ಬೆಲ್ಲ, ಉಮ್ಮು, ಮೊಸರು, ಹಾಲು, ಎಣ್ಣೆ, ತುವ್ವಗಳೆಂಬ ಆರು ರಸಗಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವ ಅಧವಾ ಇವುಗಳಿಂದ ಚಂಚಲವಾದ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ರಸಾದಿವ್ರತ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿ (ತಡೆದು) ಜಿತಮನಸ್ಕನಾಗಿ “ದೀವ್ಯತಿ ಕ್ರೀಡತಿ ವೀತರಾಗಪರಮಾನಂದಸುಖೇನೇತಿ ದೇವಃ” ಎಂಬಂತೆ ವೀತರಾಗವರಮಾನಂದಸುಖದಿಂದ ಕ್ರೀಡಿಸು(ರಮಿಸು)ವವನಾದುದರಿಂದ ‘ದೇವ’ನೂ, ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣಗಳಿಗೆ ಆಧಾರನೂ ಅನಂತಸುಖಾಸ್ವದನೂ ಅವಿನಶ್ವರನೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ‘ಅನಂತ’ನೂ ಆದ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಿ ಆತನನ್ನೇ (ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನೇ) ತದೇಕಚಿತ್ತದಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸುವವನಾಗು.

ಜೇಣ ಸರೂವಿಂ ಝಾಇಯಾಇ, ಅವ್ವಾ ಏಹು ಅಣಂತು ।

ತೇಣ ಸರೂವಿಂ ವರಿಣವಾಇ, ಜಹ ಫಲಿಹಲುಮಣಿ ಮಂತು ॥ ೧೭೩ ॥

“ಯೇನ್ ಸ್ವರೂಪೇಣ ಧಾ ಯತೇ ಆತ್ಮಾ ಏಷಃ ಅನಂತಃ ।

ತೇನ ಸ್ವರೂಪೇಣ ವರಿಣರುತಿ ಯಥಾ ಸ್ಫಟಿಕಮಣಿಃ ಮಂತ್ರಃ ॥ ೧೭೩ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಏಹು ಅಣಂತು ಅವ್ವಾ—ಈ (ವ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿರುವ) ಅವಿನಶ್ವರನಾದ ಆತ್ಮನು ಜೇಣ ಸರೂವಿಂ—ಯಾವ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಝಾಇಯಾಇ—ಧ್ಯಾನಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೋ ಫಲಿಹಲುಮಣಿ ಮಂತು ಜಹ—ಸ್ಫಟಿಕಮಣಿಯು ಹಾಗೂ

ಗಾರುಡಾದಿಮಂತ್ರವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ (ಸ್ಥಿತಿಕಮಣಿಮಂತ್ರಗಳಂತೆ) ತೇಣ ಸರೂವಿಂ
ಪರಿಣಮಇ - ಆ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಾನೆ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಈ ಆತ್ಮನು ಶುಭ, ಅಶುಭ ಹಾಗೂ ಶುದ್ಧ ಈ ಮೂರು ಉಪ
ಯೋಗಗಳ ರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಾನೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಅಶುಭೋಪಯೋಗದ ಧ್ಯಾನ
ದಿಂದ ವಾಸರೂಪಕಾಗಿಯೂ ಶುಭೋಪಯೋಗದ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಪುಣ್ಯರೂಪನಾಗಿಯೂ
ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ವರಮಶುದ್ಧರೂಪನಾಗಿಯೂ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಾನೆ.
ಶುದ್ಧವಾದ ಸ್ಥಿತಿಕಮಣಿಯ ಹಿಂದೆ (ಅಧವಾ ಕೆಳಗೆ) ಕೆಂಪು, ಕಪ್ಪು, ಹಳದಿ, ಹಸುರು
ಮೊದಲಾದ ಯಾವನಿರೂಪದ ವಸ್ತುವು (ವಾಸವಾಳದ ಹೂ ಕಾಗದ ಇತ್ಯಾದಿ) ಇಡಲ್ಪಡು
ವುದೋ ಸ್ಥಿತಿಕಮಣಿಯು ಅದೇ ವರ್ಣವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಕೆಂಪು
ಮೊದಲಾದ ವರ್ಣವುಳ್ಳ ವಸ್ತುಗಳ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಕೆಂಪುಮೊದಲಾದ (ಆಯಾಯ)
ವರ್ಣವುಳ್ಳದಾಗಿ ಕಾಣಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಗಾರುಡಮಂತ್ರವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವುದ
ರಿಂದ ಅಧವಾ ಜಪಿಸುವುದರಿಂದ ಆ ಮಂತ್ರವು ಗರುಡರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿ ಸರ್ವಕ್ಕೆ
ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ ಅಧವಾ ಮಂತ್ರಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಶಾಂತಿಕ,
ವಾಷ್ಪಿಕ, ವಶ್ಯ, ಆಕರ್ಷಣ, ಸ್ತಂಭನ, ಮಾರಣ, ವಿದ್ವೇಷಣ ಮತ್ತು ಉಚ್ಚಾಟನ
ಗಳೆಂಬ ಎಂಟುಕರ್ಮ(ಕ್ರಿಯೆ)ಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುವ ಮಂತ್ರಗಳು ಶಾಂತಿಕಾದಿ
ರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿ ಆಯಾಯ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತವೆ ಅದರಂತೆಯೇ
ಆತ್ಮನು ಯಾವ ಯಾವ ರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮನವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೋ ಆಯಾಯ
ರೂಪದಿಂದ ತನ್ಮಯನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅಧವಾ ಆತ್ಮನು ಯಾವ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸು
ತ್ತಾನೋ ಆ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸು (ತನ್ಮಯನಾಗು) ತ್ತಾನೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು.
ಇದನ್ನೇ ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ —ಯೇನ ಯೇನ ಸ್ವರೂಪೇಣ
ಯುಜ್ಯತೇ ಯಂತ್ರವಾಹಕಃ । ತೇನ ತನ್ಮಯತಾಂ ಯಾತಿ ವಿಶ್ವರೂಪೋ
ಮಣಿಯರ್ಥಾ ॥” ಅರ್ಥಾತ್ ಆತ್ಮನು ಯಾವ ಯಾವ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ನೇರಿರು
ತ್ತಾನೋ (ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಾನೋ) ಆಯಾಯಸ್ವರೂಪದಿಂದ (ಸ್ಥಿತಿಕಮಣಿಯು
ಆಯಾಯರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುವಂತೆ) ತನ್ಮಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆಂದು
ಭಾವವು. ಇಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತರಾಗಾದಿವಿಕ್ಲವಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆತ್ಮನ ಶುದ್ಧಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ
ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿದೆ.

ಏಹು ಜು ಅಪ್ಪಾ ನೋ ವರಮಪ್ಪಾ, ಕಮ್ಮವಿನೇನೇಂ ಜಾಯಲು ಜಪ್ಪಾ ।
ಜಾಮುಇಂ ಜಾಣಇ ಅಪ್ಪೆಂ ಅಪ್ಪಾ, ತಾಮುಇಂ ಸೋ ಜಿ ದೇಲು
ವರಮಪ್ಪಾ ॥ ೧೭೪ ॥

“ಏಷ ಯಃ ಆತ್ಮಾ ನ ವರಮಾತ್ಮಾ ಕರ್ಮವಿಶೇಷೇಣ ಜಾತಃ ಜಾವ್ಯಃ ।
ಯದಾ ಜಾನಾತಿ ಆತ್ಮನಾ ಆತ್ಮಾನಂ ತದಾ ನ ಏವ ದೇವಃ ವರಮಾತ್ಮಾ ॥ ೧೭೪ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಏಹು ಜು ಅನ್ವಾ—ಯಾವ ಈ ಆತ್ಮವಿರುತ್ತಾನೋ ಸೋ ಪರಮವ್ವಾ—ಆತನು(ಆತನೇ) ವರಮಾತ್ಮನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಆದರೆ, ಕಮ್ಮವಿನೇನೇಂ—ಕರ್ಮವಿಶೇಷದಿಂದ ಅರ್ಥಾತ್ ಅನಾದಿಕರ್ಮಬಂಧದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಜವ್ವಾ ಜಾಯಲು—ವರಾಧೀನನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. **ಜಾಮುಇಂ**—ಯಾವಾಗ ಅವ್ವೆಂ ಅಪ್ಪಾ ಜಾಣಿಇ—ತನ್ನಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೋ **ತಾಮುಇಂ**—ಆಗ ಸೋ ಜಿ ವರಮವ್ವಾ ದೇಲು—ಆತನೇ (ಈ ಆತ್ಮನೇ) ವರಮಾರಾಧ್ಯನಾದ ವರಮಾತ್ಮದೇವನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಗೋಚರ(ವ್ರತ್ಯಕ್ಷ)ನಾದ ಈ(ಶರೀರಕ್ಕೂ) ಆತ್ಮನೇ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯಸ್ವರೂಪನೂ ಕ್ವುಧಾದ್ವಷ್ಟಾದಶದೋಷರಹಿತನೂ ಅದ ನಿರ್ದೋಷವರಮಾತ್ಮನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಆತನು ಅನಾದಿಕರ್ಮಬಂಧನವಿಶೇಷದಿಂದ ಹಾಗೂ ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯ ದೋಷದಿಂದ ವರಾಧೀನನಾಗಿ ವರವದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆತನು ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಅರ್ಥಾತ್ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೋ ಆಗ (ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ) ಆತನೇ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯಿಂದಂಟಾದ ವೀತರಾಗನುಖಾಸುಧವದಿಂದ ಕ್ರೀಡಿಸುವವನೂ ವರಮಾರಾಧ್ಯನೂ ಆದ ವರಮಾತ್ಮನಾಗುತ್ತಾನೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಗತವರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಮಾಸನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ದೇಹದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿರೂಪದಿಂದಿರುತ್ತಾನೆ ಆದುದರಿಂದಲೇ ಕೇವಲಜ್ಞಾನೋತ್ಪತ್ತಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆತನು ಪ್ರಕಟನಾಗುತ್ತಾನೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಆತನ ವರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವು (ನಿಜಸ್ವರೂಪವು) ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಭಾವವು

ಜೋ ವರಮವ್ವಾ ಕಾಣಮಲು, ಸೋ ಹಲುಂ ದೇಲು ಅಣಂತು ।

ಜೋ ಹಲುಂ ಸೋ ಪರಮಪ್ಪ ವರು, ಏಹಲು ಭಾವಿ ಣಿಭಂತು

॥ ೧೭೫ ॥

“ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಜ್ಞಾನಮಯಃ ಸ ಅಹಂ ದೇವಃ ಅನಂತಃ ।

ಯಃ ಅಹಂ ಸ ಪರಮಾತ್ಮಾ ವರಃ ಇತ್ಯಂ ಭಾವಯ ನಿಭ್ರಾಂತಃ ॥ ೧೭೫ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೋ ವರಮವ್ವಾ—ಯಾವ ವರಮಾತ್ಮನು ಕಾಣಮಲು—ಜ್ಞಾನಮಯನೂ ದೇಲು ಅಣಂತು—ದೇವ (ವರಮಾರಾಧ್ಯ) ಸ್ವರೂಪನೂ ಅನಂತ (ಅವಿನಶ್ವರ)ನೂ ಆಗಿರುವನೋ ಸೋ ಹಲುಂ—ಅವನು (ಆ ವರಮಾತ್ಮನು) ನಾನಾಗಿದ್ದೇನೆ. **ಜೋ ಹಲುಂ**—ಯಾವ ನಾನಾದರೋ ಸೋ ವರಮಪ್ಪ ವರು—ಆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟನಾದ ವರಮಾತ್ಮನು. **ಏಹಲು**—ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಭಾವಿ ಣಿಭಂತು—ಸಂದೇಹರಹಿತನಾಗಿ (ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲದೆ) ಭಾವಿಸು.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಇಲ್ಲಿ ವರಮಾತ್ಮಶಬ್ದಕ್ಕೆ “ವರಮ+ಆತ್ಮಾ” ಉತ್ಕೃಷ್ಟನಾದ ಆತ್ಮನೆಂದು, ಅಥವಾ “ಪರ+ಮಾ+ಆತ್ಮಾ” ಉತ್ಕೃಷ್ಟನು ಹಾಗೂ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ

ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿರೂಪ“ಮಾ” ಅರ್ಥಾತ್ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು(ಸಂವತ್ಸು)ಯಾರಿಗಿರುವಳೋ ಆತ ನೆಂದರ್ಥವು | ಅಂತಹ ಜ್ಞಾನಮಯನೂ ವರಮಾರಾಧ್ಯನೂ ಅನಂತಸುಖಾದಿಗುಣಗಳಿಗೆ ಆಸ್ತದನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅನಂತನೂ ಅವಿನಾಶಿಯೂ ಆದ ವರಮಾತ್ಮನೇ ನಾನಾಗಿರುವೆನು. ಅರ್ಥಾತ್ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಕರ್ಮಾವೃತನಾಗಿರುವೆನಾದರೂ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಆ (ಪೂರ್ವೋಕ್ತ) ವರಮಾತ್ಮನೇ ನಾನಾಗಿರುವೆನು (ಏಕೆಂದರೆ ಕರ್ಮಬಂಧಮೋಕ್ಷಾದಿಗಳು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದಿರುತ್ತವಲ್ಲದೆ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ) ಹಾಗೆಯೇ ನಾನೇ ಆ ವರಮಾತ್ಮನು ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ವರಮಾತ್ಮನೇ ತಾನೆಂದೂ, ತಾನೇ ವರಮಾತ್ಮನೆಂದೂ (ಅಭೇದರೂಪದಿಂದ) ನಿಷ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಭಾವಿಸಬೇಕೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು. ಇಲ್ಲಿ “ನಾನು” ಎಂಬುದರಿಂದ ದೇಹಸ್ಥ ಆತ್ಮನೆಂದೂ ‘ಅವನು’ ಅಥವಾ ‘ವರಮಾತ್ಮನು’ ಎಂಬುದರಿಂದ ಮುಕ್ತಿಪ್ರಾಪ್ತವರಮಾತ್ಮನೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಸ್ವದೇಹದಲ್ಲಿಯೂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಿರುತ್ತಾನೆಂಬು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಾದಿಗಳ ಉಪಶಮವಶದಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಬೀಜಭೂತವಾದ ಕಾರಣಸಮಯಸಾರ(ನಿಜಾತ್ಮ)ವನ್ನೆ ನಿರಂತರ ಭಾವಿಸಬೇಕೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು.

ಣಿಮ್ಮಲಫಲಿಹಹಂ ಜೀಮ ಜಿಯ, ಭಿಣ್ಣು ಉ ವರಕಿಯಭಾಲು |

ಅವ್ವಸಹಾವಹಂ ತೇಮ ಮುಣಿ, ಸಯಲು ವಿ ಕಮ್ಮಸಹಾಲು || ೧೭೬ ||

“ನಿರ್ಮಲಸ್ಥಿತಿಗಾತ್ ಯಥಾ ಜೀವ ಭಿನ್ನಃ ವರಕೃತಭಾವಃ |

ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವಾತ್ ತಥಾ ಮನ್ಯಸ್ತ ಸಕಲಮಪಿ ಕರ್ಮಸ್ವಭಾವಮ್ || ೧೭೬ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜಿಯ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ಜೀಮ—ಹೇಗೆ ವರಕಿಯಭಾಲು—ವರಕೃತಭಾವವು ಅರ್ಥಾತ್ ದಾಸವಾಳದ ಹೂಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಗಳು **ಣಿಮ್ಮಲಫಲಿಹಹಂ—**ನಿರ್ಮಲವಾದ ಸ್ಥಿತಿಕಮಣಿಯ ದೆಸೆಯಿಂದ **ಭಿಣ್ಣು ಉ—**ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವುದೋ **ತೇಮ—**ಹಾಗೆಯೇ **ಸಯಲು ವಿ ಕಮ್ಮಸಹಾಲು—**ಸಮಸ್ತ (ಶುಭಾಶುಭ) ಕರ್ಮಗಳ ಸ್ವಭಾವವನ್ನೂ **ಅವ್ವಸಹಾವಹಂ—**ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದುದನ್ನಾಗಿ ಮುಣಿ—ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಕೆಂವು, ನೀಲಮೊದಲಾದ ವರ್ಣಗಳುಳ್ಳ ದಾಸವಾಳದ ಹೂ ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧ ವಸ್ತುಗಳ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಸ್ಥಿತಿಕಮಣಿಯು ಕೆಂವು ನೀಲ ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧವರ್ಣಗಳುಳ್ಳವಾಗಿ ಕಾಣಲ್ಪಡುವುದಾದರೂ ವರ್ಣಯುಕ್ತವಾದ ಆ ವಸ್ತುಗಳು ಸ್ಥಿತಿಕಮಣಿಯಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದುವುಗಳಾಗಿವೆ ಆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಿತಿಕಮಣಿಯಿಂದ ಬೇರೆಮಾಡಿದೊಡನ ಆ ಮಣಿಯ ನಿಜರೂಪವು ವ್ರಕಟ (ವ್ಯಕ್ತ)ವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆಯೇ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿಕರ್ಮಗಳ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವವು ವಿವಿಧವಿಕಲ್ಪಗಳುಳ್ಳವಾಗಿ ಕಾಣಲ್ಪಡುತ್ತದಾದರೂ ವಿಕಲ್ಪಗಳ

ನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಆ ಸಮಸ್ತ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿವೈಕರ್ಮ, ಭಾವಕರ್ಮ, ನೋ
ಕರ್ಮಗಳ ಸ್ವಭಾವವು ಆತ್ಮನ ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ.
ಆತ್ಮನಿಂದ ಆ ಕರ್ಮಗಳು ದೂರವಾದೊಡನೆ ಆತ್ಮನ ನಿಜಸ್ವರೂಪವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗು
ತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಆತ್ಮ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಗಳ ಸ್ವಭಾವದ ಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು
ಭಾವವು.

ಜೀಮ ಸಹಾವಿಂ ಣಿಮ್ಮಲಲು, ಫಲಿಹಲು ತೇಮ ಸಹಾಲು ।

ಭಂತಿವಿ ಮುಳಲು ಮ ಮಣ್ಣಿ ಜಿಯ, ಮುಳಲಿ ದೆಕ್ಕವಿ ಕಾಲು ॥ ೧೭೭ ॥

“ಯಥಾ ಸ್ವಭಾವೇನ ನಿರ್ಮಲಃ ಸ್ಫಟಿಕಃ ತಥಾ ಸ್ವಭಾವಃ ।

ಭ್ರಾಂತ್ಯಾ ಮಲಿನಂ ಮಾ ಮನ್ಯಸ್ತ ಜೀವ ಮಲಿನಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕಾಯಮ್”

॥ ೧೭೭ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜಿಯ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! (ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿ)
ಜೀಮ—ಹೇಗೆ (ಯಾವ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ) ಫಲಿಹಲು—ಸ್ಫಟಿಕವು ಸಹಾವಿಂ—ಸ್ವಭಾವ
ದಿಂದ ಣಿಮ್ಮಲಲು—ನಿರ್ಮಲವಾಗಿರುವುದೋ ತೇಮ—ಹಾಗೆಯೇ (ಅದೇಪ್ರಕಾರ
ವಾಗಿ) ಸಹಾಲು—ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವವು ನಿರ್ಮಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮುಳಲಿ ಕಾಲು
ದೆಕ್ಕವಿ—ಮಲಿನವಾದ ಶರೀರವನ್ನು ನೋಡಿ ಭಂತಿವಿ—ಭ್ರಾಂತಿ (ಭ್ರಮೆ, ಅಜ್ಞಾನ)
ಯಿಂದ ಮುಳಲು ಮ ಮಣ್ಣಿ—ಆತ್ಮನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಮಲಿನವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಡ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಸ್ಫಟಿಕಮಣಿಯು ಸ್ವಭಾವತಃ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿರುವಂತೆ ವಿಶುದ್ಧ
ಜ್ಞಾನರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನ ಸ್ವಭಾವವೂ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಇಂತಹ ವರಮಾತ್ಮ
ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ಶರೀರವು ಮಲಿನವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಶರೀರದ
ಈ ಮಲಿನತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವವೂ ಮಲಿನವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು.
ಏಕೆಂದರೆ ಚೇತನಾನುಮಾನದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪಕ್ಕಿಂತ ಜಡನಾದ ಶರೀರಸ್ವರೂಪವು
ಸರ್ವಥಾ ಭಿನ್ನವಾದುದೆಂದು ಭಾವವು.

ಮುಂದೆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಭೇದಭಾವನೆಯನ್ನು ರಕ್ತವಸ್ತ್ರಾದಿಗಳ ದೃಷ್ಟಾಂತದಮೂಲಕ
ಸಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ:—

ರತ್ತೇ ವತ್ಥೇಂ ಜೀಮ ಬುಹು, ದೇಹು ಣ ಮಣ್ಣಿ ರತ್ತು ।

ದೇಹಿಂ ರತ್ತಿಂ ಣಾಣಿ ತಹಂ, ಅಪ್ಪು ಣ ಮಣ್ಣಿ ರತ್ತು ॥ ೧೭೮ ॥

ಜಿಣ್ಣಿಂ ವತ್ಥಿಂ ಜೀಮ ಬುಹು, ದೇಹು ಣ ಮಣ್ಣಿ ಜಿಣ್ಣಿ ।

ದೇಹಿಂ ಜಿಣ್ಣಿಂ ಣಾಣಿ ತಹಂ, ಅಪ್ಪು ಣ ಮಣ್ಣಿ ಜಿಣ್ಣಿ ॥ ೧೭೯ ॥

ವತ್ಥು ವಣಿಟ್ಟಿಂ ಜೀಮ ಬುಹು, ದೇಹು ಣ ಮಣ್ಣಿ ಣಿಟ್ಟಿ ।

ಣಿಟ್ಟೀ ದೇಹೇ ಣಾಣಿ ತಹಂ, ಅಪ್ಪು ಣ ಮಣ್ಣಿ ಣಿಟ್ಟಿ ॥ ೧೮೦ ॥

ಭಿಣ್ಣುಲು ವತ್ತು ಜಿ ಜೀಮು ಜಿಯು, ದೇಹಹಂ ಮುಣ್ಣು ಇ ಕಾಣಿ ।
 ದೇಹು ವಿ ಭಿಣ್ಣುಲುಂ ಕಾಣಿ ತಹಂ, ಅವ್ವಹಂ ಮುಣ್ಣು ಇ ಜಾಣಿ ॥ ೧೮೧ ॥
 “ರಕ್ತೇನ ವಸ್ತ್ರೇಣ ಯಥಾ ಬುಧಃ ದೇಹಂ ನ ಮನ್ಯತೇ ರಕ್ತಮ್ ।
 ದೇಹೇನ ರಕ್ತೇನ ಜ್ಞಾನೀ ತಥಾ ಆತ್ಮಾನಂ ನ ಮನ್ಯತೇ ರಕ್ತಮ್ ॥ ೧೮೨ ॥
 ಜೀರ್ಣೇನ ವಸ್ತ್ರೇಣ ಯಥಾ ಬುಧಃ ದೇಹಂ ನ ಮನ್ಯತೇ ಜೀರ್ಣಮ್ ।
 ದೇಹೇನ ಜೀರ್ಣೇನ ಜ್ಞಾನೀ ತಥಾ ಆತ್ಮಾನಂ ನ ಮನ್ಯತೇ ಜೀರ್ಣಮ್ ॥ ೧೮೩ ॥
 ವಸ್ತ್ರೇ ವ್ರಣಷ್ಟೇ ಯಥಾ ಬುಧಃ ದೇಹು ನ ಮನ್ಯತೇ ನಷ್ಟಮ್ ।
 ನಷ್ಟೇ ದೇಹೇ ಜ್ಞಾನೀ ತಥಾ ಆತ್ಮಾನಂ ನ ಮನ್ಯತೇ ನಷ್ಟಮ್ ॥ ೧೮೪ ॥
 ಭಿನ್ನಂ ವಸ್ತ್ರಮೇವ ಯಥಾ ಜೀವ ದೇಹಾತ್ ಮನ್ಯತೇ ಜ್ಞಾನೀ ।
 ದೇಹಮಪಿ ಭಿನ್ನಂ ಜ್ಞಾನೀ ತಥಾ ಆತ್ಮನಃ ಮನ್ಯತೇ ಜಾನೀಹಿ ॥ ೧೮೫ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೀಮು—ಹೇಗೆ ಬುಹು—ವಿದ್ವಾಂಸನು (ಬುದ್ಧಿವಂತನು, ತಿಳುಸಳಿಕೆಯುಳ್ಳವನು) ರಕ್ತೇಂ ವತ್ಸೇಂ—ಕೆಂವಾದ (ಕೆಂವುವರ್ಣವುಳ್ಳ) ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ದೇಹು—ಶರೀರವನ್ನು ರತ್ನು ಣ ಮುಣ್ಣು ಇ—ಕೆಂವಾದುದನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂದರೆ, ಕೆಂವುವಸ್ತ್ರವನ್ನಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿ ಆತನ ಶರೀರವೂ ಕೆಂವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದರ್ಥವು ತಹಂ—ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಣಿ—ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಿಯು ದೇಹಿಂ ರತ್ನಿಂ—ಕೆಂವಾದ ಶರೀರದಿಂದ ಅವ್ವು ರತ್ನು ಣ ಮುಣ್ಣು ಇ—ಆತ್ಮನನ್ನು ಕೆಂವಾದವನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ

ಜೀಮು—ಹೇಗೆ ಬುಹು—ವಿದ್ವಾಂಸನು ಜಿಣ್ಣಿಂ ವತ್ಸಿಂ—ಜೀರ್ಣವಾದ(ಹಳೆಯದಾದ) ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ದೇಹು ಜಿಣ್ಣು ಣ ಮುಣ್ಣು ಇ—ದೇಹವನ್ನು ಜೀರ್ಣವಾದುದನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೋ ತಹಂ ಕಾಣಿ—ಹಾಗೆಯೇ ಜ್ಞಾನಿಯು ದೇಹಿಂ ಜಿಣ್ಣಿಂ—ಜೀರ್ಣವಾದ ದೇಹದಿಂದ ಅವ್ವು ಜಿಣ್ಣು ಣ ಮುಣ್ಣು ಇ—ಆತ್ಮನನ್ನು ಜೀರ್ಣವಾದವನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಜೀಮು ಬುಹು—ಹೇಗೆ ಬುದ್ಧಿವಂತನು ವತ್ತು ವಣಟ್ಟಿ ಇ—ವಸ್ತ್ರವು ನಾಶವಾಗುತ್ತಿರಲು (ವಸ್ತ್ರವು ನಾಶವಾಗುವುದರಿಂದ) ದೇಹು ಣಟ್ಟಿ ಣ ಮುಣ್ಣು ಇ—ಶರೀರವನ್ನು ನಷ್ಟ(ನಾಶ)ವಾದುದನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೋ ತಹಂ ಕಾಣಿ—ಹಾಗೆಯೇ ಜ್ಞಾನಿಯು ಣಟ್ಟಿ ದೇಹೇ—ಶರೀರವು ನಷ್ಟ(ನಾಶ)ವಾಗುತ್ತಿರಲು ಅವ್ವು ಣಟ್ಟಿ ಣ ಮುಣ್ಣು ಇ—ಆತ್ಮನನ್ನು ನಷ್ಟ(ನಾಶ)ವಾದವನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ

ಜಿಯು—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ಜೀಮು—ಹೇಗೆ ಕಾಣಿ—ಜ್ಞಾನಿಯು ವತ್ತು—ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ದೇಹಹಂ ಭಿಣ್ಣುಲು ಜಿ—ದೇಹದದೆಸೆಯಿಂದ(ದೇಹಕ್ಕಿಂತ) ಭಿನ್ನವಾದುದನ್ನಾಗಿಯೇ ಮುಣ್ಣು ಇ—ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೋ ತಹಂ—ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಣಿ—ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಿಯು ದೇಹು ವಿ—ದೇಹವನ್ನೂ ಅವ್ವಹಂ ಭಿಣ್ಣುಲು ಮುಣ್ಣು ಇ

ಆತ್ಮನದೇನೆಯಿಂದ(ಆತ್ಮನಿಗಿಂತ) ಭಿನ್ನವಾದುದನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆಂದು ಜಾಣೆ—ನೀನು ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ — ಶರೀರಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿರುವ ವಸ್ತುವು ಶರೀರದೊಡನೆ ನೇರವು ವಂತೆ ಕಾಣುವುದಾದರೂ ವಸ್ತುತಃ ಅದು ಶರೀರದಿಂದ ಭಿನ್ನ(ಬೇರೆ)ವಾದುದು. ಆದುದರಿಂದ ವಸ್ತುವ ಕೆಂಪುಬಣ್ಣ, ಜೀರ್ಣತೆ(ಹಳೆಯದಾಗುವಿಕೆ) ಮತ್ತು ನಾಶವಾಗುವಿಕೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕೆಂಪುಬಣ್ಣ, ಜೀರ್ಣತೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರಂತೆಯೇ ಶರೀರವು (ಸಂಸಾರಿ)ಜೀವನದೊಡನೆ ನೇರವಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣುವುದಾದರೂ ಅ ಶರೀರವು ಜೀವ(ಆತ್ಮ)ನಿಂದ ಸರ್ವಧಾ ಭಿನ್ನವಾದುದು. ಅತವನ ಶರೀರದ ವರ್ಣವಿಶೇಷ, ಜೀರ್ಣತೆ, ನಾಶಾದಿಗಳಿಂದ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ವರ್ಣವಿಶೇಷ, ಜೀರ್ಣತೆ, ನಾಶಾದಿಗಳುಂಟಾಗಲಾರವು. ವ್ಯವಹಾರಸಯದಿಂದ ಈ ಆತ್ಮನು ದೇಹದಲ್ಲಿರುವವನಾಗಿದ್ದರೂ ಸಹಜ-ಶುದ್ಧವರಮಾನಂದರೂಪವಾದ ನಿಜಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಸರ್ವಧಾ ದೇಹಭಿನ್ನನಾಗಿಯೇ ಇರುವನು. ಅತವನ ದೇಹಸಂಬಂಧವಾದ ಸುಖದುಃಖಾದಿಗಳು ಆತ್ಮನಿಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸ್ವನಂವೇದನಜ್ಞಾನಿಯು ದೇಹಾತ್ಮಭೇದವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವಿಸು.

ಇಹಂ ತಣು ಜೀವಡ ತುಜ್ಜು ರಿಲು, ದುಕ್ಕುಣಂ ಜೇಣ ಜಣೇಇ ।

ನೋ ವರು ಜಾಣಹಿ ಮಿತ್ತು ತುಹುಂ, ಜೋ ತಣು ಏಹಂ

ಹಣೇಇ ॥ ೧೮೨ ॥

“ಇಯಂ ತನುಃ ಜೀವ ತವ ರಿಪುಃ ದುಃಖಾನಿ ಯೇನ ಜನಯತಿ ।

ತಂ ವರಂ ಜಾನೀಹಿ ಮಿತ್ರಂ ತ್ವಂ ಯಃ ತನುಮೇತಾಂ ಹಂತಿ

॥ ೧೮೨ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೀವಡ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ಜೇಣ—ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ ಇಹಂ ತಣು—ಈ ಶರೀರವು ದುಕ್ಕುಣಂ ಜಣೇಇ—ದುಃಖಗಳನ್ನಂಟುಮಾಡುತ್ತದೋ (ಆಕಾರಣದಿಂದ) ತುಜ್ಜು ರಿಲು—ನಿನ್ನ(ನಿನಗೆ) ಶತ್ರುವು. ಜೋ—ಯಾವನು ಏಹಂ ತಣು—ಈ ಶರೀರವನ್ನು ಹಣೇಇ—ಘಾತಿಸು(ನಾಶಗೊಳಿಸು)ತ್ತಾನೋ ನೋ ವರು—ಆ ವರಮನುನುಷ್ಠ(ಶತ್ರು)ನನ್ನು ತುಹುಂ ಮಿತ್ತು ಜಾಣಹಿ—ನೀನು ಮಿತ್ರನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿ ಅರ್ಥಾತ್ ಆತನ ಮೇಲೆ ದ್ವೇಷಭಾವವನ್ನು ತಾಳಬೇಡ

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಜೀವನೇ! ನಿನ್ನೀ ಶರೀರವು ನಿನಗೆ ಅನೇಕದುಃಖಗಳನ್ನಂಟು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಶತ್ರುನಮಾನವಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ನಿನ್ನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಆ ಶರೀರದ ನೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವರಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗ (ಪ್ರೀತಿ)ವನ್ನಿಡಬೇಡ ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಘಾತಿಸುವ (ಹಿಂಸಿಸುವ, ನಾಶಪಡಿಸುವ) ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಶತ್ರುವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಆತನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಬೇಡ. ಏಕೆಂದರೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಶತ್ರುವನ್ನು ಘಾತಿಸುವವನ ಮೇಲೆ ಯಾರೂ ದ್ವೇಷವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆತನನ್ನು

ಮಿತ್ರನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ನಿನ್ನ ಶತ್ರುಸಮಾನವಾದೀಶರೀರವನ್ನು ಘಾತಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಿತ್ರನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿ. ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬ ಶತ್ರುವು ನಿನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಯುಧಿಷ್ಠಿರ (ಧರ್ಮರಾಯ) ಮೊದಲಾದ ವಾಂಡವರಂತೆ ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ವರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಭಾವನೆಯಿಂದಂಟಾದ ವರಮಸಮರಸೀಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾದವನಾಗಿ ಆ ಶರೀರ ಘಾತಕನ ಮೇಲೆ ದ್ವೇಷವನ್ನು ಮಾಡಬೇಡ. ಇದೇ ಆಶಯವನ್ನು ಶ್ರೀ ವಂಡಿತ ಆಶಾಧರರು “ಸಾಗಾರಧರ್ಮಾವೃತ”ದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ — “ನ್ಯಸ್ಯ ಭೂಷಾಧಿಯಾಂಗೇಷು, ಸಂತಪ್ತಾ ಲೋಹಶೃಂಖಲಾಃ | ದ್ವಿಟ್ಟೈಕ್ಯೈಃ ಕೀಲಿತ ಪದಾಃ, ಸಿದ್ಧಾ ಧ್ಯಾನೇನ ವಾಂಡವಾಃ ||” ಅರ್ಥಾತ್ (ಧ್ಯಾನಸ್ಥರಾದ) ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಮೊದಲಾದ ವಾಂಡವರಿಗೆ ಶತ್ರುಗಳಾದ ಕೌರವರ ವಕ್ಷದವರು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕಬ್ಬಿಣದ ಸಂಕೋಲೆಗಳನ್ನು “ಇವು ನಿಮಗೆ ಸುವರ್ಣಾಭರಣಗಳು” ಎಂದು ಕಂಠಮೊದಲಾದ ಅಂಗಗಳಿಗೆ ತೊಡಿಸಿ ಅವರ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಕಬ್ಬಿಣದ ಕೀಲುಗಳಿಂದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿದರು. ಆದರೂ ವಾಂಡವರು ಶತ್ರುಗಳಮೇಲೆ ದ್ವೇಷವನ್ನು ಹೊಂದದೆ ಹಾಗೂ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪವರಮಸಮಾಧಿಯಿಂದ ವಿಚಲಿತರಾಗದೆ ಆ ವರಮಧ್ಯಾನದಿಂದ ಸಿದ್ಧ(ಮುಕ್ತ)ರಾದರು. ಅದರಂತೆಯೇ ನೀನು ನಿನ್ನ ಶರೀರಘಾತಕನ ಮೇಲೆ ದ್ವೇಷವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಮುಖ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಉದಯಹಂ ಆಣಿವಿ ಕಮ್ಮು ಮುಇಂ, ಜಂ ಭುಂಜೀವಲು ಹೋಇ |

ತಂಸಹ ಆವಿಲು ಖವಿಲು ಮುಇಂ, ಸೋವರ ಲಾಹು ಜಿ ಕೋಇ || ೧೮೩ ||

“ಉದಯಮಾನೀಯ ಕರ್ಮ ಮಯಾ ಯತ್ ಭೋಕ್ತವ್ಯಂ ಭವತಿ |

ತತ್ ಸ್ವಯಮಾಗತಂ ಕೃಪಿತಂ ಮಯಾ ನ ವರಂ ಲಾಭ ಏವ ಕಶ್ಚಿತ್ || ೧೮೩ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಮುಇಂ—ನನ್ನಿಂದ ಜಂ ಕಮ್ಮು—ಯಾವ ಕರ್ಮವು ಉದಯಹಂ ಆಣಿವಿ—ಉದಯಕ್ಕೆ ತಂದು ಭುಂಜೀವಲು ಹೋಇ—ಅನುಭವಿಸಲ್ಪಡಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೋ ಸಹ ಆವಿಲು—ತಾನಾಗಿಯೇ ಉದಯಕ್ಕೆ ಬಂದ ತಂ—ಆ ಕರ್ಮವು ಮುಇಂ ಖವಿಲು—ನನ್ನಿಂದ ಕ್ಷಯಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಅರ್ಥಾತ್ ಶಾಂತ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಸಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ನಾಶಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಸೋ ಕೋಇ—ಅದೊಂದು ಹರ ಲಾಹು ಜಿ—ದೊಡ್ಡ ಲಾಭವೇ ಆಗಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಮೋಕ್ಷಾಧಿಕಾರಿಗಳಾದ ಮಹಾಮುನಿಗಳು ಉದಯಕ್ಕೆ ಬಾರದಿರುವ ಚಿರಸಂಚಿತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟಆತ್ಮಭಾವನೆಯ ಬಲದಿಂದ ಉದಯಕ್ಕೆ ತಂದು ಆ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲವನ್ನನುಭವಿಸಿ ಶೀಘ್ರತಃ ಅವುಗಳನ್ನು ನಾಶ(ನಿರ್ಜರೆ)ಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಂದುವೇಳೆ ಪೂರ್ವೋಪಾರ್ಜಿತಕರ್ಮಗಳು ತಾನಾಗಿಯೇ ಉದ

ಯಕ್ಕೆ ಬಂದುದಾದರೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಸುಖದುಃಖರೂಪವಾದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವಂತಾದರೆ ಆಗ ಆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಉದಯಕ್ಕೆ ತರುವ ಪ್ರಯಾಸವಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಅದೊಂದು ರೀತಿಯ ಲಾಭವೇ ಆಗಿದೆ. ಒಬ್ಬ ವ್ಯಾವಾರಿಯು ಜನರನ್ನು ಕರೆದು ಕರೆದು ವ್ಯಾವಾರವನ್ನು ಮಾಡುವುದರ ಬದಲು ಆ ಜನರು ತಾವಾಗಿಯೇ (ಸ್ವತಃ) ಬಂದು ವ್ಯಾವಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದುದಾದರೆ ಆ ವ್ಯಾವಾರಿಗೆ ಅದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಲಾಭವೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆಯೇ ಮಹಾಮುನಿಯು ದುರ್ಧರತವಶ್ಚರಣೆಯಿಂದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಉದಯಕ್ಕೆ ತಂದು ಕ್ಷಯಗೊಳಿಸುವ ಬದಲು ಆ ಕರ್ಮಗಳೇ (ಸ್ವತಃ) ಉದಯಕ್ಕೆ ಬಂದುವುವಾದರೆ ಆ ಮುನಿಗೆ ಅದೊಂದು ಲಾಭವೇ ಆಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ನಿನ್ನ ಪೂರ್ವಾರ್ಜಿತ ಶುಭಾಶುಭ ಕರ್ಮಗಳು ಉದಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿನಗೆ ಸುಖದುಃಖರೂಪವಾದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾದರೆ ಅದರಿಂದ ನೀನು ವಿಕಾರಗೊಳ್ಳುವೆ ಹಾಗೆ ಆ ಕರ್ಮಗಳು ಫಲಕೊಟ್ಟು ನಾಶ (ನಿರ್ಜರೆ)ವಾಗುವುದರಿಂದ ತನಗೆ ಲಾಭವೇ ಹೊರತು ನಷ್ಟವಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸುವವನಾಗಿ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಸಮತಾಭಾವದಿಂದ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರಿಂದಲೇ ಸಂತೋಷವಡುವವನಾಗು ಹಾಗೂ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿವಿಭಾವ (ವಿಕಾರ)ವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಡವೆಂದು ಭಾವವು.

ಣಿಟ್ಟುರವಯಣು ಸುಣೇವಿ ಜಿಯ, ಜಇ ಮಣಿ ಸಹಣ ಣ ಜಾಇ ।

ತೋ ಲಹು ಭಾವಹಿ ಬಂಭು ಪರು, ಜಿಂ ಮಣು ಝುತಿ ವಿಲಾಇ ||೧೮೪||

ನಿಷ್ಕರವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಜೀವ ಯದಿ ಮನಸಿ ಸೋಢಂ ನ ಯಾತಿ ।

ತತೋ ಲಘು ಭಾವಯ ಬ್ರಹ್ಮ ವರಂ ಯೇನ ಮನೋ ಝುಟಿತಿ

ವಿಲೀಯತೇ || ೧೮೪ ||

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜಿಯ — ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ಜಇ — ಒಂದುವೇಳೆ **ಣಿಟ್ಟುರವಯಣು ಸುಣೇವಿ**—ಇತರರ ನಿಷ್ಕರ (ಕರೋರ)ವಾದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ **ಮಣಿ**—ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಹಣ ಣ ಜಾಇ—ಸಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲವಾದರೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಸಹಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾದರೆ **ತೋ**—ಆಗ(ಅದಕ್ಕಾಗಿ) **ಲಹು**—ಕೂಡಲೇ **ಬಂಭು ಪರು ಭಾವಹಿ**—ಸ್ವದೇಹಸ್ಥನಾದ ವರಬ್ರಹ್ಮ (ಪರಮಾತ್ಮ)ನನ್ನು ಭಾವಿಸು ಅರ್ಥಾತ್ ಧ್ಯಾನಿಸು. **ಜಿಂ**—ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ(ಪರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನದಿಂದ) **ಮಣು**—ಮನಸ್ಸು **ಝುತಿ ವಿಲಾಇ**—ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ವಿಲೀನ(ದ್ರವೀಭೂತ)ವಾಗುತ್ತದೆ. ಅರ್ಥಾತ್ ಮನಸ್ಸು ಶಾಂತವಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಸಹನಶಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಜೀವನೇ! ಯಾರಾದರೂ ಅವಿವೇಕಿಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೃದಯಕರ್ಣಗಳಿಗೆ ಶೂಲದಂತಿರುವ ಕರೋರಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದುದಾದರೆ ನೀನದನ್ನು ಶಾಂತ(ಸಮತಾ)ಭಾವದಿಂದ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳು. ಒಂದುವೇಳೆ ಹಾಗೆ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿನ್ನಿಂದ ಅಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ತತ್ಕ್ಷಣವೇ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಿಂದ ನಿಜದೇಹ

ದಲ್ಲಿರುವ ವರಮಾತೃ(ವರಬ್ರಹ್ಮ)ನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸು ಹಾಗೆ ವರಮಾತೃನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸು
ವುದರಿಂದ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಮಾಧಿಯಿಂದುಂಟಾದ ವರಮಾನಂದೈಕರೂಪವಾದ
ಸುಖರಸಾನುಭವದಿಂದ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ದ್ರವೀಭೂತವಾಗುವುದು ಅರ್ಥಾತ್
ವರಮಶಾಂತವಾಗುವುದು.

ಲೋಲು ವಿಲಕ್ಷಣು ಕಮ್ಮವಸು, ಇತ್ಥ ಭವಂತರಿ ಏಇ ।

ಚುಜ್ಜು ಕಿ ಜಇ ಇಹು ಅಪ್ಪಿ ಠಿಲು, ಇತ್ಥ ಜಿ ಭವಿ ಣ ವಡೇಇ ॥ ೧೮೫ ॥

“ಲೋಕಃ ವಿಲಕ್ಷಣಃ ಕರ್ಮವಶಃ ಅತ್ರ ಭವಾಂತರೇ ಆಯಾತಿ ।

ಆಶ್ಚರ್ಯಂ ಕಿಂ ಯದಿ ಅಯಂ ಆತ್ಮನಿ ಸ್ಥಿತಃ ಅತ್ಯೈವ ಭವೇ ನ ವತತಿ ॥ ೧೮೫ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ಜಾತಿ
ಭೇದದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣು—ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣರೂಪವರಮಾತೃ-ತತ್ತ್ವದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣ
ನಾದ (ವಿವರೀತಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ) ಲೋಲು—ಈ ಸಂಸಾರಿಜೀವನು ಕಮ್ಮವಸು—ಕರ್ಮ
ವಶನಾಗಿ ಇತ್ಥ ಭವಂತರಿ ಏಇ—ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಾನೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಜನ್ಮ
ತಾಳುತ್ತಾನೆ ಅಥವಾ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ. ಜಇ—ಒಂದುವೇಳೆ ಇಹು — ಈ ಜೀವನು
ಅಪ್ಪಿ ಠಿಲು—ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ (ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ) ಸ್ಥಿರನಾದುದಾದರೆ ಇತ್ಥ ಜಿ ಭವಿ—ಇದೇ
ಭವ(ಸಂಸಾರ)ದಲ್ಲಿ ಣ ವಡೇಇ—ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ (ಬೀಳಲಾರನು). ಇದರಲ್ಲಿ ಚುಜ್ಜು
ಕಿ—ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು?

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿವರ್ಣ(ಜಾತಿ)ಭೇದದ ಕಾರಣದಿಂದ ನಿರ್ದೋಷ
ವರಮಾತೃಸ್ವಭಾವದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣನಾದ ಈ ಸಂಸಾರಿಜೀವನು ಪೂರ್ವೋಪಾರ್ಜಿತ
ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಅಧೀನನಾಗಿ ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕಜಾತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತ ಭ್ರಮಿ
ಸುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಇಂತಹ ಜೀವನು ಒಂದುವೇಳೆ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಲೀನ(ನಕ್ತ)
ನಾದುದಾದರೆ ಆಮೇಲೆ ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸಲಾರನು ಅರ್ಥಾತ್ ಸಂಸಾರ
ರಹಿತ(ಮುಕ್ತ)ನಾಗುವನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು? ಅಂದರೆ ಇದು ವಸ್ತು
ಸ್ಥಿತಿಯಾದುದರಿಂದ ಇದರಲ್ಲಿನೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದರ್ಥವು. ಅತಃಪ ವ ಸಂಸಾರಭಯ
ಭೀತನಾದ ಭವ್ಯನು ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ತೊರೆದು
ಕೇವಲ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು.

ಅವಗುಣಗಹಣಇಂ ಮಹುತಣಇಂ, ಜಇ ಜೀವಹಂ ಸಂತೋಸು ।

ತೋ ತಹಂ ಸೊಕ್ಷಹಂ ಹೇಲು ಹಲುಂ, ಇಲು ಮಣ್ಣಿವಿ ಚಇ

ರೋಸು ॥ ೧೮೬ ॥

“ಅವಗುಣಗ್ರಹಣೇನ ಮದೀಯೇನ ಯದಿ ಜೀವಾನಾಂ ಸಂತೋಷಃ ।

ತತಃ ತೇಷಾಂ ಸುಖಸ್ಯ ಹೇತುರಹಂ ಇತಿ ಮತ್ಪಾ ತ್ಯಜ ರೋಷಮ್” . ॥ ೧೮೬ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಮಹುತಣಿಂ—ನನ್ನಸಂಬಂಧವಾದ ಅವಗುಣಗಹಣಿಂ—ಅವಗುಣ(ದೋಷ)ವನ್ನು ಗ್ರಹಣೆಮಾಡುವುದರಿಂದ ಜಿಇ—ಒಂದುವೇಳೆ ಜೀವಹಂ—ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಸಂತೋಸು—ಸಂತೋಷವುಂಟಾಗುವುದಾದರೆ ತೋ—ಅದರಿಂದ (ಆಕಾರಣದಿಂದ) ಹಲುಂ—ನಾನು ತಹಂ—ಆ ಜೀವರುಗಳ ಸೊಕ್ಕುಹಂ ಹೇಲು—ಸುಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾಗುವೆನು ಇಹು ಮಣ್ಣಿವಿ—ಹೀಗೆಂದು ತಿಳಿದು ರೋಸು ಚಿಇ—ರೋಷ(ಕೋಪ)ವನ್ನು ಬಿಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಜೀವನೇ! ಯಾರಾದರೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ದೋಷಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸಿದರೆ ಅಥವಾ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ದೋಷಾರೋಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದುದಾದರೆ ನೀನು ಅವರಮೇಲೆ ಮುನಿಸುಗೊಳ್ಳಬೇಡ. ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಯಾರಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ರೋಧ(ಕೋಪ)ವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಎಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ಷಮಾಭಾವವನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ ಅವರು ಹೀಗೆ ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ:—ನನ್ನಲ್ಲಿರುವ ದೋಷಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಣೆಮಾಡಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದರಿಂದ ಆ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಸಂತೋಷವುಂಟಾಗುವುದಾದರೆ ನಾನು ಅವರ ಆ ಸಂತೋಷ(ಸುಖ)ಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾದೆನು. ಆದುದರಿಂದ ನಾನೇಕೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ಕೋಪಗೊಳ್ಳಬೇಕು? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದ್ರವ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಇತರರನ್ನು ಸಂತೋಷವಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ವರೋಪಕಾರಾವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಇತರರಿಗೆ ದ್ರವ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಸುಖಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಆ ಜನರು ನನ್ನಿಂದ ಯಾವ ವಸ್ತು(ದ್ರವ್ಯಾದಿ)ವನ್ನೂ ವಡೆಯದೆ ಕೇವಲ ನನ್ನ ದೋಷಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದರಿಂದಲೇ ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುವರಾದರೆ ನಾನು ಏನೊಂದೂ ಪ್ರಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ (ಸುಲಭವಾಗಿ) ಅವರನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಅಥವಾ ವ್ರಾಯಃ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ದೋಷಗಳು ತನಗೆ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ದೋಷಗಳನ್ನು ಇತರರು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿದರೆ ಅದರಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ದೋಷಗಳನ್ನು (ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು) ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಾಗೂ ಮುಂದೆ ಆ ದೋಷಗಳು ತನ್ನಲ್ಲುಂಟಾಗದಂತೆ ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದಿರಲು ಅನುಕೂಲ(ಸಹಾಯ)ವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಥವಾ ಇತರರು ತನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲದ ದೋಷಗಳನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಾರೋಪಿಸಿದುದಾದರೆ ಆ ದೋಷಗಳು ಪ್ರಕೃತ ತನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಎಂದಾದರೂ (ಪ್ರಮಾದವಶದಿಂದ) ಸಂಭವಿಸದಂತೆ ಜಾಗ್ರತೆವಹಿಸಲು ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಥವಾ ದೋಷಗ್ರಾಹಿಗಳಾದ ಜನರು ನನ್ನಲ್ಲಿರುವ ದೋಷಗಳನ್ನೇ ಗ್ರಹಣೆಮಾಡು (ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳು)ತ್ತಾರಲ್ಲದೆ ನನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಗುಣಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಣೆಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ನನಗೆ ಲಾಭವೇ ಅಲ್ಲದೆ ನಷ್ಟವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ದೋಷಗಳು ಸ್ವಯಂ ತ್ಯಾಜ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬಿಡಬೇಕಾದ ದೋಷಗಳನ್ನು ಇತರರು ಅವರಾಗಿಯೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುದಾದರೆ ನನಗೆ ಅದೊಂದು ಲಾಭವೇ ಆಗಿದೆ. ಕದಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮನೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಕಳ್ಳರು ಅಲ್ಲಿರುವ ರತ್ನಸುವರ್ಣಾದಿ ಉತ್ತಮವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೇವಲ

ಕಲ್ಲು ಮಣ್ಣುಗಳನ್ನು ರೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರೆ ಅದರಿಂದ ಆ ಪುನೆಯ ಒಬ್ಬನಿಗಾಗುವ ಸಪ್ತವೇನು? ಅದರಂತೆಯೇ ನನ್ನಲ್ಲಿರುವ ದೋಷಗಳನ್ನು ಇವರು ರೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಅದರಿಂದ ನನಗಾಗುವ ಸಪ್ತವೇನು? ಅಥವಾ ನನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲದ ದೋಷಗಳನ್ನು ಯಾರನಾದರೂ ಬ್ಬನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಲ್ಲಾಗಲಿ ವರೋಚ್ಛದಲ್ಲಾಗಲಿ ಹೇಳಿದರೆನು? ಅವನು ಹೇಳಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಆ ದೋಷಗಳುಂಟಾಗುವುವೆ? ಅದರಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿರುವ ದೋಷಗಳನ್ನು ಹೇಳು(ವ ಪ್ರಕಟಿಸು) ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲದ ದೋಷಗಳನ್ನು ಅರೋಪಿಸಿ ಹೇಳುವ ಜನರ ಮೇಲೆ ನಾನು ಕೋಪಗೊಳ್ಳುವುದು ಸರ್ವಧಾ ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಅಂಥವರನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವುದೇ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ(ಧರ್ಮ)ವು ಹೀಗೆಂದು ಭಾವಿಸುವವನಾಗಿ ನೀನು ಯಾರಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಕೃಮಾಭಾರದಿಂದಿರಬೇಕೆಂದು ಮುಖ್ಯಾಭಿವ್ರಾಯವು

ಜೋಷಯ ಚಿಂತಿ ಮ ಕಿಂಪಿ ತುಹುಂ, ಜಇ ಬೀಹಲು ದುಕ್ಪಸ್ಸು ।

ತಿಲತುಸಮಿತ್ತವಿ ನಲ್ಲಡಾ, ವೇಯಣ ಕರಣಿ ಅವಸ್ಸು ॥ ೧೮೭ ॥

‘ಯೋಗಿನ್ ಚಿಂತಯ ಮಾ ಕಿಮಪಿ ತ್ವಂ ಯದಿ ಭೀತಃ ದುಃಖಸ್ಯ ।

ತಿಲತುಷಮಾತ್ರಮಪಿ ಶಲ್ಯಂ ವೇದನಾಂ ಕರೋತ್ಯವಶ್ಯಮ್’ ॥ ೧೮೭ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೋಷಯ—ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ! ತುಹುಂ—ನೀನು ದುಕ್ಪಸ್ಸು—ನರನಾರಕಾದಿಚತುರ್ಗತಿಗಳ ಸಂಬಂಧವಾದ ದುಃಖದಿಂದ ಬೀಹಲು ಜಇ—ಭಯಗೊಂಡವನಾಗಿರುವುದಾದರೆ ಕಿಂ ಪಿ ಮ ಚಿಂತಿ—(ವಿಷಯಕಷಾಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ) ಯಾವುದನ್ನೂ ಚಿಂತಿಸಬೇಡ. ಏಕೆಂದರೆ ತಿಲತುಸಮಿತ್ತವಿ—ಎಳ್ಳಿನ ಸಿವೈಯಷ್ಟೇ ಇರುವ ಸಲ್ಲಡಾ—ಶಲ್ಯ (ಮುಳ್ಳು)ವೂ ಅವಸ್ಸು ವೇಯಣ ಕರಣಿ—ಅವಶ್ಯವಾಗಿಯೂ ವೇದನೆಯನ್ನು (ನೋವನ್ನು) ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆಯೇ ಅಲ್ಪವಾದ ಚಿಂತೆಯೂ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ವೇದನ(ದುಃಖ)ಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆಂದರ್ಥವು.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಯೋಗಿಯೇ! ನೀನು ವಿಷಯಕಷಾಯಾದಿಗಳ ಸಂಬಂಧವಾದ ಯಾವುದೊಂದು(ಅತ್ಯಲ್ಪ)ಚಿಂತೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಡ ಈ ಚಿಂತೆಯೇ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಶರೀರದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಶಲ್ಯ(ಮುಳ್ಳು, ಬಾಣ ಮೊದಲಾದುವುಗಳ ಅಲಗು)ವೂ ವೇದನೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆಯೇ ಅತ್ಯಲ್ಪವಾದ ಚಿಂತೆಯೂ ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ (ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ).

ಮೊಕ್ಕು ಮ ಚಿಂತಹಿ ಜೋಷಯಾ, ಮೊಕ್ಕು ಣ ಚಿಂತಿಲು ಹೋಷ ।

ಜೇಣ ಣಿಬದ್ಧಲು ಜೀವಡಲು, ಮೊಕ್ಕು ಕರೇಸಹಿ ಸೋಷ ॥ ೧೮೮ ॥

“ಮೋಕ್ಷಂ ಮಾ ಚಿಂತಯ ಯೋಗಿನ್ ಮೋಕ್ಷೋ ನ ಚಿಂತಿತೋ ಭವತಿ ।

ಯೇನ ನಿಬದ್ಧೋ ಜೀವಃ ಮೋಕ್ಷಂ ಕರಿಷ್ಯತಿ ತದೇವ ॥ ೧೮೮ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೋಷಯಾ—ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ! ಮೊಕ್ಕು ಮ ಚಿಂತಹಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಡ. ಏಕೆಂದರೆ ಮೊಕ್ಕು ಮ ಚಿಂತಿಲು ಹೋಷ—

ಮೋಕ್ಷವು ಚಿಂತಿಸಲ್ಪಟ್ಟದಾಗಿ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಅರ್ಥಾತ್ ಚಿಂತಿಸುವುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವು ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಜೀಣ—ಯಾವುದರಿಂದ(ಯಾವಕರ್ಮದಿಂದ) ಜೀವಡಲು—ಜೀವನು ಬಿಡಲ್ಪಡಲು—ಬದ್ಧನಾಗಿರುವನೋ ಸೋಇ—ಅದೇ (ಆ ಕರ್ಮವೇ) ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕರಣವೆ—ಮೋಕ್ಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಯೋಗಿಯೇ! ಅನ್ಯಚಿಂತನೆಗಳ ಮಾತಂತಿರಲಿ; ನೀನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಚಿಂತಿಸಬೇಡ ಮೋಕ್ಷವು ಚಿಂತಿಸುವುದರಿಂದಂಟಾಗಲಾರದು. *ಕೃತ್ಯೈ ಕರ್ಮವಿವ್ರಮೋಕ್ಷೋ ಮೋಕ್ಷೈ” ಎನ್ನುವಂತೆ ಸಮಸ್ತಕರ್ಮಗಳ ಬಿಡುಗಡೆ (ಕರ್ಮಗಳ ಕೃಯ ಅಥವಾ ಆತ್ಮನು ಸರ್ವಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಡುವಿಕೆ)ಯೇ ಮೋಕ್ಷವು ಅದು ರಾಗಾದಿಸಮಸ್ತಚಿಂತಾಜಾಲಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ ಅನಂತಗುಣಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳದು. ಅಂತಹ ಮೋಕ್ಷವು ಚಿಂತೆ(ವಾಂಛೆ)ಗಳ ಸರ್ವಧಾತ್ಯಾಗದಿಂದಲೇ ಲಭಿಸಬಲ್ಲದು. ಈ ಜೀವನು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿ ಚಿಂತಾಜಾಲಗಳಿಂದ ಉಪಾಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಯಾವ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬದ್ಧನಾಗಿರುವನೋ ಅತವ ಅವನ ಸಂಸಾರಪರಿಭ್ರಮಣೆಗೆ ಯಾವ ಕರ್ಮಗಳು ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತವೋ ಆ ಕರ್ಮಗಳೇ (ಅರ್ಥಾತ್ ಆ ಕರ್ಮಗಳ ಕೃಯವೇ) ಆ ಜೀವನ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಕರ್ಮಗಳ ಬಿಡುಗಡೆಗೆ “ಬಂಧಹೇತ್ವಭಾವನಿರ್ಜರಾಭ್ಯಾಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಕರ್ಮಬಂಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾದ †ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ಅವಿರತಿ, ಪ್ರಮಾದ, ಕಷಾಯ ಮತ್ತು ಯೋಗಗಳ ಅಭಾವವು ಮತ್ತು ಪೂರ್ವಬದ್ಧಕರ್ಮಗಳ (ಫಲದಾನದಿಂದ ಅಥವಾ ತವಶ್ಚರಣಾದಿಗಳಿಂದ) ನಿರ್ಜರೆಯು ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಇಂತಿರಲು ಚಿಂತಾರೂಪವಾದ ವಿಕಲ್ಪದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವು ಹೇಗೆ ಲಭಿಸಬಲ್ಲದು? ಅತವ ಸಮಸ್ತ ಚಿಂತೆಗಳ ತ್ಯಾಗವೇ ನಿನ್ನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬಲ್ಲದು. ಯದ್ಯಪಿ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ (ವಿಕಲ್ಪನಿಹಿತ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ) ವಿಷಯಕಷಾಯಾದಿದುರ್ಧಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವ ಚಿತ್ತವನ್ನು ತಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಗೂ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ದೃಢಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳು “ದುಕ್ಕೃಕ್ಷು ಕಮೃಕ್ಷು ಬೋಹಿಲಾಹೋ ಸುಗೃಗಮುಣಂ ಸಮಾಹಿಮರಣಂ ಜಿಣಗುಣಸಂಪತ್ತಿ ಹೋಲು ಮಜ್ಜಂ” ಅರ್ಥಾತ್ “ನನಗೆ ಚತುರ್ಗತಿದುಃಖಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕರ್ಮಗಳ ಕೃಯವೂ ಬೋಧಿ (ರತ್ನತ್ರಯ)ಯ ಲಾಭ(ವ್ರಾಪ್ತಿ)ವೂ ಸುಗತಿ (ಪಂಚಮಗತಿ, ಮೋಕ್ಷ) ಗಮನವೂ ಸಮಾಧಿಮರಣವೂ ಜಿನೇಶ್ವರರ ಗುಣಗಳ ಸಂಪತ್ತಿಯೂ ಉಂಟಾಗಲಿ” ಎಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರಾದರೂ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಭಾವನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಬಾರದೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು.

* “ಬಂಧಹೇತ್ವಭಾವನಿರ್ಜರಾಭ್ಯಾಂ ಕೃತ್ಯೈ ಕರ್ಮವಿವ್ರಮೋಕ್ಷೋ ಮೋಕ್ಷೈ” || ೧ ||”

ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಸೂತ್ರ ಅ—೧೦.

† “ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನಾವಿರತಿಪ್ರಮಾದಕಷಾಯಯೋಗಾ ಬಂಧಹೇತವಃ” || ೧ ||”

ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಸೂತ್ರ ಅ—೨.

ಇನ್ನು ಪರಮಸಮಾಧಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಆರು ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—

ಪರಮಸಮಾಹಿನುಹಾಸರಹಿಂ, ಜೀ ಬುಡ್ಡಹಿಂ ವಇಸೇವಿ ।

ಅಪ್ಪಾ ಧಕ್ಕಿ ಇ ವಿಮಲು ತಹಂ, ಭವಮಲ ಜಂತಿ ವಹೇವಿ ॥ ೧೮೯ ॥

“ಪರಮಸಮಾಧಿನುಹಾಸರಸಿ ಯೇ ಮಜ್ಜಂತಿ ಪ್ರವಿಶ್ಯ ।

ಆತ್ಮಾ ತಿಷ್ಠತಿ ವಿಮಲಃ ತೇಷಾಂ ಭವಮಲಾನಿ ಯಾಂತಿ ಉಢ್ಢಾ ॥ ೧೮೯ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೀ—ಯಾವ ಮಹಾವುರುಷರು ಪರಮಸಮಾಹಿನುಹಾಸರಹಿಂ—ಪರಮಸಮಾಧಿಯೆಂಬ ದೊಡ್ಡ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಪಇಸೇವಿ—ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿ, ಬುಡ್ಡಹಿಂ—ಮುಳುಗುತ್ತಾರೋ ತಹಂ ಅಪ್ಪಾ—ಅವರ ಆತ್ಮನು ವಿಮಲು ಧಕ್ಕಿ ಇ—ಪ್ರವೃತ್ತಕರ್ಮ, ಭಾವಕರ್ಮ, ನೋಕರ್ಮರೂಪವಾದ ಮಲದಿಂದ ರಹಿತ(ನಿರ್ಮಲ) ನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಭವಮಲ—ಭವ(ಸಂಸಾರ)ರೂಪವಾದ ಮಲಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತಗಳಾದ ಕರ್ಮಗಳು ವಹೇವಿ ಜಂತಿ—ಹರಿದುಹೋಗುತ್ತವೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಪರಿಣಾಮ ರೂಪವಾದ ನೀರಿನ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ತೇಲಿಹೋಗುತ್ತವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಪರಮಸಮಾಧಿಯೆಂಬ ದೊಡ್ಡ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾದ (ಮುಳುಗಿರುವ) ಮಹಾಯೋಗಿಗಳ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಕರ್ಮಮಲವು ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಪರಿಣಾಮರೂಪವಾದ ಜಲಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ತೇಲಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅರ್ಥಾತ್ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಕರ್ಮಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವರ ಆತ್ಮನು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರವೃತ್ತಕರ್ಮ, ಭಾವಕರ್ಮ, ನೋಕರ್ಮಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿ ಪರಮನಿರ್ಮಲತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಸಯಲವಿಯಪ್ಪಹಂ ಜೋ ವಿಲಲು, ಪರಮಸಮಾಹಿ ಭಣಂತಿ ।

ತೇಣ ಸುಹಾಸುಹಭಾವಡಾ, ಮುಣಿ ಸಯಲ ವಿ ಮೆಲ್ಲಂತಿ ॥ ೧೯೦ ॥

“ಸಕಲವಿಕಲ್ಪಾನಾಂ ಯಃ ವಿಲಯಃ (ತಂ) ಪರಮಸಮಾಧಿಂ ಭಣಂತಿ ।

ತೇನ ಶುಭಾಶುಭಭಾವಾನ್ ಮುನಯಃ ಸಕಲಾನಪಿ ಮುಂಚಂತಿ ॥ ೧೯೦ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಸಯಲವಿಯಪ್ಪಹಂ—ಸಮಸ್ತ ವಿಕಲ್ಪಗಳ ಜೋ ವಿಲಲು—ಯಾವ ವಿಲಯ(ನಾಶ)ವಿರುವುದೋ ಅದನ್ನು ಪರಮಸಮಾಹಿ ಭಣಂತಿ—ಪರಮ ಸಮಾಧಿಯನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ತೇಣ—ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಮುಣಿ—ಮುನಿಗಳು ಸಯಲ ವಿ ಸುಹಾಸುಹಭಾವಡಾ—ಸಮಸ್ತ ಶುಭಾಶುಭಭಾವಗಳನ್ನೂ ಮೆಲ್ಲಂತಿ—ಬಿಡುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞದೇವರು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತಗಳಾದ ಸಮಸ್ತ ಶುಭಾಶುಭಪರಿಣಾಮಗಳ ತ್ಯಾಗವೇ ವೀತರಾಗಪರಮಸಾ ಮಾಯಿಕರೂಪವಾದ ಪರಮಸಮಾಧಿಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅತವಿವ ಪರಮಧ್ಯಾನ

ಪತರಾದ ತಪೋಧನರು ಶುಭಾಶುಭಮನೋವಾಕ್ಯಾಯವ್ಯಾವಾರಹಿತವಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತಗಳಾದ ಸಮಸ್ತಶುಭಾಶುಭವರಿಣಾಮ(ಭಾವ)ಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಆದಕಾರಣ ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ! ಎಂದಿನವರಿಗೆ ಜೀವನಲ್ಲಿ ಇಹಲೋಕಪರಲೋಕ ಸಂಬಂಧವಾದ ಆಶೆಯು ಕಿಂಚಿತ್ತಾದರೂ ಇರುವುದೋ ಅಂದಿನವರಿಗೆ ಆತನು ದುಃಖ ಯಾಗಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದು, ನೀನು ಸರ್ವಪರದ್ರವ್ಯಾಶಾರಹಿತನಾಗಿ ಕೇವಲ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ದ್ರವ್ಯಭಾವನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು. ಇದನ್ನೇ ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ — “ಆಸಾಪಿಸಾಯಗಹಿಃ ಜೀವೋ ಪಾವೇಇ ದಾರುಣಂ ದುಕ್ವಂ ಆಸಾ ಜಾಹಂ ಣಿಯತ್ತಾ ತಾಹಂ ಣಿಯತ್ತಾಇಂ ಸಯಲದುಕ್ವಾಇಂ ||” ಅರ್ಥಾತ್ ಆಶೆಯೆಂಬ ಪಿಶಾಚದಿಂದ ಗ್ರಸ್ತನಾದ (ಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟ) ಜೀವನು ಬಹಳ ಭಯಂಕರವಾದ ದುಃಖವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಯಾವ ಮುನಿಗಳಿಂದ (ಅಥವಾ ಜೀವರಿಂದ) ಆಶೆಯು ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟದೆಯೋ ಅವರು ಸರ್ವದುಃಖಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವ ರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಆಶೆಯೇ ದುಃಖದ ಮೂಲವೆಂದು ಭಾವವು.

ಘೋರು ಕರಂತು ವಿ ತವಚರಣು, ಸಯಲ ವಿ ಸತ್ಥ ಮುಣಂತು |

ಪರಮ ಸಮಾಹಿವಿವಜ್ಜಿ ಯಲು, ಣವಿ ದೆಕ್ವಿ ಸಿವ ಸಂತು || ೧೯೧ ||

“ಘೋರಂ ಕುರ್ವನ್ ಅಸಿ ತವಶ್ಚರಣಂ ಸಕಲಾನ್ಯಪಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ಜಾಸನ್ |

ಪರಮಸಮಾಧಿವಿವರ್ಜಿತಃ ಸೈವ ವಶ್ಯತಿ ಶಿವಂ ಶಾಂತಮ್” || ೧೯೧ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ— ಪರಮಸಮಾಹಿವಿವಜ್ಜಿ ಯಲು— ಪರಮಸಮಾಧಿಯಿಂದ ರಹಿತನಾದ ಜೀವನು ಘೋರು ತವಚರಣು—ಘೋರ(ದುರ್ಧರ)ವಾದ ತವಶ್ಚರಣ ಯನ್ನು ಕರಂತು ವಿ—ಮಾಡುವವನಾಗಿದ್ದರೂ ಸಯಲ ಸತ್ಥ—ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರ ಗಳನ್ನು ಮುಣಂತು ವಿ—ತಿಳಿಯುವವನಾಗಿದ್ದರೂ ಸಂತು ಸಿಲು—ಪರಮಶಾಂತನಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ಣವಿ ದೆಕ್ವಿ—ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಶೀತಕಾಲ (ಚಳಿಗಾಲ)ದಲ್ಲಿ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿಯೂ ಗ್ರೀಷ್ಮ ಕಾಲ (ಬೇಸಿಗೆ)ಯಲ್ಲಿ ವರ್ಷತದ ಶಿಖರದಲ್ಲಿಯೂ ವರ್ಷಾಕಾಲ (ಮಳೆಗಾಲ)ದಲ್ಲಿ ವೃಕ್ಷದ ಬುಡದಲ್ಲಿಯೂ ಘೋರತವಶ್ಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಹಾಗೂ ಸಮಸ್ತಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ರಹಸ್ಯವನ್ನರಿತಿರುವ ತಪಸ್ವಿಯು ಸಹ ಪರಮಸಮಾಧಿರಹಿತನಾಗಿದ್ದುದಾದರೆ ಆತನು ರಾಗದ್ವೇಷಮೋಹರಹಿತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಪರಮಶಾಂತೆ (ಪರಮೋಪತಮರೂಪ)ನೂ ವಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಶಿವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಪರಮಾತ್ಮ ನನ್ನು (ಆತನು ತನ್ನ ಶರೀರದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ) ನೋಡಲಾರನು. ಹೀಗೆಯೇ “ಪಠ ಮಾನಂದ ಸ್ತೋತ್ರ”ದಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ:—“ಆನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ರೂಪಂ, ನಿಜದೇಹೇ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಮ್ | ಧ್ಯಾನಹೀನಾ ನ ವಶ್ಯಂತಿ, ಜಾತ್ಯಂಧಾ ಇವ ಭಾಸ್ಕರಮ್ ||” ಅರ್ಥಾತ್ ಜಾತ್ಯಂಧ (ಜನ್ಮಾಂಧಃಹುಟ್ಟುಕುರುಡು)ರು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಕಾಣಲಸಮರ್ಥರಾಗಿರುವಂತೆ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಅರ್ಥಾತ್ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಯಿಂದ

ರಹಿತರಾದ ಜೀವರು ತಮ್ಮ ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ವರಮಾನಂದಮಯನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮ (ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮ)ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಾಣಲಾರರು (ಕಾಣಲಸಮರ್ಥರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ). ಅತನುನ ಸಮಾಧಿಯಿಂದಲೇ ಸ್ವಶುದ್ಧಾತ್ಮದರ್ಶನವುಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ.

ವಿನಯಕಸಾಯ ವಿ ಬೆದ್ದಲಿವಿ, ಜೇಣ ಸಮಾಹಿ ಕರಂತಿ ।

ತೇ ಪರಮವೃಹಂ ಜೋಷಯಾ, ಣವಿ ಆರಾಹಯ ಹೊಂತಿ ॥ ೧೯೨ ॥

“ವಿಷಯಕಷಾಯಾನಪಿ ನಿರ್ದಲ್ಯ ಯೇ ನ ಸಮಾಧಿಂ ಕುರ್ವಂತಿ ।

ತೇ ವರಮಾತ್ಮನಃ ಯೋಗಿನ್ ಸೈವ ಆರಾಧಕಾ ಭವಂತಿ ॥ ೧೯೨ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೋಷಯಾ—ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ! ಜೇ—ಯಾರು ವಿನಯ ಕಸಾಯ ವಿ—ವಿಷಯಕಷಾಯಗಳನ್ನೂ ಬೆದ್ದಲಿವಿ—ಸಿಮೂಲಿಸಿ (ನಾಶಗೊಳಿಸಿ) ಸಮಾಹಿ ಣ ಕರಂತಿ—ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅರ್ಥಾತ್ ಸಮಾಧಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ (ಮಗ್ನ)ರಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ತೇ—ಅವರು ಪರಮವೃಹಂ ಆರಾಹಯ—ಪರಮಾತ್ಮನ ಆರಾಧಕರಾಗಿ ಣವಿ ಹೊಂತಿ—ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಯಾವ ಜೀವರು ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ವಿವರೀತವಾದ ಸಮಸ್ತ ವಿಷಯಕಷಾಯಗಳನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ತ್ರಿಗುಪ್ತಿರೂಪವರಮನಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನರಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಆ ಜೀವರು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ನಿರ್ದೋಷವರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವವರಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅತನುನ “ವೈರಾಗ್ಯಂ ತತ್ತ್ವವಿಜ್ಞಾನಂ, ಸೈಗ್ರಂಭ್ಯಂ ವಶ ಚಿತ್ತತಾ । ಪರೀಷಹಜಯತ್ವಂ ಚ, ಪಂಚೈತೇ ಧ್ಯಾನಹೇತವಃ ॥” ಎಂದು ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ವಿಷಯಕಷಾಯಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿರೂಪವಾದ “ವೈರಾಗ್ಯ”ವು, ಶುದ್ಧಾತ್ಮೋಪಲಬ್ಧಿರೂಪವಾದ “ತತ್ತ್ವವಿಜ್ಞಾನ”ವು, ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಪರಿಗ್ರಹತ್ವಾಗರೂಪ “ಸೈಗ್ರಂಭ್ಯ”ವು, ನಿಶ್ಚಿಂತ(ಚಿಂತಾರಹಿತ) ಆತ್ಮಾನುಭೂತಿರೂಪವಾದ “ಚಿತ್ತಚಿತ್ತತೆ”ಯು ಅರ್ಥಾತ್ ಮನಸ್ಸಿನ ಜಯವು ಮತ್ತು ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಮಾಧಿಗೆ ಬಾಹ್ಯಸಹಕಾರಿಯಾದ “ಪರೀಷಹಜಯ”ವು ಅರ್ಥಾತ್ ಕ್ಷುತ್ರಿವಾಸಾದಿ ಪರೀಷಹಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುವಿಕೆಯು ಈ ಐದುವಿಧವಾದ ಧ್ಯಾನದ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಪರಿಭಾವಿಸಿ ಧ್ಯಾನ(ಸಮಾಧಿ)ದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಬೇಕೆಂದೂ ಹಾಗೆ ಧ್ಯಾನಮಗ್ನನಾದ ಜೀವನೇ ವರಮಾತ್ಮಾರಾಧಕನಾಗುತ್ತಾನೆಂದೂ ಭಾವಾರ್ಥ.

ಪರಮಸಮಾಹಿ ಧರೇವಿ ಮುಣಿ, ಜೇ ಪರಬಂಭು ಣ ಜಂತಿ ।

ತೇ ಭವದುಕೃಷಂ ಬಹುವಿಹಂ, ಕಾಲು ಅಣಂತು ಸಹಂತಿ ॥ ೧೯೩ ॥

“ಪರಮಸಮಾಧಿಂ ಧೃತ್ವಾಪಿ ಮುನಯಃ ಯೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ನ ಯಾಂತಿ ।

ತೇ ಭವದುಃಖಾನ್ ಬಹುವಿಧಾನ್ ಕಾಲ್ಮಷಾನ್ ಅನಂತಂ ಸಹಂತೇ ॥ ೧೯೩ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೇ ಮುಣಿ—ಯಾವ ಮುನಿಗಳು ಪರಮಸಮಾಹಿ ಧರೇವಿ—ಪರಮಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿಯೂ ಪರಬಂಭು ಣ ಜಂತಿ—ಪರಬ್ರಹ್ಮ (ನಿಜ

ದೇಹಸ್ಥವರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪ) ನನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅರ್ಥಾತ್ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೋ ತೇ—ಅವರು(ಆ ಮುನಿಗಳು) ಅಣಂತು ಕಾಲು—ಅನಂತಕಾಲದ ವರೆಗೆ ಬಹುವಿಧವಾದ ಭವದುಕ್ಕೃತಿ — ಅನೇಕವಿಧವಾದ ಸಂಸಾರದುಃಖಗಳನ್ನು ಸಹಂತಿ ಸಹಿಸು(ಅನುಭವಿಸು)ತ್ತಾರೆ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಯಾವ ಪುರುಷರು ಮುನಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ವೀತರಾಗಚಿದಾನಂದೈ ಕರೂವವಾದ ವರಮಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿ ತಮ್ಮ ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ವರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಾರಹಿತರಾದ ಆ ಪುರುಷರು ಶಾರೀರಮಾನನಾದಿಭೇದ ದಿಂದ ಬಹುವಿಧವಾದ ನರನಾರಕಾದಿಭವದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನಂತಕಾಲದವರೆಗೆ ಅನು ಭವಿಸುತ್ತಾರೆ ಅತವನ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿನಮಸ್ತವಿಭಾವಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಸತ್ತನಾಗಬೇಕೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು

ಜಾಮು ಸುಹಾಸುಹಭಾವದಾ, ಣವಿ ಸಯಲ ವಿ ತುಟ್ಟಂತಿ ।

ವರಮಸಮಾಹಿ ಣ ತಾಮು ಮಣಿ, ಕೇವಲಿ ಏಮು ಭಣಂತಿ ॥ ೧೯೪ ॥

“ಯಾವತ್ ಶುಭಾಶುಭಭಾವಾಃ ನೈವ ಸಕಲಾ ಅಪಿ ತುಟ್ಟಂತಿ ।

ವರಮಸಮಾಧರ್ನ ತಾವತ್ ಮನಸಿ ಕೇವಲಿನ ಏವಂ ಭಣಂತಿ ॥ ೧೯೪ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜಾಮು—ಎಂದಿನವರೆಗೆ ಸಯಲ *ವಿ—ಸಮಸ್ತವಾದ ಸುಹಾಸುಹಭಾವದಾ—ಶುಭಾಶುಭಭಾವ(ವರಿಣಾಮ)ಗಳು ಣವಿ ತುಟ್ಟಂತಿ—ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಮೂ(ನಾಶ)ವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ತಾಮು—ಅಂದಿನವರೆಗೆ(ಅಷ್ಟಕಾಲದ ವರೆಗೆ) ಮಣಿ—ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವರಮಸಮಾಹಿ ಣ—ವರಮಸಮಾಧಿಯುಂಟಾಗಲಾರದು ಏಮು ಕೇವಲಿ ಭಣಂತಿ—ಹೀಗೆಂದು ಕೇವಲಿಗಳು(ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞರು) ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಎಷ್ಟಕಾಲದವರೆಗೆ ವರಮಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದಿಂದ ವಿವರೀತಗಳಾದ ಸಮಸ್ತಶುಭಾಶುಭವರಿಣಾಮಗಳು ಈ ಜೀವನ ಹೃದಯದಿಂದ ದೂರವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಷ್ಟಕಾಲದವರೆಗೆ ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ವರಮಸಮಾಧಿಯು ಉಂಟಾಗಲಾರದೆಂದು ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞದೇವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆಂದು ಭಾವವು

ಹೀಗೆ ವರಮಸಮಾಧಿಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಆರುಸೂತ್ರಗಳು ಮುಗಿದುವು

ಮುಂದೆ ಅರ್ಹದವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತವೆ:—

ಸಯಲವಿಯೆಪ್ಪಹಂ ತುಟ್ಟಾಹಂ, ಸಿವವಯಮಗ್ನಿ ವಸಂತು ।

ಕಮ್ಮಚಿಲುಕ್ಕೃತಿ ವಿಲಲು ಗೃತಿ, ಅಪ್ಪಾ ಹುತಿ ಅರಹಂತು

॥ ೧೯೫ ॥

“ನಕಲವಿಕಲ್ಪಾನಾಂ ತ್ರುಟ್ಯತಾಂ ಶಿವವದಮಾರ್ಗೇ ವಸನ್ |

ಕರ್ಮುಚತುಷ್ಟೇ ವಿಲಯಂ ಗತೇ ಆತ್ಮಾ ಭವತಿ ಅರ್ಹನ್

|| ೧೯೫ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:— ಸಯಲವಿಯವ್ಯಹಂ—ನಮಸ್ತು ವಿಕಲ್ಪಗಳು ತುಟ್ಟಾಹಂ—
ನಾಶವಾಗುತ್ತಿರಲು ಸಿವವಯಮುಗ್ಧಿ—ಶಿವವದವಿ(ಮೋಕ್ಷವದವಿ)ಯ ಮಾರ್ಗ(ರತ್ನ
ತ್ರಯ)ದಲ್ಲಿ ವಸಂತು—ನಿಶ್ಚಲನಾಗಿರುವ ಅಪ್ಪಾ—ಆತ್ಮನು ಕಮ್ಮಚಲುಕ್ಕು—
ನಾಲ್ಕು ಘಾತಿಕರ್ಮಗಳು ವಿಲಯ ಗಳಿ—ನಾಶವಾಗುತ್ತಿರಲು ಹುಳಿ ಅರಹಂತು—
ಅರಹಂತ(ಜಿನ)ನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:— ನಮಸ್ತುರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತಿರಲು ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯ
ಗ್ದರ್ಶನ-ಜ್ಞಾನ-ಚಾರಿತ್ರರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ
ಆತ್ಮನಿಗೆ ಆತನಲ್ಲಿರುವ ಜ್ಞಾನಾವರಣ, ದರ್ಶನಾವರಣ, ಮೋಹನೀಯ ಮತ್ತು ಅಂತ
ರಾಯಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು “ಘಾತಿಕರ್ಮ”ಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತಿರಲು ಅರ್ಹತ್ವದವಿಯು
ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ “ಅರ(ರಿ)ಹಂತ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ “ಅರಿಮೋಹನೀಯಂ
ಕರ್ಮ ತಸ್ಯ ಹನನಾತ್, ರಜಸೀ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಾವರಣೇ ತಯೋರಪಿ ಹನ
ನಾತ್, ರಹಸ್ಯಶಬ್ದೇನಾಂತರಾಯಃ ತದಭಾವಾಚ್ಚ, ದೇವೇಂದ್ರಾದಿವಿನಿರ್ಮಿ
ತಾನುತಿಶಯವತೀಂ ಪೂಜಾಮರ್ಹತೀತಿ ಅರ್ಹನ್” ಅರ್ಥಾತ್ ಮೋಹನೀಯ
ಕರ್ಮವನ್ನು ಘಾತಿಸಿದವ(ನಾಶಮಾಡಿದವ)ನೆಂದೂ, ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಾವರಣಕರ್ಮ
ಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದವನೆಂದೂ, ಅಂತರಾಯಕರ್ಮವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದವನೆಂದೂ,
ದೇವೇಂದ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅತಿಶಯವಾದ ಪೂಜೆಗೆ ವಾತ್ರ(ಯೋಗ್ಯ)ನಾದವ
ನೆಂದೂ ಅರ್ಥವು. ಆತ್ಮನ ಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಗಳನ್ನು ಘಾತಿಸುವ (ಕಡಿಸುವ)ಕರ್ಮ
ಗಳಿಗೆ ಘಾತಿಕರ್ಮಗಳೆಂದು ಹೆಸರು ಪೂರ್ವೋಕ್ತಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿ ನಾಲ್ಕು ಕರ್ಮ
ಗಳು ಆತ್ಮನ ಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಗಳನ್ನು ಘಾತಿಸುವುದರಿಂದ ಅವು “ಘಾತಿಕರ್ಮ”ಗಳಾ
ಗಿವೆ. ಶ್ರೀ ನೇಮಿಚಂದ್ರಸಿದ್ಧಾಂತಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು “ದ್ರವ್ಯಸಂಗ್ರಹ”ದಲ್ಲಿ ಅರ್ಹತ್ವರ
ಮೇಷ್ಟಿಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುವರು:—“ಉಟ್ಟಿಚದುಘಾಳ ಕಮ್ಮೋ,
ದಂಸಣಸುಹಣಾಣವೀರಿಯಮುಳು | ಸುಹದೇಹತ್ಯೋ ಅಪ್ಪಾ, ಸುದ್ಧೋ
ಅರಿಹೋ ವಿಚಿಂತಿಜ್ಞೋ ||” ಅರ್ಥಾತ್ “ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿ ನಾಲ್ಕು ಘಾತಿಕರ್ಮ
ಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದವನೂ ಅನಂತದರ್ಶನ ಅನಂತಸುಖ ಅನಂತಜ್ಞಾನ ಅನಂತವೀರ್ಯ
ಗಳೆಂಬ ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯಮಯನೂ ಸವ್ವಧಾತು—ಮಲರಹಿತವಾದ ಪರಮಾದಾರಿಕ
ಶುಭದೇಹದಲ್ಲಿರುವವನೂ ಕ್ಷುಧಾ, ತೃಷಾ, ಭಯ, ದ್ವೇಷ, ರಾಗ, ಮೋಹ, ಚಿಂತಾ,
ಜರಾ, ರೋಗ, ಮರಣ, ಸ್ತೇದ, ಖೇದ, ಮದ, ಅರತಿ, ವಿಸ್ಮಯ, ಜನನ, ನಿದ್ರಾ
ಮತ್ತು ವಿಷಾದಗಳೆಂಬೀ ಹದಿನೆಂಟು ದೋಷಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮುಕ್ತನೂ ಆದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮ

ನಿಗೆ ಅರಹಂತ ಅಥವಾ ಅರ್ಹತ್ವರಮೇಷ್ಟಿಯೆಂದು ಹೆಸರು. ಇಂತಹ ವರಿಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ಯೋಗಿಗಳಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸಲ್ಪಡಲು ಯೋಗ್ಯನಾಗಿರುವನು.”

ಕೇವಲಜ್ಞಾನಂ ಅಣವರಲು, ಲೋಯಾಲೋಲು ಮುಣಂತು ।

ಣಿಯಮೇಂ ವರಮಾಣಂದಮಲು, ಅಪ್ಪಾ ಹುಇ ಅರಹಂತು ॥ ೧೯೬ ॥

“ಕೇವಲಜ್ಞಾನೇನ ಅನವರತಂ ಲೋಕಾಲೋಕಂ ಜಾನನ್ ।

ನಿಯಮೇನ ವರಮಾನಂದಮಯಃ ಆತ್ಮಾ ಭವತಿ ಅರ್ಹನ್ ॥ ೧೯೬ ॥”

ಆನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದ ಲೋಯಾಲೋಲು—ಲೋಕಾಲೋಕಗಳನ್ನು ಅಣವರಲು ಮುಣಂತು—ನಿರಂತರ ತಿಳಿಯುತ್ತಿರುವ ಪರಮಾಣಂದಮಲು ಅಪ್ಪಾ—ವರಮಾನಂದಮಯನಾದ ಆತ್ಮನು ಣಿಯಮೇಂ—ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಅರಹಂತು ಹುಇ—ಅರಹಂತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಲೋಕಾಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನೂ ಅವುಗಳ ತ್ರಿಕಾಲಗೋಚರವಾದ ಅನಂತವರ್ಷಾಯಗಳನ್ನೂ ಕ್ರಮಕರಣವ್ಯವಧಾನರಹಿತವಾಗಿ (ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ) ನಿರಂತರ ತಿಳಿಯುತ್ತಿರುವ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸರ್ವಜ್ಞನೆಂದು ಹೆಸರು. ಅಂತಹ ಸರ್ವಜ್ಞನೂ ವೀತರಾಗವರಮಸಮರಸೀಭಾವರೂಪವಾದ ಪರಮಾನಂದಮಯನೂ ಆದ ಆತ್ಮನು ಪೂರ್ವೋಕ್ತಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಅರಹಂತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವವು. ಸರ್ವಜ್ಞನ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ—“ಯಃ ಸರ್ವಾಣಿ ಚರಾಚರಾಣಿ ವಿವಿಧದ್ರವ್ಯಾಣಿ ತೇಷಾಂ ಗುಣಾನ್ । ಪರ್ಯಾಯಾನಪಿ ಭೂತಭಾವಿಭವತಃ ಸರ್ವಾನ್ ಸದಾ ಸರ್ವದಾ ॥ ಜಾನೀತೇ ಯುಗಪತ್ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಮತಃ ಸರ್ವಜ್ಞ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ” ಅರ್ಥಾತ್ ಯಾವನು ಚರಾಚರರೂಪವಾದ ಸರ್ವದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನೂ ಅವುಗಳ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಭೂತಭವಿಷ್ಯದ್ವರ್ತಮಾನಕಾಲಸಂಬಂಧವಾದ ಸಮಸ್ತ ವರ್ಷಾಯಗಳನ್ನೂ ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ (ಕ್ರಮವ್ಯವಧಾನಗಳಿಲ್ಲದೆ) ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೋ ಅವನು “ಸರ್ವಜ್ಞ”ನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಅಂತಹ ಸರ್ವಜ್ಞನೇ ಅರ್ಹತ್ವರಮೇಷ್ಟಿಯೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಜೋ ಜಿಣು ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮಲು, ಪರಮಾಣಂದಸಹಾಲು ।

ಸೋ ವರಮವ್ವಲು ವರಮವರು, ಸೋ ಜಿಯ ಅಪ್ಪಸಹಾಲು ॥ ೧೯೭ ॥

“ಯಃ ಜಿನಃ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮಯಃ ಪರಮಾನಂದಸ್ವಭಾವಃ ।

ಸಃ ವರಮಾತ್ಮಾ ವರಮವರಃ ಸ ಜೀವ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವಃ ॥ ೧೯೭ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೋ ಜಿಣು—ಯಾವ ಜಿನನು ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮಲು—ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮಯನೂ (ಉವಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣಮಯನೂ) ಪರಮಾನಂದಸಹಾಲು—ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಾತೀತವಾದ ಆತ್ಮೀಯಪರಮಾನಂದಸ್ವ

ಭಾವವುಳ್ಳನನೂ ಆಗಿರುವನೋ ಸೋ ಪರಮಾತ್ಮ (ಜಿನ)ನು ಪರಮವರು—ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯಾದಿ-ವಿಭೂತಿಸಹಿತನೂ ಸರ್ವಸಂಸಾರಿಜೀವರುಗಳಿಂದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ ಜಿಯ—ಜೀವನೇ! ಸೋ—ಅದು ಅವಿಸ್ವಸಹಾಲು— ಆತ್ಮನ ಸ್ವಭಾವವು.

ಭಾವಾರ್ಥ:-ಸಂಸಾರವರಿಭ್ರಮಣೆಗೆ ಕಾರಣಗಳಾದ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿ ಕರ್ಮಗಳೆಂಬ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದವನಿಗೆ “ಜಿನ”ನೆಂದು ಹೆಸರು ಜಿನನಿಗೆ ಅರಹಂತ, ಕೇವಲಿ, ಜೀವನ್ಮುಕ್ತ, ಭಾವಮುಕ್ತ, ವೀತರಾಗ ಹಾಗೂ ಸರ್ವಜ್ಞವೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಹೆಸರುಗಳಿರುತ್ತವೆ ಹಾಗೆಯೇ ಅರಹಂತವನ್ನೆಗೂ ಅರ್ಹತ್ವದ, ಭಾವಮೋಕ್ಷ, ಜೀವನ್ಮೋಕ್ಷ, ಕೇವಲೋತ್ಪತ್ತಿವೊದಲಾದ ಹೆಸರುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಘಾತಿಕರ್ಮ ರಹಿತನೂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣಗುಣುನೂ ಪರಮಾನಂದಮಯನೂ ಆದ ಜಿನನು (ಪರಮಾತ್ಮನು) ಸರ್ವಸಂಸಾರಿಜೀವರುಗಳಿಂದ ಪರಮೋತ್ಕೃಷ್ಟನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು ಜೀವರು ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿರೂಪದಿಂದಲೂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿರೂಪದಿಂದಲೂ ಜಿನರಾಗಿರುತ್ತಾರಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ವರಂತು ನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜೀವರೂ ಜಿನಸ್ವರೂಪರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ಜಿನನ ಸರ್ವಜೀವ ಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಇದನ್ನೇ ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ —“ಜೀವಾ ಜಿಣವರ ಜೋ ಮುಣಿ, ಜಿಣವರ ಜೀವ ಮುಣೇ ॥ ಸೋ ಸಮಭಾವಿ ಪರಿತ್ಥಿಯಲು, ಲಹು ಣೆವ್ವಾಣು ಲಹೇ ॥” ಅರ್ಥಾತ್ ಜಿನೋತ್ತಮರು ಯಾವ ಜೀವರುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೋ ಆ ಜೀವರುಗಳೂ ಜಿನರನ್ನು (ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ) ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅರ್ಥಾತ್ ಜೀವರು ಹಾಗೂ ಜಿನ(ಪರಮಾತ್ಮ)ರೊಳಗೆ ಜಾತಿಭೇದ ವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ ಜೀವ ಜಿನರಲ್ಲಿ ಅಧವಾ ಆತ್ಮ-ಪರಮಾತ್ಮ ರಲ್ಲಿ ಅಭೇದವನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಮಹಾಮುನಿಗಳು ಶೀಘ್ರತಃ ನಿರ್ವಾಣ(ಮೋಕ್ಷ)ವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ ಹೀಗೆ ಸರ್ವಜೀವರು ಶಕ್ತವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಜಿನ(ಪರಮಾತ್ಮ)ರಾಗಿರುವುದು ವಸ್ತುಸ್ವಭಾವವೆಂದು ಭಾವವು.

ಇನ್ನು ಮುಂದೆ “ಪರಮಾತ್ಮವ್ರಕಾಶ”ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವುದರ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತವೆ —

ಸಯಲಹಂ ಕಮ್ಮಹಂ ದೋಸಹಂ ವಿ, ಜೋ ಜಿಣು ದೇಲು ವಿಭಿಣ್ಣು ।

ಸೋ ಪರಮಪ್ರಪಯಾಸು ತುಹುಂ, ಜೋಇಯ ಣೆಯಮೇಂ

ಮುಣ್ಣು ॥ ೧೯೮ ॥

“ಸಕಲೇಭ್ಯಃ ಕರ್ಮಭ್ಯಃ ದೋಷೇಭ್ಯಃ ಆಪಿ ಯೋ ಜಿನಃ ದೇವಃ ವಿಭಿನ್ನಃ ।

ತಂ ಪರಮಾತ್ಮವ್ರಕಾಶಂ ತ್ವಂ ಯೋಗಿನ್ ನಿಯಮೇನ ಮನ್ಯಸ್ವ ॥ ೧೯೮ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:-ಜೋಇಯ—ಎಲೈ ಯೋಗಿಯೇ! ಸಯಲಹಂ—ಸಮಸ್ತವಾದ ಕಮ್ಮಹಂ—ಕರ್ಮಗಳ ವಿಸೇಯದಿಂದಲೂ ದೋಸಹಂ ವಿ—ದೋಷಗಳ ಹೆಸರು

ಯಿಂದಲೂ ವಿಭಿಣ್ಣುಲು—ವಿಶೇಷತಃ ಭಿನ್ನನಾದ ಜೋ ಜಿಣು ದೇಲು—ವರಮಾ
ರಾಧ್ಯನಾದ ಯಾವ ಜಿನದೇವನಿರುತ್ತಾನೋ ಸೋ—ಅವನನ್ನು ವರಮವ್ವವಯಾಸು
ವರಮಾತ್ಮವ್ರಕಾಶವನ್ನಾಗಿ ತುಹುಂ—ನೀನು ನಿಯಮೇಂ ಮುಣ್ಣು—ನಿಯಮ(ನಿಶ್ಚ
ಯ)ದಿಂದ ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಯಾವ ಜಿನೇಂದ್ರದೇವನು ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿ-ಸಮಸ್ತಕರ್ಮ
ಗಳಿಂದಲೂ ಕ್ಷುಧಾದಿರೋಷಗಳಿಂದಲೂ ಸರ್ವಧಾ ಭಿನ್ನ(ಬೇರೆ)ನಾಗಿರುತ್ತಾನೋ
ಆತನೇ “ವರಮಾತ್ಮವ್ರಕಾಶ”ವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು

ಕೇವಲದಂಸಣು ಣಾಣು ಸುಹು, ವೀರಿಲು ಜೋ ಜಿ ಅಣಂತು ।

ಸೋ ಜಿಣದೇಲು ವಿ ವರಮಮುಣಿ, ವರಮವಯಾಸು

ಮುಣಂತು ॥ ೧೯೯ ॥

“ಕೇವಲದರ್ಶನಂ ಚ್ಚಾನಂ ಸುಖಂ ವೀರ್ಯಃ ಯ ಏನ ಅನಂತಮ್” ।

ನ ಜಿನದೇವೋಽಪಿ ವರಮಮುಣಿಃ ವರಮವ್ರಕಾಶಂ ಜಾಞನ್ ॥ ೧೯೮ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೋ ಜಿ—ಯಾವನು ಅಣಂತು—ಅನಂತವಾದ ಕೇವಲ
ದಂಸಣು ಣಾಣು ಸುಹು—ಕೇವಲದರ್ಶನ, ಕೇವಲಜ್ಞಾನ, (ಅನಂತ)ಸುಖ ಮತ್ತು
ವೀರಿಲು—(ಅನಂತ)ವೀರ್ಯ, ಈ ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವನೋ
ಸೋ ಜಿಣದೇಲು ವಿ—ಆ ಜಿನದೇವನಾದರೋ ವರಮವಯಾಸು—ಉತ್ಕೃಷ್ಟವೂ
ಲೋಕಾಲೋಕವ್ರಕಾಶಕವೂ ಆದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ನಿಜಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮುಣಂತು
ತಿಳಿಯುವವನಾಗಿ ವರಮಮುಣಿ—ವರಮಮುಣಿ ಆರ್ಥಾತ್ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಜ್ಞಾನಿಯಾ
ಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ —ಯುಗಪತ್(ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ) ಅನಂತದ್ರವ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕಾಲಭಾವಗಳ
ನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದಲೂ ಅವಿನಶ್ವರವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಅನಂತವೆಂದು ಹೇಳ
ಲ್ಪಡುವ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಚತುಷ್ಟಯಸ್ವರೂಪನಾದ ಜಿನೇಂದ್ರದೇವನು ಲೋಕಾ
ಲೋಕವ್ರಕಾಶಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣಮಯವಾದ ನಿಜಶುದ್ಧಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿ
ಯುವವನಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವವು.

ಜೋ ವರಮವ್ವಲು ವರಮಪಲು, ಹರಿ ಹರು ಬಂಭು ವಿ ಬುದ್ಧು ।

ವರಮವಯಾಸು ಭಣಂತಿ ಮುಣಿ, ಸೋ ಜಿಣದೇಲು ವಿಸುದ್ಧು ॥೨೦೦॥

“ಯಃ ವರಮಾತ್ಮಾ ವರಮವದಃ ಹರಿಃ ಹರಃ ಬ್ರಹ್ಮಾಪಿ ಬುಧ್ಧಃ ।

ವರಮವ್ರಕಾಶಃ ಭಣಂತಿ ಮುನಯಃ ಸ ಜಿನದೇವೋ ವಿಶುದ್ಧಃ ॥ ೨೦೦ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಮುಣಿ—ಮುನಿಗಳು (ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಜ್ಞಾನಿಗಳು) ಜೋ ವರ
ಮಪ್ಪಲು—ಯಾವ ವರಮಾತ್ಮನು ವರಮಪಲು—ವರಮವದವೂ ಹರಿ ಹರು
ಬಂಭು ವಿ ಬುದ್ಧು—ಹರಿಯೂ ಹರನೂ ಬ್ರಹ್ಮನೂ ಬುದ್ಧ(ಸುಗತ)ನೂ ವರಮ

ಪಯಾಸು—ವರಮವ್ರಕಾಶವೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಣಂತಿ—ಹೇಳುತ್ತಾರೋ ನೋ—
ಅ ವರಮಾತ್ಮನು ವಿಸುದ್ಧ ಜಿಣದೇವನು—ರಾಗಾದಿರಹಿತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವಿಶುದ್ಧ
ನಾದ ಜಿನದೇವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಅರ್ಥಾತ್ ವರಮವದಾದಿಗಳು ಜಿನೇಂದ್ರದೇವನ
ನಾಸೂಂತರಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ವರಮವದ, ಹರಿ, ಹರ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಬುದ್ಧ, ವರಮವ್ರಕಾಶ
ಇತ್ಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಮಸ್ತರಾಗಾದಿಮೋಷರಹಿತನೂ ವರಮಾತ್ಮನೂ ಆದ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ
ಜಿನದೇವನ ಹೆಸರು(ನಾಮಾಂತರ)ಗಳೇ ಆಗಿರುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಸಾವಿರದೊಂಟು ಹೆಸರು
(ಶುಭನಾಮ)ಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವ ಜಿನೇಂದ್ರದೇವನನ್ನು ನಾನಾರುಚಿಯುಳ್ಳ (ಭಿನ್ನ
ರುಚಿಗಳಾದ) ಭವ್ಯಜನರು ತಮಗಿಷ್ಟವಾದ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಆರಾಧಿಸಬೇಕೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು.
ಹೀಗೆಯೇ ಮಹಾಕವಿ ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿಯು “ರತ್ನಾಕರಾರ್ಥೀಶ್ವರಶತಕ”ದಲ್ಲಿ —

“ತ್ರಿಜಗತ್ಪ್ಲವ-ಜಿನೇಂದ್ರ-ಸಿದ್ಧ-ಶಿವ-ಲೋಕಾರಾಧ್ಯ-ಸರ್ವಜ್ಞ-ಶಂ- ।

ಭು-ಜಗನ್ನಾಥ-ಜಗತ್ಪಿತಾಮಹ-ಹರ-ಶ್ರೀಕಾಂತ-ವಾಣೀಶ-ನಿ- ॥

ಷ್ಣ-ಜಿತಾನಂಗ-ಜಿನೇಂದ್ರ-ವಶ್ವಿಮಸಮುದ್ರಾರ್ಥೀಶ್ವರಾ ಬೇಗದಿಂ ।

ನಿಜಮಂ ತೋರು ದಯಾಳುವೇ ತಳುವಿದೇಂ ರತ್ನಾಕರಾರ್ಥೀಶ್ವರಾ! ॥”

ಎಂದು ಹಲವು ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಜಿನೇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಶ್ರೇಭಗವಜ್ಜಿನಸೇನಾ
ಚಾರ್ಯರಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ “ಶ್ರೀಜಿನಸಹಸ್ರನಾಮಸ್ತೋತ್ರ”ವು ಲೋಕವ್ರಸಿದ್ಧ
ವಾಗಿದೆ.

ಮುಂದೆ ಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ—

ಝಾಣೇಂ ಕಮ್ಮಕ್ಕುಲು ಕರಿವಿ, ಮುಕ್ಕುಲು ಹೋಇ ಅಣಂತು ।

ಜಿಣವರದೇವಣಂ ಸೋ ಜಿ ಜಿಯ, ಪಭಣಿಲು ಸಿದ್ಧ ಮಹಂತು ॥ ೨೦೧ ॥

“ಧ್ಯಾನೇನ ಕರ್ಮಕ್ಸಯಂ ಕೃತ್ವಾ ಮುಕ್ತೋ ಭವತಿ ಅನಂತಃ ।

ಜಿನವರದೇವೇನ ಸ ಏವ ಜೀವ ಪ್ರಭಣಿತಃ ಸಿದ್ಧೋ ಮಹಾನ್ ॥ ೨೦೧ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಯಾವ ಜೀವನು ಝಾಣೇಂ—ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದಿಂದ ಕಮ್ಮಕ್ಕು
ಲು ಕರಿವಿ—ಕರ್ಮಕ್ಸಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಕ್ಕುಲು—ಮುಕ್ತನೂ ಅಣಂತು—
ಶಾಶ್ವತ (ಅವಿನಶ್ವರ)ನೂ ಹೋಇ—ಆಗುತ್ತಾನೋ ಜಿಯ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ಸೋ
ಜಿ—ಆ ಮುಕ್ತಜೀವನೇ ಜಿಣವರದೇವಣಂ—ಜಿನವರದೇವನಿಂದ ಮಹಂತು ಸಿದ್ಧ—
ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಸಿದ್ಧ(ಸಿದ್ಧಪರಮೇಷ್ಠಿ)ನೆಂದು ಪಭಣಿಲು—ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ರಾಗಾದಿಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪಜಾಲರಹಿತವಾದ ವರಮಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದಿಂದ
ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದ್ಯಷ್ಟಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲಗೊಳಿಸಿ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಾದ್ಯಷ್ಟಗುಣಗಳನ್ನು
ಪಡೆದವನೂ ಉರ್ಧ್ವಗಮನಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಲೋಕಾಗ್ರವನ್ನೈದಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಆನಂತ
ಕಾಲದವರೆಗೆ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವವನೂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಮಹಾಗುಣಗಳಿಗೆ ಆಧಾರ

ನಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಮಹಾವೈರುಷರಿಂದ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುವವನಾದುದರಿಂದಲೂ ವಿಶಿಷ್ಟ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಶುದ್ಧಜೀವನು ಸಿದ್ಧವರಮೇಷ್ಠಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆಂದು ಸಕಲಸಿದ್ಧಾಂತವ್ರಕಾಶಕರಾದ ಭಗವದರ್ಹತೃರಮೇಷ್ಠಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಅಣ್ಣು ವಿ ಬಂಧು ವಿ ತಿಹುಯಣಹಂ, ಸಾಸಯಸುಕ್ಯಸಹಾಲು |

ತಿತ್ಥ ಜಿ ಸಯಲು ವಿ ಕಾಲು ಜಿಯ, ಣೆವಸಳ ಲದ್ಧಸಹಾಲು || ೨೦೨ ||

“ಅನ್ಯದಪಿ ಬಂಧುರಪಿ ತ್ರಿಭುವನಸ್ಯ ಶಾಶ್ವತನೌಖ್ಯಸ್ವಭಾವಃ |

ತತ್ರೈವ ಸಕಲಮಪಿ ಕಾಲಂ ಜೀವ ನಿವಸತಿ ಲಬ್ಧಸ್ವಭಾವಃ || ೨೦೨ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಅಣ್ಣು ವಿ—ಮತ್ತು ಕೂಡ ಜಿಯ—ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ತಿಹುಯಣಹಂ ವಿ—ಮೂರುಲೋಕಕ್ಕೂ ಬಂಧು—ಬಂಧು (ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನು)ವೂ ಸಾಸಯಸುಕ್ಯಸಹಾಲು—ಶಾಶ್ವತಸುಖಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ವೂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಸಿದ್ಧವರಮೇಷ್ಠಿಯು ಲದ್ಧಸಹಾಲು—ನಿಜಸ್ವಭಾವವನ್ನು ವಡೆದವನಾಗಿ ತಿತ್ಥ ವಿ—ಆ ಮೋಕ್ಷಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಸಯಲು ವಿ ಕಾಲು—ಸದಾಕಾಲವೂ ಣೆವಸಳ—ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಪೂರ್ವೋಕ್ತಸಿದ್ಧವರಮೇಷ್ಠಿಯು ತ್ರಿಲೋಕನಾಥನಾಗಿರುವನು. ಮೂರ್ಲೋಕದ ಭವ್ಯಜೀವರುಗಳು ಸಿದ್ಧವರಮೇಷ್ಠಿಯ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಭವನಾಗರದ ಪಾರವನ್ನು ವಡೆಯುವವರಾದುದರಿಂದ ಆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ತ್ರಿಲೋಕಸ್ಥಭವ್ಯಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಬಂಧುವಾಗಿರುವನು. ಮತ್ತು ರಾಗಾದಿರಹಿತವೂ ಅವ್ಯಾಬಾಧವೂ ಅವಿನಶ್ವರೂ ಆದ ಸುಖವೇ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವನು. ಹೀಗೆ ಶುದ್ಧ-ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವವನ್ನು ವಡೆದಿರುವ ಸಿದ್ಧವರಮೇಷ್ಠಿಯು ಅನಂತಕಾಲದವರೆಗೆ ಮೋಕ್ಷಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಇಲ್ಲಿ, ‘ಅನಂತಕಾಲದವರೆಗೆ’ ಎಂಬುದರಿಂದ ‘ಮುಕ್ತಜೀವರು ಪುನಃ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತಾರೆ’ ಎನ್ನುವ ವರನಾದಿಗಳ ಮತವು ನಿರಾಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು ಅರ್ಥಾತ್ ಮುಕ್ತಜೀವರಿಗೆ ಪುನಃ (ಮರಳಿ) ಸಂಸಾರಪತನವಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವವು.

ಜಮ್ಮಣಮರಣವಿವಜ್ಜಿಯಲು, ಚಲುಗಇದುಕ್ಪವಿಮುಕ್ಕು |

ಕೇವಲದಂಸಣಣಾಮಲು, ಣಂದಇ ತಿತ್ಥ ಜಿ ಮುಕ್ಕು || ೨೦೩ ||

“ಜನ್ಮಮರಣವಿವರ್ಜಿತಃ ಚತುರ್ಗತಿದುಃಖವಿಮುಕ್ತಃ |

ಕೇವಲದರ್ಶನಜ್ಞಾನಮಯಃ ನಂದತಿ ತತ್ರೈವ ಮುಕ್ತಃ || ೨೦೩ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜಮ್ಮಣಮರಣವಿವಜ್ಜಿಯಲು—ಜನ್ಮಮರಣರಹಿತನೂ ಚಲು ಗಇದುಕ್ಪವಿಮುಕ್ಕು—ಚತುರ್ಗತಿಗಳ(ಸಂಸಾರದ) ದುಃಖದಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವನೂ ಕೇವಲದಂಸಣಣಾಮಲು—ಕೇವಲದರ್ಶನ ಹಾಗೂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮಯನೂ ಮುಕ್ಕು—ಸರ್ವಕರ್ಮವಿಮುಕ್ತನೂ ಆದ ಸಿದ್ಧವರಮೇಷ್ಠಿಯು ತಿತ್ಥ ಜಿ—ಆ

ಮುಕ್ತಿಸ್ವಾಸ(ಮೋಕ್ಷ)ದಲ್ಲಿಯೇ (ಅನಂತಕಾಲದವರೆಗೆ) ಣಂದಇ — ತನ್ನ ಜ್ಞಾನಾದಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷವಡುವವನಾಗಿ ಅಥವಾ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನನಾಗಿ ಇರುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:— ಜನ್ಮನುರಣರಹಿತನೂ ಸಹಜಶುದ್ಧವರಮಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಆತ್ಮನುಖಕ್ಕೆ ವಿವರೀತವಾದ ಚತುರ್ಗತಿಭ್ರಮಣರೂಪಸಂನಾರದು:ಖದಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ವನೂ ಕ್ರಮಕರಣವ್ಯವಧಾನರಹಿತವಾಗಿ ಜಗತ್ತಯಕಾಲತ್ರಯವರ್ತಿಸ್ಪರ್ಶವದಾರ್ಥ ಪ್ರಕಾಶಕವಾದ ಕೇವಲದರ್ಶನ-ಜ್ಞಾನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವವನೂ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದ್ಯಷ್ಟ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ರಹಿತನೂ ಹಾಗೂ ಅವ್ಯಾಬಾಧಾವ್ಯನಂತಗುಣವಿಷ್ಟನೂ ಆದ ಮುಕ್ತ (ಸಿದ್ಧ)ಜೀವನು ಮೋಕ್ಷವದದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಅನಂತಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ಅನಂತಕಾಲದವರೆಗೆ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವನು ಶ್ರೀಮನ್ನೇಮಿಚಂದ್ರಸಿದ್ಧಾಂತ ಚಕ್ರರತಿಗಳು “ದ್ರವ್ಯಸಂಗ್ರಹ”ದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವರಮೇಷ್ಟಿಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸಿರುವರು — “ಅಟ್ಟಿಟ್ಟಕಮ್ಮದೇಹೋ, ಲೋಯಾಲೋಯಸ್ಸ ಜಾಣಟ ದಟ್ಟಾ | ಪುರಿನಾಯಾರೋ ಅಪ್ಪಾ, ಸಿದ್ಧೋ ರ್ಭಾವದ ಲೋಯಸಿಹರತೋ ||” ಅರ್ಥಾತ್ (ಉಪಾಧಿರಹಿತವಾದ ಸ್ವತಿಕುಣಿಯಂತೆ)ಜ್ಞಾನಾನರಣಮೊದಲಾದೆಂಟು ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಬೇರಾರಿಕ, ಮೈತ್ರಿಯಕ, ಆರಾರಕ, ತೈಜಸ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಣಗಳೆಂಬ ಐದುಶರೀರಗಳನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡಿ ವರಿಶುದ್ಧನಾಗಿರುವವನೂ ಲೋಕಾಲೋಕಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವವನೂ ನೋಡುವವನೂ ವುರುಷಾಕಾರನೂ ಲೋಕದ ತುಟ್ಟತುದಿ(ಮೋಕ್ಷವದ) ಯಲ್ಲಿರುವವನೂ ಆದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸಿದ್ಧವರಮೇಷ್ಟಿಯೆಂದು ಹೆಸರು ಅಂತಹ ಸಿದ್ಧ ವರಮೇಷ್ಟಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿರಿ ಹೀಗೆಯೇ “ಸಿದ್ಧಭಕ್ತಿ”ಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕುಂದಕುಂದಾ ಚಾರ್ಯರೂ— “ಅಟ್ಟಿವಿಹಕಮ್ಮಮುಕ್ತೇ, ಅಟ್ಟಿಗುಣಡ್ಡೇ ಅಣೋವಮೇ ಸಿದ್ಧೇ | ಅಟ್ಟಿಮುಘುಧವಿಣಿವಿಟ್ಟೇ, ಣಿಟ್ಟಿಯಕಜ್ಜೇಯ ವಂದಿಮೋ ಣಿಚ್ಚಂ ||” ಅರ್ಥಾತ್ | ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದ್ಯಷ್ಟವಿಧಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವರೂ | ನಮ್ಮಕ್ಕನೊದಲಾವೆಂಟು ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವವರೂ ಉವಮೇ(ಹೋಲಿಕೆ)ಯಿಲ್ಲದವರೂ ಎಂಟನೆಯ ಭೂಮಿಯಾದ ಮೋಕ್ಷಶಿಲೆಯಲ್ಲಿರುವವರೂ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪೂರ್ತಿಮಾಡಿ ದವರೂ ಆದ ಸಿದ್ಧರನ್ನು ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಂದಿಸುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಸಿದ್ಧವರಮೇಷ್ಟಿಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುವರು.

ಅನಂತರ ಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಭಾವನಾರತರಾದ ಪುರುಷರಿ ಗುಂಟಾಗುವ ಫಲವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ —

ಜೀ ವರಮಪ್ಪಪಯಾಸು ಮುಣಿ, ಭಾವಿಂ ಭಾವಹಿಂ ಸತ್ತ್ವ |

ಮೋಹು ಜಿಣೇವಿಣು ಸಯಲು ಜಿಯ, ತೇ ಬುಜ್ಜಹಿಂ

ಪರಮತ್ತ್ವ || ೨೦೪ ||

* ದ್ರವ್ಯಸಂಗ್ರಹ, ಗಾಥೆ—೫೦

† † ಇವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯು ಹಿಂದೆ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ

“ಯೇ ವರಮಾತ್ಮವ್ರಕಾಶಂ ಮುನಯಃ ಭಾವೇನ ಭಾವಯಂತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಮ್ |

ಮೋಹಂ ಜಿತ್ವಾ ಸಕಲಂ ಜೀವ ತೇ ಬುಧ್ಯಂತಿ ವರಮಾರ್ಥಮ್ || ೨೦೪ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜಿಯ—ಎಲೈ ಜನನೇ! ಜೇ ಮುಣಿ—ಯಾವ ಮುನಿಗಳು
ವರಮವ್ವವಯಾಸು ಸತ್ತು—ವರಮಾತ್ಮವ್ರಕಾಶವೆಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಭಾವಿಂ
ಬಾವಹಿಂ—ವಿಶುದ್ಧಭಾವದಿಂದ ಭಾವಿಸು(ಚಿಂತಿಸು)ತ್ತಾರೋ ತೇ—ಅವರು ಸಯಲು
ಮೋಹು—ಸಮಸ್ತಮೋಹವನ್ನು ಜಿಣೇವಿಣು—ಜಯಿಸಿ ಬುಜ್ಜಹಿಂ ಪರಮತ್ಮ—
ವರಮಾರ್ಥ(ವರಮಾತ್ಮರತ್ನ)ವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ಸಮಸ್ತವರಿಗ್ರಹಹಿತವಾದ ಯಾವ ಸಾಧುಗಳು ವರಮಾತ್ಮ
ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವ್ರಕಾಶವಡಿಸುವ ಈ ವರಮಾತ್ಮವ್ರಕಾಶವೆಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರ(ಗ್ರಂಥ)ವನ್ನು
ರಾಗಾದಿರಹಿತವಾದ ವಿಶುದ್ಧಭಾವದಿಂದ ನಿರಂತರ ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೋ ಅರ್ಥಾತ್
ವರನ-ಚಿಂತನ-ಮನನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಅವರು ನಿರ್ಮೋಹವರಮಾತ್ಮ
ತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ವಿವರೀತವಾದ ಸಮಸ್ತಮೋಹವನ್ನು ಜಯಿಸಿ(ನಿರ್ಮೂಲನಗೈದು) ವರಮಾರ್ಥ
ವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವವನೂ ಚಿದಾನಂದೈಕಸ್ವಭಾವಪ್ರಳವನೂ ಆದ ವರಮಾತ್ಮನನ್ನು
ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ

ಅಣ್ಣು ವಿ ಭತ್ತಿವ ಜೇ ಮುಣಹಿಂ, ಇಹು ವರಮವ್ವವಯಾಸು |

ಲೋಯಾಲೋಯವಯಾಸಯರು, ವಾವಹಿಂ ತೇ ವಿ

ಪಯಾಸು || ೨೦೫ ||

“ಅನ್ಯದಪಿ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಯೇ ಜಾನಂತಿ ಇಮಂ ವರಮಾತ್ಮವ್ರಕಾಶಮ್ |

ಲೋಕಾಲೋಕವ್ರಕಾಶಕರಂ ಪ್ರಪ್ನುನಂತಿ ತೇಽಪಿ ವ್ರಕಾಶಮ್ || ೨೦೫ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಅಣ್ಣು ವಿ—ಮಕ್ಕೂ ಜೇ—ಯಾರು ಭತ್ತಿವ—ಭಕ್ತಿ(ಶ್ರದ್ಧೆ)
ಯಿಂದ ಇಹು ಪರಮವ್ವವಯಾಸು—ಈ ವರಮಾತ್ಮವ್ರಕಾಶವನ್ನು ಮುಣಹಿಂ—
ವರನಮನನಾದಿಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೋ ತೇ ವಿ—ಅವರೂ ಲೋಯಾಲೋಯ
ವಯಾಸಯರು—ಲೋಕಾಲೋಕವನ್ನು ವ್ರಕಾಶವಡಿಸುವ (ತಿಳಿಯುವ) ವಯಾಸು
ವಾವಹಿಂ—ಕೇವಲಜ್ಞಾನರೂಪವಾದ ವ್ರಕಾಶವನ್ನೂ ತಮಾಧಾರವಾದ ವರಮಾತ್ಮ
ದ್ರವ್ಯವನ್ನೂ ವಡೆಯುತ್ತಾರೆ

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ವರಮಾತ್ಮವ್ರಕಾಶವೆಂಬಿಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ವಿಷಯ
ಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾವೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವ ಜೀವರು ತ್ರಿಕಾಲಗೋಚರಾನಂತಗುಣ
ವರ್ಣಾಯನಹಿತಸಮಸ್ತದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಲೋಕಾಲೋಕವನ್ನು ವ್ರಕಾಶವಡಿ
ಸುವ ಕೇವಲಜ್ಞಾನರೂಪವಾದ ವ್ರಕಾಶವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂತಹ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ
ಅನಂತಗುಣಗಳಿಗೆ ಆಧಾರವಾದ ವರಮಾತ್ಮದ್ರವ್ಯವನ್ನು ವಡೆಯುತ್ತಾರೆಂದು ಭಾವವು.

ಜೇ ಪರಮವೈಪರ್ಯಾಯಹಂ, ಅಣುದಿಣು ಕಾಲು ಲಯಂತಿ ।

ತುಟ್ಟಿಣ ಮೋಹು ತತ್ತಿಡೆ ತಹಂ, ತಿಹುಯಣಣಾಹ ಹವಂತಿ || ೨೦೬ ||

“ಯೇ ವರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಕಸ್ಯ ಅನುದಿನಂ ನಾಮ ಗೃಹ್ಯಂತಿ ।

ತುಟ್ಟಿತಿ ಮೋಹಃ ರುಚಿತಿ ತೇಷಾಂ ತ್ರಿಭುವನನಾಥಾ ಭವಂತಿ || ೨೦೬ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೇ—ಯಾವ ಭವ್ಯಜೀವರು ಅಣುದಿಣು—ಅನುದಿನ (ಪ್ರತಿ ದಿನ, ಸರ್ವದಾ)ವೂ ಪರಮವೈಪರ್ಯಾಯಹಂ—ವರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಪ್ರಕಾಶಕವಾದ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರ(ಗ್ರಂಥ)ದ ಹಾಗೂ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ ಅನಂತಗುಣಸಹಿತ ವಾದವರಮಾತ್ಮವಾರ್ಥದ ಕಾಲು ಲಯಂತಿ—ಹೆಸರನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೋ ಅರ್ಥಾತ್ ನಿರಂತರ ಅದರ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ತಹಂ—ಆ ಭವ್ಯಜೀವರ ಮೋಹು—ಮೋಹವು ತಡೆತ್ತಿ ತುಟ್ಟಿಣ—ಬೇಗನೆ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತವರು ತಿಹುಯಣಣಾಹ ಹವಂತಿ—ಮೂರುಲೋಕಕ್ಕೊಡೆಯರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಈ ವರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ವರ ಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಆ ವರಮಾತ್ಮ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ನಿರಂತರ ಸ್ಮರಿಸು (ಭಾವಿಸು)ತ್ತಿರುವ ಭವ್ಯಜೀವರು ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವಭಾವನೆಯ ಫಲದಿಂದ ಮೊದಲು ದೇವೇಂದ್ರಚಕ್ರವರ್ತ್ಯಾದಿಮಹಾವಿಭೂತಿಗಳನ್ನು ವಡೆದು ಆಮೇಲೆ ಜಿನದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಸರ್ವಸಂಗವರಿತ್ಯಾಗಿ(ದಿಗಂಬರರು)ಗಳಾಗಿ ಧ್ಯಾನತಪಶ್ಚರಣೆಗಳ ಬಲದಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಾಗಿ ಅಧೋಮಧ್ಯೋರ್ಧ್ವಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಲೋಕ ಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯರಾಗುತ್ತಾರೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು

ಇನ್ನು ವರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ವರಮಾತ್ಮನ ಆರಾಧಕರ ಲಕ್ಷಣ ವನ್ನು ಮೂರು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೆ —

ಜೇ ಭವದುಕ್ಪಹಂ ಬೀಹಿಯಾ, ಪಲು ಇಚ್ಛಹಿಂ ಣೆವ್ವಾಣು ।

ಇಹ ಪರಮವೈಪರ್ಯಾಯಹಂ, ತೇ ಪರ ಜೊಗ್ಗ ವಿಯಾಣು || ೨೦೭ ||

“ಯೇ ಭವದುಃಖೇಭ್ಯಃ ಭೀತಾಃ ಪದಂ ಇಚ್ಛಂತಿ ನಿರ್ವಾಣಮ್” ।

ಇಹ ವರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಕಸ್ಯ ತೇ ವರಂ ಯೋಗ್ಯಾ ವಿಜಾನೀಹಿ || ೨೦೭ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಜೇ—ಯಾವ ಜೀವರು ಭವದುಕ್ಪಹಂ ಬೀಹಿಯಾ—ಚತು ರ್ಗತಿರೂಪವಾದ ಸಂಸಾರದ ದುಃಖಗಳಿಂದ ಭಯಗೊಂಡವರಾಗಿರುವರೋ ಮತ್ತು ಣೆವ್ವಾಣು ಪಲು—ಮೋಕ್ಷವದವನ್ನು ಇಚ್ಛಹಿಂ—ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾರೋ ತೇ ಪರ—ಆ ಭವ್ಯ ಜೀವರುಗಳೇ ಇಹ ಪರಮವೈಪರ್ಯಾಯಹಂ—ಈ ವರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಕಗ್ರಂಥದ ಅಧ್ಯಯನ ಹಾಗೂ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಜೊಗ್ಗ ವಿಯಾಣು—ಯೋಗ್ಯರಾದವರೆಂದು ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ರಾಗಾದಿವಿಕಲ್ಪರಹಿತವೂ ವರಮಾನಂದರೂಪವೂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವ ನೆಯಿಂದಿರುತ್ತದ್ದೂ ಆದ ವಾರಮಾರ್ಥಿಕ-ಸುಖಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತಗಳಾದ ನರನಾರ

ಕಾದಿಚತುರ್ಗತಿದುಃಖಗಳಿಂದ ಭೀತರೂ ಅತವನ ವರಮನುಖಾನ್ವದವಾದ ಮೋಕ್ಷ ವದವನ್ನು ಬಯಸುವವರೂ ಆದ ಭವ್ಯಜೀವರು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ವರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶವೆಂಬೀ ಗ್ರಂಥದ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ವರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ನಿರ್ಮೋಷವರಮಾತ್ಮತತ್ವದ ಭಾವನೆಗೆ ಯೋಗ್ಯರಾಗಿರುವರು

ಜೇ ವರಮವೃಹಂ ಭತ್ತಿಯರ, ವಿಸಯ ಣ ಜೇ ವಿ ರಮಂತಿ ।

ತೇ ಪರಮವೃಹಪಯಾಸಯಹಂ, ಮುಣಿವರ ಜೊಗ್ಗ ಹವಂತಿ ॥ ೨೦೮ ॥

“ಯೇ ವರಮಾತ್ಮನೋ ಭಕ್ತಿವರಾಃ ವಿಷಯಾನ್ ನ ಯೇನಪಿ ರಮಂತೇ ।

ತೇ ವರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಕಸ್ಯ ಮುನಿವರಾ ಯೋಗ್ಯಾ ಭವಂತಿ ॥ ೨೦೮ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಜೇ—ಯಾರು ಪರಮವೃಹಂ ಭತ್ತಿಯರ—ವರಮಾತ್ಮನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದವರಾಗಿರುವರೋ ಅರ್ಥಾತ್ ವರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿರು ವರೋ ಜೇ ವಿ—ಮತ್ತು ಯಾವ ಮುನಿಗಳು ವಿಸಯ ಣ ರಮಂತಿ—ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ರಮಿಸು (ಪ್ರೀತಿಸು)ವುದಿಲ್ಲನೋ ತೇ ಮುಣಿವರ—ಆ ಮುನೀಶ್ವರರು ವರಮವೃಹಪಯಾಸಯಹಂ—ವರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಕದ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಜೊಗ್ಗ ಹವಂತಿ—ಯೋಗ್ಯರಾಗುತ್ತಾರೆ

ಭಾವಾರ್ಥಃ—ವರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅಚಲಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರೂ ಮನೋಹರವಾದ ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳು ಸ್ವತಃ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗದೆ ಅವು ಗಳನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಿರುವವರೂ ಆದ ಮುನಿವುಂಗವರು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ವರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ವರಮಾರ್ಥ (ನಿಶ್ಚಯ)ದಿಂದ ವರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ (ಪಾತ್ರ)ರಾಗಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಭಾವವು.

ಣಾಣವಿಯಕ್ವಣು ಸುದ್ಧಮಣು, ಜೋ ಜಣು ಏಹಲು ಕೋಇ । .

ಸೋ ಪರಮವೃಹಪಯಾಸಯಹಂ, ಜೊಗ್ಗ ಭಣಂತಿ ಜಿ ಜೋಇ ॥ ೨೦೯ ॥

“ಜ್ಞಾನವಿಚಕ್ಷಣಃ ಶುದ್ಧಮನಾ ಯೋ ಜನ ಈದೃಶಃ ಕಶ್ಚಿದಪಿ ।

ತಂ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಕಸ್ಯ ಯೋಗ್ಯಂ ಭಣಂತಿ ಯೇ ಯೋಗಿನಃ ॥ ೨೦೯ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಣಾಣವಿಯಕ್ವಣು-ಸ್ವಸಂವೇದನ(ತನ್ನನ್ನು ಅಥವಾ ತನ್ನಾತ್ಮ ನನ್ನು ತಿಳಿಯುವ) ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಪ್ರವೀಣ(ಬುದ್ಧಿಮತ್ತ)ನಾಗಿರುವವನೂ ಸುದ್ಧಮಣು—ರಾಗದ್ವೇಷಮೋಹಾದಿರಹಿತವಾದ ನಿರ್ಮಲಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಏಹಲು ಜೋ ಕೋಇ ಜಣು—ಇಂತಹ ಯಾವನೋರ್ವ ಮನುಷ್ಯನಿರುವನೋ ಅರ್ಥಾತ್ ಯಾವ ನೋರ್ವ ಮನುಷ್ಯನು ಪೂರ್ವೋಕ್ತಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವನೋ ಸೋ—ಆತನನ್ನು ಜಿ ಜೋಇ—ಯಾವ (ಶುದ್ಧಾತ್ಮಧ್ಯಾನನಿರತರಾದ) ವರಮಯೋಗಿಗಳು ಪರಮವೃಹ

ಪಯಾಸಯಹಂ— ಪರಮಾತ್ಮವ್ರತಾಶಕಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಜೊಗ್ಗು ಭಣಂತಿ—
ಯೋಗ್ಯನನ್ನಾಗಿ (ಯೋಗ್ಯನೆಂದು) ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಭಾವಾರ್ಥ:— ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಿಯೂ ಪರಮಾತ್ಮಾನುಭೂತಿವಿಲಕ್ಷಣವಾಚಿ
ರಾಗದ್ವೇಷಮೋಹಾದಿನಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪಜಾಲದಿಂದ ರಹಿತನಾದ ಶುದ್ಧಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ
ಆದ ಸತ್ಪುರುಷನು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮವ್ರತಾಶವೆಂಬಹೆಸರುಳ್ಳ ಈ ದ್ರವ್ಯ
ಸೂತ್ರ(ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥ)ದ ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮವ್ರತಾಶವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ
ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವಭಾವರೂಪನಾದ ಭಾವಸೂತ್ರದ ಆರಾಧನೆಗೆ ಯೋಗ್ಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.
ಹಾಗೂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಗುಣಗಳಿಲ್ಲದ ಮನುಷ್ಯರು ಪರಮಾತ್ಮವ್ರತಾಶವನ್ನಾರಾಧಿಸಲು
ಯೋಗ್ಯರಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಪರಮಜ್ಞಾನನಂವನ್ನರಾದ ಮಹಾಯೋಗಿಗಳು ಹೇಳು
ತ್ತಾರೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು

ಮುಂದೆ ಒಂದು ಸೂತ್ರದಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಫಲಕಥನವನ್ನೂ ಆ ಮೇಲೆ ಸೂತ್ರಗಳೆರಡ
ರಿಂದ ಔದ್ಧತ್ಯವರಿಹಾರವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ —

ಲಕ್ಷಣಭಂದವಿವಜ್ಜಿಯಲು, ಏಹು ಪರಮಪ್ರವಯಾಸು ।

ಕುಣಿ ಸುಹಾವಣಂ ಭಾವಿಯಲು, ಚಲುಗಳಿದುಕ್ಕವಿಣಾಸು ॥ ೨೧೦ ॥

“ಲಕ್ಷಣಭಂದೋವಿವರ್ಜಿತಃ ಏಷ ಪರಮಾತ್ಮವ್ರತಾಶಃ ।

ಕರೋತಿ ಸುಭಾವೇನ ಭಾವಿತಃ ಚತುರ್ಗತಿದುಃಖವಿನಾಶಮ್” ॥ ೨೧೦ ॥”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:— ಲಕ್ಷಣಭಂದವಿವಜ್ಜಿಯಲು—(ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ) ಲಕ್ಷಣದಿ
ದಲೂ ಭಂದಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ರಹಿತನಾದ ಏಹು ಪರಮಪ್ರವಯಾಸು—ಈ ಪರಮಾತ್ಮ
ವ್ರತಾಶನು ಸುಹಾವಣಂ ಭಾವಿಯಲು—ಶುದ್ಧಭಾವದಿಂದ ಭಾವಿಸಲ್ಪಟ್ಟದಾಗಿ
ಚಲುಗಳಿದುಕ್ಕವಿಣಾಸು—ಚತುರ್ಗತಿಸಂಬಂಧವಾದ ದುಃಖಗಳ ವಿನಾಶವನ್ನು
ಕುಣಿ—ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:— ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಈ ಪರಮಾತ್ಮವ್ರತಾಶಗ್ರಂಥವು ದೋಹಕ
ವೆಂಬ ಭಂದಸ್ಸಿ(ಕವಿತಾಬಂಧದ ನಿಯಮ)ನಿಂದಲೂ ಪ್ರಾಕೃತಲಕ್ಷಣದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿರು
ತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮವ್ರತಾಶವೆಂಬ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ಲಕ್ಷಣ
ಭಂದಸ್ಸುಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿರುತ್ತದೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಶುದ್ಧಾತ್ಮರೂಪದಲ್ಲಿ ‘ಯಾವುದೊಂದು
ಶುಭಾಶುಭಲಕ್ಷಣ(ಚಿಹ್ನೆ)ವಾಗಲೀ ಪ್ರಬಂಧವಾಗಲೀ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಇಂತಹ
“ಪರಮಾತ್ಮವ್ರತಾಶ” (ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥ, ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪ)
ವನ್ನು ರಾಗಾದಿರಹಿತಶುದ್ಧಭಾವ(ಪರಿಣಾಮ)ದಿಂದ ಭಾವಿಸಿದುದಾದರೆ ಅದರಿಂದ
ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನುಭೂತಿಯಿಂದುಂಟಾಗುವ ಪರಮಸುಖಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತಗಳಾದ ನರನಾರಕಾದಿ
ಚತುರ್ಗತಿದುಃಖಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆಂದು ಭಾವವು

ಇತ್ತು ಣ ಲೇವಲು ಪಂಡಿಯಹಿಂ, ಗುಣದೋಸು ವಿ ಪುಣರುತ್ತು -
ಭಟ್ಟಪಭಾಯರಕಾರಣಂ, ಮುಇಂ ಪುಣು ಪುಣು ವಿ ವಲುತ್ತು || ೨೧೧ ||

“ಅತ್ರ ನ ಗ್ರಾಹ್ಯಃ ಪಂಡಿತೈಃ ಗುಣೋ ದೋಷೋಽಪಿ ಪುನರುಕ್ತಃ |

ಭಟ್ಟವ್ರಭಾಕರಕಾರಣೇನ ಮಯಾ ಪುನಃ ಪುನರಪಿ ಪ್ರೋಕ್ತಮ್ || ೨೧೧ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಇತ್ತು—ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿಯಹಿಂ—ಪಂಡಿತ (ವಿವೇಕಿ, ಬದ್ವಾಂಸ)ರಿಂದ ಗುಣದೋಸು ವಿ ಪುಣರುತ್ತು—ಕವಿತಾಗುಣವೂ ಪುನರುಕ್ತ (ಒಮ್ಮೆ ಹೇಳಿದುದನ್ನೇ ಪುನಃ ಹೇಳುವ) ದೋಷವೂ ಣ ಲೇವಲು—ಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಡಬಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಮುಇಂ—ನನ್ನಿಂದ ಭಟ್ಟವಭಾಯರಕಾರಣಹಿಂ—ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನ ಕಾರಣ(ನಿಮಿತ್ತ)ದಿಂದ ಪುಣು ಪುಣು ವಿ ವಲುತ್ತು—(ವರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವವು) ಪುನಃ ಪುನಃ (ಬಾರಿಬಾರಿಗೆ) ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ — ಕಾವ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಾನುಸಾರವಾಗಿ ಕವಿತಾ(ಗ್ರಂಥ)ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಪುನರುಕ್ತ(ಒಮ್ಮೆ ಹೇಳಿದ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಪುನಃಪುನಃ ಹೇಳುವಿಕೆ)ವು ದೋಷವೆಂದು ವರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಆದರೆ ಅತ್ಯಸ್ವರೂಪದ ನಿರೂಪಣೆಯೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುವ ಈ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ವಿಷಯವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸುವುದೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದಲ್ಲದೆ ಕಾವ್ಯಾರ್ಥವು ಮುಖ್ಯವಾದುದಲ್ಲ ಅತಃಪಿವ ನಾನು ಪ್ರಭಾಕರಭಟ್ಟನ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಅಥವಾ ವ್ಯಾಜದಿಂದ) ಸಮಸ್ತಜನರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಅತ್ಯತತ್ತ್ವವನ್ನು ಸಾರಿಬಾರಿಗೆ ವರ್ಣಿಸಿರುವೆನು. ಆದಕಾರಣ ವಿದ್ವಾಂಸರು “ಸಮಾಧಿಶತಕ(ತಂತ್ರ)” ಸಿದ್ಧವಾದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ನನ್ನೇ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿರುವ ಪುನರುಕ್ತಾದಿ ದೋಷಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಣಮಾಡಬಾರದು ಮತ್ತು ಕವಿಕಲಾಸಂಬಂಧವಾದ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಗ್ರಹಿಸಬಾರದು. ಸಾರಾಂಶತಃ ವಿದ್ವಜ್ಞನರು ಕೇವಲ ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿಷಯವ್ರತಿಪಾದನೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ನೋಡಬೇಕಲ್ಲದೆ ಕಾವ್ಯಾರ್ಥದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದನ್ನು ನೋಡಬಾರದೆಂದು ಭಾವವು.

ಜಂ ಮುಇ ಕಿಂ ಪಿ ವಿಜಂಪಿಯಲು, ಜುತ್ತಾಜುತ್ತು ವಿ ಇತ್ತು |

ತಂ ವರಣಾಣಿ ಖಮಂತು ಮಹು, ಜೇ ಬುಜ್ಜಹಿಂ ಪರಮತ್ತು || ೨೧೨ ||

“ಯನ್ಮಯಾ ಕಿಮಪಿ ವಿಜಲ್ಪಿತಂ ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತಮಪಿ ಅತ್ರ |

ತತ್ ವರಜ್ಞಾನಿನಃ ಕ್ಷಾಮ್ಯಂತು ಮಮ ಯೇ ಬುದ್ಧ್ಯಂತೇ

ವರಮಾರ್ಥಮ್ || ೨೧೨ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ—ಮುಇ—ನನ್ನಿಂದ ಇತ್ತು—ಈ ವರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಜುತ್ತಾಜುತ್ತು ವಿ—ಯುಕ್ತವೋ ಅಯುಕ್ತವೋ ಆದ ಜಂ ಕಿಂ ಪಿ—ಯಾವುದರೂ (ಎನಾದರೂ) ವಿಷಯವು ವಿಜಂಪಿಯಲು—ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆಯೋ ತಂ—ಅದನ್ನು (ಅಯುಕ್ತ ವಚನವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದುದಾದರೆ ಅದನ್ನು) ಜೇ ಪರಮತ್ತು

ಬುಜ್ಜಹಿಂ—ಯಾರು ವರಮಾರ್ಥ (ಯಥಾರ್ಥ ವಸ್ತುವಿಷಯ ಅಥವಾ ಪರಮಾತ್ಮ ತತ್ತ್ವ)ವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆಯೋ ವರಣಾಣಿ—ಆ ಉತ್ತಮಜ್ಞಾನಿ (ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿ)ಗಳು ಮಹು ಖಮಂತು—ನನಗೆ (ನನ್ನನ್ನು) ಕ್ಷಮಿಸಲಿ

ಭಾವಾರ್ಥ:-ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರು ತಮ್ಮ ಅಲ್ಪಜ್ಞತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತ ವರಮಾರ್ಥವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ — ವಿದ್ವಜ್ಞ ನರೇ! ನನ್ನ ಭದ್ರಸ್ಥಬುದ್ಧಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ನಾನೀ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಶಿಷ್ಯವ್ರತಬೋಧನೆ ಗಾಗಿ ರಚಿಸಿದೆನು. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಮಾತುಗಳು ವಸ್ತುತಃ ಯುಕ್ತವಾದುವು ಗಳೋ ಅಯುಕ್ತವಾದುವುಗಳೋ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ತಿಳಿಯಲಾರೆ. ಶಬ್ದವಿಷಯ ದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಅರ್ಥವಿಷಯದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಯುಕ್ತವಾದ ವಚನಗಳಿರಬಹುದು ಆದುದ ರಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಅಯುಕ್ತವಚನವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟದಾಗಿದ್ದರೆ ಆ ದೋಷ ಕ್ಕಾಗಿ ವರಮಾರ್ಥಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ತಾವುಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ

ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರ ವಿದ್ವತ್ವ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದ್ಯಾವ್ರಪೀಣರೆ, ಗ್ರಂಥರಚನಾ ಚಾತುರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು ಯದೃಪಿ ಗ್ರಂಥಾವಲೋಕನದಿಂದಲೇ ಸ್ವಯಂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದರೂ ಮಹಾಕವಿ ಕಾಲಿದಾಸನು “ಅಭಿಜ್ಞಾನಶಾಕುಂತಲ”ದಲ್ಲಿ — “ಬಲವದಸಿ ಶಿಕ್ಷಿತಾನಾಮಾತ್ಮನೃಪ್ರತ್ಯಯಂ ಚೇತಃ” ಅರ್ಥಾತ್ ಬಹಳವಾಗಿ (ಜಿನ್ನಾಗಿ) ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿರುವ ಸಮರ್ಥವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೂ ತಮ್ಮ ವಿದ್ವತ್ವದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ(ನಂಬಿಕೆ)ವಿರುವುದಿಲ್ಲ.” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಆಚಾರ್ಯರು ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದ್ಯೆ ಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ವ್ರವೀಣರಾಗಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮಗಿರುವ ಅವಿಶ್ವಾಸ ವನ್ನು ನೂಚಿಸಿ ತಮ್ಮ ನಿರಹಂಕಾರತ್ವವನ್ನೂ ಶಾಸ್ತ್ರವಿನಯವನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿರುವರು.

ಪುನಃ ಭವ್ಯಜೀವರನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ವದ್ಧ(ವೃತ್ತ)ದಿಂದ ನಿಜಾತ್ಮತತ್ತ್ವಭಾವನೆಯ ಫಲವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ —

ಜಂ ತತ್ತಂ ಜಾಣರೂವಂ ವರಮಮುಣಿಗಣಾ ಣಿಚ್ಛ ರ್ಝಾಯಂತಿ ಚಿತ್ತೇ ।

ಜಂ ತತ್ತಂ ದೇಹಚತ್ತಂ ಣಿವಸಣ ಭುವಣೇ ಸವ್ವದೇಹೀಣದೇಹೇ ॥

ಜಂ ತತ್ತಂ ದಿವ್ವದೇಹಂ ತಿಹುವಣಗುರುಗಂ ಸಿಜ್ಞಂ ಸಂತಪೀವೇ ।

ತಂ ತತ್ತಂ ಜಸ್ಸ ಸುದ್ಧಂ ಪುರಣ ಣಿಯಮಣೇ ಪಾವಂ ಸೋ ಹಿ

ಸಿದ್ಧಿಂ ॥ ೨೧೩ ॥*

“ಯತ್ ತತ್ತ್ವಂ ಜ್ಞಾನರೂಪಂ ವರಮಮುಣಿಗಣಾ ನಿತ್ಯಂ ಧ್ಯಾಯಂತಿ ಚಿತ್ತೇ ।

ಯತ್ ತತ್ತ್ವಂ ದೇಹತ್ಯಕ್ತಂ ನಿವಸತಿ ಭುವನೇ ಸರ್ವದೇಹಿನಾಂ ದೇಹೇ ॥

ಯತ್ ತತ್ತ್ವಂ ದಿವ್ಯದೇಹಂ ತ್ರಿಭುವನಗುರುಕಂ ಸಿದ್ಧ್ಯತಿ ಶಾಂತಪೀವೇ ।

ತತ್ ತತ್ತ್ವಂ ಯಸ್ಯ ಶುದ್ಧಂ ಸ್ಪುರತಿ ನಿಜಮನಸಿ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಸ ಹಿ

ಸಿದ್ಧಿಮ್ ॥ ೨೧೩ ॥”

* “ಸುಗ್ಧರಾ” ವೃತ್ತ.

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:—ಪರಮಮುಣಿಗಣಾ—ಉತ್ತಮರಾದ ಮುನಿಗಳ ಸಮೂಹಗಳು ಕಾಣರೂಪವೆಂಬ—ಜ್ಞಾನರೂಪವಾದ ಜಂ ತತ್ತಂ—ಯಾವ ಆತ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನು ಚಿತ್ತೇ—ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಣಿಚ್ಛ ರ್ಪುನಾಯಂತಿ—ನಿತ್ಯವೂ (ಯಾವಾಗಲೂ) ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೋ, ದೇಹಚಿತ್ತಂ—ಶರೀರದಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಅರ್ಥಾತ್ ಶರೀರದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ಜಂ ತತ್ತಂ—ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವವು ಭುವಣೇ—ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸವ್ಯದೇಹೀಣ ದೇಹೇ—ಸರ್ವ ದೇಹಧಾರಿ (ನಂಸಾರಿ) ಜೀವರುಗಳ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಣಿವಸತಿ—ವಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದೋ ದಿವ್ಯದೇಹಂ—ದಿವ್ಯವಾದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿರೂಪಶರೀರವುಳ್ಳದೂ ತಿಹುವಣಗುರುಗಂ—ಅನ್ಯಾಬಾಧಾನಂತಸುಖಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದೂ (ಅಧವಾ ತ್ರಿಲೋಕಪೂಜ್ಯವೂ) ಆದ ಜಂ ತತ್ತಂ—ಯಾವ ತತ್ತ್ವವು ಸಂತಜೀವೇ ಸಿಜ್ಞ ಏ—ವರಮೋಪಶಾಂತಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಜೀವನಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೋ ಸುಧ್ಧಂ—ರಾಗಾದಿರಹಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಶುದ್ಧವಾದ ತಂ ತತ್ತಂ—ಆ ತತ್ತ್ವವು ಜಸ್ಯ ಣಿಯಮಣೇ—ಯಾವನ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪುರತಿ—ವ್ರತಾಶಿಸುತ್ತಿರುವುದೋ ಸೋ ಹಿ ಸಿದ್ಧಿಂ ಪಾವನಿ—ಆತನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿ(ಸ್ವಾತ್ಮೋಪಲಬ್ಧಿ=ಮುಕ್ತಿ)ಯನ್ನು ವಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳದೂ, ಮುನಿಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ನಿರಂತರ ಧ್ಯಾನಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವುದೂ, ದೇಹಭಿನ್ನವಾದುದೂ, ಲೋಕದ ಸರ್ವಜೀವರ ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವುದೂ, ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಶರೀರವುಳ್ಳದೂ, (ಇಲ್ಲಿ ಶರೀರವೆಂದರೆ ಸ್ವರೂಪವೆಂದರ್ಥವು) ಅನ್ಯಾಬಾಧಾನಂತಸುಖಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ(ಪೂಜ್ಯ)ವಾದುದೂ, ಪರಮೋಪಶಾಂತವರಿಣಾಮಿಯಾದ ಜೀವನಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದೂ(ವ್ಯಕ್ತ=ಪ್ರಕಟವಾಗುವುದೂ)ರಾಗಾದಿಮಲರಹಿತವಾದುದೂ ಆದ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನು ಯಾವಾತನು ತನ್ನ ನಿರ್ಮಲಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೋ ಆ ಭವ್ಯಜೀವನು ಸ್ವಾತ್ಮೋಪಲಬ್ಧಿರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ವಡೆಯುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು.

ಇನ್ನು ಗ್ರಂಥಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಮಂಗಲಾರ್ಥವಾಗಿ ಆಶೀರ್ವಾದರೂಪದಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ—

ಪರಮಪಯಗಯಾಣಂ ಭಾಸು ದಿವ್ಯಕಾಟಂ ।

ಮಣಿಸಿ ಮುಣಿವರಾಣಾಂ ಮುಕ್ತದೋ ದಿವ್ಯಜೋಟಂ ॥

ವಿಸಯಸುಹರಯಾಣಂ ದುಲ್ಲಹೋ ಜೋ ಹು ಲೋಏ ॥

ಜಯಉ ಸಿವಸರೂಪೋ ಕೇವಲೋ ಕೋ ವಿ ಬೋಹೋ ॥ ೨೧೪ ॥*

* “ಮಾಲಿನೀ”ವೃತ್ತ.

“ವರಮವದಗತಾನಾಂ ಭಾಸಕೋ ದಿವ್ಯಕಾಯಃ |
ಮನಸಿ ಮುನಿವರಾಣಾಂ ಮೋಕ್ಷದೋ ದಿವ್ಯಯೋಗಃ ||
ವಿಷಯಸುಖರತಾನಾಂ ದುರ್ಲಭೋ ಯೋ ಹಿ ಲೋಕೇ |
ಜಯತು ಶಿವಸ್ವರೂಪಃ ಕೇವಲಃ ಕೋಟಿಪಿ ಬೋಧಃ || ೨೧೪ ||”

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ — ಪರಮಪಯಗಯಾಣಂ-ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಅರ್ಹತ್ವದವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರ (ಅರ್ಹತ್ವರಮೇಷ್ಟಿಗಳ) ಭಾಸೆ—ನಹಸ್ತನೂರ್ಯರ ತೇಜಸ್ಸಿಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾದ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ದಿವ್ಯಕಾಶ—ವರಮೌದಾರಿಕದಿವ್ಯಶರೀರವು ಹಾಗೂ ಆ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಆಧಾರಭೂತರಾದ ಭಗವಂತರು ಜಯಲು—ಸರ್ವೋತ್ಕರ್ಷತೆಯಿಂದ ವೃದ್ಧಿಹೊಂದಲಿ (ಇಲ್ಲಿ ‘ಕಾಯ’ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ‘ಸ್ವರೂಪ’ ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ “ಉತ್ತಮವಾದ ಮುಕ್ತಿವದವನ್ನು ವದೆದಿರುವ ಸಿದ್ಧವರಮೇಷ್ಟಿಗಳ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಪ್ಪರೂಪವು ವೃದ್ಧಿಹೊಂದಲಿ” ಎಂಬ ಅರ್ಥವು ಧ್ವನಿತವಾಗುತ್ತದೆ) ಮುಣಿವರಾಣಾಂ ಮುಣಿಸಿ—ಉತ್ತಮರಾದ ಮುನಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತದೋ—ಮೋಕ್ಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ದಿವ್ಯಜೋಷ—ದ್ವಿತೀಯಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನವೆಂಬ ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿರೂಪವಾದ ದಿವ್ಯಯೋಗವು ಜಯಲು—ಸರ್ವೋತ್ಕರ್ಷವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಲಿ ಜೋ—ಆವುದು ಲೋಕ—ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿನಯಸುಹರಯಾಣಂ-ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಾಸಕ್ತರಾದ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ದುಲ್ಲಹೋ ಹು—ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ದುರ್ಲಭ (ದುಷ್ಪ್ರಾಪ್ಯ)ವಾಗಿರುವುದೋ ಅಂತಹ ಸಿವಸರೂಪೋ-ಶಿವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಅನಂತಸುಖಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ಕೇವಲೋ ಕೋ ವಿ ಬೋಹೋ—ಕೇವಲವೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಅವೂರ್ವವಾದ ಅದೊಂದು ಜ್ಞಾನ (ಕೇವಲಜ್ಞಾನ)ವು (ಮತ್ತು ತದಾಧಾರವಾದ ವರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವವು) ಜಯಲು—ಸರ್ವೋತ್ಕರ್ಷದಿಂದ ವೃದ್ಧಿಹೊಂದುತ್ತಿರಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ — ಅರ್ಹತ್ವರಮೇಷ್ಟಿಗಳ ವರಮೌದಾರಿಕದಿವ್ಯಶರೀರವೂ, ಸಿದ್ಧವರಮೇಷ್ಟಿಗಳ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದ್ಯನಂತಗುಣಸ್ವರೂಪವೂ, ವೀತರಾಗನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿ ಅಧಾರತ್ ರಾಗದ್ವೇಷರಹಿತವೂ ನಮಸ್ತಶುಭಾಶುಭವಿಕಲ್ಪರಹಿತವೂ ಆತ್ಮ-ಪರಮಾತ್ಮರಲ್ಲಿ ಅಭೇದವ್ರತಿಸ್ತಿಯುಳ್ಳುದೂ ಆದ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನರೂಪಪರಮಸಮಾಧಿಯೂ, ಲೋಕಾಲೋಕಪ್ರಕಾಶಕವೂ ಶಿವಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳುದೂ ಆದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವೂ ಸರ್ವೋತ್ಕರ್ಷವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಹೊಂದಲೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು. ಇಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರು ಆಶೀರ್ವಾದರೂಪದಿಂದ ಅರಹಂತರು, ಸಿದ್ಧರು, ಮುನಿಗಳು ಇವರುಗಳನ್ನೂ ಪರಮಸಮಾಧಿ ಹಾಗೂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಮಂಗಲಾರ್ಥವಾಗಿ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ಭಾವಾರ್ಥವು.

ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ “ಜೀ ಜಾಯಾ ರ್ಪಾಣಗ್ನಿಯವ” ಇತ್ಯಾದಿ ಒಂದುನೂರ ಇವತ್ತಮೂರು ದೋಹಕಗಳು ಮತ್ತು ಮೂರು ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕಗಳು ಕೂಡಿ ಒಂದು ನೂರ

ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ದೋಹಕಸೂತ್ರಗಳಿರುವ “ವ್ರಥಮಮಹಾಧಿಕಾರ”ವುಳ್ಳದೂ “ಸಿರಿಗುರು ಅಕ್ಕಹಿ” ಮೊದಲಾದ ಇನ್ನೂರಹದಿನಾಲ್ಕು ದೋಹಕಗಳು ಮತ್ತು ಐದು ಪ್ರಕ್ಷೇಪಕಗಳು ಕೂಡಿ ಇನ್ನೂರ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ದೋಹಕಸೂತ್ರಗಳಿರುವ “ದ್ವಿತೀಯಮಹಾಧಿಕಾರ”ವುಳ್ಳದೂ ಆದ (ಅಂತು ೩೪೫ ದೋಹಕಗಳುಳ್ಳ) “ಶ್ರೀಮದ್ವ್ಯೋಗೀಂದ್ರವೇದವಿರಚಿತ “ವರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ”ವೆಂಬೀ ಗ್ರಂಥವು ಸಮಾವೃತವಾದುದು.

ಅಂತಿಮಕಥನ:— ಭವ್ಯಜನರು ಈ “ವರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ”ದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿ ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರ್ಥಾತ್ ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನರಿತು “ನಾನು ನನ್ನ ಸಹಜ(ಸ್ವಾಭಾವಿಕ)ವಾದ ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಆನಂದವೇ ಸ್ವರೂಪವಾಗುವೆನು. ಶುಭಾಶುಭಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪರಹಿತನು. ಸಂಸಾರಶರೀರಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಉದಾಸೀನನಾಗಿರುವೆನು ಕರ್ಮಮಲರಹಿತನಾದ ತನ್ನಾತ್ಮನ ಸಮ್ಯಕ್ ಶ್ರದ್ಧಾನ(ನಂಬಿಕೆ)ಜ್ಞಾನ(ತಿಳುವಳಿಕೆ) ಅನುಷ್ಠಾನ(ಆಚರಣೆ)ರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿ(ಶುಭಾಶುಭಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪರಹಿತವಾದ ಧ್ಯಾನ)ಯಿಂದಂಟಾದ ಸಹಜಾನಂದರೂಪವಾದ ಸುಖಾನುಭೂತಿಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಸ್ವನಂದನ ಜ್ಞಾನ (ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಜ್ಞಾನ)ಕ್ಕೆ ಗೋಚರನಾದವನು ಅರ್ಥಾತ್ ಸ್ವನಂದನಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡತಕ್ಕವನು. ಅಂತಹ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಭರಿತನಾದವನು. ರಾಗ, ದ್ವೇಷ, ಮೋಹ, ಕ್ರೋಧ, ಮಾನ, ಮಾಯಾ, ಲೋಭ, ವಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯವ್ಯಾವಾರ, ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ, ಭಾವಕರ್ಮ, ನೋಕರ್ಮ, ಇವುಗಳಿಂದಲೂ ಖ್ಯಾತಿ ಪೂಜಾ ಲಾಭ ಹಾಗೂ ತಾನು ನೋಡಿದ ಕೇಳಿದ ಮತ್ತು ಅನುಭವಿಸಿದ ಭೋಗಗಳು ಇವುಗಳ ವಾಂಛಾರೂಪವಾದ ನಿರಾಸಶಲ್ಯ, ಮಾಯಾಶಲ್ಯ ಮಿಥ್ಯಾಶಲ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಮಸ್ತ ವಿಭಾವವರಿಣಾಮಗಳಿಂದಲೂ ರಹಿತನಾಗಿರುವೆನು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೂರು ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ನಾನು ಮನವಚನ ಕಾಯಕೃತಕಾರಿತಾನುಮೋದನಗಳಿಂದ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವೆನು. ನನ್ನಂತೆಯೇ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವರೂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ-ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳವರು” ಈ ವ್ರಕಾರವಾದ ಭಾವನೆಯನ್ನು ನಿರಂತರ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು. ಇತಿ ಶಮ್.

ಶ್ರೀಮದ್ವ್ಯೋಗೀಂದ್ರವೇದವಿರಚಿತ-ವರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶದ

ಶ್ರೀಮದ್ವೀರಜನೇಂದ್ರವದಸರೋರುಹಸಮಾರಾಧಕ-ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಜ-

ಚಂದ್ರರಾಜಬುಧೇಂದ್ರವಿರಚಿತ-

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಭಾವಾರ್ಥದೀಪಿಕಾ-ಕರ್ಣಾಟಕ-ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯು ಸಮಾವೃತವಾದುದು

ಮಂಗಲಂ ಭಗವಾನ್ ವೀರೋ, ಮಂಗಲಂ ಗೌತಮೋ ಗಣೇ
ಮಂಗಲಂ ಕುಂದಕುಂದಾರ್ಯೋ । ಜೈನಧರ್ಮೋಸ್ತು ಮಂಗಲಮ್ ॥

ಓಂ ಶಾಂತಿಃ

*ಅಪ್ಪಾ ಸೋ ಪರಮಾಪ್ಪಾ

ಪ ರ ಮಾ ತ್ಮ ಸ್ವ ರೂ ಪಂ

— — — — —

ಅರಿವಿಂದೀಕ್ಷಿಸಲಕ್ಕುಮಾತ್ಮನಿರವಂ ದೇಹಂಬೋಲೀ ಕಣ್ಗೆ ತಾಂ ।
ಗುರಿಯಾಗಂ ಶಿಲೆಯೊಳ್ಸುವರ್ಣಮರಳೋಳ್ಸಾರಭ್ಯಮಾ ಪ್ರೇರದೋಳ್ ॥
ನಮ ನೆಯ್ಯಾಷ್ಟದೊಳಗ್ಗಿಯಿವಗತೆರದಿಂದೀ ಮೆಯ್ಯೊಳೊಂದಿರ್ಪನೆಂ-
ದರಿದಭ್ಯಾಸಿನೆ ಕಾಣ್ಣುಮೆಂದರುಪಿದೈ! ರತ್ನಾಕರಾಧೀಶ್ವರಾ ॥

× × × ×

ಅಂಗುಷ್ಟಂ ಮೊದಲಾಗಿ ನೆತ್ತಿವರೆಗಂ ಸರ್ವಾಂಗಸಂಪೂರ್ಣನು-
ತ್ತುಂಗಜ್ಞಾನಮಯಂ ಸುದರ್ಶನಮಯಂ ಚಾರಿತ್ರತೇಜೋಮಯಂ ॥
ಮಾಂಗಲ್ಯಂ ಮಹಿಮಂ ಸ್ವಯಂಭು ಸುಖಿ ನಿರ್ಬಾಧಂ ನಿರಾಪೇಕ್ಷಿ ನಿ-
ಮ್ಮಂಗಂಬೊಲ್ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದರುಪಿದೈ! ರತ್ನಾಕರಾಧೀಶ್ವರಾ ॥

× × × ×

ಬಿಸಿಲಿಂ ಕಂದದ ಬೆಂಕಿಯಿಂ ಸುಡದ ನೀರಿಂ ನಾಂದದುಗ್ರಾಸಿ ಭೇ-
ದಿಸಲುಂ ಬಾರದ ಚಿನ್ಮಯಂ ಮರೆದು ತನ್ನೊಳ್ಳಂ ಪರಧ್ಯಾನದಿಂ ॥
ಪಸಿದಿಂದೀ ಬಹುಬಾಧೆಯಿಂ ರುಜೆಗಳಿಂ ಕೇಡಾಗುವೀ ಮೆಯ್ಯೆ ಸಂ-
ದಿಸಿದಂ ತನ್ನನೆ ಚಿಂತಿಸಲ್ಪುಖಿಯಲಾ! ರತ್ನಾಕರಾಧೀಶ್ವರಾ ॥

× × × ×

—ರತ್ನಾಕರಸಿದ್ಧ.

— — — — —

